9
3-D
20

6
32 II
30

Ex Bibliotheca
[M]ajori Coll. Rom.
Societ. Jesu

9-3 D 20

C. SVETONII TRANQVILL[illegible] CAE[illegible]S.

ITEM,
IO. Baptiſtæ Egnatij Veneti, de Rom[illegible]nis principibus, libri III.
Eiuſdem Annotationes in Suetonium,

Annotata in eundem, & loca aliquot reſtitu[illegible]
per [redacted].

Biblioth[illegible] Coll. Soc. [illegible] Rom. Jesu

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM,
1551.

ex Legato Jo.ni Coccini

Digitized by Google

ILLVSTRISSI-
MIS SAXONIAE DVCIBVS,
Federico ſacri Imperij electori &c. eiusq; patrueli Georgio,

VT ab his uiris, quos fortunæ calculus mūdi gubernaculis admouit, Federice ac Georgi ducū incorruptiſſimi, haud exegerim anxiam atq; exactam ſcholaſticarum diſciplinarum cognitionē, in quibus ſenuerint, eos ferè ſenſu etiam communi carere uidi uis, tantū abeſt, ut tractandis rerū habenis ſint idonei: ita uehemēter a[redacted]ges prorſus ab omni librorum commercio ceu re noxia ablegāt, perinde quaſi hoc demū uerè regium ſit, nihil omnino uel ſcire, uel agere, præter aleam, uenatus, moriones, & his etiā ſordidiores uoluptates. Cum quibus enim amicis libentius cōfabuletur cordatus & pius princeps, quàm cū ijs, qui & ſemper præſtò ſunt, & ſapiunt plurimum, & nihil loquuntur ad gratiā? Verùm nullis ex libris, mea ſententia, plus utilitatis capi poſſit, quàm ex eorum monumētis, qui res publicè, priuatimq; geſtas, bona fide poſteris prodiderunt, Præſertim ſi regalis Philoſophiæ decretis imbutus huc acceſſerit. Etenim qui in hoc munere, rerū gerēdarū exemplum, quàm geſtarū fidē ſpectare maluerūt, hactenus modò proſunt, quòd boni principis ſimulachrū oculis ſubijciunt, ſi qui tamē id ſcitè uereq; effinxerūt. Cæterū ex bonæ fidei ſcriptorib. ſuper alias innumeras, hæc præcipua capitur utilitas, quòd non alia res æquè, uel bonorū regum

animos

animos ad res cum laude gerendas accendit, uel tyrannorum cupiditates cohibet; ac refrænat, dum utriq; cernunt horum literis ſuam uitam omnẽ, mox in totius orbis, imò ſeculorũ omniũ theatrum producendã, & quicquid nunc uel in abdito p[illegible]aſcito fuco prætexunt, uel metu diſsimulari cogunt uerius quàm ignorari, paulò pòſt clariſsima in luce ſub oculis omnium traducendum, cùm iam metu pariter ac ſpe libera poſteritas, nec ullo corrupta ſtudio, magno cõſenſu rectè factis applaudet, pariq; libertate his diuerſa explodet, exibilabit´que. Nec enim arbitror quẽquam tyrãnum, ſic penitus omnẽ hominis ſenſum exuiſſe, ut uitam ſibi iucũdam ducat, ſi norit ſuum nomen apud poſteros omnium ætatum ac nationum tam inuiſum & execrabile fore, quàm eſt Neronis, Caligulæ, Heliogabali, Commodi, ad quorum mentionem, ceu portentorum uerius quàm principum, nemo iam non deſpuit, non abominatur, non deſtatur. Nam Vitellius uiuus etiam malè geſti Imperij pœnas dignas dedit, quas & Nero daturus erat, ni ſupplicij fœditate deterritus, ipſe ſui carnifex eſſe maluiſſet. Quod quidem exemplum utinam in hæc uſque tempora duraret. Nunc enim nihil eſt impunitius, quàm quod nulla ſatis grauis animaduerſio penſare queat, malè obiti magiſtratus culpa. Iam in cæteris hiſtoriæ dotibus, quantum alijs quiſque tribuendum putet, ipſe uiderit ſuo arbitratu. Illud opinor apud eruditos omneis in confeſſo eſſe, quod ad narrationis fidẽ attinet, primas deberi Suetonio: qui, ut quidam nõ infeſtiuiter dixit, prorſus ea libertate ſcripſit Cæſarum uitas, qua uixerũt ipſi. Propemodum æquarunt Suetonium hac ſanè laude, Aelius Spartianus, Iulius Capitolinus, Aelius Lampridius, Vulcatius Gallicanus, Trebellius Pollio, Flauius Vopiſcus, licet elo-

 quentiæ

quentiæ uiribus ſermoniſq́; politie multò inferiores. Pro*inde mihi quidem digni uidebantur, ut eorum lucubrationes ſtudioſi ſumma fide ſeruarēt, quorum fide factum eſt, ut tantarū rerū tam certa memoria duret in hanc uſq; noſtram ætatem.* Ac Suetonium [redacted] quo Deo pro*pitio, & antehac non ita paßim deprauatū, nunc eruditorum, meáq; opera purum, ni fallor, & integrū habemus, ſuffragante mihi ad hoc negotij, peruetuſto quodam codice, quē è bibliotheca monaſterij, apud* Neruios *olim, nunc* Tornacēſes, *uulgato cognomine diui* Martini *nobis exhibuit nobilißimus ille* Gulielmus Montioius, *qui id tēporis regias uices in ea urbe gerebat.* Reliquos, *quoniam nullo huiuſmodi præſidio ſubleuabamur, quod unū licuit, multò certè minus deprauatos dedimus.* Eoſq́; *omneis ueſtri nominis lenocinio orbi commendare uiſum eſt, uel ueſtro in me ſtudio, uel erga bonas literas animi propenſione, ut id auderē prouocatus, quò uidelicet uiri, imaginibus & opibus clari, magis ac magis in his philoſophari conſueſcant, et uelut ad ſpeculū uitā moresq́; cōponere.* Primum *enim dum uidemus mutatū orbis* Romani *ſtatū, tāto ſanguinis humani impēdio cōſtitiſſe, ea res pium certè principem à temere nouādis rebus deterrebit.* Deinde *ſpectare eſt operæpretium, quàm æſtuarijs uicibus,* Euripi *cuiuſpiā ritu, res humanæ ſurſum ac deorſum uoluātur, ni ſolida principū ſapientia, & incorrupta uirtus fluxum hunc ſiſtat, inhibeatq́;.* Quin *& illud ſubit admirari, in tanto principū numero uix paucos extitiſſe tolerabiles, paucißimos probos, pleroſq; nō improbos modò, uerùm etiā oſtēta mera, meraſq́; peſtes humani generis, multos etiā mēte captos.* O *nouam ſeculi calamitatem, cū uni furioſæ beſtiæ totus ſeruiret orbis, & ingemiſcēs eandem caneret cantionem,*

quam

quam ſeruus Carion apud Ariſtophanẽ ὡς ἀργαλέον. Et tamẽ huiuſmodi portẽta, parricidijs, ſacrilegijs, inceſtis, breuiter, nullo non dedecorũ genere impurata, templis, aris, ac diuinis honoribus donabat hominũ adulatio, fortunæ, uel magis ſceleribus tribuẽs, quod uirtuti dari cõſueuit. Quis poſt hæc, rectè factis graſſetur ad nominis immortalitatẽ, ſi cœlũ datur ijs, qui indigni erãt ut terrã cõtingerent? Nã quòd Domitius, & Commodus uterq; ſceleratiſſimus, Dei uocabulũ uiui etiã uſurparunt, quis non uidet manifeſtariæ cuiuſdã inſaniæ fuiſſe, uerius quàm impudentiæ? Porrò quibus de cauſis hoc acciderit, nondum mihi ſatis liquet: ſiue quòd ipſa fortunæ magnitudo plurimas res ſecum defert, quæ bene nata, recteq; inſtituta ingenia queant corrũpere. Id quod facilius credet, qui perpenderit Neronis adoleſcẽtiã laudatiſſimæ indolis fuiſſe: &, quo non alius adhuc fuit orbi peſtilentior, optimi tamen principis ſpem initio de ſe præbuiſſe. Tum ab hoc multò pòſt, Baſſianum Getæ fratrem, dum priuatus ageret, uirũ integrũ ac ſanctum, peſſimũ egiſſe principem: Siue quòd ut quædam nauigia immodicè magna, uaſtáque regi non queunt: ita totius orbis Imperiũ maius eſt, quàm ut unius hominis animo ſuſtineri poſſit, cũ perdifficile ſit domum etiam unam rectè adminiſtrare. Itaque qui maximè cupit optima, tamen Maronis illud cogitur dicere:

Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. Quod opinor intelligẽs Octauius Auguſtus, uir eruditus ac perſpicax, &, quod in Cæſaribus rarum comperies, perpetuò ſanus, non ſemel de deponenda Imperij mole cogitauit: & feciſſet, ſi nactus fuiſſet in cuius humeros citra publici ſtatus perniciem onus reclinare potuiſſet. Siue id ijs rebus magis adſcribẽdum eſt, quas permultas quidem, at

non omneis tamē in Aureliano receſet Flauius Vopiſcus. Et tamen in tanta malorum principum turba, reperias licet dignas ſancto principe cogitationes, audias uoces abſoluto principe dignas, comperias exempla, in quibus nihil deſyderes. Inter ethnicos inuenies, qui Chriſtiano animo Reip. gererent Imperium, non ſibi: qui tam laborioſæ adminiſtrationis non aliud ſpectarēt præmium, quàm ut de rebus humanis bene mererentur: qui publicam utilitatem liberorum affectibus, imò ſuæ, ſuorumq; incolumitati præferrēt. O' nos felices, ſi Chriſtiani principes ſuæ quiſq; ditioni præſtarent animum, quem Traianus, quem Antonini duo, quem Aurelius Alexander, orbi terrarum præſtiterūt. Quin illud etiam mirandū, repertos, qui ad Imperatorem de Imperatoribus nō ſolum liberè, uerùm etiā contumelioſè ſcribere auderent. Nam hodie id quidā exigunt, ut de ſceleratiſsimis quoq; regibus honorificè ſcribamus, id agentes ne quādo libertatis exemplum in ipſos recidat. Sed multò magis ad rem pertinet, in his contemplari nomen illud Imperij, quod & olim orbi ſacroſanctum, auguſtumq; fuit, & nunc etiamnū multorum affectibus religioſum ac uenerabile eſt, cùm nihil ferè ſuperſit, præter inanem magni nominis umbram, quàm fœdis initijs in mundum irrepſerit. Primùm in Iulio ſceleratè, mox in Octauio Lepido & Antonio ſceleratius. Quid non poteſt fortunæ libido in rebus humanis? Poteſtas ea quā poſteà dijs æquauit hominū cōſenſus, impietate, cædibus, parricidijs, inceſtis, tyrannide, condita, conſecrataq; fuit. His felicibus auſpicijs cœpit illa regibus adorata maieſtas: ac ſceleratius ferè propagata fuit, quàm nata. Fœda barbarorum militum colluuies, non ſuffragijs, ſed inſanis tumultibus dominum orbi dabat. Nec alia ſuccedēdi lex,

niſi

niſi mactato ſuperiore. His auibus auſpicabantur Imperium, quod nihilo ſecius tamen interim emendum erat, quanticunque inexplebili militum auaritiæ libuiſſet. Nec ſatis erat in unum ſæuire caput. Ad liberos, ad affines, ad amicos omneis crudeliſſima laniena proferebatur, ac ſæpenumero reciprocãtibus, ut fit, uindictæ uicibus, quos uiros, quas matronas efferа immanitas indignè laniabat? Sæpe pluribus hinc & hinc Imperium ad ſe trahentibus miſcebãtur omnia. Ita ſemper ad nouum Imperij ſucceſſorem, totus terrarũ orbis concutiebatur. Summa rerum in manibus erat, non Senatus, non populi Romani, ſed mercenarij, facinoroſiq; militis. Nec aliter imperare licuit, neq; diutius imperare licuit, quàm illis beluis collibuiſſet, qui nec bonos, nec malos principes diu ferre poterant. Alius parcior erat, alius profuſior, alius eruditior quàm uellent, alius matri obſequẽtior, alius militaris diſciplinæ tenacior, alius imbellis, alius immodicè bellator, alius in Senatum propenſior, alij cognomẽ obſtabat militi parum gratioſum, alij affinitas. Quamlibet leuis cauſa ſatis erat iſtis ad iugulandum orbis principem. Deniq; ut nihil eſſet cauſæ, expediebat illis ſubinde mutare principẽ. Inſatiabilis habendi fames, ad res nouandas incitabat. Trucidabatur ut inutilis, quẽ iam exuxerant: acceſſebatur alius, qui exhauriretur, mox & ipſe trucidandus. Atque hiſce rebus factum eſt, ut nonnullorum Imperium paucis modò menſibus, nonnullorũ pauciſſimis etiam diebus finiretur: ut me quidem inter legendum crebrò ſubeat admiratio, fuiſſe ullos qui uellẽt Imperij uices capeſſere, cum tot exemplis didiciſſent, quibus legibus eſſet ſuſcipiendũ. Et hoc honoris ſic uenditum, imò locatum, Imperium uocabant. O miſerũ ac deplorandum illorum temporũ ſtatum! Op-

preſſa Senatus autoritate, oppreßis legibus, oppreſſa populi Romani libertate, ſic creato principi ſeruiebat orbis, princeps ipſe ſeruiebat ijs, qualẽ nemo uir probus domi uellet habere ſeruũ. Imperatorẽ timebat Senatus, Imperator ſceleſtam illam militũ turbam formidabat: Imperator leges dabat regibus, at huic leges dabant cõductitij milites. Summa rerum orbis ab armata paucorũ temeritate pendebat. O magnificã & exoptandã omnibus monarchiam! Et tamen neſcio quo pacto, uelut ex compoſito conueniebat inter Cæſares & milites Cæſarum dominos, quos legimus aliquoties ſe decimari paſſos ab ijs, quos mox erãt ſuo arbitratu iugulaturi, quaſi uices alternas inter ſe pacti, dominandi ac ſeruiendi. Hæc cùm ita habeãt, neque enim negari poteſt, illud oportet expendere, num eiuſmodi ſit nobis optandũ Imperium, ſi iam olim obſoletũ, uotis liceat reſtituere. Quòd ſi nemo ſanus optaturus ſit, quãto minus quod iam multis ſeculis maxima ex parte ſit antiquatũ, extinctumq́;, magno rerũ humanarum tumultu, ſummaq́; Chriſtiani ſanguinis iactura, uindicandũ ac reuocandũ uidetur? præſertim cùm inter Ethnicos etiã hoc animo repertus ſit Otho, ut potius duxerit ſpontanea morte uitam abrumpere, quàm Imperium tot hominũ uita mercari, uir uel ob hoc ipſum dignus Imperio, ſi fortuna uirtuti faueret. An parum eſt ſuam quanque regionem habere dominum, niſi ſingulæ rurſus alium haberent dominũ, conduplicata populi ſeruitute? Nec hæc dixerim quòd negem optimũ eſſe Reipub. ſtatum monarchiã, ſi modò is ad æterni numinis exemplum quantum potentia cæteris antecellit, tantundem uincat & bonitate, ſapientiaq́; ſed partim quòd, ut ſunt hominum ingenia, haud ſcio an huiuſmodi quiſpiam poßit cõtingere, partim quòd etiam ſi

maxi

maximè contingat, non arbitror capacē eſſe tantæ ditionis unius mortalis animum. Etenim qui uectigalibus exigendis tantū agit Imperatorē, is quiduis eſt potius, quàm Imperator. Non deſiderabit orbis monarchā, ſi Chriſtianos principes inter ſe iungit concordia. Verus & unicus orbis monarcha CHRISTVS eſt, in cuius edictis ſi noſtri principes cōſenſerint, ſub uno principe uerè florebunt uniuerſa: ſin humanis cupiditatibus res gerentur, æterna rerū uiciſsitudine ſemper fluctuabimus iactabimurq́;. Et tamē maximam huius felicitatis partē ipſi nobis præſtare poſſumus, ſi concordibus ſtudijs ad id, quod per ſe optimū eſt, cōtendamus. Atque ego ſanè ita demum arbitror felices fore Reſpublicas, ſi principes ſanctè Chriſtianeq́; inſtituti, ſimul atq; ſuſceperint regnū, pariter & animum regno dignum ſuſcipiant, publicis commodis metiantur conſilia omnia, ab omni tyrānidis ſpecie uelut à peſte abhorreant, ac pro ſe quiſq; certet, quod ſortitus eſt regni, non amplius, ſed melius ſucceſsori tradere: omnes pariter adnitantur, ne bellum ullum ſit, potius quàm ut bello uincant, neque ullis ſit opus copijs, magis quàm ut his rebus ſint inſtructi, pacis artibus magni uideri ſtudeāt, quæ conſilijs, animiq́; uiribus conſtant. Equidē ſi quid nouari poſſit abſq; rerū tumultu, iudicarim ad publicam orbis Chriſtiani tranquillitatē magnopere pertinere, ſi certis fœderibus ex uſu publico ſua cuiq; ditionis pomœria præſcribantur, quæ ſemel cōſtituta nullis affinitatibus, aut pactis, uel contrahi poſsint, uel proferri, prorſus antiquato ueterum titulorum iure, quos quiſq; pro re nata, bello affectato, ſolet prætexere. Quòd ſi quis fortè clamitet, ius neſcio quod ſuum adimi principibus, is illud mihi ſecum reputet uelim, num æquū cenſeat, ob huiuſmodi iura, quæ ſiue ha-

bet aliquis fortaſſis, ſiue fingit, orbem Chriſtianũ impijs ac parricidialibus armis ſine fine collidi, tot innoxios aut interimi, aut perdi, tot immeritas fœminas affligi corrumpiq; : deniq; totam illam malorũ tragœdiam, quæ bellum omne ſecum defert, in uitam hominũ inuehi. Nam his fontibus omnia ferè bella, quæ noſtra memoria uidimus, profecta eſſe conſtat. Verùm hæc non tantum παρέργότερα *uideri poſſint, uerùm etiã impudẽtius ad uos ſcripta, principes ut magnos, ita cum primis ſapiẽtes: ad hæc, quod eſt in iſta fortuna rariſſimum, librorum etiam præſidijs cum primis inſtructos. Siquidem tuas eximias* Federice *dotes, cum ſint inſigniter inſignes, non mirum ſi famæ celebritas ad nos uſque deuexerit. Te uerò illuſtriſſime* Georgi, *patrueli laudatiſſimo per omnia ſimilem, ac uerè germanum è propinquo cognoui, dum* Phryſiam *nobis finitimam adminiſtrares. Bene ualete principes uerè felices, ſtemmatis quidem illuſtriſſimi, ſed ornamentis animi longè illuſtriores. Iſtos animos uobis ſeruet* CHRISTVS *optimus maximus, uos orbi Chriſtiano ueſtriq; ſimiles nobis complures uelit exiſtere. Antuuerpiæ* Nonis Iunijs.

AN. M. D. XVII.

C. SVETONII TRANQVILLI VITA.

Caius Suetonius Tranquillus patrem habuit Suetonium, cognomento Lenem, *tertiædecimæ legionis* Tribunum, *&* Auguſticlauiũ, *qui interfuit bello Othoniano: à patre filius* Tranquilli *cognomen accepiſſe creditur. Nam cùm ille Lenis ſit cognominatus, hic eodem ſignificato, non eodem uerbo dictus eſt* Tranquillus. *Floruit*

ruit ſub Adriano, utpote illius magiſter epiſtolarum. Verùm fortuna, quæ lubrica eſt, refragante, ſucceſſor ei mox datus, quòd apud Sabinã Imperatoris uxorẽ familiarius egiſſe ferebatur, quàm reuerentia domus aulicæ poſtularet. Vſus eſt contubernio Plinij poſterioris: à quo in epiſtolis admonetur ad uolumina edenda, quæ perfecta, abſolutaq; appellat. Cùm eſſet uir doctrina compoſitiore, & elegantia floridiore præditus, ſcripſit libellum de grammaticis & rhetoribus: quem diuus Hieronymus ſecutus eſt texens catalogum ſcriptorum eccleſiaſticorũ. De genere ueſtium, de ludicra hiſtoria libros cõcinnaſſe memoratur: quorum teſtimonio utuntur eruditi. Idem de uitijs corporalibus, & de prætoribus uolumina cõdidit luculenta: in primis uerò ad poſteros tranſmiſit duodecim Cæſarum uitas, ualde quidem probandas, graphiceq; conſcriptas: in quo ſtyli genere primas cõfeſſione eruditorũ haud dubiè occupauit. Opus eſt emunctũ, refertumq; eruditione haudquaquã triuiali, & compoſitiſſimo ordine diſtinctum: unde emendatiſſimus ac candidiſſimus ſcriptor meruit appellari: cui, ut ſcribit Flauius Vopiſcus, familiare fuit amare breuitatẽ. Auſonius in epiſtolio ad Paulinum librorum meminit, quos numero treis Suetonius de regibus ſcripſit. In hoc uerò Cæſarũ opere, quod eruditorum manibus continenter teritur, eſt oppidò quàm terſus, et ſynceriſſima ſcriptione præcellẽs: adeò, ut de Suetonio dicere meritò poſſimus id, quod Zeuſis pictor de ſeipſo prodidit: Inuiſurum aliquem facilius, quàm imitaturum.

F I N I S.

IO. LVD. VIVES RVFFALDO SVO S.

SVETONIVM *eſſe acephalum,ut Curtium, ut aliquot orationes Ciceronis, ut nuper etiam Tacitum, duobus potiſsimùm argumentis colligitur: tum quòd non ſolet gentis ac familiæ originem prætermittere Cæſaris eius, cuius uitam exorditur: de Iulia nulla mentio, quum ſit maximè illuſtris, & memoratu digna: tum quòd in uetuſtis exemplaribus hoc habetur initium, Annum agens ſextumdecimum: prætermiſſo Cæſaris nomine, ut appareat prius fuiſſe de illo locutum:* Nos *igitur, quandoquidem ſpes nō eſt, quod deſideratur fore ut aliquando exiſtat, ex ueterum ſcriptorum lectione, quantum induſtria ac ſtudio conſequi potuimus, eum locum ſtudioſæ iuuentuti expleuimus. Si quādo idipſum in lucem prodierit, quod Suetonius ſcripſit, facilis erit tantuli mei laboris iactura. Suetonij phraſim æmulatus ſum & obſeruationis diligentiam. Cui non ſatisfecero, ne is haud magnū acceperit damnum exiguæ chartulæ & breuiſsimi temporis, quod perdiderit noſtris legendis. Si cui placuero, is ſatis hoc ipſo nobis præſtiterit: ſin diſplicuero, ab hoc ueniam petimus audaciæ. Dicamus tibi* Hieronyme Ruf*falde auditorum meorum probiſsimo ac proinde chariſsimo.*

Vale, Louanij

1521.

ADDI

ADDITA SVETONIO IN Vita C.Iulij Cæſaris,per Viuem.

De gente Iulia.

Gentem Iuliā pro indubitato creditur ab Iulo Aeneæ filio manaſſe,qui Lauinio relicto Albam lōgam condidit,in qua & regnauit.Eo mortuo,quum ad Aſcanium Lauiniæ atq; Aeneæ filium Latinum rediſſet regnum,cura ſacrorum ceremoniarūq; Latinæ ac Troianæ gentis penes ſobolem Iuli manſit, ex qua ſunt Iulij. Hos cū alijs quibuſdam nobiliſſimis Latij familijs Tullus Hoſtilius Romanus rex, poſtquàm Albam diruiſſet, Romam tranſtulit,ac in *partes coaptauit.Serò ad magiſtratus emerſerunt:nempe inter Patritios maiorum gētium ferè poſtremi,anno v.c.altero & trecenteſimo Cn. Iulio Decemuiro legibus ſcribendis priore eiuſce magiſtratus lectione. Omnis dehinc generis honores nacta, māſit in patritiatu & ordine ſenatorio,mediocribus opibus,nullo inſigniter præſtanti uiro,factiſq; præclaris illuſtrior.

*patres

Cæſarum familia.

IN Iulia gente familia fuit Cæſarū: qua ratione cognominis, haud liquet, nec cui primùm cōtigerit. Nā ante Cæſarem Dictatorē,patremq; eius, & auum Iulij Cæſares fuerunt:ut ille qui Punico bello ſecundo, à Senatu ad Criſpinum Conſulem de dictatore dicēdo miſſus eſt. Cæſares uerò conſueuit Romanus ſermo cognominare eos, qui uel cæſo matris utero,uel cum cæſarie naſcerētur,uel oculis eſſent cæſijs. Addunt quidam de elephanto in Africa occiſo,quem indigenæ Cæſarem uocent: eamq; ob cauſam cognomen hoc primùm auo Dictatoris cōtigiſſe. Sed qui

qui hoc tradunt, infimæ ſunt autoritatis: nempe Spartianus, & Seruius. Neq; enim ſola illius progenies ex Iulijs hoc cognomen habuit: ſed alij, & ante eũ multò, & cum eo gentiles illius pleriq;. Conſules ante Dictatorem fuerũt, Sext. Iulius Cæſar, cũ L. Martio Philippo, initio belli ſocialis. Sequenti anno L. Cæſar, cum Rutilio Lupo. nec ante hos clarus quiſquam fuit Cæſarum, aut ſummo magiſtratu Romæ functus. Multis pòſt annis Cõſulatum ex eadem familia adeptus eſt L. Cæſar Sext. filius, frater patruelis L. Iulij Cæſaris, qui Dictatorem progenuit. hic ad Præturam tantum peruenit. Piſis dum manè calciaretur extinctus, nullo manifeſto morbo.

Ortus Cæſaris, & educatio.

NAtus eſt Cæſar Romæ, C. Mario, & L. Valerio Flacco COSS. *ad* III. *Idus Quintileis, qui menſis poſt eius mortem lege Antonia Iulius eſt ea cauſa dictus: educatus apud Aureliam matrem C. Cottæ filiam, & Iuliam Amitam Marij coniugem. Vnde illi patritio amor plebeiæ factionis, & odium Syllæ. Literas Latinas Græcasq;, tum & præcepta dicendi edoctus eſt à M. Antonio Gniphone, homine Gallo, qui magno ingenio uir, ac ſingulari memoria, præterea moribus comis, & natura facilis, primò in ædibus L. Cæſaris patris Græcam Latinamq́ue Grammaticam & Rhetoricem docuit: hinc in ſuis ipſius, multa diſcentium liberalitate conſequutus, quum nunquam paciſceretur de mercede. Fuit Cæſar admirabili docilitate, & ad dicendi facultatem appoſitus. ſermo eius Latinus, excultus eſt domeſtica conſuetudine ab Aurelia matre, quæ purè ac eleganter Romanè loquebatur, ut Mutiæ, Læliæ, Corneliæ, & aliæ primariæ matronæ: in quarum familijs inſignes oratores extiterunt.*

C. SVETONII TRANQVILLI, XII. CAESARES.

D. IVLIVS CAESAR.

ANNVM agens Cæſar xvi. patrem amiſit:ſequentibusq́; coss. Flamen Dialis deſtinatus, dimiſſa Coſſutia, quæ familia equeſtri, ſed admodum diues Prætextato deſponſata fuerat, Corneliam Cinnæ iiii, cos. filiam duxit uxorem: ex qua illi mox Iulia nata eſt:neq; ut repudiaret illã compelli à Dictatore Sylla ullo modo potuit. Quare & ſacerdotio, & uxoris dote, & gentilitijs hæreditatibus mulctatus, diuerſarũ partium habebatur:ut etiam diſcedere è medio, & (quanquam morbo quartanæ aggrauante) propè per ſingulas noctes commutare latebras cogeretur:ſeq́; ab inquiſitoribus pecunia redimere:donec per uirgines Veſtales, perq́; Mamercum Aemilium, & Aurelium Cottam propinquos & affines ſuos, ueniam impetrauit. Satis conſtat Syllam (quum deprecantibus amiciſſimis, & ornatiſsimis uiris aliquandiu denegaſſet, atque illi pertinaciter contenderent) expugnatum tandem proclamaſſe, ſiue diuinitus, ſiue aliqua coniectura uincerent, ac ſibi haberent:dummodo ſcirent eum, quem incolumem tantopere cuperent, quandoque optimatium partibus (quas ſecum ſimul defendiſſent) exitio futurum. Nam Cæſari multos Marios ineſſe.

Prima

Prima Cæſaris militia. 2.

Fecit ſtipēdia, pro meruit.

STipendia prima in Aſia fecit, Marci Thermi Prætoris contubernio, à quo ad accerſendam claſſem in Bithyniam miſſus, deſedit apud Nicomedem, non ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ: quem rumorem auxit intra paucos rurſus dies, repetita Bithynia per cauſam exigendæ pecuniæ, quæ deberetur cuidam libertino clienti ſuo. Reliqua militia, ſecundiore fama fuit: & à Thermo in expugnatione Mitylenarum, ciuica donatus eſt.

Ciuica, ſine addito ſubſtantiuo, ut ſubaudias corona, quo modo & aliàs ſæpe loquitur.

Secunda eius militia, & ipſius ad urbem reditus. 3.

MEruit & ſub Seruilio Iſaurico in Cilicia, ſed breui tempore. Nam Syllæ morte comperta, ſimul ſpe nouæ diſſenſionis, quæ per M. Lepidū mouebatur, Romā properè rediit, et Lepidi quidē ſocietate (quāquā magnis cōditionibus inuitaretur) abſtinuit: cùm ingenio eius diffiſus, tum occaſione, quam minorem opinione offenderat.

Accuſatio Dolabellæ. 4.

CAeterùm compoſita ſeditione ciuili, Cornelium Dolabellam conſularē & triumphalem uirum, repetundarum poſtulauit: abſoluto'que, Rhodū ſecedere ſtatuit: & ad declinandam inuidiam, & ut per otium ac requiem Apollonio Moloni clariſſimo tūc dicēdi magiſtro, operā daret. Huc dum hybernis iam mēſibus traiicit, circa Pharmacuſam inſulam à prædonibus captus eſt: manſitq; apud eos non ſine ſumma indignatione propè XL. dies cum uno medico, & cubiculariis duobus. Nam comites, ſeruos'que cæteros in initio ſtatim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiſerat. Numeratis deinde L. talētis, expoſitus in litore non diſtulit, quin è ueſtigio claſſe deducta, perſequeretur abeūtes: ac redactos ī poteſtatē, ſupplicio, quod illis ſæpe minatus inter iocū fuerat, afficeret. Vaſtāte regiōes ꝓximas Mithridate, ne deſidere in diſcrimine

Dimiſit, pro aliū alio miſit.

ſocior

ſociorum uideretur, ab Rhodo, quò pertenderat, tranſit in Aſiam: auxilijsq; cõtractis, & præfecto regis prouincia expulſo, nutanteis ac dubias ciuitates retinuit in fide.

Tribunatus militum eius, & alia per eum geſta. 5.

TRibunatu militum (qui primus Romã reuerſo per ſuffragia populi honor obtigit) autores reſtituendæ tribunitiæ poteſtatis, cuius uim Sylla diminuerat, eniXiſſimè iuuit, Lucio etiã Cinnæ uxoris fratri, & qui cum eo ciuili diſcordia Lepidum ſecuti poſt necem COS. *ad Sertorium confugerant, reditum in ciuitatem rogatione Plotia confecit, habuitq; & ipſe ſuper ea re concionem.*

Quæſtura eius, & alia geſta. 6.

QVæſtor Iuliam amitam, uxoremq; Corneliã defunctas laudauit è more pro Roſtris: ſed in amitæ quidẽ laudatione, de eius ac patris ſui utraq; origine ſic refert: Amitæ meæ Iuliæ maternũ genus ab regibus ortũ paternum cum dijs immortalibus coniunctum eſt, Nã ab Anco Martio ſunt Martij reges, quo nomine fuit mater, à Venere Iulij, cuius gẽtis familia eſt noſtra. Eſt ergo in genere et ſanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent: & ceremonia Deorum, quorum ipſi in poteſtate ſunt reges. In Corneliæ autem locum Pompeiam duxit Qu. Pompeij filiam, L. Syllæ neptem: cum qua deinde diuortium fecit, adulteratam opinatus à Publio Clodio: quem inter publicas ceremonias penetraſſe ad eam muliebri ueſte tam conſtans fama erat, ut Senatus quæſtionem de pollutis ſacris decreuerit.

Gemitus Cæſaris apud ſtatuam Magni Alexandri, eiusq́ue ſomnium de matris concubitu. 7.

QVæſtori ulterior Hiſpania obuenit: ubi cùm mandato P. R. iure dicundo cõuentus circumiret, Gadesq; ueniſſet, animaduerſa apud Herculis tẽplum Ma-

gni Alexādri imagine, ingemuit: et quaſi pertæſus igna uiam ſuam, quòd nihildum à ſe memorabile actū eſſet in ætate, quà iam Alexāder orbem terrarū ſubegiſſet, miſſionem continuò efflagitauit ad captandas quàm primùm maiorum rerum occaſiones. In urbe etiam confuſum eum ſomnio proximæ noctis (nam uiſus erat per quietem matri ſtuprum intuliſſe) coniectores ad ampliſſimā ſpem incitauerunt, arbitrium orbis terrarum portendi interpretantes: quando mater, quam ſubiectam ſibi uidiſſet, non alia eſſet, quàm terra, quæ omnium parens haberetur.

Geſta per eum in urbe. 8.

DEcedens ergo ante tempus, colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adijt: & ad audendum aliquid concitaſſet, niſi c o s s. conſcriptas in Ciliciam legiones pauliſper ob idipſum retinuiſſent: nec eò ſecius maiora mox in urbe molitus eſt.

Suſpicio coniurationis eius cum Craſſo & Sylla. 9.

SI quidem ante paucos dies, quàm Aedilitatē iniret, uenit in ſuſpicionem cōſpiraſſe cū M. Craſſo conſulari, item P. Sylla, & L. Antronio, poſt deſignationē conſulatus, ambitus condemnatis, ut principio anni Senatum adoriretur, & trucidatis, quos placitū eſſet, Dictaturam Craſſus inuaderet: ipſe ab eo magiſter equitū diceretur, cōſtitutaq; ad arbitrium Repub. Syllæ & Antronio cōſulatus reſtitueretur. Meminerūt huius cōiurationis Tanuſius Geminus in hiſtoria, Marc. Bibulus in edictis, C. Curio pater in* orationibus. De hac ſignificare uidetur & Cicero in quadam ad Attic. epiſtola, referens Cæſarē in Conſulatu confirmaſſe regnū, de quo ædilis cogitarat. Tanuſius adijcit Craſſum pœnitētia uel metu diem cædi deſtinatum non obijſſe, & idcirco ne Cæſarem quidem

*oratoribus

ſignum

ſignum quod ab eo dari conuenerat, dediſſe. Conueniſſe autem Curio ait, ut togam de humero deijceret. Idem Curio, ſed & M. Actorius Naſo autores ſunt conſpiraſſe cũ etiam cum Cn. Piſone adoleſcente: cui ob ſuſpicionem urbanæ coniurationis prouincia Hiſpania ultro extra ordinem data ſit: pactumq́; ut ſimul foris ille, ipſe Romæ ad res nouas conſurgerent, per Lambranos & Tranſpadanos: deſtitutum utriuſq; conſilium morte Piſonis.

Aedilitas eius, & geſta in ea. 10.

AEdilis, præter comitium ac forum, baſilicasq́; etiam Capitolium ornauit porticibus ad tempus extructis: in quibus abundante rerum copia, pars apparatus exponeretur. Venationes autem ludosq́; & cum collega, & ſeparatim edidit: quo factum eſt, ut communium quoque impenſarum ſolus gratiam caperet. Nec diſsimularet collega eius M. Bibulus eueniſſe ſibi, quod Polluci. Vt enim geminis fratribus ædes in foro conſtituta, tantum Caſtoris uocaretur, ita ſuam, Cæſarisq́; munificentiam, unius Cæſaris dici. Adiecit inſuper Cæſar etiam gladiatorũ munus, ſed aliquantò paucioribus, quàm deſtinauerat, paribus. Nam quum multiplici undiq; familia comparata, inimicos exterruiſſet, cautum eſt de numero gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere Romæ liceret.

Geſta per eum in urbe. 11.

COnciliato populi fauore, tentauit per partem Tribunorum, ut ſibi Aegyptus prouincia plebiſcito daretur, nactus extraordinarij Imperij occaſionẽ, quòd Alexandrini regem ſuum, ſocium atq; amicum à Senatu appellatum expulerant, resq́; uulgò improbabatur: nec obtinuit, aduerſante optimatum factione: quorum autoritatẽ, ut quibus poſſet modis inuicem diminueret, trophæa C.

Marij de Iugurtha, deq; Cimbris atq; Theutonis, olim à Sylla diſiecta, reſtituit: atq; in exercēda de ſicarijs quæſtione, eos quoq; ſicariorum numero habuit, qui proſcriptione ob relata ciuium Romanorū capita, pecunias ex ærario acceperant, quanquā exceptos Cornelijs legibus.

De eiuſdem geſtis. 12.

SVbornauit etiam, qui C. Rabirio perduellionis diem diceret: quo præcipuo adiutore, aliquot ante annos Lucij Saturnini ſeditioſum Tribunatū Senatus coërcuerat: ac ſorte iudex in reum ductus, tam cupidè condemnauit, ut ad populum prouocanti nihil æquè ac iudicis acerbitas profuerit.

Pontificatus eius maximus. 13.

DEpoſita prouinciæ ſpe, Pontificatum maximum petijt, nō ſine profuſiſsima largitione. In qua reputans magnitudinem æris alieni, quum manè ad comitia deſcenderet, prædixiſſe matri oſculanti fertur, domum ſe niſi pontificem non reuerſurum: atque ita potentiſsimos duos competitores, multumq; ætate ac dignitate antecedentes ſuperauit, ut plura ipſe in eorū tribubus ſuffragia, quàm uterq; in omnibus, tulerit.

Prætura eius, & geſta alia. 14.

PRætor creatus, detecta coniuratione Catilinæ, Senatuq; uniuerſo in ſocios facinoris ultimā ſtatuente pœnam, ſolus municipatim diuidendos cuſtodiendoſq; publicatis bonis cenſuit. Quin & tantum metū iniecit aſperiora ſuadentibus, identidē oſtentans, quanta eos in poſterū à plebe Romana maneret inuidia, ut Deciū Syllanū cos. deſignatū nō piguerit ſententiā ſuam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, uelut grauius atq; ipſe ſenſiſſet exceptā: obtinuiſſetq;, adeò tranſductis ad ſe iā pluribus, & in his Ciceronis Conſulis fratre, niſi labantē ordi-

nem

nem cõfirmaſſet M. Catonis oratio. Ac ne ſic quidẽ impedire rẽ deſtitit, quoadvſq; manus equitũ Romanorũ, quæ armata præſidij cauſa circũſtabat, immoderatius perſcuerãti necẽ cõminata eſt: etiã ſtrictos gladios uſq; cò intentans, ut ſedẽtẽ unà ꝓximi deſeruerint, uix pauci cõplexu togaq; obiecta protexerint. Tũc plane deterritus nõ modò ceſſit, ſed etiam in reliquũ anni tempus curia abſtinuit.

Eius geſta in officio præturæ. 15.

P*Rimo Præturæ die Qu. Catulum de refectione Capitolij ad diſquiſitionẽ populi uocauit, rogatione promulgata, qua curationem eã in alium trãsferebat. Verùm impar optimatum cõſpirationi, quos, relicto ſtatim nouorum Conſulũ officio, frequentes obſtinatosq; ad reſiſtendum concurriſſe cernebat, hanc quidẽ actionem depoſuit.*

Priuatio eius à prætura, & item reſtitutio. 16.

C*Aeterũ Cæcilio Metello Trib. Pleb. turbulẽtiſſimas leges aduerſus collegarũ interceßionem ferenti, autorem propugnatoremq; ſe pertinaciſſimè præſtitit, donec ambo adminiſtratione Reip. decreto patrum ſummo ucrẽtur. Ac nihilo minus permanere in magiſtratu, et ius dicere auſus, ut comperit paratos, qui ui, ac per arma prohiberẽt, dimiſſis lictoribus, abiectaq; prætexta, domũ clã refugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoq; biduo pòſt ſponte, & ultro confluentem, operamq; ſibi in aſſerẽda dignitate tumultuoſius pollicentẽ, cõpeſcuit. Quod cùm præter opinionẽ eueniſſet, Senatus ob eundẽ cœtum feſtinatò coactus, gratias ei per primores uiros egit: accitumq; in curiam, & ampliſſimis uerbis collaudatũ, in integrũ reſtituit, inducto priore decreto.*

Actio eius ob coniurationem Catilinæ. 17.

R*Ecidit rurſus in diſcrimẽ aliud, inter ſocios Catilinæ nominatus, & apud Nouium Nigrum Quæſtorẽ à*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Lucio Vectio indice, et in Senatu à Qu. Curio, cui (quòd primus cōſilia coniuratorū detexerat) cōſtituta erāt pu blicè præmia. Curius è Catilina ſe cognouiſſe dicebat. Vectius etiam chirographū eius Catilinæ datū pollicebatur. Id uerò Cæſar nullo modo tolerandum exiſtimans, cùm implorato Ciceronis teſtimonio, quædā ſe de coniuratione ultro ad eū detuliſſe docuiſſet, ne Curio præmia darentur, effecit. Vectiū pignoribus captis, & direpta ſupellectile male mulctatū, ac pro roſtris in cōcione penè diſcerptum, coniecit in carcerem. Eòdem Nouium Quæſtorē, quòd compellari apud ſe maiorē poteſtatem paſſus eſſet.

Vlterior Hiſpania ei ſorte data poſt Præturam. 18.

EX Prætura ulteriorem ſortitus Hiſpaniā, retinentes creditores interuentu ſponſorum remouit: ac neque more, neq; iure, antequam prouinciæ ordinarentur, profectus eſt: Incertum, metu'ne iudicij, quod priuato parabatur, an quò maturius ſocijs implorantibus ſubueniret: pacataq; prouincia, pari feſtinatione, non expectato ſucceſſore, ad triumphum ſimul, Conſulatumq; deceſſit. Sed cùm editis iam comitijs ratio eius haberi non poſſet, niſi priuatus introiſſet urbem: & ambienti ut legibus ſolueretur, multi contradicerent, coactus eſt triumphum, ne Conſulatu excluderetur, dimittere.

Conſulatus eius cum Bibulo. 19.

E Duobus Conſulatus competitoribus, Lucio Luceio, Marcoq; Bibulo, Luceium ſibi adiunxit: pactus ut is, quoniā inferior gratia eſſet, pecuniaq; polleret, nummos de ſuo communi nomine per centurias pronuntiaret. Qua cognita re, optimates quos metus ceperat, nihil non auſurum eum in ſummo magiſtratu concordi, & conſentiente collega, autores Bibulo fuerunt tantundē pollicendi:

li: ac pleriq; pecunias contulerũt, ne Catone quidem abnuente eam largitionem è Repub. fieri. Igitur cũ Bibulo Cõſul creatus eſt. Eandem ob cauſam opera optimatibus data eſt, ut prouinciæ futuris coss. *minimi negotij, id eſt ſyluæ, calleſq; decernerẽtur. Qua maximè iniuria inſtinctus, omnibus officijs* Cn. Pompeium *aſſectatus eſt, offenſum patribus, quòd Mithridate rege uicto, cunctantius cõfirmarentur acta ſua:* Pompeioq; M. Craſſum *reconciliauit, ueterem inimicũ ex Conſulatu, quẽ ſumma diſcordia ſimul geſſerant: ac ſocietatem cum utroq; inijt, ne quid ageretur in Repub. quod diſplicuiſſet ulli è tribus.*

Offenſus patribus, pro inuiſus.

Geſta per eum in Conſulatu. 20

I*Nito honore, primus omnium inſtituit, ut tam Senatus quàm* Populi *diurna acta conficerẽtur & publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, ut quo menſe faſces non haberet, accenſus ante eum iret, lictores ponè ſequerẽtur. Lege autẽ agraria promulgata, obnuntiantem collegam armis foro expulit. Ac poſtero die in Senatu conqueſtum, nec quoquam reperto, qui ſuper tali conſternatione referre, aut cẽſere aliquid auderet, qualia multa ſæpe in leuioribus turbis decreta erant, in eam coëgit deſperationem, ut quoad poteſtate abiret, domo abditus nihil aliud quàm per edicta obnuntiaret. Vnus ex eo tempore omnia in* Republica *& ad arbitrium adminiſtrauit: ut nonnulli urbanorum, quum quid per iocum teſtandi gratia ſignarent, non Cæſare &* Bibulo, *ſed* Iulio *& Cæſare* coss. *actum ſcriberent, bis eundem præponentes, nomine atq; cognomine: utq; uulgò mox ferrẽtur hi uerſus:*

Inire honorẽ, pro ſuſcipere, imo gerere incipere.

Morem retulit, pro inſtaurauit.

Nihil aliud, pro duntaxat, more Græco, μηδὲν ἄλλα

Non Bibulo quicquam nuper, ſed Cæſare factum eſt.
Nam Bibulo fieri Conſule nil memini.

Campum Stellatem maioribus conſecratũ, agrumq; Cam

panum ad ſubſidia Reipublicæ uectigalē relictum, diuiſit extra ſortem, ac uiginti millibus ciuium, quibus terni pluresue liberi eſſent. Publicanos remißionem petentes, tertia mercedū parte releuauit: ac ne in locatione nouorum uectigaliū immoderatius licitarētur, propalàm monuit. Cætera item quæ cuiq; libuiſſent, dilargitus eſt con tradicente nullo: ac, ſi conaretur quis, abſterrito. M. Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem, duciq; in carcerē iuſſit. Lucio Lucullo liberius reſiſtēti tantum calumniarum metum iniecit, ut ad genua ultro ſibi accideret. Cicerone in iudicio quodam deplorāte temporum ſtatum, P. Clodium inimicū eius fruſtra iampridem à patribus ad plebem tranſire nitentem, eodē die horaq; nona traduxit. Poſtremò in uniuerſos diuerſæ factionis inductū præmijs, ut ſe de infirēda Pompeio nece ſolicitatū à quibuſdam profiteretur, productusq; pro Roſtris auto res ex compacto nominaret, ſed uno atq; altero fruſtra, nec ſine ſuſpicione fraudis nominatis, deſperās tam præcipitis cōſilij euētum, intercepiſſe ueneno indicē creditur.

Libuiſſent, vt, Non te hæc pudent?
Dilargiri, pro diuerſis dare.
Traducere, nō prodiuulgare, ſed i diuerſam partē ducere.

Calpurniam ducit uxorem, & Iuliam ſuam Pompeio tradit. 21.

SVb idem tempus Calpurniam L. Piſonis filiam, ſucceſſuri ſibi in conſulatu, duxit uxorem, ſuamq; Iuliā Cn. Pompeio collocauit, repudiato priore ſponſo Seruilio Cæpione, cuius uel præcipua opera paulò antè Bibulum impugnauerat. Ac poſt nouam affinitatē, Pompeiū primùm rogare ſententiam cœpit, quum Craſſum ſoleret, eſſetq; cōſuetudo, ut quem ordinē interrogandi ſentētias COS. *Calend. Ianuarijs inſtituiſſet, eum toto anno cōſeruaret.*

De Imperio Galliarum, ei cōceſſo poſt Conſulatū. 22.

SOcero igitur generoq; ſuffragantibus, ex omni prouinciarum copia Gallias potiſſimùm elegit, cuius emo

lum

lumento & opportunitate idonea ſit materia triumphorum: & initio quidẽ Galliam ciſalpinam, Illyrico adiecto, lege Vatinia accepit: mox per Senatum Comatam quoque: ueritis patribus, ne ſi ipſi negaſſent, populus & hanc daret. Quo gaudio elatus nõ temperauit, quin pacos poſt dies frequenti curia iactaret, inuitis & gementibus aduerſarijs adeptum ſe quæ cõcupiſſet: proinde ex eo inſultaturum omnium capitibus: ac negante quodam per contumeliã, facile hoc ulli fœminæ fore, reſponderit Vlli fœminæ, pro cuiuis fœminæ. *quaſi alludẽs, in Aſſyria quoq; regnaſſe Semiramim, magnamq; Aſiæ partem Amazonas tenuiſſe quondam.*

Accuſatio geſtorum Conſulatûs eius. 23.

F*Vnctus Conſulatu, C. Memmio, Lucioq; Domitio Prætoribus, de ſuperioris anni actis referentibus, cognitionem Senatui detulit: nec illo ſuſcipiente, triduoq; per irritas altercationes abſumpto, in prouinciam abijt: & ſtatim Quæſtor eius in præiudicium aliquot criminibus arreptus eſt. Mox et ipſe à L. Antiſtio Tribuno plebis poſtulatus, appellato demũ collegio, obtinuit (quum Reip. cauſa abeſſet) reus ne fieret. Ad ſecuritatem ergo poſteri temporis, in magno negotio habuit, obligare ſemper annuos magiſtratus, et è cõpetitoribus nõ alios adiuuare, aut ad honorẽ pati puenire, quàm qui ſibi pepigiſſent propugnaturos abſentiã ſuã: cuius pacti nõ dubitauit à quibuſdam iuſiurandũ, atq; etiã ſyngrapham exigere.*

De Domitio minante Cæſari, & geſtis per eum in Gallia. 24.

S*Ed quum L. Domitius Conſulatus candidatus palàm minaretur* COS. *ſe effecturũ, quod Prætor nequiſſet, ademptur ũq; ei exercitus, Craſſum, Põpeiumq; in urbẽ prouinciæ ſuæ Lucam extractos, compulit, ut detrudendi Domitij cauſa Conſulatum alterum peterent: perfecitq;*

utrunq; , & ut in quinquenniũ ſibi imperium prorogaretur. Qua fiducia ad legiones, quas à Republica acceperat, alias publico, alias priuato ſumptu addidit: unã etiã ex trãſalpinis conſcriptã, uocabulo quoq; Gallico (Alauda enim appellabatur) quam diſciplina cultuq; Romano inſtitutam & ornatam, poſtea uniuerſam ciuitate donauit. Nec deinde ulla belli occaſione, ne iniuſti quidem, ac periculoſi abſtinuit, tam fœderatis quàm infeſtis, ac feris gentibus ultro laceſſitis: adeò ut Senatus quondã legatos ad explorandũ ſtatũ Galliarum mittendos decreuerit, ac nonnulli dedendũ eum hoſtibus cenſuerint. Sed proſperè decedentibus rebus, & ſæpius & plurium quàm quiſquam unquam dierum ſupplicationes impetrauit.

Decedentibus rebus, pro exeuntibus, ſiue euenientibus.

Alia geſta per eum in Gallia. 25.

GEſsit autem IX. annis (quibus in Imperio fuit) hæc ferè: Omnem Galliam, quæ à ſaltu Pyrenæo Alpibusq;, & monte Gebenna, fluminibus Rheno et Rhodano continetur, patetq; circumitu ad bis & tricies centum millia paſſuum, præter ſocias ac benemeritas ciuitates, in prouinciæ formam redegit, eiq; in ſingulos annos ſtipendij nomen impoſuit. Germanos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggreſſus, maximis affecit cladibus. Aggreſſus & Britannos ignotos anteà, ſuperatisq; pecunias et obſides imperauit. Per tot ſucceſſus ter, nec amplius, aduerſum caſum expertus: in Britannia, claſſe ui tẽpeſtatis propè abſumpta: & in Gallia, ad Gergouiam legione fuſa: & in Germanorum finibus, Titurio & Arunculeio legatis per inſidias cæſis.

Mors matris, filiæ, & neptis eius, & alia geſta per eum. 26.

EOdem temporis ſpatio matrem primò deinde filiam, nec multo pòſt neptem amiſit. Interimq; conſternata

P. Clo

P.Clodij cæde Republica, quum Senatus unum COS. *no minatimq; Cn. Pompeium fieri cenſuiſſet, egit cum Tribunis plebis collegam ſe Pompeio deſtinantibus, id potius ad populum ferrēt, ut abſenti ſibi, & quandocunq; Imperij tempus expleri cœpiſſet, petitio ſecundi Conſulatus daretur: ne ea cauſa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet. Quod ut adeptus eſt, altiora iam meditās, & ſpei plenus, nullum largitionis, aut officiorū in quēquam genus publicè, priuatimq; omiſit. Forum de manubijs inchoauit: cuius area ſuper* H-S. *millies cōſtitit. Munus populo epulūq; pronūtiauit in filiæ memoriā, quod ante cū nemo fecit. Quorū ut quàm maxima expectatio eſſet, ea quæ ad epulum pertinerent, quamuis macellarijs oblocata, etiam domeſticatim apparabat. Gladiatores notos, ſicubi infeſtis ſpectatoribus dimicarent, ui rapiendos reſeruandosq; mandabat. Tyrones neq; in ludo, neq; per laniſtas, ſed in domibus per equites Romanos, ac etiam per ſenatores armatorum peritos erudiebat, precibus enitens (quod epiſtolis eius oſtenditur) ut diſciplinā ſingulorum ſuſciperent, ipſiq; dictata exercētibus darēt. Legionibus ſtipendium in perpetuū duplicauit. Frumentum, quoties copia eſſet, etiam ſine modo, menſuraq; præbuit, ac ſingula interdum mancipia, & prædia uiritim dedit.*

Affinitas eius cum Pompeio reuocata, & alia geſta. 27.

AD retinendam autem Pompeij neceſsitudinem ac uoluntatem, Octauiam ſororis ſuæ neptē, quæ C. Marcello nupta erat, conditione ei detulit: ſibiq; filiam eius in matrimonium petijt, Fauſto Syllæ deſtinatam. Omnibus uerò circa eum, atq; etiam parte magna Senatus, gratuitò, aut leui fœnore obſtrictis, ex reliquo quoq; ordinum genere, uel inuitatos, uel ſpōte ad ſe cōmeantes, uberrimo

congia

congiario proſequebatur:libertos inſuper,ſeruuloſq́; cuiuſq;, prout domino patrono'ue gratus quis eſſet. Tum reorũ aut obæratorũ,aut prodigæ iuuẽtutis ſubſidiũ unicum,ac promptiſſimũ erat:niſi quos grauior criminũ,uel inopiæ luxuriæ'ue uis urgeret, quàm ut ſubueniri poſſet à ſe. His planè palàm bello ciuili opus eſſe dicebat.

Amicitia regum & prouinciarum allecta per eum:cum decreto Senatus contra eum facto. 28

N*Ec minore ſtudio reges atq; prouincias per terrarum orbem alliciebat, alijs captiuorum millia dono offerens,alijs citra Senat.Pop.q́; autoritatem quò uellẽt, & quoties uellent,auxilia ſubmittens:ſuperq́; Italiæ Galliarumq́; & Hiſpaniarum, Aſiæ quoq; & Græciæ potentiſſimas urbes præcipuis operibus exornans: donec attonitis iã omnibus, & quorſum illa tenderẽt reputantibus, M.Claudius Marcellus* COS. *edicto præfatus de ſumma ſe*Rep.acturũ,retulit ad Senatũ,ut ei ſuccederetur ante tẽpus:quoniã bello cõfecto pax eſſet,ac dimitti deberet uictor exercitus: & ne abſentis ratio comitijs haberetur, quãdo ne plebiſcito Põpeius poſtea abrogaſſet. Acciderat autẽ,ut is legẽ de iure magiſtratuum ferens, eo capite quo à petitione honorũ abſentes ſubmouebat, ne Cæſarẽ quidem exciperet per obliuionem: ac mox lege iam in æs inciſa,& in ærarium condita,corrigeret errorem. Nec contentus Marcellus prouincias Cæſari & priuilegium eripere,retulit etiam ut colonis, quos rogatione Vatinia Nouumcomum deduxiſſet,ciuitas adimeretur, quod per ambitionem,& ultra præſcriptum data eſſet.*

Superq́;, pro præter,nam legimus in uetuſtiſsimo codice.

*Reipub.

Prouiſio Cæſaris contra decretum Senatus. 29.

C*Ommotus his Cæſar,ac iudicans(quod ſæpe ex eo auditum ferunt)difficilius ſe principẽ ciuitatis à primo ordine in ſecundũ,quàm ex ſecũdo in nouiſſimũ detrudi,*

ſumma

ſumma ope reſtitit, partim per interceſſores Tribunos, partim per Seruiũ Sulpitiũ alterum Conſulem. Inſequenti quoq; anno, C. Marcello, qui fratri patrueli ſuo Marco in Conſulatu ſucceſſerat, eadẽ tentante, collegam eius Aemilium Paulum, Caiumq́; Curionem uiolentiſſimum Tribunorũ ingenti mercede deſenſores parauit. Sed cùm obſtinatius omnia agi uideret, & deſignatos etiam COSS. *è parte diuerſa, Senatũ literis deprecatus eſt, ne ſibi beneficiũ populi adimeretur: aut ut cæteri quoq; Imperatores ab exercitibus diſcederent, confiſus (ut putant) facilius ſe ſimul atque libuiſſet ueteranos conuocaturum, quàm Pompeiũ nouos milites. Cum aduerſarijs autem pepigit, ut dimiſſis octo legionibus tranſalpinaq; Gallia, duæ ſibi legiones, & ciſalpina prouincia, uel etiam una legio cum Illyrico concederetur, quoad* COS. *fieret.*

Cauſæ ciuilium bellorum Cæſaris. 30.

VErum neq; Senatu interueniente, & aduerſarijs negantibus ullam ſe de Repub. *facturos pactionem, tranſijt in citeriorem Galliam: conuentibusq; peractis Rauennæ ſubſtitit, bello uindicaturus, ſi quid de Tribunis plebis intercedẽtibus pro ſe, grauius à Senatu cõſtitutum eſſet. Et prætextũ quidem illi ciuilium armorũ hoc fuit. Cauſas autem alias fuiſſe opinantur. Cn. Pompeius ita dictitabat, quòd neq; opera conſummare quæ inſtituerat, neq; populi expectationem, quam de aduẽtu ſuo fecerat, priuatis opibus explere poſſet, turbare omnia ac permiſcere uoluiſſe. Alij timuiſſe dicũt, ne eorũ quæ primo conſulatu aduerſus auſpicia, legesq; et interceſſiones geſſiſſet, rationem reddere cogeretur: quum M. Cato identidem, nec ſine iureiurando denũtiaret, delaturum ſe nomen eius, ſimulac primum exercitũ dimiſiſſet: quumq́; uulgò*

*uulgò fore prædicarẽt, ut ſi priuatus rediſſet, Milonis ex emplo circũpoſitis armatis cauſam apud iudices diceret. Quod probabilius facit Aſinius Pollio, Pharſalica acie cæſos profligatosq; aduerſarios proſpicientẽ, hæc eũ ad uerbum dixiſſe referens: Hæc uoluerunt: tantis rebus geſtis, C. Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxiliũ petiſſem. Quidã putãt captũ Imperij cõſuetudine, * pen ſitatisq; ſuis & inimicorum uiribus, uſum occaſione rapiendæ dominationis, quã ætate prima cõcupiſſet. Quod exiſtimaſſe uidebatur & Cicero, ſcribens de Officijs tertio libro; ſemper Cæſarẽ in ore habuiſſe eos in Phœniſſis,*

*penſatis

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ᾽ ἄλλα δ᾽ εὐσεβεῖν χρεών.

Euripidis uerſus, quos ſic ipſe conuertit,

Nam ſi uiolandum eſt ius, Imperij gratia
Violandum eſt: alijs rebus pietatem colas.

Progreſſus eius à Rauenna in Rubiconem. 31.

QVum ergo ſublatam Tribunorum interceßionem, ipſosq; urbe ceßiſſe nuntiatum eſt, præmißis confeſtim clàm cohortibus, ne qua ſuſpicio moueretur, et ſpectaculo publico per dißimulationem interfuit, & formã, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus, conſiderauit, & ex conſuetudine cõuiuio ſe frequenti dedit. Dein poſt ſolis occaſum, mulis è proximo piſtrino ad uehiculũ iunctis, occultißimum iter modico comitatu ingreſſus eſt: & quum luminibus extinctis deceßiſſet uia, diu errabũdus, tandem ad lucem duce reperto, per anguſtißimos tramites pedibus euaſit: conſecutusq; cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouinciæ eius finis erat, paulùm conſtitit: ac reputans quantum moliretur, conuerſus ad proximos, Etiam nũc (inquit) regredi poſſumus: quòd ſi ponticulum tran

tranſierimus, omnia armis agenda erunt.

Oſtentum factum apud Rubiconem Cæſari dubitanti. 32.

CVnctanti oſtentum tale factum eſt: Quidam eximia magnitudine & forma, in proximo ſedens repentè apparuit arundine canens: ad quē audiendū, cùm præter paſtores, plurimi etiā ex ſtationibus milites cōcurriſſent interq; eos & æneatores, rapta ab uno tuba proſiluit ad flumē: & ingēti ſpiritu claßicū exorſus pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæſar, Eatur (inquit) quò Deorum oſtēta, & inimicorū iniquitas uocat: Iacta eſt alea, inqt.

Aeneatores. i. tubicines.

Suſpicor legēdū, Iacta eſto alea Sic enim citatur a Plutarcho πᾶς ἐρρίφθω κύβος.

Tranſitus Rubiconis, & eius concio. 33.

*ATq; ita traiecto exercitu, adhibitis Tribunis Pleb. *qui pulſi ſuperuenerant, pro concione fidem militum flens, ac ueſte à pectore diſciſſa, inuocauit. Exiſtimatur etiam equeſtres cenſus pollicitus ſingulis, quod accidit opinione falſa. Nam cùm in alloquendo exhortandoq; ſæpius digitū læuæ manus oſtentans, adfirmaret ſe ad ſatis faciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, anulum quoq; æquo animo detracturū ſibi extrema concio, cui facilius erat uidere concionantē, quàm audire pro dicto accepit, quod uiſu ſuſpicabatur, promiſſumq; ius anulorum cum millibus* CCCC. *fama diſtulit.*

**qui & ipſi ſup.*

Aduentus eius in urbem, & alia geſta. 34.

ORdo & ſumma rerum, quas deinceps geßit, ſic ſe habent: Picenum, Vmbriam, Hetruriam occupauit: & L. Domitio, qui per tumultum ſucceſſor ei nominatus, Corfinium præſidio tenebat, in deditionem redacto atq; dimiſſo, ſecundum ſuperum mare Brunduſium tetēdit, quò COSS. *Pompeiusq; confugerāt, quàm primùm transfretaturi: hos fruſtra per omnes moras exitu prohibere conatus, Romam iter conuertit: appellatisq; de Repub. patribus, ualidißimas Pōpeij copias, quæ ſub tribus*

legatis

ijt:C. Antonius in Illyrico in aduerſariorum deuenit poteſtatem:P. Dolabella claſſem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Caluinus in Ponto exercitum amiſerunt. Ipſe proſperrimè ſemper, ac ne ancipiti quidem unquam fortuna, præterquàm bis dimicauit: ſemel ad Dyrrhachium, ubi pulſus, non inſtante Pompeio, negauit eum uincere ſcire: iterum in Hiſpania ultimo prælio, cum deſperatis rebus etiam de conſciſcenda nece cogitauit.

Triumphi Cæſaris. 37.

CONfectis bellis, quinquies triũphauit, poſt deuictum Scipionem quater eodem menſe, ſed interiectis diebus, & rurſus ſemel poſt ſuperatos Pompeij liberos. Primum & excellentiſſimum triumphum egit Gallicum, ſequentem Alexandrinum, deinde Ponticũ, huic proximũ Africanum, nouiſſimum Hiſpanienſem, diuerſo quenque apparatu & inſtrumẽto. Gallici triumphi die uelabrum præteruehẽs, penè curru excuſſus eſt, axe defracto. Aſcẽditq; Capitoliũ ad lumina, quadraginta elephãtis dextra atq; ſiniſtra lychnuchos geſtantibus. Pontico triumpho inter pompæ fercula trium uerborum prætulit titulum, Veni, Vidi, Vici, non acta belli ſignificantem, ſicut cæteris, ſed celeriter confecti notam.

Lychnuchos legẽdũ ex uetuſtiſsimo codice. ſuntq; hi, q portant lucernas. qui quidẽ ab elephãtis geſtabantur.

De præmijs ueteranis, & liberalitate populo per eum exhibitis. 38.

*VEteranis legionibus prædæ nomine in pedites ſingulos ſuper bina H-S. (quæ initio ciuilis tumultus numerauerat) in equites uicena quaterna millia nũmûm dedit. Aſſignauit & agros, ſed non continuos, ne quis poſſeſſorũ expelleretur. Populo præter frumẽti denos modios, ac totidem olei libras, *tricenos quoq; nũmos, quos pollicitus olim erat, uiritim diuiſit: & hoc amplius, centenos*

Tricenos, pro ſingulis centũ.

*trecentos

c pro

pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ uſq; ad bina millia nummûm, in Italia non ultra quingenos ſeſtertios remiſit. Adiecit epulũ ac uiſcerationem, & poſt Hiſpanienſem uictoriam duo prãdia. Nam quum prius parcè, neq; pro liberalitate ſua præbitum iudicaret, quinto pòſt die aliud largiſsimum præbuit.

Quingenos, pro ſingulis quingentos.

Varia ſpectacula per eum edita. 39.

*EDidit ſpectacula uarij generis: munus gladiatorum: ludos etiã regionatim urbe tota, & quidẽ per omniũ linguarũ hiſtriones. Item Circẽſes, athletas, naumachiã. Munere in foro depugnauit Furius Leptinus ſtirpe prætoria, & A. Calpenus Senator quondam, actorq; cauſarum: Pyrrhicam ſaltauerũt Aſiæ Bithyniæq; principũ liberi. Ludis *Decimus Laberius eques Romanus mimum ſuum egit: donatuſq; eſt quingentis ſeſtertijs, & anulo aureo. Seſſum in XIIII. ſcena per ſolium orcheſtram tranſijt. Circenſibus, ſpatio Circi ab utraque parte producto, & in gyrum euripo addito, quadrigas, bigaſq;, & equos deſultorios agitauerunt nobiliſsimi iuuenes. Troiam luſit turma duplex, maiorum, minorumq; puerorũ. Venationes editæ per dies quinque: ac nouiſsimè pugna diuiſa in duas acies, quingenis peditibus, elephantis uicenis, tricenis equitibus hinc & inde cõmiſsis. Nam quò laxius dimicaretur, ſublatæ metæ, inq; earum locum bina caſtra ex aduerſo conſtituta erãt. Athletæ, ſtadio ad tempus extructo, in regione Martij campi certauerunt per triduum. Nauali prælio in morem cochleæ defoſſo lacu, biremes, ac triremes, quadriremeſq;, Tyriæ, et Aegyptiæ claſſes, magno pugnatorũ numero cõflixerunt. Ad quæ omnia ſpectacula tantum undique cõfluxit hominum, ut pleriq; aduenæ aut inter uicos, aut inter uias tabernaculis poſitis maner*

* Decius

manerent:ac ſæpe præ turba eliſi,exanimatiq́; ſint plurimi,& in his duo Senatores.

Ordinatio anni,& faſtorum dierum per eum facta. 40.

CONuerſus hinc ad ordinandum Reipu.ſtatum,faſtos correxit,iampridem uitio Pontificũ per intercalandi licentiam adeò turbatos,ut neque meßium feriæ æſtate, neq; uindemiarũ autumno competerẽt. Annumq́; ad curſum Solis accommodauit,ut CCCLXV. dierum eſſet:& intercalario menſe ſublato, unus dies quarto quoq; anno intercalaretur. Quò autẽ magis in poſterum è Calendis Ianuarijs nobis temporũ ratio congrueret, inter Nouembrem ac Decembrẽ menſem,interiecit duos alios:fuitq́; is annus,quo hæc conſtituebantur, XV.menſium,cum intercalario,qui ex conſuetudine in eum annum inciderat.

Senatus ac officiorum ſupplementum & ordinatio. 41.

SEnatum ſuppleuit,patritios allegit:Prætorum, Aedilium, Quæſtorum,minorum etiam magiſtratuum numerum ampliauit: nudatos opere cenſorio, aut ſententia Iudicũ de ambitu cõdemnatos reſtituit. Comitia cũ populo partitus eſt,ut exceptis Cõſulatus cõpetitoribus,de cætero numero candidatorũ, pro parte dimidia, quos populus uellet,pronuntiarẽtur:pro parte altera, quos ipſe dediſſet. Et edebat per libellos circum tribus miſſos ſcriptura breui:Cæſar dictator illi tribui. Cõmendo uobis illũ,et illum,ut ueſtro ſuffragio ſuam dignitatẽ teneant. Admiſit ad honores & proſcriptorũ liberos. Iudicia ad duo genera iudicũ redegit,equeſtris ordinis,ac Senatorij. Tribunos ærarios, quod erat tertiũ,ſuſtulit. Recenſum populi, nec more,nec loco ſolito,ſed uicatim per dominos inſularum egit:atq; ex uiginti trecẽtisq́; millibus accipientium frumentum è publico, ad centum quinquaginta retraxit.

Opere cenſorio, ꝑ functione cenſuræ.

Ac ne qui noui cœtus recenſionis cauſa moueri quandoq; poſſent, inſtituit, quotannis in demortuorum locum ex his qui recenſiti non eſſent, ſubſortitio à Prætore fieret.

Recēſiti, a recenſeo. Subſortitio, pro ſuffectio.

Sanctiones per eum editæ. 42.

OCtoginta autem ciuium millibus in tranſmarinas colonias diſtributis, ut exhauſtæ quoq; *urbis frequentia ſuppeteret, ſanxit: Ne quis ciuis maior annis uiginti, minor'ue decem, qui ſacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abeſſet: neu quis Senatoris filius, niſi cōtubernalis, aut comes magiſtratus, peregre proficiſceretur: ne'ue hi qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingenuorum inter paſtores haberent. Omneſq; medicinam Romæ profeſſos, & liberaliū artium doctores, quò libentius & ipſi urbem incolerent, & cæteri appeterent, ciuitate donauit. De pecunijs mutuis, diſiecta nouarum tabularū expectatione, quæ crebrò mouebatur, decreuit tandē, ut debitores creditoribus ſatis facerēt, per æſtimationē poſſeßionū, quanti quaſq; ante ciuile bellum cōparaſſent, deducta ſumma æris alieni, ſi quid uſuræ nomine numeratum, aut perſcriptum fuiſſet: qua conditione quarta pars ferè crediti deperibat. Cūcta collegia, præter antiquitus conſtituta, detraxit. Pœnas facinorū auxit: & quum locupletes eò facilius ſcelere ſe obligarent, quòd integris patrimonijs exulabant, parricidas (ut Cicero ſcribit) bonis omnibus, reliquos dimidia parte mulctauit.

*urbi

Labor eius in iure dicendo, & leges per eum editæ. 43.

IVs laborioſißimè, ac ſeueriſßimè dixit: Repetūdarum conuictos etiam ordine Senatorio mouit. Diremit nuptias Prætorij uiri, qui digreſſam à marito poſt biduum ſtatim duxerat, quāuis ſine probri ſuſpicione. Peregrinarum mercium portoria inſtituit. Lecticarum uſum, item

Digreſſa dicitur, quæ diuortium cum marito fecit.

conch

conchyliatæ ueſtis, & margaritarum, niſi certis perſonis & ætatibus, perq; certos dies, ademit. Legem præcipuè ſumptuariã exercuit: diſpoſitis circa macellũ cuſtodibus, qui obſonia contra uetitũ retinerẽt, deportarentq; ad ſe, ſubmiſsis nonnunquam lictoribus atq; militibus, qui ſiqua cuſtodes fefelliſſent, iam appoſita è triclinio auferrent.

Feſtinatio eius in ornanda urbe, & Imperio ampliando. 44.

N*Am de ornanda inſtruendáq; urbe, item de tuendo ampliandoq́; Imperio plura ac maiora in dies deſtinabat. In primis Martis templũ, quantum nuſquam eſſet extruere, repleto, & cõplanato lacu, in quo naumachiæ ſpectaculum ediderat, theatrumq́; ſummæ magnitudinis Tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certũ modum redigere, atq; ex immenſa diffuſáq; legũ copia, optima quæq; & neceſſaria in pauciſsimos conferre libros. Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas poſſet, publicare, data M. Varroni cura comparandarũ ac dirigẽdarum. Siccare Pontinas paludes: emittere Fucinũ lacũ: uiam munire, à mari ſupero per Apennini dorſum ad Tyberim uſque: perfodere Iſthmum: Dacos, qui ſe in Pontũ & Thraciam effuderãt, coërcere: mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorem, nec niſi antè expertos aggredi prælio. Talia agentem, atque meditantem mors præuenit: de qua prius quàm dicam, ea quæ ad formã & habitum, & cultum & mores, nec minus quæ ad ciuilia & bellica eius ſtudia pertineant, non alienum erit ſummatim exponere.*

Deſtinabat, abſolute, pro propoſuit.

Quas maximas, ꝑ quam maximas, ſiue quantas maximas.

Statura & cultus corporis eius. 45.

F*Viſſe traditur excelſa ſtatura, colore candido, teretibus membris, ore paulò pleniore, nigris uegetisq; oculis, ualetudine proſpera: niſi quòd tẽpore extremo repentè animo linqui, atq; etiam per ſomniũ exterreri ſolebat.*

Comitiali quoque morbo bis inter res gerendas correptus eſt. Circa corporis curam moroſior, ut non ſolùm tonderetur diligẽter ac raderetur, ſed uelleretur etiam: ut quidã exprobrauerũt. Caluitij uerò deformitatẽ iniquiſſimè ferre, obtrectatorũ ſæpe iocis obnoxiam expertus: ideoq́; & deficientẽ capillum reuocare à uertice aſſueuerat: & ex omnibus decretis ſibi à Senatu populoq́; honoribus, nõ aliud aut recepit aut uſurpauit libentius, quàm ius laureæ coronæ perpetuò geſtandæ. Etiam cultu notabilẽ ferunt. Vſum enim lato clauo ad manus fimbriato, nec ut unquã aliter quàm ſuper eum cingeretur, & quidẽ fluxiore cinctura: unde emanaſſe Syllæ dictum conſtat, optimates ſæpius admonentis, ut male præcinctum puerum cauerent.

Habitatio eius, & ſtatuta uillarum eius. 46.

HAbitauit primò in Suburra modicis ædibus: poſt autem Pontificatũ maximũ, in ſacra uia domo publica. Munditiarũ lautitiarũq́; ſtudioſiſſimũ multi prodiderũt. Villam in Nemorenſi à fundamentis inchoatam, magnoq́; ſumptu abſolutã, quia non tota ad animũ ei reſponderat, totam diruiſſe, quanquã tenuẽ adhuc & obæratũ: in expeditionibus teſſellata & ſectilia pauimenta circũtuliſſe.

Cupiditas eius circa gemmas, margaritas, & ſigna operis antiqui. 47.

BRitanniã petiſſe ſpe magaritarũ, quarũ amplitudinẽ cõferentẽ, interdũ ſua manu exegiſſe põdus. Gẽmas, toreumata, ſigna, tabulas operis antiqui ſemp animoſiſſimè cõparaſſe: ſeruitia recẽtiora politioraq́; ĩmẽſo pretio, et cuius ipſum etiã puderet, ſic ut rationib. uetaret ĩferri.

Comparare, p. coemere.

De conuiuiis, & domeſtica diſciplina ſuorum. 48.

COnuiuatum aſſiduè per prouincias duobus triclinijs: uno quo ſagati palliatí ue, altero quo togati cum illuſtrioribus prouinciarum diſcumberẽt. Domeſticam diſciplin

ſciplinam in paruis ac maioribus rebus diligẽter adeò, ſeuereq́; rexit, ut piſtorem, alium quàm ſibi panem conuiuis ſubijcientem, compedibus uinxerit: libertum gratiſſimum, ob adulteratam equitis Romani uxorem (quamuis nullo querente) capitali pœna affecerit. Adulteratam pro adulterio ſtupratam.

Pudicitia eius proſtrata apud Nicomedem regem. 49.

P*Vdicitiæ eius famam, nihil quidẽ præter Nicomedis contubernium læſit, graui tamen & perenni opprobrio, & ad omnium conuicia expoſito. Omitto Calui Licinij notiſſimos uerſus:*

Bithynia, quicquid & pædicator Cæſaris
Vnquam habuit.

*Prætereo actiones Dolabellæ, & Curionis patris: in quibus eũ Dolabella pellicẽ reginæ, ſpondã interiorẽ regiæ lecticæ, ac Curio ſtabulum Nicomedis, & Bithynicũ fornicem dicũt. Miſſa etiam facio edicta Bibuli, quibus proſcripſit collegam ſuum, Bithynicam reginam, eiq́; regem antea fuiſſe cordi, nũc eſſe regnum. Quo tempore, ut M. Brutus refert, Octauius etiã quidã, ualetudine mentis liberius dicax, conuentu maximo quum Põpeium regẽ appellaſſet, ipſum reginã ſalutauit. Sed C. Memmius etiam ad cyathũ & uinum Nicomedi ſtetiſſe obiecit cũ reliquis exoletis, pleno conuiuio accubãtibus nõnullis urbicis negotiatoribus, quorũ refert nomina. Cicero uerò non contentus in quibuſdam epiſtolis ſcripſiſſe, à ſatellitibus eum in cubiculũ regium *eductum, in aureo lecto, ueſte purpurea decubuiſſe, floremq́; ætatis à Venere orti, in Bithynia contaminatũ*. Quodam etiam in Senatu defendẽti enixè cauſam filiæ Nicomedis, beneficiaq́; regis in ſe commemoranti, Remoue (inquit) iſthæc oro: quãdo notũ eſt, et quid ille tibi, et quid illi tu dederis. Gallico deniq; triũpho mi-* *deductum *Quondam

lites eius inter cætera carmina,qualia currũproſequẽtes, iocularitèr canũt:etiã uulgatiſsimũ illud pronũtiauerũt,

Gallia Cæſar ſubegit,Nicomedes Cæſarem.
Ecce Cæſar nunc triumphat,qui ſubegit Gallias:
Nicomedes non triumphat,qui ſubegit Cæſarem.

Luxuria & libido eiuſdem. 50.

P*Ronum & ſumptuoſum in libidines fuiſſe conſtans opinio eſt,plurimasq; & illuſtres fœminas corrupiſſe,in quibus Poſthumiã Seruij Sulpitij,Lolliam Auli Gabinij,Tertullã M.Craſsi,etiã Cn. Põpeij Mutiam. Nam certè Pompeio,& à Curionibus patre & filio,& à multis exprobratũ eſt,quòd cuius cauſa poſt tres liberos exegiſſet uxorẽ,& quem gemens Aegyſthũ appellare conſueſſet,eius poſteà filiã potẽtiæ cupiditate in matrimoniũ recepiſſet. Sed ante alias dilexit M.Bruti matrẽ Seruiliã: cui et ꝓximo ſuo Cõſulatu ſexagies* H-S. *margaritã mercatus eſt: & bello ciuili ſuper alias donatiões,ampliſsima prædia ex auctionib. haſtæ *minimo addixit. Quũ quidẽ pleriſq; uilitatẽ mirãtib. facetiſsimè Cicero, Quò melius (inquit) emptũ ſciatis, Tertia deducta eſt: exiſtimabatur enim Seruilia, etiã filiam ſuã Tertiam Cæſari conciliare.*

*Beroal. nũmo legẽdũ putat.

Luxuria eius in prouinciales matronas. 51.

N*E prouincialibus quidem matrimonijs abſtinuiſſe, uel hoc diſticho apparet iactato æquè à militibus per Gallicum triumphum,*

Vrbani ſeruate uxores, mœchum caluum adducimus.
*Auro in Gallia *ſtuprũ emiſti: hic ſumpſiſti mutuum.*

**aliâs, effutuiſti.*

Luxuria eius in uarias reginas. 52.

D*Ilexit & reginas, inter quas Eunoẽn Maurram Bogudis uxorem: cui, maritoq; eius plurima & immenſa tribuit, ut * Naſo ſcripſit: ſed maximè Cleopatrã: cum qua & conuiuia in primam lucem ſæpe protraxit, & eadem*

* Manciuel. Naſo legit.

dem

dem naue thalamego penè Aethiopia tenus Aegyptũ penetrauit, niſi exercitus ſequi recuſaſſet. Quam deniq; accitam in urbem, nõ niſi maximis honoribus, præmijsq; au ctam remiſit, filiumq; natum appellare nomine ſuo paſſus eſt. Quem quidem nonnulli Græcorum ſimilem quoq; Cæ ſaris & forma, & inceſſu tradiderũt. M. Antonius agnitum etiã ab eo, Senatui affirmauit: quæ ſcire C. Martium, & C. Oppium reliquosq; Cæſaris amicos: quorũ C. Oppius, quaſi planè defenſione, ac patrocinio res egeret, librum edidit, non eſſe Cæſaris filium, quẽ Cleopatra dicat. Helius Cinna Trib. Pleb. pleriſq; cõfeſſus eſt, habuiſſe ſe ſcriptam paratamq; legem, quã Cæſar ferre iuſsiſſet, quũ ipſe abeſſet, uti uxores liberorum quærẽdorũ cauſa, quas, & quot ducere uellent, liceret. Ac ne cui dubium omnino ſit, & impudicitiæ eũ, & adulteriorũ flagraſſe infamia, Curio pater, quadam eum oratione, omnium mulierum uirum, & omnium uirorum mulierem, appellat.

Librũ edidit, nõ eſſe: pro eo quod eſt, libro edito teſtatus eſt.

Parſimonia eius in cibo & potu. 53.

Vini parciſsimum, ne inimici quidem negauerũt. Verbum M. Catonis eſt: Vnum ex omnibus Cæſarem, ad euertendam Rempu. ſobrium acceſsiſſe. Nam circa uictũ C. Oppius adeò indifferentem docet, ut quõdam ab hoſpite conditum oleum, pro uiridi appoſitum, aſpernantibus cæteris, ſolum etiam largius dicat appetiſſe, ne hoſpitem aut negligentiæ, aut ruſticitatis uideretur arguere.

Indifferẽs, pro eo, qui non diſcernit aut curat.

Rapacitas eius. 54.

ABſtinentiam neq; in imperijs, neq; in magiſtratibus præſtitit. Vt enim quidam monumentis ſuis teſtati ſunt, in Hiſpania à Proconſule, & à ſocijs pecunias accepit emendicatas in auxilium æris alieni: & Luſitanorum quædam oppida, quanquàm nec imperata detrectarẽt, &

aduenienti portas pateſaceret, diripuit hoſtiliter. In Gal*lia fana templaq́; Deûm donis referta expilauit: urbes diruit, ſæpius ob prædam, quàm ob delictum: unde factum, ut auro abundaret, ternisq́; millibus nummûm in libras promercale, per* I*taliam prouinciasq́; diuenderet.* In pri*mo Conſulatu tria millia pondo auri furatus è Capitolio, tantundē inaurati æris repoſuit. Societates, ac regna pretio dedit: ut qui uni* P*tolemæo propè ſex millia talentorū ſuo Pompeijq́; nomine abſtulerit.* P*oſtea uerò euidentiſſimis rapinis, ac ſacrilegijs, & onera bellorum ciuilium, & triumphorum, ac munerum ſuſtinuit impendia.*

Eloquentia, & ars oratoria eiuſdem. 55.

E*Loquētia militari, qua re aut æquauit præſtantiſſimorum gloriā, aut exceſſit poſt accuſationem* Dolabel*læ, haud dubiè principibus patronis annumeratus eſt.* Cer*tè* Cicero *ad* Brutum *oratores enumerās, negat ſe uidere cui* C*æſar debeat cedere: aitq́; eum elegantem, ſplendidam quoq;, ac etiam magnificam, ac generoſam quodam modo rationem dicendi tenere. & ad* Cornelium Nepo*tem de eodem ita ſcripſit: Quid? oratorum quem huic antepones eorū, qui nihil aliud egerunt? Quis ſententijs aut acutior, aut crebrior? Quis uerbis aut ornatior, aut elegantior?* Genus *eloquentiæ duntaxat adoleſcēs adhuc* Strabonis C*æſaris ſecutus uidetur: cuius etiam ex oratione, quæ inſcribitur pro* Sardis, *ad uerbum nōnulla tranſtulit in* Diuinationem *ſuam.* Pronuntiaſſe *autem dicitur, uoce acuta, ardēti motu, geſtuq́; non ſine uenuſtate.* Ora*tiones aliquas reliquit, inter quas temere quædam feruntur: pro* Q. Metello, *quam non immerito* Auguſtus *exiſtimat magis ab actuarijs exceptam, male ſubſequentibus uerba dicentis, quàm ab ipſo editam.* Nam in

Actuarij, ab actis. Subſequi, pro παρακολουθεῖν

quib

quibuſdam exemplaribus inuenio, ne inſcriptam quidem pro Metello, ſed quam ſcripſit Metello, quum ex perſona Cæſaris ſermo ſit, Metellum, ſeq; aduerſus communium obtrectatorum criminationes purgantis. Apud milites quoq; in Hiſpania, idem Auguſtus orationē eſſe uix ipſius putat, quæ tamen duplex fertur: una quaſi priore habita prælio: altera poſteriore, quo Aſinius Pollio ne tēpus quidem cōcionādi habuiſſe eū dicit, ſubita hoſtiū incurſione.

Libri, commentaria & epiſtolæ per eum editæ. 56.

REliquit & rerum ſuarum commentarios, Gallici, ciuilisq; belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africiq;, & Hiſpanienſis, incertus autor eſt. Alij enim Oppiū putant, alij Hirtium: qui etiam Gallici belli nouiſsimum, imperfectumq; librum ſuppleuerit. De commentarijs Cæſaris Cicero in eodem libro, ſic refert: Commētarios ſcripſit ualde quidem probandos: nudi ſunt, recti, & uenuſti omni ornatu orationis, tanquam ueſte detracta: ſed dum uoluit alios habere, paratam unde ſumerent, qui uellent ſcribere hiſtoriam, ineptis gratum fortaſſe fecit, qui illa uolunt calamiſtris inurere, ſanos quidem homines à ſcribendo deterruit. De eiſdem commentarijs Hirtius ita prædicat: Adeò probantur omnium iudicio, ut prærepta, non præbita facultas ſcriptoribus uideatur. Cuius tamen rei maior noſtra, quàm reliquorū eſt admiratio. Cæteri enim quàm bene atq; emendatè, nos etiam quàm facilè atq; celeriter eos perſcripſerit, ſcimus. Pollio Aſinius parū diligenter, parumq; integra ueritate compoſitos putat: quum Cæſar pleraq; & quæ per alios erant geſta, temere crediderit, & quæ per ſe uel cōſulto, uel etiam memoria lapſus, perperam ediderit. Exiſtimatq; reſcripturum, & correcturum fuiſſe. Reliquit et de Analogia libros duos, & Anti-

Commentarij rerum, & commentarij Cæſaris.

Reſcripturū, pro denuo ſcripturum.

cato

catones totidē, ac prætereà poëma quod inſcribitur Iter. Quorum librorum primos in tranſitu Alpium, quum ex citeriore Gallia conuentibus peractis, ad exercitum rediret, ſequentes ſub tempus Mundenſis prælij fecit: nouiſſimum dum ab urbe in Hiſpaniā ulteriorem IIII. *&* XX. *die peruenit. Epiſtolæ quoq; eius ad Senatū extant, quas primùm uidetur ad paginas & formam memorialis libelli conuertiſſe, quum antea* COSS. *& duces non niſi tranſuerſa charta ſcriptas mitterent. Extant & ad Ciceronem: item ad familiares domeſticis de rebus: in quibus ſiqua occultius perferenda erant, per notas ſcripſit, id eſt, ſic ſtructo literarum ordine, ut nullum uerbum effici poſſet: quæ ſi quis inueſtigare & perſequi uellet, quartam elementorum literam, id eſt, d, pro a, & perinde reliquas commutet. Ferūtur & à puero, & ab adoleſcentulo quædā ſcripta: ut laudes Herculis, tragœdia Oedipi: item dicta collectanea: quos omnes libellos uetuit Auguſtus publicari in epiſtola, quam breuē admodū, ac ſimplicē ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegauerat, miſit.*

Libellus memorialis, ſcriptū memoriæ cauſa paratū.

Pueritia & labor eius in armis. 57.

A*Rmorum & equitandi peritiſſimus, laboris ultra fidem patiens erat: in agmine nonnunquā equo, ſæpius pedibus anteibat, capite detecto, ſeu ſol, ſeu imber eſſet. Longiſſimas uias incredibili celeritate confecit, expeditus meritoria rheda centena paſſuum millia in ſingulos dies, ſi flumina morarentur nando traijciens, uel innixus inflatis utribus, ut perſæpe nuntios de ſe præuenerit.*

Conficere uias, pro itinera.

Cautela & audacia eius in expeditionibus. 58.

I*N obeundis expeditionibus, dubium cautior'ne, an audentior. Exercitū neq; per inſidioſa itinera duxit unquam, niſi perſpeculatus locorū ſitus: neq; in Britanniam*

tranſ

tranſuexit, niſi antè per ſe portus & nauigationem, & acceſſum ad inſulam exploraſſet. At idem obſeßione caſtrorum in Germania nuntiata, per ſtationes hoſtiū Gallico habitu penetrauit ad ſuos. A' Brunduſio Dyrrhachiū inter oppoſitas claſſes hyeme tranſmiſit. Ceſſantibuſque copijs, quas ſubſequi iuſſerat, cum ad accerſendas fruſtra ſepe miſiſſet, nouißimè ipſe clàm noctu paruulum nauigium ſolus obuoluto capite conſcendit: neq; aut quis eſſet antè detexit, aut gubernatorem cedere aduerſæ tempeſtati paſſus eſt, quàm penè obrutus fluctibus. Tranſmittere, pro traijcere mare.

Deſpectus prodigiorum eidem occurrentium. 59.

NE *religione quidē ulla à quoquā incœpto abſterritus unquā, uel retardatus eſt. Quam immolanti aufugiſſet hoſtia, profectionem aduerſus Scipionē & Iubam non diſtulit. Prolapſus etiā in egreſſu nauis uerſo ad melius omine, Teneo te (inquit) Africa. Ad eludendas autem uaticinationes, quibus fœlix & inuictum in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, deſpectißimum quendam ex Corneliorū genere, cui ad opprobrium uitæ, Salutationi cognomen erat, ſecum in caſtris habuit.*

Præliorum aſſumptio locis & temporibus inopinatis etiam apud ſuos. 60.

PRælia *non tantum deſtinatò, ſed ex occaſione ſumebat, ac ſæpe ab itinere ſtatim, interdum ſpurcißimis tempeſtatibus, quum minimè quis moturum putaret: nec niſi tēpore extremo ad dimicandū cunctantior factus eſt. Quòd ſæpius uiciſſet, hòc minus experiēdos caſus opinās, nihilq; ſe tantū acquiſiturū uictoria, quātū auferre calamitas poſſet. Nullum unquā hoſtem fudit, quem non caſtris quoq; exueret: ita nullū ſpatium perterritis dabat. Ancipiti prælio equos dimittebat, & in primis ſuum, quò maior*

ior

ior pmanēdi neceſſitas imponeretur auxilio fugæ erepto.

De equo eius inſigni, cum pedibus propè humanis. 61.

VTebatur autē equo inſigni, pedibus propè humanis, & in modum digitorum ungulis fiſſis: quem natum apud ſe, quum aruſpices Imperium orbis terræ ſignificare domino pronuntiaſſent, magna cura aluit, nec patientem ſeſſoris alterius, primus aſcendit: cuius etiam inſtar pro æde Veneris genitricis poſteà dedicauit.

Inſtar, pro ſigno, ſubſtātiue. Pro æde, ante ædem.

Virtus eius in acie inclinata reparanda. 62.

INclinatam aciem ſolus ſæpe reſtituit, obſiſtens fugientibus, retinensq́; ſingulos, & contortis faucibus conuertens in hoſtem: & quidem adeò plerunque trepidos, ut aquilifer moranti cuſpide ſit cōminatus, alius in manu detinentis reliquerit ſignum.

Conſtantia, & ſeueritas eius contra Caſsium. 63.

NOn minora illa cōſtantiæ eius, imò maiora etiam indicia fuerunt: Poſt aciem Pharſalicā quùm, præmiſſis in Aſiam copijs, per anguſtias Helleſpōti uictor nauicula traijceret, L. Caſſium partis aduerſæ cum decem roſtratis nauibus obuium ſibi, neq; refugit: & cominus tendens, ultro ad deditionem hortatus, ſupplicē ad ſe recepit.

Mira euaſio eius nando. 64.

ALexandriæ circa oppugnationem pontis, eruptione hoſtium ſubita cōpulſus in ſcapham, pluribus eôdem præcipitantibus cùm deſiliſſet in mare, nando per ducentos paſſus euaſit ad proximam nauem, elata læua, ne libelli, quos tenebat, madefierent: paludamentū mordicus trahens, ne ſpolio potiretur hoſtis.

Probatio, & diſciplina eius in milites. 65.

MIlitem neq; à moribus, neq; à fortuna probabat, ſed tātùm à uiribus: tractabatq́; pari ſeueritate, atq; indulgen

dulgentia. Non enim ubiq;, ac ſemper, ſed cùm hoſtis in proximo eſſet, coërcebat: tum maximè exactor grauiſſimus diſciplinæ: ut neq; itineris, neq; prælij tempus denuntiaret: ſed paratũ, & intentũ momentis omnibus, quò uellet, ſubitò educeret. Quod etiã ſine cauſa plerunq; faciebat, præcipuè pluuijs, & feſtis diebus. Ac ſubinde obſeruandum ſe admonens, repẽtè interdiu, uel nocte ſubtrahebat: augebatq; iter, ut ſerius ſubſequentes defatigaret.

De eodem. 66.

FAma uerò hoſtilium copiarum perterritos nõ negando, minuendo'ue: ſed inſuper amplificãdo, emẽtiẽdoq; cõfirmabat. Itaq; quũ expectatio aduẽtus Iubæ terribilis eſſet, cõuocatis ad cõcionẽ militibus, Scitote (inquit) pauciſſimis his diebus regẽ affuturũ cũ x. legionibus, equitũ xxx. leuis armaturæ c. millibus, elephãtis ccc. Proinde deſinãt quidã quærere ultrà, aut opinari, mihiq; (qui compertum habeo) credãt: aut quidẽ uetuſtiſſima naue impoſitos, quocunq; uento, in quaſcunq; terras iubebo auehi.

Coërcitio & cultus militum eius. 67.

DElicta neque obſeruabat omnia, neq; pro modo exequebatur: ſed deſertorum, ac ſeditioſorum & inquiſitor, & punitor acerrimus, cõniuebat in cæteris. Ac nonnunquã poſt magnã pugnã, atq; uictoriã, remiſſo officiorũ munere, licẽtiã omnẽ paſſim laſciuiendi permittebat: iactare ſolitus, milites ſuos etiã unguẽtatos bene pugnare poſſe: nec milites eos pro cõcione, ſed blãdiori nomine cõmilitones appellabat: habebatq; tã cultos, ut argento, & auro politis armis ornaret: ſimul & ad ſpeciẽ, & quò tenaciores eorũ in prælio eſſent metu dãni. Diligebat quoque uſqueadeo, ut audita clade Tituriana, barbam, capillũq; ſummiſerit: nec antedẽpſerit, quàm uindicaſſet. Quibus

bus rebus & deuotiſſimos ſibi, & fortiſſimos reddidit.

Amor & fidelitas militum ad eum. 68.

INgreſſo ciuile bellum, Centuriones cuiuſque legionis ſingulos equites è uiatico ſuo obtulerunt: & uniuerſi milites gratuitam, & ſine frumento, ſtipendioq́; operam: quum tenuiorum tutelam locupletiores in ſe contuliſſent. Neque in tam diuturno ſpatio quiſquam omnino deſciuit: plerique capti conceſſam ſibi ſub conditione uitam, ſi mili tare aduerſus cũ uellent, recuſarunt. Famem, & cæteras neceſſitates non quum obſiderentur modò, ſed etiã ſi alios ipſi obſiderent, tantopere tolerabãt, ut Dyrrhachina mu nitione Pompeius, uiſo genere panis ex herba (quo ſuſtinebantur) cũ feris ſibi rem eſſe dixerit: amoueriq́; ocyus, nec cuiquam oſtendi iuſſerit: ne patiẽtia, & pertinacia hoſtis, animi ſuorum frangerentur. Quanta fortitudine dimicauerint, teſtimonio eſt, quòd aduerſo ſemel apud Dyrrhachium prælio, pœnam in ſe ultro depopoſcerunt: ut conſolandos eos magis Imperator, quàm puniendos habuerit. Cæteris prælijs innumeras aduerſariorum copias multis partibus ipſi pauciores facilè ſuperauerunt. Denique una ſextæ legionis cohors præpoſita caſtello, quatuor Pompeij legiones per aliquot horas ſuſti- *haſtilium, ac ſagittarũ* nuit, penè omnis confixa multitudine * hoſtilium ſagittarum, quarum c. ac x x x. millia intra uallum reperta ſunt. Nec mirum, ſi quis ſingulorum facta reſpiciat, uel Caßij Scæuæ Centurionis, uel C. Acilij militis: Ne de pluribus referam: Scæua excuſſo oculo, transfixus femore, et humero, c. & x x. ictibus ſcuto perforato, cuſtodiam portæ commiſſi caſtelli retinuit: Acilius nauali ad Maßiliam prælio, iniecta in puppem hoſtium dextra, & abſciſſa, memorabile illud apud Græcos Cynegiri exemplum

plum imitatus, tranſiliuit in nauem, umbone obuios agẽs.

Labor eius contra ſeditionem militarem. 69.

SEditionẽ per decem annos Gallicis bellis nullam omnino mouerunt, ciuilibus aliquas: ſed ut celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia ducis, quàm autoritate. Nõ enim ceßit unquam tumultuãtibus: atq; etiam obuiam ſemper ijt: & nonã quidem legionem apud Placentiam, quãquàm adhuc in armis Pompeius eſſet, totam cũ ignominia miſſam fecit: ægreq; poſt multas, & ſupplices preces, nec niſi exacta de ſontibus pœna, reſtituit.

Facilis reconciliatio militum iratorum, 70.

DEcumanos autem Romæ cum ingentibus minis, ſummoq; etiam urbis periculo mißionẽ, & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neq; adire cunctatus eſt, quanquàm deterrentibus amicis, neq; dimittere: ſed una uoce, qua Quirites eos, pro militibus appellarat, tam facilè circumegit, & flexit, ut ei milites eſſe confeſtim reſponderint. & quamuis recuſantem ultrò in Africam ſint ſecuti: ac ſic quoq; ſeditioſißimum quenque, & prædæ, & agri deſtinati tertia parte mulctauit.

Fides, & ſtudium eius erga clientes. 71.

STudium, & fides erga clientes ne iuueni quidem defuerũt. Maſintham nobilẽ iuuenẽ, cùm aduerſus Hiempſalẽ regẽ tam enixè defendiſſet, ut Iubæ regis filio in altercatione barbam inuaſerit, ſtipendiarium quoq; pronũtiatũ, et abſtrahẽtibus ſtatim eripuit, occultauitq; apud ſe diu, et mox ex pretura proficiſcẽs in Hiſpaniã, inter officia ſtatim proſequẽtiũ, faſceſq; lictorũ lectica ſua auexit.

Cultus, & dilectio amicorum eius. 72.

*AMicos tanta ſemper facilitate, indulgentiaq; tractauit, ut C. Oppio comitãti ſe per ſylueſtre iter, correptoq; ſubita ualetudine, & in diuerſorio *loco, quod unũ* *locato.

d erat

erat, ceſſerit: ac ipſe humi, ac ſub dio accubuerit. Iam autem rerũ potẽs, quoſdam etiã infimi generis ad ampliſſimos honores prouexit. Quũ ob id culparetur. profeſſus eſt palàm: ſi graſſatorum, & ſicariorũ ope in tuẽda ſua dignitate uſus eſſet: talibus quoq; ſe parẽ gratiã relaturũ.

Odiorum facilis remiſsio eiuſdem. 73.

SImultates contra nullos tam graues excepit unquam, ut nõ occaſione oblata libẽs deponeret. C. Mẽmij, cuius aſperrimis orationibus, non minore acerbitate reſcripſerat, etiã ſuffragator mox in petitione Cõſulatus fuit. C. Caluo poſt famoſa epigrammata de recõciliatione per amicos agẽti, ultro, ac prior ſcripſit. Valeriũ Catullũ, à quo ſibi uerſiculis de Mamurra perpetua ſtigmata impoſita non diſſimulauerat, ſatisfacientẽ eadem die adhibuit cœnæ: hoſpitioq́; patris eius, ſicut conſueuerat, uti perſeuerauit.

Lenitas, & mãſuetudo eius in ulciſcẽdo iniurias illatas. 74.

SEd et in ulciſcẽdo natura leniſſimus: piratas, à quibus captus eſt, quũ in deditionẽ redegiſſet, quoniam ſuffixurum ſe cruci antè iurauerat, iugulari prius iuſſit, dein de ſuffigi. Cornelio Phagitæ, cuius quondã nocturnas inſidias æger, ac latẽs, ne perduceretur ad Syllã, uix præmio dato euaſerat, nũquam nocere ſuſtinuit. Philemonẽ à manu ſeruũ, qui necem ſuam per uenenum inimicis promiſerat, non grauius, quàm ſimplici morte puniit. In P. Clodiam Pompeiæ uxoris ſuæ adulterũ, atq; eadẽ de cauſa pollutarũ ceremoniarũ reum, teſtis citatus, negauit ſe quicquã compeririſſe: quãuis & mater Aurelia, & ſoror Iulia, apud eoſdẽ iudices, omnia ex fide retuliſſent. Interrogatusq́;, cur igitur repudiaſſet uxorẽ: Quoniã, inquit, meos tam ſuſpicione, q̃ crimine iudico carere oportere.

Suſtinuit nocere, pro uoluit, ſiue animũ induxit, aut certè potuit, ut Græci τολμᾶν nonnunquã dicunt.

Moder

Moderatio,& clementia eiuſdem. 75.

MOderationem uerò, clementiamq́;, tum in adminiſtratione, tum in uictoria belli ciuilis admirabilem exhibuit. Denũtiante Põpeio, pro hoſtibus ſe habiturũ, qui Reip. defuiſſent, ipſe medios, & neutrius partis, ſuorum ſibi numero futuros pronuntiauit. Quibus autem ex cõmendatione Põpeij ordines dederat, poteſtatẽ tranſeundi ad eum omnibus fecit. Motis apud Hilerdã deditionis conditionibus, quum aſſiduo inter utraſq; partes uſu, atq; cõmercio, Afranius ac Petreius deprehenſos intra caſtra Iulianos ſubita pœnitentia interfeciſſent, admiſſam in ſe perfidiã non ſuſtinuit imitari. Acie Pharſalica proclamauit, ut ciuibus parceretur: deincepsq́;, nemini nõ ſuorum, quem uellet unũ, partis aduerſæ ſeruare conceſſit: nec ulli periiſſe, niſi in prælio reperiũtur, exceptis dũtaxat Afranio, & Fauſto, & L. Cæſare iuuene: ac ne hos quidem uoluntate ipſius interemptos putant. Quorũ tamẽ & Afranius, & Fauſtus priores poſt impetratã ueniã rebellauerunt: & Cæſaris libertis, ſeruiſq́; eius ferro, & igni crudelẽ in modũ enectis, beſtias quoq; ad munus populi comparatas contrucidauerãt. Deniq; tempore extremo etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire permiſit, magiſtratusq́;, & Imperia capere. Sed et ſtatuas L. Syllæ, atq; Pompeij, à plebe diſiectas, repoſuit. Ac ſi qua poſthac, aut cogitarentur grauius aduerſus ſe, aut dicerentur, inhibere maluit, quàm uindicare. Itaque & detectas coniurationes, conuentusq́; nocturnos, non ultrà arguit, quàm ut edicto oſtenderet eſſe ſibi notas: & acerbè loquentibus ſatis habuit pro concione denuntiare, ne perſeuerarent. Auliq; Cecinnæ criminoſiſſimo libro, & Pitholai carminibus maledicentiſſimis, laceratam exiſtima-

tionem ſuam ciuili animo tulit.

Abuſus dominationis,& poteſtatis eiuſdem. 76.

Pregrauãt, abſolute, pro preepollent, ſiue preponderãt.

P*Rægrauant tamen cætera facta, dictaq; eius, ut & abuſus dominatione, & iure cæſus exiſtimetur.* Non *enim honores modò nimios recepit, ut continuum* Con*ſulatum, perpetuam* Di*ctaturam, præfecturamq; morum, inſuper prænomen* Imperatoris*, cognomẽ patris patriæ, ſtatuam inter reges, ſuggeſtum in orcheſtra, ſed & ampliora etiã humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt: ſedem auream in curia, & pro tribunali, thenſam, & ferculum* Circen*ſi pompa, templa, aras, ſimulacra iuxta* Deos*, pul uinar, flaminem, lupercos, appellationem menſis è ſuo nomine, ac nonnullos honores ad libidinem cepit, & dedit.* Tertium*, & quartum* Con*ſulatũ titulo tenus geßit, contentus* Di*ctaturæ poteſtate decretæ cum* Con*ſulatibus ſimul: atq; utroq; anno binos* Con*ſules ſubſtituit ſibi in ternos nouißimos menſes: ita ut medio tempore comitia nulla habuerit, præter* T*ribunorum, &* A*edilium plebis: præfectosq; pro* P*rætoribus conſtituerit, qui præſente ſe res urbanas adminiſtrarẽt.* P*ridie autem* Cal. Ian. *repentina* Conſ. *morte ceſſantem honorem in paucas horas petenti dedit.* E*adem licentia ſpreto patriæ more, magiſtratus in plures annos ordinauit.* Decẽ *prætorijs uiris* Con*ſularia ornamenta tribuit.* C*iuitate donatos, & quoſdam è ſemibarbaris* Ga*llorum recepit in curiam.* P*ræterea monetæ, publicisq; uectigalibus peculiares ſeruos præpoſuit.* T*riũ legionum, quas* A*lexandriæ relinquebat, curam, &* Im*perium* R*uſioni liberti ſui filio, ſuo exoleto, demandauit.*

Medio tempore, pro μιταξὺ, ſiue interea.

Abuſus,& arrogant ia eiuſdem. 77.

N*Ec minoris impotentiæ uoces propalàm edebat, ut* T. Ampri*us ſcribit: nihil amplius* R*empub. eſſe, appella*

pellationem modò, ſine corpore, ac ſpecie: Syllam neſciſſe literas, qui Dictaturam depoſuerit: debere homines conſideratius iam loqui ſecum, ac pro legibus habere quæ dicat. Eoq; arrogantiæ progreſſus eſt, ut Aruſpice triſtia, & ſine corde exta ſacro quodam nuntiante, futura diceret lætiora, quum uellet: nec pro oſtento ducendum, ſi pecudi cor defuiſſet.

Inciuilitas, & indignatio eiuſdem. 78.

V*Erùm præcipuã, & * inexpiabilem ſibi inuidiã hinc maximè mouit. Adeuntes ſe cũ pluribus, honorificentiſsimisq; decretis, uniuerſos P. C. ſedẽs pro æde Veneris genitricis excepit. Quidã putant retentũ à Cornelio Balbo, quum conaretur aſſurgere: alij ne conatũ quidẽ omnino, ſed etiã admonentẽ C. Trebatiũ, ut aſſurgeret, minus familiari uultu reſpexiſſe. Idq; factũ eius tantò intolerabilius eſt uiſum, qđ ipſe triũphanti, & ſubſellia tribunitia præteruehenti ſibi unum è collegio Pontium Aquilã non aſſurrexiſſe, adeò indignatus ſit, ut proclamauerit: Repete ergo à me Aquila Remp. Tribunus: & nec deſtiterit per continuos dies quicquam cuiquam niſi ſub exceptione polliceri, ſi tamen per Pontium Aquilam licuerit.* * exitiabilẽ

De eodem, & regni affectione. 79.

A*Diecit ad tam inſignem deſpecti Senatus contumeliam, multò arrogantius factum. Nam quum ſacrificio Latinarũ reuertente eo inter immodicas, ac nouas populi acclamationes, quidam è turba ſtatuæ eius coronam lauream candida faſcia præligatam impoſuiſſet: & Trib. plebis Epidius Marullus, Cæſetiusq; Flauus coronæ faſciam detrahi, hominemq; duci in uincula iußiſſent, dolẽs ſeu parum proſperè motam regni mentionem, ſiue, ut ferebat, ereptam ſibi gloriã recuſandi, Tribunos grauiter*

increpitos poteſtate priuauit: neq; ex eo infamiam affe-ctati etiam regij nominis diſcutere uoluit: quanquàm & plebi regem ſe ſalutanti, Cæſarem ſe, non regem eſſe re-ſponderit: & Lupercalibus, pro Roſtris à COS. *Anto-nio admotũ ſæpius capiti ſuo diadema repulerit, atque in Capitoliũ Ioui Opt. Max. miſerit. Quinetiã uaria fama percrebuit migraturum Alexandriã uel Ilium, translatis ſimul opibus Imperij, exhauſtáq; Italia: delectibus et pro curatione urbis amicis permiſſa. Proximo autem Senatu percrebuit fama, L. Cottam* XV. *uirum ſententiam dictu-rum: ut quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos, niſi à rege, non poſſe uinci, Cæſar rex appellaretur.*

Conſpiratorum coniuratio in eum. 80.

Q*Væ cauſa coniuratis maturãdi fuit deſtinata nego tia, ne aſſentiri neceſſe eſſet. Conſilia igitur diſper ſim antea habita, & quæ ſæpe bini, terni'ue ceperant, in unum omnes contulerunt: ne populo quidem iam præſenti ſtatu læto, ſed clàm palámq; detrectante dominationem, átq; aſſertores flagitante. Peregrinis in Senatũ allectis li-bellus propoſitus eſt: Bonũ factum, ne quis Senatori nouo curiam monſtrare uelit. & illa uulgò canebantur: Galios Cæſar in triumphum ducit: Iidem in curia Galli braccas depoſuerunt, latũ clauum ſumpſerũt. Q. Maximo ſuffe cto, trimeſtriq; cos. theatrum introeũte, quum Lictor animaduerti ex more iuſsiſſet, ab uniuerſis cõclamatũ eſt: nõ eſſe Conſulẽ eum. Poſt remotos Cæſetium, & Marullũ Tribunos. reperta ſunt proximis comitijs cõplura ſuffra-gia, coss. eos declarantiũ. Subſcripſere quidam L. Bruti ſtatuæ, Vtinam uiueres. Item ipſius Cæſaris ſtatuæ:*

Bonum factum pro recte fiet.

Brutus, quia reges eiecit, cos. primus factus eſt:
Hic quia cos. eiecit, rex poſtremò factus eſt.

Trochaici.

Conſp

Conſpiratũ eſt in eum à L X. amplius, C. Caſsio, Marcoq; et Decio Bruto principibus cõſpirationis. Qui primùm cunctati, utrum'ne illũ in cãpo per comitia tribus ad ſuffragia uocantem, partibus diuiſis è ponte deijceret, atq; exceptũ trucidarent: an in ſacra uia, uel in aditu theatri adorirentur: poſtquàm ſenatus Idibus Martijs in Põpeij curiam edictus eſt, facilè tempus, & locum prætulerunt.

Sexaginta amplius, pro plus resſexaginta.

Prodigia præcedentia mortem eius. 81.

SEd Cæſari futura cædes euidentibus prodigijs denunciata eſt. Paucos ante menſes quum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas ſepulchra uetuſtiſsima diſijcerent: idq; eò ſtudioſius facerent, quòd aliquantũ uaſculorũ operis antiqui ſcrutãtes reperiebãt: tabula ænea in monumẽto, in quo dicebatur Capys cõditor Capuæ ſepultus, inuẽta eſt cõſcripta literis, uerbisq; Græcis hac ſententia: Quãdo oſſa Capys detecta eſſent, fore ut Iulo prognatus manu conſanguineorũ necaretur: magnisq; mox Italiæ cladibus uindicaretur. Cuius rei, ne quis fabuloſam, aut cõmentitiam putet, autor eſt Cornelius Balbus, familiariſsimus Cæſaris. Proximis diebus equorum greges, quos in traijciendo Rubicone flumine conſecrarat, ac uagos ſine cuſtode dimiſerat, comperijt pertinaciſsimè pabulo abſtinere, ubertimq; flere. Et immolantẽ Aruſpex Spurina monuit, caueret periculũ qđ nõ ultra Martias Idus ꝓferretur. Pridie autẽ eaſdẽ Idus auẽ regaliolũ cũ laureo ramulo Põpeianæ curiæ ſe inferentẽ, uolucres uarij generis ex proximo nemore perſecutæ, ibidẽ diſcerpſerunt. Ea uerò nocte, cui illuxit dies cædis, & ipſe ſibi uiſus eſt ꝑ quietẽ interdũ ſupra nubes uolitare, aliàs cũ Ioue dextras iũgere. Et Calpurnia uxor imaginata eſt, collabi faſtigiũ domus, maritũq; ĩ gre

Regaliolus auis.

Nocti illuxit dies, quæ ſecuta eſt proxime, Vxor imaginata eſt, pro uxori uiſum eſt per ſomnium.

mio ſuo cõfodi: ac ſubitò cubiculi fores ſpõte patuerunt. Ob hæc ſimul, & ob infirmam ualetudinem diu cunctatus, an ſe contineret, & quæ apud Senatũ propoſuerat,
* Decio *agere differret: tandẽ* * Decimo Bruto *adhortante, ne frequentes, ac iamdudum opperienteis deſtitueret, quin ta ferè hora progreſſus eſt: libellumq́; inſidiarũ indicem, ab obuio quodam porrectum, libellis cæteris, quos ſiniſtra manu tenebat, quaſi mox lecturus commiſcuit.* Dein *pluribus hoſtijs cæſis, cùm litare non poſſet, introijt curiam, ſpreta religione:* Spurinamq́; *irridẽs, & ut falſum arguẽs, quòd ſine ulla noxa* Idus Martiæ *adeſſent: quanquàm is ueniſſe quidem eas diceret, ſed non præterijſſe.*

Cædes, & mors Cæſaris. 82.

A*ſſidentem conſpirati, ſpecie officij circunſteterunt: illicoq́;* Cimber Tullius, *qui primas partes ſuſceperat quaſi aliquid rogaturus propius acceſſit: renuentiq́;, & geſtu in aliud tempus differenti, ab utroq; humero togam apprehẽdit: deinde clamantẽ,* Iſta quidem uis eſt, *alter* Caſca *aduerſum uulnerat paulùm infrà iugulũ.* Cæſar Caſcæ *brachiũ abreptũ, graphio traiecit: conatusq́; proſilire, alio uulnere tardatus eſt.* Vtq́; *animaduertit undiq́; ſe ſtrictis pugionibus peti, toga caput obuoluit: ſimul ſiniſtra manu ſinũ ad ima crura deduxit, quò honeſtius caderet, etiã inferiore corporis parte uelata.* Atq; *ita tribus et uiginti plagis cõfoſſus eſt, uno modò ad primũ ictũ gemitu ſine uoce edito.* Etſi *tradiderũt quidam,*
καὶ συ τέκ. Et tu fili? M. *Bruto irruenti dixiſſe,* καὶ συ τέκνον; Exanimis *diffugientibus cũctis aliquãdiu iacuit, donec lecticæ impoſitũ, depẽdente brachio, tres ſeruuli domũ retulerunt.* Nec *in*
* *Antius* *tot uulneribus, ut* * Antiſtius *medicus exiſtimabat, letale ullũ repertũ eſt, niſi quod ſecũdo loco in pectore acceperat.*

rat. Fuerat animus cõiuratis,corpus occiſi in Tyberim trahere, bona publicare, acta reſcindere: ſed metu M. Anton.Cõſulis,et Magiſtri equitum Lepidi, deſtiterũt.

Teſtamentum eius recitatum. 83.

*POſtulante ergo L.Piſone ſocero,teſtamentum eius aperitur:recitaturq́; in Antonij domo,quod Idibus Septembribus proximis in Lauicano ſuo fecerat, demandaueratq́; uirgini Veſtali Maximæ. Qu. Tubero tradit,hæredẽ ab eo ſcribi ſolitũ ex Cõſulatu ipſius primo, uſq; ad initiũ ciuilis belli,Cn.Pompeiũ:idq́; militibus pro concione recitatũ. Sed nouiſſimo teſtamẽto tres inſtituit hæredes ſororum nepotes.C.Octauium ex dodrante:& L.Pinarium,& Qu.Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera.C.Octauiũ etiam in familiam,nomenq́; adoptauit: * pluresq́; percuſſorum in tutoribus filij,ſi quis ſibi naſceretur,nominauit.Decimum Brutum etiam in ſecundis hæredibus. Populo hortos circa Tyberim publicè, & uiritim trecenos ſeſtertios legauit.*

Sororum nepotes,pro ex ſororibus nepotes.

* pleroſq́;

Seſtertius nummus , genere maſculino.

Funereus rogus, & pompa exequiarum eius, cum luctu publico. 84.

FVnere indicto, rogus extructus eſt in Martio campo iuxta Iuliæ tumulum:& pro Roſtris aurata ædes ad ſimulachrum templi Veneris genitricis collocata: intraq́; lectus eburneus,auro ac purpura ſtratus: & ad caput trophæum,cum ueſte, in qua fuerat occiſus. Præferentibus munera (quia ſuffecturus dies nõ uidebatur) præceptum eſt,ut omiſſo ordine,quibus quiſq; uellet itineribus urbis,portaret in campum. Inter ludos cantata ſunt quædam ad miſerationem,& inuidiam cædis eius, accommodata ex Pacuuij Armorum iudicio,

M'en'me ſeruaſſe,ut eſſent qui me perdrent?

Accij Et ex Electra Attilij ad ſimilē ſentētiā. Laudationis loco cos. Antonius per præconem pronūtiauit Sen. conſ. quo omnia ei diuina ſimul, atque humana decreuerat. Item iuſiurandū, quo ſe cuncti pro ſalute unius adſtrinxerāt, quibus perpauca à ſe uerba addidit. Lectū pro roſtris in forum magiſtratus, & honoribus functi detulerunt. Quem quū pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pōpeij deſtinaret, repentè duo quidā gladijs ſuccincti, ac bina iacula geſtantes, ardentibus cereis ſuccēderunt: cōfeſtimq; circunſtantiū turba uirgulta arida, & cū ſubſellijs tribunalia, quicquid præterea ad manum aderat, cōgeſſit: deinde tibicines, & ſcenici artifices ueſtē quam ex inſtrumēto triumphorum ad præſentem uſum induerāt, detractā ſibi, atq; diſciſſam iniecere flammæ: & ueteranorū militū legionarij arma ſua, quibus exculti funus celebrabāt. Matronæ etiā pleræq; ornamēta ſua, quæ gerebāt, et liberorū bullas, atq; prætextas. In ſummo publico luctu exterarū gentium multitudo circulatim ſuo quæq; more lamentata eſt: præcipueq; Iudæi, qui etiā noctibus continuis buſtum frequētarunt.

Honores ei mortuo per plebem collati. 85.

PLebs ſtatim à funere ad domum Bruti, et Caßij cum facibus tetendit: atque ægrè repulſa, obuiū ſibi Helium Cinnam per errorem nominis, quaſi Cornelius eſſet, is, quē grauiter pridie cōcionatū de Cæſare requirebat, occidit: caputq; eius præfixum haſtæ circūtulit. Poſtea ſolidam columnam propè xx. pedum lapidis Numidici in foro ſtatuit: ſcripſitq;, PARENI PATRIAE. Apud eam longo tempore ſacrificare, uota ſuſcipere, controuerſias quaſdam interpoſito per Cæſarem iureiurando diſtrahere perſeuerauit.

Suſpic

Suſpicio, quam ſuis Cæſar reliquit. 86.

SVſpicionem Cæſar quibuſdam ſuorum reliquit, neq; uoluiſſe ſe diutius uiuere, neq; curaſſe: qđ ualetudine minus proſpera uteretur: ideoq; & quæ religiones monerent, & quæ renuntiarēt amici, neglexiſſe. Sūt qui putēt cōſiſum eū nouiſſimo illo Senatuſc. ac iureiurando, etiam cuſtodias Hiſpanorū cum gladijs inſpectantium ſe remouiſſe. Alij è diuerſo opinātur, inſidias ūdiq; imminētes ſubire ſemel confeſsū ſatius eſſe, quā cauere ſemper. Alij ferunt dicere ſolitum, non tam ſua, quàm R. P. intereſſe, uti ſaluus eſſet: ſe iampridem potentiæ, gloriæq; abundè adeptum: Remp. ſi quid ſibi eueniret, neq; quietam fore, & aliquantò deteriore conditione ciuilia bella ſubiturā. Abunde potentiæ gloriæq; pro fatis.

Genus optatum mortis illatæ per eum. 87.

ILlud planè inter omnes ferè cōſtitit, talē ei mortē penè ex ſententia obtigiſſe. Nā & quondam cū apud Xenophontē legiſſet, Cyrū ultima ualetudine mandaſſe quædā de funere ſuo, aſpernatus tā lētū mortis genus, ſubitā ſibi, celeremq; optauerat. Et pridie quàm occideretur, in ſermone nato ſuper cœnā apud M. Lepidū, quiſnā eſſet finis uitæ cōmodiſſimus, repentinū, inopinatūq; *prætulerat. *retulerat

Aetas eius, ac ſtella comata: & locus, ac dies mortis eius. 88.

PEriJt ſexto & quinquageſimo ætatis anno: atque in Deorū numerū relatus eſt, nō ore modò decernētiū, ſed & perſuaſione uulgi. Siquidē ludis, quos primò conſecratos ei hæres Auguſtus edebat, ſtella crinita per ſeptē dies cōtinuos fulſit, exoriēs circa undecimā horam. Creditumq; eſt, animā eſſe Cæſaris in cœlum recepti: & hac de cauſa ſimulacro eius in uertice additur ſtella. Curiam, in qua occiſus eſt, obſtrui placuit: Idusq; Martias parricidium nominari, ac ne unquam eo die Senatus ageretur.

Mors

Mors occiſorum Cæſaris. 89.

PErcuſſorum autem ferè, neq; triennio quiſquam amplius ſuperuixit, neque ſua morte defunctus eſt. Damnati omnes, alius alio caſu perijt: pars naufragio, pars prælio: nonnulli ſemet eodem illo pugione, quo Cæſarem uiolauerant, interemerunt.

C. SVETONII TRANQVILLI D. OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

GENTEM Octauiam Velitris præcipuam olim fuiſſe, multa declarant. Nam & uicus celeberrima parte oppidi iampridem Octauius uocabatur: & oſtendebatur ara Octauio cõſecrata, q bello dux finitimo, quum forte Marti rem diuinam faceret, nuntiata repentè hoſtis incurſione, ſemicruda exta rapta foco proſecut, atq; ita prælium ingreſſus, uictor redijt. Decretum etiam publicum extabat, quo cauebatur, ut quoq; anno in poſterum ſimili modo exta Marti redderentur, reliquiæq; ad Octauios referrentur.

Finitimũ bellũ, quod cũ finitimis gerit.

Origo proſapiæ maiorum Octaui. 2.

EA gens à Tarquinio Priſco rege, inter Romanas gentes allecta in Senatum mox à * Seruio Tullio in patritias tranſducta, procedente tẽpore ad plebem ſe contulit: ac rurſus magna ui per D. Iulium in patritiatũ redijt. Primus ex hac magiſtratum populi ſuffragio cepit C. Rufus. Is Quæſtorius Cn. & C. procreauit: è quibus duplex Octauiorum familia defluxit, cõditione diuerſa. Siquid

*Seruilio

Patritiat*, pro ordine, ſiue dignitate patritiorum.

Siquidem Cn. et deinceps ab eo reliqui omnes functi ſunt honoribus ſummis. At Caius eiuſq; poſteri, ſeu fortuna, ſeu uolũtate, in equeſtri ordine cõſtitêre, uſq; ad Auguſti patrem. Proauus Auguſti ſecundo Punico bello, ſtipẽdia in Sicilia Tribunus militũ fecit, Aemilio Pappo Imperatore. Auus municipalibus magiſterijs cõtentus, abũdãte patrimonio, trãquilliſſimè ſenuit. Sed hæc alij. Ipſe Auguſtus nihil amplius, quàm equeſtri familia ortum ſe ſcribit, uetere, ac locuplete, & in qua primus Senator pater ſuus fuerit. M. Antonius libertinũ ei proauum exprobrat Reſtionem, ex pago Thurino, auum argentarium. Nec quicquam ultrà de paternis Auguſti maioribus reperi.

De patre Octauij. 3.

OCtauius pater à principio ætatis, & re, & æſtimatione magna fuit: ut equidem mirer, hunc quoque à nonnullis argentarium, atque etiam inter diuiſores, operaſq; campeſtres proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus eſt facilè, et egregiè adminiſtrauit. Ex Prætura Macedoniam ſortitus, fugitiuos reſiduã Spartaci, & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes in itinere deleuit, negotio ſibi in Senatu extra ordinẽ dato. Prouinciæ præfuit, non minore iuſtitia, quàm fortitudine. Nanq; Beßis, ac Thracibus magno prælio fuſis, ita ſocios tractauit: ut epiſtolæ M. T. Ciceronis extent, quibus Qu. fratrẽ eodem tẽpore parũ ſecunda fama Proconſulatũ Aſiæ adminiſtrantem hortatur & monet, imitetur in promerendis ſocijs uicinum ſuum Octauium.

Mors patris Octauij, & de filiis eius. 4.

DEcedens Macedonia, prius quàm confiteri ſe candidatum Conſulatus poſſet, morte obijt repentina, ſuperſtitibus liberis, Octauia maiore, quam ex Ancharia, & Oct

& Octauia minore, itē Auguſto, quos ex Accia tulerat. Accia, M. Accio Balbo, et Iulia ſorore C. Cæſaris, genita eſt. Balbus paterna ſtirpe Aricinus, multis in familia Senatorijs imaginibus, à matre Magnum Pompeiū arctiſſimo contingebat gradu: functusq; honore Præturæ inter xx. uiros, agrum Campanum plebi Iulia lege diuiſit. Verùm M. Antonius deſpiciens etiam maternam Augusti originem, proauum eius Afri generis fuiſſe, & modò unguentariam tabernam, modò piſtrinum Ariciæ exercuiſſe, obijcit. Caſſius quidem Parmenſis quadam epiſtola, non tantum ut piſtoris, ſed etiam ut nummularij nepotē, ſic taxat Auguſtum: Materna tibi farina ſiquidem ex crudiſſimo Ariciæ piſtrino, hanc pinſit manibus colybo decoloratis Nerulonenſis menſarius.

Tempus & locus natiuitatis Octauij. 5.

NAtus eſt Auguſtus, M. T. Cicerone, & Antonio COSS. IX. Cal. Octobris, paulò ante Solis exortū, regione palatij, ad capita bubula: ubi nunc ſacrarium habetur, aliquanto pòſt, quàm exceſſit, conſtitutum. Nam ut Senatus actis continetur, cùm C. Lectorius adoleſcens patritij generis, in deprecanda grauiore adulterij pœna, præter ætatem, atq; natales, hoc quoq; patribus conſcriptis allegaret, ſe eſſe poſſeſſorem, ac uelut æditūum ſoli, quod primum D. Auguſtus naſcens attigiſſet: peteretq; donari, quaſi proprio ſuo, ac peculiari Deo: decretum eſt ut ea pars domus conſecraretur.

Locus ubi nutritus fuit. 6.

NVtrimentorum eius oſtenditur adhuc locus in auito ſuburbano iuxta Velitras permodicus, & cellæ penuariæ inſtar: tenetq; uicinitatem opinio, tanquam & natus ibi ſit. Huc introire niſi neceſſariò, & caſtè, religio

eſt:

*eſt:concepta opinione ueteri, quaſi temerè adeuntibus horror quidam, & metus *obijciatur:ſed & mox confirmata eſt.* Nam *cùm poſſeſſor uillæ nouus,ſeu fortè,ſeu tẽtandi cauſa cubitum ſe eò contuliſſet:euenit, ut poſt pauciſſimas noctis horas exturbatus inde ſubita ui, & incerta,penè ſemianimis cũ ſtrato ſimul ante fores īueniretur.* *adijciatur.

Nomina,& cognomina eius,cum cauſis ipſorum. 7.

I*Nfanti cognomen* T*hurino inditum eſt in memoriam maiorum originis: uel* ꝙ *in regione* T*hurina,recens eo nato pater* O*ctauius aduerſus fugitiuos proſperè rẽ geſſerat.*Thurinum *cognominatum ſatis certa probatione tradiderim,nactus puerilem imaguncula͂ eius æream ueterẽ,ferreis,ac penè iam* exoleſcentibus *literis hoc nomine inſcriptã,quæ dono à me principi data inter cubiculares colitur.*Sed et *à* M.Antonio *in epiſtolis per contumeliã ſæpe* T*hurinus appellatur: et ipſe nihil amplius quàm mirari ſe reſcribit, pro opprobrio nomẽ prius ſibi obijci.*Poſteà C.Cæſaris,*&* deinde Auguſti *cognomen aſſumpſit:alterum,teſtamento maioris auunculi: alterũ,* Munatij Planci *ſententia, cum quibuſdam cenſentibus,* R*omulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem urbis,præualuiſſet ut Auguſtus potius uocaretur,nõ tantùm nouo, ſed etiam ampliore cognomine: quòd loca quoq; religioſa,et in quibus augurato quid conſecratur, auguſta dicantur,ab auctu,uel ab auium geſtu,guſtu'ue, ſicut etiam* Ennius *docet ſcribens:*

A*uguſto augurio poſtquam inclyta condita* R*oma eſt.*

Breuis deſcriptio totius uitæ,& geſtorum eius. 8.

Q*Vadrimus,patrem amiſit: duodecimũ annũ agẽs, auiam* Iulia͂ *defuncta͂ pro cõcione laudauit.* Q*uadriennio pòſt uirili toga ſumpta,militaribus donis trium*

pro

*pho Cæſaris Africano donatus eſt:quanquã expers belli, propter ætatem. Profectum mox auunculum in Hiſpanias, aduerſus Cn. Pompeij liberos, uix tum firmus à graui ualetudine, per infeſtas hoſtibus uias pauciſſimis comitibus, naufragio etiam facto, ſubſecutus magnopere demeruit, approbata citò etiam morum indole ſuper itineris induſtriam. Cæſare poſt receptas Hiſpanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos deſtinante, præmiſſus Apolloniam, ſtudijs uacauit. Vtq; primum occiſum eum, hæredemq; ſe comperit, diu cũctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem conſilium, ut præceps, immaturumq; omiſit. Cæterùm urbe repetita, hæreditatem adijt, dubitante matre: uitrico uerò * Martio Philippo conſulari multùm diſſuadẽte. Atq; ab eo tempore exercitibus comparatis, primùm cum M. Antonio, Marcoq; Lepido, dein tantùm cùm Antonio per duodecim ferè annos, nouiſſimè per quatuor & x l. ſolus Rempub. tenuit.*

* Marco.

Quinque bella ciuilia per eum geſta. 9.

P*Ropoſita uitæ eius uelut ſumma, partes ſingillatim neq; per tempora, ſed per ſpecies exequar: quò diſtinctius demonſtrari, cognoſcique poſſint. Bella ciuilia quinq; geſſit, Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinũ, Siculũ, Actiacum. Ex quibus primum, ac nouiſſimum aduerſus M. Antonium: ſecundum aduerſum Brutum, et Caſſium: tertium aduerſum L. Antonium Triumuiri fratrẽ: quartum aduerſus Sex. Põpeium, Cn. Põpeij filium. Omniũ bellorũ initium, & cauſam hinc ſumpſit, nihil conuenientius ducens, quàm necẽ auunculi uindicare, tueriq; acta.*

Bellum Mutinenſe, & alia geſta eiuſdem. 10.

C*Onfeſtim ut Apollonia redijt, Brutum, Caſſiumq; etiam nec opinantes, & quia præuiſum periculum ſubt*

ſubterfugerant, legibus aggredi, reosq; cædis abſentes deferre ſtatuit. Ludos autẽ uictoriæ Cæſaris non audentibus facere, quibus obtigerat id munus, ipſe edidit. Et quò conſtantius cætera quoq; exequeretur, ad locum Tribun. Plebis fortè demortui cãdidatum petitorem ſe oſtendit: quanquam Patritius, necdum Senator. Sed aduerſante conatibus ſuis M. Antonio Conſule, quẽ uel præcipuum adiutorem ſperauerat: ac ne publicum quidem, & tranſlatitiũ ulla in re ſibi ſine pactione grauiſsimæ mercedis impertiente, ad optimates ſe cõtulit: quibus eum inuiſum ſentiebat, maximè quòd D. Brutum obſeſſum Mutinæ, prouincia à Cæſare data, & per Senatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortantibus itaq; nonnullis, percuſſores ei ſubornauit. Hac fraude deprehenſa, periculum inuicẽ metuens, ueteranos ſimul in ſuum, ac Reip. auxilium quanta potuit largitione, cõtraxit. Iuſſusq; cõparato exercitui pro Prætore præeſſe, & cũ Hirtio, ac Panſa, qui Conſulatum ſuſceperant, D. Bruto opẽ ferre, demandatũ bellum tertio menſe confecit duobus prælijs. Priore Antonius eum fugiſſe ſcribit: ac ſine paludamento equoq; poſt biduum demũ apparuiſſe. Sequenti ſatis conſtat non modò ducis, ſed etiam militis functum munere: atque in media dimicatione, aquilifero legionis ſuæ grauiter ſaucio, aquilam humeris ſubijſſe, diuq; portaſſe.

De eodem, & morte Conſulum. 11.

HOc bello cùm Hirtius in acie, Panſaq; *pòſt ex uulnere periſſent: rumor increbuit, ambos opera eius occiſos: ut Antonio fugato, Rep. c o s s. orbata, ſolus uictores exercitus occuparet. Panſæ quidẽ adeò ſuſpecta mors fuit: ut Glyco medicus cuſtoditus ſit, quaſi uenenum uulneri indidiſſet. Adijcit his Aquilius Niger, alterum è

*paulò

coss. Hirtium in pugnæ tumultu ab ipſo interemptū.

Secta optimatium per eum deſerta. 12.

SEd ut cognouit, Antonium poſt fugam à M. Lepido receptum, cæterosq́; duces, & exercitus conſentire pro patribus: cauſam optimatium ſine cunctatione deſeruit, ad prætextū mutatæ uolūtatis dicta, factaq́; quorūdam calumniatus: quaſi alij ſe puerum, alij ornandum, tollendumq́; iactaſſent: ne aut ſibi, aut ueteranis par gratia referretur. Et quò magis pœnitentiam prioris ſectæ approbaret, Nurſinos grandi pecunia, et quam pendere nequirent, mulctatos extorres egit oppido: quòd Mutinenſi acie interemptorum ciuium tumulo publicè extructo adſcripſerant, pro libertate eos occubuiſſe.

Bellū Philippēſe, & Imperiū eius Antonio dimiſſum. 13.

INita cum Antonio, & Lepido ſocietate, Philippenſe quoq; bellum, quanquam inualidus, atq; æger, duplici prælio tranſegit, Quorum priore caſtris exutus, uix ad Antonij cornu fuga euaſerat: nec ſucceſſum uictoriæ moderatus eſt, ſed capite Bruti Romam miſſo, ut ſtatuæ Cæſaris ſummitteretur, in ſplendidiſſimum quenq; captiuū, non ſine *uerborum cōtumelia ſæuit. Vt quidem uni ſuppliciter ſepulturam precanti reſpōdiſſe dicatur, Iam iſtā in uolucrum poteſtatem fore: alios patrem, & filium pro uita rogantes, ſortiri, uel dimicare iuſsiſſe, ut alterutri concederetur; ac ſpectaſſe utrunq; morientem, quum patre, qui ſe obtulerat, occiſo, filius quoq; uoluntaria occubuiſſet nece. Quare cæteri, & in his M. Fauonius ille Catonis æmulus, cùm catenati producerentur, Imperatore Antonio honorificè ſalutato, hūc fœdiſsimo cōuicio corā proſciderūt. Partitis poſt uictoriā officijs, cùm Antonius Orientē ordinādum, ipſe ueteranos in Italiam reducendos,

*uerberum

dos,

*dos, & municipalibus agris *collocandos recepiſſet: neq; ueteranorum, neq; *poſſeſſorũ gratiã tenuit: alteris pelli ſe, alteris non pro ſpe meritorum tractari querentibus.*

*cõuocãdos
*priorum

Bellum Peruſinum. 14.

QVo tempore L. Antoniũ fiducia Conſulatus, quem gerebat, ac fraternæ potentiæ res nouas moliẽtem confugere Peruſiam coëgit, & ad deditionem fame compulit: non tamen ſine magnis ſuis & ante bellum, & in bello diſcriminibus. Nam cùm ſpectaculo ludorum gregarium militẽ in XIIII. *ordinibus ſedentẽ excitari per apparitorem iußiſſet, rumore ab obtrectatoribus dilato, quaſi eundem mox diſcruciatum necaſſet: minimum abſuit, quin periret concurſu, & indignatione turbæ militaris. Saluti fuit, quòd q deſiderabatur, repẽtè cõparuit incolumis, ac ſine iniuria. Circa Peruſinũ aũt murũ ſacrificãs, penè interceptus eſt à manu gladiatorum, quæ oppido eruperat.*

Dilato rumore, pro diuulgato.

Pœna inflicta captiuis in bello Peruſino. 15.

PEruſia capta, in plurimos animaduertit: orare ueniã uel excuſare ſe conantibus una uoce occurrens, Moriendum eſſe. Scribunt quidam, trecentos ex dedititijs electos utriuſq; ordinis, ad aram diuo Iulio extructam, Idibus Martijs hoſtiarum more mactatos. Extiterunt qui traderent, conſultò cũ ad arma iſſe, ut occulti aduerſarij, & quos metus magis, quàm uoluntas, cõtineret, facultate L. Antonij ducis præbita, detegerentur: deuictisq; his, & confiſcatis, promiſſa ueteranis præmia ſoluerentur.

Cõſulto, data opera, de cõpoſito, ſic enim ſcriptum colligebatur ex ueſtigijs uetuſtæ ſcripturæ.

Bellum Siculum, & alia geſta eius. 16.

BEllum Siculum inchoauit in primis, ſed diu traxit intermiſſum ſæpius: modò reparandarum claßium cauſa, quas tempeſtatibus duplici naufragio, & quidem per æſtatem amiſerat: modò pace facta, flagitante populo ob

*interclusos commeatus, famemq; ingraueſcentem: donec nauibus ex integro fabricatis, ac x x. ſeruorũ millibus ma numiſſis, & ad remum datis, portũ Iulium apud Baias, immiſſo in Lucrinum, & Auernũ lacum mari, effecit. In quo cum hyeme tota copias exercuiſſet, Pompeium inter Mylas, & Naulochum ſuperauit: ſub horam pugnæ tam arcto repentè ſomno deuictus, ut ad dandum ſignum ab amicis excitaretur. Vnde præbitam Antonio materiã putem, exprobrandi, ne rectis quidẽ oculis eum aſpicere potuiſſe inſtructam aciem: Verùm *ſupinum cœlum intuentem ſtupidũ cubuiſſe, nec prius ſurrexiſſe, ac militibus in conſpectum ueniſſe, quàm à M. Agrippa fugatæ ſint hoſtium naues. Alij dictum, factumq; eius criminãtur, quaſi claſſibus tempeſtate perditis exclamauerit: etiam inuito Neptuno, uictoriã ſe adepturum. Ac die Circenſiũ proximo ſolenni pompæ ſimulacrum Dei detraxit: nec temerè plura, ac maiora pericula ullo alio bello adijt. Traiecto in Siciliam exercitu, cùm partem reliquam copiarum continẽti repeteret, oppreſſus ex improuiſo à Demochare, & Apollofane præfectis Pompeij, uno demum nauigio ægerrimè effugit. Item cùm præter Locros Rhegium pedibus iret, & proſpectis biremibus Pompeianis terrã legentibus, ſuas ratus, deſcẽdiſſet ad litus, penè exceptus eſt. Tunc etiam per deuios tramites refugientem, ſeruus Aemilij Pauli comitis eius, dolẽs proſcriptum olim ab eo patrem Paulũ, & quaſi occaſione ultionis oblata, interficere conatus eſt. Poſt Pompeij fugam, collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxiliũ euocarat, ſuperbientem xx. legionum fiducia, ſummasq; ſibi partes terrore, ac minis uindicantem, ſpoliauit exercitu: ſupplicemq; cõceſſa uita Circeijs in perpetuũ relegauit. Marci Anto*

Ad remũ dare.

*ſupremum

*Antonij ſocietatem ſemper dubiam, & incertam, reconciliationibusq; uarijs male *focillatam abrupit tandem. Et quo magis degeneraſſe eum à ciuili more approbaret, teſtamentum, quod is Romæ etiam de Cleopatræ liberis inter hæredes nuncupatis reliquerat, aperiendum, recitandumq; pro concione curauit. Remiſit tamē hoſti iudicato neceßitudines, amicosq; omnes: atq; inter alios C. Soſiū, & T. Domitium tunc adhuc coss. Bononienſibus quoq; publicè quòd in Antoniorum clientela antiquitus erant, gratiam fecit cōiurandi cum tota Italia pro partibus ſuis. Nec multò pòſt nauali prælio apud Actium uicit, in ſerū dimicatione protracta, ut in naui uictor pernoctauerit.* *fulcitam

Gratiam fecit coniurādi, pro permiſit coniurare.

In ſerum, pro in ueſperam.

Bellum Actiacum, & Alexandrinum: cum eius in Antonium, & Cleopatram uictoria. 17.

*AB Actio cùm Samum inſulam in hyberna ſe recepiſſet, turbatus nuntijs de ſeditione militum, præmia & miſsionem poſcentium, quos ex omni numero confecta uictoria Brunduſium præmiſerat, repetit *Italiam, tempeſtate in traiectu bis conflictatus: primò inter promontoria Peloponneſi, atque Aetoliæ: rurſus circa montes Ceraunios: utrobique parte Liburnicarum demerſa: ſimulq; eius, in qua uehebatur, fuſis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius quàm ſeptē & xx. dies, donec deſideria militum ordinarētur, Brunduſij cōmoratus, Aſiæ, Syriæq; circuitu Aegyptū petit. Obſeſſaq; Alexandria, quò Antonius cū Cleopatra cōfugerat, breui potitus eſt. Et Antonium quidem ſeras conditiones pacis tentantē ad mortem adegit, uiditq; mortuū. Cleopatræ, quā ſeruatam triūpho magnopere cupiebat, etiā Pſyllos admouit, qui uenenū ac uirus exugerēt: quòd perijſſe morſu aſpidis putabatur. Ambobus cōmunem ſepulturæ honorē tribuit, ac* *alia tempeſtate.

tumulum ab ipſis inchoatum perfici iuſsit. Antonium iuuenem maiorem de duobus Fuluia *genitis, ſimulacro diui* Iulij*, ad quod poſt multas, & irritas preces confugerat, abreptum interemit.* Item Cæſarionem*, quem ex* Cæſare *patre* Cleopatra *cõcepiſſe prædicabat, retractum è fuga ſupplicio affecit.* Reliquos Antonij*, reginæq; cõmunes liberos, non ſecus, ac neceſsitudine iunctos ſibi, & conſeruauit, & mox pro conditione cuiuſq; ſuſtinuit, ac fouit.*

Geſta per eum in Aegypto. 18.

P*Er idem tempus conditoriũ, & corpus* Magni Alexandri*, cum prolatum è penetrali ſubieciſſet oculis, corona aurea impoſita, ac floribus aſperſis ueneratus eſt: conſultusq;, num &* Ptolemæum *inſpicere uellet, regẽ ait ſe uoluiſſe uidere, non mortuos.* Aegyptum *in prouinciæ formam redactam, ut feraciorẽ, habilioremq; annonæ urbicæ redderet, foſſas omnes, in quas* Nilus *exæſtuat, oblimatas longa uetuſtate, militari opere deterſit.* Quo'que *Actiacæ uictoriæ memoria celebratior in poſterum eſſet, urbem* Nicopolim *apud* Actiũ *condidit: ludosq; illic quinquennales conſtituit: & ampliato uetere* Apollinis *templo, locum caſtrorum, quibus fuerat uſus, exornatum naualibus ſpolijs* Neptuno*, ac* Marti *conſecrauit.*

Oblimatas, id eſt, limo oppletas.

Coniurationes, & conſpirationes contra eum. 19.

T*Vmultus poſt hæc, ac etiam rerum nouarum initia, coniurationesq; cõplures prius quàm inualeſcerent indicio detectas cõpreſsit, & alias alio tẽpore:* Lepidi *iuuenis, deinde* Varronis Murænæ*, et* Fãnij Cepionis*, mox* M. *Egnatij*, exin* Plauti Rufi, Lucijq; Pauli *progeneri ſui, ac præter has* L. Andaſij *falſarũ tabularũ rei, ac neq; ætate neq; corpore integri,* Themaſini Epicadi *ex gente* Parthica Hybridæ*, ad extremũ* Telephi *mulieris ſerui*

* Genati, exin Planci. Progener, generi pater.

nomencl

menclatoris. Nam ne ultimæ quidem ſortis hominũ cõſpiratione, & periculo caruit. Andaſius, atq; Epicadus Iuliam filiam, & Agrippam nepotẽ ex inſulis, quibus cõtinebantur, rapere: ad extremũ Telephus, quaſi debita ſibi fato dominatione, et ipſum, et Senatũ aggredi deſtinauerant. Quinetiã quondam iuxta cubiculũ eius lixa quidam ex Illyrico exercitu, ianitoribus deceptis, noctu deprehẽſus eſt, cultro uenatorio cinctus: ĩpos ne mẽtis, an ſimulata demẽtia, incertũ. Nihil enim exprimi quæſtiõe potuit.

Bella externa per eum geſta. 20.

E*Xterna bella duo omnino per ſe geſſit: Dalmaticum, adoleſcens adhuc: & Antonio deuicto, Cantabricum. Dalmatico etiam uulnera *excepit, una acie dextrũ genu lapide ictus, altera autem & crus, et utrunque brachium ruina pontis conſanciatus. Reliqua per legatos adminiſtrauit: ut tamen quibuſdam Pannonicis, atq; Germanicis, aut interueniret, aut non longe abeſſet, Rauennam, uel Mediolanum, uel Aquileiam uſq; ab urbe progrediens.* *accepit

Prouinciæ per eum domitæ, & item aliæ in amicitiam receptæ. 21.

D*Omuit autem partim ductu, partim auſpicijs ſuis, Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni: item Rhetiam, & Vindelicos, ac Salaſſos gẽtes Alpinas: coërcuit & Dacorum incurſiones, tribus eorũ ducibus cum magna copia cæſis, Germanosq; ultra Albim fluuium ſummouit: ex quibus Sueuos, & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit. Alias itẽ nationes male quietas, ad obſequiũ redegit. Nec ulli genti ſine iuſtis, & neceſſarijs cauſis bellum intulit. Tantumq; abfuit à cupiditate quoquo modo Imperium, uel bellicam gloriã augendi, ut quorundam Barbarorũ principes in æde Martis ulto-*

ris iurare coëgerit, manſuros ſe in fide, ac pace, quam peterent: à quibuſdam uerò nouum genus obſidum fœminas exigere tentauerit: quòd negligere marium pignora ſentiebat: & tamen poteſtatem ſemper omnibus fecit, quoties uellent, obſides recipiendi. Neque aut crebrius, aut perfidioſius rebellantes grauiore unquam mulctatus eſt pœna, quàm ut captiuos ſub lege uenundaret, ne in uicina regione ſeruirent, ne'ue intra triceſimum annum liberarentur.

Mulctatus eſt pœna, pro puniit.

Qua uirtutis, moderationisq́; fama, Indos etiam ac Scythas, auditu modò cognitos pellexit ad amicitiã ſuam, populiq́; Romani ultro per legatos petendam. Parthi quoq; & Armeniã uendicanti facilè ceſſerunt: & ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt: obſidesq́; inſuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertantibus non niſi ab ipſo electum comprobauerunt.

Quondam, pro quodã tẽpore.

Ianus per eum clauſus: necnon triumphi & ouationes eius. 22.

I*Anum Quirinum ſemel, atq; iterum à condita urbe ante memoriam ſuam clauſum, in multo breuiore temporis ſpatio, terra, mariq́; pace parta, tertiò clauſit. Bis ouans ingreſſus eſt urbẽ, poſt Philippẽſe, & rurſus poſt Siculum bellum. Curules triumphos treis egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum: cõtinuo triduo* omnes.

De duabus cladibus eidem illatis. 23.

G*Raues ignominias, clades'que, duas omnino, nec alibi, quàm in Germania, accepit, Lolianam, et Varianam: ſed Lolianam maioris infamiæ, quàm detrimenti: Varianam pene exitiabilem, tribus legionibus cum duce, legatisq́;, & auxilijs omnibus cæſis. Hac nuntiata excubias per urbẽ indixit, ne quis tumultus exiſteret: & præſidibus prouinciarum prorogauit Imperium, ut & à peritis,*

Exitiabilis clades, pro internecina.

*ritis, & aſſuetis ſocij * continerentur. Vouit & magnos ludos Ioui Opt. Max. ſi Remp. in meliorem ſtatū uertiſſet: quod factum Cymbrico, Marſicoq; bello erat. Adeò * nanq; conſternatum ferunt, ut per continuos menſes, barba, capilloq; ſummiſſo, caput interdum foribus illideret, uociferans: Quintili Vare, legiones redde: diemq; cladis quotannis mœſtum habuerit, ac lugubrem.*

* commonerentur.
* deniq;

Diſciplina eius circa rem militarem. 24

*IN re militari & commutauit multa, & inſtituit: atq; etiam ad antiquum morē nōnulla reuocauit: diſciplinā ſeueriſsimè rexit, ne legatorū quidē cuiquā, niſi grauatè, hyberniſq; demum mēſibus permiſit uxorem interuiſere. Equitē Ro. quòd duobus filijs adoleſcentibus, cauſa detrectandi ſacramenti pollices amputaſſet, ipſum, bonaq; ſubiecit haſtæ: quē tamē, quòd imminere emptioni publicanos uidebat, liberto ſuo addixit, ut relegatū in agros pro libero eſſe ſineret. Decimā legionē cōtumacius parentē cū ignominia totā * diuiſit: itē alias immodeſtè miſsionem poſtulātes, citra cōmoda emeritorū præmiorū exautorauit: cohortes, ſi quæ ceſsiſſent loco, decimatas hordeo pauit: Centuriones ſtatione deſerta itidē, ut manipulares capitali animaduerſione punijt: pro cætero delictorū genere uarijs ignominijs affecit: ut ſtare per totum diē iuberet ante Prætorium: interdum tunicatos, diſcinctoſq;, nōnunquam cum decempedis, uel etiam ceſpitem portantes.*

* dimiſit

Geſta eius circa rem militarem. 25.

NEq; poſt bella ciuilia, aut in concione, aut per edictum ullos militum cōmilitones appellabat, ſed milites. Ac ne à filijs quidē, aut priuignis ſuis Imperio præditis aliter appellari paſſus eſt: ambitioſius id exiſtimās, quàm aut ratio militaris, aut temporum quies, aut ſua do-

*muſq; ſuæ maieſtas poſtularet. Libertino milite præterquam Romæ incendiorũ cauſa, & ſi tumultus in grauiore annona metueretur, bis uſus eſt: ſemel ad præſidiũ coloniarũ Illyricũ cõtingentiũ: iterũ ad tutelam ripæ Rheni fluminis: eoſq; ſeruos adhuc uiris, fœminisq; periculoſioribus indictos, ac ſine mora manumiſſos, ſub priore uexillo habuit, neq; aut cõmiſtos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquãtò facilius, phaleras, et torques, quicquid auro argentoq; conſtaret, quam uallares, ac murales coronas, quæ honore præcellerẽt, dabat: has quàm parciſſimè, & ſine ambitione, ac ſæpe etiã caligatis tribuit. Marcum Agrippã in *Cilicia poſt naualem uictoriam cæruleo uexillo donauit. Solos triumphales, quanquã & ſocios expeditionũ, & participes uictoriarum ſuarum, nunquã donis impertiendos putauit: quòd ipſi quoq; ius habuiſſent tribuendi ea, quibus uellent. Nil autẽ minus in imperfecto duce, quàm feſtinationẽ, temeritatemq; cõuenire arbitrabatur. Crebrò itaq; illa iactabat: Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης. Et, Sat celeriter fieri quicquid fiat ſatis bene. Præliũ quidem, aut bellum ſuſcipiendũ omnino negabat: niſi cum maior emolumenti ſpes, quàm damni metus oſtenderetur. Nam minima commoda non minimo ſectantes diſcrimine, ſimiles aiebat eſſe aureo hamo piſcantibus, cuius abrupti damnum nulla captura penſari poſſet.*

*Sicilia

Verſus eſt trochaichus tetrameter, niſi ꝙ στρατηλάτης addidit de ſuo. Id eſt, Feſtina lente. Tutus eſt enim melior, quàm temerarius imperator.

De Conſulatibus, & aliis geſtis per eum. 26.

MAgiſtratus, atq; honores & ante tempus, & quoſdam noui generis, perpetuoſq; cepit. Conſulatum uigeſimo ætatis anno inuaſit: admotis hoſtiliter ad urbem legionibus, miſſis'que qui ſibi nomine exercitus depoſcerent. Cùm quidem cunctante Senatu, Cornelius Centurio

*turio princeps legationis, reiecto ſagulo oſtendens gladij capulum, non dubitaſſet in curia dicere, Hic faciet, ſi uos non feceritis. Secundũ conſulatũ poſt IX. annos: tertium anno interiecto geßit: ſequẽtes uſq; ad undecimum continuauit. Multisq́; mox cùm deferretur, recuſatis, duodecimum magno, id eſt, ſeptemdecim annorum interuallo, & rurſus tertiũdecimũ biẽnio pòſt ultro petijt: ut Caium & Luciũ filios amplißimo præditos magiſtratu, ſuo quenq; tyrocinio deduceret in forũ. Quinq; medios Cõſulatus à ſexto ad undecimũ annuos geßit: cæteros autem ſex, aut nouẽ, aut ſex, aut quatuor, aut tribus menſibus, ſecundum uerò paucißimis horis. Nã die Calendarũ Ianuarij, cùm manè pro æde Capitolini Iouis paululũ curuli ſella præſediſſet, honore abijt, ſuffecto alio in locum ſuum. Nec omnes Romæ, ſed quartum * Conſulatum in Aſia, quintum in inſula Samo, octauum & nonum Tarracone inijt.* **conſulem*

Geſta per eum in officiis Triumuiratus, & Tribunitiæ poteſtatis. 27.

T*Riumuiratum Reip. conſtituendæ per decem annos adminiſtrauit: in quo reſtitit quidem aliquandiu collegis, ne qua fieret proſcriptio, ſed incœptam utroq; acerbius exercuit. Nãq; illis in multorum ſæpe perſonam per gratiam, & preces exorabilibus, ſolus magnoperè contendit, ne cui parceretur: proſcripſitq́; etiam C. Toraniũ tutorem ſuum, eundemq́; collegã patris ſui Octauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta proſcriptione, M. Lepidus in Senatu excuſaſſet præterita, & ſpem clementiæ in poſterum feciſſet: quoniam ſatis pœnarum exactũ eſſet, hunc è diuerſo profeſſum, ita modum ſe proſcribendi ſtatuiſſe, ut omnia ſibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciæ pœnitentiam, poſtea T.*

Iunium

Iunium Philopœmenem, quòd patronũ ſuum proſcriptũ celaſſe olim diceretur, equeſtri dignitate *decorauit. In eadem hac poteſtate multiplici flagrauit inuidia. Nã & Pinariũ equitem Ro. cùm concionante ſe admiſſa turba paganorum apud milites ſubſcribere quædã animaduertiſſet, curioſum, ac ſpeculatorem ratus, corã ſe confodi imperauit. Et Tedium Afrum cos. deſignatum, quia factũ quoddam ſuũ maligno ſermone carpſiſſet, tantis perterruit minis, ut is ſe præcipitauerit. Et Quintũ Gallũ Prætorẽ, in officio ſalutationis, tabellas duplices ueſte tectas tenentẽ, ſuſpicatus gladium occulere: nec quicquã ſtatim, ne aliud inueniretur, auſus inquirere, paulò pòſt per Centuriones militum raptum è tribunali, ſeruilem in modum torſit: ac fatentem nihil, iuſsit occidi, prius oculis eius ſua manu effoſsis: quẽ tamen ſcribit colloquio petito inſidiatũ ſibi, conie ctumq́; à ſe in cuſtodiã, deinde urbe interdictũ dimiſſum, naufragio, uel latronum inſidijs perijſſe. Tribunitiã poteſtatẽ perpetuã recepit: in quo ſemel, atq; iterũ per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Recepit & morum, legumq́; regimen æquè perpetuũ: quo iure, quanquàm ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit: primum, ac tertium cum collega, medium ſolus.*

*honorauit

Pagani homines non militantes, tametſi urbani.

Cogitatio reſignandi Imperium, & ornatus urbis. 28.

DE reddẽda Repub. bis cogitauit: primò poſt oppreſſum ſtatim Antonium, memor obiectum ab eo ſibi ſæpius, quaſi per ipſum ſtaret, ne redderetur: ac rurſus tædio diuturnæ ualetudinis, cũ etiã magiſtratibus, ac Senatu domũ accitis, rationariũ Imperij tradidit. Sed reputans & ſe priuatũ non ſine periculo fore, & illã plurium arbitrio temere cõmitti, in retinenda perſeuerauit: dubiũ euentu meliore, an uoluntate: quã uoluntatẽ cũ præſidens

ident

identidem præ ſe ferret, quodã etiã edicto his uerbis teſtatus eſt: Ita mihi ſaluam, ac ſoſpitem Remp. ſiſtere in ſua ſede liceat, atq; eius rei fructum percipere, quem peto, ut optimi ſtatus autor dicar, & moriens ut feram mecum ſpem, manſura in ueſtigio ſuo fundamenta R.P. quæ iecero. Fecitq; ipſe ſe compotem uoti, niſus omni modo, ne quem noui ſtatus pœniteret. Vrbem nanq; pro maieſtate Imperij ornatã, & inundationibus, incendijsq; obnoxiã, excoluit adeò, ut iure ſit gloriatus, marmoream ſe relinquere, quã lateritiã accepiſſet. Tutam uerò, quantũ prouideri humana ratione potuit, etiam in poſterũ præſtitit:

Opera publica per eum & alios inſtructa. 29.

*PVblica opera plurima extruxit, ex quibus uel præcipua, forũ cum æde Martis ultoris, templum Apollinis in palatio, ædem tonantis Iouis in Capitolio. Fori extruẽdi cauſa fuit hominũ, & iudiciorũ multitudo, quæ uidebatur, non ſufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaq; feſtinantius, necdũ perfecta Martis æde publicatum eſt, cautumq́; ut ſeparatim in eo publica iudicia, & ſortitiones iudicum fierẽt. Aedem Marti bello Philippẽſi pro ultione paterna ſuſcepto uouerat. Sanxit ergo, ut de bellis, triũphisq; hîc cõſuleretur Senatus: prouincias cũ Imperio petituri, hinc deducerẽtur: quiq; uictores rediſſent, huc inſignia triumphorũ inferrent. Tẽplum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitauit, quam fulmine ictam deſiderari à Deo aruſpices pronũtiarẽt. Addita porticus cum bibliotheca Latina, Græcaq́;: quo loco iã ſenior ſæpe etiam Senatũ habuit, decuriasq; iudicum recognouit. Tonanti Ioui ædẽ conſecrauit, liberatus periculo, cùm in expeditione Cãtabrica, per nocturnũ iter lecticã eius fulgur *perſtrinxiſſet, ſeruumq́; prælucentem exanimaſſet.*

**præſtrinxiſſet,*
Prælucere dicitur, qui præcedit cũ lumine.

Quædam

Quædam etiam opera ſub nomine alieno, nepotũ ſcilicet, & uxoris, ſororisq; fecit: ut porticum, baſilicamq; Lucij & Caij: item porticus Liuiæ, & Octauiæ, theatrumq; Marcelli. Sed & cæteros principes uiros ſæpe hortatus eſt, ut pro facultate quiſq; monumentis uel nouis, uel refectis, & excultis urbem adornarent. Multaq; à multis extructa ſunt: ſicut à Martio Philippo ædes Herculis, & Muſarũ: à Lucio Cornificio, ædes Dianæ: ab Aſinio Pollione, atriũ Libertatis: à Munatio Planco, ædes Saturni: à Cornelio Balbo, theatrũ: à Statilio Tauro amphitheatrum: à M. uerò Agrippa, complura, & egregia.

De diuiſione urbis, templiſque, & uiis per eum inſtauratis, item & Tyberi ampliato. 30.

SPatiũ urbis in regiones, uicosq; diuiſit: inſtituitq;, ut illas annui magiſtratus ſortitò tuerẽtur: hos magiſtri è plebe cuiuſq; uiciniæ electi. Aduerſus incẽdia excubias nocturnas, uigilesq; commentus eſt: ad coërcendas inundationes, alueum Tyberis laxauit, ac repurgauit, completum olim ruderibus, & ædificiorum prolapſionibus coarctatũ. Quo autẽ facilius undiq; urbs adiretur, deſumpta ſibi flaminia uia Arimino tenus muniẽda, reliquas triumphalibus uiris ex manubiali pecunia ſternẽdas diſtribuit. Aedes ſacras uetuſtate collapſas, aut incendio abſumptas refecit: easq;, & cæteras opulentiſſimis donis adornauit: utpote qui in cellam Capitolini Iouis X V I. *millia pondo auri, gemmasq;, ac margaritas quingenties* H-S. *una donatione contulerit.*

Manubialis pecunia.

Geſta per eum in pontificatu maximo. 31.

POſtquàm uerò Pontificatũ maximũ, quem nunquam uiuo Lepido auferre ſuſtinuerat, mortuo demum ſuſcepit: quicquid fatidicorũ librorum Græci, Latiniq; generis, nullis, uel parũ idoneis autoribus, uulgò ferebatur,

Suſtinuerat, ꝑ uoluerat, ut ante.

ſupra

ſupra duo millia contracta undiq; cremauit: ac ſolos retinuit Sybillinos. Hos quoq;, delectu habito, cōdiditq; duobus forulis auratis ſub Palatini Apollinis baſi. Annum à diuo Iulio ordinatū, ſed poſteà neglıgētia conturbatum, atq; confuſum, rurſus ad priſtinam rationem redegit: in cuius ordinationem Sextilem menſem è ſuo cognomine nuncupauit, magis quàm Septembrem, quo erat natus: quia hoc ſibi & primus Conſulatus, & inſignes uictoriæ obtigiſſent. Sacerdotum & numerum, & dignitatē, ſed & cōmoda auxit: præcipuè Veſtaliū uirginū. Cumq; in demortuæ locum aliam capi oporteret, ambirētq; multi, ne filias in ſortem darent: adiurauit, ſi cuiuſquā neptium ſuarū cōpeteret ætas, oblaturū ſe fuiſſe eā. Nōnulla etiā ex antiquis ceremonijs paulatim abolita reſtituit: ut Salutis auguriū, Diale flamuniū, ſacrū Lupercale, ludos ſeculares, & cōpitalitios. Lupercalibus uetuit currere imberbes. Itē ſecularibus ludis iuuenes utriuſq; ſexus prohibuit ullum nocturnū ſpectaculum frequētare, niſi cum aliquo maiore natu propinquorum. Cōpitales Lares ornare bis anno inſtituit, uernis floribus, & æſtiuis. Proximū à Dijs immortalibus honorē memoriæ Ducū præſtitit, qui imperium populi Rom. ex minimo maximum reddidiſſent. Itaq; & opera cuiuſq;, manētibus titulis, reſtituit: & ſtatuas omniū triumphali effigie in utraq; fori ſui porticu dedicauit. Profeſſus eſt edicto, cōmētum id ſe, ut illorū uelut exēplar, & ipſe dum uiueret, & inſequētium ætatū principes exigerētur à ciuibus. Pōpeij quoq; ſtatuam cōtra theatri eius regiā, marmoreo Iano ſuppoſuit, translatam è curia, in qua C. Cæſar fuerat occiſus.

Correctio eius, & reformatio abuſuum, & exceſſuum. 32.

*PLeraq; peſſimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex conſuetudine, licentiaq; bellorum ciuilium durauerant, aut per pacem etiam extiterant. Nam & graſſatorum plurimi palàm ſe ferebãt ſuccincti ferro, quaſi tuendi ſui cauſa: & rapti per agros uiatores ſine diſcrimine, liberi, ſeruiq; ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur, & plurimæ factiones titulo collegij noui, ad nullius nõ facinoris ſocietatẽ coibãt. Igitur graſſatores, diſpoſitis per opportuna loca ſtationibus, inhibuit: ergaſtula recognouit: collegia, præter antiqua & legitima diſſoluit: tabulas ueterũ ærarij debitorũ, *uel præcipuam calũniandi materiã * exuſſit: loca in urbe publica iuris ambigui poſſeſſoribus adiudicauit: diuturnorum reorum, et ex quorũ ſordibus nihil aliud quàm uoluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit: cõditione propoſita, ut ſi quẽ quis repetere uellet, par periculũ pœnæ ſubiret. Ne quod autẽ maleficium, negotiumúe impunitate, uel mora elaberetur, triginta* amplius dies, qui honorarijs ludis occupabantur, actui rerũ accõmodauit. Ad tres iudicum decurias, quartã addixit ex inferiore cenſu: quæ ducenariorum uocaretur, iudicaretq; de leuioribus ſummis. Iudices à triceſimo ætatis anno allegit: id eſt, quinquennio maturius, quàm ſolebant. At pleriſq; iudicandi munus detrectantibus, uix conceſſit, ut ſingulis decurijs per uices annua uacatio eſſet: & ut ſolitæ agi Nouembri ac Decembri menſe res omitterentur.*

**uelut*

**excuſſit:*

** ampliatos*

Actui rerum, pro agendis rebus.

Modus eius, & mos in iure dicendo. 33.

IPſe ius dixit aſſiduè, & in noctem nonnunquam: ſi parum corpore ualeret, lectica pro tribunali collocata, uel etiam domi cubãs. Dixit autem ius non diligẽtia modò ſumma, ſed & lenitate. Siquidem manifeſti parricidij

reum

*reum, ne culeo inſueretur, quòd non niſi confeſſi afficiebâtur hac pœna, ita fertur interrogaſſe: Certè *patrē tuū nō occidiſti? Et cum de falſo teſtamēto ageretur: omnesq́; *ſignatores lege Cornelia tenerētur: non tantum duas tabellas, damnatoriā, & abſolutoriā ſimul cognoſcentibus dedit: ſed tertiam quoq́;, qua ignoſceretur iis, quos fraude ad ſignandum, uel errore inductos conſtitiſſet. Appellationes quotannis urbanorum quidem litigatorum Prætori delegauit urbano: at prouincialium conſularibus uiris, quos ſingulos cuiuſque prouinciæ negotijs præpoſuiſſet.*

*parentem

*Senatores

De legibus per eum ſancitis, & aliis retractatis. 34.

LEges retractauit, & quaſdam ex integro ſanxit: ut ſumptuariam, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, de maritādis ordinibus, Hanc cū aliquantò quàm cæteras ſeuerius emendaſſet, præ tumultu recuſantium perferre non potuit: niſi adempta demum, lenita'ue parte pœnarū: & uacatione triennij data, auctisq́; præmijs. Sic quoque abolitionem eius, publico ſpectaculo pertinaciter poſtulante equite, accitos Germanici liberos, receptosq́; partim ad ſe, partim in patris gremium oſtentauit: manu, uultuq́; ſignificans, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumq́; etiā immaturitate ſponſarum, & matrimoniorum crebra mutatione uim legis eludi ſentiret, tempus ſponſas habendi coarctauit: diuortijs modum impoſuit.

Perferre legē nō potuit, pro ad finem, ſiue ad plenum ferre cū cœpiſſet.

Reformatio Senatus, & modus conueniendi eiuſdem. 35.

SEnatorum affluentem numerū deformi, & incondita turba (erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiā, & præmiū allecti, quos *abortiuos uulgus uocabat) ad modū priſtinum, & ſplendorē redegit duabus lectionibus: prima ipſorum arbitratu, quo uir uirum legit: ſecunda ſuo, & Agrippæ,

Super, ſiue ſupra, pro pluſquam.

*Orcinos

quo tempore æſtimatur lorica ſub ueſte munitus, ferroq́;
Valētiſsimi, robuſtiſsimi. cinctus præſediſſe, decem ualentiſsimis Senatorij ordinis amicis ſellam ſuã circunſtantibus. Cordus Cremutius ſcribit, ne admiſſum quidẽ tunc quẽquam Senatorum: niſi ſolum, & prætentato ſinu. Quoſdam ad excuſandi ſe uerecundiã compulit: ſeruauitq́; etiã excuſantibus inſigne ueſtis, & ſpectãdi in orcheſtra, epulãdiq́; publicè ius. Quo autem lecti, probatiq́; & religioſius, & minore moleſtia
Fungi muneri, pro muneribus. ſenatoria munera fungerẽtur, ſanxit, ut prius quàm conſideret quiſquã, ture, ac mero ſupplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur: & ne plus quàm bis in mẽſe legitimus Senatus ageretur, Calendis ſcilicet, & Idibus: ne'ue Septẽbri, Octobri'ue mẽſe ullos adeſſe alios neceſſe eſſet, quàm ſorte ductos, per quorũ numerũ decreta confici poſſent: ſibiq́; inſtituit cõſilia ſortiri ſemeſtria, cũ quibus de negotijs ad frequentẽ Senatũ referendis antè tra-
*atque ctaret. Sentẽtias de maiore negotio, nõ more, *neq; ordine, ſed, put libuiſſet, prærogabat: ut perinde quiſq; animũ intenderet, ac ſi cenſendũ magis, quàm aſſentiendũ eſſet.

De eodem. 36.

AVtor et aliarũ rerũ fuit: in queis ne acta Senatus publicarentur: ne Magiſtratus depoſito honore ſtatim in prouincias mitterẽtur: ut Procõſulibus ad mulos, et tabernacula, quæ publicè locari ſolebãt, certa pecunia cõſtitueretur: ut cura ærarij à Quæſtoribus urbanis, ad Praetorios, Prætores'ue trãſiret: ut centumuiralẽ haſtam, quam Quæſtura functi cõſueuerãt cogere, decemuiri cogerẽt,

Officia per eum excogitata. 37.

QVoq; plures partẽ adminiſtrandæ Reipublicæ caperent, noua officia excogitauit: curam operũ publicorum, uiarum & aquarũ aluei Tyberis, frumenti po-

pulo diuidendi: præfecturam urbis: Triumuiratum legendi Senatus: & alterum recognoſcendi turmas equitum, quotieſcunque opus eſſet. Cenſores creari deſitos longo interuallo creauit, numerum Prætorum auxit. Exegit etiam, ut quoties Conſulatus ſibi daretur, binos pro ſingulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamantibus cunctis ſatis maieſtatem eius imminui, quòd honorem eum non ſolus, ſed cum altero gereret.

Recognoſcere turmas, pro recenſere.

Bellica uirtus per eum honorata. 38.

*NEc parcior in bellica uirtute honorãda, *ſuper triginta ducibus iuſtos triumphos, & aliquãto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. Liberis Senatorũ, quò celerius Reipub. aſſueſcerent, protinus uirilem togam, latum clauũ induere, et curiæ intereſſe permiſit: militiamq́; auſpicãtibus, non Tribunatum modò legionum, ſed & præfecturas alarum dedit. At ne quis expers caſtrorum eſſet, binos plerunq; Laticlauios præpoſuit ſingulis alis. Equitum turmas frequẽter recognouit, poſt longam intercapedinem reducto more tranſuectionis. Sed neq; detrahi quenquam in tranſuehendo ab accuſatore paſſus eſt: quod fieri ſolebat. Et ſenio, uel aliqua corporis labe inſignibus permiſit, præmiſſo in ordine equo, ad reſpondendum quoties citarentur, pedibus uenire: mox reddendi equi gratiam fecit eis, qui maiores annorum quinq;, & triginta retinere eum nollent.*

**ſupra*

Laticlauij, lato clauo inſignes.

Ratio uitæ exacta per eũ ab unoquoque equite Romano. 39.

*IMpetratiq́; à Senatoribus decẽ *adiutoribus, unumquenq; equitum rationem uitæ reddere coëgit: atq; ex improbatis alios pœna, alios ignominia notauit: plures admonitione, ſed uaria. Leuiſſimum genus admonitionis fuit *traditio coràm pugillarium, quos taciti, & ibidem*

**adiuratoribus,*

*traditio corã pugillari, quo.

ſtatim legerent. Notauitq; aliquos, quòd pecunias leuioribus uſuris mutuati, grauiore fœnore collocaſſent.

Quædam eius ordinationes circa Rempublicam. 40.

COmitijs Tribunitijs ſi deeſſent candidati, Senatores ex equitibus Romanis creauit: ita ut poteſtate tranſacta, in utro uellent ordine, manerent. Cum autem pleriq; equitum, attrito bellis ciuilibus matrimonio, ſpectare ludos è quatuordecim nõ auderent, metu pœnæ theatralis: pronũtiauit, nõ teneri ea, quibus ipſis, parẽtibuſ'ue equeſter cenſus unquã fuiſſet. Populi Romani cenſum uicatim egit. Ac ne plebs frumentationũ cauſa frequentius à negotijs auocaretur, ter in annum quaternûm menſiũ teſſeras dare deſtinauit: ſed deſideranti conſuetudinem ueterem conceſſit rurſus, ut ſui cuiuſq; mẽſis acciperet. Comitiorum quoq; priſtinum ius reduxit: ac multiplici pœna coërcito ambitu, Fabianis, et Scaptenſibus tribulibus ſuis die comitiorũ, ne quid à quoquam candidato deſiderarẽt, ſingula millia nummûm à ſe diuidebat. Magni præterea exiſtimans, ſyncerũ, atq; ab omni colluuione peregrini, ac ſeruilis ſanguinis incorruptũ ſeruare populum: & ciuitatem Romanam parciſſimè dedit, & manumittẽdi modum terminauit. Tiberio pro cliente Græco petenti reſcripſit: non aliter ſe daturũ, quàm ſi præſens ſibi perſuaſiſſet, quàm iuſtas petẽdi cauſas haberet. Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit, immunitatem obtulit: affirmans, ſe facilius paſſurum fiſco detrahi aliquid, quàm ciuitatis Romanæ uulgari honorẽ. Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate iuſta remouiſſe: cum & de numero, & de conditione ac differentia eorum, qui manumitterẽtur, curioſè cauiſſet, hoc quoq; adiecit: ne uinctus unquã, tortuſ'ue quis ullo liberta tis

E quatuordecim, ſubaudi gradibus.

tis genere ciuitatẽ adipiſceretur. Etiam habitũ, ueſtitũq; priſtinum reducere ſtuduit. Ac uiſa quondã pro concione pullatorum turba, indignabundus, & clamitans, En, ait,

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.

Negotium Aedilibus dedit, ne quem poſthac paterentur in foro, circoúe, niſi poſitis lacernis, togatum conſiſtere.

Liberalitas eiuſdem. 41.

Liberalitatem omnibus ordinibus per occaſiones frequenter exhibuit. Nam & inuecta urbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiã nummariæ rei effecit: ut fœnore dinunuto, plurimũ agrorũ pretijs acceſſerit. Et poſteà quoties ex dãnatorum bonis pecunia ſuperflueret: uſum eius gratuitũ ijs, qui cauere in duplum poſſent, ad certũ tẽpus indulſit. Senatorũ cenſum ampliauit: ac pro octingentorũ millium ſumma duodecies H-S. taxauit, ſuppleuitq; nõ habẽtibus. Cõgiaria populo frequẽter dedit, ſed diuerſæ ferè ſummæ: modò quadringenos, modò tricenos: nõnunquam ducenos, quinquagenosq; nummos: ac ne minores quidem pueros præterijt, quãuis nõ niſi ab undecimo ætatis anno accipere cõſueſſent. Frumẽtũ quoq; in annonæ difficultatib. ſæpe leuiſſimo, interdũ nullo pretio uiritim admẽſus eſt, teſſerasq; nummarias duplicauit. Admenſus eſt, pro dedit.

Seueritas eius in reprimendis populi uoluptatibus indiſcretis. 42.

*SEd ut ſalubrẽ magis quàm ambitioſum principem ſcires, querẽtem de inopia & caritate uini populum, ſeueriſſima coërcuit *uoce: ſatis prouiſum à genero ſuo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines ſitirẽt. Eidem populo promiſſum quidem congiarium repoſcẽti, bonæ fidei ſe eſſe reſpondit. Non promiſſum autem flagitanti, turpitudinem, & impudentiam*edicto exprobrauit:* *oratione: *dicto.

*affirmauitq́; nō daturū ſe, quamuis dare deſtinarat. Nec minore grauitate, atq; cōſtantia, cùm propoſito cōgiario multos manumiſſos, inſertosq́; ciuiū numero cōperiſſet, negauit accepturos, quibus promiſſum nō eſſet: cæterisq́; minus quàm promiſerat, dedit, ut deſtinata ſumma ſufficeret. Magna uerò quōdam ſterilitate, ac difficili remedio, cùm uenalitias, et laniſtarū familias, peregrinosq́; omnes, exceptis medicis, & præceptoribus, partemq́; ſeruitiorū urbe expuliſſet: ut tādē annona cōualuit, impetū ſe cepiſſe ſcribit, frumētationes publicas in perpetuū abolēdi, quòd earū fiducia cultura agrorū ceſſarat: neq; tamē pſeueraſſe, quia certū haberet poſſe per ambitionē quādoq; reſtitui. Atq; ita poſt hāc rem tēperauit, ut nō minorē * aratorum, ac negotiantiū, quàm populi rationem * deduceret.*

*arantium

*duceret

Spectacula uarij generis per eum edita. 43.

*SPectaculorū & aſſiduitate, & uarietate, atq; magnificentia omnes anteceſſit. Feciſſe ludos ſe ait ſuo nomine quater: pro alijs magiſtratibus, qui aut abeſſēt, aut nō ſufficerent, ter & uicies. Fecitq́; nonnunquam uicatim, ac pluribus ſcenis per omnium linguarū hiſtriones: non in foro modò, nec amphitheatro, ſed in circo & in ſeptis, & aliquando nihil præter uenationē * edidit. Athletas extructis in campo Martio ſedilibus ligneis: itē nauale prælium circa Tyberim cauato ſolo, in quo nūc Cæſarū nemus eſt. Quibus diebus cuſtodes in urbe diſpoſuit, ne raritate remanentiū graſſatoribus obnoxia eſſet. In circo aurigas, curſoresq́;, & cōfectores ferarū, & nonnunquā ex nobiliſſima iuuentute produxit. Sed & Troiæ ludū edidit frequentiſſimè, magnorū, minorumúe puerorū delectu: priſci, decoriq; moris exiſtimās, claræ ſtirpis indolem ſic noteſcere. In hoc ludicro Caium Nonium Aſprenatē lapſu*

*dedit

debil

*arbilitatum,aureo torque donauit:paſſusq́; eſt ipſum,poſterosq́; Torquati ferre cognomen.Mox finem fecit talia edēdi,Aſinio Pollione oratore grauiter,inuidioſeq́;in curia queſto * Aſſernini nepotis ſui caſum,qui & ipſe crus effregerat. Ad ſcenicas quoque, & gladiatorias operas etiam equitibus Romanis aliquando uſus eſt:uerùm prius quàm Senatuſconſulto interdiceretur. Poſteà nihil ſanè, præterquàm adoleſcentulū Lucium honeſtè natum,exhibuit:tantū ut oſtenderet,quod erat bipedali minor librarum ſeptemdecim,ac uocis immenſæ. Quodam autē muneris die,Parthorū obſides tunc primùm miſſos,per arenam mediam ad ſpectaculū induxit:* ſuperq́;ſe ſubſellio ſecundo collocauit. Solebat etiā citra ſpectaculorū dies, ſi quando quid inuſitatum, dignumq́; cognitu aduectum eſſet,id extra ordinem quolibet loco publicare:ut rhinocerotē,apud ſepta:tigrim,in ſcena:anguem quinquaginta cubitorum,pro comitio. Accidit uotiuis Circenſibus, ut correptus ualetudine, lectica cubans, thenſas deduceret: rurſus commiſſione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat,euenit,ut laxatis ſellæ curulis compagibus caderet ſupinus.Nepotum quoq; ſuorum munere,cùm conſternatum ruinæ metu populum retinere, & confirmare nullo modo poſſet,tranſijt è loco ſuo, atq; in ea parte conſedit, quæ ſuſpecta maximè erat. Spectandi confuſiſſimum,ac ſolutiſſimum morem correxit,ordinauitq́;motus iniuria Senatoris,quem Puteolis per celeberrimos ludos conſeſſu frequenti nemo receperat.*

Torques aureus, genere maſculino.

Beroaldus legit Efernini.

*ſupra

Ordo ſubſelliorum in ſpectaculis. 44.

*FActo igitur decreto patrum,ut quoties quid * ſpectandum uſquam publicè ederetur,primus ſubſelliorū ordo uacaret Senatoribus:Romæ legatos liberarum,ſocia-*

*ſpectaculi

rumq; gentium uetuit in orcheſtra conſidere: cùm quoſdam etiam libertini generis nutti deprehēdiſſet. Militem ſecreuit à populo. Maritis è plebe proprios ordines aſsignauit: prætextatis cuneum ſuum, & proximū pædagogis: ſanxitq;, ne quis pullatorū media cauea ſederet. Fœminis ne gladiatores quidem, quos promiſcuè ſpectari ſolenne olim erat, niſi ex ſuperiore loco ſpectare conceſſit. Solis uirginibus Veſtalibus locū in theatro ſeparatim, et contra Prætoris tribunal dedit. Athletarum uerò ſpectaculo muliebrem ſexum omnem adeò ſubmouit, ut Pontificalibus ludis pugilum par poſtulatum, diſtulerit in ſequentis diei matutinum tempus: edixeritq;, mulieres ante horam quintam uenire in theatrum, non placere.

Solenne, pro ſolitum.

Contra tribunal, pro e regione tribunalis.

Loca, & tempus unde ipſe ſpectacula cernebat. 45.

Ipſe Circenſes ex amicorum ferè, libertorumq; cœnaculis ſpectabat, interdum è puluinari. Et quidem cum coniuge, ac liberis ſedens, ſpectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat: petita uenia, commēdatisq;, qui ſuam uicem præſidendo fungerentur. Verùm quoties adeſſet, nihil prætereà agebat: ſeu uitādi rumoris cauſa, quo patrem Cæſarē uulgò reprehenſum cōmemorabat, quòd inter ſpectandū, epiſtolis, libellisq; legendis, ac reſcribendis uacaret: ſeu ſtudio ſpectandi, ac uoluptate, qua teneri ſe neque diſsimulauit unquam, & ſæpe ingenuè profeſſus eſt. Itaq; corollaria, & præmia alienis quoq; muneribus, ac ludis & crebra, & grandia de ſuo offerebat. Nulli'que Græco certamini interfuit, quo nō, pro merito certantiū, quenq; honorauerit. Spectauit autem ſtudioſiſsimè pugiles, & maximè Latinos: nō legitimos atq; ordinarios modò, quos etiā cōmittere cū Græcis ſolebat, ſed et cateruarios oppidanos inter anguſtias uicorū pugnantes temere, ac ſine

*ac ſine arte. Vniuerſum deniq; genus, operas aliquas publico ſpectaculo præbentiũ, etiam cura ſua dignatus eſt. Athletis & cõſeruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores, ſine miſsione, edi prohibuit. Coërcionem in hiſtriones, Magiſtratibus in omni tempore, & loco, lege uetere permiſſam, ademit: præterquã ludos, & ſcenã: nec tamen eo minus aut xyſticorum certationes, aut gladiatorũ pugnas ſeueriſsimè ſemper exegit. Nam hiſtrionũ licentiam adeò compeſcuit, ut Stephanionem * togatarium, cùm in puerilem habitum circuntonſam matronam miniſtraſſe comperẽrat, per trina theatra uirgis cæſum relegauerit: Hylam pantomimum, querente Prætore, in atrio domus ſuæ, nemine excluſo, flagellis uerberauerit: Et Pyladem urbe, atq; Italia ſubmouerit, quòd ſpectatorem, à quo exibilabatur, demonſtraſſet digito, conſpicuumq́; feciſſet.*

*togatarum cui

Ordinatio Italiæ facta per eum. 46.

A*D hunc modum urbe, urbaniſq; rebus adminiſtratis, Italiam duodetriginta coloniarum numero deductarum ab ſe frequentauit: operibusq́;, ac uectigalibus publicis plurifariam inſtruxit, etiam iure ac dignatione urbi quodã modo pro parte aliqua adæquauit: excogitato genere ſuffragiorum, quæ de Magiſtratibus urbicis Decuriones colonici, in ſua quiſq; colonia ferrent, & ſub diem comitiorum obſignata Romam mitterent. Ac necubi aut honeſtorũ deficeret copia, aut multitudinis ſoboles equeſtrem militiam petentis, etiam ex commendatione publica cuiuſq; oppidi ordinabat. At ijs, qui è plebe regiones ſibi reuiſenti filios, filiasúe approbarent, ſingula nummorum millia per ſingulos diuidebat.*

Colonici Decuriões, qui coloniarũ ſunt.

Ordinatio aliarum prouinciarum. 47.

P*Rouincias ualidiores, & quas annuis magiſtratuum*

imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipſe ſuſcepit: cæteras Procõſulibus ſortitò permiſit: & tamẽ nõnullas commutauit interdum: atq; ex utroq; genere pleraſq; ſæpius adijt. Vrbium quaſdã fœderatas, ſed ad exitium licentia præcipites libertate priuauit: alias aut ære alieno laborantes leuauit, aut terræmotu ſubuerſas denuo condidit, aut merita erga populum Romanũ allegantes, Latinitate, uel ciuitate donauit. Non eſt (ut opinor) prouincia, excepta duntaxat Africa, & Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, traijcere ex Sicilia apparantem, continuæ, & immodicæ tempeſtates inhibuerunt: nec mox occaſio, aut cauſa traijciendi fuit.

Latinitas, ius Latij, ut ciuitas ius urbis.

Mox, pro deinde.

Ordinatio regnorum. 48.

R*Egna, quibus belli iure potitus eſt, præter pauca, aut iiſdem, quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis cõtribuit. Reges, ſocios etiam inter ſemetipſos neceßitudinibus mutuis iunxit: promptißimus affinitatis cuiuſq;, atque amicitiæ conciliator, & fautor: nec aliter uniuerſos, quàm membra, parteſq; Imperij curæ habuit. Rectorem quoq; ſolitus eſt apponere ætate paruis, ac mente lapſis, donec adoleſcerent, aut reſipiſcerent: ac plurimorum liberos & educauit ſimul cum ſuis, & inſtituit.*

Mente lapſi, mente capti.

Ordinatio legionum, & militum. 49.

E*X militaribus copijs legiones, & auxilia prouinciatim diſtribuit: claſſem Miſeni, & alterã Rauennæ ad tutelã ſuperi, & inferi maris collocauit. Certũ numerum partim in urbis, partim in ſui cuſtodiã allegit: dimiſſa Calaguritanorũ manu, quã uſq; ad deuictũ Antoniũ: itẽ Germanorũ, quã uſq; ad cladẽ Varianã, inter armigeros circa ſe habuerat. Neq; tamẽ unquã plures quàm tres cohortes in urbe eſſe paſſus eſt: eaſq; ſine caſtris, reliquas in hyberna,*

berna, et æſtiua circa finitima oppida dimittere aſſuerat. Quicquid autẽ ubiq; militũ eſſet, ad certã ſtipẽdiorũ, præmiorũq; formulã aſtrinxit: definitis pro gradu cuiuſque, & tẽporibus militiæ, & cõmodis miſſionũ: ne aut ætate aut inopia poſt miſsionem ſolicitari ad res nouas poſſent. Vtq; perpetuò, ac ſine difficultate ſumptus, ad tuendos eos, proſequendosq; ſuppeteret, ærarium militare cum uectigalibus nouis conſtituit. Et quò celerius, ac ſub manum annũtiari, cognoſciq; poſſet, quid in prouincia quaque gereretur: iuuenes primò modicis interuallis per militares uias, dehinc uehicula diſpoſuit. Commodius id uiſum eſt, ut qui à loco eidem perferrẽt literas, interrogari quoq;, ſi quid res exigerent, poſſent. Sub manum, pro prompte.

Sigilli eius, & datæ, quibus in epiſtolis utebatur. 50.

IN diplomatibus, libellisq;, & epiſtolis ſignandis, initio Sphinge uſus eſt: mox imagine Magni Alexandri: nouiſsimè ſua, Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoque principes perſeuerauerunt. Ad epiſtolas omnes horarum quoq; momenta, nec diei modò, ſed & noctis, quibus datæ ſignificarentur, addebat.

Clementia, & ſeueritas eiuſdem. 51.

CLementiæ, ciuilitatisq; eius multa, & magna documenta ſunt. Ne enumerem quot, & quos diuerſarum partium uenia, & incolumitate donatos, principẽ etiam in ciuitate locum tenere paſſus ſit: Iunium Nouatum, & Caſsium Patauinum è plebe homines, alterũ pecunia, alterum leui exilio punire ſatis habuit: cũ ille Agrippæ iuuenis nomine, aſperrimam* de ſe epiſtolam in uulgus edidiſſet: hic conuiuio pleno proclamaſſet, neq; uotum ſibi, neq; animum deeſſe confodiendi eum. Quadam uerò cognitione cùm Aemilio Eliano Cordubẽſi inter cætera crimina uel maximè obijceretur, quòd male opinari de Cæ- *de eo

ſare

ſare ſoleret: cōuerſus ad accuſatorē, cōmotoq́; ſimilis: Velim, inquit, hoc mihi probes: faciā, ſciat Elianus & me linguā habere: plura enim de eo loquar. Nec quicquā ultrà, aut ſtatim, aut poſtea inquiſiuit. Tiberio quoq; de eadē re ſedulò uiolētius apud ſe per epiſtolā cōquirēti, ita reſcripſit: Aetati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, et nimiū indignari, quenquā eſſe, q de me male loquatur. Satis eſt enim, ſi hoc habemus, ne quis nobis male facere poßit.

Honores ei collati, & ſpreti per eum. 52.

T*Empla quamuis ſciret etiam Proconſulibus decerni ſolere: in nulla tamen prouincia, niſi cō muni ſuo Romæq́; nomine recepit. Nā in urbe quidem pertinacißimè abſtinuit hoc honore, atque etiam argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas cōflauit omnes: ex quibus aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit. Dictaturam magna ui offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus eſt.*

De eodem, & ciuilibus geſtis eiuſdem. 53.

D*Omini appellationem, ut maledictū, & opprobrium ſemper exhorruit. Cùm ſpectante eo ludos, pronuntiatum eſſet à mimo, O' Dominum æquum, & bonum: & uniuerſi quaſi de ipſo dictum exultantes comprobaſſent:* Corripuit, pro caſtigauit. *ſtatim manu, uultuq́; indecoras adulationes repreßit, & inſequenti die grauißimè corripuit edicto: dominumq́; ſe poſthac appellari, ne à liberis quidem, aut nepotibus ſuis, uel ſeriò, uel iocò paſſus eſt: atque huiuſmodi blanditias etiam inter ipſos prohibuit. Non temerè urbe, oppidóue ullo egreſſus, aut quoquā ingreſſus eſt: niſi *ueſpere, aut* *ueſpera, Inquietare, p moleſtū eſſe. *noctu: ne quem officij cauſa inquietaret. In Cōſulatu pedibus ferè, extra Cōſulatum ſæpe *adoperta ſella per publicū inceßit. Promiſcuis ſalutationibus admittebat & plebem* *adaperta

bem: tanta comitate adeuntiũ deſideria excipiẽs, ut quendam ioco corripuerit, quòd ſic ſibi libellũ porrigere dubitaret, quaſi elephanto ſtipẽ. Die *Senatus nũquam patres, niſi in curia, ſalutauit, & quidem ſedentes, ac nominatim ſingulos, nullo ſubmonente: & diſcedens eo modo ſedentibus ſingulis uale dicebat.* Officia *cũ multis mutuò exercuit: nec prius dies cuiuſque ſolennes frequentare deſijt, quàm grandior iam natu, & in turba quõdam ſponſaliorum die uexatus.* Gallum Terrinium *Senatorẽ minus ſibi familiarem, ſed captum repentè oculis, & ob id inedia mori destinantem, præſens conſolando reuocauit ad uitam.* Frequentare dies.

Patientia eius in contradictores. 54.

IN *Senatu uerba facienti dictum eſt, Non intellexi: & ab alio, Cõtradicerẽ tibi, ſi locum haberem.* Interdum *ob immodicas altercationes diſceptantiũ è curia per iram ſe proripienti quidam ingeſſerunt, Licere oportere Senatoribus de republica loqui.* Antiſtius *Labeo Senatus lectione, cùm triũuirum legeret Marcum Lepidum, hoſtem olim eius, & tunc exulantem legit: interrogatusq; ab eo, an eſſent alij digniores, ſuum quẽq; iudiciũ habere reſpondit.* Nec *ideò libertas, aut contumacia fraudi cuiquã fuit.*

Libelli famoſi contra eum facti. 55.

ETiam *ſparſos de ſe in curia famoſos libellos, nec expauit, & magna cura redarguit.* Ac *ne requiſitis quidem autoribus id modò cenſuit, cognoſcendum poſthac de ijs, qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiuſpiam ſub alieno nomine edant.* Requirere autores, pro exigere, ſiue poſcere.

Moderatio, & ciuilitas eiuſdem in agendo. 56.

IOcis *quoq; quorundam inuidioſis aut petulantibus laceſſitus, contradixit edicto.* Et *tamen de inhibenda teſtamentorũ licentia, ne Senatus quicquã conſtitueret, interceſſit.* Quoties *magiſtratuũ comitijs intereſſet, tribus*

cum

cum candidatis ſuis circuibat: ſupplicabatq; more ſolenni: ferebat & ipſe ſuffragium in tribu, ut unus è populo. Teſtem ſe in iudicijs & interrogari, & refelli æquißimo animo patiebatur. Forũ anguſtius fecit, nõ auſus extorquere poſſeſſoribus proximas domos. Nunquam *filios ſuos populo cõmẽdauit, ut nõ adijceret, Si merebũtur. Eiſdẽ prætextatis adhuc aſſurrectũ ab uniuerſis in theatro, et à ſtantibus plauſum, grauißimè queſtus eſt. Amicos ita magnos, & potẽtes in ciuitate eſſe uoluit, ut tamẽ pari iure eſſent, quo cæteri, legibusq; iudiciarijs æquè tenerentur. Cùm Aſprenas* Nonius *arctius ei iũctus, cauſam ueneficij, accuſante Caßio Seuero, diceret: cõſuluit Senatũ, quid officij ſui putaret. Cũctari enim ſe, ne ſi ſupereſſet, eriperet legibus reũ: ſin deeſſet, deſtituere, ac prædãnare amicũ exiſtimaretur.* Et *cõſentientibus uniuerſis, ſedit in ſubſellijs per aliquot horas: uerũ tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus, ſicut ſcutario cuidam, euocato quondam ſuo, qui poſtulabatur iniuriarũ. Vnum omnino è reorum numero, ac ne eum quidem, niſi precibus, eripuit, exorato coram iudicibus accuſatore, Caſtricium, per quem de coniuratione Murænæ cognouerat.*

Vt non, p niſi. Aſſurrectũ impersonaliter.

Supereſſe, pro adeſſe, hoc eſt, patrocinari.

Dilectio Romanorum ad eum. 57.

P*Ro quibus meritis quantoperè dilectus ſit, facilè eſt æſtimare. Omitto Senatuſcõſulta, quæ poſſunt uideri uel neceßitate expreſſa, uel uerecundia. Equites Romani natalem eius ſponte, atq; conſenſu, biduo ſemper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex uoto pro ſalute eius ſtipem iaciebant. Item Calendis Ianuarijs ſtrenam in Capitolio etiã abſenti: ex qua ſumma pretioſißima deorum ſimulachra mercatus, uicatim dedicabat: ut Apollinem Sandaliariũ, & Iouem Tragœdum, aliaq;*

in reſt

*in reſtitutionem Palatinæ domus incendio abſumptæ. Veterani, decuriæ, tribus, atq; etiã ſingulatim è cætero genere hominũ, libentes, ac pro facultate quiſq; pecunias contulerunt: delibãte tantummodo eo ſummarũ aceruos, neq; ex quoquam plus denario auferente. Reuertẽtem ex prouincia, non ſolum * fauſtis omnibus, ſed & modulatis carminibus proſequebantur. Obſeruatum etiam eſt, ne quoties introiret urbem, ſupplicium de quoquam ſumeretur.*

*feſtis omnibus

Honor eidem collatus per Senatum, populumq́ue. Romanum. 58.

PAtris patriæ cognomen uniuerſi repẽtino, maximoq; conſenſu detulerũt ei. Prima plebs legatione Antium miſſa: dein quia non recipiebat, ineunti Romæ ſpectacula frequẽs, & laureata, mox in curia Senatus: neq; decreto, neq; acclamatione, ſed per Valerium Meſſalam id mandantibus cunctis: Quod bonum, inquit, fauſtumq; ſit tibi, domuiq; tuæ, Cæſar Auguſte. (Sic enim nos perpetuam felicitatẽ Reipublicæ, & læta huic precari exiſtimamus) Senatus te conſentiens cum populo Romano, conſalutat patriæ patrem. Cui lacrymans reſpondit Auguſtus his uerbis (ipſa enim ſicut Meſſalæ poſui) Compos factus uotorum meorum, patres conſcripti, quid habeo aliud Deos immortales precari, quàm ut hunc conſenſum ueſtrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat?*

Habeo precari, pro habeo quid precer.

Honores eidem collati per ſingulares ciues Romanos. 59.

MEdico Antonio Muſæ, cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat, ſtatuam, ære collato, iuxta ſignum Aeſculapij ſtatuerunt. Nonnulli patrumfamiliarum teſtamento cauerunt, ut ab hæredibus ſuis prælato uictimæ titulo in Capitoliũ ducerentur, uotumq; pro ſe ſolueretur, quòd ſuperſtitẽ Auguſtũ reliquiſſent. Quædã Italiæ ciuitates diẽ, quo primũ ad ſe ueniſſet, initiũ anni fecerũt. Pro

uincia

uinciarum pleræq; ſuper templa, & aras, ludos quoque quinquennales penè oppidatim conſtituerunt.

Honor ei collatus. 60.

REges amici, atque ſocij, & ſinguli in ſuo quiſque regno, Cæſareas urbes condiderunt. Et cuncti ſimul ædem Iouis Olympici Athenis antiquitus inchoatã, perficere communi ſumptu deſtinauerunt, Genioq; eius dedicare: ac ſæpe regnis relictis, non Romæ modò, ſed prouincias peragranti quotidiana officia togati, ac ſine regio inſigni, more clientium præſtiterunt.

Interior, & familiaris uita eiuſdem. 61.

QVoniã qualis in Imperijs ac magiſtratibus, regendaq; per terrarũ orbẽ pace, belloq; Republica fuerit, expoſui: referã nũc interiorẽ, ac familiarẽ eius uitam: quibusq; moribus atq; fortuna domi, & inter ſuos egerit, à iuuenta uſq; ad ſupremũ uitæ diem. Matrẽ amiſit in primo Conſulatu: ſororem Octauiam quinquageſimum & quartũ agẽs ætatis annũ. Vtriq; cùm præcipua officia uiuæ præſtitiſſet, etiam defunctæ honores maximos tribuit.

Sponſæ, & uxores eius. 62.

SPonſam habuerat adoleſcẽs Publij Seruilij Iſaurici filiam: ſed reconciliatus poſt primã diſcordiã Antonio,
*ut ei expoſtulãtibus utriuſque militibus, * ut ex neceßitudine aliqua iungerentur, priuignam eius, Claudiam Fuluiæ ex Publio Clodio filiam duxit uxorem uix dum nubilem. Ac ſimultate cum Fuluia ſocru exorta, dimiſit intactam adhuc, & uirginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptã antè duobus cõſularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiã diuortiũ fecit, pertæſus, ut ſcribit, morum peruerſitatem eius: ac ſtatim Liuiam Druſillam matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantẽ abduxit, dilexitq;, ac probauit unicè, ac perſeueranter.

De

De filia, & matrimoniis eius. 63.

*EX Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit: cùm maximè cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus eſt editus. Iuliã primùm Marcello Octauiæ ſororis ſuæ filio, tantum'que pueritiam egreſſo: deinde ut is obijt, Marco Agrippæ *nuptui dedit: exorata ſorore, ut ſibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos.* Hoc quoq; *defuncto, multis, ac diu, etiam ex equeſtri ordine, circũſpectis conditionibus, Tiberium priuignũ ſuũ elegit: coëgitq; prægnantẽ uxorẽ, & ex qua iam pater erat, dimittere.* M. *Antonius ſcribit, primùm eum Antonio filio ſuo deſpondiſſe Iuliam: dein Cotiſoni Getarum regi, quo tempore ſibi quoq; inuicem filiam regis in matrimonium petijſſet.* *nuptum

De nepotibus eius ex Iulia. 64.

NEpotes ex Agrippa, & Iulia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam: neptes duas, Iuliam, & Agrippinam. Iuliam Lucio Paulo Cenſoris filio, Agrippinam Germanico ſororis ſuæ nepoti collocauit. Caiũ & Lucium adoptauit domi, per aſſem, & librã emptos à patre Agrippa: tenerosq; adhuc ad curam Reipub. admouit: & Conſules deſignatos circũ prouincias exercitusq; dimiſit. Filiam, & neptes ita inſtituit, ut etiam lanificio aſſueſaceret: uetaretq; loqui, aut agere quicquã, niſi propalam, & quod in diurnos commẽtarios referretur, Extraneorum quidem cœtu adeò prohibuit, ut Lucio Tucinio claro, decoro'que iuueni ſcripſerit: Quondam parum modeſtè feciſſe eum, quòd filiam ſuam Baias ſalutatum ueniſſet. Nepotes & literas, & natare, aliaq; rudimenta per ſe plerunq; docuit: ac nihil æquè laborauit, quàm ut imitarentur chirographum ſuum. Neq; cœnauit unà, niſi Aeque quam, pro æque atq:

in imo lecto aßiderent:neq; iter fecit, niſi ut uehiculo anteirent,aut circà adequitarent.

Circa,pro circiter.

Infortunium eius circa ſobolem deſcendentium. 65.

SEd lætum eum atq; fidentẽ, & ſobole, & diſciplina domus,fortuna deſtituit.Iulias filiam,& neptẽ omnibus probris contaminatas relegauit. Caium, & Lucium in duodeuiginti mẽſium ſpatio amiſit ambos:Caio in Lycia,Lucio Maßiliæ defunctis,Tertiũ nepotẽ Agrippã, ſimulq; priuignũ Tiberiũ adoptauit in foro, lege curiata.Ex quibus Agrippã breui,ob ingenium ſordidũ, ac ferox abdicauit,ſepoſuitq; Surrentũ. Aliquãto autẽ patiẽtius mortẽ, quàm dedecora ſuorũ tulit.Nã Caij,Lucijq; caſu nõ adeò fractus,de filia,abſens,ac libello per Quæſtorẽ recitato notũ Senatui fecit:abſtinuitq; cõgreſſu hominũ diu,præ pudore;etiã de necãda deliberauit. Certè cùm ſub idem tẽpus una ex cõſcijs liberta Phœbe nomine, ſuſpendio uitã finiſſet:maluiſſe ſe ait,Phœbes patrẽ fuiſſe. Relegatæ uſum uini,omnemq; delicatiorẽ cultũ ademit: neq; adiri à quoquã libero,ſeruo'ue, niſi ſe cõſulto permiſit: & ita ut certior fieret, qua is ætate,qua ſtatura,quo colore eſſet,etiã quibus corporis notis, uel cicatricibus. Poſt quinquennium demũ ex inſula in cõtinentẽ,lenioribuſq; paulò conditionibus,tranſtulit eam.Nã ut omnino reuocaret,exorari nullo modo potuit. Deprecanti ſæpe populo Rom.& pertinacius inſtanti, tales filias,taleſq; cõiuges pro cõcione imprecatus eſt.Ex nepte Iulia poſt damnationẽ editum infantẽ agnoſci,aliq; uetuit. Agrippam nihilò tractabiliorem,imò in dies amentiorẽ in inſulam tranſportauit, ſepſitq; inſuper cuſtodia militum. Cauit etiã Senatuſconſulto,ut eodem loco in perpetuum contineretur:atq; ad omnẽ & eius, & Iuliarũ mentionẽ ingem

Notum fecit, pro ſignificauit. ἐδήλωσεν, ſiue ἐγνώρισεν.

ingemiſcens, proclamare etiam ſolebat: Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμμεναι ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. *Nec aliter eas appellare, quàm treis uomicas, aut tria carcinomata ſua.*

Hoc eſt, O utinam quam debui & ſine uxore eſſe, & ſine liberis periſſe.

Receptio & cultus amicitiarum eius. 66.

Amicitias neq; facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit. Et non tantum uirtutes, ac merita cuiuſq; dignè proſecutus, ſed uitia quoque, & delicta duntaxat modica perpeſſus. Neq; enim temere ex omni numero in amicitia eius afflicti reperirẽtur: præter Saluidenũ Rufum, quẽ ad Cõſulatum uſq; & Corneliũ Gallum, quẽ ad Præfecturã Aegypti, ex infima utrunq; fortuna prouexerat. Quorũ alterũ res nouas molientẽ, damnandũ Senatui tradidit: alteri ob ingratũ, & maleuolũ animũ, domo, & prouincijs ſuis interdixit. Sed Gallo quoq; & accuſatorũ denũtiationibus, & Senatuſcõſultis ad necẽ cõpulſo, laudauit quidẽ pietatẽ tantopere pro ſe indignantiũ: cæterùm & illacrymauit, & uicẽ ſuã cõqueſtus eſt, quòd ſibi ſoli nõ liceret, amicis quatenus uellet iraſci. Reliqui potẽtia, atq; opibus ad finẽ uitæ ſuæ cuiuſq; ordinis principes floruerũt: quanquam & offenſis interueniẽtibus. Deſiderauit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & Marci Agrippæ patientiã, et Mecœnatis taciturnitatẽ: cũ ille ex leui rigoris ſuſpicione, & quòd Marcellus ſibi anteferretur, Mitylenas ſe, relictis omnibus cõtuliſſet, & hic ſecretũ de cõperta Murænæ cõiuratione, uxori Terẽtiæ prodidiſſet, Exegit & ipſe inuicem ab amicis beneuolẽtiam mutuã, tam à defunctis, quàm à uiuis. Nam quãuis minimè appeteret hæreditates, ut qui nunquam ex ignoti teſtamento capere quicquam ſuſtinuerit: amicorũ tamẽ ſuprema iudicia moroſiſſimè penſitauit: neque dolore diſſimulato, ſi parcius, aut citra honorem uerborum: neq; gaudio, ſi gratè pieq;

Suſtinuerit capere, ꝑ uoluerit.

quis ſe proſecutus fuiſſet. Legata, uel partes hæreditatũ, & à quibuſcunq; parẽtibus relicta ſibi, aut ſtatim liberis eorũ concedere, aut ſi pupillari ætate eſſent, die uirilis togæ, uel nuptiarũ, cum incremento reſtituere conſueuerat.

Seueritas, & clementia eius erga libertos. 67.

PAtronus, dominusq; *non minus ſeuerus, quàm facilis, & clemens, multos libertorũ in honore, & uſu maximo habuit:* ut Licinium Enceladum, *aliosq;* Coſinium *ſeruum grauiſſimè de ſe opinantẽ, non ultrà quàm compedibus coërcuit.* Diomedem *diſpenſatorẽ, à quo ſimul ambulante, incurrẽti repentè fero apro per metum obiectus eſt, maluit timiditatis arguere, quàm noxæ: remq; non minimi periculi, quia tamẽ fraus aberat, in iocũ uertit.* Idem Proculũ *ex acceptiſſimis libertis mori coëgit, cõpertum adulterare matronas.* Thallo *à manu, quòd pro epiſtola prodita denarios quingẽtos accepiſſet, crura effregit.* Pædagogũ, *miniſtrosq;* Caij *filij per occaſionẽ ualetudinis, mortisq; eius, ſuperbè, auareq; in prouincia * graſſantes, oneratos graui põdere ceruicibus, præcipitauit in flumẽ.*

Nõ ultra quã, pro tantum.

**graſſatos oneratis*

Infamia dedecorum primæ iuuentutis eius. 68.

PRima iuuenta *uariorum dedecorum infamiam ſubijt.* Sextus Pompeius *eum, ut effœminatũ, inſectatus eſt.* Marcus Antonius *adoptionem auunculi ſtupro meritum: item* Lucius Marci *frater, quaſi pudicitiam delibatam à* Cæſare, Aulo *etiam* Hirtio *in* Hiſpania ccc. *millibus nummûm ſubſtrauerit: ſolitusq; ſit crura ſuburere nuce ardẽti, quò mollior pilus ſurgeret. Sed & populus quondam uniuerſus ludorum die & accepit in contumeliam eius, & aſſenſu maximo comprobauit uerſum in ſcena pronunciatum de* Gallo *matris* Deûm *tympanizante:*

Vides'ne, ut cinædus orbem digito temperat?

Adult

Adulterium,& libido eiuſdem. 69.

ADulteria quidem exercuiſſe, ne amici quidē negant: excuſantes ſanè non libidine, ſed ratione commiſſa, quò facilius conſilia aduerſariorum, per cuiuſq; mulieres exquireret. Marcus antonius ſuper feſtinatas Liuiæ nuptias obiecit, & fœminam conſularem è triclinio uiri corām in cubiculū abductam, rurſus in conuiuiū rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductā: & dimiſſam Scriboniam, quia liberius doluiſſet nimiā potentiā pellicis: & conditiones quæſitas per amicos, qui matresfamiliàs, & adultas ætate uirgines denudarēt, atq; perſpicerēt, tanq̄ Thoranio māgone uēdēte. Scribit etiā ad ipſum hoc familiariter adhuc, necdū plenè inimicus, aut hoſtis: Quid te mutauit? quod reginam ineo? uxor mea eſt. Nūc cœpi, an abhinc annos nouem? tu deinde ſolam Druſillam inis? ita ualeas, uti tu hanc epiſtolam cùm leges, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Ruffillam, aut Saluiam Citiſceniam, aut omnes. An'ne refert ubi, & in quā arrigas?

Super feſtinatas, propreter.

De coena eius,& diſcumbentibus in apparatu Deorum. 70.

*COena quoq; eius ſecretior in fabulis fuit, quæ uulgò δωδεκάθεος uocabatur, in qua Deorū, Dearumq; habitu diſcubuiſſe conuiuas, & ipſum pro Apolline ornatum, non Antonij modò epiſtolæ ſingulorū nomina amariſſimè * annumerantis exprobrant, ſed & ſine autore notiſſimi uerſus:*

Cùm primum iſtorum conduxit menſa choragum,
Sexq; Deos uidit Mallia, ſexq; Deas:
Impia dum Phœbi Cæſar mendacia ludit,
Dum noua Diuorum cœnat adulteria:
Omnia ſe à terris tunc numina declinarunt,
Fugit & auratos Iuppiter ipſe thronos.

In fabulis eſſe, ꝑ duci opinione hominum. δωδεκάθεος. Id eſt, duodecim Deorum.

*Aliàs, enumerantis

Auxit cœnæ rumorē ſumma tūc in ciuitate penuria, ac fames. Acclamatumq́; eſt poſtridie, frumētum omne Deos comediſſe, & Cæſarē planè eſſe Apollinē: ſed et tortorē: quo cognomine is Deus quadā in parte urbis colebatur.

Nota pretioſæ ſupellectilis eius, et aleæ luſus per eum dilectus. 71.

Vaſorum ſcilicet ex Corintho.

NOtatus eſt ut pretioſæ ſupellectilis, Corinthiorūq; præcupidus, & aleæ indulgens. Nā & proſcriptionis tempore ad ſtatuam eius adſcriptum eſt:

Pater argentarius, ego Corinthiarius:

Cùm exiſtimaretur, quoſdam propter uaſa Corinthia inter proſcriptos curaſſe referendos. Et deinde bello Siciliensi epigramma uulgatum eſt:

Poſtquàm bis claſſe uictus naues perdidit,

Aliquando ut uincat, ludit aßiduè aleam.

Ex quibus ſiue criminibus, ſiue maledictis infamiam impudicitiæ facilimè refutauit, & præſentis, & poſteræ uitæ caſtitate. Item lautitiarum inuidiam, cùm & Alexandria capta, nihil ſibi præter unum myrrhinū calicem, ex inſtrumēto regio retinuerit, & mox uaſa aurea aßiduiſſimi uſus conflauerit omnia. Circa libidines hæſit. Poſtea quoq; (ut ferunt) ad uitiandas uirgines promptior, quæ ſibi undiq; etiā ab uxore conquirerētur. Aleæ rumorem nullo modo expauit: luſitq́; ſimpliciter, & palàm oblectamenti cauſa etiā ſenex: ac, præterquàm Decēbri menſe, alijs quoq; feſtis, profeſtisq́; diebus. Nec id dubium eſt autographa quadam epiſtola: Cœnaui (ait) mi Tiberi cum ijſdem. Acceſſerunt conuiuæ Vinitius, & Syluius pater. Inter cœnā luſimus γεροντικῶς & heri, & hodie. Talis enim iactatis, ut quiſq; canem, aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in mediū cōferebat: quos

Inſtrumentum pro ſupellectile poſitum uidetur.

Id eſt, ſeniliter.

tollebat

tollebat uniuerſos,qui Venerem iecerat.Et rurſus alijs literis:Nos mi Tiberi Quinquatrijs ſatis iucundè egimus. Luſimus enim per omnes dies, forumq́; aleatorium calfecimus.Frater tuus magnis clamoribus rẽ geßit. Ad ſummã tamen perdidit non multũ,ſed ex magnis detrimentis præter ſpem paulatim retractus eſt. Ego perdidi uiginti millia nummûm meo nomine:ſed cùm effuſè in luſu liberalis fuiſſem,ut ſoleo plerũque. Nam ſi quas manus remiſi cuiq; exegiſſem,aut retinuiſſem,quod cuiq; donaui,uiciſſem uel L.millia.Sed hoc malo. Benignitas enim mea me ad cœleſtem gloriam efferet.Scribit ad filiam: Miſi tibi denarios CCL.quos ſingulis conuiuis dederam, ſi uellent inter ſe inter cœnam uel talis,uel par impar ludere.

Continentia,& habitationes eiuſdem. 71.

IN cæteris partibus uitæ continentißimũ fuiſſe conſtat, ac ſine ſuſpicione ullius uitij. Habitauit primò iuxta Romanum forum ſupra ſcalas annularias, in domo, quæ Calui oratoris fuerat: poſteà in Palatio: ſed nihilo minus ædibus modicis Hortenſianis,& neq; laxitate, neq; cultu cõſpicuis:ut in quibus porticus breues eſſent Albanarum columnarum,& ſine marmore ullo,aut inſigni pauimento conclauia. Ac per annos amplius XL. eodem cubiculo hyeme,& æſtate manſit: quamuis parum ſalubrem ualetudini ſuæ urbem hyeme experiretur,aßiduéq; in urbe hyemaret.Si quãdo quid ſecretò,aut ſine interpellatione agere propoſuiſſet,erat illi locus in edito ſingularis, quẽ Syracuſas, & τεχνόφυον uocabat. Huc tranſibat, aut in alicuius libertinorum ſuburbanum: æger autem in domo Mecœnatis cubabat.Ex receßibus præcipuè frequẽtauit maritima, inſulaſq́; Campaniæ,aut proxima urbi oppida,*Lanuuium,Præneſte,Tibur;ubi etiam in porticibus

Hyemare, pro affligi incõmodo hyemis:quod pperã interpretat' eſt Beroaldus. Hãc uocẽ in Salluſtio notauit Seneca.

*Lauinium

Herculis tēpli perſæpe ius dixit. Ampla, & operoſa prætoria grauabatur, & neptis quidem ſuæ Iuliæ profuſe ab ea extructa etiam diruit ad ſolum. Sua merò, quamuis modica, non tam ſtatuarum tabularumq́; pictarum ornatu, quàm xyſtis, & nemoribus excoluit, rebusq́; uetuſtate ac raritate notabilibus: qualia ſunt Capreis immaniū beluarum, ferarumq́; mēbra prægrandia, quæ dicuntur gigantum oſſa, & arma Heroum.

Grauabatur, p faſtidiebat.

Notabiles res dixit, in bonā partem pro inſignes.

De parſimonia, ſupellectili, & ueſtimentis eius. 73.

INſtrumenti eius, & ſupellectilis parſimonia apparet, etiam nunc, reſiduis lectis, atq; menſis, quorum pleraque uix priuatæ elegantiæ ſint. Ne thoro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili, & modicè inſtrato. Veſte non temere alia quàm domeſtica uſus eſt, ab uxore, & ſorore, & filia neptibusq́; confecta. Togis neq; reſtrictis, neque fuſis. Clauo nec lato, nec anguſto: calceamentis altiuſculis, ut procerior, quàm erat, uideretur. Et forenſia autem, & calceos nunquam non intra cubiculum habuit ad ſubitos repentinosq́; caſus parata.

Reſiduos lectos dixit, pro relictos.

Forēſia, ueſtes quibus in foro utebantur.

Conuiuia, & cœnæ eiuſdem. 74.

COnuiuabatur aſſiduè, nec unquam niſi rectā: non ſine magno ordinum, hominūq; delectu. Valerius Meſſala tradit, neminem unquam libertinorū adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena, ſed aſſerto in ingenuitatem. Poſt proditam Sexti Pompeij claſſem, ipſe ſcribit inuitaſſe ſe quēdam, in cuius uilla maneret, qui * ſpeculator ſuus olim fuiſſet. Conuiuia nonnunquam & ſerius inibat, & maturius relinquebat, cū conuiuæ & cœnare inciperent, priuſquàm ille diſcūberet, & permanerēt digreſſo eo. Cœnam ternis ferculis: aut, cùm abūdantiſſimè, ſenis præbebat, ut nō nimio ſumptu, ita ſumma comitate. Nam & ad cōmunionem*

*perditam

*ſpiculator

nionem ſermonis tacẽtes, uel ſubmiſſim fabulantes prouocabat, & aut acroamata, & hiſtriones, aut etiã triuiales ex circo ludios interponebat, ac frequẽtiſſimè aretalogos Communio ſermonis, pro cõmuni confabulatione. Aretalogi, placide loquẽtes.

Celebratio feſtorum & ſolennium dierum. 75.

Feſtos, & ſolennes dies profuſiſſimè nonnunquàm iocularitertantum celebrabat. Saturnalibus, & quãdo aliâs libuiſſet, modò munera diuidebat, ueſtẽ, & aurum, & argentum: modò nummos omnis notæ, etiam ueteres regios, ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & forpices, atq; alia id genus titulis obſcuris, & ambiguis. Solebat & inæqualiſſimarũ rerum ſortes, & auerſas tabularum picturas in conuiuio uenditare: incertoq; caſu ſpem mercantium uel fruſtrari, uel explere: ita ut per ſingulos lectos licitatio fieret, & ſeu iactura, ſeu lucrum communicaretur. Communicare lucrũ, pro commune facere.

Cibi eius & comedendi horæ. 76.

*Cibi (nam'ne hoc quidem omiſerim) minimi erat, atq; uulgaris ferè. Secundarium panem, & piſciculos minutos, & caſeum bubulũ manu preſſum, & ficos uirides biferas maximè appetebat: ueſcebaturq; & ante cœnam quocunque tempore, & loco, quo ſtomachus deſideraſſet. Verba ipſius ex epiſtolis ſunt: Nos in eſſedo panẽ, & palmulas guſtauimus. Et iterũ: Dum lectica ex regia domũ redeo, panis unciam cũ paucis acinis uuæ duracinæ comedi. Et rurſus: Ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter ſabbatis ieiunium ſeruat, quàm ego hodie ſeruaui: qui in balneo demum poſt horam primã noctis duas *bucceas manducaui prius, quàm ungi inciperem. Ex hac obſeruantia nonnunquã uel ante initũ, uel poſt dimiſſum conuiuium ſolus cœnitabat, cùm pleno conuiuio nihil tangeret.* Ficos biferas noue dixit, pro fructu arboris biferæ. *buccas

Parſimonia eius in potu. 77.

VIni quoq; natura parciſsimus erat. Non amplius *ter bibere eum ſolitum ſuper cœnam in caſtris apud* Mutinam, *Cornelius* Nepos *tradit.* Po*ſtea quoties largiſ*-

Inuitauit ſe largiſsime, ꝑ multum bibit.

ſimè ſe inuitaret, ſenos ſextantes non exceſsit: aut ſi exceſ-*ſiſſet, reijciebat.* Et *maximè delectatus eſt* R*hetico, neq; temere interdiu bibit.* Pro *potione ſumebat perfuſum aqua frigida panem, aut cucumeris fruſtum, uel lactuculæ thyrſum, aut recens * acidum'ue pomum ſucci uinoſioris.*

*aridum

Quid poſt cibum agebat. 78.

P*Oſt cibum meridianum ita ut ueſtitus, calceatusq; erat, retectis pedibus pauliſper conquieſcebat, oppoſita ad oculos manu.* A' *cœna ſe in lecticulam lucubratoriã recipiebat.* I*bi donec reſidua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte cõficeret, ad multam noctẽ permanebat.* In *lectum inde tranſgreſſus, non amplius cùm plurimum quàm ſeptem horas dormiebat: ac ne eas quidem cõtinuas, ſed ut in illo temporis ſpatio ter, aut quater expergiſceretur.* Si *interruptũ ſomnum recuperare (ut euenit) nõ poſſet, lectoribus, aut fabulatoribus accerſitis, reſumebat, producebatq; ultra primam ſæpe lucem.* Nec *in tenebris uigilauit unquam, niſi aſsidente aliquo.* Ma*tutina uigilia offendebatur: ac ſi uel officij, uel ſacri cauſa maturius uigilandũ eſſet, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuſcunq; domeſticorũ cœnaculo manebat.* Sic *quoq; ſæpe indigens ſomni, & dum per uicos deportaretur, & depoſita lectica inter aliquas moras cõdormiebat.*

Cum plurimũ, ꝑ ad ſummũ.

Fabulator, pro collocutore.

Statura corporis, & membrorum eius. 79.

F*Orma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus uenuſtiſsima: quanquàm & omnis lenocinij negligens: & in capite comendo tam incurioſus, ut raptim compluribus ſimul tonſoribus operam daret, ac modò tonderet, modò*

raderet

raderet barbam:eoq́; ipſo tẽpore aut legeret aliquid, aut etiã ſcriberet. Vultu erat uel in ſermone, uel tacitus adeò trãquillo, ſerenoq́;: ut quidam è primoribus Galliarũ, conſeſſus ſit inter ſuos, eo ſe inhibitũ, ac remollitũ, quo minus ut deſtinarat, in tranſitu Alpiũ per ſimulationem colloquij propius admiſſus, in præcipitiũ propelleret. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam exiſtimari uolebat ineſſe quiddã diuini uigoris: gaudebatq́;, ſi quis ſibi acrius contuenti, quaſi ad fulgorem ſolis uultum ſubmitteret. ſed in ſenecta ſiniſtro minus uidit. Dẽtes raros, & exiguos, & ſcabros: capillum leuiter inflexum, & ſufflauum, ſupercilia coniuncta, mediocres aures, naſum & à ſummo eminentiorem, & ab imo deductiorẽ: colorem inter aquilum candidumq́;, ſtaturã breuem: quam tamen Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius quinq; pedum, & dodrantis fuiſſe tradit, ſed quæ commoditate, & æquitate membrorum occuleretur: ut non niſi ex comparatione aſtantis alicuius procerioris intelligi poſſet.

Remollit⁹, aut remolitus, ex uetuſto exemplari, pro placatus.

Maculæ, et membra inualida corporis eius. 80.

C*Orpore traditur maculoſo, diſperſis per pectus, atq; aluum genitiuis notis, in modum, & ordinem, ac numerum ſtellarũ cœleſtis Vrſæ: ſed & callis quibuſdam ex prurigine corporis, aſſiduoq́; & uehementi ſtrigilis uſu, plurifariam * contractis, ad impetiginis formam. Coxendice, & femore, & crure ſiniſtro, non perinde ualebat, ut ſæpe etiam inde claudicaret: ſed remedio arenarum, atq; arundinum cõfirmabatur. Dextræ quoq; manus digitum ſalutarem, tam imbecillum interdum ſentiebat: ut torpentem contractumq́; frigore, uix cornei circuli ſupplemẽto ſcripturæ admoueret. Quæſtus eſt & de ueſica, cuius dolore, calculis demum per urinam eiectis leuabatur.*

Genitiuę notę

* *concretis,*

Salutaris digitus, qui pollici eſt proximus: qui & Index dicitur.

Infirm

Infirmitates eiuſdem. 81.

GRaues, & periculoſas ualetudines per omnẽ uitã ali quot expertus eſt: præcipuè Cantabria domita: cùm etiã diſtillationibus, iecinore uitiato, ad deſperationẽ redactus, contrariã, & ancipitẽ rationẽ medendi neceſſariò ſubijt: quia calida ſomẽta nõ proderãt, frigidis curari coactus: autore Antonio Muſa. Quaſdã & anniuerſarias, ac tẽpore certo recurrẽtes experiebatur. Nam ſub natalẽ ſuũ plerũq; lãguebat: & initio ueris præcordiorũ inflatione tentabatur: auſtrinis autẽ tẽpeſtatibus grauedine. Quare quaſſato corpore, neq; frigora, neq; æſtus facilè tolerabat

Grauedo capitis.

Cultus corporis eius in uia, & itinere. 82.

HYeme quaternis cum pingui toga tunicis, & ſubuculæ thorace laneo, & feminalibus, & tibialibus muniebatur: Aeſtate apertis cubiculi foribus, ac ſæpe in periſtylio ſaliente aqua, atq; etiã uentilante aliquo cubabat, Solis uerò ne hyberni quidem patiens, domi quoq; nõ niſi petaſatus ſub dio ſpatiabatur. Itinera lectica, & noctibus ferè: eaq; lenta, ac minuta faciebat, ut Præneſte, uel Tibur biduo procederet. Ac ſi quò peruenire mari poſſet, potius nauigabat. Verùm tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauandi raritate. Vngebatur etiã ſæpius, ſudabat ad flammã: deinde perfundebatur egelida aqua, uel ſole multo *calefacta. At quoties neruorũ cauſa, marinis, Albuliſq; calidis utendum eſſet, cõtentus hoc erat, ut inſidens ligneo Solio, quod ipſe Hiſpanico uerbo duretam uocabat, manus ad pedes alternis iactaret.

*tepefacta

Exercitia eiuſdem. 83.

EXercitationes campeſtres equorum, & armorum ſtatim poſt ciuilia bella omiſit: & ad pilam primò, folliculumq; tranſijt: mox nihil aliud quàm uectabatur,

Nihil aliud quàm, pro tantum.

& deam

*& deambulabat:ita ut in extremis ſpatijs ſubſultim decurreret,*ſeſtertio uel lodicula inuolutus. Animi laxãdi cauſa,modò piſcabatur hamo:modò talis,aut * oſcillatis, nucibusq́; ludebat cũ pueris minutis,quos*facie,et garrulitate amabiles undiq; cõquirebat,præcipuè Mauros,& Syros. Nam pumilios, atq; diſtortos, & omnis generis eiuſdem,ut ludibria naturæ,maliq́; ominis abhorrebat.*

*Seſticula aut xyſto

*ocellatis

*facilitate

Eloquentia eius,& ars oratoria. 84.

ELoquentiam, ſtudiaq́; liberalia ab ætate prima cupidè, & laborioſiſsimè exercuit. Mutinenſi bello in tanta mole rerum, & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe quotidie traditur. Nam deinceps neque in Senatu, neque apud populum,neq; apud milites locutus eſt unquam,niſi meditata, & compoſita oratione: quamuis non deficeret ad ſubita extemporali facultate. Ac ne periculum memoriæ adiret,aut in ediſcendo tẽpus abſumeret, inſtituit recitare omnia. Sermones quoq; cum ſingulis,atque etiam cum Liuia ſua grauiores, non niſi in ſcriptis, & è libello habebat:ne plus, minus'ue loqueretur ex tempore. Pronuntiabat dulci, & proprio quodam oris ſono: dabatq́; aſsiduè phonaſco operam:ſed nonnunquam infirmatis faucibus,præconis uoce ad populum concionatus eſt.

Libri,& opuſcula per eum edita. 85.

MVlta uarij generis proſa oratione compoſuit: ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, uelut in auditorio recitauit: ſicut reſcripta Bruto de Catone. Quæ uolumina cùm iam ſenior ex magna parte legiſſet,fatigatus,Tiberio tradidit perlegenda. Itẽ hortationes ad Philoſophiã:& aliqua de uita ſua,quã tredecim libris Cantabrico tenus bello,nec ultrà expoſuit. Poëticam ſummatim attigit. Vnus liber extat ſcriptus ab eo hexametris uerſibus,

bus, cuius & argumētū & titulus eſt, Sicilia. Extat alter æquè modicus epigrammatū, quæ ferè tēpore balnei meditabatur. Nā tragœdiā magno impetu exorſus nō ſuccedente ſtylo aboleuit: quærētibusq́; amicis quidnam Aiax ageret, reſpondit Aiacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe.

Stylus, et genus loquendi eiuſdem. 86.

GEnus eloquēdi ſecutus eſt elegans, & temperatum: uitatis ſententiarum ineptijs, atq; inconcinnitate, & reconditorum uerborum, ut ipſe dicit, fœtoribus. Præcipuamq́; curam duxit, ſenſum animi quàm apertiſsimè exprimere. Quod quò facilius efficeret, aut necubi lectorem, uel auditorem obturbaret, ac moraretur: neq; præpoſitiones uerbis addere, neque coniunctiones ſæpius iterare dubitauit, quæ detractæ afferūt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent. Cacozelos, & antiquarios, ut diuerſo genere uitioſos, pari faſtidio ſpreuit. Exagitabat nonnunquam in primis Mecœnatem ſuum, cuius myrobrechéis (ut ait) cincinnos uſquequaq; perſequitur, & imitando per iocū irridet. Sed ne Tiberio parcit, & exoletas interdū, & reconditas uoces aucupāti. Marcū quidē Antoniū, ut inſanū, increpat: quaſi ea ſcribentē, quæ mirētur potius homines, quàm intelligant. Deinde ludēs malū, & inconſtans in eligēdo genere dicendi ingeniū eius, addidit hæc: Tuq́; dubitas Cimber'ne Annius, an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi? ita ut uerbis, quæ Criſpus Salluſtius excerpſit ex originibus Catonis, utaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententijs, uerborum uolubilitas in noſtrū ſermonē transferenda? Et quadam epiſtola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, Sed opus eſt, inquit, dare te operam, ne moleſtè ſcribas, aut loquaris.*

*Aliâs, Veranius

Vſurpatio quorundam ſermonum eiuſdem. 87.

Quot

QVotidiano ſermone quædã frequẽtius, et notabiliter uſurpaſſe eum, literæ ipſius autographæ oſtentant. In quibus identidẽ cum aliquos nunquã ſoluturos ſignificare uult, Ad calendas Græcas ſoluturos ait: et cùm hortatur ferenda eſſe præſentia, qualiacũq; ſint, Cõtentiſimus hoc Catone: & ad exprimẽdam feſtinatæ rei uelocitatẽ, Velocius quàm aſparagi coquantur. Ponit aſsiduè & pro ſtulto, *baceolum: & pro pullo, pulleiaceum: & pro cerito, uaceroſum: & uapidè ſeſe habere, pro malè: & betizare, pro languere: quod uulgò lachanizare dicitur. Item ſimus, pro ſumus: & domos genitiuo caſu ſingulari, pro domus. Mec unquam aliter hæc duo, ne quis mendam magis quàm conſuetudinem putet. Notaui & in chirographo eius illa præcipuè, non diuidere uerba, nec ab extrema parte uerſuum abũdantes literas in alterum transfert, ſed ibidem ſtatim ſubijcit, circunducitq́;.

*Vide num ſit bacelum legẽdum, nã Græci βάκηλον uocãt ſtupidũ, ac ridiculum.

Orthographia, & modus ſcribendi eiuſdem. 88.

ORthographiam, id eſt, formulam, rationemq́; ſcribendi à grammaticis inſtitutam, nõ adeò cuſtodijt: ac uidetur eorum ſequi potius opinionem, qui perinde ſcribendum, ac* loquendum exiſtiment. Nam quòd ſæpe nõ literas modò, ſed ſyllabas aut permutat, aut præterit, communis hominum error eſt. Nec ego id notarem: niſi mihi mirum uideretur, tradidiſſe aliquos, legato eum conſulari ſucceſſorem dediſſe, ut rudi, & indocto, cuius manu ixi pro ipſi ſcriptũ animaduerterit. Quoties autẽ per notam ſcribit b, pro a: c, pro b, ac deinceps eadem ratione ſequentes literas ponit. Pro x, autem, duplex aa.

*loquimur

Peritia eius, & uſus Græcarum literarum, cum benigna audientia aliorum. 89.

NE Græcarum quidem diſciplinarum leuiore ſtudio tenebatur: in quibus & ipſis præſtabat largiter,

magiſt

*magiſtro dicendi uſus Apollodoro Pergameno, quē iam grandem natu, Apolloniam quoque ſecum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiā eruditione uaria repletus Sperarci Philoſophi, filiorumq́; eius Dionyſij, et Nicanoris contubernium inijt: non tamen ut aut loqueretur expedite, aut componere aliquid auderet. Nam et ſi quid res exigeret, Latinè formabat, uertendumq́; alij dabat. Sed planè poëmatum quoq; non imperitus, delectabatur etiā comœdia ueteri, & ſæpe eā exhibuit publicis ſpectaculis. In euoluendis utriuſq; linguæ autoribus, nihil æquè *ſectabatur, quàm præcepta, & exēpla publicè uel priuatim ſalubria: eaq́; ad uerbū excepta, aut ad domeſticos aut ad *exercituū prouinciarumq́; rectores, aut ad urbis magiſtratus plerūq; mittebat: prout quiq; monitione indigerent. Etiam libros totos & Senatui recitauit, & populo notos per edictum ſæpe fecit: ut orationes Q. Metelli de prole augēda, et Rutilij de modo ædificiorū: quò magis perſuaderet, utrāq; rem nō à ſe primò animaduerſam, ſed antiquis iam tunc curæ fuiſſe. Ingenia ſeculi ſui omnibus modis fouit. Recitantes & benignè, & patiēter audiuit: nec tantū carmina, & hiſtorias, ſed et orationes, & dialogos. Componi tamē aliquid de ſe, niſi & ſeriò, et à præſtantiſsimis, offendebatur: admonebatq́; Prætores, ne paterentur nomen ſuum commiſsionibus obſoleſieri.*

Repletus eruditione, ut Græci ἀνάπλεως.

Formare, pro miniſtrare thema & argumētum.

*ſpectabat

*exercitum

Obſeruatio religionum eius. 90.

CIrca religiones talem accepimus: Tonitrua, & fulgura paulò infirmius expaueſcebat: ut ſemper, & ubiq; pellem uituli marini circūferret, pro remedio: atq; ad omnem maioris tempeſtatis ſuſpicionem in abditum, et concameratum locū ſe reciperet: conſternatus olim per nocturnum iter tranſcurſu fulguris, ut ſuprà diximus.

Obſeru

Obſeruatio ſomniorum eius. 91.

SOmnia neq; ſua, neq; aliena de ſe negligebat. Philippenſi acie quamuis ſtatuiſſet non egredi tabernaculũ, propter ualetudinem: egreſſus eſt tamen* medici ſomnio monitus: ceſsitq; res proſperè, quando captis caſtris, lectica eius, quaſi ibi cubans remanſiſſet, concurſu hoſtiũ confoſſa, atq; lacerata eſt. Ipſe per omne uer, plurima, & formidoloſiſsima, & uana, & irrita uidebat: reliquo tẽpore rariora, & minus uana. Cùm dedicatam in Capitolio ædẽ tonanti Ioui aſsiduè frequentaret, ſomniauit queri Capitolinum Iouem cultores ſibi adduci: ſeq; reſpõdiſſe, Tonantem pro ianitore ei appoſitum: ideoq; mox tintinnabulis faſtigium ædis redimiuit, quòd ea ferè ianuis depẽdebãt. Ex nocturno uiſu etiã ſtipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manũ aſſes porrigẽtibus præbens. *amici

Obſeruatio auſpiciorum eius. 92.

AVſpicia, & omina *quidem pro certiſsimis obſeruabat: Si manè ſibi calceus perperam, ac ſiniſter pro dextero induceretur, ut dirũ: ſi terra, mariue, ingredienteſe longinquam profectionem, fortè roraſſet, ut lætum, maturique, & proſperi reditus. Sed & oſtẽtis præcipuè mouebatur. Enatam inter iuncturas lapidum ante domũ ſuam palmam, in compluuium Deorum penatium tranſtulit: utq; coaleſceret, magnopere curauit. Apud inſulã Capreas, ueterrimæ ilicis dimiſſos iam ad terram, languentesque ramos conualuiſſe aduentu ſuo, adeò lætatus eſt, ut eas cum republica Neapolitanorum permutauerit, Aenaria data. Obſeruabat & dies quoſdam, ne aut poſtridie *nundinas quoquam proficiſceretur: aut Nonis quicquam rei ſeriæ inchoaret: nihil in hoc quidem aliud deuitans, ut ad Tiberium ſcribit, quàm δυσφημίαν ominis. *quædam *nonas Id eſt, malã nominationem.

Obſeruatio peregrinarum ceremoniarum eius. 93.

receptas PEregrinarum ceremoniarum, ſicut ueteres, ac præceptas reuerentiſſimè coluit, ita cæteras contemptui habuit. Namq; Athenis initiatus, cùm poſtea Romæ pro tribunali de priuilegio Sacerdotum Atticæ Cereris cognoſceret: & quædam ſecretiora proponerentur, dimiſſo concilio, & corona circunſtantium, ſolus audijt diſceptantes. At contrà non modò in peragranda Aegypto paulò deflectere ad uiſendum Apim ſuperſedit: ſed Caium nepotem, quòd Iudæam præteruehens apud Hieroſolymam non ſupplicaſſet, collaudauit.

Septemdecim præſagia, per quæ eius felicitas prænoſci potuit. 94.

ET quoniam ad hoc uentum eſt, non ab re fuerit ſubtexere, quæ ei prius, quàm naſceretur, & ipſo natali die, ac deinceps euenerint: quibus futura magnitudo eius, & perpetua felicitas ſperari, animaduertiq; poſſet. Velitris antiquitus tacta de cœlo parte muri, reſponſum eſt, eius oppidi ciuem quandoq; rerum potiturum: qua fiducia Velitrini, & tunc ſtatim, & poſtea ſæpius penè ad exitium ſui cũ populo Romano belligerauerant: ſerò tandem documẽtis apparuit, oſtentũ illud Augusti potentiã portendiſſe. Autor eſt Iulius Marathus, ante paucos quàm naſceretur menſes, prodigium Romæ factũ publicè, quo denuntiabatur regem pop. Ro. Naturam parturire: Senatum exterritũ cenſuiſſe, ne quis illo anno genitus educaretur: eos qui grauidas uxores haberent, quo ad ſe quiſque ſpem traheret, curaſſe, ne Senatuſconſultũ ad ærariũ deferretur. In Aſclepiadis Mẽdetis θεολογουμένων libris lego, Acciam, cùm ad ſolenne Apollinis ſacrũ media nocte ueniſſet, poſita in tẽplo lectica, dum cæteræ matronæ dormirẽt, obdormiſſe: draconẽq; repentè irrepſiſſe ad eam, paul

Autor eſt, non pro ſuadet, ſed pro narrat.

*pauloq́; pòſt egreſſum:illamq́; expergefactã quaſi à concubitu mariti purificaſſe ſe: & ſtatim in corpore eius extitiſſe maculã,uelut depicti draconis:nec potuiſſe unquam *eximi,adeò ut mox publicis balneis perpetuò abſtinuerit. Auguſtũ natum menſe decimo, & ob hoc Apollinis filiũ exiſtimatũ. Eadẽ Accia prius quàm pareret, ſomniauit inteſtina ſua ferri ad ſidera,explicariq́; per omnẽ terrarũ & cœli ambitũ. Somniauit et pater Octauius,utero Acciæ iubar Solis exortũ. Quo natus eſt die,cùm de Catilinæ cõiuratione ageretur in curia, & Octauius ob uxoris puerperium ſerius adfuiſſet,nota ac uulgata res eſt,P. Nigidium cõperta moræ cauſa, ut horã quoq; partus acceperit,affirmaſſe,dominum terrarũ orbi natũ. Octauio poſtea cũ per ſecreta Thraciæ exercitũ duceret,in Liberi patris luco barbara ceremonia de filio conſulenti, idem affirmatum eſt à ſacerdotibus, quòd infuſo ſuper altaria mero tantum flammæ emicuiſſet,ut ſupergreſſa faſtigium templi ad cœlum uſq; ferretur:uniq́; olim omnino Magno Alexandro apud eaſdẽ aras ſacrificãti,ſimile proueniſſet oſtentũ. Atq; etiam ſequenti nocte ſtatim uidere uiſus eſt filium mortali ſpecie ampliorẽ, cum fulmine, & ſceptro, exuuijsq́; Iouis Opt. Max. ac radiata corona ſuper laureatũ currũ,biſſenis equis candore eximio trahẽtibus. Infans adhuc,ut ſcriptũ apud Caium Druſum extat, repoſitus ueſpere in cunas à nutricula loco plano, poſtera luce non cõparuit: & diu quæſitus tandẽ in altiſſima turri repertus eſt,iacens cõtra Solis exortũ. Cùm primũ fari cœpiſſet,in auito ſuburbano obſtrepentes fortè ranas ſilere iuſſit:atq; ex eo negantur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidem Campanæ uiæ,in nemore prandenti,ex improuiſo aquila panẽ ei è manu rapuit: & cũ altiſſimè uolaſſet,*

*exigi

Veſpere, pro ueſperi.
Luce,pro luci.

rurſus ex improuiſo leniter delapſa reddidit. Quintus Catulus poſt dedicatum Capitolium duabus continuis noctibus ſomniauit: Prima Iouem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, unum ſecreuiſſe, atq; in eius ſinum ſignũ Reipub. quod manu geſtaret, repoſuiſſe: atq; inſequẽti animaduertiſſe, ſe in gremio Capitolini Iouis eundem puerũ: quem cùm detrahi iuſsiſſet, prohibitum monitu Dei, tanquã is ad tutelam Reipub. educaretur. Ac die proximo obuium ſibi Auguſtum, cùm incognitũ aliâs haberet, non ſine admiratione contuitus, ſimillimum dixit puero, de quo ſomniaſſet. Quidam prius ſomnium Catuli aliter exponũt, quaſi Iupiter cõpluribus prætextatis tutorem à ſe poſcentibus, unum ex eis demonſtraſſet, ad quẽ omnia deſideria ſua referrẽt: eiusq; oſculum delibatũ digitis ad os ſuũ retuliſſet. Marcus Cicero Caium Cæſarem in Capitoliũ proſecutus, ſomnium priſtinæ noctis familiaribus fortè narrabat: Puerũ facie liberali, demiſsũ cœlo, catena aurea ad fores Capitolij conſtitiſſe, eiq; Iouem flagellum tradidiſſe: deinde repentè Auguſto uiſo, quẽ ignotum adhuc pleriſq; auunculus Cæſar ad ſacrificandum acciuerat, affirmauit ipſum eſſe, cuius imago ſecũdum quietem ſibi obuerſata ſit. Sumenti uirilem togam, tunica lati claui reſuta ex utraq; parte, ad pedes decidit. Fuerũt, qui interpretarentur, non aliud ſignificare, quàm ut is ordo, cuius inſigne id eſſet, quãdoq; ei ſubijceretur. Apud Mundam D. Iulius caſtris locum capiens, cum ſyluã cæderet, arborẽ palmæ repertã, conſeruari, ut omen uictoriæ, iuſſit. Ex ea cõtinuò enata ſoboles, adeò in paucis diebus adoleuit, ut non equipararet modò matricẽ, uerum etiam obtegeret, frequentareturq; columbarum nidis: quã muis id auium genus duram, & aſperam frondem maximè uitet,

Secundũ quietem, pro per quietem.

Matrix, arbor primũ conſita, unde ſylueſcũt cæteræ.

Illo

illo & præcipuè oſtento motum Cæſarem ferũt, ne quem alium ſibi ſuccedere, quàm ſororis nepotẽ uellet. In ſeceſſu Apolloniæ Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa aſcẽderat: cum Agrippæ, qui prior conſulebat, magna, & penè incredibilia prædicerentur, reticere ipſe genituram ſuam, nec uelle edere, perſeuerabat: metu, ac pudore, ne minor inueniretur. Qua tamẽ poſt multas adhortationes uix & cunctãter edita, exiluit Theogenes, adorauitq; eum. Tantam mox fiduciam fati Auguſtus habuit, ut thema ſuum uulgauerit, nummumq; argenteum nota ſideris Capricorni, quo natus eſt, percuſſerit.

Prodigia quæ poſt necẽ Iulii ipſi Auguſto euenerũt. 95.

POſt necem Cæſaris reuerſo ab Apollonia, & ingrediente eo urbem, repentè liquido, ac puro ſereno, circulus ad ſpeciem cœleſtis arcus, orbẽ Solis ambijt, ac ſubinde Iuliæ Cæſaris filiæ monumentum fulmine ictum eſt. Primo autem Conſulatu ei augurium capienti, duodecim ſe uultures, ut Romulo, oſtenderunt: & immolanti omnium uictimarum iecinora replicata intrinſecus ab ima fibra patuerunt, nemine peritorum aliter coniectante, quàm læta per hæc, & magna portendi.

Prodigia, per quæ præſenſit euentũ bellorũ ſuorum. 96.

QVin & bellorũ omniũ euẽtus antè præſenſit. Contractis ad Bononiam Triumuirorũ copijs, Aquila tentorio eius ſuperſedens, duos coruos hinc, & inde inſeſtantes, afflixit, & ad terrã dedit: notante omni exercitu, futurã quãdoq; inter collegas diſcordiã talẽ, qualis ſecuta eſt, ac exitũ præſagiẽte. In Philippis, Theſſalus quidã de futura uictoria nuntiauit, autore D. Cæſare, cuius ſibi ſpecies itinere auio occurriſſet. Circa Peruſiã, ſacrificio non litante, cũ augeri hoſtias imperaſſet: ac ſubita eruptione

Ad terram dedit, pro abiecit.

Non litante id eſt, ex uoto minime ſuccedente.

hoſtes omnẽ rei diuinæ apparatũ abſtuliſſent:cõſtitit inter Aruſpices,quæ periculoſa,& aduerſa ſacrificanti denuntiata eſſent,cũcta in ipſos recaſura, qui exta haberẽt. Neq; aliter euenit. Pridie quàm Sicilienſem pugnã claſſe committeret,deambulanti in litore, piſcis è mari exiluit, & ad pedes iacuit. Apud Actium deſcendenti in aciem, aſellus cum aſinario occurrit: Eutychus homini, beſtiæ Nicon erat nomen. Vtriuſque ſimulachrũ æneum uictor poſuit in templo, in quod caſtrorum ſuorũ locum uertit.

Aſinarius, pro agaſone.
Nicon Græce uincens, νικῶν

Oſtenta prænuntiantia mortem eius. 97.

MOrs quoque eius,de qua dehinc dicam, diuinitasq; poſt mortẽ,euidentiſſimis oſtentis præcognita eſt. Cùm luſtrum in campo Martio magna populi frequentia conderet,aquila cum ſæpius circumuolauit:tranſgreſſaq; in uicinam ædem,ſuper nomẽ Agrippæ,ad primã literam ſedit. Quo animaduerſo,uota,quæ in proximum luſtrum ſuſcipi mos eſt, collegam ſuum Tiberiũ nuncupare iuſſit. Nam ſe, quanquam conſcriptis, paratisq; iam tabulis, negauit ſuſcepturũ, quæ non eſſet ſoluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inſcriptione ſtatuæ eius prima nominis litera effluxit. Reſponſum eſt,centum ſolos dies poſthac uicturũ, quem numerum C litera notaret,futurumq; ut inter Deos referretur,quòd æſar,id eſt, reliqua pars è Cæſaris nomine,Hetruſca lingua Deus uocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimiſſurus,& Beneuentum uſq; proſecuturus,cùm interpellatores alijs,atq; alijs cauſis in iure dicendo detinerent,exclamauit, quod & ipſum mox inter omina relatum eſt: Non, ſi omnia morarentur, amplius ſe poſthac Romæ futurum. Atque itinere inchoato, Aſturam perrexit:& inde,præter conſuetudinem,de nocte ad occaſionem auræ euectus eſt.

Cauſæ

Cauſæ infirmitatis eius,& geſta in eadem. 98.

*CAuſam ualetudinis cõtraxit ex profluuio alui. Tunc Campaniæ ora, proximiſq; inſulis circuitis, Caprearum quoque ſeceſſui quatriduum impendit: remiſſiſſimo ad otium, & ad omnẽ comitatẽ animo. Fortè Puteolanũ ſinũ præteruehẽti, uectores, nautæq; de naui Alexãdrina, quæ tunc quidem appulerat, candidati, coronatiq;, & tura libantes, fauſta*omnia, & eximias laudes congeſſerãt: Per illum ſe uiuere, per illum nauigare, libertate atq; fortunis per illum frui. Quare admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuiſit: iuſq; iurandum, & cautionẽ exegit à ſingulis, nõ aliò datam ſummã, quàm in emptionem Alexandrinarũ merciũ abſumpturos. Sed & cæteros cõtinuos dies inter uaria munuſcula, togas inſuper, ac pallia diſtribuit: lege propoſita, ut Romani Græco, Græci Romano habitu, & ſermone uterentur. Spectauit aſſiduè & exercẽtes ephebos, quorũ aliqua adhuc copia ex ueteri inſtituto Capreis erat. Iiſdem etiã epulũ in cõſpectu ſuo præbuit, permiſſa, imò exacta iocandi licẽtia, diripiẽdiq; pomorũ, & obſoniorũ, rerumq; miſſilium. Nullo deniq; genere hilaritatis abſtinuit. Vicinam Capreis inſulam ἀπραγόπολιν appellabat, à deſidia ſecedentium illuc è comitatu ſuo. Sed ex dilectis unũ Maſgabã nomine quaſi conditorem inſulæ κτίστην uocare cõſueuerat. Huius Maſgabæ, ante annum defuncti, tumulũ cùm ex triclinio animaduertiſſet, magna turba, multiſq; luminibus frequentari, uerſum compoſitum ex tempore clarè pronuntiauit:*

*omina

Id eſt, conditorem.

Κτίστου δὲ τύμβον εἰσορῶ πυρούμενον.

Conuerſuſq; ad Thraſyllum Tiberij comitem cõtrà accubantem, & ignarum rei interrogauit, cuiuſnam poëtæ putaret eſſe. Quo hæſitante, ſubiecit alium:

Id eſt, conditoris tumulũ ardentem conſpicio.

Id eſt, Vides luminibus honeſtatum Maſgabam.

Ὁρᾷς φάσμασι μασγάβαν τιμώμενον.

Suſtulit cachinnum, pro clare riſit.

De hoc quoq; conſuluit. Cùm ille nihil aliud reſponderet, quàm cuiuſcunq; eſſent, optimos eſſe: cachinnum ſuſtulit, atq; in iocos effuſus eſt. Mox Neapolim traiecit, quanquã & tum infimis inteſtinis morbo uariãte: tamẽ et quinquẽnale certamẽ gymnicũ honori ſuo inſtitutũ perſpectauit: et cum Tiberio ad deſtinatũ locũ cõtendit. Sed in redeundo, aggrauata ualetudinne, tandem Nolæ ſuccubuit: reuocatumq; ex itinere Tiberium, diu ſecreto ſermone detinuit, neq; pòſt ulli maiori negotio animũ accommodauit.

Mors eius, & geſta per eundem. 99.

SVpremo die identidem exquirens, an iam de ſe tumultus foris eſſet, petito ſpeculo, capillum ſibi comi, ac malas * labentes ſibi corrigi præcepit. Et amicos admiſſos percontatus: ecquid his uideretur mimum uitæ commodè tranſegiſſe: adiecit & clauſulam:

*labantes

Verſum hunc trochaicũ tetrametrum ex uetuſtiſsimi codicis qualibuſcũq; ueſtigijs, ita, ut eſt, reſtituimus, cuius ſenſus eſt: Date plauſũ: & omnes uos cum gaudio plaudite. Præceſſerũt hunc uerſum aliquot uerba Græca, ſed nõ quiuimus e ueſtigijs quicquã certi diuinare.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμᾶς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

Omnibus deinde dimiſsis, dũ aduenientes ab urbe de Druſi filia ægra interrogabat, repentè in oſculis Liuiæ, & in hac uoce defecit: Liuia noſtri coniugij memor uiue, ac uale: ſortitus exitũ facilem, & qualẽ ſemper optauerat. Nã ferè quoties audiſſet, citò, ac nullo cruciatu defunctũ quẽpiam, ſibi & ſuis εὐθανασίαν ſimilem (hoc enim & uerbo uti ſolebat) precabatur. Vnum omnino ante efflatam animam ſignum alienatæ mentis oſtendit, quòd ſubitò pauefactus, à quadraginta ſe iuuenibus abripi queſtus eſt. Id quoq; magis præſagiũ, quàm mentis diminutio fuit: ſiquidem totidẽ milites prætoriani extulerũt eum in publicũ.

εὐθανασίαν, id eſt, facillimam, & paratiſsimã mortem.

Dies mortis eius, & ætas, & exequiæ eiuſdem. 100.

OBijt in cubiculo eodem, quo pater Octauius: duobus Sextis, Pompeio, & Apuleio C O S S. decimoquarto

Calen.

Calend. Septēbris, hora diei nona, LXX. & VI. ætatis anno, diebus V. & XXX. minus. Corpus Decuriones municipioꝝ, & coloniaꝝ à Nola Bouillas uſq; deportarunt: noctibus propter anni tempus, cùm interdiu in baſilica cuiuſq; oppidi, uel in æde ſacraꝝ maxima reponeretur. A Bouillis equeſter ordo ſuſcepit, urbiq; intulit, atq; in ueſtibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo ſtudio certatim progreſſus eſt, ut inter alia complura cenſuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedēte Victoria, quæ eſt in curia, canentibus næniam principū liberis utriuſq; ſexus. Alij exequiaꝝ die ponendos anulos aureos, ferreosq; ſumēdos: nōnulli legēda oſſa per Sacerdotes ſummoꝝ collegiorum. Fuit & qui ſuaderet appellationē menſis Augusti in Septēbrem* transferēdam: quòd hoc genitus Auguſtus, illo defunctus eſſet. Alius, ut omne tempus à primo die natalis uſq; ad exitum eius, ſeculum Auguſtū appellaretur, & ita in faſtos referretur. Verùm adhibito honoribus modò, bifariam laudatus eſt: Pro æde diui Iulij à Tiberio: et pro Roſtris ſub ueteribus, à Druſo Tiberij filio, ac Senatoꝝ humeris delatus in campū, crematusq;. Nec defuit uir prætorius, qui ſe effigiē cremati euntem in cœlum uidiſſe iuraſſet. Reliquias legerūt primores equeſtris ordinis, tunicati, & diſcincti, pedibusq; nudis, ac in mauſoleo condiderunt. Id opus inter Flaminiā uiam, ripamq; Tyberis, ſexto ſuo conſulatu extruxerat: circumiectasq; ſyluas, & ambulationes in uſum populi tūc iā publicarat.

*transferrēt

Teſtamentum, & ſuprema uoluntas eiuſdem. 101.

TEſtamentum L. Planco, C. Silio Cōſulibus, III. Nonas Aprilis ante annum & IIII. menſes quàm decederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim ipſius,

partim libertorum Polybij, & Hilarionis manu ſcriptũ, depoſitumq́; apud ſex uirgines Veſtales, cum tribus ſignatis æquè uoluminibus protulerunt. Quæ omnia in Senatu aperta, atq; recitata ſunt. Hæredes inſtituit primos, Tiberiũ ex parte dimidia, & ſextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomẽ ſuum iuſsit: Secundos Druſum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberosq́; eius tres ſexus uirilis: Tertio gradu, propinquos, amicosq́; complures. Legauit populo Romano quadringẽties, tribubus tricies quinquies HS. Prætorianis militibus ſingula millia nummorum, Cohortibus urbanis quingenos, Legionarijs trecenos nummos, quam ſummam repræſentari iuſsit. Nam & confiſcatã ſemper, repoſitamq́; habuerat. Reliqua legata uariè dedit. Produxitq́; quædã ad uicena ſeſtertia, quibus ſoluendis annuum diem finijt, excuſata rei familiaris mediocritate: nec plus peruenturum ad hæredes ſuos, quàm millies & quingenties profeſſus: quamuis XX. proximis annis quaterdecies millies ex teſtamentis amicorum percepiſſet: quod penè omne cũ duobus paternis patrimonijs, cæterisq́; hæreditatibus in Rempublicã abſumpſiſſet. Iulias filiã neptẽq́;, ſi quid his accidiſſet, uetuit ſepulchro ſuo inferri. De tribus uoluminibus, uno mandata de funere ſuo complexus eſt: altero indicẽ rerum à ſe geſtarum, quem uellet incidi in æneis tabulis, quæ ante mauſoleum ſtatuerẽtur: tertio breuiarium totius Imperij, quantum militum ſub ſignis ubiq;* eſſent, quantum pecuniæ in ærario, & fiſcis, et uectigaliorum reſiduis. Adiecit & libertorum, ſeruorumq́; nomina, à quibus ratio exigi poſſet.*

*aliâs, tribus

Breuiariũ, cõpendium.

*aliâs, eſſet

C. SVE

C. SVETONII TRANQVILLI TIBERIVS CAESAR.

PATRITIA *gens Claudia (fuit enim & alia plebeia, nec potentia minor, nec dignitate) orta eſt ex* Regillis, *oppido Sabinorum. Inde Romã recens conditã, cum magna clientũ manu commigrauit, autore* Tito Tatio *conſorte* Romuli: *uel, quod magis conſtat,* * *Appio Claudio gentis principe, poſt reges exactos, ſexto ferè anno, à patribus in patritios cooptata.* Agrum *inſuper trans* Anienem *clientibus, lucumq́; ſibi ad ſepulturam ſub Capitolio publicè accepit. Deinceps procedente tempore, duodetriginta Cõſulatus, Dictaturas quinq;, Cenſuras ſeptem, triumphos ſex, duas ouationes adepta eſt. Cùm prænominibus, cognominibusq́; uarijs diſtinguer etur, Lucij prænomen conſenſu repudiauit, poſtquàm è duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinij, cædis alter conuictus eſt. Inter cognomina autem, &* Neronis *aſſumpſit, quo ſignificatur lingua Sabina fortis, ac ſtrenuus.* *Tatio

Gens Claudiorum, & eorum geſta. 2.

M*Vlta multorum Claudiorũ egregia merita, multa etiam ſecus admiſſa in* Rempublicã *extant. Sed ut præcipua commemorẽ,* Appius *Cæcus ſocietatẽ cum rege* Pyrrho, *ut parum ſalubrem iniri diſſuaſit. Claudius Caudex, primus freto claſſe trãſiecto, Pœnos* Sicilia *expulit.* *als Tiberius *Claudius Nero *aduenientem ex* Hiſpania *cum ingentibus copijs Aſdrubalẽ, prius quàm* Annibali *fratri coniungeretur, oppreßit. Contrà* Claudius Appius Regillanus *decemuir legibus ſcribẽdis uirginem ingenuam per uim,*

*libidinis gratia, in ſeruitutem aſſerere conatus, cauſa fuit plebi ſecedēdi rurſum à patribus. Claudius Druſus ſtatua ſibi cum diademate ad Appij forum poſita, Italiam per clientelas occupare tentauit. Claudius Pulcher apud Siciliam non paſcentibus in auſpicando pullis, ac per contemptum religionis mari demerſis, ut biberent, quando eſſe nollent, prælium nauale inijt, ſuperatusq́;, cum Dictatorem dicere à Senatu iuberetur, uelut iterū illudens * crimini publico, Iliciam uiatorem ſuum dixit. Extant & fœminarū exempla diuerſa: A eque ſiquidem gentis eiuſdem utraq; Claudia fuit, & quæ nauē cum ſacris matris Deûm Ideæ adhærentē Tyberino uado extraxit, precata propalam, ut ita demū ſe ſequeretur, ſi ſibi pudicitia conſtaret: & quæ nouo more iudicium maieſtatis apud populū mulier ſubijt, quòd in conferta multitudine ægrè procedente carpento, palàm optauerit, ut frater ſuus Pulcher reuiuiſceret, atq; iterū claſſem amitteret, quò minor turba Romæ foret. Præterea notiſsimū eſt Claudios omnes, excepto dūtaxat P. Clodio, qui ob expellendū urbe Ciceronē, plebeio homini, atq; etiam natu minori in adoptionem ſe dedit, optimates, aſſertoresq́; unicos dignitatis, ac potentiæ patritiorum ſemper fuiſſe, atq; aduerſus plebem adeò uiolentos ac contumaces, ut ne capitis quidē quiſquā reus apud populum mutare ueſtem, aut deprecari ſuſtinuerit: nonnulli in altercatione, & iurgio trib. pleb. pulſauerint. Etiam uirgo Veſtalis fratrem iniuſſu populi triumphantem, aſcenſo ſimul curru, uſq; in Capitoliū proſecuta eſt, ne uetare, aut * interdicere fas cuiquam Tribunorū eſſet.*

*als. diſcrimini

* als. intercedere

De qua ſtirpe Tiberius genus traxit. 3.

Trahere gen., pro ducere.

EX hac ſtirpe Tiberius Cæſar genus trahit, & quidem utrunque: paternum à Tiberio Nerone, maternum

num ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt. Inſertus eſt & Liuiorum familiæ, adoptato in eam materno auo. Quæ familia, quanquam plebeia, tamen & ipſa admodum floruit octo Cõſulatibus, Cenſuris duabus, triumphis tribus: Dictatura etiam, ac Magiſterio equitum honorata; clara & inſignibus uiris, ac maximè Salinatore, Druſisq́;. Salinator uniuerſas tribus in Cenſura notauit leuitatis nomine, quòd cùm ſe poſt priorem Conſulatum multa irrogata condemnaſſent, COS. iterum Cenſoremq́; feciſſent. Druſus hoſtium duce Drauſo cominus trucidato, ſibi poſteriſq́; ſuis cognomen inuenit. Traditur etiã pro Prætore ex prouincia Gallia retuliſſe aurum, Senonibus olim in obſidione Capitolij datum: nec (ut fama) extortum à Camillo. Eius abnepos, ob eximiam aduerſus Gracchos operam patronus Senatus dictus, filium reliquit, quem in ſimili diſſenſione multa uarie molientem, diuerſa factio per fraudem interemit. Diuerſa factio. ꝑ aduerſis partibus.

De patre Tiberij.

PAter uerò Tiberij Quæſtor Caij Cæſaris, Alexandrino bello claſſi præpoſitus, plurimũ ad uictoriam contulit. Quare & Pontifex in locum Publij Scipionis ſubſtitutus, & ad deducẽdas in Galliam colonias, in queis Narbona, & Arelate erant, miſſus eſt. Tamen Cæſare occiſo, cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmijs tyrannicidarũ referendũ cenſuit. Prætura deinde functus, cùm exitu anni diſcordia inter Triumuiros exorta eſſet, retentis ultra iuſtũ tempus inſignibus, Luciũ Antoniũ Cõſulẽ Triumuiri fratrẽ ad Peruſiam ſecutus, deditione à cæteris facta, ſolus permanſit in partib. ac primo Præneſte, inde Neapolim euaſit: ſeruisq́; ad pileum fruſtra uocatis, in Siciliam profugit. Sed indignè

gnè ferens, nec ſtatim ſe in conſpectũ Sexti Põpeij admiſſum, & faſcium uſu prohibitum, ad Marcũ Antoniũ traiecit in Achaiam. Cum quo breui recõciliata inter omnes pace, Romã redijt, uxoremq; Liuiam Druſillam, & tunc
al's, filium grauidam, & antè iam apud ſe Tiberium enixam, petenti Auguſto conceßit. Nec multò pòſt diem obijt, utroque liberorum ſuperſtite, Tiberio, Druſoq; Neronibus.

Locus, & tempus natiuitatis Tiberii. 5.

TIberium quidam Fundis natũ exiſtimauerunt, ſecuti leuem coniecturam, quòd materna eius auia Fundana fuerit, et quòd mox ſimulachrũ felicitatis ex Senatuſconſulto publicatum ibi ſit. Sed ut plures, certioresq́; tradunt, natus eſt Romæ in palatio, decimoſexto Calendas Decemb. M. Aemilio Lepido iterũ, & Munatio Planco
*al's, per coss. *poſt bellũ Philippenſe. Sic enim in faſtos, actaq́; publica relatum eſt. Nec tamen deſunt, qui partim antecedente anno, Hirtij ac Panſæ, partim inſequente, Seruilij Iſaurici, Antonijq́; Conſulatu genitum eum ſcribant.

Infantia & pueritia Tiberii. 6.

IN fantiam, pueritiamq́; habuit luxurioſam, & exercitatam: Comes uſquequaq; parentum fugæ, quos quidem apud Neapolim ſub irruptionẽ hoſtis nauigium clàm petentes, uagitu ſuo penè bis prodidit: ſemel, cum à nutricis ubere: item cum à ſinu matris raptim auferretur ab ijs, qui pro neceßitate temporis mulierculas leuare onere tentabant. Per Siciliã quoq;, & Achaiã circunductus, ac Lacedæmonijs publicè, qui in tutela Claudiorũ erant, demãdatus, digrediens inde itinere nocturno, diſcrimẽ uitæ adijt: flamma repentè è ſyluis undiq; exorta, adeoq́; omnẽ comitatum circumplexa, ut Liuiæ pars ueſtis, & capilli amburerẽtur. Munera, quibus à Pompeia Sexti Põpeij ſorore

in

in Sicilia donatus eſt, chlamys, & fibula, itē bullæ aureæ durant, oſtendūturq́; adhuc Baijs. Poſt reditum in urbem à Marco Gallio ſenatore teſtamēto adoptatus, hæreditate adita, mox nomine abſtinuit: quòd Gallius aduerſarū Auguſto partium fuerat. Nouē natus annos, defunctū patrē pro Roſtris laudauit: Dehinc pubeſcens, Actiaco triumpho currū Auguſti comitatus eſt, ſiniſteriore funali equo, cùm Marcellus Octauiæ filius dexteriore ueheretur. Præſedit & Actiacis ludis, & Troianis Circenſibus, ductor turmæ puerorum maiorum.

Funalis equus, qui fune trahitur.

Adoleſcentia & uxores eius. 7.

V*Irili toga ſumpta, adoleſcentiam omnem, ſpatiaq́; inſequentis ætatis uſq; ad principatus initia, per hæc ferè tranſegit. Munus gladiatorium in memoriam patris, & alterum in naui Druſi dedit, diuerſis tēporibus, ac locis. Primum in foro, ſecundū in Amphitheatro, rudiarijs quoque quibuſdam reuocatis, autoramento centum millium. Dedit & ludos, ſed abſens: cuncta magnificè, impenſa matris, ac uitrici. Agrippinam Marco Agrippa genitam, neptem Pomponij Attici equitis Romani, ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, duxit uxorem: ſublatoq́; ex ea filio Druſo, quanquàm bene conuenientē, rurſumq́; grauidam dimittere, ac Iuliam Auguſti filiā confeſtim coactus eſt ducere, non ſine magno angore animi: cùm & Agrippinæ conſuetudine teneretur, & Iuliæ mores improbaret, ut quam ſenſiſſet, ſui quoq; ſub priore marito appetentem, quod ſanè uulgò etiā exiſtimabatur. Sed Agrippinam & abegiſſe poſt diuortium doluit: & ſemel omnino ex occurſu uiſam, adeò contentis & *tumentibus oculis proſecutus eſt, ut cuſtoditum ſit, ne unquam in conſpectum eius poſthac ueniret. Cum Iulia primò concorditer, & amore*

Primum, pro, prius, cum de duobus agat.

*al's, cotumētibus. Forte legēdum continentibus, pro fixis. Vide num ſit legendum conniuentibus.

* Diſſedit, pro dmortuũ fecit. Vetus tamen codex habet diſceſsit.

*& amore mutuo uixit, mox * diſſedit, & aliquanto grauius, ut etiam perpetuò ſecubaret, intercepto cõmunis filij pignore, qui Aquileiæ natus infans extinctus eſt. Druſum fratrem in Germania amiſit, cuius corpus pedibus toto itinere prægrædiens, Romam uſq; peruexit.*

Ciuilia officia eius. 8.

Ciuilium officiorum rudimentis regem Archelaum, Trallianos & Theſſalos, uaria quoſq; de cauſa Auguſto cognoſcente defendit. Pro Laodicenis, Thyatirenis, Chijs terræmotu afflictis, opemq́; implorantibus, Senatum deprecatus eſt. Fannium Cepionem, qui cum Varrone Muræna in Auguſtum conſpirauerat, reum maieſtatis, apud iudices fecit, & condemnauit. Interq́; hæc duplicem curam adminiſtrauit: annonæ, quæ arctior inciderat: & repurgandorum tota Italia ergaſtulorũ, quorum domini in inuidiam uenerant: quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolum uiatores, ſed & quos ſacramenti metus ad huiuſmodi latebras compuliſſet.

Condemnauit pro uicit, ſiue condemnari fecit.

Militia eius, & bella per eum geſta, & honores adminiſtrati. 9.

*Stipendia prima expeditione Cãtabrica Tribunus militum fecit: deinde ducto ad oriẽtem exercitu, regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro tribunali diadema impoſuit. Recepit & ſigna, quæ Marco Craſſo ademerant Parthi. Poſt hæc Comatam Galliam anno ferè rexit, & Barbarorum incurſionibus, & principum diſcordia inquietam. Exhinc Rheticum, Vindelicumq́; bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum geſſit. Rhetico, atq; Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico * Breucos, & Dalmatas ſubegit. Germanico XL. millia dedititiorum traiecit in Galliam, iuxtaq́; ripam Rheni ſedibus aſsignatis collocauit: quas ob res, & ouans, & curru urbem ingreſſus*

* Brennos.

eſt primus, ut quidam putant, triumphalibus ornamẽtis honoratus,nouo, nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magiſtratus & maturius inchoauit,& penè iunctim percucurrit, Quæſturam,Præturam,Conſulatũ:interpoſitoq́; tempore, C O S. *iterum,etiam Tribunitiam poteſtatem in quinquennium accepit.*

Seceſſus eius ex urbe,& cauſæ. 10.

TOt proſperis confluentibus,integra ætate,ac ualetudine proſpera,ſtatuit repẽtè ſecedere, ſeq́; è medio quàm longiſſimè amouere. Dubiũ,uxoris'ne tædio,quam neq; criminari,aut dimittere auderet,neq; ultrà perferre poſſet:an ut uitato aſſiduitatis faſtidio,autoritatem abſentia tueretur,atque etiam augeret,ſi quãdo indiguiſſet ſui Reſpublica. Quidam exiſtimant adultis iam Auguſti liberis,loco,& quaſi poſſeſſione, uſurpati à ſe diu ſecundi gradus,ſponte ceſſiſſe,exẽplo M.Agrippæ,qui M.Marcello ad munera publica admoto,Mitylenas abierit: ne aut obſtare, aut obtrectare aliquid præſens uideretur. Quam cauſam & ipſe,ſed poſteà,reddidit. Tunc autem honorum ſatietatem,ac requiẽ laborum prætendens,cõmeatum petijt. Neque aut matri ſuppliciter precãti,aut uitrico deſeri ſe etiam in Senatu conquerẽti,ueniam dedit. Quin & pertinacius retinentibus, cibo per quatriduum abſtinuit. Facta tandem abeundi poteſtate,relictis Romæ uxore, & filio,confeſtim Hoſtiam deſcendit: ne uerbo quidem cuiquam proſequentium reddito,paucosq́; admodum in digreſſu oſculatus.

Dimittere,pro repudiare.

Mora eius apud Rhodum,& geſta ibidem. 11.

AB Hoſtia oram Campaniæ legens,imbecillitate Auguſti nuntiata,paulũ ſubſtitit. Sed & increbreſcẽte rumore,quaſi ad occaſionem maioris ſpei cõmoraretur,

Tantũ nõ, pro propemodum.

Laxum ſumit, pro ſpatioſum & capax.

tantum nõ, aduerſis tempeſtatibus Rhodum enauigauit, amœnitate, et ſalubritate inſulæ iam inde captus, cùm ad eam ab Armenia rediens appuliſſet. Hic modicis contentus ædibus, nec multò laxiore ſuburbano, genus uitæ ciuile admodũ inſtituit: ſine lictore, aut uiatore gymnaſio interdum obambulans: mutuaq́; cum Græculis officia uſurpans, propè ex æquo. Fortè quondam in diſponendo die, manè prædixerat, quicquid ægrorum in ciuitate eſſet, uiſitare ſe uelle: Id à proximis aliter exceptũ eſt: iuſſiq́; ſunt omnes ægri in publicã porticum deferri, ac per ualetudinum genera diſponi. Perculſus ergo inopinata re, diu qd ageret incertus, tamẽ ſingulos circuit: excuſãs factũ etiã tenuiſſimo cuiq;, et ignoto. Vnum hoc tantummodo, neq; præterea quicquam notatũ eſt, in quo exercuiſſe ius Tribunitiæ poteſtatis uiſus ſit. Cùm circa ſcholas, & auditoria profeſſorum aſſiduus eſſet, moto inter Antiſophiſtas grauiore iurgio, nõ defuit, qui cũ interuenientẽ, et quaſi ſtudioſiorẽ partis alterius cõuicio inceſſeret. Sẽſim itaq; regreſſus domum, repẽtè cum Apparitoribus prodijt: citatumq́; pro tribunali, uoce Præconis, conuiciatorẽ rapi iuſſit in carcerem. Comperit deinde Iuliam uxorem ob libidines, atq; adulteria damnatã, repudiumq́; ei ſuo nomine, ex autoritate Auguſti, remiſſum: & quãquam lætus nuntio, tamen officij duxit, quantũ in ſe eſſet, exorare filiæ patrem frequentibus literis, & uel utcunque meritæ quicquid unquã dono dediſſet, cõcedere. Tranſacto autẽ tribunitiæ poteſtatis tẽpore, confeſſus tandem, nihil aliud ſeceſſu deuitaſſe ſe, quàm æmulationis cũ Caio, Lucioq́; ſuſpicionẽ: petijt, ut ſibi ſecuro iam ab hac parte, corroboratis his, & ſecundum locum facilè tutantibus, permitteretur reuiſere neceſſitudines, quarũ deſiderio teneretur.

Officij duxit, pro putauit officiũ abſolute.

Sed

Sed neq; impetrauit: ultroq; etiam admonitus eſt, *dimitteret omnem curam ſuorum, quos tam cupidè reliquiſſet. *dimitteret

Item geſta apud Rhodum. 12.

REmanſit ergo Rhodi, contra uoluntatẽ: uix per matrem conſecutus, ut ad uelandam ignominiam, quaſi legatus ab Auguſto, abeſſet. Enimuero tunc non priuatũ modò, ſed etiam obnoxium*, & trepidũ egit mediterraneis agris abditus, uitãsq; prætemauigantiũ officia, quibus frequentabatur aßiduè, nemine cũ imperio, aut magiſtratu tendente quoquã, quin diuerteret Rhodum. Et acceſſerunt maioris ſolicitudinis cauſæ. Nanque priuignum Caium Orienti præpoſitum, cùm uiſendi gratia traieciſſet Samum, alieniorem ſibi ſenſit ex criminationibus M. Lollij comitis, & rectoris eius. Venit etiam in ſuſpicionẽ per quoſdã beneficij ſui Cẽturiones, à cõmeatu caſtra repetentes, mãdata ad complures dediſſe ambigua, & quæ tentare ſingulorũ animos ad nouas res uiderẽtur. De qua ſuſpicione certior ab Auguſto factus, nõ ceſſauit efflagitare aliquẽ cuiuslibet ordinis cuſtodẽ factis, atq; dictis ſuis. *Aliàs, ſe

De eodem, eiuſque in urbem reditu. 13.

EQui quoq;, & armorum ſolitas exercitationes omiſit: redegitq; ſe, depoſito patrio habitu, ad pallium, & crepidas: atq; in tali ſtatu biennio ferè permanſit, contemptior in dies, & inuiſior: adeò ut imagines eius & ſtatuas Nemauſenſes ſubuerterint: ac familiari quodã conuiuio mẽtione eius orta, extiterit, q Caio polliceretur, confeſtim ſe, ſi iuberet, Rhodum nauigaturũ, caputq; exulis (ſic enim appellabatur) relaturum. Quo præcipuè, non iam metu, ſed diſcrimine, coactus eſt tã ſuis, quàm matris impẽſißimis precibus reditũ expoſtulare: impetrauitq;, adiutus aliquantũ etiã caſu. Deſtinatũ Auguſto erat, ni-

i 2 hil

hil ſuper ea re, niſi ex uoluntate maioris filij, ſtatuere. Is
Offenſior, pro iratus. forte tūc M. Lollio offenſior, facilis, exorabiliſq; in uitricum fuit. Permittente ergo Caio, reuocatus eſt: uerùm ſub conditione, ne quam partem, curam'ue Reip. attingeret.

Præſagia futuri principatus eius. 14.

REdijt octauo poſt ſeceſſum anno, magna, nec incerta ſpe futurorum, quam & oſtentis, & prædictionibus ab initio ætatis cōceperat. Prægnans enim Liuia, cùm an marem editura eſſet, uarijs captaret ominibus, ouum incubanti gallinæ ſubductum, nunc ſua, nunc miniſtrarum manu per uices uſq; eò fouit, quoad pullus inſigniter criſtatus excluſus eſt. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara ſpopondit: etiam regnaturum quãdoq;, ſed ſine regio inſigni, ignota ſcilicet tūc adhuc Cæſarum poteſtate. Et ingreſſo primam expeditionem, ac per Macedoniã ducente exercitum in Syriam, accidit, ut apud Philippos ſacratæ olim uictricium legionũ aræ, ſponte *ſubditis collucerent ignibus: & mox cũ Illyricum petẽs, iuxta Patauium adiſſet Geryonis oraculũ, ſorte tracta, qua monebatur, ut de conſultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret, euenit, ut ſummũ numerũ iacti ab eo oſtenderẽt. hodieq; ſub aqua uiſuntur hi tali. Ante paucos uerò, quã reuocaretur, dies, aquila, nunquã antea Rhodi cõſpecta, in culmine domus eius *aſſedit: & pridie quàm de reditu certior fieret, ueſtimenta mutanti tunica ardere uiſa eſt. Thraſyllum quoq; mathematicum, quẽ ut ſapientiæ profeſſorem contubernio admouerat, tunc maximè expertus eſt, affirmantẽ naue prouiſa gaudium afferri: cùm quidẽ illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, ut falſum, & ſecretorum temere conſcium, eo ipſo momento, dum ſpatiatur unà, præcipitare in mare deſtinaſſet.

*ſubductis

Sortem trahere, pro ducere.

*adſidit

Adop

Adoptio de eo facta ab Auguſto. 15.

ROmam reuerſus, deducto in forum filio Druſo, ſtatim è Carinis ac Pompeiana domo, Eſquilias in hortos Mecœnatianos tranſmigrauit: totumq; ſe ad quietem contulit, priuata modò officia obiens, ac publicorum munerum expers. Caio, & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Auguſto ſimul cum fratre eorum M. Agrippa: coactus prius ipſe Germanicum fratris ſui filium adoptare. Nec quicquam poſteà pro patrefamiliâs egit: aut ius, quod adoptione amiſerat, ex ulla parte retinuit. Nam neq; donauit, neq; manumiſit: ne hæreditatem quidem, aut legata percepit ulla aliter, quàm ut peculio referret accepta: nihil ex eo tempore prætermiſſum eſt, ad maieſtatem eius augendã. Ac multò magis poſtquàm, Agrippa abdicato, atq; ſepoſito, certum erat, uni ſpem ſucceſſionis incumbere.

Incumbit illi ſpes, ꝓ eo q̃d imminet, aut manet illum.

Illyricum per eum domitum. 16.

DAta rurſus poteſtas Tribunitia in quinquẽnium: delegatus pacandæ Germaniæ ſtatus: Parthorum legati, mandatis Auguſto Romæ redditis, eum quoq; adire in prouinciam iuſſi. Sed nũtiata Illyrici defectione, tranſijt ad curam noui belli, quod grauiſſimum omnium externorum bellorum, poſt Punica, per XV. legiones, paremq; auxiliorum copiam, triennio geſſit: in magnis omnium rerum difficultatibus, ſummaq; frugũ inopia. Et quanquàm ſæpius reuocaretur, tamen perſeuerauit: metuens, ne uicinus, & præualens hoſtis inſtaret ultro cedentibus. Ac perſeuerantiæ grande pretium tulit: toto Illyrico (quod intra Italiam, regnumq; Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interq; Danubium flumen, & ſinum maris Adriatici patet) perdomito, & in ditionem redacto.

Honores eidem à Senatu decreti. 17.

CVi gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus acceſſit. Nam ſub id fere tempus Quintilius Varus, cum tribus legionibus in Germania perijt: nemine dubitante, quin uictores Germani iuncturi ſe Pannonijs fuerint, niſi debellatum prius Illyricum eſſet. Quas ob res triũphus ei decretus eſt, multiq́; & magni honores. Cenſuerunt etiã quidam, ut Pannonicus, alij ut Inuictus, nonnulli ut Pius cognominaretur. Sed de cognomine interceſſit Auguſtus, eo cõtentũ repromittẽs, quod ſe defuncto ſuſcepturus eſſet. Triũphũ ipſe diſtulit, mœſta ciuitate, clade Variana. Nihilo minus urbẽ prætextatus, et laurea coronatus intrauit: poſitũq; i ſeptis tribunal, Senatu aſtãte, conſcendit: ac medius inter duos coss. cũ Auguſto ſimul ſedit: unde, populo conſalutato, circum tẽpla deductus eſt.

Repromittere pro promittere: quum tamẽ i antiquo legatur, eo cõtẽtũ eũ promittẽs.

Geſta eius in Germania. 18.

PRoximo anno repetita Germania, cùm animaduerteret, Varianam cladem temeritate, & negligentia ducis accidiſſe, nihil non de concilij ſententia egit: ſemper alias ſui arbitrij, contentusq́; ſe uno, tunc præter conſuetudinem cum pluribus de ratione belli cõmunicauit: Curam quoq; ſolito exactiorem præſtitit. Traiecturus Rhenum, commeatum omnem ad certam formulam aſtrictum non antè tranſmiſit, quàm conſiſtens apud ripam explorasſet uehiculorum onera: ne qua deponerentur, niſi conceſſa, aut neceſſaria. Trans Rhenum uerò cum uitæ ordinem tenuit, ut ſedens in ceſpite nudo cibum caperet: ſæpe ſine tentorio pernoctaret: præcepta ſequentis diei omnia, & ſi quid ſubiti muneris iniungendum eſſet, per libellos daret: addita monitione, ut de quo quiſque dubitaret, ſe, nec alio interprete quacunq; uel noctis hora uteretur.

Cõcilium, pro conciliarijs ipſis.

Iniungere, pro mandare, ἐπιτάττειν.

Diſciplina eius in re militari. 19.

Diſcip

Diſciplinam acerrimé exegit: animaduerſionum, & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis: atque etiam legato legionis quòd paucos milites cum liberto ſuo trans ripam uenatum miſiſſet, ignominia notato. Prælia, quamuis minimum fortunæ, caſibusq́; permitteret, aliquantò conſtantius inibat, quoties lucubrante ſe ſubitò, ac nullo propellente, decideret lumē, & extinguc retur, confidens (ut aiebat) oſtēto, ſibi, ac maioribus ſuis in omni ducatu expertiſſimo. Sed re proſperè geſta, non multum abfuit, quin ab Rhuteno quodam occideretur: cui inter proximos uerſanti, & trepidatione detecto, tormentis expreſſa confeſſio eſt cogitati facinoris.

Triumphus Illyricus, & alia geſta eius. 20.

A Germania in urbem poſt biennium regreſſus, triumphum, quem diſtulerat, egit: proſequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat. Ac prius quàm in Capitolium flecteret, deſcēdit è curru, ſeq́; præſidenti patri ad genua ſubmiſit. Bationē Pannonium ducem ingentibus donatum præmijs, Rauennam tranſtulit: gratiā referēs, quòd ſe quondam cum exercitu iniquitate loci circunclusum, paſſus eſſet euadere. Prandiū dein populo mille menſis, & congiarium tricenos nummos uiritim dedit. Dedicauit & Concordiæ ædem. Item Pollucis & Caſtoris, ſuo, fratrisq́; nomine, de manubijs.

Geſta eius, ac teſtimonia Auguſti, & principat' eiuſdē. 21.

AC non multò pòſt lege per COSS. lata, ut prouincias cum Auguſto communiter adminiſtraret, ſimulq́; cenſum ageret, condito luſtro, in Illyricum profectus eſt. Et ſtatim ex itinere reuocatus, iam quidem affectum, ſed tamen ſpirantem adhuc Auguſtum reperit: fuitq́; unà ſecretò, per totum diem. Scio uulgò perſuaſum,

*quaſi egreſſo poſt ſecretum ſermonem Tiberio, uox Augusti per cubicularios excepta ſit: miſerum populum Romanum, qui ſub tam lentis maxillis * erit. Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidiſſe, Auguſtũ palàm nec diſsimulanter morũ eius diritatem adeò improbaſſe, ut nonnunquã remißiores, hilarioresq́; ſermones ſuperueniente eo abrumperet: ſed expugnatũ precibus uxoris adoptionem non abnuiſſe: uel etiam ambitione tractatum, ut tali ſucceſſore deſiderabilior ipſe quandoq; fieret. Adduci tamen nequeo, quin exiſtimẽ, circumſpectißimum, & prudentißimum principẽ, in tanto præſertim negotio, nihil temere feciſſe: ſed uitijs, uirtutibusq; Tiberij perpẽſis, potiores duxiſſe uirtutes, præſerim cum & Reipub. cauſa adoptare ſe eum pro concione iurauerit: et epiſtolis aliquot, ut peritißimum rei militaris, utq; unicũ P. R. præſidium proſequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc inde ſubieci: Vale iucundißime Tiberi, & rem gere feliciter, ἐμοὶ καὶ ταῖς μούσαις στρατηγῶν. Iucundißime, & ita ſim felix, uir fortißime, & dux νομιμώτατε. Vale, & ordinem æſtiuorum tuorum. Ego uerò mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates, καὶ τοσαύτην ῥαθυμίαν τῶν στρατευομένων non potuiſſe quenquã prudentius gerere ſe, quam tu geſſeris, exiſtimo. Hi quoq;, qui tecũ fuerunt omnes, confitentur uerſum illum in te poſſe dici:*

Vnus homo nobis uigilando reſtituit rem.

Siue, inquit, quid incidit, de quo ſit cogitandum diligentius, ſiue quid ſtomachor ualde, mediusfidius Tiberium meum deſidero: ſuccurretq́; uerſus ille Homericus:

Τούτου δ᾽ ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο
Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περὶ οἶδε νοῆσαι.

Attenuatum te eſſe continuatione laborũ, cùm audio, & lego,

* Alias, edit, aut ederet.

ἐμοὶ καὶ, &c. i. mihi & Muſis ducem agens. Vide Alciatũ in epiſtola ad Seluam, in fine Paradox.

νομιμώτατε, i. dux optime,

καὶ τοσαύτην, &c. & tantã ſocordiam militum.

τούτου δ᾽, &c. i. Hoc comite & ex media flamma ãbo reuertamur: quãdo etiã atq; etiã ſapit.

lego, Dij me perdant, niſi cohorreſcit corpus meum: teq́; rogo, ut parcas tibi: ne ſi te lãguere audierimus, & ego, & mater tua expiremus, & de ſumma Imperij ſui Popul. Ro. periclitetur. Nihil intereſt ualeam ipſe, nec'ne, ſi tu nõ ualebis. Deos obſecro, ut te nobis conſeruent, & ualere nunc, & ſemper patiantur: ſi non populum Romanum peroſi ſunt.

De agrippa iuuene occiſo, & aliis geſtis eius. 22.

EXceſſum Auguſti nõ prius palàm fecit, quàm Agrippa iuuene interẽpto. Hunc Tribunus militum cuſtos appoſitus occidit: lectis codicillis, quibus ut id faceret, iubebatur. Quos codicillos dubium fuit, Auguſtus'ne moriens reliquiſſet, quò materiam tumultus poſt ſe ſubduceret: an nomine Auguſti Liuia, & ea conſcio Tiberio, an ignaro dictaſſet. Tiberius renuntianti Tribuno factũ eſſe, quod imperaſſet, neq; imperaſſe ſe, & redditurũ eum Senatui rationem reſpõdit, inuidiam ſcilicet in præſentia uitans. Nam mox ſilentio rem obliterauit.

Et ea, pro idq́; Græce magis, quam Latine, καὶ ταῦτα.

Gemitus eius ad teſtamentum Auguſti in Senatu recitatum. 23.

IVre autem tribunitiæ poteſtatis coacto Senatu, inchoatáq; allocutione de Republica, derepente uelut impar dolori congemuit: utq́; non ſolum uox, ſed ut & ſpiritus deficeret, optauit: ac perlegẽdum librũ Druſo filio tradidit. Illatum deinde Auguſti teſtamentum, non admiſſis ſignatoribus niſi ſenatorij ordinis, cæteris extra curiam ſigna agnoſcentibus recitauit per libertum. Teſtamenti initium fuit: Quoniam ſiniſtra fortuna Caiũ, & Lucium filios mihi eripuit: Tiberius Cæſar mihi ex parte dimidia, & ſextante hæres eſto. Quo & ipſo aucta eſt ſuſpicio opinantium, ſucceſſorem aſcitum eum neceſſitate magis, quàm iudicio: quando ita præfari non abſtinuerit.

Abſtinuit præfari, cum inſinuto.

Acceptio principatus ad preces quaſi coacta. 24.

PRincipatum, quamuis neq; occupare confeſtim, neq; agere dubitaſſet, & ſtatione militũ, hoc eſt, ui & ſpecie dominationis aſſumpta, diu tamen recuſauit: impudẽtiſsimo animo nunc adhortantes amicos increpãs, ut ignaros quanta belua eſſet Imperium: nunc precantem Senatum, & procumbentem ſibi ad genua, ambiguis reſpõſis, & callida cunctatione ſuſpendens: ut quidam patientiam rumperẽt, atq; unus in tumultu proclamaret, Aut agat, aut deſiſtat: alter corãm exprobraret, Cæteros quod polliciti ſint, tarde præſtare: ſeipſum quod præſtet, tarde polliceri. Tãdem quaſi coactus, & querens miſeram, & onero ſam iniũgi ſibi ſeruitutem, recepit Imperiũ: nec tamen aliter quàm ut depoſiturũ ſe quãdoq; ſpem faceret. Ipſius uerba ſunt hæc: Dum ueniã ad id tẽpus, quo uobis æquum poſsit uideri, dare uos aliquam ſenectuti meæ requiem.

Suſpendere, ꝑ ducere, & ſuſpẽſos habere. Rumpere patiẽtiã, hic patientiam ſumit pro μακροθυμία.

Cauſæ, propter quas principatum recuſauerat, & alia geſta eius. 25.

CVnctandi cauſa erat, metus undiq; imminentium diſcriminum: ut ſæpe lupum ſe auribus tenere diceret. Nam & ſeruus Agrippæ Clemens nomine, non contemnendam manum in ultionẽ domini compararat: & L. Scribonius Libo uir nobilis res nouas clàm moliebatur: & duplex ſeditio militũ in Illyrico, & in Germania exorta eſt. Flagitabãt ambo exercitus multa extra ordinẽ: ante omnia, ut æquarentur ſtipendio prætoriani Germaniciani. Quidã etiã principẽ detrectabant nõ à ſe datũ: ſummaq; ui Germanicum, qui tum his præerat, ad capeſſendã Remp. perurgebant, quãquàm obfirmatè reſiſtentem. Quem maximè caſum timens, parte ſibi, quas Senatui liberet, tuẽdas in Repub. depopoſcit: quãdo uniuerſæ ſufficere ſolus nemo poſſet: niſi cum altero, uel etiã cum

Prouerbiũ qđ in re dubia & periculoſa dicitur.

Detrectare prĩcipem, pro recuſare, & non ferre. Obfirmate, ꝑ pertinaciter.

plurib

pluribus. Simulauit & ualetudinem, quò æquiore animo Germanicus celerem ſucceſſionem, uel certè ſocietatem principatus, opperiretur. Compoſitis ſeditionibus, Clemẽtem quoq; fraude deceptum, redegit in poteſtatem: Libonem, ne quid in nouitate acerbius fieret, ſecundo demum anno in Senatu coarguit, medio temporis ſpatio tantum cauere cõtentus. Nam & inter Pontifices ſacrificanti ſimul, pro ſeceſpita plumbeum cultrum ſubijciendum curauit: & ſecretum petenti non niſi adhibito Druſo filio dedit: dextramq́ue obambulantis ueluti incumbens, quoad perageretur ſermo, continuit.

Ciuilia geſta eius in initio principatus. 26.

VErùm liberatus metu, ciuilem ſe admodum inter initia, ac paulominus quàm priuatũ egit. Ex plurimis, maximisq; honoribus, præter paucos, & modicos non recepit. Natalem ſuum plebeijs incurrentẽ Circenſibus, uix unius bigæ adiectione honorari paſſus eſt. Templa, Flamines, Sacerdotes decerni ſibi prohibuit: etiã ſtatuas, atque imagines, niſi permittẽte ſe poni: permiſitq́; ea ſola cõditione, ne inter ſimulachra Deorum, ſed inter ornamenta ædiũ ponerẽtur. Interceßit & quò minus in acta ſua iuraretur: & ne mẽſis Septẽber Tiberius, October Liuius uocarẽtur. Prænomẽ quoq; Imperatoris, cognomenq́; patris patriæ, & ciuicã in ueſtibulo coronã recuſauit. Ac ne Auguſti quidẽ nomen, quãquàm hæreditariũ, ullis niſi ad reges, ac dynaſtas epiſtolis addidit. Nec amplius quàm omnino tres Cõſulatus, unum paucis diebus, alterũ tribus menſibus, tertium abſens uſque in Idus Maias geßit.*

Paulominus quã: p, propemodum, noue dixit.

**Aliàs mox*

Adulationes per eum ſpretæ, & prohibitæ. 27.

ADulationes adeò auerſatus eſt, ut neminem Senatorum, aut officij, aut negotij cauſa ad lecticam ſuam admi

a lmuſerit:Conſularem uerò ſatisfacientem ſibi,ac per genua orare conantē, ita ſuffugerit, ut caderet ſupinus:atq; etiam ſi quid in ſermone,uel in cōtinua oratione blandius de ſe diceretur, non dubitaret interpellare, ac reprehendere, & commutare cōtinuo. Dominus appellatus à quodam,denuntiauit,ne ſe amplius contumeliæ cauſa nominaret. Alium dicentem,ſacras eius occupationes: & rurſus alium,autore eo Senatū ſe adijſſe, uerba mutare: & pro autore,ſuaſorem:pro ſacris,laborioſas dicere coëgit.

Patientia eius aduerſus conuicia,& maledicta. 28.

SEd *aduerſus conuicia,malosq́; rumores, & famoſa de ſe,ac ſuis carmina,firmus, ac patiēs ſubinde iactabat: in ciuitate libera,linguā mētemq; liberas eſſe debere.* Et *quondam Senatu cognitionem de eiuſmodi criminibus ac reis flagitante:*Non *tantum,inquit,otij habemus,ut implicare nos pluribus negotijs debeamus.* Si *hāc feneſtrā aperueritis,nihil aliud agi ſinetis:omniū inimicitiæ hoc prætextu ad uos deferentur.* Extat *& ſermo eius in* Senatu *perciuilis:*Si *quidem locutus aliter fuerit, dabo operā,ut rationem factorum meorum dictorumq́; reddam:ſi perſeuerauerit,inuicem eum odero.*

Veneratio eius ad Senatum. 29.

AT*que hæc eò notabiliora erāt,quòd ipſe in appellandis,uenerandisq́; ſingulis, & uniuerſis,propè exceſſerat humanitatis modum.* Diſſentiens *in curia à* Q.Hate*rio:*Ignoſcas,*inquit,rogo,ſi quid aduerſus te liberius, ſicut* Senator *dixero.* Et *inde omnes alloquēs dixit:*Et *nūc & ſæpe aliàs* P.C. *bonum, & ſalutarē principem, quem uos tanta, & tam libera poteſtate inſtruxiſtis,* Senatui *ſeruire debere, & uniuerſis ciuibus,ſæpe, & plerūq; etiam ſingulis, neq; id dixiſſe me pœnitet, & bonos & æquos,*

& fau

& fauentes uos habui dominos, & adhuc habeo.

Priſtina autoritas Senatus per eum ſeruata. 30.

*QVin etiam ſpeciem libertatis quãdam induxit, conſeruatis Senatu, ac magiſtratibus, & maieſtate priſtina, & poteſtate: neq; tam paruum quicquam, neque tam magnum publici, priuatiq; negotij fuit, de quo nõ ad P.C. referretur. De uectigalibus, ac monopolijs, de extruendis, reficiendisue operibus, etiam de legendo, uel exautorando milite, ac legionum, & auxiliorũ deſcriptione: deniq; quibus Imperium prorogari, aut extraordinaria bella mandari, quid & quam formam *legũ literis reſcribi placeret. Præfectũ alæ de ui, & rapinis reum, cauſam in Senatu dicere coëgit. Nunquã curiã niſi ſolus intrauit, lectica quondam introlatus æger, comites à ſe remouit.*

*regum

Patientia eius contra obtrectatores. 31.

QVædam aduerſus ſentẽtiam ſuam decerni, ne queſtus quidem eſt. Negante eo, deſtinatos Magiſtratus abeſſe oportere, ut præſentes honori acquieſcerent, Prætor deſignatus liberã legationẽ impetrauit, Iterum cenſente, ut Trebianis legatam in opus noui theatri pecuniam ad munitionem uiæ transferre cõcederetur, obtinere non potuit, quin rata uolũtas legatoris eſſet. Cùm SENAT. COS. *per diſceßionem fortè fieret, trãſeuntẽ eum in alteram partem, in qua pauciores erant, ſecutus eſt nemo. Cætera quoq; non niſi per magiſtratus, & iure ordinario agebãtur: tãta* COSS. *autoritate, ut legati ex Africa adierint eos, querentes trahi ſe à Cæſare, ad quẽ mißi forent. Nec mirum, cùm palàm eſſet, ipſum quoq; eiſdem aſſurgere, & decedere uia.*

Conſente, pro cenſens, Græce poſuit, non Latine, ut ſubaudias eo, nam in emẽdatiorib. & peruetuſtis exemplaribus non additur.

Ciuilia & urbana geſta eius. 32.

COrripuit Conſulares exercitibus præpoſitos, quòd non de rebus geſtis Senatui ſcriberent: quodq; de tri

buendis

buendis quibuſdam militaribus donis ad ſe referrẽt: quaſi non omnium tribuendorum ipſi ius haberent. Prætorem collaudauit, quòd honore inito, conſuetudinem antiquam retuliſſet, de maioribus ſuis pro cõcione memorãdi. Quorundam illuſtrium exequias uſq; ad rogum frequentauit.

Moderatio abſolute, pro lenitate, ſiue modeſtia.

Parem moderationem minoribus quoq; perſonis, & rebus exhibuit. Cùm Rhodiorũ magiſtratus, quòd literas publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant, euocaſſet, ne uerbo quidem inſectatus, ac tantummodo iuſſos ſubſcribere remiſit. Diogenes grãmaticus diſputare ſabbatis Rhodi ſolitus, uenientem, ut ſe extra ordinem audiret, non admiſerat: ac per ſeruulum ſuum in ſeptimum diem diſtulerat. Hũc Romæ ſalutandi ſui cauſa pro foribus aſtantem, nihil amplius, quàm ut poſt ſeptimũ annum rediret, admonuit. Præſidibus onerãdas tributo prouincias ſuadẽtibus, reſcripſit: Boni *paſtoris eſſe, tõdere pecus, nõ deglubere.*

De eodem, & aliis geſtis eius. 33.

PAulatim principem exercuit, præſtititq́; etſi uarium diu, commodiorem tamen ſæpius, & ad utilitates publicas proniorẽ.

Eatenus, pro hactenus.

*Ac primò eatenus interueniebat, ne quid perperam fieret. Itaq; & conſtitutiones quaſdã Senatus reſcidit: & Magiſtratibus pro tribunali cognoſcẽtibus, plerunq; ſe offerebat conſiliarium, aſsidebatq́; * miſtim, uel ex aduerſo in parte primori. Et ſi quem reorum elabi gratia, rumor eſſet, ſubitus aderat: iudicesq́; aut è plano, aut è quæſitoris tribunali legũ, & religionis, & noxæ, de qua cognoſcerent, admonebat: atq; etiam ſi qua in publicis moribus deſidia, aut mala conſuetudine labarent, corrigenda ſuſcepit.*

*iuxtim

Impenſæ ludorum, ac munerum taxatæ: & alia geſta eius. 34.

Ludor

Ludorum, ac munerum impenſas corripuit: mercedibus ſcenicorũ reſciſſis, paribusq́; gladiatorũ ad certum numerum redactis. Corinthiorum uaſorũ pretia in immenſum exarſiſſe, tresq́; mulos XXX. *millibus nummûm ueniſſe, grauiter conqueſtus, adhibẽdum ſupellectili modum cẽſuit. Annonamq́; macelli, Senatus arbitratu, quotannis tẽperandam: dato Aedilibus negotio, popinas, ganeasq́; uſq; eò inhibẽdi, ut ne opera quidẽ piſtoria proponi uenalia ſinerent. Et ut parſimoniam publicã exemplo quoq; iuuaret, ſolennibus ipſe cœnis pridiana ſæpe, ac ſemeſa obſonia appoſuit, dimidiatumq́; aprum, affirmãs, omnia eadẽ habere, quæ totum. Quotidiana oſcula prohibuit edicto: item ſtrenarũ cõmercium, ne ultra Cal. Ianuarias exerceretur. Cõſueuerat quadruplã ſtrenã et de manu reddere: ſed offenſus interpellari ſe toto mẽſe ab ijs q poteſtatẽ ſui die feſto nõ habuiſſent, ultrà nõ reddidit.*

Quædam bene geſta per eum. 35.

Matronas proſtratæ pudicitiæ, quibus accuſator publicus deeſſet, ut propinqui maiorum more de communi ſententia coërcerent, autor fuit. Equiti Ro. iuriſiurandi gratiam fecit, ut uxorem in ſtupro generi compertam dimitteret, quam ſe nunquam repudiaturum, antè iurauerat. Fœminæ famoſæ, ut ad euitandas legum pœnas iure, ac dignitate matronali exoluerentur, lenocinium profiteri cœperant: & ex iuuẽtute utriuſq; ordinis profligatiſſimus quiſque, quò minus in opera ſcenæ, arenæq́; edenda SENATVS CO S. *tenerẽtur, famoſi iudicij notam ſponte ſubibant. Eos, eaſq́; omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquã eſſet, exilio affecit. Senatori latum clauum ademit, cùm cognouiſſet ſub Cal. Iulij demigraſſe in hortos, quò uilius poſt diem ædes in urbe conduceret.*

Aliam

* Aliás, è Alium * & Quæſtura remouit, quòd uxorem pridie ſortitione ductam, poſtridie repudiaſſet.

Exteræ ceremoniæ & ritus per eum prohibiti. 36.

EXternas ceremonias, Aegyptios, Iudaicosq́; ritus cõpeſcuit: coactis qui ſuperſtitione ea tenebantur, religioſas ueſtes cum inſtrumento omni comburere. Iudæorum iuuentutem, per ſpeciẽ ſacramẽti, in prouincias grauioris cœli diſtribuit: reliquos gentis eiuſdem, uel ſimilia ſectantes urbe ſubmouit, ſub pœna perpetuæ ſeruitutis, niſi obtẽperaſſent. Expulit & mathematicos. Sed deprecantibus, ac ſe artẽ deſituros promittẽtibus, ueniã dedit.

Deſinere artẽ, tranſitiue.

Quædam bene geſta per eum tam Romæ, quàm extra. 37.

IN primis tuẽdæ pacis à graſſaturis, ac latrocinijs, ſeditionumq́; licentia curam habuit. Stationes militum per Italiam ſolito frequentiores diſpoſuit. Romæ caſtra cõſtituit, quibus Prætorianæ cohortes, uagæ ante id tẽpus, & per hoſpitia diſperſæ, continerẽtur. Populares tumultus exortos grauiſsime coërcuit: & ne orirẽtur ſedulò cauit. Cæde in theatro per diſcordiã admiſſa, capita factionum & hiſtriones, propter quos diſsidebatur, relegauit: nec ut reuocaret, unquam ullis populi precibus potuit euinci. Cũ Polẽtina plebs funus cuiuſdã Primilaris non prius ex foro miſiſſet, quã extorta pecunia per uim hæredibus ad gladiatorium munus: cohortẽ ab urbe, & aliam à Cotij regno, diſsimulata itineris cauſa, detectis repentè armis, cõcinẽtibusq́; ſignis, p diuerſas portas in oppidũ immiſit: ac partẽ maiorẽ plebis, ac Decurionũ in ppetua uincula coniecit. Aboleuit & ius, moremq́; aſylorũ, quæ uſquam erãt. Cyzicenis in ciues Ro. uiolẽtius quędã auſis, publicè libertatẽ ademit, quã Mithridatico bello meruerant. Hoſtiles motus, nulla poſteà expeditione ſuſcepta, per legatos

gatos cõpeſcuit, nec per eos quidẽ, niſi cunctanter, & neceſſariò. Reges infeſtos, ſuſpectosq; comminationibus magis, & querelis, quàm ui repreſsit. Quoſdã per blãditias atq; promiſſa extractos ad ſe, non remiſit: ut Maraboduũ Germanum, Thraſypolim Thracem, Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnũ in formam prouinciæ redegit.

Mora eius in urbe, & quòd prouincias non uiſitauerit. 38.

Biennio continuo poſt adeptum Imperiũ, pedem porta non extulit: ſequenti tempore, præter quàm in propinqua oppida, & cum longiſsimè. Antio tenus nuſquã abfuit. Idq; perraro, & paucos dies: quamuis prouincias quoq;, & exercitus reuiſurũ ſe ſæpe pronũtiaſſet: & propè quotannis profectionem prepararet: uehiculis comprehenſis, commeatibus per municipia, & colonias diſpoſitis. Ad extremum uota pro itu, & reditu ſuo ſuſcipi paſſus, ut uulgò iam per iocum Callipides uocaretur: quem curſitare, ac ne cubiti quidem menſuram progredi, prouerbio Græco notatum eſt.* *Al. nũquã

Mors filiorum eius, & ſeceſſus ſuus in Campaniam. 39.

*Sed orbatus utroq; filio, quorũ Germanicus in Syria, Druſus Romæ obierat, ſeceſſum Campaniæ petijt: conſtanti & opinione, & ſermone penè omnium, quaſi neque rediturus unquã, & citò mortẽ etiam obiturus: quod paulominus utrũq; euenit. Nam neque Romã amplius redijt: ſed & paucos poſt dies iuxta Terracinã in Prætorio, cui Speluncæ nomen erat, *incœnante eo, cõplura, & ingentia ſaxa fortuitò ſupernè delapſa ſunt: multisq; conuiuarum, & miniſtrorum eliſis, præter ſpem euaſit.*

Paulominus: pro, propemodum.

* *inibi cœnante*

Seceſſus Capreenſis, & alia geſta eius. 40.

Peragrata Campania, cùm Capuæ Capitolium, Nolæ templum Auguſti, quam cauſam profectionis prætenderat,

tenderat, dedicaſſet, Capreas ſe cōtulit: præcipuè delectatus inſula, quòd uno, paruoq́; litore adiretur, ſepta undique præruptis immenſæ altitudinis rupibus, & profundo
*mari. **maris. Statimq́; reuocante aßidua obteſtatione populo, propter cladem, qua apud Fidenas, ſupra x x. hominum millia, gladiatorio munere, Amphitheatri ruina perierāt, tranſijt in continentē, poteſtateq́; omnibus adeūdi ſui fecit: tantò magis quòd ab urbe egrediēs, ne quis ſe interpellaret, edixerat, ac toto itinere adeuntes ſubmouerat.*

Reipublicæ cura per eum abiecta. 41.

REgreſſus in inſulā, Reipublicæ quidem curā uſqueadeo abiecit, ut poſteà non decurias equitū unquam ſupplerit: non Tribunos militū, Præfectosq́;, non prouinciarum Præſides ullos mutauerit: Hiſpaniam, & Syriam per aliquot annos ſine cōſularibus Legatis habuerit: Armeniā à Parthis occupari, Mœſiam à Dacis, Sarmatisq́;: Gallias à Germanis uaſtari neglexerit: magno dedecore Imperij, nec minori diſcrimine.

Vitia eius, potus, ac comeſſationes. 42.

CAeterùm ſecreti licentiam nactus, & quaſi ciuitatis oculis remotus, cuncta ſimul uitia male diu dißimulata, tandē profudit: de quibus ſingulatim ab exordio referam. In caſtris tyro etiam tum, propter nimiam uini auiditatem, pro Tiberio, Biberius: pro Claudio, Caldius: pro Nerone, Mero uocabatur. Poſteà princeps in ipſa publicorum morum correptione cum Pomponio Flacco, & L. Piſone noctem, cōtinuumq́; biduum epulando, potandoq́; conſumpſit: quorū alteri Syriam prouinciam, alteri Præfecturam urbis confeſtim detulit, codicillis quoque iucundißimos, & omnium horarum amicos profeſſus. Sextio Claudio libidinoſo, ac prodigo ſeni, olim ab Auguſto igno

minia notato, & à ſe ante paucos dies apud Senatum increpito, cœnam ea lege condixit: ne quid ex cõſuetudine immutaret, aut demeret: utq; nullis puellis miniſtrantibus cœnaretur. Ignotiſsimum Quæſturæ candidatũ nobiliſsimis antepoſuit, ob epotam in conuiuio, propinante ſe, uini amphoram. Aſellio Sabino HS. *ducenta donauit, pro dialogo, in quo boleti, & ficedulæ, & oſtreæ, & turdi certamen induxerat. Nouum deniq; officium inſtituit à uoluptatibus, præpoſito equite Ro. * & Cenſorio Priſco.*

Condixit cœnam, pro promiſit.

Ignotiſsimus, pro obſcuriſsimus.

* *T. Cæſonio*

Luxuria eius, ac libido. 43.

SEceſſu uerò Capreenſi, etiã ſellariã excogitauit ſedẽ arcanarum libidinum: in quam undiq; conquiſiti puellarum, & exoletorum greges, monſtroſiq; cõcubitus repertores, quos Spintrias appellabat, triplici ſerie connexi, inuicẽ inceſtarent ſe corã ipſo, ut aſpectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariã diſpoſita tabellis, ac ſigillis laſciuiſsimarum picturarum, & figurarũ adornauit, libriſq; elephantidis inſtruxit: ne cui in opera edenda exemplar imperatæ ſcenæ deeſſet. In ſyluis quoque, ac nemoribus paſsim Venereos locos commentus eſt, proſtanteſq; per antra, & cauas rupes, ex utriuſq; ſexus pube, Paniſcorum, & Nympharũ habitu, palamq; iam & uulgato nomine inſulæ abutentes, Caprineum dictitabant.

Ineffabilis abuſus luxuriæ eius. 44.

MAiore adhuc, & turpiore infamia flagrauit: uix ut referri, audiri'ue nedum credi fas ſit. Quaſi pueros primæ teneritudinis, quos piſciculos uocabat, inſtitueret, ut natanti ſibi inter femina uerſarentur, ac luderent: lingua, morſuq; ſenſim appetentes, atq; etiam quaſi infantes firmiores, needũ tamen lacte depulſos, inguini ceu papillæ admoueret, pronior ſanè ad id genus libidinis, et na-

Nedũ, pro tantum abeſt.

tura, et ætate. Quare Parrhaſij quoq; tabulã, in qua Meleagro Atalanta ore morigeratur, legatam ſibi ſub conditione, ut ſi argumẽto offenderetur, decies pro ea HS. *acciperet, non modò prætulit, ſed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiam in ſacrificando quondam captus facie miniſtri, acerrã præferẽtis, nequiſſe abſtinere, quin penè uixdum re diuina peracta, ibidem ſtatim ſeductum conſtupraret: ſimulq; fratrem eius tibicinem, atq; utriq; mox, quòd mutuo flagitium exprobrabant, crura fregiſſe.*

Illuſiones eius ad fœminas. 45.

Illudere capitibus, ἐντρυφᾶν.

F*Oeminarum quoque, & quidem illuſtrium capitibus quãtopere ſolitus ſit illudere, euidẽtiſſimè apparuit, Malloniæ cuiuſdã exitu: quam perductam, nec quicquam amplius pati conſtantiſſimè recuſantem, delatoribus obiecit: ac ne ream quidem interpellare deſijt, Ecquid pœniteret, donec ea, relicto iudicio, domum ſe arripuit, ferroq; tranſegit, obſcœnitate oris hirſuto, atque olido ſeni proclarè exprobrata. Vnde nota in Atellanico exodio proximis ludis aſſenſu maximo excepta, percrebuit, Hircum uetulum capreis naturam ligurire.*

Auaritia, & tenacitas. 46.

P*Ecuniæ parcus, ac tenax, comites peregrinationum, expeditionumq; nunquam ſalario, cibarijs tantum ſuſtentauit. Vnam modò liberalitatem ex indulgentia uitrici conſecutus, cùm tribus claſſibus factis pro dignitate cuiuſq;, primæ ſexcenta ſeſtertia, ſecundæ quadringenta diſtribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorum, ſed Græcorum appellabat.*

Opera publica per eum, & ſpectacula non facta, & parcitas alimoniarum. 47.

P*Rinceps neque opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ ſola ſuſceperat, Auguſti templum, reſtitutionemq;*

nemq; Pompeiani theatri, imperfecta poſt tot annos reliquit: neq; ſpectacula omnino edidit: & ijs, quæ ab aliquo ederentur, rariſſimè interfuit, ne quid expoſceretur: utiq; poſtquàm comœdum Actium coactus eſt manumittere. Paucorum Senatorũ inopia ſuſtentata, ne pluribus opem ferret, negauit ſe alijs ſubuenturum, niſi Senatui iuſtas neceſſitatum cauſas probaſſent. Quo peracto, pleroſq; modeſtia, & pudore deterruit: in quibus Ortalum Qu. Hortenſij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, autore Auguſto, quatuor liberos tulerat.

Auaritia, & parcitas, & alia geſta eius. 48.

PVblicè munificentiam bis omnino exhibuit: propoſito millies H-S. gratuito in triennij tempus: & rurſus quibuſdam dominis inſularũ, quæ in monte Cœlio deflagrarant, pretio reſtituto. Quorum alterũ magna difficultate nummaria populo auxiliũ flagitãte coactus eſt facere, cùm per Senatuſconſultũ ſanxiſſet, ut fœneratores duas patrimonij partes in ſolo collocarent, debitores totidem æris alieni ſtatim ſoluerent, nec res expediretur: alterum ad mitigandã temporum atrocitatẽ. Quod tamen beneficiũ tanti æſtimauit, ut montẽ Cœlium appellatione mutata uocari Auguſtum iuſſerit. Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtamento legata nihil unquã largitus eſt, præter quàm ſingula millia denariorũ Prætorianis, quòd Seiano ſe non accommodaſſent: & quædã munera Syriacis legionibus, quòd ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent: atq; etiam miſsiones ueteranorum rariſſimas fecit, ex ſenio mortẽ, ex morte compendiũ captans. Neq; prouincias quidem ulla liberalitate ſubleuauit: excepta Aſia, diſiectis terræmotu ciuitatibus.

Rapinæ, & concuſsiones eius. 49.

PRocedente mox tempore etiam ad rapinas conuertit animũ. Sat cõſtat Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu, & angore ad faſtidium uitæ ab eo actũ, & ut nequo niſi ipſo hærede moreretur. Cõdemnatam & generoſiſsimam fœminam Lepidam, in gratiam Quirini conſularis prædiuitis, & orbi, qui dimiſſam eam è matrimonio poſt uigeſimũ annũ ueneni olim in ſe comparati arguebat: præterea Galliarum, & Hiſpaniarum, Syriæq́;, & Græciæ principes confiſcatos ob tam leue ac tam impudens calumniarum genus: ut quibuſdã non aliud ſit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecunia haberent. Plurimis etiam ciuitatibus, & priuatis ueteres immunitates, & ius metallorum, ac uectigaliũ adempta. Sed & Vononem regem Parthorum, qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem P.R. cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliatum perfidia, & occiſum.

Dimiſſa e matrimonio, pro repudiata.

Cõfiſcatus, ad hominem relatum, nõ ſolum ad rem, ut cõfiſcata bona.

Odium eius contra conſanguineos, & coniunctos. 50.

ODium aduerſus neceſsitudines, in Druſo primùm fratre detexit: prodita eius epiſtola, qua ſecum de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat: deinde & in reliquis. Iuliæ uxori tantum abfuit, ut relegatæ, quod minimum eſt, officij, aut humanitatis aliquid impertiret, ut ex conſtitutione patris uno oppido clauſam, domo quoq; egredi, & commercio hominum frui uetuerit: ſed & peculio conceſſo à patre, præbitisq́; annuis fraudauit, per ſpeciem publici iuris, quòd nihil de his Auguſtus teſtamento cauiſſet. Matrem Liuiam grauatus, uelut partes ſibi æquas potentiæ uindicantem, & congreſſum eius aſsiduum uitauit: & longiores, ſecretioresq́; ſermones, ne eius conſilijs, quibus tamen interdum*, et ægrè uti ſolebat, regi uideretur. Tulit etiam perindignè actum à Senatu

* & egere, & uti

à Senatu,ut titulis ſuis quaſi Augusti,ita & Liuiæ filius adijceretur. Quare non parentem patriæ appellari, non ullum inſignem honorem recipere publicè paſſus eſt. Sed & frequenter admonuit maioribus, nec fœminæ conuenientibus negotijs abſtineret: præcipuè ut animaduertit incendio iuxta ædem Veſtæ & ipſam interueniſſe: populumq́;, & milites,quo enixius opem ferrent,adhortatam, ſicut ſub marito ſolita eſſet.

Item odium,& crudelitas in eius matrem. 51.

DE hinc ad ſimultatem uſque proceſsit,hac(ut ferunt) de cauſa: Inſtanti ſæpius,ut ciuitate donatum in decurias allegeret,negauit alia ſe conditione allecturum, quàm ſi pateretur adſcribi albo,extortũ id ſibi à matre. At illa cõmota,ueteres quoſdam ad ſe Auguſti codicillos de acerbitate, & intolerãtia morum eius è ſacrario protulit,atque recitauit. Hos & cuſtoditos tandiu,& exprobratos tam infeſtè,adeò grauiter tulit,ut quidã putẽt inter cauſas ſeceſſus hanc ei uel præcipuam fuiſſe. Toto quidem triẽnio,quo uiuente matre adfuit,ſemel omnino eam, nec amplius, quàm uno die,ac paucißimis uidit horis: ac mox,neq; ægrè abeſſe curauit,defunctamq́;,& dũ aduentus ſui ſpem facit,compluriũ dierũ mora,corrupto demũ, & tabido corpore funeratã prohibuit cõſecrari: quaſi id ipſa mandaſſet. Teſtamentumq́; eius pro irrito habuit,omnesq; amicitias,& familiaritates,etiã quibus ea funeris ſui curã moriẽs demãdarat,intra breue tẽpus afflixit: uno ex his equeſtris ordinis uiro & in* Latomiã cõdemnato.

Afflixit, pro uexauit.

*Antiliã: alij. Anticyram.

Crudelitas,& odium eius contra filios. 52.

FIliorum neque naturalem Druſum,neque adoptiuum Germanicum patria charitate dilexit: alterius uitijs infenſus. Nam Druſus animi fluxioris, remißioriſq́; uitæ

Affectus eſt illi, pro erga illum.

erat. Itaq; ne mortuo quidem perinde affectus eſt: ſed tantum non ſtatim poſt, à funere, ad negotiorum conſuetudinem rediit, iuſtitio longiore inhibito, Quin & Ilienſium Legatis paulò ſerius conſolantibus, quaſi obliterata iam doloris memoria irridens: ſe quoque reſpondit uicem eorum dolere, quòd egregium ciuem Hectorem amiſiſſent. Germanico uſqueadeò obtrectauit, ut & præclara facta eius pro ſuperuacuis eleuaret: et glorioſiſſimas uictorias, ceu damnoſas R.P. increparet. Quod uerò Alexādriam, propter immenſam, & repentinam famem, inconſulto ſe adiſſet, queſtus eſt in Senatu. Etiam cauſa mortis fuiſſe ei per Cn. Piſonem legatū Syriæ creditur. Quem mox huius criminis reum putant quidā mandata prolaturum, niſi ea ſecreta obſtarent, per quæ multifariam increpitū, & per noctes creberrimè acclamatum eſt: Redde Germanicum. Quam ſuſpicionem cōfirmauit ipſe poſtea: coniuge etiam, ac liberis Germanici crudelem in modum afflictis.

Crudelitas, & odium eius contra nurum. 53.

NVrum Agrippinam, poſt mortem mariti, liberius quiddam queſtam manu apprehendit: Græcoq; uerſu, Si non dominaris, inquit, filiola, iniuriam te accipere exiſtimas? Nec ullo mox ſermone dignatus eſt. Quondā uerò inter cœnam porrecta à ſe poma guſtare non auſam, etiā uocare deſiit, ſimulās, ſe ueneni crimine accerſitū: cū præſtructū utrunq; conſultò eſſet, ut & ipſe tentandi gratia offerret, & illa quaſi certiſſimum exitiū caueret. Nouiſſimè calumniatus, modò ad ſtatuam Augusti, modò ad exercitus cōfugere uelle, Pandatariam relegauit. Conuiciantiq; oculū per Centurionē uerberibus excuſſit. Rurſus mori inedia deſtinanti, per uim ore diducto, infulciri cibum iuſſit. Sed & perſeuerantē, atq; ita abſumptā, criminoſiſſ

Præſtructum, arte præparatum, & compoſito factum.

minoſiſſimè inſectatus eſt, cùm diem quoque natalem eius inter nefaſtos referendum ſuaſiſſet. Imputauit etiã, quòd nõ laqueo ſtrangulatam in Gemonias abiecerit: proq; tali clementia interponi decretum paſſus eſt, quo ſibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui donũ ex auro ſacraretur.

Crudelitas & odium eius contra nepotes. 54.

*CVm ex Germanico tres nepotes, Neronem, & Druſum, & Caium: ex Druſo unum Tiberium haberet, deſtitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filijs Neronem, & Druſum P. C. commendauit: diemq; utriuſq; tyrocinij, congiario plebi dato, celebrauit. Sed ut comperit ineunte anno, pro eorum quoque ſalute publicè uota ſuſcepta: egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, niſi expertis, & ætate prouectis: atque ex eo, patefacta interiore animi ſui nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit: uariaq; fraude inductos, ut & cõcitarentur ad conuicia, & cõcitati perderẽtur, accuſauit per literas, amariſſimè *cõgeſtis etiã probris: & iudicatos hoſtes fame necauit, Neronem in inſula Pontia, Druſum in ima parte palatij. Putant Neronẽ ad uoluntariã mortem coactũ, cũ ei carnifex, quaſi ex Senatus autoritate miſſus, laqueos, et uncos oſtẽtaret: Druſo autẽ adeò alimẽta ſubducta, ut tomentum è culcitra tentauerit mandere: amborum ſic reliquijs diſperſis, ut uix quãdoq; colligi poſſent.* *coniectis

Crudelitas eius contra amicos. 55.

SVper ueteres amicos, ac familiares, xx. ſibi è numero principũ ciuitatis depopoſcerat: uelut conſiliarios, in negotijs publicis. Horum omniũ uix duos, aut tres incolumes præſtitit: cæteros, alium alia de cauſa, perculit. Inter quos cum plurimorum clade Elium Seianum, quem ad ſummã potentiam, non tam beneuolentia prouexerat,

quãm ut eſſet, cuius miniſterio, ac fraudibus, liberos Germanici circũueniret: nepotemq́; ſuum ex Druſo filium naturalem ad ſucceßionem Imperij confirmaret.

Crudelitas, & ſæuitia eius in grammaticos, & magiſtros. 56.

*NIhilò lenior in conuictores Græculos, quibus uel maximè acquieſcebat, Zenonem quendam exquiſitius ſermocinantem, cum interrogaſſet, quænam illa tam moleſta dialectos eſſet: & ille reſpondiſſet, Doridem: relegauit *Cynariam: exiſtimans exprobratum ſibi ueterem ſeceſſum, quòd Doricè Rhodij loquantur. Item cùm ſoleret ex lectione quotidiana quæſtiones ſuper cœnam proponere: comperiſſetq́; Seleucum Grammaticũ à miniſtris ſuis perquirere, quos quoq; tẽpore tractaret autores, atq; ita præparatum uenire: primum à contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.*

Διάλεκτος. *Aenariã:

Crudelitas eius in iuuentute. 57.

*SAeua, ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodôrus Gadareus, Rhetoricæ præceptor, & proſpexiſſe primus ſagaciter, & aßimilaſſe aptißimè uiſus eſt: ſubinde in obiurgando appellans eum, πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, id eſt, lutum ſanguine maceratũ. Sed aliquanto magis in principe eluxit etiam inter initia, cùm adhuc fauorẽ *moderationis ſimulatione captaret. Scurram, qui prætereunte funere, clarè mortuo mandarat, ut nuntiaret Auguſto, nondum reddi legata, quæ plebi reliquiſſet, attractum ad ſe recipere debitum, duciq́; ad ſupplicium imperauit, & patri ſuo uerum referre. Nec multò pòſt in Senatu Pompeio cuidam, equiti Romano, quiddam perneganti, dùm uincula minatur, affirmauit fore, ut ex Pompeio Pompeianus fieret: acerba cauillatione ſimul hominis nomẽ inceſſens, ueteremq́; partiũ fortunam.*

Aſsimilare, pro ſimili exprimere.

*hominum

Crimen

Crimen læſæ maieſtatis atrociter actum. 58.

*SVb idem tempus, cõſulente Prætore, an iudicia maieſtatis cogi iuberet: exercendas eſſe leges reſpondit, & atrociſſimè exercuit. Statuæ quidam Auguſti caput dempſerat, ut alterius imponeret. Acta res in Senatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Dãnato reo, *paulatim hoc genus calumniæ eò proceſſit, ut hæc quoq; capitalia eſſent: Circa Auguſti ſimulachrum ſeruum *cecidiſſe: ueſtem mutaſſe: nummo, uel anulo effigiem impreſſam latrinæ, aut lupanari intuliſſe: dictũ ullum, factum'ue eius exiſtimatione aliqua læſiſſe. Periјt deniq; & is, qui honores in colonia ſua eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erant.* *conſeſtim *ſediſſe

Atrociter geſta per eum, ſub ſpecie grauitatis. 59.

MVlta præterea, ſpecie grauitatis, ac morum corrigendorum, ſed & magis naturæ obtemperans, ita ſæuè & atrociter factitauit: ut nonnulli uerſiculis quoque & præſentia exprobrarẽt, & futura denuntiarẽt mala:

Aſper, & immitis, breuiter uis omnia dicam?
Diſpeream, ſi te mater amare poteſt.
Non es eques. quare? non ſunt tibi millia centum:
Omnia ſi quæras, & Rhodos exilium eſt.
Aurea mutaſti Saturni ſecula, Cæſar:
Incolumi nam te, ferrea ſemper erunt.
Faſtidit uinum, quia iam ſitit iſte cruorem:
Tam bibit hunc auidè, quàm bibit antè merum.
Aſpice felicem ſibi, non tibi Romule Syllam:
Et Marium, ſi uis, aſpice, ſed reducem.
Necnon Antoni ciuilia bella mouentis,
Nec ſemel infectas aſpice cæde manus.
Et dic Roma perit: regnabit ſanguine multo,

Ad

Ad regnum quiſquis uenit ab exilio.

*domini *Quæ primò quaſi ab impatientibus Romæ *dominij: ac non tam ex animi ſententia, quàm bile & ſtomacho fingerentur, uolebat accipi. Dicebatq; identidẽ, Oderint, dum probent. Deinde uera planè, certaq; eſſe, ipſe fecit fidem.*

Pœnæ grauiſsimæ immeritis, propter modica commiſſa, irrogatæ. 60.

IN paucis diebus, quàm Capreas attigit, piſcatori, qui ſibi ſecretum agenti, grandem mullum inopinàter obtulerat, perfricari eodẽ piſce faciẽ iuſsit: territus, quòd is à tergo inſulæ per aſpera, et deuia erepſiſſet ad ſe. Gratulanti autẽ inter pœnã, quòd non & locuſtã, quã prægrandem ceperat, obtuliſſet: locuſta quoq; lacerari os imperauit. Militẽ prætorianũ, ob ſurreptũ è uiridario pauonem, capite puniјt. In quodam itinere lectica, qua uehebatur, uepribus impedita, exploratorẽ uiæ primarum cohortiũ Centurionem ſtratum humi penè ad necem uerberauit.

Sæuitiæ, & omnia genera crudelitatis eiuſdem. 61.

MOx in omne genus crudelitatis erupit, nũquam deficiente materia: cùm primò matris, deinde nepotũ, & nurus poſtremò Seiani familiares, atq; etiã notos perſequeretur. Poſt cuius interitũ uel ſæuiſsimus extitit: quo maximè apparuit, nõ tam ipſum à Seiano cõcitari ſolitũ, *Seianum *quàm *Seiano quærenti occaſiones, ſubminiſtraſſe. Etſi cõmentario, quem de uita ſua ſummatim, breuiterq; cõpoſuit, auſus eſt ſcribere, Seianũ ſe puniſſe, quòd cõperiſſet furere aduerſus Germanici liberos filij ſui: quorũ ipſe alterum ſuſpecto iam, alterum oppreſſo demum Seiano interemit. Singulatim crudeliter facta eius exequi longum* *genera *eſt: *generatim uelut exemplaria ſæuitiæ enumerare, ſat erit. Nullus à pœna hominum ceſſauit dies: ne religioſus quidem*

quidē, ac ſacer. Animaduerſum in quoſdā ineūte anno nouo: accuſati, dānatiq́; multi cū liberis, atq; etiā uxoribus ſuis. Interdictum, ne capite dānatos propinqui lugerent: decreta accuſatoribus præcipua præmia, nōnunquam & teſtibus. Nemini delatorū fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptū, etiam paucorū, ſimpliciumq́; uerborū. Obiectū eſt poëtæ, quòd in tragœdia Agamemnonem probris laceßiſſet: obiectum & hiſtorico, quòd Brutum, Caßiūq; ultimos Romanorū dixiſſet: animaduerſum ſtatim in autores, ſcriptaq́; abolita, quāuis probarentur aliquot ante annos, etiam Auguſto audiēte, recitata. Quibuſdā cuſtodiæ traditis, nō modò ſtudendi ſolatiū ademptū, ſed etiā ſermonis, & colloquij uſus. Citati ad cauſam dicendam, partim ſe domi uulnerauerūt, certi damnationis, ſed ad uexatiōnē, ignominiāq́; uitandā: partim in media curia uenenum hauſerunt, & tamen colligatis uulneribus, ac ſemianimes, palpitanteſq́; in carcerē rapti. Nemo punitorū nō & in Gemonias abiectus, uncoq́; tractus. Viginti uno die abiecti, tractiq́; inter eos pueri, & fœminæ. Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet uirgines ſtrangulari, uitiatæ prius à carnifice, dein ſtrangulatæ. Mori uolentibus, uis adhibita uiuēdi. Nam mortē adeò leue ſuppliciū putabat, ut cùm audiſſet unum ex reis Carnulium nomine anticipaſſe eam, exclamauerit: Carnulius me euaſit. Et in recognoſcēdis cuſtodijs, precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpōdit: Nondum tecum in gratiam redij. Annalibus ſuis uir cōſularis inſeruit, frequenti quondā cōuiuio, cui et ipſe affuerit, interrogatū eū ſubitò, & clarè à quodā nano aſtante mēſæ inter Capreas, cur Paconius maieſtatis reus, tādiu uiueret: ſtatim quidē petulantiā linguæ obiurgaſſe, cæterùm poſt paucos dies ſcripſiſſe

Senatui

tenderat, dedicaſſet, Capreas ſe cōtulit: præcipuè delectatus inſula, quòd uno, paruoq́; litore adiretur, ſepta undique præruptis immenſæ altitudinis rupibus, & profundo

*mari. *maris. Statimq́; reuocante aßidua obteſtatione populo, propter cladem, qua apud Fidenas, ſupra x x. hominum millia, gladiatorio munere, Amphitheatri ruina perierāt, tranſijt in continentē, poteſtatēq́; omnibus adeūdi ſui fecit: tantò magis quòd ab urbe egrediēs, ne quis ſe interpellaret, edixerat, ac toto itinere adeuntes ſubmouerat.*

Reipublicæ cura per eum abiecta. 41.

REgreſſus in inſulā, Reipublicæ quidem curā uſqueadeo abiecit, ut poſteà non decurias equitū unquam ſuppleuerit: non Tribunos militū, Præfectosq́; non prouinciarum Præſides ullos mutauerit: Hiſpaniam, & Syriam per aliquot annos ſine cōſularibus Legatis habuerit: Armeniā à Parthis occupari, Mœſiam à Dacis, Sarmatisq́;: Gallias à Germanis uaſtari neglexerit: magno dedecore Imperij, nec minori diſcrimine.

Vitia eius, potus, ac comeſſationes. 42.

CAeterùm ſecreti licentiam nactus, & quaſi ciuitatis oculis remotus, cuncta ſimul uitia male diu dißimulata, tandē profudit: de quibus ſingulatim ab exordio referam. In caſtris tyro etiam tum, propter nimiam uini auiditatem, pro Tiberio, Biberius: pro Claudio, Caldius: pro Nerone, Mero uocabatur. Poſteà princeps in ipſa publicorum morum correptione cum Pomponio Flacco, & L. Piſone noctem, cōtinuumq́; biduum epulando, potandoq́; conſumpſit: quorū alteri Syriam prouinciam, alteri Præfecturam urbis confeſtim detulit, codicillis quoque iucundißimos, & omnium horarum amicos profeſſus. Sextio Claudio libidinoſo, ac prodigo ſeni, olim ab Auguſto ignominia

minia notato, & à ſe ante paucos dies apud Senatum increpito, cœnam ea lege condixit: ne quid ex cõſuetudine immutaret, aut demeret: utq; nullis puellis miniſtrantibus cœnaretur. Ignotiſsimum Quæſturæ candidatũ nobiliſsimis antepoſuit, ob epotam in conuiuio, propinante ſe, uini amphoram. Aſellio Sabino ∞-s. ducenta donauit, pro dialogo, in quo boleti, & ficedulæ, & oſtreæ, & turdi certamen induxerat. Nouum deniq; officium inſtituit à uoluptatibus, præpoſito equite Ro. & Cenſorio Priſco.*

Condixit cœnam, pro promiſit.

Ignotiſsimus, pro obſcuriſsimus.

* T. Cæſonio

Luxuria eius, ac libido. 43.

SEceſſu uerò Capreenſi, etiã ſellariã excogitauit ſedẽ arcanarum libidinum: in quam undiq; conquiſiti puellarum, & exoletorum greges, monſtroſiq; cõcubitus repertores, quos Spintrias appellabat, triplici ſerie connexi, inuicẽ inceſtarent ſe corã ipſo, ut aſpectu deficientes libidines excitaret. Cubicula pluriſariã diſpoſita tabellis, ac ſigillis laſciuiſsimarum picturarum, & figurarũ adornauit, librisq; elephantidis inſtruxit: ne cui in opera edenda exemplar imparatæ ſcenæ deeſſet. In ſyluis quoque, ac nemoribus paſsim Venereos locos commentus eſt, proſtantesq; per antra, & cauas rupes, ex utriuſq; ſexus pube, Paniſcorum, & Nympharũ habitu, palamq; iam & uulgato nomine inſulæ abutentes, Caprineum dictitabant.

Ineffabilis abuſus luxuriæ eius. 44.

MAiore adhuc, & turpiore infamia flagrauit: uix ut referri, audiriue nedum credi fas ſit. Quaſi pueros primæ teneritudinis, quos piſciculos uocabat, inſtitueret, ut natanti ſibi inter fœmina uerſarentur, ac luderent: lingua, morſuq; ſenſim appetentes, atq; etiam quaſi infantes firmiores, needũ tamen lacte depulſos, inguini ceu papillæ admoueret, pronior ſanè ad id genus libidinis, et na-

Nedũ, pro tantum abeſt.

tura,et ætate. Quare Parrhaſij quoq; tabulã,in qua Meleagro Atalanta ore morigeratur,legatam ſibi ſub conditione,ut ſi argumẽto offenderetur, decies pro ea H-S. acciperet,non modò prætulit, ſed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiam in ſacrificando quondam captus facie miniſtri,acerrã præferẽtis,nequiſſe abſtinere, quin penè uixdum re diuina peracta,ibidem ſtatim ſeductum conſtupraret:ſimulq; fratrem eius tibicinem, atq; utriq; mox,quòd mutuo flagitium exprobrabant,crura fregiſſe.

Illuſiones eius ad fœminas. 45.

Illudere capitibus, ἐγχέζειν.

F*Oeminarum quoque,& quidem illuſtrium capitibus quãtopere ſolitus ſit illudere, euidẽtiſſimè apparuit, Mallonię cuiuſdã exitu: quam perductam, nec quicquam amplius pati conſtantiſſimè recuſantem, delatoribus obiecit:ac ne ream quidem interpellare deſijt, Ecquid pœniteret, donec ea,relicto iudicio, domum ſe arripuit, ferroq; tranſegit, obſcœnitate oris hirſuto, atque olido ſeni clarè exprobrata. Unde nota in Atellanico exodio proximis ludis aſſenſu maximo excepta,percrebuit, Hircum uetulum capreis naturam ligurire.*

Auaritia,& tenacitas. 46.

P*Ecuniæ parcus,ac tenax, comites peregrinationum, expeditionumq; nunquam ſalario, cibarijs tantum ſuſtentauit. Unam modò liberalitatem ex indulgentia uitrici conſecutus, cùm tribus claſſibus factis pro dignitate cuiuſq;,primæ ſexcenta ſeſtertia, ſecundæ quadringenta diſtribuit,ducenta tertiæ,quam non amicorum, ſed Græcorum appellabat.*

Opera publica per eum,& ſpectacula non facta, & parcitas alimoniarum. 47.

P*Rinceps neque opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ ſola ſuſceperat, Auguſti templum, reſtitutionemq;*

nemq; Pompeiani theatri, imperfecta poſt tot annos reliquit: neq; ſpectacula omnino edidit: & ijs, quæ ab aliquo ederentur, rariſsimè interfuit, ne quid expoſceretur: utiq; poſtquàm comœdum Actium coactus eſt manumittere. Paucorum Senatorū inopia ſuſtentata, ne pluribus opem ferret, negauit ſe alijs ſubuenturum, niſi Senatui iuſtas neceſsitatum cauſas probaſſent. Quo peracto, pleroſq; modeſtia, & pudore deterruit: in quibus Ortalum Qu. Hortenſij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, autore Auguſto, quatuor liberos tulerat.

Auaritia, & parcitas, & alia geſta eius. 48.

PVblicè munificentiam bis omnino exhibuit: propoſito millies H-S. gratuito in triennij tempus: & rurſus quibuſdam dominis inſularū, quæ in monte Cœlio deflagrarant, pretio reſtituto. Quorum alterū magna difficultate nummaria populo auxiliū flagitāte coactus eſt facere, cùm per Senatuſconſultū ſanxiſſet, ut fœneratores duas patrimonij partes in ſolo collocarent, debitores totidem æris alieni ſtatim ſoluerent, nec res expediretur: alterum ad mitigandā temporum atrocitatē. Quod tamen beneficiū tanti æſtimauit, ut montē Cœlium appellatione mutata uocari Auguſtum iuſſerit. Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtamento legata nihil unquā largitus eſt, præter quàm ſingula millia denariorū Prætorianis, quòd Seiano ſe non accommodaſſent: & quędā munera Syriacis legionibus, quòd ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent: atq; etiam miſsiones ueteranorum rariſſimas fecit, ex ſenio mortē, ex morte compendiū captans. Neq; prouincias quidem ulla liberalitate ſubleuauit: excepta Aſia, diſiectis terræmotu ciuitatibus.

Rapinæ, & concuſsiones eius. 49.

PRocedente mox tempore etiam ad rapinas conuertit animũ. Sat cõſtat Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu, & angore ad faſtidium uitæ ab eo actũ, & ut nequo niſi ipſo hærede moreretur. Cõdemnatam & generoſiſsimam fœminam Lepidam, in gratiam Quirini conſularis prædiuitis, & orbi, qui dimiſſam eam è matrimonio poſt uigeſimũ annũ ueneni olim in ſe comparati arguebat: præterea Galliarum, & Hiſpaniarum, Syriæq́;, & Græciæ principes confiſcatos ob tam leue ac tam impudens calumniarum genus: ut quibuſdã non aliud ſit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecunia haberent. Plurimis etiam ciuitatibus, & priuatis ueteres immunitates, & ius metallorum, ac uectigaliũ adempta. Sed & Vononem regem Parthorum, qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem P.R. cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliatum perfidia, & occiſum.

Dimiſſa e matrimonio, pro repudiata.

Cõfiſcatus, ad hominem relatum, nõ ſolum ad rem, ut cõfiſcata bona.

Odium eius contra conſanguineos, & coniunctos. 50.

ODium aduerſus neceſsitudines, in Druſo primùm fratre detexit: prodita eius epiſtola, qua ſecum de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat: deinde & in reliquis. Iuliæ uxori tantum abfuit, ut relegatæ, quod minimum eſt, officij, aut humanitatis aliquid impertiret, ut ex conſtitutione patris uno oppido clauſam, domo quoq; egredi, & commercio hominum frui uetuerit: ſed & peculio conceſſo à patre, præbitisq́; annuis fraudauit, per ſpeciem publici iuris, quòd nihil de his Auguſtus teſtamento cauiſſet. Matrem Liuiam grauatus, uelut partes ſibi æquas potentiæ uindicantem, & congreſſum eius aſsiduum uitauit: & longiores, ſecretioresq́; ſermones, ne eius conſilijs, quibus tamen interdum, et ægrè uti ſolebat, regi uideretur. Tulit etiam perindignè actum à Senatu*

* & egere, & uti

à Senatu, ut titulis ſuis quaſi Augusti, ita & Liuiæ filius adijceretur. Quare non parentem patriæ appellari, non ullum inſignem honorem recipere publicè paſſus eſt. Sed & frequenter admonuit maioribus, nec fœminæ conuenientibus negotijs abſtineret: præcipuè ut animaduertit incendio iuxta ædem Veſtæ & ipſam interueniſſe: populumq́; & milites, quo enixius opem ferrent, adhortatam, ſicut ſub marito ſolita eſſet.

Item odium, & crudelitas in eius matrem. 51.

DE hinc ad ſimultatem uſque proceſſit, hac (ut ferunt) de cauſa: Inſtanti ſæpius, ut ciuitate donatum in decurias allegeret, negauit alia ſe conditione allecturum, quàm ſi pateretur adſcribi albo, extortũ id ſibi à matre. At illa cōmota, ueteres quoſdam ad ſe Augusti codicillos de acerbitate, & intolerãtia morum eius è ſacrario protulit, atque recitauit. Hos & custoditos tandiu, & exprobratos tam infeſtè, adeò grauiter tulit, ut quidã putẽt inter cauſas ſeceſſus hanc ei uel præcipuam fuiſſe. Toto quidem triẽnio, quo uiuente matre adfuit, ſemel omnino eam, nec amplius, quàm uno die, ac pauciſſimis uidit horis: ac mox, neq; ægrè abeſſe curauit, defunctamq́; & dũ aduentus ſui ſpem facit, complurium dierũ mora, corrupto demũ, & tabido corpore funeratã prohibuit cōſecrari: quaſi id ipſa mandaſſet. Teſtamentumq́; eius pro irrito habuit, omnesq́; amicitias, & familiaritates, etiã quibus ea funeris ſui curã moriẽs demãdarat, intra breue tẽpus afflixit: uno ex his equeſtris ordinis uiro & in Latomiã cōdemnato.*

Afflixit, pro uexauit.
*Antiliã: alij. Anticyram.

Crudelitas, & odium eius contra filios. 52.

FIliorum neque naturalem Druſum, neque adoptiuum Germanicum patria charitate dilexit: alterius uitijs infenſus. Nam Druſus animi fluxioris, remiſſioriſq́; uitæ

Affectus eſt illi, pro erga illum.

erat. Itaq; ne mortuo quidem perinde affectus eſt: ſed tantum non ſtatim poſt, à funere, ad negotiorum conſuetudinem rediijt, iuſtitio longiore inhibito. Quin & Ilienſium Legatis paulò ſerius conſolantibus, quaſi obliterata iam doloris memoria irridens: ſe quoque reſpondit uicem eorum dolere, quòd egregium ciuem Hectorem amiſiſſent. Germanico uſqueadeò obtrectauit, ut & præclara facta eius pro ſuperuacuis eleuaret: et glorioſiſſimas uictorias, ceu damnoſas R.P. increparet. Quod uerò Alexãdriam, propter immenſam, & repentinam famem, inconſulto ſe adiſſet, queſtus eſt in Senatu. Etiam cauſa mortis fuiſſe ei per Cn. Piſonem legatũ Syriæ creditur. Quem mox huius criminis reum putant quidã mandata prolaturum, niſi ea ſecreta obſtarent, per quæ multifariam increpitũ, & per noctes creberrimè acclamatum eſt: Redde Germanicum. Quam ſuſpicionem cõfirmauit ipſe poſtea: coniuge etiam, ac liberis Germanici crudelem in modum afflictis.

Crudelitas, & odium eius contra nurum. 53.

NVrum Agrippinam, poſt mortem mariti, liberius quiddam queſtam manu apprehendit: Græcoq; uerſu, Si non dominaris, inquit, filiola, iniuriam te accipere exiſtimas? Nec ullo mox ſermone dignatus eſt. Quondã uerò inter cœnam porrecta à ſe poma guſtare non auſam, etiã uocare deſijt, ſimulãs, ſe ueneni crimine accerſitũ: cũ præſtructũ utrinq; conſultò eſſet, ut & ipſe tentandi gratia offerret, & illa quaſi certiſſimum exitiũ caueret. Nouiſſimè calumniatus, modò ad ſtatuam Auguſti, modò ad exercitus cõfugere uelle, Pandatariam relegauit. Conuicianti q; oculũ per Centurionẽ uerberibus excuſſit. Rurſus mori inedia deſtinanti, per uim ore diducto, infulciri cibum iuſſit. Sed & perſeuerantẽ, atq; ita abſumptã, cri-

Præſtructum, arte præparatum, & compoſito factum.

minoſiſſ

minoſiſſimè inſectatus eſt, cùm diem quoque natalem eius inter nefaſtos referendum ſuaſiſſet. Imputauit etiã, quòd nõ laqueo ſtrangulatam in Gemonias abiecerit: proq́; tali clementia interponi decretum paſſus eſt, quo ſibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui donũ ex auro ſacraretur.

Crudelitas & odium eius contra nepotes. 54.

*CVm ex Germanico tres nepotes, Neronem, & Druſum, & Caium: ex Druſo unum Tiberium haberet, deſtitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filijs Neronem, & Druſum P. C. commendauit: diemq́; utriuſq́; tyrocinij, congiario plebi dato, celebrauit. Sed ut comperit ineunte anno, pro eorum quoque ſalute publicè uota ſuſcepta: egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, niſi expertis, & ætate prouectis: atque ex eo, patefacta interiore animi ſui nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit: uariaq́; fraude inductos, ut & cõcitarentur ad conuicia, & cõcitati perderẽtur, accuſauit per literas, amariſſimè *cõgeſtis etiã probris: & iudicatos hoſtes fame necauit, Neronem in inſula Pontia, Druſum in ima parte palatij. Putant Nerone ad uoluntariã mortem coactũ, cũ ei carnifex, quaſi ex Senatus autoritate miſſus, laqueos, et uncos oſtẽtaret: Druſo autẽ adeò alimẽta ſubducta, ut tomentum è culcitra tentauerit mandere: amborum ſic reliquijs diſperſis, ut uix quãdoq́; colligi poſſent.* *coniectis

Crudelitas eius contra amicos. 55.

SVper ueteres amicos, ac familiares, x x. ſibi è numero principũ ciuitatis depopoſcerat: uelut conſiliarios, in negotijs publicis. Horum omniũ uix duos, aut tres incolumes præſtitit: cæteros, alium alia de cauſa, perculit. Inter quos cum plurimorum clade Elium Seianum, quem ad ſummã potentiam, non tam beneuolentia prouexerat,

quàm ut eſſet, cuius miniſterio, ac fraudibus, liberos Germanici circũueniret: nepotemq́; ſuum ex Druſo filium naturalem ad ſucceßionem Imperij confirmaret.

Crudelitas, & ſæuitia eius in grammaticos, & magiſtros. 56.

NIhilò lenior in conuictores Græculos, quibus uel maximè acquieſcebat, Zenonem quendam exquiſitius ſermocinantem, cùm interrogaſſet, quænam illa tam moleſta dialectos eſſet: & ille reſpondiſſet, Doridem: relegauit *Cynariam: exiſtimans exprobratum ſibi ueterem ſeceſſum, quòd Doricè Rhodij loquantur. Item cùm ſoleret ex lectione quotidiana quæſtiones ſuper cœnam proponere: comperiſſetq́; Seleucum Grammaticũ à miniſtris ſuis perquirere, quos quoq; tẽpore tractaret autores, atq; ita præparatum uenire: primum à contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.

Διάλεκτος. *Aenariã.

Crudelitas eius in iuuentute. 57.

SAeua, ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodôrus Gadareus, Rhetoricæ præceptor, & pro ſpexiſſe primus ſagaciter, & aßimilaſſe aptißimè uiſus eſt: ſubinde in obiurgando appellans eum, πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, id eſt, lutum ſanguine maceratũ. Sed aliquanto magis in principe eluxit etiam inter initia, cùm adhuc fauorẽ *moderationis ſimulatione captaret. Scurram, qui prætereunte funere, clarè mortuo mandarat, ut nuntiaret Auguſto, nondum reddi legata, quæ plebi reliquiſſet, attractum ad ſe recipere debitum, duciq́; ad ſupplicium imperauit, & patri ſuo uerum referre. Nec multò pòſt in Senatu Pompeio cuidam, equiti Romano, quiddam perneganti, dum uincula minatur, affirmauit fore, ut ex Pompeio Pompeianus fieret: acerba cauillatione ſimul hominis nomẽ inceſſens, ueteremq́; partiũ fortunam.

Aſsimilare, pro ſimili exprimere.

*hominum

Crimen

Crimen læſæ maieſtatis atrociter actum. 58.

*SVb idem tempus, cōſulente Prætore, an iudicia maieſtatis cogi iuberet: exercendas eſſe leges reſpondit, & atrociſsimè exercuit. Statuæ quidam Auguſti caput dempſerat, ut alterius imponeret. Acta res in Senatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Dānato reo, *paulatim hoc genus calumniæ cò proceſsit, ut hæc quoq; capitalia eſſent: Circa Auguſti ſimulachrum ſeruum *cecidiſſe: ueſtem mutaſſe: nummo, uel anulo effigiem impreſſam latrinæ, aut lupanari intuliſſe: dictū ullum, factum'ue eius exiſtimatione aliqua læſiſſe. Perijt deniq; & is, qui honores in colonia ſua eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erant.*

*confeſtim
*ſediſſe

Atrociter geſta per eum, ſub ſpecie grauitatis. 59.

MVlta præterea, ſpecie grauitatis, ac morum corrigendorum, ſed & magis naturæ obtemperans, ita ſeuè & atrociter factitauit: ut nonnulli uerſiculis quoque & præſentia exprobrarēt, & futura denuntiarēt mala:

Aſper, & immitis, breuiter uis omnia dicam?
Diſpeream, ſi te mater amare poteſt.
Non es eques. quare? non ſunt tibi millia centum:
Omnia ſi quæras, & Rhodos exilium eſt.
Aurea mutaſti Saturni ſecula, Cæſar:
Incolumi nam te, ferrea ſemper erunt.
Faſtidit uinum, quia iam ſitit iſte cruorem:
Tam bibit hunc auidè, quàm bibit antè merum.
Aſpice felicem ſibi, non tibi Romule Syllam:
Et Marium, ſi uis, aſpice, ſed reducem.
Necnon Antoni ciuilia bella mouentis,
Nec ſemel infectas aſpice cæde manus.
Et dic Roma perit: regnabit ſanguine multo,

Ad regnum quiſquis uenit ab exilio.

*domini *Quæ primò quaſi ab impatientibus* Romæ **dominij* : *ac non tam ex animi ſententia, quàm bile & ſtomacho fingerentur, uolebat accipi.* Dicebatq; *identidẽ*, Oderint, *dum probent.* Deinde *uera planè, certaq; eſſe, ipſe fecit fidem.*

Pœnæ grauiſsimæ immeritis, propter modica commiſſa, irrogatæ. 60.

IN *paucis diebus, quàm* Capreas *attigit, piſcatori, qui ſibi ſecretum agenti, grandem mullum inopinãter obtulerat, perfricari eodẽ piſce faciẽ iußit: territus, quòd is à tergo inſulæ per aſpera, et deuia erepſiſſet ad ſe.* Gratulanti *autẽ inter pœnã, quòd non & locuſtã, quã prægrandem ceperat, obtuliſſet: locuſta quoq; lacerari os imperauit.* Militẽ *prætorianũ, ob ſurreptũ è uiridario pauonem, capite punijt.* In *quodam itinere lectica, qua uehebatur, uepribus impedita, exploratorẽ uiæ primarum cohortiũ* Centurionem *ſtratum humi penè ad necem uerberauit.*

Sæuitiæ, & omnia genera crudelitatis eiuſdem. 61.

MOx *in omne genus crudelitatis erupit, nũquam deficiente materia: cùmprimò matris, deinde nepotũ, & nurus poſtremò* Seiani *familiares, atq; etiã notos perſequeretur.* Poſt *cuius interitũ uel ſæuißimus extitit: quo maximè apparuit, nõ tam ipſum à* Sciano *cõcitari ſolitũ,*

* Seianum *quàm** Sciano *quærenti occaſiones, ſubminiſtraſſe.* Etſi *cõmentario, quem de uita ſua ſummatim, breuiterq; cõpoſuit, auſus eſt ſcribere,* Seianũ *ſe puniſſe, quòd cõperiſſet furere aduerſus* Germanici *liberos filij ſui: quorũ ipſe alterum ſuſpecto iam, alterum oppreſſo demum* Seiano *interemit.* Singulatim *crudeliter facta eius exequi longum*

*genera *eſt: *generatim uelut exemplaria ſæuitiæ enumerare, ſat erit.* Nullus *à pœna hominum ceſſauit dies: ne religioſus*

quidem

quidē, ac ſacer. Animaduerſum in quoſdā incūte, anno nouo: accuſati, dānatiq́; multi cū liberis, atq; etiā uxoribus ſuis. Interdictum, ne capite dānatos propinqui lugerent: decreta accuſatoribus præcipua præmia, nōnunquam & teſtibus. Nemini delatorū fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptū, etiam paucorū, ſimpliciumq́; uerborū. Obiectū eſt poëtæ, quòd in tragœdia Agamemnonem probris laceßiſſet: obiectum & hiſtorico, quòd Brutum, Caßiūq́; ultimos Romanorū dixiſſet: animaduerſum ſtatim in autores, ſcriptaq́; abolita, quāuis probarentur aliquot ante annos, etiam Auguſto audiēte, recitata. Quibuſdā cuſtodiæ traditis, nō modò ſtudendi ſolatiū ademptū, ſed etiā ſermonis, & colloquij uſus. Citati ad cauſam dicendam, partim ſe domi uulnerauerūt, certi damnationis, ſed ad uexatiōnē, ignominiāq́; uitandā: partim in media curia uenenum hauſerunt, & tamen colligatis uulneribus, ac ſemianimes, palpitantesq́; in carcerē rapti. Nemo punitorū nō & in Gemonias abiectus, uncoq́; tractus. Viginti una die abiecti, tractiq́; inter eos pueri, & fœminæ. Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet uirgines ſtrangulari, uitiatæ prius à carnifice, dein ſtrangulatæ. Mori uolentibus, uis adhibita uiuēdi. Nam mortē adeò leue ſuppliciū putabat, ut cùm audiſſet unum ex reis Carnulium nomine anticipaſſe eam, exclamauerit: Carnulius me euaſit. Et in recognoſcēdis cuſtodijs, precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpōdit: Nondum tecum in gratiam redij. Annalibus ſuis uir cōſularis inſeruit, frequenti quondā cōuiuio, cui et ipſe affuerit, interrogatū eū ſubitò, & clarè à quodā nano aſtante mēſæ inter Capreas, cur Paconius maieſtatis reus, tādiu uiueret: ſtatim quidē petulantiā linguæ obiurgaſſe, cæterùm poſt paucos dies ſcripſiſſe

Senatui

Senatui,ut de pœna Paconij quàm primùm ſtatueret.

Crudelitas,& ſæuitia eiuſdem aucta. 62.

*AVxit,intenditq́; ſæuitiã,exacerbatus indicio de morte filij ſui Druſi: quem cum morbo, & intẽperantia periiſſe exiſtimaret,ut tandem ueneno interemptum fraude Liuillæ uxoris,atq; Seiani cognouit, neque tormentis, neq; ſupplicio cuiuſquam pepercit: ſoli huic cognitioni adeò per totos dies deditus, & intentus, ut Rhodienſem hoſpitem, quem familiaribus literis Romã euocarat, aduenisſe ſibi nuntiatum torqueri ſine mora iuſſerit, quaſi aliquis ex neceſſarijs quæſtioni adeſſet: deinde errore detecto, & occidi, ne *diuulgaret iniuriã. Carnificinæ eius oſtenditur locus Capreis, unde damnatos, poſt longa, & exquiſita tormenta, præcipitari corã ſe in mare iubebat: excipiente claßiariorum manu, & contis, atq; remis elidente cadauera: ne cui reſidui ſpiritus quicquam ineſſet. Excogitauerat autẽ inter genera cruciatus, etiã ut larga meri potione per fallaciam oneratos, repentè ueretris deligatis, fidicularum ſimul, urinæq; tormento diſtenderet. Quòd & niſi eũ mors præueniſſet, & Thraſyllus cõſulto (ut aiunt) differre quædam, ſpe longioris uitæ, compuliſſet: plures aliquantò necaturus, ac ne reliquis quidẽ nepotibus parſurus creditur: cùm & Caium ſuſpectũ haberet, & Tiberium ut ex adulterio conceptum aſpernaretur. Nec abhorret à uerò: nanq; identidem fœlicem Priamum uocabat, quòd ſuperſtes omnium ſuorum extitiſſet.*

** aliâs, uulgaret*

Suſpicio qua uixit inter facinora. 68.

QVàm uerò inter hæc nõ modò inuiſus, ac deteſtabilis, ſed prætrepidus quoq;, atq; etiã contumelijs obnoxius uixerit, multa indicia ſunt. Aruſpices ſecretò, ac ſine teſtibus conſuli uetuit. Vicina uerò urbi oracula etiã

diſijcere

diſijcere conatus eſt:ſed maieſtate Præneſtinarũ *ſortium territus,deſtitit:cùm obſignatas,deuectasq́;* Romam *non reperiſſet in arca,niſi relatas rurſus ad templum.* Vnum, & *alterum conſulares oblatis prouincijs, non auſus à ſe dimittere,uſqueadeo detinuit, donec ſucceſſores poſt aliquot annos præſentibus daret:cùm interim manente officij titulo,etiam delegaret plurima:aßidueq́; illi per legatos,& adiutores ſuos exequenda curarent.*

Suſpicio nurus,& nepotum damnatorum. 64.

NVrum *ac nepotes nunquam aliter poſt damnationem, quàm catenatos, obſutaq́; lectica loco mouit: prohibitis per militem obuijs, ac uiatoribus reſpicere uſquam, uel conſiſtere.*

Diffidentia,& ſuſpicio eiuſdem. 65.

SEianum *res nouas molientẽ, quamuis iam & natalem eius publicè celebrari, & imagines aureas coli paßim uideret:uix tandẽ & aſtu magis,ac dolo,quàm principali autoritate,ſubuertit.*Nam *primò,ut à ſe per ſpeciẽ honoris dimitteret, collegã ſibi aſſumpſit in quinto* Cõſulatu, *quem longo interuallo abſens ob id ipſum ſuſceperat.*Deinde *ſpe affinitatis,ac* Tribunitiæ *poteſtatis deceptũ, inopinantẽ criminatus eſt pudẽda,miſerandaq́; oratione:cum inter alia* P.C. *precaretur,mitterent alterum è* Conſulibus,*qui ſenẽ ſe, & ſolum in conſpectum eorũ cum aliquo militari præſidio perduceret.* Sic *quoq́; diffidens, tumultumq́; metuens,* Druſum *nepotem, quem uinculis adhuc* Romæ *continebat, ſolui,ſi res poſceret, ducemq́; cõſtitui præceperat.* Aptatis *etiã nauibus ad quaſcunq; legiones, meditabatur fugã,ſpeculabundus ex altißima rupe identidem:ſignaq́;,ne nuntij morarẽtur,tolli procul,ut quidq́; foret factum, mandauerat.* Verùm & *oppreſſa coniuratione* Speculabundus,pro ſubinde ſpeculans.

tione Sciani, nihilo ſecurior, aut conſtantior, per IX. *pro ximos menſes non egreſſus eſt uilla, quæ uocatur* Iouis.

Conuicia, & libelli contra eum editi. 66.

VRebant *inſuper anxiam mentem uaria undiq; conuicia, nullo non damnatorum omne probri genus coràm, uel per libellos in orcheſtra poſitos ingerente.* Quibus *quidē diuerſiſſimè afficiebatur: modò ut præ pudore ignota, & celata cuncta cuperet: nonnunquam eadē contemneret, & proferret ultro, atq; uulgaret.* Quin & Arthabani *Parthorū regis laceratus eſt literis, parricidia, et cædes, & ignauiā, & luxuriā obijciētis: monētisq;, ut uolūtaria morte, maximo, iuſtiſſimoq; ciuiū odio quāprimū ſatisfaceret.* Poſtremò *ſemetipſe pertæſus talis epiſtolæ principio, tantū non ſummā malorum ſuorū profeſſus eſt.*

Tantum non, pro pene.

Epiſtola, & oratio eius ad Senatum, factum ſuum pronuntiantis. 67.

QVid *ſcribam uobis* P. C? *aut quomodo ſcribam? aut quid omnino non ſcribam, hoc tempore?* Dij *me,* Deæq; **pœnis perdant, quā quotidie perire ſentio, ſi ſcio.* Exiſtimant *quidā, præſciſſe hæc cum peritia futurorū: ac multò antè quanta ſe quādoq; acerbitas, & infamia maneret, proſpexiſſe.* Ideoq; *ut* Imperiū *iniret, et patris patriæ appellationē, & ne in acta ſua iuraretur, obſtinatiſſimè recuſaſſe: ne mox maiore dedecore impartātis honoribus inueniretur.* Quod *ſanè et ex oratione eius, quā de utraq; re habuit, colligi poteſt: uel cùm ait, ſimilem ſe ſemper ſui futurum: nec unquam mutaturū mores ſuos, quandiu mentis ſanæ fuiſſet: ſed exempli cauſa cauendum, ne ſe Senatus in acta cuiuſquam obligaret, qui aliquo caſu mutari poſſet.* Et *rurſus:* Si *quando antē, inquit, de moribus meis, deuotoq; uobis animo dubitaueritis: quod prius quàm eueniat, opto, ut me ſupremus dies huic mutatæ ueſtræ de me*

*aliâs, peius perdāt quā.

Deuotus uobis, pro deditus, in bonam partem.

opinioni

opinioni eripiat: nihil honoris adijciet mihi patris appellatio: uobis autẽ exprobrabit, aut temeritatem delati mihi eius cognominis, aut incõſtantiam contrarij de me iudicij.

Statura, & membra, & ualetudo, & inceſſus eiuſdem. 68.

C*Orpore fuit amplo, atq; robuſto: ſtatura, quæ iuſtam excederet. Latus ab humeris, & pectore: cæteris quoq; membris uſq; ad imos pedes æqualis, & congruens. Siniſtra manu agiliore, ac ualidiore. Articulis ita firmis, ut recẽs, & integrũ malũ digito terebraret: caput pueri, uel etiam adoleſcentis, talitro uulneraret. Colore erat candido, capillo pone occipitium ſubmiſsiore, ut ceruicem etiam obtegeret, quod gentile in illo uidebatur. Facie honeſta: in qua tamen crebri, & *ſubtiles tumores, cũ prægrandibus oculis: & qui (quod mirũ eſſet) noctu etiã, & in tenebris uiderẽt, ſed ad breue, & cùm primũ à ſomno patuiſſent, demũ rurſum hebeſcebant. Incedebat ceruice rigida, et obſtipa: adducto ferè uultu, plerũq; tacitus: nullo, aut rariſsimo etiã cum proximis ſermone, eóq; tardiſſimo: nec ſine molli quadã digitorũ geſticulatione. Quæ omnia ingrata, atque arrogantiæ plena, & animaduertit Auguſtus in eo, & excuſare tẽtauit ſæpe apud Senatũ, ac populũ: profeſſus naturæ uitia eſſe, nõ animi. Valetudine proſperrima uſus eſt, tẽpore quidem principatus penè toto propè illæſa: quãuis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adiumento, conſilio'ue medicorum.* *ſubiti

Obſeruatio religionum. 69.

C*Irca Deos, ac religiones negligentior: quippe addictus mathematicæ: perſuaſionisq; plenus, cuncta fato agi. Tonitrua tamen præter modũ expauesſcebat: & turbatiore cœlo nunquam non coronã lauream *ceruice ge-* * al's, capite

l . ſtauit

ſtauit, quòd fulmine afflari negetur id genus frondis.

Artes, & diſciplina eius. 70.

ARtes liberales utriuſq; generis ſtudioſiſſimè coluit. In oratione Latina ſecutus eſt Coruinum Meſſalam: quem ſenem adoleſcēs obſeruauerat. Sed affectatione, & moroſitate nimia obſcurabat ſtylum: ut aliquanto ex tempore, quàm à cura, præſtantior haberetur. Compoſuit & carmen lyricum, cuius eſt titulus, * Conqueſtio de Iulij Cæſaris morte. Fecit & Græca poëmata, imitatus Euphorionē, & Arrianū, & Parthenium: quibus poëtis admodum delectatus, ſcripta eorum, & imagines, publicis bibliothecis inter ueteres, & præcipuos autores dedicauit: & ob hoc pleriq; eruditorum certatim ad eum multa de his ediderūt. Maximè tamen curauit notitiā hiſtoriæ fabularis, uſq; ad ineptias, atq; deriſum. Nam & grammaticos, quod genus hominū præcipuè, ut diximus, appetebat, eiuſmodi ferè quæſtionibus experiebatur: Quæ mater Hecubæ, quod Achilli nomē inter uirgines fuiſſet, quid Sirenes cātare ſint ſolitæ. Et quo primùm die, poſt exceſſum Auguſti, curiā intrauit: quaſi pietati ſimul, ac religioni ſatisfacturus: Minois, exēplo, ture quidē ac uino, uerùm ſine tibicine, ſupplicauit: ut ille olim in morte filij.

*al's, conquiſitio.

Peritia ſermonis Græci, & abſtinentia pronuntiatus eius. 71.

SErmone Græco quanquam* aliâs promptus, & facilis, non tamen uſquequaque uſus eſt. Abſtinuitq; maximè in Senatu: adeo quidem, ut Monopolium nominaturus, prius ueniam poſtularit, quòd ſibi uerbo peregrino utendum eſſet: atq; etiam in quodam decreto patrū, cùm ἔμβλημα recitaretur, commutandam cenſuerit uocē, & pro peregrina noſtratem requirendam: aut ſi non reperiret

*alioqui

riretur, uel pluribus, & per ambitum uerborũ rem enunciandam. Militem quoque Græcè teſtimonium interrogatum, niſi Latinè reſpondere uetuit.

Infirmitas eius, & quòd ad urbem rediens retroceſsit. 72.

BIs omnino toto ſeceſſus tempore, Romam redire conatus, ſemel triremi uſque ad proximos naumachiæ hortos ſubuectus eſt: diſpoſita ſtatione per ripas Tyberis, quæ obuiam prodeuntes ſubmoueret. Iterum Appia uſque ad ſeptimum lapidem, ſed proſpectis modò, nec aditis urbis mœnibus rediјt. Primò incertum qua de cauſa: poſtea oſtento territus. Erat ei in oblectamentis ſerpens draco, quẽ ex conſuetudine manu ſua cibaturus, cùm conſumptum à formicis inueniſſet: monitus eſt, ut uim multitudinis caueret. Rediens ergo prope Campaniã Aſturæ, in languorem incidit. Quo paulum leuatus, Circeios pertendit. Ac ne quam ſuſpicionẽ infirmitatis daret, caſtrenſibus ludis non interfuit ſolum, ſed etiã miſſum in arenam aprum iaculis deſuper petiјt: ſtatimq́; latere conuulſo, &, ut exæſtuarat, afflatus aura, in grauiorem recidit morbum. Suſtentauit autem aliquandiu, quamuis Miſenũ uſq; deuectus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne conuiuia quidem, ac cæteras uoluptates, partim intemperantia, partim diſsimulatione. Nam Chariclem medicum, quòd commeatu abfuturus, è conuiuio egrediens, manum ſibi oſculandi cauſa apprehẽdiſſet, exiſtimans tentatas ab eo uenas, remanere, ac recumbere hortatus eſt, cœnamq́; protraxit. Nec abſtinuit conſuetudine, quin tunc quoque inſtans in medio triclinio, aſtante lictore, ſingulos ualere dicentes appellaret.

Cibo illũ, pro cibum do illi.

Locus, & tempus mortis eius. 73.

INterim cùm in actis Senatus legiſſet, dimiſſos, ac ne auditos quidem quoſdam reos, de quibus ſtrictim, & nihil aliud quàm nominatos ab indice ſcripſerat: pro cõtempto ſe habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo deſtinauit, non temere quicquam, niſi ex tuto auſurus. Sed & tempeſtatibus, & ingraueſcente ui morbi retentus, paulò pòſt obijt in uilla Lucilliana, octauo & ſeptuageſimo ætatis anno, tertio et uigeſimo Imperij, decimoſeptimo Calẽ. Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, C. Portio Nigro coss. Sunt qui putent uenenum ei à Caio datum lentum, atq; tabificũ. Alij in remiſſione fortuitæ febris cibum deſiderãti negatum: nonnulli puluinum iniectum, cum extractum ſibi deficienti anulum mox reſipiſcens requiſiſſet. Seneca eum ſcribit, intellecta defectione, exemptũ anulum quaſi alicui traditurũ parumper tenuiſſe: dein rurſus aptaſſe digito, & compreſſa ſiniſtra manu iacuiſſe diu immobilem: ſubitò uocatis miniſtris, ac nemine reſpondente, conſurrexiſſe, nec procul à lectulo deficiẽtibus uiribus concidiſſe.

Signa præcedentia mortem eius. 74.

SVpremo natali ſuo Apollinem Temenitem, & amplitudinis, & artis eximiæ aduectum Syracuſis, ut in bibliotheca noui templi poneretur, uiderat per quietẽ affirmantem ſibi, non poſſe ſe ab ipſo dedicari. Et ante paucos, quàm obiret, dies, turris Phari terræ motu Capreis concidit. Ac Miſeni cinis è fauilla, & carbonibus, ad calefaciendum tricliniũ illatus, extinctus, & iandiu frigidus exarſit repentè prima ueſpera, atque in multam noctem pertinaciter luxit.

Lætitia Romanorũ in morte eius, & geſta per eũ. 75.

MOrte eius ita lætatus eſt populus, ut ad primũ nuntium diſcurrentes, pars Tiberium in Tyberim clamitar

mitarent: pars terram matrem, Deoſq; manes orarent, ne mortuo ſedem ullam niſi inter impios darent: alij uncum, & Gemonias cadaueri minarentur, exacerbati ſuper memoriam priſtinæ crudelitatis, etiam recenti atrocitate. Nam cùm Senatuſconſultum actum eſſet, ut pœna damnatorum in decimum ſemper diem differretur, fortè accidit, ut quorundam ſupplicij dies is eſſet, quo nuntiatũ de Tiberio erat. Hos implorãtes hominum fidem, quia abſente adhuc Caio nemo extabat, qui adiri, interpellariq; poſſet, cuſtodes, ne quid aduerſus conſtitutum facerent, ſtrangulauerunt, abieceruntq; in Gemonias. Creuit igitur inuidia: quaſi, etiam poſt mortem tyranni, ſæuitia permanente. Corpus ut moueri à Miſeno cœpit: cõclamantibus pleriſque, Atellam potius deferendum, & in Amphitheatro ſemiuſtulandum: Romam per milites deportatum eſt, crematumq; publico funere.

Teſtamentum & ultima diſpoſitio eiuſdem. 76.

TEſtamentum duplex ante biennium fecerat: alterum ſua, alterum liberti manu, ſed eodem exemplo: obſignaueratq; etiam humilimorum ſignis. Eo teſtamento hæredes æquis partibus reliquit, Caium ex Germanico, & Tiberium ex Druſo nepotes: ſubſtituitq; inuicem. Dedit & legata pleriſque: inter quos uirginibus Veſtalibus, ac militibus uniuerſis, plebiq; Romanæ uiritim, atque etiam ſeparatim uicorum magiſtris.

C. SVETONII TRANQVILLI, C. CAESAR CALIGVLA.

De Germanico patre Caligulæ. 1.

GERMANICVS C. Cæſaris pater, Druſi, & iunioris Antoniæ filius, à Tiberio patruo adoptatus, quæſturã quinquennio antè, quàm per leges liceret, & poſt eam, Conſulatum ſtatim geſſit. Miſſusq; ad exercitum in Germaniam, exceſſu Auguſti nunciato, legiones uniuerſas Imperatorẽ Tiberium pertinaciſſimè recuſantes, & ſibi ſummã Reip. deferẽtes, (incertum conſtantia, an pietate maiore) compeſcuit: atq; hoſte mox deuicto, triumphauit. Conſul deinde iterum creatus, ac prius quàm honorẽ iniret, ad componendum Orientis ſtatum expulſus, cùm Armeniæ regẽ deuiciſſet, Cappadociam in prouinciæ formam redegiſſet, annum ætatis agens quartũ & trigeſimũ, diutino morbo Antiochiæ obijt: non ſine ueneni ſuſpicione. Nam præter liuores, qui toto corpore erant, & ſpumas, quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter oſſa incorruptum repertum eſt: cuius ea natura exiſtimatur, ut tinctum ueneno igne confici nequeat.

Exceſſus, pro obitu.

Germanici mors. 2.

OBijt autem (ut opinio fuit) fraude Tiberij: miniſterio, & opera Cn. Piſonis. Qui ſub idem tẽpus Syriæ præpoſitus, nec diſſimulans offendendum ſibi aut patrem, aut filium, quaſi planè ita neceſſe eſſet, etiam ægrũ Germanicũ grauiſſimis uerborũ, ac rerũ acerbitatibus, nullo adhibito modo, affecit: propter quæ, ut Romã redijt, pe-

nè

rè diſcerptus à populo, à Senatu capitis damnatus eſt.

Virtutes tam corporis, quàm animi ipſius Germanici. 3.

OMnes Germanico corporis, animi'que uirtutes, & quantas nemini cuiquam contigiſſe ſatis conſtat: Formam, & fortitudinem egregiam: ingenium in utroq; eloquentiæ, doctrinæq; genere præcellens: beneuolentiam ſingularem: conciliandæq; hominum gratiæ, ac promerendi amoris mirum, & efficax ſtudium. Formæ minus congruebat gracilitas crurum, ſed ea quoq; paulatim repleta aſsidua equi uectatione. Poſt cibum hoſtem cominus ſæpe percuſsit. Orauit cauſas etiam triumphaleis: atque inter cætera ſtudiorum monumenta reliquit & comœdias Græcas. Domi, foriſq; ciuilis: libera, ac fœderata oppida ſine lictoribus adibat. Sicubi clarorum uirorum ſepulchra cognoſceret, inferias manibus dabat. Cæſorũ clade Variana ueteres, ac diſperſas reliquias uno tumulo humaturus colligere ſua manu, & cõportare primus aggreſſus eſt. Obtrectatoribus etiam qualeſcunq;, & quantacunq; de cauſa nactus eſſet, lenis adeò, & innoxius, ut Piſoni decreta ſua reſcindenti, clientelas diu uexanti, nõ prius ſuccenſere in animũ induxerit, quàm ueneficijs quoq;, & deuotionibus impugnari ſe cõperiſſet: ac ne tũc quidem ultrà progreſſus, quàm ut & amicitiam ei more maiorum renuntiaret, mandaretq; domeſticis ultionem, ſi quid ſibi accideret.

Deuotio, pro execratione.

Renuntiare, p denuntiare.

Omnium fauor ad eum, & dilectio. 4.

QVarum uirtutum fructum uberrimũ tulit, ſic probatus, & dilectus à ſuis, ut Auguſtus (omitto enim neceſſitudines reliquas) diu cunctatus, an ſibi ſucceſſorem deſtinaret, adoptandum Tiberio dederit. Sic uulgò fauorabilis, ut plurimi tradãt, quoties aliquò adueniret, uel ſicunde diſcederet, præ turba occurrẽtium proſequen-

Fauorabilis, p gratioſus.

tium'ue nonnunquam eum diſcrimen uitæ adiſſe: è Germania uerò, poſt compreſſam ſeditionem, reuertenti, prætorianas cohortes uniuerſas prodiſſe obuiam, quamuis pronuntiatum eſſet, ut duæ tantummodo exirent: Populi autem Romani ſexum, ætatem, ordinem omnem uſque ad uiceſimum lapidem effudiſſe ſe.

Præſagia quæ diem mortis Germanici præuenerunt, & luctus barbaricus. 5.

TAmen longè maiora, & firmiora de eo iudicia in morte, ac poſt mortem extitere. Quo defunctus eſt die, lapidata ſunt tēpla, ſubuerſæ deûm aræ, Lares à quibuſdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expoſiti. Quin & Barbaros ferunt, quibus inteſtinum, quibusq; aduerſus nos bellum eſſet, uelut in domeſtico, communiq; mœrore, conſenſiſſe ad inducias: Regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & uxorum capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus: Regum etiam regem & exercitatione uenandi, & conuictu Megiſtanū abſtinuiſſe, quod apud Parthos iuſtitij inſtar eſt.

Mœſtitia & luctus in urbe de morte eius. 6.

ROmæ equidem, cùm ad primam famam ualetudinis attonita, & mœſta ciuitas ſequētes nuntios opperiretur: & repēte iam ueſperi incertis autoribus cōualuiſſe tandem percrebuiſſet: paßim cū luminibus & uictimis in Capitolium concurſum eſt, ac penè reuulſæ templi fores, ne quid geſtiētes uota reddere moraretur. Expergefactus è ſomno Tiberius eſt gratulantiū uocibus, atq; undiq; cōcinentium, Salua Roma. Salua patria, Saluus eſt Germanicus. Et ut demū fato functum palàm factum eſt, nō ſolatijs ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauitq; etiam per feſtos Decēbris mēſis dies. Auxit gloriā, deſideriūq; defuncti etiā atrocitas inſequentiū temporū:

cunctis

cunctis, nec temere opinantibus, reuerentia eius, ac metu repreſſam Tiberij ſæuitiam, quæ mox eruperit.

Vxores & filij Germanici. 7.

HAbuit in matrimonio Agrippinam, M. Agrippæ & Iuliæ filiam, & ex ea nouem liberos tulit: quorum duo infantes adhuc rapti, unus iam puerafcens inſigni feſtiuitate, cuius effigiem habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris Liuia dedicauit. Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam, quotieſcunque introiret exoſculabatur. Cæteri ſuperſtites patri fuerunt. Tres ſexus fœminini, Agrippina, Druſilla, Liuilla, continuo triennio natæ, totidem mares Nero, & Druſus, & C. Cæſar. Neronem, & Druſum Senatus, Tiberio criminante, hoſtes iudicauit.

Locus, & tempus natiuitatis C. Cæſaris. 8.

CAius Cæſar natus eſt pridie Cal. Septembres, patre ſuo, & C. Fonteio Capitone c o s s. ubi natus ſit, incertum diuerſitas tradentium facit. Cn. Lentulus Getulicus Tiburi genitum ſcribit: Plinius Secundus in Treueris uico Ambiatino ſupra confluentes: addit etiam pro argumento aras ibi oſtendi inſcriptas, ob Agrippinæ puerperium. Verſiculi, imperante mox eo, diuulgati, apud hybernas legiones procreatum indicant:

In caſtris natus, patrijs nutritus in armis,
Iam deſignati principis omen erat.

Ego in actis Antij ipſum inuenio editum. Getulicum refellit Plinius, quaſi mentitum per adulationem, ut ad laudes iuuenis, glorioſiq; principis aliquid etiã ex urbe Herculi ſacra ſumeret: abuſumq; audentius mendacio, quòd ante annum ferè natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipſe C. Cæſar: de cuius amabili pueritia, immaturoq; obitu ſuprà diximus. Plinium arguit ratio

temporum. Nam qui res Auguſti memoriæ mandarunt, Germanicum exacto conſulatu in Galliam miſſum cõſentiunt, iam nato Caio. Nec Plinij opinionem inſcriptio aræ quicquam adiuuerit, cùm Agrippina bis in ea regione filias enixa ſit: & qualiſcunq; partus, ſine ullo ſexus diſcrimine, puerperiũ uocetur: quòd antiqui etiam puellas pueras, ſicut & pueros puellos dictitarẽt. Extat & Auguſti epiſtola ante paucos, quàm obiret, menſes, ad Agrippinã

*aliâs, hæc *neptem ita ſcripta de Caio *hoc (neq; enim quiſquam iam alius infans nomine pari nũc ſupererat) puerũ Caiũ XV. Cal. Iunij (ſi dij uolent) ut ducerẽt Talarius, & Aſellius, heri cũ his conſtitui. Mitto præterea cũ eo ex ſeruis meis medicum, quem ſcripſi Germanico, ſi uellet, ut retineret. Valebis mea Agrippina, & dabis operam, ut ualẽs peruenias ad Germanicum tuum. Abunde arbitror patere, non potuiſſe ibi naſci Caium, quò propè bimulus demum perductus ab urbe ſit. Verſiculorum quoq; fidem eadem hæc eleuant: & eò facilius, quòd hi ſine autore ſunt. Sequẽda igitur eſt (quæ ſola actorũ reſtat) & publici inſtrumenti autoritas: præſertim cum Caius Antium, omnibus ſemper locis atq; ſeceßibus prælatum, non aliter quàm natale ſolum dilexerit: tradaturq; etiam ſedem, ac domicilium Imperij tædio urbis transferre eò deſtinaſſe.*

Cognomen Caij, & ubi primùm educatus fuerit. 9.

* Beroaldus legit, ioco *CAligulæ cognomẽ caſtrenſi *loco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. Apud quos quantum præterea per hanc nutrimentorum conſuetudinem amore & gratia ualuerit, maximè cognitũ eſt: cùm poſt exceſſũ Auguſti, tumultuãtes, & in furorẽ uſq; præ*

* aliâs obligari *cipites, ſolus haud dubie conſpectu ſuo flexit. Non enim prius deſtiterũt, quàm *ablegari eũ ob ſeditionis periculum, &*

lum, &

lum, & in proximam ciuitatē demandari animaduertiſſent. Tunc demum ad pœnitentiam uerſi, repreſſo, ac retento uehiculo, inuidiam, quæ ſibi fieret, deprecati ſunt.

Locus, & apud quos ſecundo fuerit educatus. 10.

COmitatus eſt patrē & in Syriaca expeditione. Vnde reuerſus primùm in matris, deinde ea relegata, in Liuiæ Auguſtæ proauiæ ſuæ contubernio manſit: quam defunctam prætextatus etiam tum pro Roſtris laudauit. Tranſijtq; ad Antoniam auiam, & undeuigeſimo ætatis anno accitus Capreas, à Tiberio uno atq; eodem die togam ſumpſit, barbamq; poſuit: ſine ullo honore, qualis contigerat tyrocinio fratrum eius. Hic omnibus inſidijs tentatus elicientiū, cogētiumq; ſe ad querelas, nullā unquam occaſionem dedit: perinde obliterato ſuorum caſu, ac ſi nihil cuiquam accidiſſet: quæ uerò ipſe pateretur, incredibili diſsimulatione tranſmittens. Tantiq; in auum, & qui iuxtà erant, obſequij: ut non immerito ſit dictum: Nec ſeruum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuiſſe.

Signa ſæuitiæ eius in iuuentute. 11.

NAturam tamen ſæuā, atq; probroſam, nec tunc quidem inhibere poterat: quin & animaduerſionibus, pœniſq; ad ſupplicium datorū cupidiſsimè intereſſet: & ganeas, atq; adulteria capillamento celatus, & ueſte longa noctibus ambiret: ac ſcenicas ſaltandi canendiq; artes ſtudioſiſsimè appeteret: facilè id ſanè Tiberio patiente, ſi per has manſuefieri poſſet ferum eius ingenium. Quod ſagaciſsimus ſenex ita prorſus perſpexerat, ut aliquoties prædicaret exitio ſuo, omniumq; Caium uiuere: & ſe natricem (ſerpentis id genus) Populo Romano, Phaëthontem orbi terrarum educare.

Adulteria pro ipſis proſtibulis.

Vxor

Vxor eius,& ſuſpicio ueneficii in Tiberium. 12.

NOn ita multò pòſt Iuniam Claudillam M. Syllani nobiliſſimi uiri filiam duxit uxorē. Deinde Augur in locum fratris ſui Druſi deſtinatus prius quàm inaugu-raretur,ad Pontificatum traductus eſt:inſigni teſtimonio pietatis,atq; indolis:cum deſerta,deſolataq; reliquis ſubſi-*hoſte dijs aula,Seiano *uerò tunc ſuſpecto,mox & oppreſſo, ad ſpem ſucceſſionis paulatim admoueretur. Quam quò magis confirmaret,amiſſa Iunia ex partu,Enniā Næuiā Macronis uxorem,qui tum prætorianis cohortibus præerat,ſolicitauit ad ſtuprum,pollicitus & matrimonium ſuum,ſi potitus Imperio fuiſſet:deq; ea re & iureiurando,& chirographo cauit.Per hanc inſinuatus Macroni, ueneno Tiberium aggreſſus eſt,ut quidam opinātur:Spirantiq; adhuc detrahi anulum: &, quoniam ſuſpicionem retinentis dabat,puluinum iuſſit inijci:atq; etiam fauces manu ſua oppreſſit:liberto, qui ob atrocitatem facinoris exclamauerat,confeſtim in crucē acto.Nec abhorret à ueritate:cùm ſint quidam autores,ipſum poſteà,etſi non de perfecto,at certè de cogitato quondam parricidio profeſſum.Gloriatū enim eſſe aſſiduè,in cōmemoranda ſua pietate,ad ulciſcendam necē matris & fratrū,introiſſe ſe cū pugione cubiculum Tiberij dormientis:& miſericordia correptum,abiecto ferro receſſiſſe:nec illum, quanquàm ſenſiſſet,aut inquirere quicquam,aut exequi auſum.

Autores ſunt, qui narrant, non ſolum qui ſuadent.

Imperium Caii Caligulæ Cæſaris. 13.

SIc Imperiū adeptus P. R. uel(ut ita dicam)hominum genus,uoti compotem fecit: exoptatiſſimus princeps maximæ parti prouincialium,ac militum,quòd infantem pleriq; cognouerant: ſed & uniuerſæ plebi urbanæ ob memoriam Germanici patris,miſerationemq; propè afflictæ do

ctæ domus. Itaq; ut à Miſeno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tiberij proſequens, tamē inter altaria, & uictimas, ardenteſq; tedas, denſiſſimo et lætiſſimo obuiorum agmine inceſſit ſuper fauſta nomina, ſidus, & pullum, & puppum, & alumnum appellantium.

Geſta eius in initio principatus. 14.

INgreſſoq; urbem, ſtatim conſenſu Senatus, & irrumpentis in curiam turbæ, irrita Tiberij uoluntate, qui teſtamento alterum nepotem ſuum prætextatū adhuc cohæredem ei dederat, ius arbitriumq; omnium rerum illi permiſſum eſt, tanta publica lætitia, ut tribus proximis menſibus (ac ne totis quidem) ſupra centum L X. millia uictimarum cæſa tradantur. Cùm deinde paucos poſt dies in proximas Campaniæ inſulas traieciſſet, uota pro reditu ſuſcepta ſunt: ne minimā quidem occaſionē quoquam omittente in teſtificanda ſolicitudine, & cura de incolumitate eius. Vt uerò in aduerſam ualetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt, qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quiq; capita ſua titulo propoſito uouerent. Acceſſit ad immenſum ciuiū amorē notabilis etiam externorū fauor. Namq; Arthabanus Parthorum rex, odium ſemper contemptumq; Tiberij præ ſe ferens, amicitiam eius ultro petijt: uenitq; ad colloquium legati conſularis: & tranſgreſſus Euphratem, aquilas & ſigna Romana, Cæſarumq; imagines adorauit.

Notabilis fauor, ꝑ inſigni in bonam partem.

Pia, & ciuilia geſta per eum in initio principatus. 15.

INcendebat & ipſe ſtudia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lachrymis pro concione laudato, funeratoq; ampliſſimè, confeſtim Pandateriam, & Pōtias, ad transferēdos matris, fratriſq; cineres feſtinauit: tempeſtate turbida, quò magis pietas emineret:

Pōtię meminit & Hieronymꝰ.

adijtq;

*adijtq́; uenerabundus, ac per ſemet in urnas condidit. Nec minore ſcena Hoſtiã, præfixo in biremis puppe uexillo, & inde Romã Tyberi ſubuectos, per ſplendidiſsimũ quẽque equeſtris ordinis, medio, ac frequenti die duobus *ferculis mauſoleo intulit. Inferiasq́; his annua religione publicè inſtituit: & eò amplius matri Circẽſes, carpentũq́; quo in põpa traduceretur. At in memoriã patris. Septẽbrem menſem Germanicum appellauit. Poſt hæc, Antoniæ auiæ quicquid unquam Liuia Auguſta honorum cepiſſet, uno* SENAT. CONS. *congeſſit. Patruũ Claudium equitẽ Ro. ad id tempus collegam ſibi in conſulatu aſſumpſit. Fratrẽ Tiberium die uirilis togæ adoptauit, appellauitq́; principẽ iuuẽtutis. De ſororibus autor fuit, ut omnibus ſacramentis *adijcerẽtur: Neq; me, liberosq́; meos chariores habeo, quàm Caium, & ſorores eius. Itẽ relationibus conſulum: Quod bonum felixq́; ſit C. Cæſari, ſororibusq́; eius. Pari popularitate damnatos, relegatosq́; reſtituit: criminumq́;, ſi qua reſidua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Commentarios ad matris, fratrumq́; ſuorum cauſas pertinentes, ne cui poſtmodũ delatori, aut teſti maneret ullus metus, conuectos in forum, & antè clarè obteſtatus Deos, neque legiſſe, neque attigiſſe quicquam, concremauit. Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, contendens nihil ſibi admiſſum, cur cuiquam inuiſus eſſet: negauitq́; ſe delatoribus aures habere.*

* *Beroaldus legit, forulis*

**addicerentur*

Ciuilia eius geſta, ac ipſius moderatio. 16.

SPintrias monſtruoſarum libidinum ægrè ne profundo mergeret exoratus, urbe ſubmouit. Titi Labieni, Cordi Cremutij, Caßij Seueri ſcripta Senatuſcõſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus, lectitariq́; permiſit: quãdo maximè ſua intereſſet, ut facta quæq; poſteris tradãtur. Rationes

*tiones Imperij ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas publicauit. Magiſtratibus liberã iuriſdictionẽ, & ſine ſui appellatione cõceſſit. Equites Romanos ſeuere curioſeq́;, nec ſine moderatione recognouit: palàm adempto equo, quibus aut probri aliquid, aut ignominiæ ineſſet: corũ, qui minore culpa tenerentur, nominibus modò in recitatione præteritis. Vt leuior labor iudicãtibus foret, ad quatuor priores, quintã decuriã addidit. Tẽtauit & comitiorũ more reuocato, ſuffragia populo reddere. Legata ex teſtamẽto Tiberij, quanquã abolito, ſed & Liuiæ Auguſtæ, quod Tiberius ſuppreſſerat, cũ fide, ac ſine calũnia repræſentata perſoluit, Ducẽteſimã auctionũ Italiæ remiſit. Multis incendiorũ dãna ſuppleuit: ac ſi quibus regna reſtituit, *adiecit et fructũ omnẽ uectigaliorũ, & reditum medij temporis, ut Antiocho Comageno* H-S. *millies confiſcatum. Quoq́; magis nullius non boni exempli fautor uideretur, mulieri libertinæ*octingenta donauit, quòd excruciata grauiſſimis tormẽtis de ſcelere patroni reticuiſſet. Quas ob res inter reliquos honores decretus eſt ei clypeus aureus: quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent, Senatu proſequente: nobilibusq́; pueris ac puellis, carmine modulato, laudes uirtutum eius canentibus. Decretũ autem, ut dies, quo cepiſſet Imperium, Palilia uocaretur, uelut argumentum rurſus conditæ urbis.*

Repræſentata, pro exhibita.

**affecit*

**octoginta*

Conſulatus per eum geſti, & liberalitas eius ad populum. 17.

CONſulatus quatuor geſſit: primum ex Cal. Ianuarijs per duos mẽſes: ſecũdum ex Calen. Ianuarijs per triginta dies: tertium uſq; in Idus Ianuarij: quartum uſq; in VII. *Idus eaſdẽ. Ex omnibus duos nouiſſimos coniunxit.*

Ter

Tertium autem Lugduni inijt ſolus: nõ, ut quidam opinantur, ſuperbia, negligentia'ue, ſed quòd defunctũ ſub Calendarum diem collegã reſciſſe abſens non poterat. Congiarium populo bis dedit trecenos H-S. *toties abundantiſſimum epulum Senatui, equeſtriq; ordini, etiã coniugibus, ac liberis utrorunq;. Poſteriore epulo, forẽſia inſuper uiris, pueris ac fœminis faſcias purpuræ, ac conchylij diſtribuit. Et ut lætitiam publicam in perpetuum quoq; augeret, adiecit diem Saturnalibus, appellauitq; Iuuenalem.*

Foreſe ueſtis genus.

Spectacula per eum edita. 18.

M*Vnera gladiatoria partim in Amphitheatro Tauri, partim in ſeptis aliquot edidit: quibus inſeruit cateruas Afrorum, Campanorumq́; pugilum ex utraque regione electiſſimorũ. Neq; ſpectaculis ſemper ipſe præſedit: ſed interdum aut magiſtratibus, aut amicis præſidendi munus iniunxit. Scenicos ludos & aſſiduè, & uarij generis, multifariam fecit: *quondam etiam & nocturnos accenſis tota urbe luminibus. Sparſit & miſſilia uariarũ rerum, & panaria cum obſonio uiritim diuiſit. Qua epulatione, equiti Ro. contra ſe hilarius, auidiusq; ueſcenti, partes ſuas miſit: ſed & Senatori ob eandem cauſam codicillos, quibus Prætorem eũ extra ordinẽ deſignabat. Edidit & Circenſes plurimos à mane uſq; ad ueſperã, interiecta modò Africanorũ uenatiõe, modò Troiæ decurſione, quoſdã autem præcipuos, minio, & chryſocolla conſtrato circo: nec ullis niſi ex ſenatorio ordine auriganti-bus. Cõmiſit & ſubitos, *cũ lege *Luciana apparatũ Circi proſpicientẽ pauci ex proximis menianis poſtulaſſent.*

* *quoſdam*

Miſsilia uariarum, rerũ, pro uarias res.

* Aliàs, cũ elegantiam apparatus circi proſpicere pauci ex.

* Beroaldus Iouiana legit.

Nouum genus ſpectaculi per eum editum. 19.

N*Ouum præterea, atq; inauditum genus ſpectaculi excogitauit. Nam Baiarum medium interuallum, & Pu*

& Puteolanas moles trium millium & ſexcētorum ferè paſſuum ponte coniunxit, contractis undiq; onerarijs nauibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis, ſuperiectoq; aggere terreno, ac directo in Appiæ uiæ formā. Per hūc pontem ultro citro commeauit, biduo continenti. Primo die phalerato equo, inſignisq; quercica corona, & ſecuri, et cetra, & gladio, aureaq; chlamyde. Poſtridie quadrigario habitu, curriculoq; biiugi famoſorum equorum præ ſe ferens Darium puerum ex Parthorum obſidibus, comitante prætorianorum agmine, & in eſſedis cohorte amicorum. Scio pleroſq; exiſtimaſſe, talem à Caio pontē excogitatū, æmulatione Xerxis, qui nō ſine admiratione aliquantò anguſtiorem Helleſpōtum contabulauerit. Alios, ut Germaniam, & Britāniam, quibus imminebat, alicuius immenſi operis fama territaret. Sed auum meum narrātem puer audiebam, cauſam operis ab interioribus aulicis proditam, quòd Thraſyllus mathematicus, anxio de ſucceſſore Tiberio, & in uerum nepotem proniori, affirmaſſet, non magis Caium imperaturum, quàm per Baianum ſinum equis diſcurſurum.

Biduum continēs, pro perpetuum biduum.

Famoſi, in bonam partem.

Contabulare, ponte conſternere.

Spectacula per eum peregrè facta. 20.

EDidit et peregre ſpectacula: in Sicilia Syracuſis* Aſticos ludos, & in Gallia Lugduni miſcellos. Sed & certamen quoq; Græcæ, Latinæq; facundiæ. Quo certamine ferunt uictoribus præmia uictos contuliſſe, eorundē et laudes componere coactos. Eos autē, qui maximè diſplicuiſſent, ſcripta ſua, ſpongia lingua'ue delere iuſſos, niſi ferulis obiurgari, aut flumine ꝓximo mergi maluiſſent.

*Atticos

Opera publica per eum edita, & peracta. 21.

OPera ſub Tiberio ſemiperfecta, templum Auguſti, theatrumq; Pōpeij abſoluit. Inchoauit autem aquæ

ductum regione Tiburti, & Amphitheatrũ iuxta ſepta: quorum operũ à ſucceſſore eius Claudio, alterũ peractũ, omiſſum alterũ eſt. Syracuſis collapſa uetuſtate mœnia, deorũq; ædes refectæ. Deſtinauerat & Samij Policratis regiã reſtituere. Mileti didymeũ pagare, in iugo Alpiũ urbẽ cõdere, ſed ante omnia Iſthmũ in Achaia perfodere. Miſeratq; iam ad dimetiendũ opus primipilarẽ Caium.

Peragere, pro reficere. didymeum autẽ uidetur templũ Apollinis ſignificare.

Vana gloria, & elatio eiuſdem. 22.

HActenus quaſi de principe, reliqua ut de monſtro narranda ſunt. Compluribus cognominibus aſſumptis (nam & Pius, & Caſtrorũ filius, & Pater exercituum, et Opt. Max. Cæſar uocabatur) cùm audiret fortè reges, qui officij cauſa in urbem aduenerant, concertãtes apud ſe ſuper cœnam de nobilitate generis, exclamauit, Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. *Nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemq; principatus in regni formã cõuerteret. Verùm admonitus, & principũ, et regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatẽ aſſerere ſibi cœpit. Datoq; negotio, ut ſimulacra numinum, religione et arte præclara, inter quæ Olympici Iouis *ap portarẽtur *egregia: quibus capite dempto ſuum imponeretur, partem palatij ad forum uſq; promouit, atque æde Caſtoris, & Pollucis in ueſtibulũ transfigurata, conſiſtens ſæpe inter fratres deos medium ſe adorandũ adeuntibus exhibebat: & quidã eum Latialem Iouem cõſalutauerunt. Templum etiam numini ſuo propriũ, et ſacerdotes, & excogitatiſſimas hoſtias inſtituit. In templo ſimulacrum ſtabat aureum Iconum. Amiciebaturq; quotidie ueſte, quali ipſe uteretur. Magiſteria ſacerdotij ditiſſimus quiſq; et ambitione, et licitatione maxima uicibus cõparabant. Hoſtiæ erãt phœnicopteri, pauones, *tetraones, Num*

Id eſt, Vnus dominus ſit, unus rex.

* adoptaren tur

* è Græcia:

* erithrotao nes,

nes, Numidicæ, meleagrides, phaſianæ, quæ generatim p ſingulos dies immolarentur: & noctibus quidē plenā fulgentēq; Lunā inuitabat aßiduè ī amplexus atq; cōcubitū. Interdiu uerò cum Capitolino Ioue ſecretò fabulabatur, modò inſuſurrans, ac præbens inuicem aures, modò clarius, nec ſine iurgijs. Nam uox comminantis audita eſt:

Ἐις γαῖαν Δαναῶν περάσω σε,

donec exoratus, ut referebat, & in contubernium ultro inuitatus, ſuper templum diui Augusti ponte tranſmiſſo, palatium, Capitoliumq; coniunxit. Mox quò propior eſſet, in area Capitolina nouæ domus fundamenta iecit.

Id eſt, ad terrā Græcorū transferam te.

Detractio, & ſæuitia eius contra propinquos. 23.

AGrippæ ſe nepotem neq; credi, neq; dici ob ignobilitatem eius uolebat: ſuccēſebatq;, ſi qui uel oratione, uel carmine, imaginibus eū Cæſarum insererēt. Prædicabat autē matrem ſuam ex inceſto, quod Auguſtus cum Iulia filia commiſiſſet, procreatā. Ac non cōtentus hac Augusti inſectatione, Actiacas, ſingulasq; uictorias, ut funeſtas P. R. & calamitoſas uetuit ſolennibus ferijs celebrari. Liuiam Auguſtam proauiam Vlyſſem ſtolatum identidem appellans, etiā ignobilitatis quadā ad Senatū epiſtola arguere auſus eſt, quaſi materno auo Decurione Fūdano ortam, cùm publicis monumentis certum ſit Aufidium Lingonem Romæ honoribus functum. Auiæ Antoniæ ſecretū petenti denegauit, niſi ut interueniret Macro præfectus. Ac per iſtiuſmodi indignitates, & tædia, cauſa extitit mortis: dato tamē, ut quidam putant, & ueneno. Nec defunctæ ullum honorē habuit: proſpexitq; è triclinio ardentem rogum. Fratrē Tiberium inopinantē, repētè immiſſo tribuno militū, interemit. Syllanum itē ſocerum ad necem, ſecandasq; nouacula fauces compulit: cauſatus in

*Aliis continuò ſecut.

utroq;,quòd hic ingreſſum ſe turbatius mare nõ eſſet *ſecutus,ac ſpe occupãdi urbem, ſi quid ſibi per tempeſtates accideret,remanſiſſet: ille antidotum oboluiſſet, quaſi ad præcauenda uenena ſua ſumptum: cum & Syllanus impatientiam nauſeæ uitaſſet,& moleſtiam nauigandi,& Tiberius propter aſsiduam,& ingraueſcentem tuſsim medicamento uſus eſſet. Nam ſucceſſorem Imperij Claudium patruum non niſi in ludibrium reſeruauit.

Libido eius cum omnibus ſororibus. 24.

CVm omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit: plenoq; conuiuio ſingulas infra ſe uiciſsim collocabat,uxore ſuprà cubante. Ex his Druſillã uitiaſſe uirginem,prætextatus adhuc creditur. Atq; etiam in concubitu eius quondã deprehenſus ab auia Antonia,apud quã ſimul educabãtur. Mox Lucio Caſsio Longino conſulari collocatam abduxit, & in modum iuſtæ uxoris propalã habuit. Hæredem quoq; bonorum,atq; Imperij æger inſtituit. Eadem defuncta, iuſtitium indixit: in quo riſiſſe, lauiſſe,cœnaſſe cum parentibus,aut cõiuge,liberiśue,capitale fuit. Ac mœroris impatiens,cũ repentè, noctuq; profugiſſet ab urbe,tranſcurriſſetq; Campaniam,Syracuſas petijt. Rurſusq; inde properè redijt,barba capilloq; promiſſo. Nec unquam poſtea quantiſcunq; de rebus, ne pro concione quidem populi,aut apud milites,niſi per nomen Druſillæ deierauit. Reliquas ſorores,nec cupiditate tãta, nec dignatione dilexit, ut quas ſæpe exoletis ſuis proſtrauerit. Quò facilius eas in cauſa Aemilij Lepidi condẽnauit,quaſi adulteras,& inſidiarũ aduerſus ſe cõſcias. Nec ſolum chirographa omnium requiſita fraude ac ſtupro diuulgauit, ſed & tres gladios in necem ſuam præparatos, Marti ultori,addito elogio,conſecrauit.

Dignatio, pro reuerentia.

Matr

Matrimonia et uxores eius. 25.

MAtrimonia contraxerit turpius, an dimiſerit, an te nuerit, non eſt facile diſcernere. Liuiam Oreſtillã C. Piſoni nubentem, cum ad officium & ipſe ueniſſet, ad ſe deduci imperauit, intraq; paucos dies repudiatam bien nio pòſt relegauit, quòd repetiſſe uſum prioris mariti tẽ-pore medio uidebatur. Alij tradunt, adhibitum cœnæ nuptiali, mandaſſe ad Piſonẽ contrà accumbentẽ, Noli uxorem meam premere: ſtatimq; è conuiuio abduxiſſe eã ſecum, & proximo die edixiſſe matrimonium ſibi repertũ exẽplo Romuli, & Auguſti. Lolliam Paulinam C. Memmio conſulari, exercitus regenti nuptam, factà mentione auiæ eius, ut quondam pulcherrimæ, ſubitò ex prouincia euocauit, ac perductam à marito coniunxit ſibi, breuiq; miſſam fecit, interdicto cuiuſquã in perpetuum coitu. Cæſoniam neq; facie inſigni, neq; ætate integra, matremq; iam ex alio uiro trium filiarum, ſed luxuriæ, ac laſciuiæ perditæ, & ardentius, & cõſtantius amauit: ut ſæpe chlamyde, peltaq;, & galea * comatam, & iuxtà adequitantem, militibus oſtenderit, amicis uerò etiã nudam. Quam enixam uxorio nomine dignatus eſt, uno atq; eodem die profeſſus, & maritũ ſe eius, & patrem infantis ex ea natæ. Infantem autem Iuliam Druſillam appellatam, per omnium dearum templa circunferẽs, Mineruæ gremio impoſuit, alendãq; & inſtituendam commendauit. Nec ullo firmiore indicio ſui ſeminis eſſe credebat, quàm feritatis: quæ illi quoq; tanta iam tunc erat, ut infeſtis digitis, ora & oculos ſimul ludentium infantium inceſſeret.

Perductã, pro traductam.

Miſſam facere, pro repudiare.

Cuiuſquã, cum uerbo prohibendi.

* Al. armatã, ſiue ornatam.

Semen, progenere.

Crudelitas eius contra propinquos & cæteros. 26.

LEue ac frigidum ſit his addere, quo propinquos amicosq; pacto tractauerit, Ptolemæum regis Iubæ filiam, conſobrinum ſuum (erat enim & is M. Antonij ex

Helenæ filia nepos) & in primis ipſum Macronē, itſam Enniam adiutores Imperij, quibus omnibus pro neceſsitudinis iure, proq́; meritorū gratia cruenta mors perſoluta eſt. Nihilò reuerentior lenior'ue erga Senatum: quoſdam ſummis honoribus functos, ad eſſedū ſibi occurrere togatos per aliquot paſſuum millia, & cœnanti, modò ad pluteū, modò ad pedes ſtare ſuccinctos linteo, paſſus eſt: alios cùm clàm interemiſſet, citare nihilo minus ut uiuos perſeuerauit, paucos poſt dies uoluntaria morte perijſſe mentitus. COSS. *oblitus de natali ſuo edicere, abrogauit magiſtratum, fuitq́; per triduum ſine ſumma poteſtate* Reſp. Q*uæſtorē ſuum in cōiuratione nominatū flagellauit ueſte detracta, ſubiectaq́; militū pedibus, quò firmè uerberaturi inſiſterēt. Simili ſuperbia, uiolentiaq́; cæteros tractauit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in circo loca de media nocte occupantium, omnes fuſtibus abegit. Eliſiq́; per eum tumultum uiginti amplius equites* Rom. *totidē matronæ ſuper innumeram turbam cæteram. Scenicis ludis, inter plebē, & equitem cauſam diſcordiarum ferens, decimas maturius dabat, ut equeſtria ab infimo quoq; occuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantiſſimo Sole uelis, emitti quēquam uetabat: remotoq́; ordinario apparatu, rabidis feris uiliſſimos ſenio confectos, gladiatores quoq; pegmares, patresfamiliarium notos, ſed inſignes debilitate aliquacorporis, ſubijciebat. Ac nonnunquam horreis præcluſis, populo famem * indixit.*

Amplius, pro plusquam, Super, pro præter.

*induxit

Eiuſdem ſæuitia, atque crudelitas. 27.

* ingenitam

S*Aeuitiam * ingenij per hæc maximè oſtendit: Cùm ad ſaginam ferarum muneri præparatarum carius pecudes compararentur, ex noxijs laniandos adnotauit: & cuſtodiarum feriem recognoſcens, nullius inſpecto elogio,*

ſtans

ſtans tantummodo intra porticum mediam à caluo ad caluum duci imperauit. Votum exegit ab eo, qui pro ſalute ſua gladiatoriam operã promiſerat: ſpectauitq; ferro dimicantem: nec dimiſit niſi uictorem, & poſt multas preces. Alterũ, qui ſe periturũ ea de cauſa uouerat, cunctantẽ pueris tradidit uerberatũ, infulatũq;, qui uotum repoſcentes per uicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honeſti ordinis, deformatos prius ſtigmatum notis, ad metalla, & munitiones uiarũ, aut ad Beſtias cõdẽnauit, aut beſtiarũ more quadrupedes cauea coërcuit, aut medios ſerra diſſecuit. Nec omnes grauibus ex cauſis, uerũ male de munere ſuo opinatos, uel quòd nũquam per genium ſuũ deieraſſent. Parentes ſupplicio filiorum intereſſe cogebat. Quorum uni ualetudinem excuſanti lecticam miſit: aliũ è ſpectaculo pœnæ, epulis ſtatim adhibuit, atq; omni comitate ad hilaritatem, & iocos prouocauit. Curatorem munerũ, ac uenationum per continuos dies in cõſpectu ſuo catenis uerberatũ non prius occidit, quàm offenſus putrefacti cerebri odore. Atellanæ poëtã, ob ãbigui ioci uerſiculũ, media amphitheatri arena igni cremauit. Equitẽ Romanũ obiectũ feris, cùm ſe innocentẽ ꝓclamaſſet, reduxit: abſciſſaq; lingua, rurſus induxit.

Deformatos; ꝑ fœdatos, cũ aliàs ſit formare deformare.

Sæuitia eius contra ſuos exules, & ſenatorem. 28.

R*Euocatum quẽdam à uetere exilio ſciſcitatus, quidnam ibi facere conſueſſet, reſpondente eo per adulationem: Deos ſemper oraui, ut (quod euenit) periret Tiberius, & tu imperares: opinans ſibi quoque exules ſuos mortem imprecari, miſit circũ inſulas, qui uniuerſos contrucidarent. Cùm diſcerpi Senatorem concupiſſet, ſubornauit, qui ingredientem curiam repentè hoſtem publicum appellantes inuaderent, graphijsq; confoſſum lace-*

randum cæteris traderent. Nec antè *ſatiatus eſt, quàm membra, & artus & uiſcera hominis tracta per uicos, atque ante ſe congeſta uidiſſet.*

Atrocia eius dicta. 29.

I*Mmaniſſima facta augebat atrocitate uerborum.* Ni*hil magis in natura ſua laudare ſe, ac probare dicebat, quã (ut ipſius uerbo utar)* ἀδιατρεψίαν, *hoc eſt, inuerecundiam.* Monenti Antoniæ *auiæ, tãquam parũ eſſet nõ obedire,* Memẽto, *ait, omnia mihi & in omnes licere.* Trucidaturus *fratrem, quẽ metu uenenorum præmuniri medicamẽtis ſuſpicabatur,* Antidotũ, *inquit, aduerſus* Cæ*ſarem?* Relegatis *ſororibus, non ſolum inſulas habere ſe, ſed etiam gladios minabatur.* Prætorium *uirum ex ſeceſſu* Anticyræ, *quã ualetudinis cauſa petierat, propagari ſibi cõmeatum ſæpius deſiderantẽ, cùm mandaſſet interimi, adiecit, neceſſariam eſſe ſanguinis miſſionẽ cui tandiu non * prodeſſet helleborũ.* Decimo *quoq; die, numerum puniendorum ex cuſtodia ſubſcribens, rationem ſe purgare dicebat.* Gallis, Græcisq; *aliquot uno tẽpore cõdemnatis, gloriabatur* Gallogræciam *ſe ſe ſubegiſſe.*

Propagare, p producere, ſiue proferre.

**profuiſſet*

Atrocia ac dira eius facta. 30.

N*On temere in quenquam, niſi crebris & minutis ictibus animaduerti paſſus eſt: perpetuo, notoq; iam præcepto ita fieri, ut ſe mori ſentiat.* Punito *per errorem nominis alio, quàm quem deſtinauerat, ipſum quoq; paria meruiſſe dixit.* Tragicum *illud ſubinde iactabat:*

Oderint, *dum metuant.*

Sæpe in cunctos pariter Senatores, *ut* Seiani *clientes, aut matris, ac fratrum ſuorum delatores inuectus eſt: prolatis libellis, quos crematos ſimulauerat: defenſaq;* Tiberij *ſæuitia, quaſi neceſſaria, cum tot criminãtibus credẽdum eſſet.*

eſſet. Equeſtrem ordinem, ut ſcenæ, arenæq; deuotum aſſiduè proſcidit. Infenſus turbæ fauenti aduerſus ſtudium ſuum exclamauit: Vtinam P.R. unam ceruicē haberet. Cumq; Tetrinius latro poſtularetur, & qui poſtularēt, Tetrinios eſſe ait. Retiarij tunicati quinque numero gregatim dimicantes, ſine certamine ullo totidem ſecutoribus ſuccubuerant: cum occidi iuberentur, unus reſumpta fuſcina, omnes uictores interemit. Hanc ut crudeliſſimam cædem & defleuit edicto: & eos, qui ſpectare ſuſtinuiſſent, execratus eſt. Execratus, pro male precat⁹, ſiue deuouit.

Eiuſdem querela contra ſuorum temporum felicitatē. 31.

QVeri etiam palàm de conditione temporum ſuorum ſolebat: quòd nullis calamitatibus publicis inſignirentur. Auguſti principatum clade Variana: Tiberij ruina ſpectaculorum apud Fidenas memorabile factum: ſui obliuionem imminere proſperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, peſtilētiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat. Proſperitate rerum, non ſolum hominis.

Crudelitas eius in cœnis, ludis, ſpectaculis, & ſacrificiis. 33.

ANimum quoq; remittenti, ludoq; & epulis dedito, eadem dictorum, factorumq; ſæuitia aderat. Sæpe in conſpectu prandentis, uel comeſſantis ſeriæ quæſtiones per tormēta habebantur. Miles decollādi artifex quibuſcūque è cuſtodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatum ab eo ſignificauimus, cū multos è litore inuitaſſet ad ſe, repentè omnes præcipitauit. Quoſdam gubernacula apprehendenteis, contis, remiſq; detruſit in mare. Romæ publico epulo ſeruum, ob detractam lectis argenteam laminam carnifici confeſtim tradidit, ut manibus abſciſſis, atq; ante pectus à collo pendentibus, præcedente titulo, qui cauſam pœnæ indicaret, per Decollare etiā apud Senecam.

cœtus epulantium circumduceretur. Mirmillonem è ludo *rudibus ſecum batuentem, & ſpōte proſtratum confodit ferrea ſica, ac more uictorum cum palma diſcurrit. admota altaribus uictima, ſuccinctus *pomparum habitu, elato altè malleo, cultrarium mactauit. Lautiore cōuiuio effuſus ſubitò in cachinnos, COS. qui iuxtà cubabant, quidnam rideret, blandè quærentibus: Quid, inquit, niſi uno meo nutu iugulari utrunque ueſtrûm ſtatim poſſe?

*ruderibus

Poparum mauult Beroald.

Apelles per eum flagellatus, & alia eius geſta. 33.

INter uarios iocos, cū aſſiſtens ſimulachro Iouis Apellem tragœdum conſuluiſſet, uter illi maior uideretur, cunctantem flagellis diſcidit: collaudans ſubinde uocem deprecantis, quaſi etiam in gemitu prædulcem. Quoties uxoris, uel amiculæ collum exoſcularetur, addebat: Tam bona ceruix, ſimulac iuſſero, demetur. Quin & ſubinde iactabat, exquiſiturum * ſemel fidiculis de Cæſonia ſua, cur tantopere diligeret.

*ſe uel

Malignitas, & ſuperbia eius contra omnes. 34.

NEc minore liuore, ac malignitate, quàm ſuperbia, ſæuitiaq́; penè aduerſus omnis æui homines graſſatus eſt: ſtatuas uirorum illuſtrium, ab Auguſto ex Capitolina area propter anguſtias in Martium cāpum collatas, ita ſubuertit, atq́; diſiecit, ut reſtitui ſaluis titulis non *ualuerint. Vetuitq́; poſthac uiuentium cuiquā uſquā ſtatuam, aut imaginem, niſi conſulto ſe, & autore, poni. Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolēdis. Cur enim ſibi non licere, dicens, quod Platoni licuiſſet, qui eum è ciuitate, quam cōſtituebat, eiecerit. Sed & Vergilij, & Titi Liuij ſcripta, et imagines, paulū abfuit, quin ex omnibus bibliothecis amouerit: quorū alterū, ut nullius ingenij, minimæq́; doctrinæ: alterū ut uerboſū in hiſtoria, negligentemq́;

*potuerint

temq́; carpebat. De iuris quoq; conſultis, quaſi ſciẽtiæ eorum omnem uſum aboliturus ſæpe iactauit, ſe (mehercle) effecturum, ne quid reſpondere poßint præter* equum. *eum

Item inuidia eius contra omnes. 35.

VEtera familiarum inſignia nobilißimo cuiq; ademit: Torquato torquem: Cincinnato crinem: Cn. Pompeio ſtirpis antiquæ, Magni cognomen. Ptolemæum, de quo retuli, & accerſitum è regno, & exceptum honorificè, non alia de cauſa repentè percußit, quàm quòd edente ſe munus, ingreſſum ſpectacula, conuertiſſe hominum oculos fulgore purpureæ abollæ animaduertit. Pulchros, & comatos, quoties ſibi occurrerent, occipitio raſo deturpabat. Erat Eſius Proculus patre primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem, & ſpeciem* coloſſeros dictus. Hunc è ſpectaculis detractum, repentè & in arenam deductũ, Thraci, & mox hoplomacho comparauit: bisq; uictorem conſtringi ſine mora iußit: & pannis obſitũ uicatim circunduci, ac mulieribus oſtendi, deinde iugulari. Nullus deniq; tam abiectæ conditionis, tamq́; extremæ ſortis fuit, cuius non commodis obtrectaret. Nemorẽſi regi, quòd multos iam annos potiretur ſacerdotio, ualidiorem aduerſarium ſubornauit. Cum quodã die muneris, eſſedario Porio, ob proſperam pugnam ſeruum ſuum manumittenti ſtudioſius plauſum eſſet, ita ſe proripuit è ſpectaculis: ut calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret indignabũdus, & clamitans: dominum gentium populum ex re leuißima plus honoris gladiatori tribuentẽ, quàm conſecratis principibus, aut præſenti ſibi.

*Forte colloſſeos.

Luxuria & libido eiuſdem. 36.

PVdicitiæ neque ſuæ, neq; alienæ pepercit. Marcum Lepidum, M. Neſtorem Pantomimum, quoſdam obſides

des dilexiſſe fertur, cõmercio mutui ſtupri. Valerius Catulus conſulari familia iuuenis, ſtupratum à ſe, ac latera ſibi contubernio eius defeſſa, etiam uociferatus eſt. Super ſororum inceſta, & notiſſimũ proſtitutæ Pyrallidis amorem, nõ temere ulla illuſtriore fœmina abſtinuit: quas plerunq; cum maritis ad cœnam uocatis, præterq; pedes ſuos tranſeuntes, diligenter, ac lentè, mercantiũ more conſiderabat: etiã faciem manu alleuans, ſi quæ pudore ſubmitterent. Quoties deinde libuiſſet, egreſſus triclinio, cùm maximè placitam ſe uocaſſet, paulò pòſt recẽtibus adhuc laſciuiæ notis, reuerſus uel laudabat palã, uel uituperabat: ſingula numerans bona, mala'ue corporis, atq; concubitus. Quibuſdam, abſentium maritorũ nomine, repudium ipſe miſit, iuſſitq; in acta referri.

Super, pro præter.

Temere, pro fere.

Luxuria eiuſdem in cœnis, balneis, ædificiis, et aliis operibus. 37.

*aliàs, nepotatus

*NEpotinis * ſumptibus omnium prodigorum ingenia ſuperauit: commentus nouum balnearum uſum, portentoſiſſima genera ciborum, atque cœnarum: ut calidis, frigidiſq; unguẽtis lauaretur: pretioſiſſimas margaritas aceto liquefactas ſorberet: conuiuijs ex auro panes, & obſonia apponeret: Aut frugi hominẽ eſſe oportere dictitans, aut Cæſarẽ. Quin & nummos nõ mediocris ſummæ è faſtigio baſilicæ Iuliæ per aliquot dies ſparſit in plebẽ. Fabricauit et de cædris liburnicas, gẽmatis puppibus, uerſicoloribus uelis, magna thermarũ, & porticuum, & tricliniorum laxitate, magnaq; etiam uitium & pomiferarum arborum uarietate: quibus diſcumbens de die inter choros, ac ſymphonias, litora Campaniæ peragraret. In extructionibus prætoriorum, atq; uillarum omni ratione poſthabita, nihil tã efficere cõcupiſcebat, quàm quod poſſe effici*

ſe effici negaretur. Et iactæ itaq; moles infeſto ac profundo mari, exciſæ rupes duriſsimi ſilicis, & campi mõtibus aggere æquati, & complanata foſſuris montium iuga, incredibili quidem celeritate, cum moræ culpa capite lueretur. Ac ne ſingula enumerem, immenſas opes, totumq; illud Tiberij Cæſaris, uicies, ac ſepties millies H-S. *non toto uertente anno abſumpſit.*

Vertẽte anno, pro finito: ſicut ineunte.

Rapinæ, & extorſiones eiuſdem. 38.

EXhauſtus igitur, atque egens, ad rapinas conuertit animum, uario & exquiſitiſsimo calumniarũ, & auctionum, & uectigalium genere. Negabat iure ciuitatem Romanam uſurpare eos, quorum maiores ſibi, poſteriſq; eam impetraſſent, niſi filij eſſent. Neq; enim intelligi debere poſteros ultra hunc gradum. Prolataq; diuorum Iulij, & Auguſti diplomata, ut uetera, et obſoleta deflebat. Arguebat & perperam editos cenſus, & quibus poſteà quacunq; de cauſa quicquam incrementi acceſsiſſet. Teſtamenta Primipilariũ, q ab initio principatus Tiberij, neq; illum, neq; ſe hæredẽ reliquiſſent, ut ingrata reſcidit. Itẽ cæterorum, ut irrita, et uana, quoſcũq; quis diceret hærede Cæſare mori deſtinaſſe. Quo metu iniecto, cùm iam et ab ignotis inter familiares, & à parentibus inter liberos palàm hæres nuncuparetur, deriſores uocabat: quòd poſt nuncupationem uiuere perſeuerarent, & multis uenenatas *macteas miſit. Cognoſcebat autẽ de talibus cauſis, taxato prius modo ſummæ, ad quem conficiendum conſideret, confecto demum excitabatur. Ac ne paululum quidẽ moræ patiens, ſuper XL. reos quondam ex diuerſis criminibus una ſententia cõdemnauit, gloriatuſq; eſt expergefactæ ſomno Cæſoniæ, quantũ egiſſet, dum ea meridiaret. Auctione propoſita, reliquias omnium ſpectaculorũ ſubiecit, & uenditauit: exquirẽs per ſe pretia, & uſq; eò

Contenderim legendũ, mattyas. Eſt autem cibi genus deliciſsimi, ex carnibus unctis, cuius inuẽtores fuiſſe dicuntur Macedones. Eius cibi meminit Martialis, & late exponit Athenæus.

extendens, ut quidam immenſo coacti quædam emere, ac bonis exuti uenas ſibi inciderēt. Nota res eſt, Aponio Saturnino *inter ſubſellia dormitante, monitū à Caio præconem, ne prætorium uirum crebro capitis motu nutantem ſibi præteriret: nec licendi finem factum, quoad* XIII. *gladiatores* H-S. *nonagies ignoranti addicerentur.*

Turpia eius lucra. 39.

IN *Gallia quoq;, cum damnatarum ſororū ornamenta, & ſupellectilem, & ſeruos, atq; etiam liberos, immenſis pretijs uēdidiſſet: inuitatus lucro, quicquid inſtrumenti ueteris aulæ erat, ab urbe repetijt: comprehenſis ad deportandum meritorijs quoq; uehiculis, & piſtrinēſibus iumentis: adeò, ut & panis* Romæ *ſæpe deficeret, & litigatorum pleriq;, quòd occurrere abſentes ad uadimonium non poſſent, cauſa caderent. Cui inſtrumēto diſtrahendo nihil non fraudis, ac lenocinij adhibuit: modò auaritiæ ſingulos increpans, & quòd non puderet eos locupletiores eſſe, quàm ſe: modò pœnitentiam ſimulans, quòd principalium rerum priuatis copiam faceret. Compererat prouincialem locupletem ducēta* H-S. *numeraſſe uocatoribus, ut ꝑ fallaciā conuiuio interponeretur, nec tulerat moleſtè tā magno æſtimari honorē cœnæ ſuæ.* Huic poſtero die *ſedēti in auctione miſit, q neſcio quid friuoli ducentis millibus traderet: diceretq́; cœnaturū apud* Cæſarē, *uocatu ipſius.*

Noua uectigalia, & ſordidi quæſtus. 40.

VEctigalia noua, *atq; inaudita primùm per publicanos, deinde, quia lucrum exuberabat, per* Centuriones, Tribunosq́; *prætorianos exercuit: nullo rerum aut hominum genere omiſſo, cui non tributi aliquid imponeret.* Pro *edulijs, quæ tota urbe uenirent, certum ſtatum q́; exigebatur.* Pro *litibus, atq; iudicijs * ubicūq; conceptis,*

*Vbicūq;, ſine uerbo, pro ubiuis.

quadr

quadrageſima*ſummæ,de qua litigaretur:nec ſine pœna ſi quis compoſuiſſe,uel donaſſe negotium conuinceretur. Ex gerulorum diurnis quæſtibus pars octaua,ex capturis proſtitutarum quātum quæq; uno concubitu mereret. Additumq; ad caput legis,ut tenerentur publico,& quæ meretricium,*quæ'ue lenocinium feciſſent: necnon et matrimonia obnoxia eſſent.

*Quadrageſima.ſ.pars.

Meretricium, pro quæſtu meretricio.

*Aliás, qui

Item de eodem. 41.

HVIuſmodi uectigalibus indictis,neq; propoſitis,cùm per ignorantiam ſcripturæ multa commiſſa fierent, tandem flagitante Pop.Rom.propoſuit quidem legē:ſed & minutiſſimis literis, & anguſtiſſimo loco: uti ne cui deſcribere liceret. Ac ne quód non manubiarū genus experiretur,lupanar in palatio cōſtituit:diſtinctisq;,& inſtructis pro loci dignitate cōpluribus cellis, in quibus matronæ ingenuiq; ſtarent. Miſit circum fora, & baſilicas nomēclatores ad inuitandos in libidinē iuuenes, ſenesq;: præbita aduenientibus pecunia fœnebris,appoſitiq; qui nomina palàm ſubnotarent,quaſi adiuuantium Cæſaris reditus. Ac ne ex luſu quidem aleæ compēdium ſpernens, plus mendacio,atq; etiam periurio lucrabatur. Et quondam proximo colluſori, demandata uice ſua, progreſſus in atrium domus,cùm prætereuntes duos equites Ro.locupletes ſine mora corripi,confiſcariq; iuſſiſſet:exultans rediit,glorianſq; nunquam ſe proſperiore alea uſum.

Dos pro nata filia,& ſtrenæ per eum petitæ ac receptæ. 42.

FIlia uerò nata,paupertatē,nec iam Imperatoria modò,ſed & patria conquerens onera,collationes in alimoniam,atq; dotem puellæ recepit.Edixit & ſtrenas ineunte anno ſe recepturū:ſtetitq; in ueſtibulo ædium Calē. Ianuarijs ad captandas ſtipes, quas plenis ante eum manibus

Ante eum,pro coram eo.

nibus, ac ſinu, omnis generis turba fundebat. Nouiſſimè cōtrectādæ pecuniæ cupidine incēſus, ſæpe ſup immenſos aureorū aceruos patentiſſimo diffuſos loco, & nudis pedibus ſpatiatus, & toto corpore aliquādiu uolutatus eſt.

Ex deſtinato, ex propoſito, non caſu.

Expeditio eius Germanica. 43.

M*ilitiam, resq; bellicas ſemel attigit, neq; ex deſtinato, ſed cùm ad uiſendum nemus, flumenq; Clitumni Meuaniam proceſſiſſet: admonitus de ſupplendo numero Batauorū, quos circa ſe habebat, expeditionis Germanicæ impetū cepit: neq; diſtulit, ſed legionibus, & auxilijs undiq; excitis, delectibus undiq; acerbiſſimè actis, cōtracto & omnis generis cōmeatu *quantū nunquā antè, iter ingreſſus eſt: cōſcitéq; modo tā feſtinanter, & rapidè, ut prætorianæ cohortes contra morē ſigna iumētis imponere, et ita ſubſequi cogerētur: interdū adeò ſegniter et delicatè, ut octophoro ueheretur, atq; à ꝑpinquarū urbiū plebe uerri ſibi uias, et cōſpergi ꝑpter puluerē exigeret*

*quanto

Geſta per eum in caſtris. 44.

P*Oſtquàm caſtra attigit, ut ſe acrem, & ſeuerum ducem oſtēderet, legatos, qui auxilia ſerius ex diuerſis locis adduxerāt, cū ignominia dimiſit. At in exercitu recenſendo, pleriſq; cēturionum maturis iam, & nonnullis ante pauciſſimos, quàm cōſummaturi eſſent dies, primos pilos ademit, cauſatus ſenium cuiuſq; & imbecillitatem: cæterorū increpita cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad ſexcentorū millium ſummā recidit. Nihil autem amplius, quàm Adminocino Bellini Batauorum regis filio, qui pulſus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quaſi uniuerſa tradita inſula, magnificas Romam literas miſit: monitis ſæpe latoribus, ut uehiculo ad forum uſque, & curiam pertēderent, nec niſi*

in æde

*in æde Martis,ac frequente Senatu,*COSS.*traderent.*

Sylua per eum truncata,& milites per eum præmiis donati,& alia geſta eius. 45.

MOx deficiente belli materia, paucos de cuſtodia Germanos traijci, occuliq; trans Rhenum iuſſit: ac ſibi poſt prandiũ,quàm tumultuoſiſſimè adeſſe hoſtẽ nuntiari. Quo facto, proripuit ſe cum amicis, & parte equitum prætorianorũ in proximã ſyluã:truncatisq;*arboribus,& in modũ trophæorũ adornatis ad lumina reuerſus,eorũ quidem,qui ſecuti non eſſent,timiditatem, et ignauiã corripuit:comites autem et participes uictoriæ, nouo genere ac nomine coronarum donauit, quas diſtinctas ſolis,ac lunæ,ſyderũq; ſpecie,exploratorias appellauit. Rurſus obſides quoſdam abductos è literario ludo, clamq; præmiſſos, deſerto repentè conuiuio cũ equitatu inſecutus,ueluti profugos ac reprehenſos in catenis reduxit: in hoc quoq; nimio præter modum intemperans. Repetita cœna renuntiantes coactum agmen,ſicut erant, lo ricatos ad diſcumbendum adhortatus eſt. Monuit etiam notiſſimo Vergilij uerſu, Durarent, ſecundisq; ſe rebus ſeruarent. Atq; inter hæc abſentem Senatum,populumq; grauiſſimo obiurgauit edicto,quòd Cæſare præliante,& tantis criminibus obiecto,intempeſtiua conuiuia,circum & theatra,& amœnos ſeceſſus celebrarent.

*nemoribus

Apparatus exercitus eius contra Oceanum,& alia eius geſta. 46.

POſtremò,quaſi perpetraturus bellũ,directa acie in litore Oceani,ac balliſtis,machinisq; diſpoſitis,nemine gnaro,ac opinante quidnam cœpturus eſſet,repentè ut conchas legerent,galeasq;,& ſinus replerẽt, imperauit: ſpolia Oceani uocans Capitolio,Palatioq; debita. Et in indicium uictoriæ altiſſimam turrem excitauit: ex

Gnarus, pro conſcio.

Excitare turrim, pro erigere.

qua,ut ex Pharo, noctibus ad regendos nauium curſus, ignes emicarent: pronuntiatoq́; militi donatiuo, centenis uiritim denarijs, quaſi omne exemplum liberalitatis, ſupergreſſus: Abite, inquit, læti, abite locupletes.

Cura triumphi, & alia eius geſta. 47.

Conuerſus hinc ad curam triumphi, præter captiuos & transfugas barbaros, Galliarum quoq; proceriſſimum quenq;, & ,ut ipſe dicebat, ἀξιοθριάμβευτον, ac nõnullos ex principibus legit, ac ſepoſuit ad pompam: coẽgitq́; non tantùm rutilare, & ſubmittere comam, ſed & ſermonem Germanicum addiſcere, & nomina barbarica ferre. Præcepit etiam triremes, quibus introierat Oceanum, magna ex parte itinere terreſtri Romam deuehi. Scripſit et procuratoribus, triumphũ appararent quàm minima ſumma, ſed quantus nunquam alius fuiſſet: quãdo in omnium hominum bona ius haberent.

Id eſt, dignum triumpho.

Nefarium conſilium trucidandi legiones. 48.

*Priuſquàm prouincia decederet, cõſilium inijt nefandæ atrocitatis, legiones, quæ poſt exceſſum Auguſti ſeditionẽ olim mouerant, cõtrucidandi: quòd & patrem ſuum Germanicum ducẽ, & ſe infantem tũc obſediſſent. Vix'que à tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, quin decimare uelle perſeueraret. Vocatos itaq; ad concionẽ inermes, atq; etiã gladijs *diſpoſitis, equitatu armato circũſedit. Sed cùm uideret ſuſpecta re, pleroſq; dilabi ad reſumenda, ſi qua uis fieret, arma, profugit concione: confeſtimq́; urbẽ petijt, deflexa omni acerbitate in Senatũ, cui *animaduẽtendos tantorũ dedecorũ rumores palàm minabatur: querẽs inter cætera fraudatũ ſe iuſto triũpho, cũ ipſe paulò antè, ne quid de honoribus ſuis ageretur, etiam ſub mortis pœna denuntiaſſet.*

*depoſitis

Circunſedit, pro obſedit, ſed alij legunt circundedit.

*ad euertendos.

Reditus

Reditus eius ad urbem, malum eius propoſitum, & uenena reperta. 49.

ADitus ergo in itinere à legatis ampliſſimi ordinis, ut maturaret orantibus, quàm maxima uoce: Veniam, inquit, ueniam, & hic mecum, (capulũ gladij crebrò uerberans, quo cinctus erat) edixit, & reuertiſe, ſed ijs tantum, qui optarent equeſtri ordini & populo. Nam ſe neq; ciuem, neq; principem Senatui amplius fore. Vetuit etiã quenq; Senatorum ſibi occurrere: atq; omiſſo, uel dilato triumpho, ouãs urbẽ natali ſuo ingreſſus eſt. Intraq; quartum menſem perijt, ingentia facinora auſus, & aliquantò maiora moliens. Siquidẽ propoſuerat Antiũ, deinde Alexandriam cõmigrare, interempto prius utriuſq; ordinis electiſſimo quoq;. Quod ne cui dubium uideatur, in ſecretis eius reperti ſunt duo libelli diuerſo titulo, alteri gladius, alteri pugio index erat. Ambo notas & nomina continebant morti deſtinatorum. Inuenta & arca ingens, uariorum uenenorum plena: quibus mox à Claudio demerſis, infecta maria traduntur, non ſine piſcium exitio, quos enectos æſtus in proxima litora eiecit.

Statura corporis eius ac ualetudo. 50.

STatura fuit eminenti, pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima ceruicis & crurum, & oculis, & temporibus concauis, fronte lata & torua, capillo raro, ac circa uerticem nullo, hirſutus cætera. Quare tranſeunte eo, proſpicere ex ſuperiore parte, aut omnino quacunque de cauſa capram nominare, criminoſum & exitiale habebatur. Vultum uerò natura horridũ, ac tetrum etiã ex induſtria efferebat: componens ad ſpeculum in omnem terrorem ac formidinem. Valetudo ei neq; corporis, neq; animi cõſtitit. Puer comitiali morbo uexatus: in adoleſcẽtia ita patiens laborum erat, ut tamen nõnunquam ſubita

deuexione ingredi, ſtare, colligere ſemet ac ſufferre uix poſſet. Mentis ualetudinem & ipſe ſenſerat, ac ſubinde de ſeceſſu, deq; purgando cerebro cogitauit. Creditur potionatus à Cæſonia uxore, amatorio quidem medicamento, ſed quod in furorem uerterit. Incitabatur inſomnio maximè: neq; enim plus, quã tribus nocturnis horis quieſcebat: ac ne his quidem placida quiete, ſed pauida miris rerum imaginibus: ut qui inter cæteras, pelagi quondam ſpeciem colloquentem ſecum uidere uiſus ſit. Ideoq; magna parte noctis uigiliæ, cubandiq; tædio, nunc thoro reſidens, nunc per longiſsimas porticus uagus, inuocare identidem atq; expectare lucem conſueuerat.

Potionatus, ueneno affectus.

Valetudo mentis, & contemptus deorum, aliaque eius geſta. 51.

NOn immerito mentis ualetudini attribuerim diuerſiſsima in eodem uitia, ſummam confidentiã, & contrà nimium metũ. Nam qui Deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua, & fulgura conniuere, caput obuoluere, ad uerò maiora proripere ſe è ſtrato, ſub lectũq; cõdere ſolebat. Peregrinatione quidẽ Siciliẽſi, irriſis multorum locorũ miraculis, repẽtè à Meſſana noctu profugit, Aetnæi uerticis fumo, ac murmure pauefactus. Aduerſus Barbaros quoq; minaciſsimus, cùm trans Rhenum inter anguſtias, dẽſumq; agmẽ iter eſſedo faceret, dicẽte quodam, non mediocrem fore conſternationem, ſicũde hoſtis appareat, equum illico conſcendit: ac properè uerſus ad põtes, ut eos calonibus, & impedimẽtis ſtipatos reperit, impatiẽs moræ, per manus ac ſuper capita hominũ tranſlatus eſt. Mox etiã audita rebellione Germaniæ, fugã, & ſubſidia fugæ claſſes apparabat: uno ſolatio acquieſcens, trãſmarinas ſibi ſuperfuturas ꝓuincias, ſi uictores Alpiũ

iuga,

iuga, ut Cimbri, uel etiã urbem, ut Senones quondã occuparent. Vnde credo percuſſoribus eius poſtea conſilium natum, apud tumultuantes milites ementiendi ipſum ſibi manus intuliſſe, nuntio malæ pugnæ perterritum.

Veſtes, cæteriq́ue eius habitus. 52.

VEſtitu, calceatuq́; & cætero habitu, neq; patrio, neq; ciuili, ac ne uirili quidem, ac deniq; non humano ſemper uſus eſt. Sæpe depictas, gemmatasq́; indutus penulas, manuleatus & armillatus in publicum proceſſit, aliquando ſericatus, & cycladatus: ac modò in crepidis, uel cothurnis, modò in ſpeculatoria caliga, nonnunquam ſocco muliebri, plerunq; uerò aurea barba fulmen tenens, ac fuſcinam, aut caduceum Deorũ inſignia, atq; etiã Veneris cultu conſpectus eſt. Triumphalem quidem ornatũ etiam ante expeditionem aßiduè geſtauit: interdum & magni Alexandri thoracem repetitum è conditorio eius.

In crepidis, ꝑ crepidatus.

Eloquentia eius, & ars oratoria. 53.

Ex Diſciplinis liberalibus minimũ eruditioni, eloquentiæ plurimũ attendit, quantumuis facundus, & promptus: utiq; ſi perorandum in aliquem eſſet, irato & uerba, & ſententiæ ſuppetebãt: pronũtiatio quoq;, & uox; ut neq; eodem loci præ ardore conſiſteret, & exaudiretur à procul ſtantibus. Peroraturus ſtricturum ſe lucubrationis ſuæ telum minabatur; lenius comptiusq́; ſcribendi genus adeò contemnens, ut Senecam tum maximè placentem, commißiones meras componere, & arenam eſſe ſine calce diceret. Solebat etiam proſperis oratorum actionibus reſcribere, & magnorum in Senatu reorũ accuſationes defenſionesq́; meditari: ac, prout ſtylus ceſſerat, uel onerare ſẽtẽtia ſua quenq;, uel ſubleuare: equeſtri quoq; ordine ad audiendum inuitato per edicta.

Eodẽ loci, pro eodem loco.

Eiuſdem cantandi ars, ſaltandi, atque augurandi. 54.

SEd & aliorum generum artes ſtudioſiſſimè, & diuerſiſſimas exercuit. Thrax, & auriga, idem cãtor, atq; ſaltator batuebat pugnatorijs armis. Aurigabat extructo plurifariam circo. Canendi, ac ſaltandi uoluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem ſpectaculis tẽperaret, quò minus & tragœdo pronuntianti concineret: & geſtum hiſtrionis quaſi laudans uel corrigens palàm effingeret. Nec alia de cauſa uideretur eo die, quo perijt, peruigilium indixiſſe, quàm ut initium in ſcenam prodeundi licentia temporis auſpicaretur. Saltabat autem nonnunquam etiam noctu. Et quondã tres conſulares ſecunda uigilia in palatium accitos, multaq; & extrema metuentes ſuper pulpitum collocauit. Deinde repentè magno tibiarum & ſcabellorum crepitu, cum palla tunicaq; talari proſiluit, ac deſaltato cantico abijt. Atq; hic tam docilis ad cætera, natare neſcijt.

Thrax, pro gladiatore.

Studium eius & fauor ad plaudentes, & odium ad impedientes. 55.

QVorum uerò ſtudio teneretur, omnibus ad inſaniã fauit. Marcum Neſtorem Pantomimum etiã inter ſpectacula oſculabatur: ac ſi quis ſaltante eo uel leuiter obſtreperet, detrahi iuſſum manu ſua flagellabat. Equiti Romano tumultuanti, per centurionem denuntiauit, ut abiret ſine mora Hoſtiam, perferretq; ad Ptolemæũ regem in Mauritaniam codicillos ſuos. Quorũ exemplum erat: Ei, quem iſtuc miſi, neq; boni quicquam, neq; mali feceris. Thraces quoſdã Germanis corporis cuſtodibus præpoſuit. Mirmillonũ armaturas reſcidit. Columbo uictori, leuiter tamen ſaucio uenenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. Sic certè inter alia uenena ſcriptum ab eo repertum eſt. Praſinæ factioni ita addi

ctus, &

*ctus, & deditus, ut cœnaret in ſtabulo aßiduè, & maneret. Agitatori *Cythico comeſſatione quadã in apophoretis uicies HS. contulit. Incitato equo, cuius cauſa pridie Circenſes, ne inquietaretur, uiciniæ ſilentium per milites indicere ſolebat, præter equile marmoreum, & præſepe eburneum, præter que purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam, & familiam, & ſupellectilem dedit, quò lautius nomine eius inuitati, acciperentur: conſulatum quoque traditur deſtinaſſe.* *Eutbico Equile.

Coniuratio, & conſpiratio contra eum facta. 56.

ITa bacchantẽ atq; graſſantẽ, non defuit pleriſq; animus adoriri. Sed una, et altera conſpiratione detecta, alijs per inopiã occaſionis cũctantibus, duo cõſilium communicauerunt, perfeceruntq́; non ſine conſcientia potentißimorum libertorum, præfectorũq; pretorij: quod ipſi quoq;, etſi falsò, in quadam coniuratione, quaſi participes nominati, ſuſpectos tamen ſe, & inuiſos ſentiebant. Nam & ſtatim ſeductis magnam fecit inuidiam, diſtricto gladio affirmans ſpõte ſe periturum, ſi & illis morte dignus uideretur: nec ceſſauit ex eo criminari alterum alteri, atque inter ſe omnes committere. Cumq; placuiſſet Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi, primas ſibi partes Caßius Chærea Tribunus cohortis prætoriæ depopoſcit: quam Caius ſeniorem iam ut mollem, & effœminatum denotare omni probro conſuerat: & modò ſignum petenti, Priapum, aut Venerem dare: modò ex aliqua cauſa agenti gratias, oſculandam manum offerre* formatam, commotamq; in obſcœnum modum.* * conſilium *Foriatã, commiſtamq;.

Prodigia futuræ cædis eius. 57.

FVturæ cædis multa prodigia extiterũt: Olympiæ ſimulachrum Iouis, quod diſſolui, trãsferriq; Romam

placuerat, tantum cachinnum repetè edidit, ut machinis labefactis opifices diffugerint. Superuenitq; ilico quidã Caßius quoq; nomine, iuſſum ſe ſomnio affirmans immolare taurum Ioui. Capitolium Capuæ Idibus Martijs de cœlo tactum eſt: item Romæ cella palatina atrienſis. Nec defuerunt qui coniectarent altero oſtẽto periculũ à cuſtodibus domino portendi: altero, cædẽ rurſus inſignẽ, qualis eodem die facta quõdam fuiſſet. Cõſulenti quoq; de genitura ſua, Sulla mathematicus certißimam necẽ appropinquare affirmauit. Monuerũt & ſortes Antiatinæ, ut à Caßio caueret. Qua cauſa ille Caßiũ Longinum Aſiæ tum proconſulem occidendũ delegauerat, immemor Chæream Caßium nominari. Pridie quàm periret, ſomniauit conſiſtere ſe in cœlo iuxta ſoliũ Iouis: impulſumq; ab eo dextri pedis pollice, & in terras præcipitatũ. Prodigiorũ loco habita ſunt etiã, quæ fortè illo ipſo die paulò prius acciderant. Sacrificãs reſperſus eſt phœnicopteri ſanguine. Et Pantomimus M. Neſtor tragœdiã ſaltauit, quam olim Neoptolemus tragœdus ludis, quibus rex Macedonũ Philippus occiſus eſt, egerat. Et cũ in Laureolo mimo, in quo actor proripiẽs ſe ruina ſanguinem uomuit, ut plures ſecũdarũ certatĩ experimentũ artis darẽt, cruore ſcena abũdauit. Parabatur et in noctẽ ſpectaculũ, quo argumẽta inferorũ ꝑ Aegyptios & Aethiopes explicarẽtur.

Cædes, & mors eius. 58.

NOno Calẽdas *Februarias, hora quaſi ſeptima, cunctatus an ad prãdium ſurgeret, marceſcente adhuc ſtomacho pridiani cibi onere, tandem ſuadentibus amicis egreſſus eſt. Cùm in crypta, per quam tranſeundũ erat, pueri nobiles ex Aſia ad edẽdas in ſcena operas euocati præpararentur, ut eos inſpiceret, hortareturq;, reſtitit.

Ac

Ac niſi princeps gregis algere ſe diceret, redire ac repræſentare ſpectaculũ uoluit. Duplex dehinc *fama eſt: alij tradũt alloquenti pueros à tergo Chæreã ceruicẽ gladio cæſim grauiter percußiſſe, præmiſſa uoce:* Hoc age. Dehinc *Corneliũ Sabinũ, alterũ è cõiuratis* Tribunum, *ex aduerſo traieciſſe pectus: alij Sabinum, ſubmota per conſcios centuriones turba, ſignum more militiæ petiſſe, & Caio Iouẽ dante Chæream exclamaſſe:* Accipe *ratum: reſpicientiq́; maxillam ictu diſcidiſſe.* Iacentẽ, *contractisq́; mẽbris clamitantẽ ſe uiuere, cæteri uulneribus* x x x. *cõfecerunt.* Nam *ſignum erat omnium,* Repete. *Quidam etiam per obſcœna ferrum adegerunt. Ad primũ tumultũ lecticarij cum aſſeribus in auxiliũ accurrerũt: mox Germani corporis cuſtodes, ac nõnullos ex percuſſoribus, quoſdã etiã Senatores innoxios interemerũt.*

Repræſentare pro rurſus exhibere.

Funus Caii, & mors uxoris & filiæ eius. 59.

V*Ixit annis uigintinouem, imperauit triennio, & decem menſibus, diebusq́; octo. Cadauer eius clàm in hortos Lamianos aſportatum, & tumultuario rogo ſemiambuſtũ leui ceſpite obrutũ eſt: poſteà per ſorores ab exilio reuerſas erutũ, crematum, ſepultumq́;. Satis conſtat prius, quàm id fieret, hortorum cuſtodes umbris inquietatos. In ea quoque domo, in qua occubuerit, nullam noctem ſine aliquo terrore tranſactam: donec ipſa domus incendio comſumpta ſit. Perijt unà & uxor Cæſonia, gladio à Centurione confoſſa, & filia parieti illiſa.*

Geſta per Senatum poſt mortem eius. 60.

C*Onditionem temporum illorum etiam per hæc æſtimare quiuis poßit. Nam neque cæde uulgata ſtatim creditum eſt. Fuitq́; ſuſpicio ab ipſo Caio, famam cædis ſimulatam & emiſſam: ut eo pacto erga ſe hominum mẽtes*

deprehēderet. Neq; coniurati cuiquam Imperium deſtinauerunt. Et Senatus in aſſerēda libertate adeò cōſenſit, ut COSS. primo non in curiam, quia Iulia uocabatur, ſed in Capitolium cōuocarent. Quidam uerò ſententiæ loco abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuerunt. Obſeruatum autem, notatumq; eſt in primis Cæſares omnes, quibus Caij prænomen fuit, ferro perijſſe iam inde ab eo, qui Cinnanis temporibus ſit occiſus.

C. SVETONII TRANQVILLI, D. CLAVDIVS CAESAR.

De patre Claudij & eius geſtis.

PATREM Claudij Cæſaris Druſum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia, cùm Auguſto grauida nupſiſſet, intra mēſem tertiū peperit: fuitq; ſuſpicio, ex uitrico per adulterij conſuetudinem procreatum. Statim certè uulgatus eſt uerſus:

Id eſt, felicibꝰ & trimeſtres filij. Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.

Is Druſus in Quæſturæ, Præturæq; honore, dux Rhetici, deinde Germanici belli, Oceanū ſeptentrionalē primus Romanorum ducum nauigauit: trans Rhenū foſſas noui & immenſi operis effecit, quæ nunc adhuc Druſinæ uocātur. Hoſtem etiā frequenter cæſum, ac penitus in intimas ſolitudines actum, nō prius deſtitit inſequi, quā ſpecies Barbaræ mulieris humana amplior, uictorē tendere ultrà ſermone Latino prohibuiſſet. Quas ob res ouādi ius, & triumphalia ornamēta percepit: ac poſt Præturā con

ſtatim inito Cõſulatu,atq; expeditione repetita, ſupremũ diẽ morbo obijt,ĩ æſtiuis caſtris,quæ ex eo ſcelerata ſunt appellata. Corpus eius per municipiorum,coloniarumq; primores,ſuſcipientibus obuijs ſcribarũ decurijs,ad urbẽ deuectũ,ſepultumq; eſt in Martio campo. Cæterùm exercitus honorariũ ei tumulum excitauit:circa quẽ deinceps ſtato die quotannis miles decurreret, Galliarũq; ciuitates publicè ſupplicarẽt. Præterea Senatus inter alia complura,marmoreũ arcum cum trophæis uia Appia decreuit, & Germanici cognomen ipſi poſteriſq; eius. Fuiſſe autẽ creditur non minus glorioſi, quàm ciuilis animi. Nam ex hoſte ſuper uictorias opima quoque ſpolia captaſſe, ſummoq; ſæpius diſcrimine duces Germanorum tota acie inſectatus,nec diſsimulaſſe unquam priſtinum ſe Reip. ſtatũ *quandocunq; poſſet,reſtituturũ. Vnde exiſtimo nonnullos tradere auſos,ſuſpectum eum Auguſto, reuocatumq; ex prouincia: & quia cunctaretur, interceptum ueneno. Quod equidẽ magis,ne prætermitterẽ,retuli,quàm quia uerum aut uериſimile putem:cum Auguſtus tantopere & uiuum dilexerit, ut cohæredem ſemper filijs inſtituerit, ſicut quondam in Senatu profeſſus eſt, & defunctum ita pro concione laudauerit, ut Deos precatus ſit, ſimiles ei Cæſares ſuos facerent:ſibiq; tam honeſtum quandoq; exitum darent,quàm illi dediſſent. Nec contentus,elogium tumulo eius uerſibus compoſitis à ſe inſculpſiſſe, etiam uitæ memoriã proſa oratione compoſuit. Ex Antonia minore complures quidem liberos tulit:uerùm tres omnino reliquit,Germanicum,Liuillam,Claudium.

*Aliàs,quãdoque

Natiuitas Claudii & eius infantia. 2

CLaudius natus eſt, Iulio Antonio, Fabio Africano Coss. Calend. Auguſtis, Lugduni,eo ipſo die,quo primum

primũ ara ibi Auguſto dedicata eſt, appellatusq́; Tiberius Claudius Druſus. Mox fratre maiore in Iuliã familiã adoptato, Germanici cognomen aſſumpſit. Infans autem relictus à patre, ac per omne ferè pueritiæ, atq; adoleſcẽtiæ tẽpus, uarijs & tenacibus morbis cõflictatus eſt: adeò ut animo ſimul, & corpore hebetato, ne progreſſa quidẽ ætate, ulli publico priuatoq́; muneri habilis exiſtimaretur. Diu etiã atq; poſt tutelã receptam, alieni arbitrij, & ſub pædagogo fuit: quẽ barbarum, & olim ſuperiumentarium, ex induſtria ſibi appoſitũ, ut ſe quibuſcunq; de cauſis quàm ſæuiſsimè coërceret, ipſe quodam libello conqueritur. Ob hãc eandẽ ualetudinẽ, & gladiatorio munere, quod ſimul cũ fratre memoriæ patris edebat, palliolatus nouo more præſedit: & togæ uirilis die, circa mediam noctem, ſine ſolenni officio lectica, in Capitolium latus eſt.

Opera eius circa liberaleis diſciplinas. 3.

Diſciplinis tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrem operam dedit, ac ſæpe experimenta cuiusq; etiam publicauit. Verùm ne ſic quidem quicquam dignitatis aſſequi, aut ſpem de ſe commodiorem in poſterum facere potuit. Mater Antonia portentum eum hominis dictitabat, nec abſolutum à natura, ſed tantum inchoatum: ac ſi quem ſocordiæ argueret, ſtultiorem aiebat filio ſuo Claudio. Auia Auguſta pro deſpectiſsimo ſemper habuit: non affari, niſi rariſsimè: non monere, niſi acerbo, & breui ſcripto, aut per internuntios ſolita. Soror Liuilla cùm audiſſet quandoq; imperaturum, tam iniquam & tam indignam ſortem pop. Rom. palàm, & clarè deteſtata eſt. Nam & auunculus maior Auguſtus quid de eo in utrãq; partem opinatus ſit, quò certius cognoſcatur, capita ex ipſius epiſtolis poſui.

Epiſt

Epiſtolæ Auguſti ad Liuiam, de teſtimonio Claudii. 4.

COllocutus ſum cum Tiberio, ut mãdaſti mea Liuia, quid nepoti tuo Tiberio faciundum eſſet ludis Martialibus. Conſentit autem uterq; noſtrûm ſemel eſſe nobis ſtatuendum, quod conſilium in illo ſequamur. Nam ſi eſt, ἄρτιος (ut ita dicam) ὁλόκληρος, quid eſt, quod dubitemus, quin per eoſdem articulos & gradus perducendus ſit, per quos frater eius perductus fuit? Sin autem ἠλαττῶσθαι ſentimus eum, καὶ βεβλάφθαι, καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος, καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, præbenda materia deridendi & illum, & nos non eſt hominibus: τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτηρίζειν εἰωθόσιν: Nam ſemper æſtuabimus, ſi de ſingulis articulis temporum deliberabimus, μὴ προκειμένου ἡμῖν, poſſe arbitremur eum gerere honores, nec'ne. In præſentia tamen quibus de rebus conſulis, curare eum ludis Martialibus triclinium ſacerdotum, nõ diſplicet nobis, ſi eſt paſſurus ſe ab Syllani filio homine ſibi affini admoneri, ne quid faciat, quòd *cõſpici, & derideri poßit. Spectare eum Circenſes ex puluinari non placet nobis. Expoſitus enim in prima fronte ſpectaculorum conſpicietur. In Albanũ montem ire eum, non placet nobis, aut eſſe Romæ Latinarum diebus. Cur enim non præficitur urbi, ſi poteſt fratrem ſuum ſequi in montem? Habes noſtras mea Liuia ſententias, quibus placet ſemel de tota re aliquid conſtitui: ne ſemper inter ſpem, & metum fluctuemus. Licebit autem, ſi uoles. Antoniæ quoque noſtræ des hanc partem epiſtolæ huius legendam. Rurſus alteris literis: Tiberium adoleſcentem ego uerò, dum tu aberis, quotidiæ inuitabo ad cœnam, ne ſolus cœnet cum ſuo Sulpitio, & Athenodoro: qui uellem diligentius, & minus μετεώρως deligeret ſibi aliquem, cuius motum, & habit

ἄρτιος. Id eſt, perfectꝰ abſolutus.

καὶ βεβλάφθαι, Id eſt, imminutum, & corruptum eſſe cum ad corporis, tũ ad animi perfectionem.

τὰ τοιαῦτα σκ. Ideſt, huiuſmodi lacerare & ſubſannare ſolitis

μὴ προκ. Id eſt, nõ ante nobis propoſitum.

*deſpici

Id eſt, minus ſtolide.

habitum, & inceſſum imitaretur miſellus:

Ἀτοχεῖ πάνυ ἐν τοῖσι σπουδαίοις λίαν.

ἀτοχεῖ πάνυ. Id eſt, infortunate ſe & habet in his, quæ ad ſtudia. ἡ τῆς ψυχ. Ideſt, eius animi egregia indoles. ἀσαφῶς, obſcure, σαφῶς uero perſpicue.

*ubi non aberrauit eius animus, ſatis apparet ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγένεια. Item tertijs literis, Tiberiũ nepotem tuum placere mihi declamantẽ potuiſſe, peream, niſi mea Liuia admiror. Nã qui tã ἀσαφῶς loquatur, qui poßit, cùm declamat, σαφῶς dicere? quæ dicenda ſunt, nõ uideo. Nec dubium eſt, quin poſt hæc Auguſtus cõſtituerit, & reliquerit eum nullo præter auguralis ſacerdotij honore impertitum: ac ne hæredem quidem, niſi inter tertios, ac penè extraneos *ne parte ſexta nũcuparet: legatoq; non amplius quàm octingentorum ſeſtertiorum proſecutus.*

*Aliàs, &

Honor Conſulatus eidem per Tiberium negatus, & ſeceſſus eius. 5.

Tiberius patruus petenti honores, conſularia ornamenta detulit. Sed inſtantius legitimos flagitanti, id ſolum codicillis reſcripſit, quadraginta aureos in Saturnalia, & ſigillaria ſe miſiſſe ei. Tũc demũ abiecta ſpe dignitatis, ad otiũ conceßit, modò in hortis & ſuburbano, modò in Campaniæ ſeceſſu deliteſcens: atq; ex contubernio ſordidißimorum hominum ſuper ueterem ſegnitiæ notam, ebrietatis & aleæ quoq; infamiam ſubijt.

Gratia, & fauor eius apud homines. 6.

*Cui interim

*CVm * interim (quanquàm hoc modo agenti) nunquam aut officium hominum, aut reuerentia publica defuit. Equeſter ordo bis patronum cum perferendæ pro ſe legationis elegit: ſemel cùm deportandum Romam corpus Auguſti humeris ſuis à c o s s. expoſcerent: iterum cùm oppreſſum Seianum apud eoſdem gratularentur. Quin & ſpectaculis aduenienti aſſurgere, & lacernas deponere ſolebant. Senatus quoque, ut ad numerum*

ſodal

ſodalium auguſtalium ſorte ductorum extra ordinē addi ceretur,cenſuit:& mox ut domus ei, quam incendio ami ſerat,publica impenſa reſtitueretur,dicendæq; inter con ſulares ſentētiæ ius eſſet. Quod decretum abolitum eſt, excuſante Tiberio imbecillitatem eius, ac damnum liberalitate ſua reſarturum pollicente. Qui tamen moriens, & in tertijs hæredibus eum ex parte tertia nūcupatum, legato etiam circa ſeſtertia uicies proſecutus, commendauit inſuper exercitibus,Senatui, populoq; Rom. inter cæteras neceßitudines nominatim.

Circa, pro citer.

Conſulatus eius & geſta per eum. 7.

S*V b Caio demum fratris filio ſecundam exiſtimationē circa initia Imperij omnibus lenocinijs colligente,honores auſpicatus,Conſulatum geßit unà per duos mēſes. Euenitque ut primitus ingredienti cum faſcibus forum, præteruolans aquila dexteriore humero conſideret. Sortitus eſt,& de altero Conſulatu in quartum annum:præſeditq; nonnunquam ſpectaculis in Caij uicem, acclamante populo,Feliciter,partim patruo Imperatoris, partim Germanici fratri.*

Secunda exiſtimatio, pro fama proſpera.

Contumeliæ eidem per ludum illatæ. 8.

N*Ec eo minus contumelijs obnoxius uixit. Nam etſi paulò ſerius ad prædictam cœnæ horam occurriſſet,non niſi ægrè,& circuito demum triclinio recipiebatur.Et quotiespoſt cibū*obdormiſceret(quod ei ferè accidebat) olearum,ac palmularū oßibus inceſſebatur:interdum ferula,flagro'ue, uelut per ludum, excitabatur *à tropeis. Solebant & manibus ſtertentis ſocci induci, ut repentè expergefactus faciem ſibi confricaret.*

**addormiſceret*

*Fortè legendū, à torpore.

Diſcrimina quæ paſſus eſt. 9.

S*Ed nec diſcriminibus quidē caruit:primùm in ipſo Cōſulatu, quòd Neronis & Druſi fratrum Cæſaris ſta-*

tuas

tuas ſegnius locandas,ponendasq́; curaſſet, penè honore ſubmotus eſt:deinde extraneo,uel etiã domeſticorum ali quo deferente,aßiduè,uarieq́; inquietatus. Cùm uerò detecta eſſet Lepidi, & Getulici coniuratio,miſſus in Germaniam inter legatos ad gratulandũ, etiam uitæ periculum adijt. Indignante ac fremente Caio, patruum potißimum ad ſe miſſum,quaſi ad puerũ regendum: adeò ut nõ defuerint,qui traderent,præcipitatum quoq; in flumen ſicut ueſtitus aduenerat. Atq; ex eo nunquam non in Senatu nouißimus cõſularium ſentẽtiam dixit,ignominiæ cauſa,poſt omnes interrogatus. Etiam cognitio falſi teſtamẽti recepta eſt,in quo & ipſe ſignauerat. Poſtremò etiam ſeſtertium octogies pro introitu noui ſacerdotij coactus impẽdere,ad eas rei familiaris anguſtias decidit,ut quum obligatam ærario fidẽ liberare nõ poſſet,in uacuum lege prædiatoria uenalis pepẽderit ſub edicto præfectorum.

Recepta eſt, id eſt, deprehenſa eſt.

Initium Imperii Claudii. 10.

*PEr hæc,ac talia maxima ætatis parte tranſacta,quinquageſimo anno Imperium cepit,quantumuis mirabili caſu. Excluſus inter cæteros ab inſidiatoribus Caij, cùm quaſi ſecretum eo deſiderante turbam ſubmouerent, in diætam,cui nomen eſt Hermeum,receſſerat. Neq; multò pòſt rumore cædis exterritus, prorepſit ad ſolarium proximum:interq́; prætenta foribus uela ſe abdidit:latentem diſcurrens fortè gregarius miles animaduerſis pedibus è ſtudio ſciſcitandi quiſnã eſſet,agnouit: extractũq́;, & præ metu ad genua ſibi accidentem Imperatorẽ ſalutauit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes, nec quicq̃ adhuc quàm frementes perduxit. Ab his lecticæ impoſitus, & quia *ſerui diffugerãt, uicißim ſuccolãtibus in caſtra delatus eſt,triſtis ac trepidus,miſerãte obuia turba,*

Nec quicquam quàm, pro tantum.

*Aliâs, fui.

Succolare, collo ſuppoſito fulcire.

*quaſi ad pœnā raperetur inſons. Receptus intra uallum, inter excubias militū pernoctauit, aliquantò minore ſpe, quàm fiducia. Nam Conſules cum Senatu, & cohortibus urbanis forum, Capitoliumq́; occuparūt, aſſerturi cōmunem libertatē: accitusq́; et ipſe per Trib. Pleb. in curiam ad ſuadenda, quæ uiderētur, ui ſe & neceßitate teneri reſpondit. Poſtero uerò die, Senatu ſegniore in exequendis conatibus per tædiū, ac diſſenſionē diuerſa cenſentiū, & multitudinē, quæ circunſtabat, unum rectorem iam & nominatim expoſcente, armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt: promiſitq́; ſingulis * quinadena H-S.* *quindena* *primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pigneratus.* Pigneratus, ſtipulatus, ſiue pactus.

Geſta per eum in initio principatus. II.

*IMperio ſtabilito nihil antiquius duxit, quàm id biduū, quo de mutando Reipublicæ ſtatu hæſitatum erat, memoriæ eximere. Omnium itaq; factorū dictorumq́;, in eo ueniam, & obliuionem in perpetuum ſanxit, ac præſtitit: Tribunis modò ac centurionibus paucis è coniuratorū in Caium numero interemptis, exēpli ſimul cauſa, & quòd ſuam quoque cædem depopoſciſſe cognouerat. Conuerſus hinc ad officia pietatis, iuſiurādum neq; ſanctius ſibi, neq; crebrius inſtituit, quàm per Auguſtum. Auiæ Liuiæ diuinos honores, & Circenſi pompa currum elephantorum * Auguſtæo ſimilem decernendū curauit.* *Auguſtino* *Parētibus inferias publicas, & hòc amplius patri Circenſes annuos natali die matri carpentū, quò per circum duceretur, & cognomen Auguſtæ, ab auia recuſatū, ad fratris memoriam per omnem occaſionem celebratam. Comœdiam quoque Græcam Neapolitano certamine * dedit, ac de ſentētia iudicum coronauit.* *docuit* *Ne Marcum quidē Antonium inhonoratū, ac ſine grata mentione tranſmiſit: teſtatus quondam*

per edictum tantò impenſius petere ſe, ut natalem patris Druſi celebrarent, quòd idem eſſet & aui ſui Antonij. Tiberio marmoreum arcum, iuxta Pompeij theatrum, decretum quidem olim à Senatu, uerùm omiſſum, peregit. Caij quoq;, etſi acta omnia reſcidit, diē tamen necis, quamuis exordium principatus ſui, uetuit inter faſtos referri.*

*feſtos, ſiue fauſtos

Honores per eum ſpreti, & alia ciuilia geſta eius. 12.

*AC in ſemet augendo parcus, atque ciuilis, prænomine Imperatoris abſtinuit, nimios honores recuſauit, ſponſalia filiæ, natalemq́; geniti nepotis ſilētio, ac tantum domeſtica religione tranſegit. Neminem exulum, niſi ex Senatus autoritate, reſtituit: ut ſibi in curiam Præfectum prætorij, Tribunosq́; militū ſecum inducere liceret, utq́; rata eſſent, quæ procuratores ſui in iudicando ſtatuerent, precariò exegit. Ius nundinarū in priuata prædia à Conſulibus petijt: cognitionibus magiſtratuū, ut unus è *conſiliarijs frequenter interfuit. Eoſdem ſpectacula edentes, ſurgens & ipſe cum cætera turba, uoce ac manu ueneratus eſt. Trib. Pleb. adeuntibus ſe pro tribunali excuſauit, quòd propter anguſtias non poſſet audire eos niſi ſtantes. Quare in breui ſpatio tantum amoris fauoriſq́; collegit, ut cùm profectum eum Hoſtiam perijſſe ex inſidijs nuntiatum eſſet, magna conſternatione populus & militem quaſi proditorē, & Senatum quaſi parricidam diris execrationibus inceſſere non antè deſtiterit, quàm unus atq; alter, & mox plures à magiſtratibus in Roſtra producti, ſaluum, & appropinquare confirmarent.*

*conſularibus

Inſidiæ, & coniurationes contra eum factæ. 13.

NEc tamen expers inſidiarum uſquequaque permanſit: ſed & à ſingulis, & per factionem, & denique ciuili bello infeſtatus eſt. E plebe homo nocte media iuxta

cubic

cubiculum eius cum pugione deprehenſus eſt: reperti & equeſtris ordinis duo in publico cum dolone, ac uenatorio cultro præſtolantes, alter ut egreſſum theatro, alter ut ſacrificantē apud Martis ædem adoriretur. Cōſpirauerant autem ad res nouas Gallus Aſinius, & Statilius Coruinus Pollionis ac Meſſalæ oratorum nepotes, aſſumptis cōpluribus libertis ipſius, atque ſeruis. Bellum ciuile mouit Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus: uerum intra quintum diem oppreſſus eſt, legionibus, quæ ſacramentum mutauerant, in pœnitentiam religione conuerſis, poſtquàm denuntiato ad nouum Imperatorem itinere caſu quodam, ac diuinitus, neque aquila ornari, neque ſigna conuelli moueriq; potuerunt.

Dolon, gladiolus.

Conſulatus eius, & geſta in eis. 14.

Conſulatus ſuper priſtinum quatuor geßit: ex quibus duos primos iunctim, ſequentes per interuallum, quarto quenque anno, ſemeſtrem nouißimum, bimeſtres cæteros, tertium autem nouo circa principem exemplo in locum demortui ſuffectus. Ius & Conſul, & extra honorem laborioſißimè dixit, etiam ſuis, ſuorumq; diebus ſolennibus, nonnunquam feſtis quoque antiquitus, & religioſis. Nec ſemper præſcriptam legum ſecutus duritiam, lenitatem'ue mulctarum, ex bono & æquo perinde ut afficeretur, moderatus eſt. Nam & ijs, qui apud priuatos iudices plus petendo formula excidiſſent, reſtituit actiones, & in maiore fraude conuictos, legitimam pœnam ſupergreſſus, ad beſtias condemnauit.

Varietas eius in cognoſcendo. 15.

In cognoſcendo autem, ac decernendo mira uarietate animi fuit: modò circumſpectus, & ſagax: modò inconſultus, ac præceps: nonnunquam friuolus, amentiq; ſimilis.

Cùm decurias rerum actu expungeret, eum, qui diſsimulata uacatione, quam beneficio liberorũ habebat, reſponderat, ut cupidum iudicandi dimiſit: alium interpellatum ab aduerſarijs de propria lite, negãtéq; cognitionis rem, ſed ordinarij iuris eſſe, agere cauſam cõfeſtim apud ſe coēgit, proprio negotio documentũ daturum, quàm æquus iudex in alieno negotio futurus eſſet. Fœminam nõ agnoſcentem filium ſuum, dubia utrinq; argumẽtorum fide ad confeſsionẽ compulit, indicto matrimonio iuuenis. Abſentibus ſecũdum præſentes facilimè dabat, nullo delectu culpæ, niſi quis in aliqua neceſsitate ceſſaſſet. Proclamante quodam, præcidendas falſario manus, carnificẽ ſtatim acciri cum machæra, mẽſaq; lanionia flagitauit. Peregrinitatis reũ, orta inter aduocatos leui cõtẽtione, togatum'ne, an palliatum dicere cauſam oporteret, quaſi æquitatẽ integram oſtentans, mutare habitum ſæpius, & prout accuſaretur, defenderetur'ue, iuſsit. De quodam etiã negotio, ita ex tabella pronuntiaſſe creditur, ſecundum eos ſe ſentire, qui uera propoſuiſſent. Propter quæ uſq; eò euiluit, ut paſsim ac propalàm cõtemptui eſſet. Excuſans quidam teſtẽ è prouincia ab eo uocatũ, negauit præſto eſſe poſſe. Diſsimulata diu cauſa, ac poſt longas demũ interrogationes, mortuus eſt, inquit, puto, licuit. Alius gratias agens, quòd reum defendi pateretur, adiecit, Et tamẽ fieri ſolet. Illud quoque à maioribus natu audiebam, adeò cauſidicos patiẽtia eius ſolitos abuti, ut deſcẽdentẽ è Tribunali non ſolùm uoce reuocarent, ſed & lacinia togæ retẽta, interdum pede apprehenſo retinerẽt. Ac ne cui hæc mira ſint, id litigatori Græculo uox in altercatione excidit, καὶ σὺ γέρων εἶ, ϗ μωρὸς: id eſt, & tu ſenex, & tu ſtultus es. Equitem quidem Rom. obſcœnitatis in fœminas reũ, ſed falsò & ab

καὶ σὺ γέρ cit, Et tu ſenex es, & ſtultus.

*& ab imponentibus inimicis cõfičto crimine,ſatis cõſtat, cùm ſcorta meritoria citari aduerſus ſe, & audiri pro teſtimonio uideret, graphium & libellos, quos tenebat in manu,ita cum magna ſtultitiæ, & ſæuitiæ exprobratione iecisse in faciem eius, ut genam nõ leuiter*perſtrinxerit.* **pertinxerit*

Officium Cenſuræ,& geſta per eum. 16.

GEßit & Cenſuram intermiſſam diu poſt Paulum, Plancumq́; Cenſores: ſed hanc quoque inæqualiter, uarioq́; & animo,& euentu. Recognitione equitum iuuenem plenum probri, ſed quem pater probatißimum ſibi affirmabat,ſine ignominia dimiſit,habere dicens cenſorẽ ſuum. Alium corruptelis,adulterijsq́; famoſum,nihil amplius quàm monuit, ut aut parcius ætatulæ indulgeret,aut certè cautius. Addiditq́;,Quare enim ego ſcio,quam amicam habeas? Et cùm orãtibus familiaribus dempſiſſet cuidam appoſitam notam,Litura tamẽ,inquit, extet. Splendidum uirum,Græciæq́; prouinciæ principem, uerùm Latini ſermonis ignarum,non modò albo iudicum eraſit, ſed etiam in peregrinitatem redegit. Nec quenquam niſi ſua uoce,utcunque quis poſſet, ac ſine patrono rationem uitæ paſſus eſt reddere. Notauitq́; multos, & quoſdam inopinantes, & ex cauſa noui generis, quòd ſe inſcio, ac ſine commeatu Italia exceßiſſent: quendam uerò & quòd comes regis in prouincia fuiſſet,referens maiorum temporibus Rabirio Poſthumo,Ptolemæum Alexandriã,crediti ſeruandi cauſa ſecuto, maieſtatis crimẽ apud iudices motum. Plures notare conatus,magna inquiſitorũ negligentia,ſed ſuo maiore dedecore innoxios ferè reperit, quibuſcunque cœlibatum, aut orbitatem, aut egeſtatem obijceret,maritos,patres,opulentos ſe probantibus,eo quidem, qui ſibimet uim ferro intuliſſe arguebatur,illæſum corpus

Nihil amplius quam: pro, tantum.

ueſte depoſita oſtentante. Fuerunt & *illa in Cenſura eius notabilia, quòd eſſedum argenteum ſumptuoſè fabricatum, ac uenale ad ſigillaria redimi concidiq́; coràm imperauit: quodq́; uno die* XX. *edicta propoſuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, ut uberi uinearum prouentu bene dolia picarentur: altero, nihil æquè facere ad uiperæ morſum, quàm taxi arboris ſuccum.*

Expeditio eius Britannica, & triumphus. 17.

EXpeditionem unam omnino *ſuſcepit, eam'que modicam. cùm decretis ſibi à* Senatu *ornamētis triumphalibus leuiorem maieſtati principali titulum arbitraretur, uelletq́; iuſti triumphi decus, unde acquireret* Britāniam *potiſſimùm elegit: neque tentatam ulli poſt* D. Iulium, & *tunc tumultuantem ob non redditos transfugas.* Huc *cùm ab* Hoſtia *nauigaret, uehementi* Circio *bis penè demerſus eſt prope* Liguriam, *iuxtaq́;* Stœchadas *inſulas.* Quare *à* Maſſilia Geſſoriacum *uſq́; pedeſtri itinere cōfecto, inde tranſmiſit: ac ſine ullo prælio, aut ſanguine inter paucißimos dies parte inſulæ in deditionē recepta, ſexto, q̄ profectus erat, mēſe,* Romam *rediјt, triumphauitq́; maximo apparatu.* Ad *cuius ſpectaculum cōmeare in urbē nō ſolùm præſidibus prouinciarū permiſit, uerū etiā exulibus quibuſdam: atq́; inter hoſtilia ſpolia, naualē coronā faſtigio* Palatinæ *domus iuxta ciuicā fixit, traiecti et quaſi domiti* Oceani *īſigne.* Currū *eius* Meſſalina *uxor carpēto ſecuta eſt.* Secuti & *triumphalia ornamenta eodē bello adepti, ſed cæteri pedibus* & *in prætexta:* Craſſus Frugi *equo phalerato, et ī ueſte palmata, quòd eū honorē iterauerat.*

Cura urbis, & annonæ. 18.

VRbis, *annonæq́; curā ſolicitiſſimè ſemper egit.* Cùm Aemiliana *pertinacius arderent, in diribitorio dua-*

*bus noctibus manſit: ac deficiente militum ac familiarum turba, auxilio plebem per magiſtratus ex omnibus uicis cõuocauit: ac poſitis ante ſe cũ pecunia fiſcis, ad ſubuenien dum hortatus eſt, *repræſentaturus pro opera dignã cuique mercedẽ. Arctiore autẽ annona ob aßiduas ſterilitates detentus quondam medio foro à turba, conuicijsq́; ac ſimul fragminibus panis ita * inſtratus, ut ægrè nec niſi poſtico euadere in Palatium ualuerit: nihil non ex eo cogitauit ad inuehendos etiam in tempore hyberno cõmeatus. Nam & negotiatoribus certa lucra propoſuit, ſuſcepto in ſe damno, ſi cui quid per tempeſtates accidiſſet: & naues mercaturæ cauſa fabricantibus magna commoda.*

*al's, repræſentans

*al's, infeſtatus

Vacationes per eum conceſſæ. 19.

C*Onſtituit pro conditione cuiuſque ciuis uacationem legi * Papiæ Popeæ, Latinis ius Quiritum, fœminis ius quatuor liberorum, quæ conſtituta hodie ſeruantur.*

*Beroald. legit, Pompeiæ

Opera publica per eum facta. 20.

O*Pera magna potius, quàm neceſſaria quàm multa perfecit: ſed uel præcipua, aquæductum à Caio inchoatum: item emiſſariũ Fucini lacus, portumq́; Hoſtienſem: quanquam ſciret ex his alterum ab Auguſto precantibus aßiduè Marſis negatum, alterum à D. Iulio ſæpius deſtinatũ, ac propter difficultatẽ omiſſum: Claudiæ aquæ gelidos, & uberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio, & Albudino nomẽ eſt: ſimulq́; riuũ Anienis nouo lapideo opere in urbem perduxit, diuiſitq́; in plurimos, & ornatißimos lacus. Fucinum aggreſſus eſt, non minus compendij ſpe, quàm gloriæ, cùm quidam priuato ſumptu emiſſuros ſe repromitterent, ſi ſibi ſiccati agri cõcederentur. Per tria autem paſſuum millia, partim effoſſo monte, partim exciſo canalem abſoluit ægrè, & poſt undecim*

annos, quamuis cõtinuis x x. *hominum millibus ſine intermiſſione operãtibus.* Portum Hoſtiæ *extruxit, circunducto dextra ſiniſtraq́; brachio, & ad introitum profundo iam ſolo mole obiecta. Quam quò ſtabilius fundaret, nauẽ antè demerſit, qua magnus obeliſcus ex* Aegypto *fuerat aduectus, cõgeſtiſq́; pilis ſuperpoſuit altiſſimã turrim, in exẽplum* Alexãdrini Phari, *ut ad nocturnos ignes curſum nauigia dirigerẽt. Cõgiaria populo ſæpius diſtribuit.*

Spectacula per eum edita. 21.

SPectacula *quoque complura, magnificaq́; edidit, non uſitata modò, ac ſolitis locis, ſed & cõmentitia, & ex antiquitate repetita, & ubi præterea nemo ante eum. Ludos dedicationis* Pompeiani *theatri, quod ambuſtũ reſtituerat, è tribunali poſito in orcheſtra cõmiſit, cùm prius apud ſuperiores ædes ſupplicaſſet, perq́; mediam caueam ſedentibus, ac ſilentibus cunctis, deſcendiſſet. Fecit & ſeculares, quaſi anticipatos ab* Auguſto, *nec legitimo tempori reſeruatos: quamuis ipſe in hiſtorijs ſuis prodat intermiſſos eos,* Auguſtũ *multo pòſt, diligentiſſimè annorum ratione ſubducta, in ordinem redegiſſe. Quare uox præconis irriſa eſt, inuitantis more ſolenni ad ludos, quos nec ſpectaſſet quiſquam, nec ſpectaturus eſſet: cũ ſupereſſent adhuc, qui ſpectauerãt, & quidã hiſtrionũ producti olim, tunc quoq́; producerẽtur.* Circenſes *frequẽter etiam in* Vaticano *commiſit, nonnunquam interiecta per quinos miſſus uenatione. Circo uerò maximo marmoreis carceribus, auratiſq́; metis, quæ utraque & tophina, ac lignea antea fuerant, exculto, propria* Senatoribus *cõſtituit loca promiſcuè ſpectare ſolitis. Ac ſuper quadrigarum certamina* Troiæ *luſum exhibuit, &* Africanas, *conficiente turma equitum prætorianorum, ducibus* Tribunis, *ipſoq́;*

præfecto: præterea Theſſalos equites, qui feros tauros per ſpatia circi agunt, inſiliuntq́; defeſſos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera pluriſariam, ac multiplicia exhibuit. Anniuerſarium in caſtris prætorianis, ſine uenatione apparatuq́;, iuſtum atq; legitimum in ſeptis, ibidem per extraordinarium & breue, dierumq́; paucorum, quodq́; appellare cœpit ſportulam: quia primum daturum ſe dixerat, uelut ad ſubitam * condictamq́; cœnulam inuitare ſe populũ. Nec ullo ſpectaculi genere communior aut remiſsior erat, adeò ut oblatos uictoribus aureos, prolatamq́; ſiniſtra pariter cum uulgo, uoce, digitisq́; numeraret: ac ſæpe hortando, rogãdoq́; ad hilaritatẽ homines prouocaret, dominos identidẽ appellãs, immiſtis interdũ frigidis, & accerſitis iocis: Qualis eſt, ut, cũ palumbum poſtulantibus daturũ ſe promiſit, ſi captus eſſet. Illud quoq; planè quantumuis ſalubriter, & in tempore, cùm eſſedario, pro quo quatuor filij deprecabantur, magno omniũ fauore indulſiſſet, rudem tabulã ilico miſit, admonens populum, quantopere liberos ſuſcipere deberet, quos uideret & gladiatori præſidio, gratiæq́; eſſe. Edidit & in Martio cãpo expugnationẽ, direptionemq́; oppidi ad imaginẽ bellicam, & deditionẽ Britanniæ regũ, præſeditq́; paludatus. Quin & emiſſurus Fucinũ lacum, naumachiam antè cõmiſit. Sed cùm proclamantibus naumachiarijs, Aue Imperator, morituri te ſalutant, reſpondiſſet, Auete uos, neq; poſt hanc uocem, quaſi uenia data quiſquam dimicare uellet, diu cunctatus, an omnes igni, ferroq́; abſumeret, tandem è ſede ſua proſiluit: ac per ambitum lacus, nõ ſine fœda uacillatione diſcurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc ſpectaculo claſsis Sicula, & Rhodia concurrerũt, duode-

*alij, condictam

Cõmunis, pro nõ ſingularis, aut non exquiſitus.

Indulſiſſet, pro annuiſſet.

narum triremium ſingulæ, exciente buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerſerat.

Inſtitutio, correctio, & ordinatio quorundam morum, & actuum. 22.

Q*Vædam circa ceremonias, ciuilemq́; & militarem morem, item circa omnium ordinum ſtatũ, domi foriſq́; aut correxit, aut exoleta reuocauit, aut etiam noua inſtituit. In cooptãdis per collegia ſacerdotibus, neminem niſi iuratus nominauit: obſeruauitq́; ſedulò, ut quoties terra in urbe mouiſſet, ferias aduocata concione Prætor indiceret: utq́; ob dira aut in urbe, aut in Capitolio uiſa, obſecratio haberetur, eamq́; ipſe iure Max. Pont. commonito pro Roſtris populo, præiret. Submotaq́; operariorum, ſeruorumq́; turba, rerum actum diuiſum antea in hybernos, æſtiuosq́; menſes coniunxit.*

Actus rerum, ꝑ actione cauſarum.

Inſtituta, & ſanctiones eius. 23.

I*Vriſdictionem de fideicommiſſis quotannis, & tantum in urbe delegari magiſtratibus ſolitam in perpetuum, atq́; etiam per prouincias poteſtatibus demandauit. Capiti Papiæ Popeæ legis, à Tiberio Cæſare, quaſi ſexagenarij generare non poſſent, edicto abrogauit. Sanxit, ut pupillis extra ordinem tutores à* COSS. *darẽtur, utq́; hi, quibus à magiſtratibus prouinciæ interdicerentur, urbe quoq́;, & Italia ſubmouerẽtur. Ipſe quoſdam nouo exemplo relegauit, ut ultra lapidem tertium uetaret egredi ab urbe. De maiore negotio acturus in curia medius inter Conſulum ſellas Tribunitio ſubſellio ſedebat. Commeatus à Senatu peti ſolitos beneficij ſui fecit.*

Poteſtates, pro magiſtratib⁹.

Indulgentia, & liberalitas eius. 24.

O*Rnamenta conſularia etiam procuratoribus ducenarijs indulſit. Senatoriam dignitatem recuſantibus, equeſtrem quoque ademit. Latum clauum, quamuis initio*

*initio affirmaſſet non lecturum Senatorem, niſi ciuis Ro. abnepotē, etiam libertini filio tribuit: ſed ſub conditione, ſi prius ab equite Ro. adoptatus eſſet. Ac ſic quoq; reprehenſionem uerens, etiam Appium Cæcum cenſorem, generis ſui proautorem, libertinorum filios in Senatū allegiſſe docuit: ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquādiu libertinos dictos, non ipſos qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos. Collegio Quæſtorū pro ſtratura uiarum gladiatorū munus iniunxit: detractaq; Hostienſi & Gallica prouincia, curā ærarij Saturni reddidit, quam medio tempore Prætores, aut utiq; tūc prætura functi ſuſtinuerant. Triumphalia ornamēta Syllano filiæ ſuæ ſponſo nondum puberi dedit. Maioribus uerò natu, tam multis, tamq; facilè, ut epiſtola cōmunis legionum nomine extiterit, petentium, ut legatis conſularibus ſimul cum exercitu & triumphalia darentur, ne cauſam belli quoquo modo quærerēt. Aulo*Plautio etiā ouationē decreuit: ingreſſoq; urbem obuiam progreſſus, & in Capitolium eunti, & inde rurſus reuertenti latus texit. Gabinio Secundo, Caucis gente Germanica ſuperatis, Caucius cognomen uſurpare conceſsit.*

* Planco

Latus texit, pro ad latus equitauit.

Quædam Ciuilia geſta, & ordinationes eius. 25.

EQueſtreis militias ita ordinauit, ut poſt cohortem, alam: poſt alam, tribunatum legionis daret: ſtipendiaq; inſtituit, & imaginariæ militiæ genus, quod uocatur ſuper numerum, quo abſentes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos ſenatorias ſalutandi cauſa ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui ſe pro equitibus Romanis agerent, publicauit. Ingratos, & de quibus patroni quererentur, reuocauit in ſeruitutem: aduocatisq; eorum negauit, ſe aduerſus libertos ipſor

ipſorum ius dicturum. Cùm quidam ægra, & affecta man cipia in inſulam Aeſculapij tædio medendi exponerent, omnes qui exponerentur, liberos eſſe ſanxit, nec redire in ditionē domini, ſi conualuiſſent: quòd ſiquis necare mallet quem, quàm exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiæ oppida, niſi aut pedibus, aut ſella, aut lectica tranſirent, monuit edicto. Puteolis, & Hoſtiæ ſingulas co hortes ad arcendos incendiorū caſus collocauit. Peregrinæ cōditionis homines uetuit uſurpare Romana nomina, duntaxat gētilitia. Ciuitatē Romanā uſurpantes in campo Eſquilino ſecuri percuſſit. Prouincias Achaiam, & Macedoniam, quas Tiberius ad curam ſuam trāſtulerat, Senatui reddidit. Lycijs ob exitiabiles inter ſe diſcordias libertatem ademit: Rhodijs ob pœnitentiam ueterū delictorum reddidit. Ilienſibus, quaſi Romanæ gentis autoribus tributa in perpetuum remiſit: recitata uetere epiſtola Græca Senatus populiq; Ro. Seleuco regi amicitiā, & ſo cietatē ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes ab omni onere immunes præſtitiſſet. Iudæos impul-

**Chriſto* *ſore *Chreſto aſſiduè tumultuātes Roma expulit. Germa norum legatis in orcheſtra ſedere permiſit, ſimplicitate eorum, & fiducia motus, quòd in popularia deducti, cùm animaduertiſſent Parthos, & Armenios ſedētes in Senatu, ad eadem loca ſponte tranſierant, nihilò deteriorem uirtutē, aut conditionē ſuam prædicantes. Druidarum religionē apud Gallos diræ immanitatis, & tantum ciuibus ſub Auguſto interdictam, penitus aboleuit. Contrà, ſacra Eleuſina etiam transferre ex Attica Romam conatus eſt. Templū quoq; in Sicilia Veneris Erycinæ uetuſtate collapſum, ut ex ærario Po. Ro. reficeretur, autor fuit. Cum regibus fœdus in foro icit, porca cæſa, ac uetere fecialium*

præfat

præfatione adhibita. Sed & hæc & cætera, totumq; adeò ex parte magna principatum non tam ſuo quàm uxorum, libertorumq; arbitrio adminiſtrauit: talis ubiq; plerunq;, qualem eſſe eum aut expediret illis, aut liberet.

Sponſæ, & uxores eius. 26.

*SPonſas admodum adoleſcens duas habuit, Aemiliam Lepidam Augusti proneptem: item Liuiam Medullinam, cui cognomen & Camullæ erat, è genere antiquo Dictatoris Camilli. Priorem, quòd parētes eius Auguſtū offenderāt, uirginem adhuc repudiauit: poſteriorem ipſo die, qui erat nuptijs deſtinatus, ex ualetudine amiſit. Vxores deinde duxit Plautiam Herculanillam triumphali, & mox Aeliam Petinam conſulari patre. Cum utraq; diuortium fecit. Sed cum Petina ex leuibus offenſis, cum Herculanilla ob libidinum probra, & homicidij ſuſpicionem. Poſt has Valeriā Meſſalinā Barbati Meſſalæ cōſobrini ſui filiam in matrimonium accepit. Quam cùm cōperiſſet ſuper cætera flagitia, atq; dedecora, C. Silio etiam nupſiſſe, dote inter auſpices conſignata, ſupplicio affecit: confirmauitq; pro concione apud prætorianos, * quatenus ſibi matrimonia male cederent, permanſurū ſe in cœlibatu: ac niſi permanſiſſet, non recuſaturū confodi manibus ipſorū.* *quòd *Nec durare ualuit, quin de cōditionibus continuò tractaret, etiam de Petinæ, quā olim exegerat, deq; Lolliæ Paulinæ, quæ C. Cæſari nupta fuerat. Verū illecebris Agrippinæ Germanici fratris ſui filiæ per * ius oſculi, & blanditiarū occaſiones pellectus in amorem, ſubornauit proximo Senatu, qui cenſerent cogendum ſe ad ducendum eam uxorem, quaſi Reipublicæ maximè intereſſet: dandamq; cæteris ueniam talium coniugiorū, quæ ad id tempus inceſta habebantur. Ac uix uno interpoſito die, confecit nuptias* *eius

ptias, non repertis qui ſequerētur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cuius officium nuptiarum & ipſe cum Agrippina celebrauit.

Liberi, & generi eius. 27.

Liberos ex tribus uxoribus tulit: ex Herculanilla Druſum, & Claudiam: ex Petina Antoniā: ex Meſſalina Octauiam, & quem primò Germanicū, mox Britannicū cognominauit. Druſum Pompeium puberem amiſit, pyro per luſum inſublime iactato, & hiatu oris excepto ſtrangulatū, cui & ante paucos dies filiam Seiani deſpōdiſſet. Quò magis miror fuiſſe qui traderēt, fraude à Seiano necatum. Claudiā ex liberto ſuo Botere cōceptam, quamuis ante quintum menſem diuortij natam, aliq́; cœptam, exponi tamen ad matris ianuam, & nudam iußit abijci. Antoniam Cn. Pompeio Magno, deinde Fauſto Syllæ nobilißimis iuuenibus, Octauiam Neroni priuigno ſuo collocauit, Syllano antè deſponſatam. Britannicū uigeſimo Imperij die, inq́; ſecundo conſulatu natum ſibi paruulū etiā tum, & militibus pro concione manibus ſuis geſtans, & plebi per ſpectacula gremio, aut ante ſe retinens aßiduè cōmendabat, fauſtisq́; ominibus eum acclamantium turba proſequebatur. E' generis Neronem adoptauit. Pompeiū atq́; Syllanum non recuſauit modò, ſed & interemit.

Liberti ab eo prædilecti. 28.

Libertorum præcipuè ſuſpexit Poſidem ſpadonem, quem etiam Britannico triumpho inter militares uiros haſta pura donauit. Nec minus Felicem, quem cohortibus, et alis, prouinciæq́; Iudææ præpoſuit, trium reginarum maritum. Et Harpocram, cui lectica per urbem uehendi, ſpectaculaq́; publicè edendi ius tribuit. Ac ſuper hos Polybium à ſtudijs, qui ſæpe inter duos C O S S. *ambula*

bulabat. Sed ante omnes Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantē à rationibus: quos decreto quoq; Senatus non præmijs modò ingentibus, ſed & quæſtorijs, prætorijsq; ornamentis ornari libenter paſſus eſt: tantum præterea acquirere, & rapere, ut querente eo quondam de fiſci exiguitate, non abſurdè ſit dictum, Abundaturum, ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur.

Maleficia opera libertorum, & uxorum ab eo perpetrata. 29.

H*Is (ut dixi) uxoribusq; addictus, non principem ſe, ſed miniſtrum egit. Compendio cuiuſq; horum, uel etiam ſtudio ac libidine honores, exercitus, impunitates, ſupplicia largitus eſt: & quidem inſciens plerunque, & ignarus. Ac ne ſingulatim * minima quæq; enumerem reuocatas libertates eius, iudicia reſciſſa, ſuppoſitos aut etiā palàm immutatos datorū officiorum codicillos, Appium Syllanum conſocerū ſuum, * Liuiasq;, alteram Druſi, alteram Germanici filiam crimine incerto, nec defenſione ulla data, occîdit. Item Cn. Pompeiū maioris filiæ uirum, & L. Syllanum minoris ſponſum. Ex quibus Pompeius in concubitu dilecti adoleſcentuli confoſſus eſt. Syllanus abdicare ſe prætura ante quartum Cal. Ianuarias, moriq; initio anni coactus. Die ipſo Claudij & Agrippinæ nuptiarum, in quinque & triginta Senatores, trecentosq; amplius equites Rom. tanta facilitate animaduertit, ut de nece conſularis uiri renuntiante Centurione, factum eſſe, quod imperaſſet, negaret quicquā ſe imperaſſe, nihilo minus rem comprobaret, affirmantibus libertis, officio milites functos, quòd ad ultionem Imperatoris ultro procurriſſent. Nam illud omnem fidem exceſſerit, quòd nuptijs, quas Meſſalina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis & ipſe*

*minora

*Iulias

& ipſe conſignauerit: inductus, quaſi de induſtria ſimularentur, ad auertendum, transferendumq́; periculum, quod imminere ipſi per quædam oſtenta portenderetur.

Forma & ſtatura eius. 30.

A *Vtoritas, dignitasq́; formæ non defuit uel ſtanti, uel ſedenti, ac præcipuè quieſcēti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat: et ſpecie, canitieq́; pulchra, opimis ceruicibus. Cæterum & ingredientem deſtituebant poplites minus firmi, & remiſſe quid uel ſeriò agentē multa dehoneſtabant. Riſus indecens, ira turpior, ſpumante rictu, humētibus naribus: pleċtra linguæ titubātia, caputq́; tum ſemper, tum in quātulocunq; actu uel maximè tremulum.*

Valetudo eius. 31.

V *Aletudine ſicut olim graui, ita princeps perproſpera uſus eſt, excepto ſtomachi dolore. Quo ſe correptum etiam de conſciſcenda morte cogitaſſe, dixit.*

Conuiuia, & alia geſta eius. 32.

C *Onuiuia agitauit & ampla, & aßidua, ac ferè patentißimis locis, ut plerunque ſexcenteni ſimul diſcumberent. Cōuiuatus & ſuper emiſſarium Fucini lacus, ac penè ſubmerſus, cùm emiſſa impetu aqua redundaſſet. Adhibebat omni cœnæ & liberos ſuos cum pueris, puellisq́; nobilibus, qui more ueteri ad fulcra lectorū ſedentes ueſcerentur. Cōuiuæ, qui pridie ſcyphū aureū ſurripuiſſe exiſtimabatur, reuocato in diem poſterū calicē fictilem appoſuit. Dicitur etiā meditatus edictū, quo ueniā daret efflatū, crepitumq́; uentris in conuiuio emittendi, cùm periclitatum quendam præ pudore ex continētia reperiſſet.*

Cibus, potus, ſomnus, & luxuria eius, liber quoque eiuſdem de aleæ luſu. 33.

C *Ibi, uiniq́; quocunque & tempore, & loco appetentißimus. Cognoſcēs quondā in Auguſti foro, *ictusq́;* *uictus

nidore

*nidore prandij, quod in maxima Martis æde Salijs apparabatur, deſerto Tribunali, *aſcēdit ad ſacerdotes, unaq́; diſcubuit. Nec temere unquam triclinio abſceſsit, niſi diſtentus, ac madēs: & ut ſtatim ſupino, ac per ſomnū hianti *pinna in os inderetur, ad exonerandum ſtomachum. Somni breuiſsimi erat. Nam ante mediam noctem plerūq; uigilabat, ut tamen interdiu nonnunquam in iure dicendo obdormiſceret, uixq́; ab aduocatis de induſtria uocē augentibus excitaretur. Libidinis in fœminas profuſiſsimæ, marium omnino expers, *alea ſtudioſiſsimè luſit, de cuius arte librum quoq; emiſit: ſolitus etiā in *geſtatorio ludere, ita eſſedo, alueoq́; adaptatis, ne luſus confunderetur.* *abſceſsit *penna *aleam *geſtatione

Sæuitia, & crudelitas eius. 34.

SAeuum, & ſanguinarium natura fuiſſe magnis, minimisq́; apparuit rebus. Tormenta quæſtionū, pœnasq́; parricidarum repræſentabat, exigebatq́; coràm. Cū ſpectare antiqui moris ſupplicium Tiburi cōcupiſſet, & deligatis ad palum noxijs carnifex deeſſet, accitum ab urbe ueſperam uſq; opperiri perſeuerauit. Quocunq; gladiatorio munere, uel ſuo, uel alieno, etiam fortè prolapſos iugulari iubebat, maximè retiarios, ut expirantium faciem uideret. Cùm par quoddam mutuis ictibus cōcidiſſet, cultellos ſibi paruulos ex utroq; ferro in uſum fieri ſine mora iuſsit. Beſtiarijs, meridianisq́; adeò delectabatur, ut etiam prima luce ad ſpectaculum deſcenderet: & meridie, dimiſſo ad prandium populo, præſederet: præterq́; deſtinatos, etiam leui, ſubitaq́; de cauſa, quoſdam committeret, de fabrorum quoque ac miniſtrorum, atque id genus numero, ſi aut αὐτόματον, uel pegma, uel quid tale aliquid parum ceſsiſſet. Induxit & unum ex nomenclatoribus ſuis, ſicut erat togatus.

p Timid

Timiditas, ac diffidentia eius. 35.

*SEd nihil æquè quàm timidus, ac diffidens fuit. Primis Imperij diebus, quanquàm (ut diximus) iactator ciuilitatis, neq; conuiuia inire auſus eſt, niſi * ut ſpiculatores cum lanceis circunſtarent, milites'q; uice miniſtrorū fungerentur: neq; ægrum quenquam uiſitauit, niſi explorato prius cubiculo, culcitris'q;, & ſtragulis prætētatis, & excuſsis: reliquo autem tēpore ſalutatoribus ſcrutatores ſemper appoſuit, & quidem omnibus, & acerbiſsimos. Serò enim, ac uix remiſit, ne fœminæ, prætextati'q; pueri, & puellæ contrectarentur, & ne cuiuis comiti, aut librario calamariæ, aut graphiariæ thecæ adimerētur. Motu ciuili, cùm eū Camillus nō dubitans etiā citra bellū poſſe terreri, contumelioſa, & minaci, & cōtumaci epiſtola cedere Imperio iuberet, uitam'q; otioſam in priuata re agere: dubitauit, adhibitis principibus uiris, an obtemperaret.*

*ubi

Timor inſidiarum, & alia geſta eius. 36.

QVaſdā inſidias temere delatas adeò expauit, ut deponere Imperium tentauerit. Quodā (ut ſuprà retuli) cum ferro circa ſacrificantem ſe deprenſo, Senatum per præcones properè conuocauit: lacrymis'q; & uociferatione miſeratus eſt conditionē ſuam, cui nihil tuti uſquā eſſet, ac diu publico abſtinuit. Meſſalinæ quoq; amorem flagrantiſsimum, non tam indignitate contumeliarum, quàm periculi metu abiecit, cùm adultero Silio acquiri Imperium crediſſet: quo tempore fœdum in modum trepidus ad caſtra confugit, nihil tota uia, quàm eſſet'ne ſibi ſaluum Imperium, requirens.

Pœnæ ob leues ſuſpiciones innocentibus illatæ. 37.

NVlla adeò ſuſpicio, nullus autor tam leuis extitit, à quo non mediocri ſcrupulo iniecto ad cauendū, ulciſcendum'q; compelleretur. Vnus ex litigatoribus, ſeducto

in ſalutatione affirmauit ſe uidiſſe per quietẽ, occidi eum à quodã: deinde paulò pòſt, quaſi percuſſorẽ agnoſceret, libellum tradentem aduerſarium ſuum demonſtrauit: confeſtimq́; is pro deprehenſo ad pœnam raptus eſt. Pari modo *oppreſſum ferunt* Appium Syllanum: *quem cùm* Meſſalina, *&* Narciſſus *cõſpiraſſẽt perdere, diuiſis partibus, alter ante lucem ſimilis attonito, patroni cubiculum irrupit, affirmans ſomniaſſe ſe, uim ei ab* Appio *illatã: altera in admirationem formata, ſibi quoq; eandem ſpeciem aliquot iam noctibus obuerſari retulit.* Nec *multo pòſt ex compoſito irrumpere* Appius *nuntiatus, cui pridie ad id temporis, ut adeſſet, præceptum erat, quaſi planè repræſentaretur ſomnij fides, accerſi ſtatim, ac mori iuſſus eſt.* Nec *dubitauit poſtero die* Claudius *ordinẽ rei geſtæ perferre ad* Senatum, *ac liberto gratias agere, quòd pro ſalute ſua etiam dormiens excubaret.*

Formata in admirationẽ, pro ſimulans.

Iracundia, & ſtultitia eius. 38.

IR*æ, atq; iracundiæ conſcius ſibi, utrũq; excuſauit edicto.* Diſtinxitq́;, *pollicitus alteram quidem breuem, & innoxiam, alteram non iniuſtam fore.* Hoſtienſibus, *quia ſibi ſubeunti* Tyberim *ſcaphas obuiam non miſerint, grauiter correptis, eáq; cum inuidia, ut in ordinẽ ſe coactum conſcriberet, repentè tantum non ſatisfacientibus ueniam modò dedit.* Quoſdam *in publico parũ tempeſtiuè adeuntes manu ſua repulit.* Idem *ſcribam quæſtorium, itemq́; prætura functum* Senatorem, *inauditos, & innoxios relegauit: quòd ille aduerſus priuatũ ſe intemperãtius affuiſſet: hic in ædilitate inquilinos prædiorum ſuorum contra uetitum cocta uendentes mulctaſſet, uillicumq́; interuenientem flagellaſſet.* Qua *de cauſa etiam * coërtionẽ popinarum* Aedil. *ademit.* At *ne ſtultitiam quidem ſuam re-*

*coërcitione n

p 2 ticuit,

ticuit, ſimulatamq́; à ſe ex induſtria ſub Caio, quòd aliter euaſurus, perventurusq́; ad ſuſceptam ſtationem non fuerit, quibuſdam oratiunculis teſtatus eſt. Nec antè perſuaſit, quàm intra breue tempus liber editus ſit, cui index erat μωρῶν ἀνάστασις. Argumentum autem, ſtultitiam neminem fingere.

μωρῶν, id eſt ſtultorũ reſurrectio. ſunt tamen qui legãt ἐπανάστασις, id eſt inſolentia, rebellio.

Id eſt, ſtoliditatem & hebetudinem.

Obliuio, & alia geſta eius. 39.

I*Nter cætera in eo mirati ſunt homines & obliuionem, & inconſiderantiam: uel, ut Græcè dicam, μετεωρίαν, καὶ ἀβλεψίαν. Occiſa Meſſalina, paulò pòſt quàm in triclinio decubuit, cur domina non ueniret, requiſiuit. Multos ex ijs, quos capite damnauerat, poſtero ſtatim die & in concilium, & ad aleæ luſum admoueri iuſsit: & quaſi morarentur, ut ſomniculoſos per nuntium increpuit. Ducturus contra fas Agrippinam uxorem, non ceſſauit omni oratione filiam & alumnam, & in gremio ſuo natam, atq́; educatam prædicare. Aſciturus in nomen familiæ Neronem, quaſi parum reprehenderetur, quòd adulto iam filio priuignum adoptaret, identidem diuulgauit, neminem unquam per adoptionem familiæ Claudiæ inſertum.*

Sermones, & orationes eius. 40.

S*Ermonis uerò, rerumq́; tantã ſæpe negligentiã oſtendit, ut nec quis, nec inter quos, quóue tempore, ac loco uerba faceret, ſcire, ac cogitare exiſtimaretur. Cùm de lanijs, aut uinarijs ageretur, exclamauit in curia: Rogo uos quis poteſt ſine offula uiuere? Deſcripſit abundantiam ueterum tabernarum, unde ſolitus eſſet uinum olim et ipſe petere. De Quæſtore quodam cãdidato inter cauſas ſuffragationis ſuæ poſuit, quòd pater eius frigidam ægro ſibi tempeſtiuè dediſſet. Inducta teſte in Senatu, Hæc, inquit, matris meæ liberta, & ornatrix fuit: ſed me patronũ ſemper*

per

per exiſtimauit. Hoc ideo dixi, quòd quidam ſunt adhuc in domo mea, qui me patronū non putant. Sed & pro tribunali, Hoſtienſibus quiddam publicè orantibus, cùm excanduiſſet, nihil habere ſe uociferatus eſt, qua re eos demereatur, ſi quem alium, & ſe liberum eſſe. Nam illa eius quotidiana, & planè omnium horarum, & momentorum erant, Quid ego tibi Theogonius uideor: & λογιώτατος; multaq; talia etiam priuatis deformia, nedum principi, neque infacundo, neque indocto, imò etiam pertinaciter liberalibus ſtudijs dedito.

Id eſt, maximè rationis capax.

Libri, & opuſcula per eum edita. 41.

HIſtoriam in adoleſcētia hortante Tito Liuio, Sulpitio uerò Flauo etiam adiuuante, ſcribere aggreſſus eſt. Et cùm primùm frequēti auditorio commiſiſſet, ægrè perlegit, refrigeratus ſæpe à ſemetipſo. Nam cū initio recitationis defractis compluribus ſubſellijs, obeſitate cuiuſdam, riſus exortus eſſet: ne ſedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex interuallo ſubinde facti reminiſceretur, cachinnosq; reuocaret. In principatu quoq; & ſcripſit plurimū, & aſſiduè recitauit per lectorē. Initiū autē ſumpſit hiſtoriæ poſt cædem Cæſaris Dictatoris. Sed & tranſijt ad inferiora tēpora, cœpitq; à pace ciuili. Cū ſentiret neq; liberè, neq; uerè ſibi de ſuperioribus tradendi poteſtatē relictā, correptus ſæpe & à matre, & ab auia: prioris materiæ duo uolumina, poſterioris unum & XL. reliquit. Compoſuit & de uita ſua octo uolumina, magis ineptè, quàm inelegāter. Itē Ciceronis defenſionē aduerſus Aſinij Galli libros ſatis eruditam. Nouas etiam commentus eſt literas tres, ac numero ueterum quaſi maximè neceſſarias addidit. De quarum ratione cum priuatus adhuc uolumen edidiſſet, mox princeps non difficulter obtinuit,

nuit, ut in uſu quoq; promiſcuo eſſent. Extat talis ſcriptura in pleriſq; libris, ac diurnis tituliſq; operum.

Studium eius in literis Græcis. 42.

N*Ec minore cura Græca ſtudia ſecutus eſt, amorem, præſtantiamq; linguæ occaſione omni profeſſus. Cuidam Barbaro Græcè, & Latinè diſſerēti, cum utroq;, inquit, ſermone noſtro ſis *peritus. Et in commendanda patribus conſcriptis Achaia, gratā ſibi prouinciam ait communium ſtudiorum commercio. Ac ſæpe in Senatu legatis perpetua oratione reſpōdit. Multum uerò pro Tribunali etiā * Homericis locutus eſt uerſibus. Quoties quidē hoſtem, uel inſidiatorem ultus eſſet, excubitori Tribuno ſignum de more poſcenti non temere aliud dedit, quàm,*

*paratus

*heroicis

Ἄνδρα ἐπαμύνασθαι ὅτε τὶς πρότερος χαλεπαίνη.

Id eſt, Virum ulciſci, quum prior ille iniuriam intulerit.

Deniq; & Græcas ſcripſit hiſtorias, Tyrrhenicon XX. Carchedoniacon VIII. Quarum cauſa ueteri Alexandriæ Muſæo additum ex ipſius nomine, inſtitutumq; ut quotannis in altero Tyrrhenicon libri, altero Carchedoniacon diebus ſtatutis, uelut in auditorio recitarentur toti à ſingulis per uices.

Pœnitentia de matrimonio Agrippinæ, & adoptione Neronis. 43.

S*Vb exitu uitæ ſigna quædam nec obſcura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, deq; Neronis adoptione dederat. Siquidē cōmemorantibus libertis, ac laudantibus cognitionē, qua pridie quandā adulterij ream condemnauerat: ſibi quoque in fatis eſſe iactauit omnia impudica, ſed non impunita matrimonia. Et ſubinde obuiū ſibi Britannicū arctius cōplexus, hortatus eſt, ut creſceret, rationemq; à ſe omniū factorum acciperet, Græca inſuper uoce proſecutus,* ὁ ἔρος δ' ἐπάγεται. *Cumq; impubi, teneroq; adhuc, quando ſtatura permitteret, togā dare deſtinaſſet,*

Id eſt, amor impellit.

adiecit,

adiecit, Vt tandem Pop. Rom. uerum Cæſarem habeat.

Teſtamentum eius, & mors. 44.

N*On multoq; poſt teſtamentum etiam conſcripſit, ac ſignis omnium magiſtratuum obſignauit. Prius igitur quàm ultrà progrederetur, præuētus eſt ab Agrippina, quam præter hæc cōſciam quoq;, nec minus delatores multorum criminum arguebant. Et ueneno quidem occiſum conuenit: ubi autem, & per quem dato, diſcrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum ſacerdotibus, per Halotum ſpadonem prægustatorem: alij domeſtico conuiuio, per ipſam Agrippinā, quæ boletum medicatum auidiſsimo ciborum talium obtulerat. Etiam de ſubſequentibus diuerſa fama eſt. Multi ſtatim hauſto ueneno obmutuiſſe aiunt, excruciatumq; doloribus nocte tota, defeciſſe prope lucem. Nōnulli inter initia conſopitum, deinde cibo affluente euomuiſſe omnia, repetitumq; toxico, incertum pulti'ne addito, cùm uelut exhauſtū refici cibo oporteret, an immiſſo per clyſterem: ut quaſi abundantia laboranti etiam hoc genere egeſtionis ſubueniretur.*

Mors eius celata, tempus mortis, & funus. 45.

M*Ors eius celata eſt, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur. Itaq; & quaſi pro ægro adhuc uota ſuſcepta ſunt, & inducti per ſimulationem comœdi, qui uelut *deſiderātē oblectarēt. Exceſsit* III. *Idus Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Auiola* COSS. LXIIII. *ætatis, Imperij* XIIII. *anno. Funeratusq; eſt ſolenni principum pompa, & in numerū deorum relatus. Quem honorem à Nerone deſtitutū, abolitūq;, recepit mox p Veſpaſianū.* **deſidētem*

Præſagia de morte eius. 45.

P*Ræſagia mortis eius præcipua fuerunt: exortus crinitæ ſtellæ, quam cometem uocant, tactumq; de cœlo*

monumentũ Druſi patris, & quòd eodem anno ex omniũ magiſtratuum genere pleriq; mortem obierant. Sed ipſe nec ignoraſſe, aut dißimulaſſe ultima uitæ ſuæ tempora uidetur, aliquot quidem argumentis. Nam & cũ COSS. *deſignaret, neminem ultra menſem, quo obijt, deſignauit: & in Senatu, cui nouißimè interfuit, multũ ad cõcordiã liberos ſuos cohortatus, utriuſq; ætatem ſuppliciter patribus commendauit. Et in ultima cognitione pro tribunali acceßiſſe ſe ad finem mortalitatis, quanquàm abominantibus qui audiebant, ſemel atque iterum pronuntiauit.*

C. SVETONII TRANQVILLI, NERO CLAVDIVS CAESAR.

EX GENTE *Domitia duæ familiæ claruerunt, Caluinorum, & Aenobarborum. Aenobarbi autorẽ originis, itemq; cognominis habent* L. *Domitium: cui rure quondã reuertenti, iuuenes gemini auguſtiore forma ex occurſu imperaſſe traduntur, nuntiaret Senatui, ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat: atque in fidem maieſtatis adeò permulſiſſe malas, ut è nigro rutilum, æriq; aßimilem capillum redderent. Quod inſigne manſit & in poſteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Functi autem cõſulatibus* VII. *triumpho, cẽſuraq; duplici, & inter patritios allecti perſeuerarunt omnes in eodẽ cognomine. Ac ne prænomina quidẽ ulla, præterquàm Cnei, & Lucij uſurparunt: eaq; ipſa notabili uarietate, modò continuantes unumquodque per*

per ternas perſonas, modò alternantes per ſingulas. Nam primum, ſecundumq́; ac tertium Aenobarborum Lucios: rurſus ſequẽtes tres ex ordine Cneos accepimus: reliquos non niſi uiciſsim, tum Lucios, tum Cneos. Plures è familia cognoſci referre arbitror: quò facilius appareat ita degeneraſſe à ſuorum uirtutibus Neronem, ut tamen uitia cuiuſque quaſi tradita, & ingenita retulerit.

Cneus Domitius, Neronis atauus. 2.

VT igitur paulò altius repetã, atauus eius Cn. Domitius in Tribunatu Põtificibus offenſior, quòd alium quàm ſe in patris ſui locum cooptaſſent, ius Sacerdotum ſubrogandorum à collegijs ad populum tranſtulit: ac in conſulatu Allobrogibus, Aruerniſq́; ſuperatis, elephanto per prouinciam inuectus eſt: turba militum, quaſi inter ſolennia triumphi, proſequẽte. In hunc dixit Licinius Craſſus õrator, non eſſe mirandum, quòd æneam barbam haberet, cui eſſet os ferreum, cor plumbeũ. Huius filius Prætor Cæſarem abeuntem cõſulatu, quem aduerſus auſpicia legesq́; geßiſſe exiſtimabatur, ad diſquiſitionem Senatus uocauit: mox COS. Imperatorẽ ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit: ſucceſſorq́; ei per factionẽ nominatus, principio ciuilis belli ad Corfiniũ captus eſt. Vnde dimiſſus, Maßilienſes obſidione laborantes cùm aduentu ſuo confirmaſſet, repentè deſtituit. Acieq́; demũ Pharſalica occubuit, uir neq́; ſatis conſtans, & ingenio truci. In deſperatione rerum mortem timore appetitam, ita expauit, ut hauſtum uenenum pœnitentia euomuerit: medicumq́; manumiſerit, qui idem ſibi prudens, ac ſciens minus noxium temperaſſet. Conſultante autem Cn. Pompeio de Medis, ac neutram partem ſequentibus, ſolus cenſuit hoſtium numero habendos.

Cn. Domitius Neronis proauus. 3.

REliquit filium omnibus gentis ſuæ procul dubio præferendum, Is inter conſcios Cæſarianæ necis (quanquàm inſons) damnatus lege Pedia, cùm ad Caßium, Brutumq; ſe propinqua ſibi cognatione coniunctos contuliſſet, poſt utriuſq; interitum claſſem olim commiſſam retinuit: auxit etiam: nec niſi partibus ubiq; profligatis, M. Antonio ſponte, & ingentis meriti loco tradidit: ſolusq; omnium ex ijs, qui pari lege damnati erant, reſtitutus in patriã, ampliſsimos honores percucurrit: ac ſubinde redintegrata diſſenſione ciuili, eidem Antonio legatus, delatam ſibi ſummam Imperij ab ijs, quos Cleopatræ pudebat, neq; ſuſcipere, neq; recuſare fidenter, propter ſubitam ualetudinem, auſus, tranſijt ad Auguſtum: & in diebus paucis obijt, nõnulla et ipſe infamia aſperſus. Nam Antonius eũ deſiderio amicæ Seruiliæ Naidis trãsfugiſſe iactauit.

Cn. Domitius, auus Neronis. 4.

EX hoc Domitius naſcitur: quem emptorem familliæ, pecuniæq; in teſtamẽto Auguſti fuiſſe, mox uulgò notatum eſt: nõ minus aurigandi arte in adoleſcentia clarus, quàm deinde ornamentis triumphalibus * ex Germanico bello. Verùm arrogans, profuſus, immitis, CENS. L. Plancum uia ſibi decedere Aedilis coëgit: Præturæ, Conſulatusq; honore equites Ro. matronasq; ad agẽdum mimum produxit in ſcenam: uenationesq; & in circo, & in omnibus urbis regionibus dedit. Munus etiã gladiatorium: ſed tanta ſæuitia, ut neceſſe fuerit Auguſto clàm fruſtra monitum edicto coërcere.

*Aliàs in

De patre Neronis. 5.

EX Antonia maiore patrẽ Neronis procreauit, omni parte uitæ deteſtabilem. Siquidem comes ad orientem C. Cæſaris iuuenis, occiſo liberto ſuo, quòd potare quan-

tum iub

tum iubebatur, recuſarat, dimiſſus è cohorte amicorum nihilo modeſtius uixit. Sed & in uiæ Appiæ uico repentè puerum citatis iumentis, haud ignarus obtriuit: & Romæ medio foro cuidam equiti Ro. liberius iurganti oculum eruit: perfidiæ uerò tantæ, ut non modò argentarios pretijs rerum coëmptarum, ſed & in Prætura mercede palmarũ aurigarios fraudauerit. Notatus ob hæc & ſororis ioco, querentibus dominis factionum, repræſentanda præmia in poſterum ſanxit. Maieſtatis quoq;, & adulteriorum, inceſtiq; cum ſorore Lepida ſub exceſſu Tiberij reus, mutatione temporum euaſit: deceſſitq; Pyrgis morbo aquæ intercutis: ſublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

Ortus & infantia Neronis, & præſagia quædam. 6.

NEro *natus eſt ante* IX. *mẽſes, quàm Tiberius exceſſit,* XVIII. *Calend. Ianuarias: iam tum quidem exoriẽte ſole, penè ut radijs prius, quàm terra cõtingeretur: de genitura eius ſtatim multa, & formidoloſa, multis conijcientibus. Præſagio fuit etiam Domitij patris uox, inter gratulationes amicorum negantis, quicquam ex ſe, & Agrippina, niſi deteſtabile, & malo publico naſci potuiſſe. Eiuſdem futuræ infelicitatis ſignum euidens die luſtrico extitit. Nã C. Cæſar, rogante ſorore, ut infanti ei, quod uellet, nomen daret, intuens Claudium patruum ſuum, à quo mox principe Nero adoptatus eſt, eius ſe dixit dare: neque ipſe ſeriò, ſed per iocum, & aſpernãte Agrippina, quòd tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Trimulus patrẽ amiſit: cuius ex parte tertia hæres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per cohæredem Caium uniuerſis bonis, & ſubinde matre etiã relegata, penè inops atq; egens apud amitam Lepidam nutritus eſt, ſub duobus pædagogis*

dagogis, ſaltatore, atque tonſore. Verùm Claudio Imperium adepto, non ſolùm paternas opes recuperauit: ſed & Criſpi Paßieni uitrici ſui hæreditate ditatus eſt. Gratia quidem, & potentia reuocatæ, reſtitutæq; matris uſq; eò floruit: ut emanaret in uulgus, miſſos à Meſſalina uxore Claudij, qui eum meridiantem quaſi Britannici æmulum ſtrangularent. Additum fabulæ eſt, eoſdem dracone è puluino ſe proferente cõterritos refugiſſe. Quæ fabula exorta eſt, deprehenſis in lecto eius circum ceruicalia ſerpentis exuuijs: quas tamen aureæ armillæ ex uoluntate matris incluſas dextro brachio geſtauit aliquandiu, ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit, rurſusq; extremis ſuis rebus fruſtra requiſiuit.

Pueritia eius, & geſta in ea. 7.

TEner adhuc, necdum matura pueritia, Circẽſibus ludis Troiam conſtantißimẽ, fauorabiliterq; luſit. Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Anneoq; Senecæ iam tunc Senatori in diſciplinã traditus. Ferunt Senecam proxima nocte uiſum ſibi per quietem, C. Cæſari præcipere: & fidem ſomnio Nero breui fecit, prodita immanitate naturæ, quibus primùm potuit experimentis. Nanq; Britannicũ fratrem, quòd ſe poſt adoptionẽ Aenobarbum ex conſuetudine ſalutaſſet, ut ſubdititiũ apud patrem arguere conatus eſt. Amitam etiã Lepidam ream teſtimonio coràm afflixit, gratificãs matri, à qua rea premebatur. Deductus in forum tyro, populo congiarium, militi donatiuũ propoſuit. Indicta decurſione prætorianis, ſcutum ſua manu prætulit, exinde patri gratias in Senatu egit. Apud eundem Conſulem pro Bononienſibus Latinè, & pro Rhodijs atq;Ilienſibus Græcè uerba fecit. Auſpicatus eſt & iuriſdictionẽ Præfecti urbis, ſacro Latinarum*

* atq; Latinarum

rum celeberrimis patronis, non translatitias (ut aſſolet) & breues, ſed maximas, plurimasq́; poſtulationes certatim ingerentibus: quamuis interdictum à Claudio eſſet. Nec multò pòſt duxit uxorem Octauiam: edidit'que pro Claudij ſalute Circenſes, & uenationem.

Imperium Neronis. 8.

SEptemdecim natus annos, ut de Claudio palàm factum eſt, inter horā ſextam, ſeptimamq́; proceſſit ad excubitores: cùm ob totius diei diritatem non aliud auſpicandi tempus accommodatius uideretur: proq́; Palatij gradibus Imperator conſalutatus, lectica in caſtra, & inde raptim appellatis militibus in curiam delatus eſt. Diſceſſit iam ueſperi ex immēſis, quibus cumulabatur, honoribus: tantum patris patriæ nomine recuſato, propter ætatem.

Geſta per eum in initio principatus. 9.

ORſus hinc à pietatis oſtentatione, Claudium apparatiſſimo funere elatum laudauit, conſecrauitq́;. Memoriæ Domitij patris honores maximos habuit. Matri ſummam omnium rerum publicarum, priuatarumq́; permiſit. Primo etiam Imperij die ſignum excubanti Tribuno dedit, Optimam matrem: ac deinceps eiuſdem ſæpe lectica per publicum ſimul uectus eſt. Antium coloniam deduxit, adſcriptis ueteranis è prætorio, additisq́; per domicilij translationem ditiſſimis primipilariū, ubi & portum operis ſumptuoſiſſimi fecit.

Ciuilia geſta eius. 10.

*ATque, ut certiorem adhuc indolē oſtenderet, ex Auguſti præſcripto imperaturū ſe profeſſus: neq; liberalitatis, neq; clementiæ, nec comitatis quidem exhibendæ, ullam occaſionem omiſit. Grauiora uectigalia aut aboleuit, aut minuit. Præmia delatorū *Papiæ legis ad quartas redegit, diuiſis populo uiritim quadrigenis nummis. Se-*

*Papia lege

natorum

natorum nobiliſſimo cuiq;, ſed à re familiari deſtituto, annua ſalaria, & quibuſdam quingena conſtituit. Item prætorianis cohortibus frumentum, menſtruumq; gratuitum. Et cùm de ſupplicio cuiuſdam capite damnati, ut ex more ſubſcriberet, admoneretur: quàm uellem, inquit, neſcire literas. Omnes ordine ſubinde, ac memoriter ſalutauit. Agenti Senatui gratias, reſpōdit: Cùm meruero. Ad campeſtres exercitationes ſuas admiſit & plebem: declamauitq; ſæpius publicè. Recitauit & carmina, non modò domi, ſed in theatro, tanta uniuerſorum lætitia, ut ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, atque pars carminum aureis literis Ioui Capitolino dicata.

Spectacula per eum edita, & liberalitas in populum. 11.

SPectaculorū plurima & uaria genera edidit: iuuenales, circenſes, ſcenicos ludos, gladiatorium munus. Iuuenalibus ſenes quoque conſulares, anusq; matronas recepit ad luſum. Circenſibus loca equiti ſecreta à cæteris tribuit: commiſitq; etiam camelorum quadrigas. Ludis, quos pro æternitate Imperij ſuſceptos appellari maximos uoluit, ex utroque ordine, & ſexu plerique ludicras partes ſuſtinuerūt. Notiſſimus eques Ro. elephanto ſuperſedens per catadromum decucurrit. Inducta eſt Afranij togata, quæ Incendium inſcribitur: conceſſumq;, ut ſcenici ardentis domus ſupellectilem diriperēt, ac ſibi haberent. Sparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies ſingula quotidie millia. Auium cuiuſq; generis multiplex penus, teſſeræ frumentariæ, ueſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam manſuetæ feræ, nouiſſimè naues, inſulæ, agri.

Spectacula unde ſpectauerit, & alia eius geſta. 12.

Hos

HOs ludos ſpectauit è proſcenij faſtigio. Munere quod in amphitheatro ligneo, in regione Martij cāpi intra anni ſpatium fabricato dedit, neminem occidit, ne *noxium quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiam quadringentos Senatores, ſexcētosq́; equites Romanos: & quoſdam fortunæ, atq; exiſtimationis integræ ex iiſdem ordinibus confectoresq́; ferarum, & uaria arenæ miniſteria. Exhibuit & naumachiā marina aqua innantibus beluis. Item pyrrhicas quaſdam è numero ephebororum, quibus poſt editam operam diplomata ciuitatis Romanæ ſingulis *obtulit. Inter pyrrhicarum argumenta, taurus Paſiphaën ligneo iuuencæ ſimulachro abditam iniit, ut multi ſpectantium crediderunt. Icarus primo ſtatim conatu iuxta cubiculū eius decidit, ipſumq́; cruore reſperſit. Nā perraro præſidere, cæterum accubans primum paruis foraminibus, deinde toto podio adaperto ſpectare conſueuerat. Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ more Græco triplex, muſicum, gymnicum, equeſtre, quod appellauit Neronia. Dedicatisq́; thermis atque gymnaſio, Senatui quoq;, & equiti oleum præbuit. Magiſtros toti certamini præpoſuit conſulares ſorte, ſede prætorum: deinde in orcheſtram Senatumq́; deſcēdit, & orationis quidem carminisq́; Latini coronam, de qua honeſtiſſimus quiſq; contenderat, ipſorum conſenſu conceſſam ſibi recepit. Citharam autem à iudicibus ad ſe delatam adorauit, ferriq́; ad Auguſti ſtatuam iuſſit. Gymnico, quod in ſeptis edebat, inter buthyſiæ apparatū, barbam primam poſuit, conditam in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio cōſecrauit. Ad athletarum ſpectaculū inuitauit & uirgines Veſtales: quia olympiæ quoque Cereris ſacerdotibus ſpectare conceditur.

*Al. noxiorum

*Aliâs, edidit

Magnificentia in excipiendo Tyridate Armenio. 13.

NOn immeritò inter ſpectacula ab eo edita & Tyridatis in urbem introitũ retulerim. Quem Armeniæ regem magnis pollicitationibus ſolicitatum, cùm deſtinato per edictum die oſtenſurus populo propter nubilũ diſtu*quàm liſſet, produxit, * quò opportuniſsime potuit: diſpoſitis circa fori tẽpla armatis cohortibus, curuli reſidẽs apud roſtra triũphãtis habitu, ĩter ſigna militaria, atq; uexilla: et primò per deuexũ pulpitũ ſubeuntẽ admiſit ad genua, alleuatũq; dextra exoſculatus eſt: dein precãti, tiara deducta, diadema impoſuit, uerba ſupplicis interpretata prætorio uiro multitudini pronũtiante. Perductũ inde in theatrũ, ac rurſus ſupplicãtẽ, iuxta ſe latere dextro collocauit Ob quæ Imperator cõſalutatus, laurea in Capitoliũ lata.

Ianum geminum claudit. 14.

IAnum geminũ clauſit, tã nullo, quàm reſiduo bello. Cõſulatus quatuor geſsit: primũ bimeſtrẽ, ſecundũ & nouiſsimum ſemeſtres, tertium quadrimeſtrem: medios duos continuauit, reliquos inter annua ſpatia uariauit.

Mos eius in iure dicendo. 15.

IN iuriſdictione poſtulatoribus niſi ſequenti die, ac per libellos non temere reſpondit. In cognoſcendo, morem eum tenuit, ut continuis actionibus omiſsis, ſingulatim quæque per uices ageret. Quoties autem ad conſultandum *ſederet, neq; in commune quicquam, neq; propalam *ſecederet deliberabat: ſed & conſcriptas ab unoquoq; ſentẽtias tacitus ac ſecretò legens, quid ipſi libuiſſet, perinde atq; pluribus idem uideretur, pronuntiabat. In curiã libertinorũ filios diu nõ admiſit: admiſsisq; à prioribus principib. honores denegauitt. Cãdidatos, qui ſupra numerũ eſſent, in ſolatium dilationis ac moræ, legionibus præpoſuit. Conſulatum in ſenos plerũq; menſes dedit. Defunctoq; circa Ca-

lend

lend. Ianuarias altero è c o s. neminem ſubſtituit: impro bãs exẽplũ uetus Caninij Rebuli uno die Cõſulis. Triumphalia ornamenta, etiam quæſtoriæ dignitatis, nonnullis ex equeſtri ordine tribuit: nec utiq; de cauſa militari, ſed & de quibuſdam rebus orationes ad Senatũ miſſas, præterito Quæſtoris officio, per c o s s. plerunq; recitabat.

Afflictio Chriſtianorum. 16.

FOrmam ædificiorũ urbis nouam excogitauit: & ut ante inſulas ac domos porticus eſſent, de quarũ ſolarijs incẽdia arcerentur: easq́; ſumptu ſuo extruxit. Deſtinarat etiã Hoſtiæ tenus mœnia promouere, atq; inde foſſa mare ueteri urbi inducere. Multa ſub eo et animaduerſa ſeuerè, & coërcita, nec minus inſtituta: adhibitus ſumptibus modus: publicæ cœnæ ad ſportulas redactæ: interdictũ, ne quid in popinis cocti præter legumina, aut olera ueniret: cùm antea nullũ nõ obſonij genus proponeretur: afflicti ſupplicijs Chriſtiani, genus hominũ ſuperſtitionis nouæ ac maleficæ: uetiti quadrigariorũ luſus, quibus inueterata licẽtia paſſim uagãtibus, fallere ac furari per iocũ ius erat: pantomimorũ factiones cũ ipſis ſimul relegatæ. Chriſtiani afflictio.

Cautum in falſarios pro teſtamentis. 17.

ADuerſus falſarios tunc primùm repertum, ne tabulæ niſi pertuſæ, ac ter lino per foramina traiecto obſignarẽtur. Cautum, ut in teſtamentis primæ duæ ceræ, teſtatorum modò nomine inſcripto, uacuæ ſignaturis oſtenderentur: ac ne quis alieni teſtamenti ſcriptor legatũ ſibi adſcriberet. Item ut litigatores pro patrocinijs certam, iuſtamq́; mercedem, pro ſubſellijs nullam omnino darent, præbente ærario gratuita: utq́; rerum actu ab ærario cauſæ ad forũ, ac recuperatores transferrentur: & ut omnes appellationes à iudicibus ad Senatum fierent.

Imperium ſub Nerone non auctum. 18.

AVgendi,propagandiq; Imperij neq; uoluntate ulla, neq; ſpe motus unquam,etiam ex Britannia deducere exercitū cogitauit:nec niſi uerecundia, ne obtrectare parentis gloriæ uideretur,deſtitit. Ponti modò regnum concedente Polemone, item Alpium,defuncto Cottio in prouinciæ formam redegit.

Expeditiones Alexandriæ & Achaiæ per eum ſuſceptæ. 19.

PEregrinationes duas omnino ſuſcepit, Alexādrinā, & Achaicā: ſed Alexandrinā ipſo profectionis die *deſtitit,turbatus ſimul religione,ac periculo.Nā cùm circuitis tēplis in æde Veſtæ reſediſſet,cōſurgenti ei primùm lacinia obhæſit:deinde tanta caligo coorta eſt,ut diſpicere nō poſſet.In Achaia Iſthmū perfodere aggreſſus prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus eſt:tubaq; ſigno dato,primus raſtello humum effodit & corbulo congeſtam humeris extulit. Parabat & ad Caſpias portas expeditionē,cōſcripta ex Italicis ſenū pedum tyronibus noua legione,quā Magni Alexādri phalangem appellabat.Hæc partim nulla reprehēſione, partim etiā nō mediocri laude digna in unū contuli:ut ſecernerē à probris ac ſceleribus eius, de quibus dehinc dicā.

*deſtituit

Studium eius in cantu & muſica. 20.

INter cæteras diſciplinas pueritiæ imbutus tempore et muſica,ſtatim ut Imperium adeptus eſt, Terpnum citharœdum uigētem tunc præter alios accerſijt: diebusq; continuis poſt cœnam canēti in multam noctem aſſidens, paulatim & ipſe meditari,exerceriq; cœpit. Nec eorum quicquam omittere,quæ generis eius artifices,uel conſeruandæ uocis cauſa,uel augendæ factitarent.Sed & plumbeam chartam ſupinus pectore *ſuſtinere: & clyſtere,uomituq; purgari: & abſtinere pomis,cibisq; officientibus:

*ſuſtinuit:

donec blandiente profectu (quanquàm exiguæ uocis, & fuſcæ)prodire in ſcenā concupiuit:ſubinde inter familiares Græcum prouerbium iactans,occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectū. Et prodijt Neapoli primùm : ac ne cōcuſſo quidem repentè motu terræ theatro,antè cātare deſtitit, quàm inchoatū abſolueret νόμον. Ibidem ſæpius & per complures cantauit dies:ſumpto etiā ad reficiendam uocē breui tēpore,impatiēs ſecreti à balneis in theatrū trāſijt, mediaq; in orcheſtra frequēte populo epulatus,ſi paulum ſubbibiſſet,aliquid * ſe ſufferri tinniturū Græco ſermone promiſit.Captus autē modulatis Alexādrinorū laudationibus,qui de nouo cōmeatu Neapolim cūfluxerāt,plures Alexandria euocauit. Neq; eo ſegnius adoleſcentes equeſtris ordinis, & quinq; amplius millia è plebe robuſtiſſimæ iuuētutis undiq; elegit,qui diuiſi in factiones, plauſuū genera condiſcerēt,(bombos,& imbrices,& teſtas uocabant) operāq; nauarēt cantanti ſibi inſignes pinguiſſima coma,& excellētiſſimo cultu pueri, nec ſine anulo leuis, quorum duces quadragena millia H·S.merebant. *Al.ſufferret uel ſuffertum.

Tragœdias cantat. 21.

CVm magni æſtimaret cantare , etiam Romæ Neroneum agona ante præſtitutam diem reuocauit. Flagitantibusq; cunctis cœleſtem uocem,reſpondit quidē, in hortis ſe copiam uolentibus facturum: ſed adiuuante uulgi preces etiam ſtatione militum,quæ tūc excubabat, repræſentaturum ſe pollicitus eſt libēs:ac ſine mora nomen ſuum in albo profitentium citharœdorum iuſſit adſcribi: ſorticulaq; in urnam cum cæteris demiſſa intrauit ordine ſuo,ſimulq; Præfecti prætorij citharam ſuſtinentes, pòſt Tribuni militum, iuxtaq; amicorum intimi. Vtq; conſtitit peracto principio, Nioben ſe cantaturum per Cluuium

Rufum conſularẽ pronuntiauit, & in horã ferè decimam perſeuerauit: coronãq́; eam, & reliquã certaminis partẽ in annum ſequentẽ diſtulit, ut ſæpius canẽdi occaſio eſſet. Quod cùm tardum uideretur, nõ ceſſauit identidem ſe publicare. Nõ dubitauit etiam in priuatis ſpectaculis operã inter ſcenicos dare, quodam Prætorũ H-S. decies offerente. Tragœdias quoque cantauit perſonatus: heroum, deorumq́; item heroidum, ac dearũ perſonis effictis ad ſimilitudinẽ oris ſui, & fœminæ, prout quãq; diligeret. Inter cætera cantauit Canacem parturientẽ, Oreſtem matricidam, Oedipodem * excæcatũ, Herculem inſanum. In qua fabula fama eſt tyrunculũ militem poſitum ad cuſtodiam aditus, cùm eum * ornari, ac uinciri catenis, ſicut argumentũ poſtulabat, uideret, accurriſſe ferẽdæ opis gratia.

*aliàs, obcæcatum

*onerari,

Studium eius aurigandi, & citharizandi. 22.

EQuorum ſtudio uel præcipuè ab ineunte ætate flagrauit: plurimusq́; illi ſermo, quãquàm uetaretur, de Circenſibus erat: & *quondam tractum Praſinum agitatorem inter condiſcipulos querẽs, obiurgante magiſtro, de Hectore ſe loqui emẽtitus eſt. Sed cùm inter initia Imperij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet, ad omnes etiam * minimos Circẽſes ſeceſſu cõmeabat, primò clam, deinde propalã: ut nemini dubiũ eſſet, eo die utiq; affuturũ. Neq; diſsimulabat, uelle ſe palmarum numerũ ampliare: quare ſpectaculũ multiplicatis miſsilibus in ſerũ protrahebatur, ne dominis quidẽ iã factionũ dignantibus, niſi ad totius diei curſum greges ducere. Mox et ipſe aurigare, atq; etiã ſpectari ſæpius uoluit: poſitoq́; in hortis inter ſeruitia, & ſordidam plebem rudimento, uniuerſorũ ſe oculis in circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappã, unde magiſtratus ſolent. Nec cõtentus harũ

*quendã tractũ Praſini

*Aliàs, mimos

artium

artium experimēta Romæ *dediſſe,* Achaiā *(ut diximus) petit hinc maximè motus:* Inſtituerāt *ciuitates, apud quas muſici agones edi ſolent, omnes citharœdorum coronas ad ipſum mittere.* Eas *adeò gratè recipiebat, ut legatos, qui pertuliſſent, non modò primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis interponeret.* À *quibuſdam ex his rogatus, ut cantaret ſuper cœnam, exceptusq; effuſius: ſolos ſcire audire* Græcos *: ſolosq; ſe, & ſtudijs ſuis dignos ait.* Nec *profectione dilata, ut primùm* Caßiopen *traiecit, ſtatim ad aram* Iouis Caßij *cantare auſpicatus eſt.*

Certamina exercituum, ac timor in eo genere. 23.

CErtamina *deinceps obijt omnia.* Nam *& quæ diuerſißimorum temporū ſunt, cogi in unum annum quibuſdam etiā iteratis iußit.* Olympiæ *quoq; præter conſuetudinē muſicū agona cōmiſit.* Ac, *ne quid circa hæc occupatū auocaret, detineret'ue, cū præſentia eius urbicas res egere à liberto* Helio *admoneretur, reſcripſit his uerbis:* Quamuis *nunc tuū conſiliū ſit, & uotū, me celeriter reuerti: tamē ſuadere, & optare potius debes, ut* Nerone *dignus reuertar.* Cātante *eo, nec neceſſaria quidē cauſa excedere theatro licitum erat.* Itaq; *& enixæ quædā in ſpectaculis dicūtur, & multi tædio audiēdi laudandiq; clauſis oppidorum portis, aut furtim deſiluiſſe de muro, aut morte ſimulata funere elati.* Quàm *autē trepidè anxieq; certauerit, quanta aduerſariorum æmulatione, quo metu iudicum, uix credi poteſt.* Aduerſarios *quaſi planè conditionis eiuſdē, obſeruare, captare, infamare ſecretò nōnunquā, ex occurſu maledictis inceſſere: ac ſi qui arte præcellerent, corrūpere etiā ſolebat.* Iudices *autem prius, quàm inciperet, reuerentißimè alloquebatur, omnia ſe facienda feciſſe, ſed euentū in manu eſſe fortunæ:* Illos *ut ſapientes,*

& doctos uiros fortuita debere excludere: atq; ut auderet, hortātibus, æquiore animo recedebat: ac ne ſic quidē ſine ſolicitudine taciturnitatē, pudorēq; quorundam pro triſtitia, ac malignitate arguens ſuſpectosq; ſibi dicens.

Obedientia eius in dictis certaminibus. 24.

IN *certando uerò ita legi obediebat, ut nunquā excreare auſus, ſudorē quoq; frontis brachio detergeret: atq; etiam in quodā tragico actu, cùm elapſum baculum citò reſumpſiſſet, pauidus & metuēs, ne ob delictū certamine ſubmoueretur, nō aliter confirmatus eſt, quàm adiurante hypocrita, non animaduerſum id inter exultationes, ſucclamationesq; populi. Victorē autē ſe ipſe pronuntiabat. Qua de cauſa & præconio ubiq; contendit. Ac ne cuius alterius hieronicarū memoria, aut ueſtigiū extaret uſq̄, ſubuerti, & unco trahi, abijciq; in latrinas omniū ſtatuas & imagines imperauit. Aurigauit quoque plurifàriam, Olympijs uerò etiā decemiugē: quamuis idipſum in rege Mithridate carmine quodā ſuo reprehēdiſſet. Sed excuſſus curru, ac rurſus repoſitus, cū pdurare nō poſſet, deſtitit ante decurſum: nec eo ſecius coronatus eſt. Decedēs deinde, prouinciā uniuerſam libertate donauit: ſimulq; iudices ciuitate Romana, & pecunia grandi. Quæ beneficia è medio ſtadio Iſthmiorū die ſua ipſe uoce pronuntiauit.*

Hypocrita, p histrione.

Reditus eius è Græcia, ac eiuſdem triumphi. 25.

R*Euerſus è Græcia Neapolim, quòd in ea primū artē protulerat, albis equis introijt, diſiecta parte muri, ut mos hieronicarū eſt. Simili mō Antiū, inde * Albanū, inde Romā. Sed & Romā eo curru, quo Auguſtus olim triūphauerat, & in ueſte purpurea, diſtinctaq; ſtellis aureis chlamyde, coronāq; capite gerēs Olimpicā, dextra manu Pythiā, præeūte pōpa cæterorū: cū titulis, ubi, & quos,*

*Albam

*quos,quo cantionũ,quo'ue fabularũ argumento uiciſſet: ſequentibus currum ouantiũ ritu plauſoribus, Auguſtianos, militesq; ſe triumphi eius, clamãtibus. Dehinc diruto circi maximi arcu, per uelabrũ, forumq;, * palatiũ, & Apollinẽ petijt. Incedẽti paſsim uictimæ cæſæ, ſparſo per uias identidẽ croco, ingeſtæq; aues, ac lemniſci, & bellaria. Sacras coronas in cubili circũ lectos poſuit. Item ſtatuas ſuas citharœdico habitu: qua nota etiã nũmum percuſſit. Ac poſt hæc tantum abfuit à remittendo, laxãdoq; ſtudio: ut conſeruandæ uocis gratia, neq; milites unquam, niſi abſens, aut alio uerba pronuntiante appellaret: neq; quicquam ſerio, ioco'ue egerit, niſi aſtante phonaſco, qui moneret, parceret arterijs, ac ſudariũ ad os applicaret: multisq; uel amicitiam ſuam obtulerit, uel ſimultatẽ indixerit, prout quiſque ſe magis, parcius'ue laudaſſet.*

* Palatinum Apollinem

Phonaſcus, magiſter uocis exercendæ.

Rapinæ eius, & alia ſcelera. 26.

PEtulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiã, crudelitatem ſenſim quidẽ primò, & occultè, uelut iuuenili errore, exercuit: ſed ut tunc quoq; dubium nemini foret, naturæ illa uitia, non ætatis eſſe. Poſt crepuſculum ſtatim arrepto pileo, uel galero popinas inibat: circumq; uicos uagabatur ludibundus, nec ſine pernicie tamen. Siquidẽ redeũtes à cœna uerberare, ac repugnãtes uulnerare, cloacisq; demergere aſſueuerat: tabernulas etiã effrĩgere, & expilare: quitana domi cõſtituta, ubi partæ, et ad licitationẽ diuidẽdæ prædæ pretiũ aſſumeretur. Ac ſæpe in eiuſmodi rixis, oculorũ & uitæ piculũ adijt, à quodã laticlauio, cuius uxorẽ attrectauerat, ꝑpè ad necẽ cæſus. Quare nunquã poſteà ſe publico illud horæ ſine Tribunis cõmiſit, procul & occultè ſubſequẽtibus. Interdiu quoque clàm geſtatoria ſella delatus in theatrũ, ſeditionibus pan*

Illud horæ, pro eo tempore,

tomimorũ ex parte proſcenij ſuperiori, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. Et cũ ad manus uentũ eſſet, lapidibusq́; & ſubſelliorũ fragminibus decerneretur, multa & ipſe iecit in populum, atq; etiam Prætoris caput cõſauciauit.

Comeſſationes & eius epulæ. 27.

P*Aulatim uerò inualeſcentibus uitijs, iocularia, & latebras omiſit, nullaq́; diſsimulandi cura ad maiora palàm erupit. Epulas è medio die ad mediam noctẽ protrahebat: refotus ſæpius calidis piſcinis, ac tẽpore æſtiuo niuatis. Cœnitabatq́; nõnunquam & in publico, naumachia præcluſa, uel Martio cãpo, uel circo maximo, inter ſcortorũ totius urbis, Ambubaiarũq́; miniſteria. Quoties Hoſtiã Tyberi deflueret, aut *Baianũ ſinũ præternauigaret, diſpoſitæ per litora, & ripas diuerſoriæ tabernæ parabãtur, *inſignes ganeæ, et matronarũ inſtitorias operas imitãtiũ, atq; hinc inde orantiũ, ut appelleret. Indicebat et familiaribus cœnas, quorũ uni mellita quadragies* H-S. *conſtiterũt, alteri pluris aliquãto* ab Syrtio *roſaria.*

* *ad Baianũ*

* Et inſignes ganeæ matronarum.

Matris nefarius concubitus. 28.

S*Vper ingenuorum proagogia, & nuptarũ cõcubinatus, Veſtali uirgini Rubriæ uim intulit. Actẽ libertã, paulũ abfuit, quin iuſto matrimonio ſibi cõiungeret: ſubmiſsis cõſularibus uiris, qui regio genere ortã peierarẽt. Puerum Sporum, exectis teſtibus, etiam in muliebrẽ naturam trãsfigurare conatus eſt: cum dote, & flãmeo per ſolẽne nuptiarum celeberrimo officio, deductũ ad ſe pro uxore habuit. Extatq́; cuiuſdã nõ inſcitus iocus, bene agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius pater talẽ habuiſſet uxorẽ. Hũc Sporũ Auguſtarum ornamẽtis excultum, lecticaq́; uectũ, & circa cõuentus mercatusq́; Græciæ; ac mox Romæ circa ſigillaria comitatus eſt, identidẽ*

exoſ

exoſculãs. Nã matris cõcubitũ appetiſſe, & ab obtrectatoribus eius, ne ferox et ĩpotẽs mulier et hoc genere gratiæ præualeret, deterritũ nemo dubitauit: utiq; poſtquam meretricẽ, quã fama erat Agrippinæ ſimilimã, inter cõcubinas recepit. Olim etiã quoties lectica cũ matre ueheretur, libidinatũ inceſtè, ac maculis ueſtis proditũ affirmãt.

Pudicitia eius paſsim proſtrata. 29.

*SVam quidem pudicitiam uſqueadeo *proſtituit, ut cõtaminatus penè omnibus membris, nouiſſimè quaſi genus luſus excogitaret: *quatenus feræ pelle cõtectus emitteretur è cauea, uirorumq́; ac fœminarum ad ſtipitẽ deligatorũ inguina inuaderet: & cùm affatim deſæuiſſet, conficeretur à Doryphoro liberto, cui etiam, ſicut ipſi Sporus, ita ipſe denupſit: uoces quoq;, & eiulatus uim patientium uirginum imitatus. Ex nonnullis cõperi, perſuaſiſſimum habuiſſe eum neminem hominem pudicum, aut ulla corporis parte purum eſſe: uerùm pleroſq; diſsimulare uitium, & * calliditate obtegere, ideoq́; profeſsis apud ſe obſcœnitatem, cætera quoque conceſſiſſe delicta.*

* proſtrauit

*quo

*callidè

Prodigalitas eius, ac diuitiarum profuſio. 30.

*DIuitiarum, & pecuniæ fructum non alium putabat, quàm profuſionem: ſordidos ac deparcos eſſe, quibus ratio impẽſarum conſtaret: prælautos, uereq́; magnificos, qui abuterẽtur, ac perderẽt. Laudabat, mirabaturq́ue auunculũ Caium, nullo magis nomine, quàm quòd ingentes à Tiberio relictas opes in breui ſpatio prodegiſſet. Quare nec largiendi, nec abſumendi modũ tenuit. In Tyridatẽ, quod uix credibile uideatur, octingenta nummûm millia diurna erogauit, abeũtiq; ſuper H-S. millies cõtulit. Menecratẽ citharœdũ, & * Specillum Mirmillonẽ triũphaliũ uirorũ patrimonijs, ædibuſq́; donauit. Cer*

Deparci, pro impẽdiò parci.

*Spectilium

q 5 copit

copithecum Pancotē fœneratorē, & urbanis, ruſticisq́; prædijs locupletatū, propè regio extulit funere. Nullam ueſtem bis induit. Quadrigenis in punctum H-S. *aleam luſit. Piſcatus eſt rete* **aurato, purpura, coccoq́; funibus nexis. Nūquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur, ſoleis mularū argenteis, canuſinatis mulionibus, armillatis & phaleratis cum* * *amaxicorū turba, atq; curſorum.*

* aureo

* hamaxochorū ſed forte legendum hamaxocō, ſiue amazacum.

Opera publica per eum facta. 31.

NOn in alia re damnoſior, quàm in ædificando. *Domum à palatio Exquilias uſque fecit. Quam primò tranſitoriam, mox incendio abſumptam, reſtitutamq́; auream nominauit. De cuius ſpatio atq; cultu ſuffecerit hoc retuliſſe. Veſtibulū eius fuit, in quo coloſſus* CXX. *pedum ſtaret ipſius effigie: tāta laxitas, ut porticus triplices milliarias haberet. Item ſtagnum maris inſtar, circunſeptum ædificijs ad urbium ſpeciem. Rura inſuper aruis atq; uinetis & paſcuis, ſyluisq́; uaria cū multitudine omnis generis pecudū ac ferarū. In cæteris partibus cuncta aurolita, diſtincta gēmis, unionumq́; conchis erant. Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis uerſatilibus: ut flores ex fiſtulis, & unguenta deſuper ſpargerētur. Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus uice mūdi circumageretur: balineæ marinis, & Albulis fluentes aquis. Eiuſmodi domū cū abſolutam dedicaret, hactenus cōprobauit, ut ſe diceret quaſi hominē tandē habitare cœpiſſe. Prætereà inchoabat piſcinā à Miſeno ad Auernū lacū, contectam, porticibus cōcluſam, quò quicquid totis Baijs calidarū eſſet, cōmitteretur. Foſſam ab Auerno Hoſtiā uſq; ut nauibus, nec tamē mari iretur, lōgitudinis* DCLX. *milliaria, latitudinis, qua cōtrariæ quīqueremes cōmearent. Quorū operū perficiendorum gratia, quod*

Balineæ, pro balneæ.

ubiq; eſſet cuſtodiæ in Italiã deportari, etiã ſcelere conuictos, nõ niſi ad opus dãnari, præceperat. Ad hunc impendiorum furorẽ ſuper fiduciam Imperij, etiam ſpe quadam repentina immenſarum, & recõditarum opum impulſus eſt: ex indicio equitis Rom. pro cõperto pollicentis, theſauros antiquißimæ gazæ, quos Dido regina fugiẽs Tyro ſecum extuliſſet, eſſe in Africa uaſtißimis ſpecubus abditos, ac poſſe erui paruula molientium opera.

Rapinæ eius, extorſiones, & ſacrilegia. 32.

V*Erùm ut ſpes fefellit, deſtitutus, atq; ita iã exhauſtus, & egens, ut ſtipendia quoq; militum, & commoda ueteranorũ protrahi, ac differri neceſſe eſſet: calumnijs, rapiniſq; intendit animũ. Ante omnia inſtituit, ut è libertorum defunctorũ bonis pro ſemiſſe dodrãs cogeretur ei, qui ſine probabili cauſa eo nomine eſſent, quo fuiſſent illæ familiæ, quas ipſe cõtingeret: deinde ut ingratorũ in principem teſtamenta ad fiſcũ pertinerent: ac ne impune eſſet ſtudioſis uiris, qui ſcripſiſſent, uel dictaſſent ea: tũ ut lege maieſtatis facta, dictaq; omnia, quibus modò delator non deeſſet, tenerẽtur. Reuocauit & præmia coronarũ, quæ unquam ſibi in certaminibus ciuitates detuliſſent. Et cùm interdixiſſet uſum amethyſthini, ac Tyrij coloris: ſubmiſiſſetq; qui nũdinarũ die pauculas uncias uẽderet: præcluſit cunctos negotiatores. Quinetiam inter canendum animaduerſam matronã è ſpectaculis, uetita purpura cultã, demonſtraſſe procuratoribus ſuis creditur: detractamq; ilico non ueſte modò, ſed & bonis exuit. Nulli delegauit officiũ, ut nõ adijceret: ſcis quid mihi opus ſit: &, hoc agamus, ne quis quicquã habeat. Vltimò templis cõpluribus dona detraxit, ſimulacraq; ex auro, uel argẽto fabricata cõflauit: in his penatiũ Deorũ, quæ mox Galba reſtituit.*

Reuocauit, & inſtaurauit.

Parr

Parricidium eius in Claudium & Britannicum. 33.

PArricidia et cædes à Claudio exorſus eſt: cuius necis, etſi non autor, at conſcius fuit: neq; diſsimulanter, ut qui boletos, in quo cibi genere uenenū is acceperat, quaſi Deorum cibum, poſthac prouerbio Græco collaudare ſit ſolitus. Certè omnibus rerū, uerborumq; cōtumelijs mortuum inſectatus eſt, modò ſtultitiæ, modò ſæuitiæ arguēs. Nā & morari eū inter homines deſijſſe producta prima ſyllaba iocabatur: multaq; decreta, & cōſtituta, ut inſipientis, atq; deliri pro irritis habuit. Deniq; buſtū eius cōſepiri niſi humili, leuiq; materia neglexit. Britannicū non minus æmulatione uocis, quæ illi iucundior ſuppetebat, quàm metu, ne quādo apud hominū gratiā paterna memoria præualeret, ueneno aggreſſus eſt. Quod acceptum à quadā Locuſta uenenariorū indice, cùm opinione tardius cederet, uētre modò Britannici moto: accerſitam mulierē ſua manu uerberauit, arguēs ꝓ ueneno remediū dediſſe. Excuſantiq; minus datū, ad occultandā facinoris inuidiā: Sane, inquit, legē Iuliam timeo: coēgitq; ſe coram in cubiculo quàm poſſet uelociſsimū, ac præſentaneum coquere. Deinde in hœdo expertus, poſtquàm is quinq; horas protraxit: iterū ac ſæpius recoctū, porcello obiecit. Quo ſtatim exanimato, inferri in triclinium, dariq; cœnāti ſecum Britannico imperauit. Et cùm ille ad primū guſtum concidiſſet: comitiali morbo ex cōſuetudine correptum apud conuiuas ementitus, poſtero die raptim inter maximos imbres translatitio extulit funere. Locuſtæ pro nauata opera, impunitatem, prædiaq; ampla, ſed et diſcipulos dedit.

Parricidium eius in matrem & amitam. 34.

MAtrem dicta, factaq; ſua exquirentem acerbius & corrigentem, hactenus primò grauabatur, ut inuidia

dia identidē oneraret, quaſi ceſſurus Imperio, R*hodumq; abiturus: mox & honore omni, et poteſtate priuauit: abductaq; militū &* Germanor*ū ſtatione, cōtubernio quoq; ac palatio expulit.* Neq; *in diuexanda quicquā penſi habuit: ſubmiſsis & qui* R*omæ morantē litibus, et in ſeceſſu quieſcentē, per conuicia & iocos, terra, mariq; præterue hentes inquietarēt.* Verùm *minis eius, ac uiolētia territus perdere ſtatuit.* Et *cùm ueneno ter tentaſſet, ſentiretq; antidotis præmunitam: lacunaria, quæ noctu ſuper dormientem*luxata machina deciderent, parauit.* Hoc *cōſilio per conſcios parū celato, ſolutilem nauē, cuius uel naufragio, uel cameræ ruina periret, cōmentus eſt.* A*tq; ita recōciliatione ſimulata, iucundiſsimis literis* B*aias euocauit ad ſolennia quinquatriū ſimul celebrāda: datoq; negotio trierarchis, qui liburnicā, qua aduecta erat, uelut fortuito cō curſu confringerēt, protraxit conuiuiū.* R*epetentiq;* B*aulos in locū corrupti nauigij, machinoſum illud obtulit, hilare proſecutus: atq; in digreſſu papillas quoq; exoſculatus, reliquū temporis cum magna trepidatione uigilauit, opperiens cœptorum exitū.* S*ed ut diuerſa omnia, nādoq; euaſiſſe eā comperit, inops conſilij,* L. A*gerinū libertum eius ſaluam & incolumē cum gaudio nuntiantē, *obiecto clàm iuxtà pugione, ut percuſſorem ſibi ſubornatum arripi, conſtringiq; iuſsit, matrēq; occidi, quaſi deprehenſum crimen uolūtaria morte uitaſſet.* A*ddūtur his atrociora, nec incertis autoribus, ad uiſendū interfectæ cadauer accurriſſe, cōtrectaſſe mēbra, alia uituperaſſe, alia laudaſſe, ſitiq; interim oborta bibiſſe.* Neq; *tamē ſceleris cōſcientiā, quanquā & militū, &* S*enatus, populiq; gratulationibus cōfirmaretur, aut ſtatim, aut unquā poſtea ferre potuit: ſæpe cōfeſſus exagitari ſe materna ſpecie, uerberibus furiar*

Inquietare, p moleſtum eſſe.

*Aliàs, laxata

*Aliàs, abiecto

furiarũ, ac tedis ardẽtibus. Quin & facto per Magos ſacro, euocare manes, & exorare tentauit. Peregrinatione quidem Græciæ Eleuſinijs ſacris, quorũ initiatione impij & ſcelerati uoce præconis ſubmouerentur, intereſſe non auſus eſt. Iunxitq; parricidio matris amitæ necẽ. Quã cũ ex duritia alui cubantẽ uiſitaret: & illa tractans lanuginem eius, ut aſſolet, iam grandis natu, per blanditias fortè dixiſſet, Simul hãc excepero, mori uolo: cõuerſus ad proximos cõfeſtim ſe poſiturũ uelut irridens ait: præcepitq; medicis, ut largius purgarẽt ægrã. Nam necdũ defunctæ bona inuaſit, ſuppreſſo teſtamento ne quid abſcederet.

Parricidium eius in uxores, ac ſibi coniunctiſsimos. 35.

VXores præter Octauiam duas poſtea duxit, Poppæam Sabinã, quæſtorio patre natã, & equiti Romano antè nuptam: Deinde Statiliam Meſſalinam Tauri bis Conſulis, ac triumphalis abneptẽ. Qua ut potiretur, uirum eius Atticum Veſtinum COS. *in honore ipſo trucidauit. Octauiæ cõſuetudinẽ citò aſpernatus, corripientibus amicis, ſufficere illi debere reſpõdit uxoria ornamẽta. Eandẽ mox ſæpe fruſtra ſtrãgulare meditatus, dimiſit ut ſterilẽ: ſed improbante diuortiũ populo, nec parcente conuicijs, etiã relegauit. Deniq; occidit ſub crimine adulteriorum adeò impudentĩ, falſoq;: ut in quæſtione pernegantibus cunctis, Anicetum pædagogũ ſuũ indicem ſubiecerit, qui dolo ſtupratã à ſe fateretur. Poppæam duodecimo die poſt diuortiũ Octauiæ in matrimoniũ acceptã, dilexit unicè. Et tamen ipſam quoq; ictu calcis occidit: quòd ſe ex aurigatione ſerò reuerſum, grauida & ægra conuicijs inceſſerat. Ex hac filiã tulit Claudiã Auguſtam, amiſitq; admodũ infantem. Nullum adeò neceßitudinis genus eſt, quod nõ ſcelere perculerit. Antoniã filiã Claudij recuſantem*

Meditat⁹, pro tentauit.

*ſantem poſt Poppææ mortẽ nuptias ſuas, quaſi molitricẽ nouarũ rerum interemit. Similiter interemit cæteros, aut affinitate aliqua ſibi, aut propinquitate cõiunctos, In quibus Aulum Plancũ iuuenẽ: quẽ cùm ante mortẽ per uim *cõſtupraſſet: Eat nũc, inquit, mater mea, & ſucceſſorẽ meum oſculetur: iactãs dilectũ ab ea, & ad ſpem Imperij impulſum. Priuignũ Ruffinum Criſpinum Poppæa natũ impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus, & Imperia ludere, mergendum mari, dum piſcaretur, ſeruis ipſius demandauit. Thuſcum nutricis filium relegauit, quòd in procuratione Aegypti balneis in aduentũ ſuũ extructis, lauiſſet. Senecam præceptorem ad necẽ compulit: quãuis ſæpe cõmeatum petenti, bonisq; cedenti perſanctè iuraſſet, ſuſpectum ſe fruſtra, periturumq; potius, quàm nociturum ei. Burro Præfecto remedium ad fauces pollicitus, toxicũ miſit. Libertos diuites, & ſenes olim adoptionis, mox dominationis ſuæ fautores, atq; rectores, ueneno partim cibis, partim potionibus indito, intercepit.*

*aliàs, conſpurcaſſet:

Demandare.

Sæuitia eius in exteros, & cedæs illuſtrium uirorum. 36.

NEc minore ſæuitia foris, & in exteros graſſatus eſt. *Stella crinita, quæ ſummis poteſtatibus exitiũ portendere uulgò putatur, per continuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, ut ex Babilo Aſtrologo didicit, ſolere reges talia oſtenta cæde aliqua illuſtri expiare, atq; à ſemet in capita procerum depellere: nobiliſſimo cuiq; exitium deſtinauit. Enimuerò multò magis & quaſi per iuſtam cauſam duabus cõiurationibus *promulgatis: quarũ prior, maiorq; Piſoniana Romæ, poſterior Viniciana Beneuẽti cõflata, atq; detecta eſt. Cõiurati è uinculis triplicıũ catenarũ dixere cauſam: cũ qdã crimẽ ultro faterentur, nõnulli etiã imputarẽt, tanq̃ aliter illi nõ poſſent niſi*

Stella crinita quid portẽdat.

*aliàs, proinulgatis:

morte ſuccurrere, dedecorato flagitijs omnibus. Dānato rum liberi urbe pulſi, enectiq; ueneno, aut fame. Conſtat quoſdam cum pædagogis, & capſarijs uno prādio pariter necatos, alios diurnum uictum prohibitos quærere.

Cædes multorum paſsim facta, & alia eius geſta. 37.

NVllus poſthac adhibitus delectus, aut modus interimendi quoſcunq; libuiſſet, quacunq; de cauſa. Sed ne de pluribus refêram, Saluidieno Orphito obiectum eſt, quòd tabernas tres de domo ſua circa forum ciuitatibus ad ſtationem locaſſet: Caßio Longino Iuriſconſulto, ac luminibus orbato, quòd in uetere gētili ſtemmate C. Caſſij percuſſoris Cæſaris, imagines *reſtituiſſet: Peto Thraſeæ triſtior, & pedagogi uultus. Mori iuſsis non amplius, quàm horarium ſpatium dabat. At ne quid moræ interueniret, medicos admouebat, qui cunctantes continuò curarent. Ita enim uocabat, uenas mortis gratia incidere. Creditur etiam Polyphago cuidā Aegyptij generis crudam carnē, & quicquid daretur mādere aſſueto, cōcupiſſe uiuos homines laniādos, aſſumēdosq; obijcere. Elatus, inflatusq; tantis uelut ſucceſsibus, negauit, quenquā principū ſciſſe, quid ſibi liceret. Multasq; nec dubias ſignificationes ſæpe iecit, ne reliquis quidē ſe parſurū Senatoribus: eumq; ordinē ſublaturū quandoq; è Repu. ac prouincias et exercitus equiti Roman. ac libertis permiſſurū. Certè neq; adueniens, neq; proficiſcēs quenquā oſculo impertiuit, ac ne reſalutatione quidem. Et in auſpicando opere Iſthmi, magna frequentia clarè, ut ſibi, ac Pop. Ro. bene res uerteret, optauit: diſsimulata Senatus mentione.

*retinuiſſet

Vrbis incendium per eum factum. 38.

SEd nec populo, aut mœnibus patriæ pepercit: dicente quodam in ſermone communi, ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω

ἐμοῦ θαν Id eſt, me mortuo terra igne per[illegible]eat.

μιχθήτω πυρί: imò inquit, ἐμοῦ ζῶντος. Planeq; ita fecit. ἐμοῦ ζῶντος, id eſt, me uiuēte.
Nam quaſi offenſus deformitate ueterum ædificiorum, & anguſtijs, flexuriſq; uicorum, incendit urbem tam palàm, ut pleriq; conſulares, * cubiculareſq; eius cum ſtupa, tedaq; in prædijs ſuis deprehenſos non attigerint: & quædam horrea circa domum auream, quorū ſpatium maximè deſiderabat, ut bellicis machinis labefacta, atque inflammata ſint, quòd ſaxeo muro cōſtructa erant. Per ſex dies, ſeptemq; noctes ea clade ſæuitum eſt, ad monumētorum, buſtorumq; diuerſoria plebe cōpulſa. Tunc præter immenſum numerum inſularum, domus priſcorū ducum arſerūt, hoſtilibus adhuc ſpolijs adornatæ, deorūq; ædes ab regibus, ac deinde Punicis, & Gallicis bellis uotæ dedicatæq;: & quicquid uiſendum, atq; memorabile ex antiquitate durauerat. Hoc incendium è turri * Mecœnatica proſpectans, lætuſq; flammæ (ut aiebat) pulchritudine, ἅλωσιν Ilij decātauit in illo ſuo ſcenico habitu. Ac ne non hinc quoque quantum poſſet prædæ, & manubiarum inuaderet, pollicitus cadauerū, & ruderū gratuitam egeſtionem, nemini ad reliquias rerum ſuarum adire permiſit: collationibuſq; non receptis modò, uerùm & efflagitatis, prouincias, priuatorumq; cenſus propè exhauſit.

*cubicularios

Inſulæ, domus magnatum ſemotæ.

*Mecœnatiana

Claudes & probra in eum. 39.

Acceſſerunt tantis ex principe malis, probriſq; quedam & fortuita, peſtilentia unius autūni, qua x x x. funerum millia in rationem libitinæ uenerūt. Clades Britannica, qua duo præcipua oppida, magna ciuium ſociorumq; cædæ direpta ſunt: Ignominia ad Orientē legionibus in Armenia ſub iugum miſsis, ægreq; Syria retenta. Mirū, & uel præcipuè notabile inter hæc fuit, nihil eum patientius quàm maledicta, & conuicia hominum tuliſſe:

neq; in ullos leniorem, quàm qui ſe dictis, aut carminibus laceßiſſent, extitiſſe. Multa Græcè, Latineq́; proſcripta, aut uulgata ſunt, ſicut illa:

Proſcripta, p propalam ſcripta.

Νέρων, ὀρέστης, ἀλκμαίων, μητροκτόνοι.

Νεόνυμφον Νέρων, ἰδίαν μητέρα ἀπέκτεινεν.

νέρων, id eſt, Nero, Oreſtes, Alcmæon matricidæ. Nouã nuptam Nero matrẽ propriã interfecit.

Quis negat Aeneæ magna de ſtirpe Neronem?
Suſtulit hic matrem, ſuſtulit ille patrem.
Dum tendit citharam noſter, dum cornua Parthus,
Noſter erit Pæan, ille Hecatebeletes.
Roma domus fiet, Veios migrate Quirites,
Si non & Veios occupat iſta domus.

Sed neq; autores requiſiuit: & quoſdam per indicem delatos ad Senatũ, affici grauiore pœna prohibuit. Tranſeuntẽ eum Iſidorus Cynicus in publico clara uoce corripuerat, quòd Naupli mala bene cantitaret, ſua bona malè diſponeret. Et Datus Atellanarũ hiſtrio in cantico quodam, ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, ita demonſtrauerat, ut bibentem natantemq́; faceret, exitũ C. Claudij Agrippinæq́; ſignificans: & in nouißima clauſula.

Id eſt, Bene uale pater, bene uale mater.

Orcus uobis ducit pedes,

Senatum geſtu notaret: hiſtrionẽ & Philoſophum Nero nihil amplius quàm urbe Italiaq́; ſubmouit, uel contemptu omnis infamiæ, uel ne fatendo dolorem, irritaret ingenia.

Defectio Galliarum in eum. 40.

Paulominus, pro pene.

TAlem principem paulominus per XIIII. annos perpeſſus terrarum orbis, tandem deſtituit: initium facientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam prouinciam pro Prætore obtinebat. Prædictum à mathematicis Neroni olim erat, fore ut quãdoq; deſtitueretur: unde illa uox eius celeberrima, τὸ τεχνίον πᾶσα γαῖα τρέφει: quò maiore uenia meditaretur citharœdicã artẽ principi ſibi grat

Id eſt, Exiguã artẽ omnis terra nutrit.

gratam,priuato neceſſariã.Spoponderunt tamen quidam deſtituto ei ordinationẽ Orientis,nõnulli nominatim regnum Hieroſolymorũ,plures omnis priſtinæ fortunæ reſtitutionem. Cui ſpei pronior,Britãnia, Armeniaq́; amiſſa,ac rurſus utraque recepta,defunctum ſe fatalibus malis exiſtimabat. Vt uerò conſulto Delphis Apolline,ſeptuageſimum ac tertium annum cauendum ſibi audiuit, quaſi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de ætate Galbæ, tanta fiducia, non modò ſenectam, ſed etiam perpetuam, ſingularemq́; concepit felicitatẽ,ut amiſſis naufragio pretioſiſſimis rebus, non dubitauerit inter ſuos dicere, piſces eas ſibi relaturos. Neapoli de motu Galliarũ cognouit die ipſo,quo matrem occiderat: adeoq́; lentè ac ſecurè tulit, ut gaudentis etiam *ſuſpicionem præberet,tanquam occaſione nata ſpoliandarum iure belli opulẽtiſſimarum prouinciarũ. Statimq́; in Gymnaſium progreſſus, certantes athletas effuſiſſimo ſtudio ſpectauit. Cœnæ quoq; tempore interpellatus,tumultuoſioribus literis,hactenus excanduit,ut malum ijs,qui deſciſſent,minaretur. Denique per octo continuos dies non reſcribere cuiquam, nõ mandare quid,aut præcipere conatus,rem ſilentio obliterauit.

*ſpeciem

Reditus eius in urbem,& contumeliæ in eum dictæ. 41.

EDictis tandem Vindicis contumelioſis, & frequentibus permotus,Senatum epiſtola in ultionẽ ſui, Reiq́; publicæ adhortatus eſt:excuſato languore faucium, propter quem non adeſſet. Nihil autem æquè doluit,quàm ut citharœdum malum ſe increpitum,ac pro Nerone Aenobarbum appellatum. Et nomen quidem gentile, quod ſibi per contumeliam exprobraretur, reſumpturũ ſe profeſſus eſt,depoſito adoptiuo. Cætera conuicia ut falſa,nõ alio argumento refellebat,quàm quòd etiã inſcitia tantopere

*laboratæ, perfectæq́; à ſe artis obijceretur: ſingulos ſubinde rogitans, noſſent'ne quenquam præſtantiorem. Sed urgentibus alijs ſuper alios nuntijs, Romam prætrepidus rediJt. Leuiterq́; modò in itinere friuolo auſpicio mente recreata, cùm annotaſſet inſculptum monumento, militem Gallũ ab equite Rom. oppreſſum, trahi crinibus, ad eam ſpeciẽ exiluit gaudio, cœlumq́; adorauit. Ac ne tunc quidem aut Senatu, aut populo coràm *appellato, quoſdam è primoribus uiris demum euocauit: tranſactaq́; raptim cõſultatiõe, reliquã diei partẽ per organa hydraulica noui, & ignoti generis circũduxit. Oſtendẽsq́; ſingula, de ratione ac difficultate cuiuſq; differens, *iamq́; etiam prolaturũ omnia in theatrum affirmauit, ſi per Vindicẽ liceat.*

*al's, adorato, ſeu appellatos

*iam ſe

Defectio Hiſpaniarum, & Galbæ, contra eum. 42.

P*Oſtquàm etiam deinde Galbam, & Hiſpanias deſciuiſſe cognouit, collapſus, animoq́; male fracto, diu, et ſine uoce, & propè intermortuus iacuit. Vtq́; reſipuit, ueſte deſciſſa, capite cõuerberato, actũ de ſe pronũtiauit. Conſolantiq́; nutriculæ, & alijs quoq; iam principibus ſimilia accidiſſe memoranti: ſe uerò præter cæteros inaudita, & incognita pati reſpõdit, qui ſuum Imperium uiuus amitteret. Nec cò ſecius quicquam ex cõſuetudine luxus, atq; deſidiæ omiſit, uel imminuit. Quinimo, cũ proſperi quiddam ex prouincijs nuntiatum eſſet, ſuper abundãtiſſimam cœnam iocularia in defectionis duces carmina, laſciueq́; modulata, quæ uulgò innotuerunt, etiam geſticulatus eſt: ac ſpectaculis theatri clàm illatus, cuidã ſcenico placenti nuntium miſit, abuti eum occupationibus ſuis.*

Malum eius propoſitum, Conſulum priuatio, & Conſulatus aſſumptio. 43.

I*Nitio ſtatim tumultus, multa & immania, uerùm non abhorrentia à ſua natura creditur deſtinaſſe: ſucceſſo-*

res

*res,percuſſoresq́; ſubmittere exercitus,& prouincias regentibus quaſi conſpiratis,idemq́; & unum ſentientibus, quicquid ubiq; exulum, quicquid in urbe hominum Gallicanorum eſſet,contrucidare:illos, ne deſciſcẽtibus aggregarentur:hos,ut conſcios popularium ſuorum,atq; fautores.Gallias exercitibus diripiendas permittere,Senatum uniuerſum ueneno per conuiuia necare, urbem incendere feris in populũ immiſsis,quò difficilius defenderetur. Sed abſterritus,non tam pœnitentia,quàm perficiendi deſperatione,credensq́; expedionem neceſſariam,*COSS. *ante tempus priuauit honore: atque in utriuſque locum ſolus inijt Cõſulatum,quaſi fatale eſſet non poſſe Gallias debellari,niſi à* COS.*ac ſuſceptis faſcibus.Cùm poſt epulas triclinio digrederetur,innixus humeris familiarium, affirmauit, ſimul ac primùm prouinciã attigiſſet, inermem ſe in conſpectum exercituum proditurũ, nec quicquã aliud, quàm fleturum. Reuocatisq́; ad pœnitentiam defectoribus, ſequenti die lætum inter lætos cantaturum epinicia, quæ iam nunc ſibi componi oporteret.* Nec quicquam aliud pro tantum.

Apparatus expeditionis in Gallos. 44.

IN *præparanda expeditione primam curam habuit deligendi uehicula,portandis ſcenicis organis, concubinasq́;,quas ſecum educeret,tondendi ad uirilem modum, et ſecuribus,peltisq́; Amazonicis inſtruẽdi. Mox tribus urbanas ad ſacramentum citauit: ac nullo idoneo reſpondente,certum dominis ſeruorum numerũ indixit: nec niſi ex tota cuiuſque familia probatiſsimos, ne diſpẽſatoribus quidem,aut amanuẽſibus exceptis,recepit. Partem etiam cenſus omnes ordines conferre iuſsit: & inſuper inquilinos priuatarum ædium atque inſularum, penſionem annuam repræſentare fiſco.Exegit́que ingenti faſtidio, &*

acerbitate nummum aſperum, argentum puſtulatum, aurum obryzum: ut plerique omnem collationem palàm recuſarent, conſenſu flagitantes, à delatoribus potius reuocanda præmia quæcunque cepiſſent.

Probra in eum ſcripta. 45.

* lucrantiũ *EX annonæ quoq; caritate * luctantium accreuit inuidia. Nam & fortè accidit, ut in publica fame Alexandrina nauis nuntiaretur puluerẽ luctatoribus aulicis aduexiſſe. Quare omnium in ſe odio concitato, nihil contumeliarũ defuit, quin ſubiret, Statuæ eius à uertice currus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, Nunc demum agona eſſe, *ut traheret tandem. Alterius collo & aſcopera deligata, ſimulq; titulus, Ego quid potui? ſed tu culeum meruiſti. Adſcriptum & columnis, iam gallos eum cãtando excitaſſe. Iam noctibus iurgia cum ſeruis plerique ſimulantes, crebrò Vindicem poſcebant.*

* &

Portentis ſomniorum territus. 46.

TErrebatur adhæc euidentibus portentis ſomniorum, & auſpiciorum, & ominum tum ueteribus, tum nouis: nunquam antea ſomniare ſolitus. Occiſa demum matre, uidit per quietem nauem ſibi regenti extortum gubernaculum: trahi'que ſe ab Octauia uxore in arctiſſimas tenebras. Et modò pennatarum formicarum multitudine oppleri: modò à ſimulachris gentium ad Pompeij theatrum dedicatarũ circuiri, arceriq; progreſſu. Aſturconem, quo maximè lætabatur, poſteriore corporis parte in ſimiæ ſpeciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros. De Mauſoleo ſponte foribus patefactis exaudita uox eſt, nomine eum cientis. Calend. Ianuarij exornati Lares in ipſo ſacrificij apparatu conciderunt. Auſpicanti Sporus anulum muneri obtulit: cuius

gem

gemmæ ſculptura erat, Proſerpinæ raptus. Votorū nuncupatione magna iam ordinum frequētia uix repertæ Capitolij claues. Cùm ex oratione eius, qua in Vindicē perorabat, recitaretur in Senatu, daturos pœnas ſceleratos, ac breui dignum exitum facturos, conclamatum eſt ab uniuerſis: Tu facies Auguſte. Obſeruatum etiam fuerat nouiſsimam fabulam cantaſſe eum publicè Oedipodem exulem, atque in hoc decidiſſe uerſu,

Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ.

Id eſt, Mori me iubet uxor, mater, pater.

Deſeritur ab omnibus. 47

NVntiata etiam interim cæterorum exercituum defectione, literas prandēti ſibi redditas cōcerpſit, menſam ſubuertit: duos ſcyphos gratiſsimi uſus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri uocabat, ſolo illiſit: ac ſumpto à Locuſta ueneno, & in auream pyxidem condito, tranſijt in hortos Seruilianos. Vbi præmiſsis libertorum fidiſsimis Hoſtiam, ad claſſem præparandam, Tribunos, Centurionesq́; Prætorij de fugæ ſocietate tentauit. Sed partim tergiuerſantibus, partim apertè detrectantibus, uno uerò etiam proclamante,

Vſqueadeo'ne mori miſerum eſt?

uaria agitauit, Parthos'ne an Galbam ſupplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proq́; Roſtris quanta poſſet maxima miſeratione ueniam præteritorum precaretur. Ac ni flexiſſet animos, uel Aegypti præfecturā concedi ſibi oraret. Inuentus eſt poſtea in ſcrinio eius hac de re ſermo formatus. Sed deterritum putant, ne prius, quàm in forum perueniret, diſcerperetur. Sic cogitatione in poſterum diem dilata, ad mediam ferè noctem excitatus, ut comperit ſtationem militum receßiſſe, proſiluit è lecto, miſitq́; circum amicos. Et quia nihil à quoquam renun-

tiabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorũ adijt. Verùm clauſis omnium foribus, reſpondente nullo, in cubiculum redijt: unde iam & cuſtodes diffugerant, direptis etiam ſtragulis, amota & pyxide ueneni. Ac ſtatim Spicillum Mirmillonem, uel quemlibet alium percuſſorẽ, cuius manu periret, requiſiuit. Et nemine reperto: Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum: procurritq́; quaſi præcipitaturus ſe in Tyberim.

Fuga eius ab urbe. 48.

*SEd reuocato rurſus impetu, aliquid ſecretioris latebræ ad colligendum animum deſiderauit: & offerente Phaonte liberto ſuburbanum ſuum inter Salariam & Numentanam uiam circa quartum milliarium: ut erat nudo pede, atq; tunicatus, penulam obſoleti coloris ſuperinduit: adopertoq́; capite, & ante faciem obtenſo ſudario, equum inſcẽdit, quatuor ſolis comitantibus, inter quos & Sporus erat. Statimq́; tremore terræ, & fulgure aduerſo pauefactus, audijt ex proximis caſtris clamorem militum, & ſibi aduerſa, & Galbæ proſpera ominantiũ: etiam ex obuijs uiatoribus quendam dicentem, Hi Neronem perſequuntur: alium ſciſcitantem, ecquid in urbe noui de Nerone. Equo autẽ odore abiecti in uia cadaueris conſternato, detecta facie agnitus eſt à quodam Miſsitio prætoriano, & ſalutatus. Vt ad diuerticulum uentũ eſt, dimiſsis equis inter fruticeta ac uepres, per arundineti ſemitã ægrè, nec niſi ſtrata ſub pedib. ueſte, ad aduerſum uillæ parietẽ euaſit. Ibi hortante eodẽ Phaonte, ut interim in ſpecum egeſtæ arenæ * concederet, negauit ſe uiuum ſub terrã iturũ: ac parumper commoratus, dum clandeſtinus ad uillam introitus pararetur, aquã ex ſubiecta lacuna potaturus manu hauſit: Et hæc eſt, inquit, Neronis decocta. Deinde diuulſa*

*cõderetur

diuulſa

uulſa ſentibus penula traiectos ſurculos raſit:atq; ita quadrupes per anguſtias effoſſæ cauernæ receptus, in proximam cellam decubuit ſuper lectum * modicella *culcitra, uetere pallio ſtrato inſtructum. Fameq́;, & iterum ſiti interpellante, panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt, aquæ autem tepidæ aliquantulum bibit.*

*modica

Mors eius, & geſta in ea. 49.

T*Vnc unoquoque hinc inde inſtante, ut quàm primùm ſe impendentibus contumelijs eriperet, ſcrobem coràm fieri imperauit, dimenſus ad corporis ſui modulum: componiq́; ſimul, ſiqua inuenirentur, fruſta marmoris, & aquam ſimul ac ligna conferri curando mox cadaueri, flens ad ſingula, atque identidem dictitans: Qualis artifex pereo. Inter moras perlatos à curſore Phaontis codicillos prærìpuit, legitq́; ſe hoſtem à Senatu iudicatum, & quæri, ut puniatur more maiorum. Interrogauitq́; quale eſſet id genus pœnæ. Et cùm comperiſſet nudi hominis ceruicem inſeri furcæ, corpus uirgis ad necem cædi: conterritus, duos pugiones, quos ſecum tulerat, arripuit: tentata'que utriuſque acie, rurſus condidit, cauſatus nondum adeſſe fatalem horam. Ac modò Sporum hortabatur, ut lamentari, ac plangere inciperet: modò orabat, ut ſe aliquis ad mortem capeſſendam exemplo iuuaret: interdum ſegnitiem ſuam his uerbis increpabat: Viuo deformiter ac turpiter,* οὐ πρέπει Νέρωνι, οὐ πρέπει. νήφειν δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἄγε ἔγειρε σεαυτόν. *Iamq́; equites appropinquabant, quibus præceptum erat, ut uiuum eum attraherent. Quod ut ſenſit, trepidanter effatus,*

Ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει:

ferrum iugulo adegit iuuante Epaphrodito à libellis. Semianimisq́; adhuc irrumpenti Centurioni, & penula ad

οὐ πρέπει. Non decet Neronẽ, non decet. Vigilandum eſt: age, excita teipſum.

Ἵππων μ'. Equorum citatorũ aures circunſonat ſtrepitus.

*uulnus appoſita, in auxilium ſe ueniſſe ſimulanti, non aliud reſpondit, quàm Serò: & Hæc eſt fides. Atq; in ea uoce defecit, extantibus, rigentibusq; oculis uſque ad horrorem formidinemq; uiſentiũ. Nihil prius, ac magis à comitibus exegerat, quàm ne poteſtas cuiquam capitis ſui fieret: ſed ut, quoquo modo, totus cremaretur. * Promiſit hoc Seius Galbæ libertus, non multo antè uinculis exolutus, in quæ primo tumultu coniectus fuerat.*

*Permiſitq;

Funus eius. 50.

F*Vneratus eſt impenſa ducẽtorũ millium, ſtragulis albis auro intextis, quibus uſus Calen. Ianuarij fuerat. Reliquias Aegloge, & Alexandria nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorũ monumento condiderunt, quod proſpicitur è campo Martio impoſitũ * colle hortorum. In eo monumẽto ſolium Porphyretici marmoris ſuperſtanti Lunenſi ara circunſeptum eſt lapide Thaſio.*

*collo

Statura, et cultus corporis eius. 51.

S*Tatura fuit penè iuſta: corpore maculoſo, & fœdo: ſufflauo capillo: uultu pulchro magis, quàm uenuſto: oculis cæſijs, & hebetioribus: ceruice obeſa, uentre proiecto, gracillimis cruribus, ualetudine proſpera. Nam qui luxuriæ immoderatiſſimæ eſſet, ter omnino per* XIIII. *annos languit: atque ita, ut neque uino, neq; conſuetudine reliqua abſtineret. Circa cultum, habitumq; adeò pudendus: ut comam ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam ponè uerticem ſummiſerit: ac plerunq; ſyntheſin indutus, ligato circum collum ſudario prodierit in publicum, ſine cinctu, & diſcalceatus.*

Studium eius artium liberalium. 52.

L*Iberales diſciplinas omnes ferè puer attigit. Sed à Philoſophia eum mater auertit: monens, imperaturo contrariam eſſe: à cognitione ueterum oratorum Seneca*

præce

præceptor, quò diutius in admiratione ſui detineret. Itaq; ad poëticam pronus carmina libenter, ac ſine labore compoſuit: nec (ut quidam putant) aliena pro ſuis edidit. Venêre in manus meas pugillares libelliq; cum quibuſdam notiſsimis uerſibus ipſius chirographo ſcriptis: ut facilè appareret, non translatos, aut dictante aliquo exceptos: ſed planè quaſi à cogitante, atq; generante exaratos: ita multa & deleta, & inducta, & ſuperſcripta inerant.

Studium eius pingendi, ac fingendi. 53.

HAbuit & pingendi, fingendiq; maximè non mediocre ſtudium. Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum uulgi mouerent. Exijt poſt ſcenicas coronas opinio, proximo luſtro deſcenſurum eũ ad * Olympia inter athletas. Nam luctabatur aſsiduè: nec aliter certamina gymnica Græcia tota ſpectauerat, quàm Brabeutarũ more in ſtadio humi aſsidens: ac ſiqua paria lõgius receſsiſſent, in medium manibus ſuis protrahens. Deſtinauerat etiam, qui Apollinem cantu, ſolem aurigando æquiparare æſtimaretur, imitari & Herculis facta. Præparatumq; leonem aiunt, quem uel claua, uel brachiorum nexibus in amphitheatri arena ſpectante populo nudus elideret. * Olympiã

Votum eius ſi uinceret. 54.

SVb exitu quidem uitæ palàm uouerat, ſi ſibi incolumis ſtatus permãſiſſet *, proditurum ſe parta uictoria ludis, etiam hydraulam, & choraulam, & utricularium, ac nouiſsimo die histrionem ſaltaturum Vergilij Turnum: Et ſunt qui tradant Paridem histrionem occiſum ab eo, quaſi grauem aduerſarium. * præbiturũ

Famæ, & æternitatis cupidus. 55.

ERat illi æternitatis, perpetuæq; famæ cupido, ſed inconſulta. Ideoq; multis rebus ac locis uetere appel-

latione

latione detracta, nouam induxit ex ſuo nomine. Menſem quoq; Aprilem Neroneum appellauit. Deſtinauerat & Romam Neropolim nuncupare.

Religionum contemptor. 56.

*RElígionũ uſquequaq; contemptor, præter unius deæ Syriæ. Hanc mox ita ſpreuit, ut urina contaminaret: alia ſuperſtitione captus, in qua ſola pertinaciſsimè hæſit. Siquidem*acunculam puellarem, cũ quaſi remedium inſidiarum à plebeio quodam, et ignoto muneri accepiſſet: detecta confeſtim coniuratione pro ſummo numine triniſq; in die ſacrificijs colere perſeuerauit: uolebatq; credi monitione eius futura prænoſcere. Ante paucos quàm periret menſes, attẽdit & extiſpicio, nec unquam litauit.*

*imagunculam, uel icunculam Trinis, pro ter nis.

Aetas, & poſt obitum eius geſta. 57.

OBijt xxx. & ſecũdo ætatis anno, die quo quondam Octauiam interemerat. Tantumq; gaudium publicè præbuit, ut plebs pileata tota urbe diſcurreret. Et tamen non defuerunt, qui per longum tempus uernis æſtiuiſq; floribus tumulum eius ornarent: ac modò imagines prætextatas in Roſtris proferrẽt: modò edicta quaſi uiuentis, & breui magno inimicorum malo reuerſuri. Quinetiam Vologeſus Parthorum rex, miſsis ad Senatum legatis de inſtauranda ſocietate, hoc etiã magnopere orauit, ut Neronis memoria coleretur. Denique cum poſt xx. annos adoleſcente me extitiſſet conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe iactaret, tam fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, ut uehementer adiutus, & uix redditus ſit.

C. SVE

C. SVETONII TRANQVILLI, SERGIVS GALBA.

De progenie Cæſarum,quæ in Nerone defe-cit:& prodigijs hoc præcedentibus. 1.

PROGENIES Cæſarum in Nerone defecit:quod futurum compluribus quidem ſignis,ſed euidentiſsimis duobus apparuit. Liuiæ olim poſt Auguſti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, prætervolans aquila gallinam albam ramum lauri roſtro tenentem, ita ut rapuerat, demiſit in gremium: cumq; nutriri alitem, pangiq; ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit,ut hodie quoq; ea uilla ad Gallinas uocetur:tale uerò lauretum, ut triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent:fuitq; mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere: & obſeruatum eſt ſub cuiuſq; obitum, arborem ab ipſo inſtitutam, elanguiſſe. Ergo nouiſsimo Neronis anno, & ſylua omnis exaruit radicitus, et quicquid ibi gallinarum erat, interijt:ac ſubinde tacta de cœlo Cæſarum æde, capita omnibus ſtatuis ſimul deciderũt: Auguſtiq; ſceptrum è manibus excuſſum eſt.

Proſapia & uetus origo Galbæ. 2.

NEroni Galba ſucceßit, nullo gradu contingens Cæſarum domum: ſed haud dubiè nobiliſsimus, magnaq; & uetere proſapia: ut qui ſtatuarum titulis pronepotẽ ſe Q.Catuli Capitolini ſemper adſcripſerit: Imperator uerò etiam ſtemma in atrio propoſuerit, quo paternam originem ad Iouem, maternam ad Paſiphaën

Minois

Minois uxorem referret.

Progenies,& cognomina Galbæ,& unde dicatur Galba. 3.

IMagines, & elogia uniuerſi generis exequi longum eſt, familiæ breuiter attingam. Qui primus Sulpitioꝝ cognomē Galbæ tulit, cur, aut unde traxerit, ambigitur. Quidam putant quòd oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum illitis demum galbano facibus ſuccenderit: alij quòd in diuturna ualetudine galbeo, id eſt, remedijs lanæ inuolutis aſſiduè uteretur: nonnulli quòd præpinguis fuerit uiſus, quem Galbam Galli uocant: uel contrà, quòd tam exilis, quàm ſunt animalia, quæ in æſculis naſcuntur, appellanturq́; Galbæ. Familiam illuſtrauit Sergius Galba conſularis, temporum ſuorum eloquentiſſimus: quem tradunt Hiſpaniam ex prætura obtinentem, XXX. Luſitanorū millibus perfidia trucidatis, Viriatini belli cauſam extitiſſe. Eius nepos ob repulſam Conſulatus infenſus Iulio Cæſari, cuius legatus in Gallia fuerat, conſpirauit cum Caſſio, & Bruto: propter quod Pedia lege damnatus eſt. Ab hoc ſunt Imperatoris Galbæ auus, & pater. Auus clarior ſtudijs, quàm dignitate. Nō enim egreſſus præturæ gradum, multiplicem nec incurioſam hiſtoriam edidit, Pater conſulatu functus, quàm breui corpore atq; etiam gibber modicæq́; in dicendo facultatis, cauſas induſtriè actitauit. Vxores habuit Mumiā Achaiam neptemq́; Catuli, proneptem L. Mummij, qui Corinthum excidit: Item Liuiam Ocellinam, ditem admodū, & pulchram, à qua tamen nobilitatis cauſa appetitus ultro exiſtimatur, & aliquātò enixius, poſtquàm ſubinde inſtanti uitiū corporis ſecretò poſita ueſte detexit, ne quaſi ignaram fallere uideretur. Ex Achaia liberos, Caium & Sergium

Pedia lex.

gium

gium procreauit. Quorum maior Caius attritis facultatibus urbe ceſſit: prohibitusq́; à Tiberio ſortiri anno ſuo Proconſulatum, uoluntaria morte obijt.

Ortus Galbæ, et præſagia principatus eius. 4.

Sergius Galba Imperator, M. Valerio Meſſala, Cn. Lentulo COSS. *natus eſt,* IX. *Cal. Ianuarij, in uilla colli ſuppoſita, prope Terracinam ſiniſtrorſum Fundos petētibus: Adoptatus à nouerca ſua, Liuij nomē, & Ocellare cognomen aſſumpſit, mutato prænomine. Nam *Lucium mox pro Sergio uſque ad tempus Imperij uſurpauit.* *Liuium *Conſtat Auguſtum puero adhuc ſalutanti ſe inter æquales, apprehenſa * buccula dixiſſe,* καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παραῤῥίξομ. *Sed & Tiberius, cùm cōperiſſet eum imperaturum, uerùm in ſenecta: Viuat ſanè, ait, quando id ad nos nihil pertinet.* *ſubucula καὶ σὺ τεκ. Id eſt, Et tu fili ad imperium noſtrũ naſcitor. *Auo quoque eius fulgur procuranti, cum exta de manibus aquila rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum, ſed ſerum Imperium portendi familiæ, reſponſum eſt. Et ille irridens: Sanè, inquit, cùm mula pepererit. Nihil æquè poſteà Galbam tentantē res nouas confirmauit, quàm mulæ partus: cæteriſq́;, ut obſcœnum oſtentũ, abhorrentibus, ſolus pro lætiſſimo accepit, memor ſacrificij, dictiq́; aui. Sumpta uirili toga, ſomniauit fortunam dicentem, ſtare ſe ante fores defeſſam: & niſi ocyus reciperetur, cuicunq́; obuio prædæ futuram. Vtq́; euigilauit aperto atrio, ſimulachrum æneū Deæ cubitali maius iuxta limen inuenit: idq́; gremio ſuo Thuſculum, ubi æſtiuare cōſueuerat, aduexit: & in parte ædium conſecratum, menſtruis deinceps ſupplicationibus, & peruigilio anniuerſario coluit. Quanquàm ætate nondũ conſtanti, ueterē ciuitatis, exoletumq́; morem, ac tantum in domo ſua hærentem obſtinatiſſimè*

retinuit:

retinuit: ut liberti, ſeruiq; bis die frequentes adeſſent, ac manè ſaluere, ueſperi ualere ſibi ſinguli dicerent.

Studium in liberalibus diſciplinis, iure, & uxoribus, ac filiis. 5.

Attendit iuri, pro ſtuduit.

*INter liberales diſciplinas attendit Iuri: dedit & matrimonio operam. Verùm amiſſa uxore Lepida, duobusq; ex ea filijs, remanſit in cœlibatu, neq; ſolicitari ulla conditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem uiduatæ morte Domitij, quæ maritũ quoq; adhuc nec dum cœlibem Galbã, adeò omnibus ſolicitauerat modis, ut *inter conuentum matronarum correpta iurgio, atq; etiam manu pulſata ſit à matre Lepida. Obſeruauit ante omnes Liuiam Auguſtam: cuius & uiuæ gratia plurimũ ualuit, & mortuæ teſtamento penè ditatus eſt. H-S. nanq; quingenties cum præcipuum inter legatarios habuiſſet, quia uerò notata, non præſcripta erat ſumma, hærede Tiberio legatum ad quinquaginta reuocante, ne hæc quidem accepit.*

Cœlibatus & poſt ductã uxorem.

*in cõuentu

Honores per eum geſti, & diſciplina in re militari. 6.

HOnoribus ante legitimũ tempus initis, Prætor commiſsione ludorum Floralium, nouum ſpectaculi genus, elephantos funambulos edidit: exinde prouinciæ Aquitaniæ anno ferè præfuit: mox cõſulatum per ſex menſes ordinarium geſsit. Euenitq;, ut in eo ipſe L. Domitio patri Neronis, ipſi Syluius Otho pater Othonis ſuccederet, uelut præſagium inſequentis caſus, quo medius inter utriuſq; filios extitit Imperator. A Caio Cæſare ludis ſubſtitutus, poſtridie quàm ad legiones uenit, ſolenni fortè ſpectaculo plaudentes inhibuit, data teſſera, ut manus penulis continerent, ſtatim per caſtra iactatum eſt:

Diſce miles militare, Galba eſt, non Getulicus.

Interdixit peti, pro uetuit.

Pari ſeueritate interdixit cõmeatus peti. Veteranum, ac

tyronem

tyronem militem opere aßiduo corroborauit: matureq́; barbaris, qui iam in Galliam uſq; proruperant, coërcitis præſenti quoq; Caio talem & ſe, & exercitum approbauit, ut inter innumeras, contractasq́; ex omnibus prouincijs copias, neq; teſtimonium, neq; præmia ampliora ulli perciperent. Ipſe maximè inſignis, quòd campeſtrem decurſionem ſcuto moderatus, etiam ad eſſedum Imperatoris per uiginti paſſuum millia cucurrit.

Approbat ſe illi talem, pro præſtat.

Iuſtitia, & equitas eiuſdem. 7.

*CAede Caij nuntiata, multis ad occaſionem ſtimulantibus, quietē prætulit. Per hoc gratißimus Claudio, receptusq́; in cohortem amicorū, tantæ dignationis eſt habitus, ut cùm ſubita ei ualetudo, nec adeò grauis incidiſſet, dilatus ſit expeditionis Britannicæ dies. Africā *pro Conſule biennio obtinuit, extra ſortem electus ad ordinādam prouinciā, & inteſtina diſſenſione, & Barbarorū tumultu inquietam. Ordinauitq́; magna ſeueritas ac iuſtitiæ cura, etiā in paruulis rebus. Militi, qui per expeditionem annona arctißima reſiduū cibariorū tritici modium centum denarijs uēdidiſſe arguebatur, uetuit, ſimul atq; indigere cibo cœpiſſet, à quoquam opem ferri: & is fame extabuit. At in iure dicendo cùm de proprietate iumenti quæreretur: leuibus utrinq; argumētis, et teſtibus: ideoq́; difficili cōiectura ueritatis: ita decreuit, ut ad lacum, ubi adaquari ſolebat, duceretur capite inuoluto: atq; ibidem reuelato, eius eſſet, ad quem ſponte ſe à potu recepiſſet.*

*Aliâs, pro conſul

Honores ei collati, & ſigna futuri Imperii eius. 8.

OB res, & tunc in Africa, & olim in Germania geſtas, ornamenta triūphalia accepit, & Sacerdotium triplex inter xv. uiros, ſodalesq́; Titios, item Auguſtales cooptatus: atq; ex eo tēpore propè ad Neronis mediū

s princ

Plurimū uixit, pro plerūque. ἀπὸ τοῦ πλεῖστον. Quàm ut, pro-aliter quàm ut

principatum in ſeceſſu plurimum uixit, ne ad geſtādum quidem unquam iter egreſſus, quàm ut ſecum uehiculo proximo decies H-S. in auro efferret: donec in oppido Fundis moranti Hiſpania Tarraconēſis oblata eſt. Accid itq́;, ut cùm prouinciā ingreſſus ſacrificaret intra ædem publicam, puero è miniſtris acerram tenenti, capillus repentè toto capite caneſceret. Nec defuerunt qui interpretarentur, ſignificari rerum mutationem, ſucceſſurumq́; iuueni ſenem: hoc eſt, ipſum Neroni. Nec multò pòſt in Cantabriæ lacum fulmen decidit: repertæq́; ſunt duodecim ſecures, haud ambiguum ſummi Imperij ſignum.

Varietas eius in prouincia. 9.

PEr octo annos uariè, et inæquabiliter prouinciam rexit. Primò acer & uehemens, & in coërcēdis quidē delictis uel immodicus. Nā & nūmulario nō ex fide uerſanti pecunias, manus amputauit, menſæq́; eius affixit. Et tutorem, quòd pupillum, cui ſubſtitutus heres erat, ueneno necaſſet, *crure affecit: implorantiq́; leges, & ciuem Romanum ſe teſtificanti, quaſi ſolatio et honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoq́; præter cæteras altiorem & dealbatam ſtatui crucem iuſſit. Paulatim in deſidiam ſegnitiemq́; conuerſus eſt, ne quid materiæ præberet Neroni: & ut dicere ſolebat, quòd nemo rationē otij ſui reddere cogeretur. Carthagine noua cōuentum agēs, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitaniæ auxilia implorante, ſuperuenerunt Vindicis literæ, hortantis, ut humano generi, aſſertorē ducemq́; ſe accōmodaret. Nec diu cunctatus conditionem partim metu, partim ſpe recepit. Nam & mandata Neronis de nece ſua ad procuratores clàm miſſa deprehēderat: & cōfirmabatur cùm ſecuriſſimis auſpicijs, & ominibus, tum uirginis honeſtæ ua

*cruci affixit.

ticin

ticinatione, tanto magis, quòd eadem illa carmina ſacerdos Iouis Cluniæ ex penetrali ſomnio monitus eruerat, ante ducentos annos ſimiliter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum ſententia erat, Oriturum quandoque ex Hiſpania principem, dominumq; rerum.

Initium principatus, & alia eius geſta. 10.

IGitur cùm quaſi manumiſſioni uocaturus cõſcendiſſet tribunal, propoſitis ante ſe damnatorum, occiſorumq; à Nerone quã plurimis imaginibus, & aſtanti nobili puero, quẽ exulantẽ ex proxima Baleari inſula, ob id ipſum acciuerat, deplorauit temporũ ſtatũ, cõſalutatusq; Imperator, legatum ſe Senatus ac pop. Rom. profeſſus eſt. Deinde iuſtitio indicto, è plebe quidem prouinciæ legiones, & auxilia cõſcripſit, ſuper exercitum ueterem legionis unius, duarumq; alarum, & cohortiũ triũ. At è primoribus prudẽtia atq; ætate præſtãtibus, uelut inſtar Senatus, ad quos de maiore re, quoties opus eſſet, referretur, inſtituit. Delegit et equeſtris ordinis iuuenes, qui manẽte anulorum aureorũ uſu, Euocati appellarẽtur, excubiasq; circa cubiculum ſuũ uice militum agerent. Etiã per prouincias edicta dimiſit, autor ſingulis, uniuerſisq; cõſpirandi: ſimul & ut qua poſſet quiſq; opera, cõmunem cauſam iuuarent. Per idem ferè tempus in munitione oppidi, quod ſedẽ bello delegerat, repertus eſt anulus opere antiquo, ſcalptura gemmæ Victoriã cum trophæo exprimẽte. Ac ſubinde Alexãdrina nauis *detorſa appulit armis onuſta, *decurſu ſine gubernatore, ſine nauta, ac uectore ullo: ut nemini dubium eſſet iuſtum piumq;, & fauentibus dijs bellum ſuſcipi. Cùm repentè ex inopinato propè cuncta turbata ſunt, alarum altera caſtris appropinquantem, pœnitentia mutati ſacramẽti deſtituere conata eſt, ægreq; retẽta in officio:

cio: & ſerui, quos à liberto Neronis ad fraudem præparatos muneri acceperat, per angiportũ in balnea tranſeuntem penè interemerunt: niſi cohortantibus inuicem, ne occaſionem omitterent, interrogatisq́; de qua occaſione loquerentur, expreſſa cruciatu confeſſio eſſet.

Conſternatio eius propter mortem Vindicis. 11.

ACceßit ad tanta diſcrimina mors Vindicis, qua maximè conſternatus, deſtitutoq́; ſimilis, non multum abfuit, quin uitæ renunciaret. Sed ſuperuenientibus ab urbe nuntijs, ut occiſum Neronem, cunctosq́; in uerba ſua iuraſſe cognouit: depoſita legati, ſuſcepit Cæſaris appellationem. Iterq́; ingreſſus eſt paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus: nec prius uſum togæ recuperauit, quã oppreßis, qui nouas res moliebantur, præfecto Prætorij Nymphidio Sabino Romæ, in Germania Fonteio Capitone, in Africa Clodio Macro legatis.

Sæuitia & auaritia eius. 12.

PRæceſſerat de eo fama ſæuitiæ ſimul, atque auaritiæ: quòd ciuitates Hiſpaniarum, Galliarumq́;, quæ cunctantius ſibi acceſſerãt, grauioribus tributis, quaſdã etiã murorum deſtructione puniſſet: & præpoſitos, procuratoresq́; ſupplicio capitis affeciſſet, cum coniugibus, ac liberis: quodq́; oblatam à Tarraconenſibus è uetere templo Iouis coronam auream librarum x v. conflaſſet, ac tres uncias, quæ ponderi deerant, iußiſſet exigi. Ea fama & confirmata & aucta eſt, ut primùm urbem introijt. Nam cùm claßiarios, quos Nero ex remigibus iuſtos milites fecerat, redire ad priſtinũ ſtatum cogeret: recuſantes, atq; inſuper aquilã, & ſigna pertinacius flagitantes, nõ modò immiſſo equite diſiecit, ſed decimauit etiam. Item Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiã corporis inſtit

Decimauit, id eſt, decimũquẽque interfecit.

inſtitutã, multiſq; experimentis fideliſsimam, diſſoluit, ac ſine ullo commodo remiſit in patriam: quaſi Cn. Dolabellæ, iuxta cuius hortos tendebat, proniorem. Illa quoque uerè ne an falsò per ludibrium iactabantur, appoſita lautiore cœna ingemuiſſe eum. Et ordinario quidem diſpenſatori breuiarium rationũ offerenti, paropſidem leguminis pro ſedulitate, ac diligentia porrexiſſe: Cano autem choraulæ, mirè placenti, denarios quinq; donaſſe, prolatos manu ſua è peculiaribus loculis ſuis.

Aduentus eius ad urbem. 13.

Q*Vare aduentus eius non perinde gratus fuit: idq; proximo ſpectaculo apparuit. Siquidem Atellanis notiſsimum canticũ exorſus, * Venit Iò ſimus à uilla: cuncti ſimul ſpectatores, conſentiente uoce reliquam partem retulerunt, ac ſæpius uerſu repetito egerunt.* *Venetionẽ

Geſta per eum in initio principatus eius. 14.

M*Aiore adeò & fauore, & autoritate adeptus eſt, quàm geſſit, Imperium: quanquàm multa documenta egregij principis daret: ſed nequaquam tam grata erant, quàm inuiſa, quæ ſecus fierent. Regebatur trium arbitrio, quos unà & intra palatiũ habitantes, nec unquã non adhærentes, pædagogos uulgò uocabant. Hi erant T. Iunius legatus eius in Hiſpania cupiditatis immenſæ: Cornelius Laco ex aſſeſſore præfectus prætorij, arrogantia ſocordiaq; intolerabilis: libertus Icellus paulòantè anulis aureis, & Martiani cognomine ornatus, ac iam ſummæ equeſtris gradus candidatus. His diuerſo uitiorum genere graſſantibus, adeò ſe abutendũ permiſit & tradidit ut uix ſibi ipſi conſtaret: modò acerbior parciorq;: modò remiſsior, ac neglĩgẽtior, quã conueniret principi electo, atq; illius ætatis. Quoſdam claros ex utroq; ordine uiros*

Inauditos, pro indicta cauſa. ſuſpicione minima, inauditos condemnauit. Ciuitatem Romanam raró dedit. Iura trium liberorum uix uni, atq; alteri: ac ne his quidem, niſi ad certũ præfinitumq; tempus. Iudicibus ſextam decuriam adijci precantibus, non modò negauit: ſed etiam cõceſſum à Claudio beneficium, ne hyeme initioq; anni ad iudicandum euocarentur, eripuit.

Geſta & liberalitas eius. 15.

Determinare, pro terminare EXiſtimabatur etiam ſenatoria, & equeſtria officia bienij ſpatio determinaturus, nec daturus niſi inuitis ac recuſantibus. Liberalitates Neronis non plus decimis cõceßis, per quinquaginta equites Ro. ea cõditione reuocandas curauit exigẽdasq;: ut et ſi qd ſcenici, aut xyſtici donatũ olim uendidiſſent, auferretur emptoribus: quando illi abſumpto pretio ſoluere nequirẽt. At cõtrà, nihil non per comites, atq; libertos pretio addici, aut donari gratia paſſus eſt, uectigalia, immunitates, pœnas innocẽtum, impunitatem noxiorum. Quinetiam pop. Rom. depoſcente ſupplicium Haloti & Tigillini, ſolos ex omnibus Neronis emiſſarijs, uel maleficentißimos incolumes præſtitit: atq; inſuper Halotum procuratione ampliſſima ornauit. Pro Tigillino etiam* ſæuitiæ populum edicto increpuit. *ſæuiore

Inuidia & rebellio exercitus Germaniæ in eum. 16.

PEr hæc prope uniuerſis ordinibus offenſus, uel præcipua flagrauit inuidia apud milites. Nã cùm in uerba eius abſentis iurãtibus, donatiuũ grandius ſolito præpoſiti pronuntiaſſent: neq; rem ratam habuit, & ſubinde iactauit, ſe legere militem, non emere conſueſſe. Atq; eo quidem nomine omnes, qui ubiq; erant, exacerbauit. *Cæterùm prætorianos etiam metu, & indignitate cõmouit, remouens ſubinde pleroſq; * ut ſuſpectos, & Nymphidij ſocios. Sed maximè fremebat ſuperioris Germaniæ exercitus

*Aliàs cœtũ

*al. inſuſpectos

citus

citus, fraudari ſe præmijs nauatæ aduerſus Gallos & Vindicem operæ. Ergo primũ obſequium rumpere auſi, Calen. Ianuarij adigi ſacramẽto, niſi in nomen Senatus recuſarunt: ſtatimq; legationẽ ad prætorianos cũ mandatis deſtinauerũt, diſplicere Imperatorem in Hiſpania factũ, eligerent ipſi, quem cuncti exercitus comprobarent.*

*rupere, ac ſe Calẽ. Ianuarij addici ſacramẽto niſi in.

Deſtinare pro, mittere.

Adoptatio Piſonis per eum facta. 17.

Quod ut nuntiatum eſt, deſpectui eſſe non tam ſenectam ſuam, quàm orbitatem ratus, Piſonem Frugi Licinianum, nobilem, egregiumq; iuuenem, ac ſibi olim probatiſſimum, teſtamentoq; ſemper in bona & nomen adſcitum, repentè è media ſalutantiũ turba apprehẽdit: filiumq; appellans, perduxit in caſtra, ac pro concione adoptauit: ne tunc quidem donatiui ulla mentione facta: quò faciliorem occaſionem M. Syluio Othoni præbuit perficiendi conata, intra ſextum adoptionis diem.

Conata, paſſiue.

Præſagia infelicem eius exitum præcedentia. 18.

Magna, & aſſidua mõſtra iam inde à principio exitum ei, qualis euenit, portenderant. Cùm per omne iter dextra, ſiniſtraq; oppidatim uictimæ cæderentur, taurus ſecuris ictu conſternatus, rupto uinculo, eſſedum eius inuaſit: elatisq; pedibus totũ cruore perfudit, ac deſcendentẽ ſpiculator impulſu turbæ lancea propè uulnerauit. Vrbẽ quoq;, & deinde palatium ingreſſum, excepit terra tremore, & aſſimulis, quidam mugitui ſonus. Secuta ſunt aliquantò maiora, & triſtiora. Monile margaritis gemmiſq; conſertum ad ornãdum fortunam ſuam Thuſculanam, ex omni gaza ſecreuerat. Id repẽtè quaſi auguſtiore dignus loco Capitolinæ Veneri dedicauit: ac proxima nocte ſomniauit ſpeciẽ Fortunæ, querentis fraudatam ſe dono deſtinato, minantiſq; erepturam & ipſam*

* terræ tremor

quæ dediſſet. Cumq́; exterritus luce prima ad expiãdum ſomnium, præmiſſis qui rem diuinam appararẽt, Tuſculum excucurriſſet, nihil inuenit præter tepidã in ara fauillam, atratumq́; iuxtà ſenem in catino uitreo tus tenentem, & in calice fictili merum. Obſeruatũ etiam eſt Cal. Ianuarijs, ſacrificanti coronam de capite excidiſſe: auſpicanti pullos euolaſſe: adoptionis die, neq; milites allocuturo caſtrenſem ſellam de more poſitam pro tribunali oblitis miniſtris, & in Senatu curulem peruerſe collocatam.

Cædes eius, atque mors. 19.

P*Rius uerò, quàm occideretur, ſacrificantem manè Aruſpex identidem monuit, caueret periculum: non longè percuſſores abeſſe. Haud multò pòſt cognoſcit teneri caſtra ab Othone: ac pleriſq; in eõdẽ quàm primùm pergeret ſuadentibus, poſſe enim autoritate & præſentia præualere, nihil amplius quàm continere ſe ſtatuit: & legionariorũ firmare præſidijs, qui multifariã diuerſeq; tendebant. Loricam tamẽ induit linteam, quãquàm haud diſsimulans parum aduerſus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falſis, quos conſpirati, ut eum in publicum elicerent, de induſtria diſsiparãt, paucis temere affirmantibus, tranſactum negotium, oppreſſos qui tumultuarentur, aduenire frequẽtes cæteros gratulabundos, & in omne obſequium paratos: his ut occurreret, prodijt tanta fiducia, ut militi cuidam occiſum à ſe Othonem glorianti, quo autore reſponderit, atq; in forum uſq; proceſsit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat, cum per publicum dimota paganorum turba equos adegiſſent, uiſo procul eo, parumper reſtiterunt: deinde rurſum incitati, deſertum à ſuis, contrucidarunt.*

Geſta per eũ in morte, & de eius funere atque cadauere. 20.

Sunt

SVnt qui tradãt ad primum tumulũ proclamaſſe eum, Quid agitis cõmilitones? Ego ueſter ſum, & uos mei: donatiuum etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtuliſſe ultro iugulum: & ut hoc agerent ac ferirent, quando ita uideretur, hortatum. Illud mirum admodum fuerit, neq; præſentium quenquam opem Imperatori ferre conatum: & omnes, qui accerſerentur, ſpreuiſſe nuntium, excepta Germanicorũ uexillatione. Hi ob recens meritum, quòd ſe ægros, & inualidos magnopere fouiſſet, in auxilium aduolauere: ſed ſerius itinere deuio per ignorantiam locorum retardati. Iugulatus eſt ad lacum Curtij, ac relictus, ita uti erat donec gregarius miles à frumẽtatione rediens abiecto onere caput ei amputauit. Et quoniam capillo præ caluitio arripere non poterat, in gremium abdidit. Mox inſerto per os pollice, ad Othonem detulit. Ille lixis, calonibusq; donauit: qui haſta ſuffixum, nõ ſine ludibrio circũ caſtra portarunt, acclamantes identidem, Galba cupidè fruaris ætate tua. Maximè irritati ad talem iocorum petulantiam, quòd ante paucos dies exierat in uulgus, laudanti cuidam formam ſuam, ut adhuc floridam & uegetam, reſpondiſſe eum:

Ἔτι μοὶ μένος ἔμπεδόν ἐστιν. *Ab his* Patrobij *Neroniani libertus, centum aureis redemptum, eo loco, ubi iuſſu Galbæ animaduerſum in patronum fuerat, abiecit. Serò tandem diſpenſator Argius, & hoc & cæterũ truncum in priuatis eius hortis Aureliæ uiæ ſepulturæ dedit.* Id eſt, Adhuc mihi robur eſt firmum. Cæterum, pro reliquum.

Statura corporis & membrorum eius. 21.

*STatura iuſta fuit, capite *caluo, oculis cæruleis, adũco naſo, manibus, pedibusq; articulari morbo diſtortiſsimis: ut neq; calceũ ꝑpeti, neq; libellos euoluere, aut tenere omnino ualeret. Excreuerat etiã in dexteriore latere* **præcaluo*

eius caro, ꝓpēdebatq; adeò, ut ægrè faſcia ſubſtrīgeretur

Cibus, potus eius, atque luxuria. 22.

*uſq; eo abū danti

CIbi plurimi *traditur, quem tempore hyberno etiam ante lucē capere cōſueuerat. Inter cœnā uerò * uſq; ad abundantē, ut cōgeſtas ſuper manus reliquias circunferri iuberet, ſpargiq; ad pedes ſtantibus. Libidinis in mares ꝓnior: & eos nō niſi præduros, exoletosq;. Ferebant in Hiſpania C. Icellū è ueteribus concubinis, de Neronis exitu nūtiantē, nō modò arctiſſimis oſculis palā exceptū ab eo: ſed ut ſine mora uelleretur oratū, atque ſeductum.*

Tempus Imperii eius, & ætas. 23.

P*Eriit tertio & ſeptuageſimo ætatis anno, Imperij mēſe ſeptimo. Senatus ut primùm licitū fuit, ſtatuā ei decreuerat roſtratæ colūnæ ſuperſtantē in parte fori, qua trucidatus eſt. Sed decretum Veſpaſianus aboleuit, percuſſores ſibi ex Hiſpania in Iudæam ſubmiſiſſe opinatus.*

C. SVETONII TRANQVILLI,

Otho Syluius.

De Othonis progenitoribus. 1.

Honorata, pro honeſta.

MAIORES *Othonis ſunt orti oppido Ferentino, familia uetere & honorata, atque ex principibus Hetruriæ. Auus M. Syluius Otho, patre equite Ro. matre humili, incertū an ingenua, per gratiam Liuiæ Auguſtæ, in cuius domo creuerat, Senator eſt factus, nec præturæ gradū exceſſit. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarum & magnarū propinquitatum, tam charus, tamq; nō abſimilis facie Tiberio principi*

cipi fuit, ut pleriq; procreatum ex eo crederent. Vrbanos honores, proconſulatum Africæ, & extraordinaria Imperia ſeueriſsimè adminiſtrauit. Auſus etiam eſt in Illyrico milites quoſdam, quòd motu Camilli ex pœnitentia præpoſitos ſuos, quaſi defectionis aduerſus Claudium autores, occiderāt, capite punire: & quidem ante principia ſe coram: quāuis ob id ipſum promotos in ampliorē gradum à Claudio ſciret. Quo facto, ſicut gloriam auxit, ita gratiam minuit: quam tamē maturè recuperauit, detecta equitis Ro. fraude, quē prodentibus ſeruis necem Claudio parare compererat. Nāq; & Senatus honore rariſsimo, ſtatua in palatio poſita proſecutus eſt eum: & Claudius al lectum inter patritios collaudans ampliſsimis uerbis, hæc quoq; adiecit: Vir, quo meliores liberos habere ne opto quidem. Ex Albia Terentia ſplendidiſsima fœmina duos tulit filios, L. Titianum, & minorem Marcum cognomine. Tulit & filiam, quam nondum nubilem Druſo Germanici filio deſpondit.

Othonis ortus, & eius adoleſcentia. 2.

O*Tho Imperator* IIII. *Calend. Maij natus eſt, Camillo Aruntio, Domitio Aenobarbo* COSS. *A' prima adoleſcentia prodigus, ac procax, adeò ut ſæpe flagris obiurgaretur à patre. Ferebatur & uagari noctibus ſolitus: atq; inualidum quenq; obuiorū uel potulentum corripere: ac diſtento ſago impoſitum in ſublime iactare. Poſt patris deinde mortem libertinam Aulicam gratioſam, quò efficacius coleret, etiam diligere ſimulauit, quamuis anum, ac penè decrepitā. Per hanc inſinuatus Neroni, facilè ſummum inter amicos locum tenuit congruentia morum: ut uerò quidam tradunt, & conſuetudine mutui ſtupri: ac tantùm potentia ualuit, ut damnatum Repetundis* Gratioſa, pro grata. Congruentia, pro ſimilitudine.

conſu

conſularem uirum, ingens præmium pactus, prius quàm planè reſtitutionem ei impetraſſet, non dubitaret in Senatum ad agendas gratias introducere.

Amicitia eius cum Nerone. 3.

*OMnium autem cõſiliorum, ſecretorumq́; particeps, die, quem Nero necãdæ matri deſtinauerat, ad auertendas ſuſpiciones cœnam utriq; exquiſitiſſimæ comitatis dedit. Item Poppæam Sabinam tunc adhuc amicam eius abductam marito, demandatamq́; interim ſibi nuptiarum ſpecie recepit. Nec *corripuiſſe cõtentus, adeò dilexit, ut ne riualem quidem Neronem æquo tulerit animo. Creditur certè non modò miſſos ad * arceſſendam non recepiſſe, ſed ipſum etiam excluſiſſe quondã pro foribus aſtantem, miſcentemq́; fruſtrà minas & preces, ac depoſitum repoſcentem. Quare diducto matrimonio, ſepoſitus eſt per cauſam legationis in Luſitaniam, & ſatis uiſum, ne pœna acrior mimum omnẽ diuulgaret: qui tamen ſic quoq; hoc diſticho enotuit:*

*corrupiſſe

*accerſendã

Per cauſam, pro prætextu.

Cur Otho mentito ſit quæritis exul honore?
Vxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.

Prouinciam adminiſtrauit quæſtorius per decem annos, moderatione atq; abſtinentia ſingulari.

Spes eius ad Imperium. 4.

VT tandem occaſio ultionis data eſt, conatibus Galbæ primus acceſſit: eodemq; momento & ipſe ſpem Imperij cepit: magnam quidem & ex conditione temporũ, ſed aliquantò maiorẽ ex affirmatione Seleuci mathematici. Qui cùm eum olim ſuperſtitem Neroni fore ſpopondiſſet, tũc ultro inopinatus aduenerat, imperaturũ quoq; breui repromittens. Nullo igitur officij, aut ambitionis in quenquam genere omiſſo, quoties cœna principẽ acciperet, aureos excubãti cohorti uiritim diuidebat: nec eo minus*

*Magi

Nec eo minus, pro nihilo ſecius.

nus alium alia uia militũ demerebatur. Cuidam etiam de parte finiũ cũ uicino litigãti, adhibitus arbiter, totũ agrũ redemit, emancipauitq́; ut iã uix ullus eſſet, qui nõ et ſentiret, & prædicaret ſolum ſucceſſionis Imperij dignum.

Fruſtratur ſpe adoptationis à Galba. 5.

SPerauerat autem fore, ut adoptaretur à Galba: idq́; in dies expectabat. Sed poſtquã, Piſone prælato, ſpe decidit, ad uim conuerſus eſt: inſtigante ſuper animi dolorẽ etiam magnitudine æris alieni. Neq; enim diſsimulabat, niſi principem, ſe ſtare non poſſe: nihilq́; referre ab hoſte in acie, an in foro ſub creditoribus caderet. Ante paucos dies ſeruo Cæſaris pro impetrata diſpenſatione decies ſeſtertiûm expreſſerat. Hoc ſubſidiũ tãti cœpti fuit: ac primò quinq; ſpiculatoribus cõmiſſa eſt res, deinde decẽ alijs quos ſinguli binos produxerant: omnibus dena ſeſtertia repræſentata, & quinquagena promiſſa. Per hos ſolicitati reliqui, nec adeò multi, haud dubia fiducia in ipſo negotio pluribus affuturis.

Stare, pro ſubſiſtere.

Aſſumptio eius ad principatum. 6.

TVlerat animus poſt adoptionem ſtatim caſtra occupare, cœnantemq́; in palatio Galbam aggredi: ſed obſtitit reſpectus cohortis, quæ tunc excubabat, ne oneraretur inuidia, quòd eiuſdem ſtatione & Caius fuerat occiſus, & deſertus Nero. Medium quoq; tempus religio, & Seleucus exemit. Ergo deſtinata die, præmonitis cõſcijs, ut ſe in foro ſub æde Saturni ad milliarium aureum opperirentur, manè Galbam ſalutauit: utq́; conſueuerat, oſculo exceptus etiam ſacrificanti interfuit, audiuitq́; prædicta Aruſpicis. Deinde liberto adeſſe architectos nuntiante, quod ſignum conuenerat, quaſi uenalem domum inſpecturus abſceſsit: proripuitq́; ſe poſtica parte palatij ad cõſtitutum.

Tulerat animus, p libuit.

tutum. Alij febrem ſimulaſſe aiunt, eamq́; excuſationem proximis mandaſſe, ſi quæreretur. Tũc abditus properè muliebri ſella in caſtra cõtendit: ac deficientibus lecticarijs, cùm deſcendiſſet, curſumq́; cœpiſſet, laxato calceo reſtitit, donec omiſſa mora ſuccollatus, & à præſente comitatu Imperator cõſalutatus, inter fauſtas acclamatiões ſtrictosq́; gladios ad principia deuenit: obuio quoq; nõ aliter ac ſi cõſcius, & particeps foret, adhærente. Ibi miſsis, qui Galbã, et Piſonẽ trucidarẽt, ad cõciliandos pollicitationibus militum animos nihil magis pro concione teſtatus eſt, quàm id demum ſe habiturum, quod ſibi illi reliquiſſent.

Geſta eius in initio principatus. 7.

*oratione

D*Einde uergente iam die ingreſſus Senatum, poſitaq́; breui *ratione, quaſi raptus de publico, et ſuſcipere Imperium ui coactus, geſturusq́; cõmuni omniũ arbitrio, palatium petit. Ac ſuper cæteras gratulantium adulantiumq́; blãditias, ab infima plebe appellatus Nero, nullum indicium recuſantis dedit: imò ut quidã tradiderũt, etiam diplomatibus primisq́; epiſtolis ſuis ad quoſdã prouinciarum Præſides, Neronis cognomen adiecit. Certè & imagines ſtatuasq́; eius reponi paſſus eſt: & procuratores, atque libertos ad eadẽ officia reuocauit. Nec quicquã prius pro poteſtate ſubſcripſit, quã quingẽties ſeſtertia ad peragendam aureã domũ. Dicitur ea nocte per quietẽ pauefactus, gemitus maximos edidiſſe: repertusq́; à concurſantibus humi ante lectum iacens, per omnia piaculorũ genera manes Galbæ, à quo deturbari expelliq́; ſe uiderat, ꝓpitiare tentaſſe. Poſtridie quoq; in augurando tẽpeſtate orta grauiter prolapſum, identidem obmurmuraſſe:*

Propitiare manes, ꝓ placare. Ideſt, Quid mihi cum longis tibijs? Vide Eraſmum Adagiorũ Chil. 1. Cent. 5.

τὶ γὰρ μοὶ κὰι μακροῖς αὐλοῖς;

Germanici exercitus coniuratio in Othonem. 8.

Sub

SVb idem uerò tempus, *Germaniciani exercitus in Vitellij uerba iurauerant. Quod ut comperit, autor Senatui fuit, mittendæ legationis, quæ doceret, electum iam principem: quietem, & concordiam ſuaderet, Et tamen per internuntios ac literas, conſortem Imperij, generumq́; ſe Vitellio obtulit. Verùm haud dubio bello iã ducibus, et copijs, quas Vitellius præmiſerat, appropinquãtibus, animum fidemq́; prætorianorum erga ſe penè internecione ampliſsimi ordinis expertus eſt: & placuerat per claßiarios arma trãsferri, remittiq́; nauibus. Ea cùm in caſtris ſub noctem promerentur, inſidias quidam ſuſpicati, tumultum excitauerunt: ac repentè omnes, nullo certo duce, in palatium cucurrerũt, cædem Senatus flagitantes: repulſisq́; Tribunorum, qui inhibere tentabant, nonnullis & occiſis, ſicut erant cruenti, ubinam Imperator eſſet requirẽtes, *perruperunt in triclinium uſq;, nec niſi uiſo deſtiterunt. Expeditionem autem impigrè, atq; etiã præpropere inchoauit: nulla ne religionum quidẽ cura, ſed & motis necdum conditis ancilibus, quod antiquitus infauſtum haberetur, & die, quo cultores Deûm matris lamentari & plangere incipiunt: præterea aduerſißimis auſpicijs. Nam & uictimas Diti patri cæſas litauit: quum tali ſacrificio cõtraria exta potiora ſint. Et primo egreſſu inundationibus Tyberis retardatus, ad xx. etiam lapidem ruina ædificiorum præcluſam uiam offendit.

*Germanici

*prruperũt

Congreſsio Othonis cum Vitellianis ducibus. 9.

SImili temeritate, quamuis dubium nemini eſſet, quin trahi bellum oporteret, quando & fame, et anguſtijs locorum urgeretur hoſtis, quàm primùm tamẽ decertare ſtatuit: ſiue impatiẽs lõgioris ſolicitudinis, ſperansq́; ante Vitellij aduentum profligari plurimum poſſe, ſiue impar

militum

militum ardori,pugnã depoſcentium.Nec illi pugnæ af-
fuit,ſubſtititq; Bryxelli.Et tribus quidem,uerùm medio
cribus,prælijs apud Alpes,circaq; Placentiam,& ad Ca
ſtoris,quod loco nomen eſt,uicit,nouiſſimo, maximo'que
apud Bebriacum fraude ſuperatus eſt:cùm ſpe colloquij
*conſultatione facta quaſi ad cõditionẽ pacis militibus eductis,ex impro
uiſo,atq; in ipſa*conſalutatione dimicãdum fuiſſet,ac ſta
tim moriendi impetum cepit:ut multi,nec fruſtra,opinã-
tur,magis pudore,ne tanto rerum , hominum'q; periculo
dominationẽ ſibi aſſerere perſeueraret,quàm deſperatio
ne ulla,aut diffidẽtia copiarũ:quippe reſiduis,integris'q;
etiam nunc,quæ ſecũ ad ſecundos caſus detinuerat, & ſu
peruenientibus alijs è Dalmatia,Pannonia'q;,& Mœſia
ne uictis quidem adeò afflictis,ut non in ultionem ignomi
niæ quiduis diſcriminis ultrò,& uel ſolæ ſubirent.

Deteſtatio eius bellorum ciuilium. 10.

INterfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis,tertiæ
decimæ legionis Tribunus Anguſticlauius.Is mox re-
ferre crebrò ſolebat,Othonem etiam priuatũ uſqueadeo
deteſtatum ciuilia bella,ut memorante quodam inter epu
las de Caſſij,Brutiq; exitu,cohorruerit:nec cõcurſurum
cum Galba fuiſſe,niſi confideret ſine bello rem tranſigi
poſſe.Tũc ad deſpiciendã uitam exẽplo manipularis mi-
litis cõcitatũ,qui cũ cladẽ exercitus nũtiaret,nec cuiquã
fidem faceret,ac nunc mendacij,nunc timoris quaſi fugiſ-
ſet ex acie argueretur,gladio ante pedes eius incubuerit:
hoc uiſo proclamaſſe eum aiebat,non amplius ſe in peri-
culum tales,tamq; benemeritos cõiecturũ.Fratrẽ igitur,
fratriſq; filiũ,et ſingulos amicorũ cohortatus,ut ſibi qſq;
pro facultate cõſuleret,ab amplexu et oſculo ſuo dimiſit
omnes:ſecretoq; captato,binos codicillos exarauit ad ſo
rorem

rorem cõſolatorios. Sed & ad Meſſalinam Neronis, quã matrimonio deſtinauerat, commendans reliquias ſuas & memoriam. Quicquid deinde epiſtolarum erat, ne cui periculo, aut noxæ apud uictorem forent, concremauit. Diuiſit & pecunias domeſticis ex copia præſenti.

Mors eius, atque funus. 11.

A*Tq; ita paratus, intẽtusq́; iam morti, tumultu inter moras exorto, ut eos, qui diſcedere et abire *cœptabant,* *captabant, *corripi quaſi deſertores, detineriq́; ſenſit: Adijciamus, inquit, uitæ & hãc noctẽ. Iis ipſis, totidemq́; uerbis, uetuitq́; uim cuiquã fieri: & in ſerũ uſq; patẽte cubiculo, ſi quis adire uellet, poteſtatẽ ſui præbuit. Poſt hæc ſedata ſiti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata utriuſq; acie, cùm alterum puluino ſubdidiſſet, foribus adapertis arctiſsimo ſomno quieuit. Et circa lucẽ demũ expergefactus, uno ſe traiecit ictu infra læuam *pupillam.* *papillam *Irrumpentibusq́; ad primum gemitum, modò celans, modò detegẽs plagam, exanimatus eſt: & celeriter apud Veliternã (ita præceperat) funeratus trigeſimo & octauo ætatis anno, et nonageſimo & quinto Imperij die.*

Statura & cultus corporis eius. 12.

T*Anto Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competijt. Fuiſſe enim traditur & modicæ ſtaturæ, & malè pedatus, caluusq́;. Mũditiarũ uerò penè muliebriũ. Vulſo corpore, galericulo capiti propter raritatẽ capillorum adaptato et annexo, ut nemo dignoſceret. Quin & faciem quotidie raſitare, ac pane madido linere conſuetũ: idq́; inſtituiſſe à prima lanugine, ne barbatus unquã eſſet.* Inſtituiſſe, pro incipere. *Sacra etiam Iſidis ſæpe in lintea, religioſaq́; ueſte propalam celebraſſe. Per quæ factũ putem, ut mors eius minimè cõgruẽs uitæ, maiori miraculo fuerit. Multi*

præſentium militum cum plurimo fletu manus, ac pedes
iacentis exoſculati, fortiſſimum uirum, unicum Impera-
torem prædicantes, ibidem ſtatim nec procul à rogo uim
ſuæ uitæ attulerunt. Multi & abſentium accepto nuntio
Internecio, ſiue internectio præ dolore armis inter ſe ad internecionẽ concurrerunt.
Deniq; magna pars hominũ, incolumem grauiſſimè dete
ſtata, mortuum laudibus tulit: ut uulgò iactatũ ſit, etiam
Galbam ab eo non tam dominandi, quàm Reipublicæ ac
libertatis reſtituendæ cauſa interemptum.

C. SVETONII
TRANQVILLI,
Aulus Vitellius.

Stirps & origo Vitelliorum. 1.

VITELLIORVM originem alij
aliam, & quidẽ diuerſiſſimam tradũt:
partim ueterẽ, & nobilem: partim uerò
nouam & obſcurã, atq; etiam ſordidã.
Quod ego per adulatores, obtrectato-
reſq; Imperatoris Vitellij eueniſſe opinarer: niſi aliquã-
do de familiæ conditione uariatũ eſſet. Extatq; elogij ad
Q. Vitellium diui Augusti Quæſtorẽ libellus, quo con
tinetur, Vitellios Fauno Aboriginum rege, & Vitellia,
quæ multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio
imperaſſe. Horum reſiduam ſtirpẽ ex Sabinis tranſiſſe
Allectus, ab allego. Romã, atq; inter patritios allectã: indicia ſtirpis diu mã
ſiſſe, uiam Vitelliam ab Ianiculo ad mare uſq;: item colo-
niam eiuſdem nominis, quam gentili copia aduerſus Equi
culos tutandam olim depopoſciſſent: tempore deinde Sa-
mnitici belli præſidio in Apuliam miſſo, quoſdam ex Vi-
tellijs

tellijs ſubſediſſe Nuceriæ: eorumq́; progeniem longo pòſt interuallo repetiſſe urbem, atq; ordinem Senatorium.

Pater, materq́ue Vitellii, eiusq́ue pueritia. 2.

Contrà, plures autorem generis libertinum prodide runt. Caßius Seuerus, nec minus alij, eundem & ſutorem ueteramentarium: cuius filius ſectionibus, & conſuturis uberius compendiũ nactus, ex muliere uulgari Antiochi cuiuſdam furnariam exercẽtis filia equitem Rom. genuerit. Sed quod diſcrepat, ſit in medio. Ceterũ P. Vitellius domo Nuceria, ſiue ille ſtirpis antiquæ, ſiue puden dis parentibus atq; auis, eques certè Romanus, & rerum Augusti procurator, quatuor filios ampliſsimæ dignitatis cognomines, ac tantum prænominibus diſtinctos reliquit, Aulum, Quintũ, Publium & Luciũ. Aulus in conſulatu obijt, quem cum Domitio Neronis Cæſaris patre inierat, prælautus alioqui, famoſusq́; cœnarum magnificentia. Quintus caruit ordine, cũ autore Tiberio ſecerni minus idoneos Senatores, remoueriq́; placuiſſet. Publius Germanici comes Cn. Piſonẽ inimicum, & interfectorem eius accuſauit, cõdẽnauitq́;: ac poſt præturæ honorẽ inter Seiani conſcios arreptus, & in cuſtodiã fratri datus, ſcalpro librario uenas ſibi incidit: nec tam mortis pœnitẽtia, quàm ſuorum obteſtatione obligari, curariq́; ſe paſſus, in eadem cuſtodia morbo perijt. Lucius ex Cõſulatu Syriæ præpoſitus, Arthabanum Parthorum regem ſummis artibus, non modò ad colloquiũ ſuum, ſed etiam ad uenerãda legionum ſigna pellexit. Mox cũ Claudio principe, duos inſuper ordinarios Cõſulatus, Cenſuramq́; geßit. Curam quoq; Imperij ſuſtinuit, abſente eo, expeditione Britanni ca: uir innocẽs, & induſtrius, ſed amore libertinæ perinfamis, cuius etiam ſaliuis melle commiſtis, nec clàm qui-

dem, aut rarò, ſed quotidiè ac palàm arterias, & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenij, primus C. Cæſarem adorari ut Deum inſtituit: cùm reuerſus ex Syria nõ aliter adire auſus eſſet, quàm capite uelato, circumuertensq́; ſe, deinde procumbens. Claudium uxoribus, libertisq́; addictum, ne qua non arte demereretur, pro maximo munere à Meſſalina petijt, ut ſibi pedes præberet excalceandos: detractumq́; ſocculum dextrum, inter togam, tunicasq́; geſtauit aßiduè, nonnunquam oſculabundus. Narcißi quoq;, & Pallantis imagines aureas inter lares coluit. Huius & illa uox eſt, Sæpe facias: cùm ſeculares ludos edenti Claudio gratularetur.

Adoleſcentia eiuſdem. 3.

Altero pro poſtridie.

DEceßit paralyſi altero die quàm correptus eſt, duobus filijs ſuperſtitibus, quos ex Sextilia probatißima, nec ignobili fœmina editos Cõſules uidit: & quidem eodem ambos, totoq́; anno, cùm maiori minor in ſex menſes ſucceßiſſet. Defunctum Senatus publico funere honorauit: item ſtatua pro Roſtris, cũ hac inſcriptione, PIETATIS immobilis erga principem. Aulus Vitellius L. filius IMP. natus eſt octauo Cal. Octob. uel, ut quidam, ſeptimo Idus Septembr. Druſo Cæſare, Norbano Flacco COSS. Genituram eius prædictam à mathematicis, ita parentes exhorruerunt, ut pater magnopere ſemper contenderit, ne qua ei prouincia uiuo ſe committeretur: mater & miſſam ad legiones, & appellatum Imperatorem pro afflicto ſtatim lamentata ſit. Pueritiam, primamq́; adoleſcentiã Capreis egit inter Tiberiana ſcorta, & ipſe perpetuo *Spintriæ cognomine notatus: exiſtimatusq́; corporis gratia initium, & cauſa incrementonum patri fuiſſe.

*aliàs, Spintheriæ

Probris contaminatur. 4.

Sequ

SEquenti quoq; ætate omnibus probris contaminatus, præcipuũ in aula locũ tenuit: Caio per aurigãdi, Claudio per aleæ ſtudiũ familiaris. Sed aliquantò Neroni acceptior, cum propter eadẽ hæc tum peculiari merito: quòd præſidens certamini Neroneo, cupientẽ inter citharœdos contẽdere, nec quãuis flagitantibus cũctis promittere audentẽ, ideoq; egreſſum theatro reuocauerat: quaſi perſeuerantis populi legatione ſuſcepta exorandũ præbuerit.

Honores per eum adminiſtrati. 5.

TRium itaq; principum indulgentia, non ſolùm honoribus, uerum & ſacerdotijs ampliſsimis auctus, proconſulatum Africæ poſt hæc, curam quoq; operũ publicorũ adminiſtrauit: & uoluntate diſpari, & exiſtimatione. In prouincia ſingularem innocentiam præſtitit biennio continuato, cũ ſuccedenti fratri legatus* ſubſtitutus eſſet. *ſubſtitiſſet At in urbano officio dona, atq; ornamẽta templorum ſurripuiſſe, & commutaſſe quædam ferebatur: proq; auro, & argento ſtannum, & aurichalcum ſuppoſuiſſe.

Vxores & filii eiuſdem. 6.

VXorem habuit Petroniam conſularis uiri filiam, & ex ea filium *Petronium captum altero oculo. Hũc *Petronianum hæredem à matre ſub conditione inſtitutũ, ſi de poteſtate patris exiſſet, manu emiſit: breuiq;, ut creditũ eſt, intercmit, inſimulatum inſuper parricidij, & quaſi paratum ad ſcelus uenenum ex conſcientia hauſiſſet. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoque liberos utriuſque ſexus tulit: ſed marem, titubantia oris, propè mutum, & elinguem.

Germania eidem decreta, paupertas ipſius, & comitas eius erga ſingulos. 7.

A Galba in inferiorem Germaniam contra opinionem miſſus eſt. Aditum putant T. Iunij ſuffragio, tunc

potentiſſimi, & cui iampridē per communē factionis ſuæ fauorē cōciliatus eſſet: niſi quod Galba præ ſe tulit, nullos minus metuendos, quam qui de ſolo uictu cogitarent: ac poſſe prouincialibus copijs profundā eius expleri gulam, ut cuiuis euidens ſit, contēptu magis, quàm gratia electū. Satis conſtat exituro uiaticū defuiſſe, tanta egeſtate rei familiaris, ut uxore et liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domū in reliquam partem anni ablocaret: utq; ex aure matris detractum unionē pignerauerit ad itineris impenſas. Creditorum quidem præſtolantium, ac detinentū turbam, & in ijs Sinueſſanos, Formianosq́;, quorū publica uectigalia interuerterat, nō niſi terrore calumniæ amouit: cùm libertino cuidā acerbius debitum repoſcenti iniuriarum formulam, quaſi calce ab eo percuſſus, intēdiſſet, nec aliter quàm extortis quinquaginta HS. *remiſiſſet. Aduenientē malè animatus erga principem exercitus, pronusq́; ad res nouas, libēs ac ſupinis manibus excepit, uelut dono Deûm oblatum* III. COS. *filium ætate integra, facili ac prodigo animo. Quā ueterem de ſe perſuaſionē Vitellius recentibus etiā de ſe experimentis auxerat, tota uia caligatorum quoſq; militum obuios exoſculās: perq́; ſtabula ac diuerſoria, mulionibus, ac uiatoribus præter modū comis: ut manè ſingulos iam'ne ientaſſent ſciſcitaretur, ſeq́; feciſſe ructu quoq; oſtenderet.*

Ablocare, pro alteri locare, ſiue locationē ſoluere.

Prodigalitas eius in omnes. 8.

CAſtra uerò ingreſſus nihil cuiquam poſcēti negauit: atq; etiā ultro ignominioſis notas, reis ſordes, damnatis ſupplicia dempſit. Quare uixdum menſe tranſacto, neque diei, neque temporis habita ratione, ac iam ueſpere ſubitò à militibus è cubiculo raptus, ita ut erat in ueſte domeſtica IMP. *eſt conſalutatus: circumlatusq́; per celeberrim*

lentiſsimos uicos, ſtrictum diui Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atq; in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam: nec antè in prætorium redijt, quàm flagrāte triclinio ex conceptu camini: tum quidem conſternatis, & quaſi omine aduerſo anxijs omnibus, inquit: Bono animo eſtote, nobis alluxit: nullo ſermone alio apud milites uſus. Conſentiēte deinde etiā iam ſuperioris prouinciæ exercitu, qui* prius à Galba ad Senatum defecerat, cognomē Germanici delatum ab uniuerſis cupidè recepit: Auguſti diſtulit, Cæſaris in perpetuum recuſauit.*

* incenſu

Caminus, pro furnario.

* prior

Principatum inuadit. 9.

AC ſubinde cæde Galbæ annuntiata, cōpoſitis Germanicis rebus partitus eſt copias, quas aduerſus Othonem præmitteret, quasq; ipſe perduceret. Præmiſſo agmini lætum euenit auſpiciū. Siquidem à parte dextra repentè aquila aduolauit: luſtratisq; ſignis, ingreſſos uiam ſenſim anteceſsit. At contrà ipſo mouēte, ſtatuæ equeſtres cū plurifariam ei ponerētur, fractis repentè cruribus pariter corruerūt: & laurea, quam religioſiſsimè circūdederat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus ſupra humerum, ac deinde in capite aſtitit. Quibus oſtentis, par reſpondit exitus: nam cōfirmatū per legatos ſuos Imperiū, per ſe retinere nō potuit.

Geſta eius poſt mortē Othonis, & reditus eius in urbē. 10.

DE Bebriacēſi uictoria, & Othonis exitu, cùm adhuc in Gallia eſſet, audijt: nihilq; cūctatus, quicquid prætorianarū cohortium fuit, ut peſsimi exempli, uno exauctorauit edicto, iuſſas Tribunis tradere arma. Centū autē atq; uiginti, quorū libellos Othoni datos inuenerat, expoſcentiū præmia, ob editā in cæde Galbæ operā, cōquiri, et ſupplicio affici imperauit; egregiè prorſus, atq; magni-

*ficè, & ut ſummi principis ſpem oſtēderet, niſi cætera magis ex natura, & priore uita ſua, quàm ex Imperij maieſtate geßiſſet. Nanq; itinere inchoato, per medias ciuitates ritu triumphantiū uectus eſt: perq; flumina delicatißimis nauigijs, et uariarū coronarū genere redimitis inter profuſiſſimos obſoniorū apparatus, nulla familiæ, aut *militis diſciplina, rapinas, ac petulantiā omniū in iocū uertens, qui non contenti epulo ubiq; publicè præbito, quoſcunq; libuiſſet, in libertatē aſſerebāt, uerbera, et plagas, ſæpe uulnera, nonnunquam necem repræſentantes aduerſantibus. Vtq; cāpos, in quibus pugnatū eſt, adijt, abhorrentes quoſdā cadauerū tabem, deteſtabili uoce cōfirmare auſus eſt, Optimè olere occiſum hoſtem, & melius ciuem. Nec eo ſecius ad leniendā grauitatē odoris plurimū meri propalàm hauſit, paßimq; diuiſit pari uanitate, atq; inſolentia. Lapidem memoriæ Othonis inſcriptū intuēs, dignum eo Mauſoleo ait: pugionemq;, quo ſe is occiderat, in Agrippinenſem Coloniā miſit, Marti dedicādum. In Apennini quidem iugis etiam peruigilium egit.*

* militiæ

Geſta per eum in initio principatus. 11.

V*Rbem denique ad claßicum introijt paludatus, ferroq; ſuccinctus, inter ſigna atque uexilla, ſagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis, omni diuino humanoq; iure neglecto, Alliēſi die pontificatū maximum cepit: comitia in decē annos ordinauit, ſeq; perpetuū Cōſulē. Et ne cui dubiū foret, quod exemplar regendæ Reipublicæ eligeret, medio Martio campo adhibita publicorū ſacerdotū frequentia, inferias Neroni dedit: ac ſolenni conuiuio citharœdum placētem palā admonuit, ut & aliquid de Domitio diceret: inchoantiq; Neroniana cātica, primus exultans etiam plauſit.*

Progr

Progreſſus eius in initio principatus. 12.

TAlibus principijs magnam imperij partem, non niſi conſilio, & arbitrio uiliſsimi cuiuſque hiſtrionum, & aurigarum adminiſtrauit: & maximè Aſiatici liberti. Hunc adoleſcentulum mutua libidine conſtupratum, mox tædio profugum, cùm Puteolis poſcam uendentem deprehendiſſet, coniecit in compedes, ſtatimq́; coluit, & rurſus in delicijs habuit: iterum deinde ob nimiam contumaciam, & ferocitatem grauatus: circunforaneo laniſtæ uendidit, dilatumq́; ad finem muneris repentè ſurripuit, & prouincia demũ accepta manumiſit: ac primo Imperij die aureis donauit anulis ſuper cœnam, cùm manè rogantibus pro eo cunctis, deteſtatus eſſet ſeueriſsimè talem equeſtris ordinis maculam.

Comeſſationes, & epulæ eiuſdem. 13.

SEd uel præcipuè luxuriæ, ſæuitiæq́; deditus, epulas triſariam ſemper, interdum quadriſariam diſpertiebat: in ientacula, & prãdia, & cœnas, comeſſationesq́;: facilè omnibus ſufficiens, uomitandi conſuetudine. Incidebat autẽ aliud alij eadẽ die: nec cuiquam minus ſinguli apparatus quadringenis millibus nũmûm cõſtiterunt. Famoſiſsima ſuper cæteras fuit cœna ei data aduentitia à fratre: in qua duo millia lectiſsimorum piſcium, ſeptem auiũ appoſita traduntur. Hanc quoq; exuperauit ipſe dedicatione patinæ, quã ob immẽſam magnitudinẽ clypeũ Mineruæ, αἰγίδα πολιούχου dictitabat. In hac ſcarorũ iocinora, phaſianorũ, & pauonũ cerebella, linguas phœnicopterûm, murænarum lactes à Carpathio uſque, fretoq; Hiſpaniæ, per nauarchos, ac triremes petitarum commiſcuit. Vt autem homo non profundæ modò, ſed intempeſtiuæ quoq;, ac ſordidæ gulæ, ne in ſacrificio quidẽ unquã, aut itinere Vomitare.

ullo temperauit, quin inter altaria ibidem ſtatim uiſcus, & farra penè rapta è foco manderet, circaq; uiarum popinas fumantia obſonia, uel pridiana, atque ſemeſa.

Sæuitia eius, ac crudelitas. 14.

PRonus uerò ad cuiuſq; & quacūq; de cauſa, necem, atque ſupplicium: nobiles uiros, condiſcipulos, & æquales ſuos omnibus blanditijs tantum nō ad ſocietatem Imperij allicefactos, uario genere fraudis occidit: etiam unū ueneno manu ſua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre popoſcerat. Tum fœneratorū & ſtipulatorum publicanorum'que, qui unquam ſe aut Romæ debitum, aut in uia portorium flagitaſſent, uix ulli pepercit. Ex quibus quendam in ipſa ſalutatione ſupplicio traditum, ſtatimq; reuocatū cūctis clementiam laudantibus, coràm interfici iuſsit, uelle ſe dicens paſcere oculos: alterius pœnæ duos filios adiecit deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Romanum proclamantem, cùm raperetur ad pœnam, Hæres meus es, exhibere teſtamēti tabulas coëgit: utq; legit cohæredē ſibi libertū eius adſcriptum, iugulari cū liberto imperauit. Quoſdā et de plebe ob id ipſum, quòd Venetæ factioni clarè maledixerāt, interemit: cōtemptu ſui, & noua ſpe id auſos opinatus. Nullis tamen infenſior, quàm uernaculis, & mathematicis, ut quiſq; deferretur, inauditū capite puniebat. Exacerbatus, quòd poſt edictū ſuū, quo iubebat intra Calen. Octobris urbe, Italiaq; mathematici excederent, ſtatim libellus eſt propoſitus, & Caldæos dicere, bonum *factum, ne Vitellius Germanicus intra eundē Calendarū diem uſquam eſſet. Suſpectus & in mortē matris fuit, quaſi ægræ præberi cibū prohibuiſſet: Vaticināte Catta muliere, cui uelut oraculo acquieſcebat, ita demū firmiter, ac diutiſsimè imper

Allicefactos, pro allectos.

Inauditum, indicta cauſa.

* fatum eſt,

imperaturum, ſi ſuperſtes parenti extitiſſet. Et alij tradunt, ipſam tædio præſentium, & imminentium metu, uenenum à filio impetraſſe, haud ſanè difficulter.

Apparatus exercitus in Veſpaſianum. 15.

O*Ctauo Imperij mēſe deſciuerūt ab eo exercitus Mœſiarum, atq; Pannoniæ: item ex tranſmarinis, Iudaicus, et Syriacus: ac pars in abſentis, pars in præſentis Veſpaſiani uerba iurarunt. Ad retinēdum ergo cæterorum hominum ſtudium, ac fauorē, nihil nō publicè, priuatimq; nullo adhibito modo largitus eſt. Delectum quoq; ea conditione in urbe egit, ut uoluntarijs non modò miſsionem poſt uictoriam, ſed etiam ueteranorum, iuſtæq; militiæ commoda polliceretur. Vrgenti deinde terra, mariq; hoſti, hinc fratrem cum claſſe, ac tyronibus, & gladiatorū manu oppoſuit: hinc & Bebriacenſes copias, & duces. *Atq; ubiq; aut ſuperatus, aut proditus, ſalutē ſibi, et millies H-S. à Flauio Sabino Veſpaſiani fratre pepigit: ſtatimq; pro gradibus palatij apud frequētes milites cedere ſe Imperio, quod inuitus recepiſſet, profeſſus, cūctis reclamantibus rē diſtulit: ac nocte interpoſita, primo diluculo ſordidatus deſcēdit ad roſtra: multisq; cum lacrymis eadem uerba, uerū è libello teſtatus eſt. Rurſus interpellāte milite, ac populo, & ne deficeret hortante, omnemq; operam ſuam certatim pollicēte, animū reſumpſit. Sabinūq;, & reliquos Flauianos nihil iam *metuēs, ui ſubita in Capitolium compulit: ſuccenſoq; templo Iouis Opt. Max. oppreſsit. Cùm & prælium, & incendiū è Tiberiana proſpiceret domo inter epulas, nō multò pòſt pœnitens facti, & in alios culpam conferens, uocata cōcione iurauit, coëgitq; iurare cæteros, nihil ſibi antiquius quiete publica fore. Tunc ſolutum à latere pugionem, Conſuli primùm, deinde*

*Atqui

*aliàs, metuentes

*militum ardori, pugnã depoſcentium. Nec illi pugnæ affuit, ſubſtititq; Bryxelli. Et tribus quidem, uerùm medio cribus, prælijs apud Alpes, circaq; Placentiam, & ad Caſtoris, quod loco nomen eſt, uicit, nouiſsimo, maximóque apud Bebriacum fraude ſuperatus eſt: cùm ſpe colloquij facta quaſi ad cõditionẽ pacis militibus eductis, ex improuiſo, atq; in ipſa *conſalutatione dimicãdum fuiſſet, ac ſtatim moriendi impetum cepit: ut multi, nec fruſtra, opinãtur, magis pudore, ne tanto rerum, hominumq; periculo dominationẽ ſibi aſſerere perſeueraret, quàm deſperatione ulla, aut diffidẽtia copiarũ: quippe reſiduis, integriśq; etiam nunc, quæ ſecũ ad ſecundos caſus detinuerat, & ſuperuenientibus alijs è Dalmatia, Pannoniáq;, & Mœſia ne uictis quidem adeò afflictis, ut non in ultionem ignominiæ quiduis diſcriminis ultrò, & uel ſolæ ſubirent.*

*conſultatione

Deteſtatio eius bellorum ciuilium. 10.

INterfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiæ decimæ legionis Tribunus Auguſticlauius. Is mox referre crebrò ſolebat, Othonem etiam priuatũ uſqueadeo deteſtatum ciuilia bella, ut memorante quodam inter epulas de Caßij, Brutiq; exitu, cohorruerit: nec cõcurſurum cum Galba fuiſſe, niſi confideret ſine bello rem tranſigi poſſe. Tũc ad deſpiciendã uitam exẽplo manipularis militis cõcitatũ, qui cũ cladẽ exercitus nũtiaret, nec cuiquã fidem faceret, ac nunc mendacij, nunc timoris quaſi fugiſſet ex acie argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit: hoc uiſo proclamaſſe eum aiebat, nón amplius ſe in periculum tales, tamq; benemeritos cõiecturũ. Fratrẽ igitur, fratriśq; filiũ, et ſingulos amicorũ cohortatus, ut ſibi quiſq; pro facultate cõſuleret, ab amplexu et oſculo ſuo dimiſit omnes: ſecretoq; captato, binos codicillos exarauit ad ſororem

rorem cõſolatorios. Sed & ad Meſſalinam Neronis,quã matrimonio deſtinauerat,commendans reliquias ſuas & memoriam. Quicquid deinde epiſtolarum erat,ne cui periculo,aut noxæ apud uictorem forent,concremauit. Diuiſit & pecunias domeſticis ex copia præſenti.

Mors eius,atque funus. 11.

*ATq; ita paratus,intẽtusq́; iam morti, tumultu inter moras exorto,ut eos,qui diſcedere et abire *cœptabant,corripi quaſi deſertores, detineriq́; ſenſit: Adijciamus,inquit,uitæ & hãc noctẽ. Iis ipſis,totidemq́; uerbis, uetuitq́; uim cuiquã fieri: & in ſerũ uſq; patẽte cubiculo, ſi quis adire uellet,poteſtatẽ ſui præbuit. Poſt hæc ſedata ſiti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata utriuſq; acie,cùm alterum puluino ſubdidiſſet, foribus adapertis arctiſsimo ſomno quieuit. Et circa lucẽ demũ expergefactus,uno ſe traiecit ictu infra læuam *pupillam. Irrumpentibusq́; ad primum gemitum, modò celans,modò detegẽs plagam,exanimatus eſt: & celeriter apud Veliternã (ita præceperat) funeratus trigeſimo & octauo ætatis anno,et nonageſimo & quinto Imperij die.*

*captabant,

*papillam

Statura & cultus corporis eius. 12.

TAnto Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competijt. Fuiſſe enim traditur & modicæ ſtaturæ, & malè pedatus,caluusq́;. Mũditiarũ uerò penè muliebriũ. Vulſo corpore,galericulo capiti propter raritatẽ capillorum adaptato et annexo, ut nemo dignoſceret. Quin & faciem quotidie raſitare,ac pane madido linere conſuetũ:idq́; inſtituiſſe à prima lanugine, ne barbatus unquã eſſet. Sacra etiam Iſidis ſæpe in lintea, religioſaq́;. ueſte propalam celebraſſe. Per quæ factũ putem, ut mors eius minimè cõgruẽs uitæ, maiori miraculo fuerit. Multi

Inſtituiſſe,pro incipere.

præſentium militum cum plurimo fletu manus, ac pedes iacentis exoſculati, fortiſsimum uirum, unicum Imperatorem prædicantes, ibidem ſtatim nec procul à rogo uim ſuæ uitæ attulerunt. Multi & abſentium accepto nuntio

Internecio, ſiue internectio

præ dolore armis inter ſe ad internecionẽ concurrerunt. Deniq; magna pars hominũ, incolumem grauiſsimè deteſtata, mortuum laudibus tulit; ut uulgò iactatũ ſit, etiam Galbam ab eo non tam dominandi, quàm Reipublicæ ac libertatis reſtituendæ cauſa interemptum.

C. SVETONII

TRANQVILLI,

Aulus Vitellius.

Stirps & origo Vitelliorum. 1.

VITELLIORVM *originem alij aliam, & quidẽ diuerſiſsimam tradũt: partim ueterẽ, & nobilem; partim uerò nouam & obſcurã, atq; etiam ſordidã. Quod ego per adulatores, obtrectatoresq; Imperatoris Vitellij eueniſſe opinarer: niſi aliquãdo de familiæ conditione uariatũ eſſet. Extatq; elogij ad Q. Vitellium diui Auguſti Quæſtorẽ libellus, quo continetur, Vitellios Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imparaſſe. Horum reſiduam ſtirpẽ ex Sabinis tranſiſſe*

Allectus, ab allego.

Romã, atq; inter patritios allectã: indicia ſtirpis diu mãſiſſe, uiam Vitelliam ab Ianiculo ad mare uſq;: item coloniam eiuſdem nominis, quam gentili copia aduerſus Equiculos tutandam olim depopoſciſſent: tempore deinde Samnitici belli præſidio in Apuliam miſſo, quoſdam ex Vitellijs

tellijs ſubſediſſe Nuceriæ:eorumq́; progeniem longo pòſt interuallo repetiſſe urbem,atq; ordinem Senatorium.

Pater,materq́ue Vitellii,eiusq́ue pueritia. 2.

Contrà, plures autorem generis libertinum prodidꝭrunt. Caßius Seuerus,nec minus alij, eundem & ſutorem ueteramentarium: cuius filius ſectionibus, & conſuturis uberius compendiũ nactus,ex muliere uulgari Antiochi cuiuſdam furnariam exercẽtis filia equitem Rom. genuerit. Sed quod diſcrepat,ſit in medio. Cæterũ P. Vitellius domo Nuceria,ſiue ille ſtirpis antiquæ, ſiue pudendis parentibus atq; auis,eques certè Romanus, & rerum Auguſti procurator, quatuor filios ampliſsimæ dignitatis cognomines, ac tantum prænominibus diſtinctos reliquit, Aulum,Quintũ,Publium & Luciũ. Aulus in conſulatu obijt, quem cum Domitio Neronis Cæſaris patre inierat, prælautus alioqui, famoſusq́; cœnarum magnificentia. Quintus caruit ordine,cũ autore Tiberio ſecerni minus idoneos Senatores,remoueriq́; placuiſſet. Publius Germanici comes Cn. Piſonẽ inimicum, & interfectorem eius accuſauit,cõdẽnauitq́;:ac poſt præturæ honorẽ inter Seiani conſcios arreptus,& in cuſtodiã fratri datus,ſcalpro librario uenas ſibi incidit:nec tam mortis pœnitẽtia, quàm ſuorum obteſtatione obligari,curariq́; ſe paſſus, in eadem cuſtodia morbo perijt. Lucius ex Cõſulatu Syriæ præpoſitus, Arthabanum Parthorum regem ſummis artibus,non modò ad colloquiũ ſuum, ſed etiam ad uenerãda legionum ſigna pellexit. Mox cũ Claudio principe, duos inſuper ordinarios Cõſulatus,Cenſuramq́; geßit. Curam quoq; Imperij ſuſtinuit,abſente eo,expeditione Britanniꝭ ca:uir innocẽs,& induſtrius, ſed amore libertinæ perinfamis, cuius etiam ſaliuis melle commiſtis, nec clàm qui-

dem,aut rarò,ſed quotidiè ac palàm arterias, & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenij, primus C. Cæſarem adorari ut Deum inſtituit: cùm reuerſus ex Syria nõ aliter adire auſus eſſet, quàm capite uelato, circumuertensq́; ſe, deinde procumbens. Claudium uxoribus, libertisq́; addictum, ne qua non arte demereretur, pro maximo munere à Meſſalina petijt, ut ſibi pedes præberet excalceandos: detractumq́; ſocculum dextrum, inter togam, tunicasq́; geſtauit aßiduè, nonnunquam oſculabundus. Narcißi quoq;, & Pallantis imagines aureas inter lares coluit. Huius & illa uox eſt, Sæpe facias: cùm ſeculares ludos edenti Claudio gratularetur.

Adoleſcentia eiuſdem. 3.

Altero pro poſtridie.

DEceßit paralyſi altero die quàm correptus eſt, duobus filijs ſuperſtitibus, quos ex Sextilia probatißima, nec ignobili fœmina editos Cõſules uidit: & quidem eodem ambos, totoq́; anno, cùm maiori minor in ſex menſes ſucceßiſſet. Defunctum Senatus publico funere honorauit: item ſtatua pro Roſtris, cũ hac inſcriptione, PIETATIS *immobilis erga principem. Aulus Vitellius L. filius* IMP. *natus eſt octauo Cal. Octob. uel, ut quidam, ſeptimo Idus Septembr. Druſo Cæſare, Norbano Flacco* COSS. *Genituram eius prædictam à mathematicis, ita parentes exhorruerunt, ut pater magnopere ſemper contenderit, ne qua ei prouincia uiuo ſe committeretur: mater & miſſum ad legiones, & appellatum Imperatorem pro afflicto ſtatim lamentata ſit. Pueritiam, primamq́; adoleſcentiã Capreis egit inter Tiberiana ſcorta, & ipſe perpetuo* Spintriæ cognomine notatus: exiſtimatusq́; corporis gratia initium, & cauſa incrementorum patri fuiſſe.*

**aliàs, Spintheriæ*

Probris contaminatur. 4.

Sequ

SEquenti quoq; ætate omnibus probris contaminatus, præcipuũ in aula locũ tenuit: Caio per aurigãdi, Claudio per aleæ ſtudiũ familiaris. Sed aliquantò Neroni acceptior, cum propter eadẽ hæc tum peculiari merito: quòd præſidens certamini Neroneo, cupientẽ inter citharœdos contẽdere, nec quãuis flagitantibus cũctis promittere audentẽ, ideoq; egreſſum theatro reuocauerat: quaſi perſeuerantis populi legatione ſuſcepta exorandũ præbuerit.

Honores per eum adminiſtrati. 5.

TRium itaq; principum indulgentia, non ſolùm honoribus, uerum & ſacerdotijs ampliſsimis auctus, proconſulatum Africæ poſt hæc, curam quoq; operũ publicorũ adminiſtrauit: & uoluntate diſpari, & exiſtimatione. In prouincia ſingularem innocentiam præſtitit biennio continuato, cũ ſuccedenti fratri legatus ſubſtitutus eſſet. At in urbano officio dona, atq; ornamẽta templorum ſurripuiſſe, & commutaſſe quædam ferebatur: proq; auro, & argento ſtannum, & aurichalcum ſuppoſuiſſe.* *ſubſtitiſſet

Vxores & filii eiuſdem. 6.

VXorem habuit Petroniam conſularis uiri filiam, & ex ea filium Petronium captum altero oculo. Hũc hæredem à matre ſub conditione inſtitutũ, ſi de poteſtate patris exiſſet, manu emiſit: breuiq;, ut creditũ eſt, intercmit, inſimulatum inſuper parricidij, & quaſi paratum ad ſcelus uenenum ex conſcientia hauſiſſet. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoque liberos utriuſque ſexus tulit: ſed marem, titubantia oris, propè mutum, & elinguem.* *Petronianum

Germania eidem decreta, paupertas ipſius, & comitas eius erga ſingulos. 7.

A Galba in inferiorem Germaniam contra opinionem miſſus eſt. Adiutum putant T. Iunij ſuffragio, tunc

potentiſſimi, & cui iampridē per communē factionis ſuæ fauorē cōciliatus eſſet: niſi quòd Galba præ ſe tulit, nullos minus metuendos, quàm qui de ſolo uictu cogitarent: ac poſſe prouincialibus copijs profundā eius expleri gulam, ut cuiuis euidens ſit, contēptu magis, quàm gratia electū. Satis conſtat exituro uiaticū defuiſſe, tanta egeſtate rei familiaris, ut uxore et liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domū in reliquam partem anni ablocaret: utq; ex aure matris detractum unionē pigneraucrit ad itineris impenſas. Creditorum quidem præſtolantium, ac detinentū turbam, & in ijs Sinueſſanos, Formianosq;, quorū publica uectigalia interuerterat, nō niſi terrore calumniæ amouit: cùm libertino cuidā acerbius debitum repoſcenti iniuriarum formulam, quaſi calce ab eo percuſſus, intēdiſſet, nec aliter quàm extortis quinquaginta HS. *remiſiſſet. Aduenientē malè animatus erga principem exercitus, pronusq́; ad res nouas, libēs ac ſupinis manibus excepit, uelut dono Deûm oblatum* III. COS. *filium ætate integra, facili ac prodigo animo. Quā ueterem de ſe perſuaſionē Vitellius recentibus etiā de ſe experimentis auxerat, tota uia caligatorum quoſq; militum obuios exoſculās: perq; ſtabula ac diuerſoria, mulionibus, ac uiatoribus præter modū comis: ut manè ſingulos iam'ne ientaſſent ſciſcitaretur, ſeq; feciſſe ructu quoq; oſtenderet.*

Ablocare, pro alteri locare, ſiue locationē, ſoluere.

Prodigalitas eius in omnes. 8.

CAſtra uerò ingreſſus nihil cuiquam poſcēti negauit: atq; etiā ultro ignominioſis notas, reis ſordes, damnatis ſupplicia dempſit. Quare uixdum menſe tranſacto, neque dici, neque temporis habita ratione, ac iam ueſpere ſubitò à militibus è cubiculo raptus, ita ut erat in ueſte domeſtica IMP. *eſt conſalutatus: circumlatusq́; per celeberrim*

lentiſſimos uicos, ſtrictum diui Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atq; in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam: nec ante in prætorium redijt, quàm flagrāte triclinio ex conceptu camini: tum quidem conſternatis, & quaſi omine aduerſo anxijs omnibus, inquit: Bono animo eſtote, nobis alluxit: nullo ſermone alio apud milites uſus. Conſentiēte deinde etiā iam ſuperioris prouinciæ exercitu, qui* prius à Galba ad Senatum deſecerat, cognomē Germanici delatum ab uniuerſis cupidè recepit: Auguſti diſtulit, Cæſaris in perpetuum recuſauit.*

* *incenſu* Caminus, pro furnarie.

* *prior*

Principatum inuadit. 9.

AC *ſubinde cæde Galbæ annuntiata, cōpoſitis Germanicis rebus partitus eſt copias, quas aduerſus Othonem præmitteret, quasq; ipſe perduceret. Præmiſſo agmini lætum euenit auſpiciū. Siquidem à parte dextra repentè aquila aduolauit: luſtratisq; ſignis, ingreſſos uiam ſenſim anteceſſit. At contrà ipſo mouēte, ſtatuæ equeſtres cū plurifariam ei ponerētur, fractis repentè cruribus pariter corruerunt: & laurea, quam religioſiſſimè circūdederat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus ſupra humerum, ac deinde in capite aſtitit. Quibus oſtentis, par reſpondit exitus: nam cōfirmatū per legatos ſuos Imperiū, per ſe retinere nō potuit.*

Geſta eius poſt mortē Othonis, & reditus eius in urbē. 10.

DE *Bebriacēſi uictoria, & Othonis exitu, cùm adhuc in Gallia eſſet, audijt: nihilq; cūctatus, quicquid prætorianarū cohortium fuit, ut peſſimi exempli, uno exautorauit edicto, iuſſas Tribunis tradere arma. Centū autē atq; uiginti, quorū libellos Othoni datos inuenerat, expoſcentiū præmia, ob editā in cæde Galbæ operā, cōquiri, et ſupplicio affici imperauit; egregiè prorſus, atq; magni-*

*ficè, & ut ſummi principis ſpem oſtēderet, niſi cætera magis ex natura, & priore uita ſua, quàm ex Imperij maieſtate geſsiſſet. Nanq; itinere incohoato, per medias ciuitates ritu triumphantiū uectus eſt: perq; flumina delicatiſsimis nauigijs, et uariarū coronarū genere redimitis inter profuſiſsimos obſoniorū apparatus, nulla familiæ, aut * militis disciplina, rapinas, ac petulantiā omniū in iocū uertens, qui non contenti epulo ubiq; publicè præbito, quoſcunq; libuiſſet, in libertatē aſſerebāt, uerbera, et plagas, ſæpe uulnera, nonnunquam necem repræſentantes aduerſantibus. Vtq; cāpos, in quibus pugnatū eſt, adijt, abhorrentes quoſdā cadauerū tabem, deteſtabili uoce cōfirmare auſus eſt, Optimè olere occiſum hoſtem, & melius ciuem. Nec eo ſecius ad leniendā grauitatē odoris plurimū meri propalàm hauſit, paſsimq; diuiſit pari uanitate, atq; inſolentia. Lapidem memoriæ Othonis inſcriptū intuēs, dignum eo Mauſoleo ait: pugionemq;, quo ſe is occiderat, in Agrippinenſem Coloniā miſit, Marti dedicādum. In Apennini quidem iugis etiam peruigilium egit.*

* militiæ

Geſta per eum in initio principatus. 11.

V*R bem denique ad claſsicum introijt paludatus, ferroq; ſuccinctus, inter ſigna atque uexilla, ſagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis, omni diuino humanoq; iure neglecto, Alliēſi die pontificatū maximum cepit: comitia in decē annos ordinauit, ſeq; perpetuū Cōſulē. Et ne cui dubiū foret, quod exemplar regendæ Reipublicæ eligeret, medio Martio campo adhibita publicorū ſacerdotū frequentia, inferias Neroni dedit: ac ſolenni conuiuio citharœdum placētem palā admonuit, ut & aliquid de Domitio diceret: inchoantiq; Neroniana cātica, primus exultans etiam plauſit.*

Progr

Progreſſus eius in initio principatus. 12.

TAlibus principijs magnam imperij partem, non niſi conſilio, & arbitrio uiliſsimi cuiuſque hiſtrionum, & aurigarum adminiſtrauit: & maximè Aſiatici liberti. Hunc adoleſcentulum mutua libidine conſtupratum, mox tædio profugum, cùm Puteolis poſcam uendentem deprehendiſſet, coniecit in compedes, ſtatimq́; coluit, & rurſus in delicijs habuit: iterum deinde ob nimiam contumaciam, & ferocitatem grauatus: circunforaneo laniſtæ uendidit, dilatumq́; ad finem muneris repentè ſurripuit, & prouincia demũ accepta manumiſit: ac primo Imperij die aureis donauit anulis ſuper cœnam, cùm manè rogantibus pro eo cunctis, deteſtatus eſſet ſeueriſsimè talem equeſtris ordinis maculam.

Comeſſationes, & epulæ eiuſdem. 13.

SEd uel præcipuè luxuriæ, ſæuitiæq́; deditus, epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: in ientacula, & prãdia, & cœnas, comeſſationesq́;: facilè omnibus ſufficiens, uomitandi conſuetudine. Incidebat autẽ aliud alij eadẽ die: nec cuiquam minus ſinguli apparatus quadringenis millibus nũmûm cõſtiterunt. Famoſiſsima ſuper cæteras fuit cœna ei data aduentitia à fratre: in qua duo millia lectiſsimorum piſcium, ſeptem auiũ appoſita traduntur. Hanc quoq; exuperauit ipſe dedicatione patinæ, quã ob immẽſam magnitudinẽ clypeũ Mineruæ, ἀιγίδα πολιούχου dictitabat. In hac ſcarorũ iocinora, phaſianorũ, & pauonũ cerebella, linguas phœnicopterûm, murænarum lactes à Carpathio uſque, fretoq́; Hiſpaniæ, per nauarchos, ac triremes petitarum commiſcuit. Vt autem homo non profundæ modò, ſed intempeſtiuæ quoq;, ac ſordidæ gulæ, ne in ſacrificio quidẽ unquã, aut itinere

Vomitare.

t 5 ullo

ullo temperauit, quin inter altaria ibidem ſtatim uiſcus, & farra penè rapta è foco manderet, circaq́; uiarum popinas fumantia obſonia, uel pridiana, atque ſemeſa.

Sæuitia eius, ac crudelitas. 14.

P*Ronus uerò ad cuiuſq; & quacūq; de cauſa, necem, atque ſupplicium: nobiles uiros, condiſcipulos, & æquales ſuos omnibus blanditijs tantum nō ad ſocietatem Imperij allicefactos, uario genere fraudis occidit: etiam unū ueneno manu ſua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre popoſcerat. Tum fœneratorū & ſtipulatorum publicanorum'que, qui unquam ſe aut Romæ debitum, aut inuia portorium flagitaſſent, uix ulli pepercit. Ex quibus quendam in ipſa ſalutatione ſupplicio traditum, ſtatimq́; reuocatū cūctis clementiam laudantibus, coràm interfici iuſsit, uelle ſe dicens paſcere oculos: alterius pœnæ duos filios adiecit deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Romanum proclamantem, cùm raperetur ad pœnam, Hæres meus es, exhibere teſtamēti tabulas coëgit: utq́; legit cohæredē ſibi libertū eius adſcriptum, iugulari cū liberto imperauit. Quoſdā et de plebe ob id ipſum, quòd Venetæ factioni clare maledixerāt, interemit: cōtemptu ſui, & noua ſpe id auſos opinatus. Nullis tamen infenſior, quàm uernaculis, & mathematicis, ut quiſq; deferretur, inauditū capite puniebat. Exacerbatus, quòd poſt edictū ſuū, quo iubebat intra Calen. Octobris urbe, Italiaq́; mathematici excedrent, ſtatim libellus eſt propoſitus, & Caldæos dicere, bonum *factum, ne Vitellius Germanicus intra eundē Calendarū diem uſquam eſſet. Suſpectus & in mortē matris fuit, quaſi ægræ præberi cibū prohibuiſſet: Vaticināte Catta muliere, cui uelut oraculo acquieſcebat, ita demū firmiter, ac diutiſsimè imper*

Allicefactos, pro allectos.

Inauditum, indicta cauſa.

* *fatum eſt,*

imperaturum, ſi ſuperſtes parenti extitiſſet. Et alij tradunt, ipſam tædio præſentium, & imminentium metu, uenenum à filio impetraſſe, haud ſanè difficulter.

Apparatus exercitus in Veſpaſianum. 15.

O*ctauo Imperij mēſe deſciuerūt ab eo exercitus Mœſiarum, atq; Pannoniæ: item ex tranſmarinis, Iudaicus, et Syriacus: ac pars in abſentis, pars in præſentis Veſpaſiani uerba iurarunt. Ad retinēdum ergo cæterorum hominum ſtudium, ac fauorē, nihil nō publicè, priuatimq́; nullo adhibito modo largitus eſt. Delectum quoq; ea conditione in urbe egit, ut uoluntarijs non modò miſsionem poſt uictoriam, ſed etiam ueteranorum, iuſtæq́; militiæ commoda polliceretur. Vrgenti deinde terra, mariq́; hoſti, hinc fratrem cum claſſe, ac tyronibus, & gladiatorū manu oppoſuit: hinc & Bebriacenſes copias, & duces. *Atq; ubiq; aut ſuperatus, aut proditus, ſalutē ſibi, et millies H-S. à Flauio Sabino Veſpaſiani fratre pepigit: ſtatimq́; pro gradibus palatij apud frequētes milites cedere ſe Imperio, quod inuitus recepiſſet, profeſſus, cūctis reclamantibus rē diſtulit: ac nocte interpoſita, primo diluculo ſordidatus deſcēdit ad roſtra: multisq́; cum lacrymis eadem uerba, uerū è libello teſtatus eſt. Rurſus interpellāte milite, ac populo, & ne deficeret hortante, omnemq́; operam ſuam certatim pollicēte, animū reſumpſit. Sabinūq́;, & reliquos Flauianos nihil iam*metuēs, ui ſubita in Capitolium compulit: ſuccenſoq́; templo Iouis Opt. Max. oppreſſit. Cùm & prælium, & incendiū è Tiberiana proſpiceret domo inter epulas, nō multò pòſt pœnitens facti, & in alios culpam conferens, uocata cōcione iurauit, coëgitq́; iurare cæteros, nihil ſibi antiquius quiete publica fore. Tunc ſolutum à latere pugionem, Conſuli primùm, deinde*

*Atqui

* aliàs, metuentes

deinde illo recuſante, magiſtratibus, ac mox Senatoribus ſingulis porrigens: nullo recipiente, quaſi in æde Concordiæ poſiturus, abſceßit. Sed quibuſdam acclamantibus, ipſum eſſe Cõcordiam, rediјt: nec ſolùm retinere ſe ferrũ affirmauit, uerùm etiam Concordiæ recipere cognomen.

Concordia per eum tentata cum Veſpaſiano. 16.

*Senatoribus

*SVaſit *Senatui, ut legatos cum uirginibus Veſtalibus mitterent, pacem, aut certè tempus ad conſultandum petituros. Poſtridie reſponſa opperienti, nuntiatum eſt per exploratorem, hoſtem appropinquare. Continuò igitur abſtruſus geſtatoria ſella, duobus ſolis comitibus, piſtore, & coquo, Auentinum, & paternam domum clàm petiјt: ut inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore, & incerto, tanquam pax impetrata eſſet, referri ſe in palatium paſſus eſt: ubi cùm deſerta omnia reperiſſet, dilabentibus etiam qui ſimul erant, zona ſe aureorum plena circundedit: confugitq; in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoq; & culcitra obiectis.*

Mors eiuſdem ignominioſiſsima. 17.

*ecubi

*IRruperant autem iã agminis anteceſſores: ac nemine obuio rimabantur, ut fit, ſingula. Ab ijs extractus è latebra, ſciſcitãtes quiſnam eſſet (nam ignorabatur) * & ubi eſſe Vitellium ſciret, mendacio eluſit: deinde agnitus rogare nõ deſtitit, quaſi quædam de ſalute Veſpaſiani dicturus, ut cuſtodiretur interim uel in carcere: donec religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, ueſte diſciſſa ſeminudus in forum tractus eſt, inter magna rerũ, uerborumq; ludibria, per totum uiæ ſacræ ſpatium, reducta coma à capite, ceu noxij ſolent, atq; etiam mento mucrone gladij ſubiecto, ut uiſendam præberet faciem, ne'ue ſubmitteret, quibuſdam ſtercore & cœno inceſſentibus,*

alijs

*alijs incendiarium, & patinarium uociferantibus, parte uulgi etiam corporis uitia exprobrante (erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerunq; ex uinolentia, uenter obeſus, alterū femur ſubdebile, impulſu olim quadrigæ, cùm auriganti Caio miniſtratorem exhiberet) tandem apud Gemonias minutiſsimis ictibus excarnificatus, atq; *confectus eſt, & inde unco tractus in Tyberim.* *conſectus

Interpretatio oſtenſi. 18.

PErijt cum fratre, & filio, anno uitæ VII. quinquageſimo: nec fefellit coniecturam eorū, qui augurio, quod factum ei Viennæ oſtendimus, non aliud portendi prædixerāt, quàm uenturum in alicuius Gallicani hominis poteſtatem. Siquidem ab Antonio Primo aduerſarū partium duce oppreſſus eſt: cui Toloſæ nato cognomen in pueritia Becco fuerat. Id ualet, gallinacei roſtrum.

C. SVETONII TRANQVILLI,

D. Veſpaſianus Auguſtus.

De gente Flauia, & Veſpaſiani progenitoribus. I.

REBELLIONE *trium principum, et cæde, incertū diu, & quaſi uagum Imperium ſuſcepit, firmauitq; tandē gens Flauia: obſcura illa quidem, ac ſine ullis maiorum imaginibus: ſed tamen Reip. nequaquam pœnitenda, cōſtet licet Domitianum cupiditatis, ac ſæuitiæ meritò pœnas luiſſe. Titus Flauius Petronius municeps Reatinus, bello ciuili Pōpeianarū partiū cēturio,*

incert

incertū ſponte, an euocatus profugit ex Pharſalica acie, domumq́; ſe contulit. Vbi deinde uenia, & miſſione impetrata, coactiones argētarias factitauit. Huius filius cognomine Sabinus expers militiæ (etſi quidā eum primipilarē: nonnulli cùm adhuc ordines duceret, ſacramēto ſolutum,

**publicanū* *per cauſam ualetudinis, tradunt) *publicum quadrageſimæ in Aſia egit. Manebātq́; imagines à ciuitatibus ei poſitæ ſub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι. Poſteà fœnus apud*

Id eſt, Bene publicum exercenti.

Heluetios exercuit, ibiq́; diem obijt, ſuperſtitibus uxore Veſpaſia Polla, & duobus ex ea liberis: quorum maior Sabinus ad præfecturā urbis, minor Veſpaſianus ad principatum uſq; proceſſit. Polla Nurſiæ honeſto genere orta, patrem habuit Veſpaſium Pollionem, ter Tribunum militum, præfectumq́; caſtrorum, fratremq́; Senatorem prætoriæ dignitatis. Locus etiā nunc ad ſextū milliarium à Nurſia Spoletum euntibus in monte ſummo appellatur Veſpaſiæ: ubi Veſpaſiorum complura monimenta extāt, magnum indicium ſplendoris familiæ, & uetuſtatis. Non negauerim iactatum à quibuſdam Petronij patrem è regione tranſpadana fuiſſe mancipem operarum, quæ ex Vmbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeare ſolerent: ſubſediſſe autem in oppido Reatino, uxore ibidem ducta. Ipſe ne ueſtigium quidem de hoc, quamuis ſatis curioſè inquirerem, inueni.

Ortus Veſpaſiani, & educatio eius. 2.

**al. Sabinis* *VEſpaſianus natus eſt in * Samnijs ultra Reatem, uico modico, cui nomen eſt Phalacrine, XV. Calend.*

**al. Pōpeio* *Decemb. ueſperi, Q. Sulpitio Camerino, C. * Poppæo Sabino COSS. quinquennio antè quàm Auguſtus excederet: educatus ſub paterna auia Tertulla, in prædijs Coſanis. Quare princeps quoque & locum incunabulorum*

rum

*rum aſſiduè frequētauit: manēte uilla, qualis fuerat olim: ne quid ſcilicet oculorum conſuetudini deperiret. Et auiæ memoriam tantopere dilexit, ut ſolennibus, ac feſtis diebus *poculo quoq; eius argenteo potare perſeuerauerit. Sumpta toga uirili, latum clauum, quanquam fratre adepto, diu auerſatus eſt: nec ut tandem appeteret, compelli niſi à matre potuit. Ea demum extudit, magis conuicio, quàm precibus uel autoritate, dum eum identidē per contumeliam anteambulonem fratris appellat. Tribunatum militum in Thracia meruit. Quæſtor Cretam, & Cyrenas prouinciā ſorte cepit: ædilitatis, ac mox præturæ candidatus, etiam non ſine repulſa, ſextoq; loco uix adeptus eſt. Ac prima ſtatim petitione, & in primis Prætor infenſus Senatui, Caium ne quo non genere demereretur, ludos extraordinarios, pro uictoria eius Germanica depopoſcit, pœnæq; coniuratorum addendum cenſuit, ut inſepulti proijcerentur. Egit & gratias ei apud ampliſſimū ordinem, quòd ſe honore cœnæ dignatus eſſet.* *pocillo

Vxor eius & filii. 3.

I*Nter hæc Flauiam Domicillam duxit uxorem, Statilij Capellæ equitis Ro. Sabracenſis ex Africa delegatam olim, Latinæq; conditionis, ſed mox ingenuam & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronunciatam: patre aſſerente Flauio Liberali Ferentini genito, nec quicquā amplius quàm quæſtorio ſcriba. Ex hac liberos tulit, Titum, & Domitianum, & Domicillam. Vxori, ac filiæ ſuperſtes fuit: atq; adhuc utrāq; priuatus amiſit. Poſt uxoris exceſſum, Cenidem Antoniæ libertam, & à manu, dilectam quōdam ſibi reuocauit in contubernium: habuitq; etiam Imperator penè iuſtæ uxoris loco.*

Expeditio eius Germanica, & Iudaica. 4.

Claudio

Claudio principe Narciſsi gratia legatus legionis in Germaniam miſſus eſt:inde in Britāniam translatus tricies cum hoſte conflixit. Duas ualidiſsimas gentes, ſuperq́; xx. oppida, & inſulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij conſularis legati, partim Claudij ipſius ductu. Quare triumphalia ornamēta, & in ſpatio breui duplex ſacerdotium accepit. Prætereà conſulatum, quem geſsit per duos nouiſsimos anni menſes: medium tempus ad proconſulatum uſq; in otio, ſeceſſuq́; egit: Agrippinam timens potentem adhuc apud filium, & defuncti quoq; Narciſsi amicos peroſam. Exin ſortitus Africam integerrimè, nec ſine magna dignatione adminiſtrauit: niſi quòd Adrumeti ſeditione quadam, rapa in eum iacta ſunt. Redijt certè nihilo opulentior, ut qui propè labefactata iam fide, omnia prædia fratri obligarit: neceſſarioq́; ad mangonicos quæſtus ſuſtinendæ dignitatis cauſa deſcenderit, propter quod uulgò Mulio uocabatur. Conuictus quoque dicitur ducenta HS. expreſsiſſe iuueni, cui latum clauum aduerſus patris uoluntatem impetrarat, eoq́; nomine grauiter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cùm cantante eo aut diſcederet ſæpius, aut præſens obdormiſceret, grauiſsimam contraxit offenſam: prohibitus´que non contubernio modò, ſed etiam publica ſalutatione, ſeceſsit in paruam, ac deuiam ciuitatem, quo ad latenti, etiamq́; extrema metuenti, prouincia cū exercitu oblata eſt. Percrebuerat Oriente toto uetus, & conſtans opinio: eſſe in fatis, ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum euentu poſteà prædictum patuit, Iudæi ad ſe trahentes, rebellarunt: cæſo´que præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem ſuppetias ferentem

Dignatio, pro dignitas.

Expreſsit, pro extorſit.

Quantum, pro ſicut.

*ferentem, rapta aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cùm exercitu ampliore, & non inſtrenuo duce, cui tamen tutò tanta res committeretur, opus eſſet, ipſe potiſſimùm delectus eſt: & ut induſtriæ expertæ, nec metuendus ullo modo ob humilitatē generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atque inter legatos maiore filio aſſumpto, ut primùm prouinciā attigit, proximas *quoq; ciuitates conuertit in ſe: correcta ſtatim caſtrorū diſciplina: uno quoq; & altero prælio tam conſtanter inito, ut in oppugnatione caſtelli lapidis ictū genu, ſcuto ſagittas aliquot exceperit.* *quaſque

Præſagia, & ſigna Imperium eius præcedentia. 5.

POſt Neronem, Galbamq;, Othone, atque Vitellio de *principatu certantibus, in ſpem Imperij uenit, iampridem ſibi per hæc oſtenta cōceptam: In ſuburbano Flauiorū quercus antiqua, quæ erat Marti ſacrata, per tres Veſpaſiæ partus, ſingulos repentè ramos à frutice dedit, haud dubia ſigna futuri cuiuſque fati. Primum exilem, & citò areſactum: ideoq; puella nata non perannauit. Secundum præualidum, ac prolixum, & qui magnam felicitatē portenderet. Tertium uerò inſtar arboris: quare patrem Sabinum ferunt aruſpicio inſuper confirmatū renuntiaſſe matri, nepotem ei Cæſarem genitum: nec illam quicquam aliud, quàm cachinnaſſe, mirantem, quòd adhuc ſe mentis compote deliraret iam filius ſuus. Mox cum Aedilē eum C. Cæſar ſuccenſens, propter curam uerrendis uijs non adhibitam, luto iuſſiſſet oppleri: congeſto per milites in prætextæ ſinū, non defuerunt, qui interpretarētur, quandoque proculcatā, deſertamq; Rempub. ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius, ac uelut in gremium deuenturam. Prandente eo quondā, canis extrarius triclinio ma-*

num humanam intulit, menſæq́; ſubiecit. Cœnante rurſus, bos arator decuſſo iugo, triclinium irrupit: ac fugatis miniſtris, quaſi repentè defeſſus, procidit ad ipſos accũbentis pedes, ceruicemq́; ſubmiſit. Arbor quoq; cupreſſus in agro auito ſine ulla ui tempeſtatis euulſa radicitus, atque proſtrata, inſequenti die uiridior, ac firmior, reſurrexit. At in Achaia ſomniauit, initium ſibi, ſuisq́; felicitatis futurum, ſimul ac dens Neroni exemptus eſſet: euenitq́;, ut ſequenti die progreſſus in atrium, medicus dentẽ ei oſtẽderet, recenter quidẽ exemptũ. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum conſulentẽ, ita confirmauere ſortes: ut quicquid cogitaret, uolueretq́; animo quantumlibet magnũ, id eſſe prouenturum, polliceretur. Et unus ex nobilibus captiuis Ioſephus, cum conijceretur in uincula, cõſtantiſsimè aſſeuerauit fore, ut ab eodẽ breui ſolueretur, uerùm iam Imperatore. Nuntiabantur & ex urbe præſagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietẽ, ut thenſam Iouis Opt. Max. è ſacrario in domum Veſpaſiani, & in circum deduceret. Ac non multò pòſt, comitia ſecundi Conſulatus ineunte Galba, ſtatua diui Iulij ad Orientem ſponte conuerſa: acieq́; Bebriacenſi prius, quàm cõmitteretur, duas aquilas in conſpectu omnium conflixiſſe: uictaq́; altera, ſuperueniſſe tertiam à Solis ortu, ac uictricem abegiſſe.

Aſſumptio eius ad Imperium. 6.

NEc tamen quicquã antè tentauit, promptiſsimis, atq; etiam inſtantibus ſuis, quàm ſolicitatus quorundam & ignotorũ, & abſentiũ fortuito fauore. Mœſiaci exercitus bina è tribus legionib. millia miſſa auxilio Othoni, poſtquàm iter ingreſsis nuntiatũ eſt, uictum eum, ac uim uitæ ſuæ attuliſſe: nihilò ſecius Aquileiam uſque perſeuerauerunt, quaſi rumori minus crederent. Ibi per occaſionem,

nem, ac licentiam, omni rapinarum genere graſſati, cùm timerent, ne ſibi reuerſis reddenda ratio, ac ſubeunda pœna eſſet, conſilium inierunt eligendi, *creandiq́; Imperatoris. Neq; enim deteriores eſſe, aut Hiſpanienſi exercitu, qui Galbam, aut Prætoriano, qui Othonē, aut Germaniciano, qui Vitellium Imperatorem feciſſent. Propoſitis itaq; nominibus legatorū conſulariū, quot ubiq; tunc erāt, cùm cæteros alij alium alia de cauſa improbarēt: & quidam è legione tertia, quæ ſub exitu Neronis trāslata ex Syria in Mœſiam fuerat, Veſpaſianum laudibus ferrent: aſſenſere cuncti, nomenq́; eius uexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt. Et tunc quidem compreſſa res eſt, reuocatis ad officiū muneris parumper. Cæterùm diuulgato facto, Tiberius Alexander præfectus Aegypti primus in uerba Veſpaſiani legiones adegit Calend. Iulij: qui principatus dies in poſterum obſeruatus eſt. Iudaicus deinde exercitus, v. Idus Iulij apud ipſum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt: iactatum exemplar epiſtolæ, ueræ ſiue falſæ defuncti Othonis ad Veſpaſianum, extrema obteſtatione ultionem mandātis, & ut Reip. ſubueniret, optantis: ſimul rumor diſſipatus, deſtinaſſe Vitellium uictorē permutare hyberna legionū, & Germanicas transferre in Orientem ad ſecuriorē, molliorem q́; militiam: præterea ex præſidibus prouinciarū Licinius Mutianus, & è regibus Vologeſus Parthus: ille depoſita ſimultate, quam in id tempus ex æmulatione non obſcurè gerebat, Syriacum promiſit exercitum: hic x l. millia ſagittariorum.

*alſ, curādi

Veræ ſiue falſæ, pro ſeu ueræ ſeu falſæ.

Miracula quædam per eum facta in initio principatus eius. 7.

SVſcepto igitur ciuili bello, ac ducibus, copijsq́; in Italiam præmiſſis: interim Alexādriam tranſijt, ut clau-

ſtra Aegypti obtineret. Hic, cum de firmitate Imperij capturus auſpiciũ, ædem Serapidis, ſubmotis omnibus, ſolus intraſſet: ac propitiato multum Deo, tandem ſe conuertiſſet, uerbenas, coronasq́;, & pannificia, ut illic aſſolet, Baſilides libertus obtuliſſe ei uiſus eſt: quem neq; admiſſum à quoquam, & iampridem propter neruorum ualetudinẽ uix ingredi, longeq́; abeſſe conſtabat. Ac ſtatim aduenere literæ, fuſas apud Cremonam Vitellij copias, ipſum in urbe interemptũ nuntiantes. Autoritas, & quaſi maieſtas quædam, ut ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi deerat: hæc quoq; acceßit. E' plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentẽ pro tribunali pariter adierunt, orantes opem ualetudinis, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cùm uix fides eſſet rem ullo modo ſucceſſuram, ideoq́; ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palàm pro concione utrunque tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeæ in Arcadia, inſtinctu uaticinãtium, effoſſa ſunt ſacrato loco uaſa operis antiqui, atque in ijs aßimilis Veſpaſiano imago.

Reſtitutio collapſæ Reipub. 8.

TAlis, tantaq́; cum fama in urbem reuerſus, acto de Iudæis triumpho, Cõſulatus octo ueteri addidit. Suſcepit & Cenſuram: ac & per totum Imperij tempus nihil habuit antiquius, quàm propè afflictam, nutãtemq́; Rempublicã ſtabilire primò, deinde & ornare. Milites, pars uictoriæ fiducia, pars ignominiæ dolore, ad omnem licentiam, audaciamq́; proceſſerant. Sed & prouinciæ, ciuitateſq́; liberæ, necnon & regna quædam tumultuoſius inter ſe agebãt. Quare Vitellianorum quidem & exautorauit

rauit plurimos, & coërcuit. Participibus autem uictoriæ adeò nihil extra ordinem indulſit: ut etiam legitima præmia non niſi ſerò perſoluerit. Ac ne quam occaſionem corrigendi diſciplinam prætermitteret, adoleſcentulum fragrantem unguento, cum ſibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aſpernatus, uoce etiã grauiſsima increpuit, Maluiſſem allium oboluiſſes: literasq; reuocauit. Claſsiarios uerò, qui ab Hoſtia, et Puteolis Romam pedibus per uicos commeãt, petentes cõſtitui aliquid ſibi calceariꝗ nomine: quaſi parum eſſet, ſine reſponſo abegiſſe, iuſsit poſt hæc excalceatos curſitare: & ex eo curſitant. Achaiam, Lyciam, Rhodũ, Byzantium, Samum libertate adempta, item Thraciam, Ciliciam, & Comagenẽ ditionis regiæ uſq; ad id tempus in prouinciarum formam redegit. Cappadociæ propter aſsiduos Barbarorũ incurſus legiones addidit: cõſularemq; rectorem impoſuit, pro equite Romano. Deformis urbs ueteribus incẽdiꝗs, ac ruinis erat: uacuas areas occupare, & ædificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cuicunque permiſit. Ipſe reſtitutionẽ Capitoliꝗ aggreſſus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac ſuo collo quædam extulit: ærearumq; tabularũ tria millia, quæ ſimul conflagrauerãt, reſtituẽda ſuſcepit, undiq; inueſtigatis exemplaribus. Inſtrumentũ Imperꝗ pulcherrimum, ac uetuſtiſsimum confecit: quo continebãtur penè ab exordio urbis Senatuſconſulta, plebiſcita de ſocietate & fœdere, ac priuilegio cuicunq; conceſsis.*

* Alciatus legit, Thracheã Ciliciam.

Inſtrumẽtum, pro regeſto.

Opera publica per eum facta. 9.

FEcit & noua opera, templum Pacis foro proximum: diuíque Claudiꝗ in Celio monte, cœptum quidem ab Agrippina, ſed à Nerone propè funditus deſtructũ. Item amphitheatrum urbe media, ut deſtinaſſe cõpererat Au-

guſtum. Ampliſſimos ordines, & exhauſtos cæde uaria, & contaminatos ueteri negligẽtia purgauit: ſuppleuitq́; recenſo Senatu, & equite: ſubmotis indigniſſimis, & honeſtiſſimo quoque Italicorum, ac prouincialium allecto. Atque uti notum eſſet, utrunq; ordinem non tam libertate inter ſe, quàm dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris, equitisq́; Rom. ita pronuntiauit: Non oportere maledici Senatoribus, remaledici ciuile, faſq́; eſſe.

Recenſo, pro recenſito.

Litigia per eum compendioſiſsimè deciſa. 10.

LItium ſeries ubique maiorem in modum excreuerãt, manentibus antiquis, intercapedine iuriſdictionis, accedentibus nouis, ex cõditione, tumultuq́; temporũ. Sorte elegit, per quos rapta bello reſtituerentur: quíque iudicia centumuiralia, quibus peragẽdis uix ſuffectura litigatorum ætas uidebatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentq́; ad breuiſſimum numerum.

Decretum in foeneratores. 11.

LIbido, atque luxuria coërcente nullo inualuerat. Autor Senatui fuit decernendi, ut quæ ſe alieno ſeruo iunxiſſet, ancilla haberetur. Ne'ue filiorum familiâs fœneratoribus exigẽdi crediti ius unquam eſſet: hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem. Cæteris in rebus ſtatim ab initio principatus uſque ad exitum ciuilis, & clemens.

Mediocritas originis non diſsimulata. 12.

MEdiocritatem priſtinam neq; diſſimulauit unquam, ac frequenter etiam præ ſe tulit. Quin & conantes quoſdam originem Flauij generis ad cõditores Reatinos, comitemq́; Herculis, cuius monimẽtum extat uia Salaria, referre, irriſit ultro. Adeoq́; nihil ornamentorum extrinſecus cupidè appetiuit, ut triũphi die fatigatus tarditate, & tædio pompæ, non reticuerit: meritò ſe plecti, qui triumphum, quaſi aut debitum maioribus ſuis, aut ſperatum

unquam

unquam ſibi, tam ineptè ſenex concupiſſet. Ac ne Tribunitiam quidem poteſtatem, & patris patriæ appellationem niſi ſerò recepit. Nam cõſuetudinem ſalutantes ſcrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiſerat.

Patientia erga criminantes. 13.

AMicorum libertatem, cauſidicorum figuras, ac Philoſophorum contumaciam leniſſimè tulit. Licinium Mutianum notæ impudicitiæ, ſed meritorum fiducia minus ſui reuerentem, nunquam niſi clàm, & hactenus retaxare ſuſtinuit: ut apud communem aliquem amicum querens, adderet clauſulæ, Ego tamẽ uir ſum. Saluium Liberalem in defenſione diuitis rei, auſum dicere, quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus H-S. *millies habet? & ipſe laudauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt dominationem, ac neq; aſſurgere, neq; ſalutare ſe dignantẽ, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit, canem appellare.*

Obliuio inimicitiarum contra eum. 14.

OFfenſarum, inimicitiarumq́; minimè memor, executor'ue, Vitellij hoſtis ſui filiam ſplendidiſſimè maritauit, dotauitq; etiam, & inſtruxit. Trepidũ eum interdicta aula ſub Nerone, quærentemq; quidnam ageret, aut quò abiret, quidã ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam iuſſerat. In hunc poſtea deprecantem haud ultra uerba excanduit, & quidem totidem ferè atq; eadem. Nam ut ſuſpicione aliqua, uel metu ad perniciem cuiuſquam compelleretur, tantũ abfuit, ut monẽtibus amicis cauendum eſſe Metium Pomposianũ, quòd uulgò crederetur geneſim habere Imperatoriam, inſuper COS. *fecerit, ſpondens quandoque beneficij memorem futurum.*

Clementia eius in reos accuſatos. 15.

NOn temerè quis punitus inſons reperitur: niſi abſente eo, & ignaro, aut certè inuito, atq; decepto.

deinde illo recuſante, magiſtratibus, ac mox Senatoribus ſingulis porrigens: nullo recipiente, quaſi in æde Concordiæ poſiturus, abſceßit. Sed quibuſdam acclamantibus, ipſum eſſe Cõcordiam, rediјt: nec ſolùm retinere ſe ferrũ affirmauit, uerùm etiam Concordiæ recipere cognomen.

Concordia per eum tentata cum Veſpaſiano. 16.

*Senatoribus

*SVaſit * Senatui, ut legatos cum uirginibus Veſtalibus mitterent, pacem, aut certè tempus ad conſultandum petituros. Poſtridie reſponſa opperienti, nuntiatum eſt per exploratorem, hoſtem appropinquare. Continuò igitur abſtruſus geſtatoria ſella, duobus ſolis comitibus, piſtore, & coquo, Auentinum, & paternam domum clàm petijt: ut inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore, & incerto, tanquam pax impetrata eſſet, referri ſe in palatium paſſus eſt: ubi cùm deſerta omnia reperiſſet, dilabentibus etiam qui ſimul erant, zona ſe aureorum plena circundedit: confugitq́; in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoq́; & culcitra obiectis.*

Mors eiuſdem ignominioſiſsima. 17.

*ecubi

*IRruperant autem iã agminis anteceſſores: ac nemine obuio rimabantur, ut fit, ſingula. Ab ijs extractus è latebra, ſciſcitãtes quiſnam eſſet (nam ignorabatur) * & ubi eſſe Vitellium ſciret, mendacio eluſit: deinde agnitus rogare nõ deſtitit, quaſi quædam de ſalute Veſpaſiani dicturus, ut cuſtodiretur interim uel in carcere: donec religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, ueſte diſciſſa ſeminudus in forum tractus eſt, inter magna rerũ, uerborumq́; ludibria, per totum uiæ ſacræ ſpatium, reducta coma à capite, ceu noxij ſolent, atq; etiam mento mucrone gladij ſubiecto, ut uiſendam præberet faciem, ne'ue ſubmitteret, quibuſdam ſtercore & cœno inceſſentibus,*

alijs

*alijs incendiarium, & patinarium uociſerantibus, parte
uulgi etiam corporis uitia exprobrante (erat enim in eo
enormis proceritas, facies rubida plerunq; ex uinolentia,
uenter obeſus, alterũ femur ſubdebile, impulſu olim qua-
drigæ, cùm auriganti Caio miniſtratorem exhiberet) tan
dem apud Gemonias minutiſsimis ictibus excarnificatus,
atq; *confectus eſt, & inde unco tractus in Tyberim.* *conſectus

Interpretatio oſtenſi. 18.

P*Erijt cum fratre, & filio, anno uitæ* VII. *quinquage
ſimo: nec fefellit coniecturam eorũ, qui augurio, quod
factum ei Viennæ oſtendimus, non aliud portendi prædi-
xerãt, quàm uenturum in alicuius Gallicani hominis pote
ſtatem. Siquidem ab Antonio Primo aduerſarũ partium
duce oppreſſus eſt: cui Toloſæ nato cognomen in pueritia
Beco fuerat. Id ualet, gallinacei roſtrum.*

C. SVETONII TRANQVILLI,

D. *Veſpaſianus Auguſtus.*

De gente Flauia, & Veſpaſiani progenitoribus. 1.

R EBELLIONE *trium principum, et
cæde, incertũ diu, & quaſi uagum Impe-
rium ſuſcepit, firmauitq; tandẽ gens Fla-
uia: obſcura illa quidem, ac ſine ullis maio
rum imaginibus: ſed tamen Reip. nequa-
quam pœnitenda, cõſtet licet Domitianum cupiditatis, ac
ſæuitiæ meritò pœnas luiſſe. Titus Flauius Petronius mu
niceps Reatinus, bello ciuili Põpeianarũ partiũ cẽturio,*

incert

incertũ ſponte, an euocatus profugit ex Pharſalica acie, domumq́; ſe contulit. Vbi deinde uenia, & miſsione impetrata, coactiones argẽtarias factitauit. Huius filius cognomine Sabinus expers militiæ (etſi quidã eum primipilarẽ: nonnulli cùm adhuc ordines duceret, ſacramẽto ſolutum, per cauſam ualetudinis, tradunt) *publicum quadrageſimæ in Aſia egit. Manebãtq́; imagines à ciuitatibus ei poſitæ ſub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι. Poſteà fœnus apud Heluetios exercuit, ibiq́; diem obijt, ſuperſtitibus uxore Veſpaſia Polla, & duobus ex ea liberis: quorum maior Sabinus ad præfecturã urbis, minor Veſpaſianus ad principatum uſq; proceſsit. Polla Nurſiæ honeſto genere orta, patrem habuit Veſpaſium Pollionem, ter Tribunum militum, præfectumq́; caſtrorum, fratremq́; Senatorem prætoriæ dignitatis. Locus etiã nunc ad ſextũ milliarium à Nurſia Spoletum euntibus in monte ſummo appellatur Veſpaſiæ: ubi Veſpaſiorum complura monimenta extãt, magnum indicium ſplendoris familiæ, & uetuſtatis. Non negauerim iactatum à quibuſdam Petronij patrem è regione tranſpadana fuiſſe mancipem operarum, quæ ex Vmbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeare ſolerent: ſubſediſſe autem in oppido Reatino, uxore ibidem ducta. Ipſe ne ueſtigium quidem de hoc, quamuis ſatis curioſè inquirerem, inueni.

*publicanũ

Id eſt, Bene publicum exercenti.

Ortus Veſpaſiani, & educatio eius. 2.

*al. Sabinis

*al. Põpeio

VEſpaſianus natus eſt in * Samnijs ultra Reatem, uico modico, cui nomen eſt Phalacrine, XV. Calend. Decemb. ueſperi, Q. Sulpitio Camerino, C. * Poppæo Sabino COSS. quinquennio antè quàm Auguſtus excederet: educatus ſub paterna auia Tertulla, in prædijs Coſanis. Quare princeps quoque & locum incunabulorum

*rum aßiduè frequẽtauit: manẽte uilla, qualis fuerat olim: ne quid ſcilicet oculorum conſuetudini deperiret. Et auiæ memoriam tantopere dilexit, ut ſolennibus, ac feſtis diebus *poculo quoq; eius argenteo potare perſeuerauerit.* *pocillo *Sumpta toga uirili, latum clauum, quanquam fratre adepto, diu auerſatus eſt: nec ut tandem appeteret, compelli niſi à matre potuit. Ea demum extudit, magis conuicio, quàm precibus uel autoritate, dum eum identidẽ per contumeliam anteambulonem fratris appellat. Tribunatum militum in Thracia meruit. Quæſtor Cretam, & Cyrenas prouinciã ſorte cepit: ædilitatis, ac mox præturæ candidatus, etiam non ſine repulſa, ſextoq; loco uix adeptus eſt. Ac prima ſtatim petitione, & in primis Prætor infenſus Senatui, Caium ne quo non genere demereretur, ludos extraordinarios, pro uictoria eius Germanica depopoſcit, pœnæq; coniuratorum addendum cenſuit, ut inſepulti proijcerentur. Egit & gratias ei apud amplißimũ ordinem, quòd ſe honore cœnæ dignatus eſſet.*

Vxor eius & filii. 3.

INter hæc Flauiam Domicillam duxit uxorem, Statilij Capellæ equitis Ro. Sabracenſis ex Africa delegatam olim, Latinæq; conditionis, ſed mox ingenuam & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronunciatam: patre aſſerente Flauio Liberali Ferentini genito, nec quicquã amplius quàm quæſtorio ſcriba. Ex hac liberos tulit, Titum, & Domitianum, & Domicillam. Vxori, ac filiæ ſuperſtes fuit: atq; adhuc utrãq; priuatus amiſit. Poſt uxoris exceſſum, Cenidem Antoniæ libertam, & à manu, dilectam quõdam ſibi reuocauit in contubernium: habuitq; etiam Imperator penè iuſtæ uxoris loco.

Expeditio eius Germanica, & Iudaica. 4.

Claudio

Claudio principe Narciſsi gratia legatus legionis in Germaniam miſſus eſt: inde in Britãniam translatus tricies cum hoſte conflixit. Duas ualidiſsimas gentes, ſuperq; xx. oppida, & inſulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij conſularis legati, partim Claudij ipſius ductu. Quare triumphalia ornamẽta, & in ſpatio breui duplex ſacerdotium accepit. Præterea conſulatum, quem geſsit per duos nouiſsimos anni menſes: medium tempus ad proconſulatum uſq; in otio, ſeceſſuq; egit: Agrippinam timens potentem adhuc apud filium, & defuncti quoq; Narciſsi amicos peroſam. Exin ſortitus Africam integerrime, nec ſine magna Dignatio, pro dignitas. *dignatione adminiſtrauit: niſi quòd Adrumeti ſeditione quadam, rapa in eum iacta ſunt. Rediit certè nihilo opulentior, ut qui propè labefactata iam fide, omnia prædia fratri obligarit: neceſſarioq; ad mangonicos quæſtus ſuſtinendæ dignitatis cauſa deſcenderit, propter quod uulgò Mulio uocabatur. Conuictus quoque dicitur ducenta* Expreſsit, pro extorſit. *HS. expreſsiſſe iuueni, cui latum clauum aduerſus patris uolũtatem impetrarat, eoq; nomine grauiter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cùm cãtante eo aut diſcederet ſæpius, aut præſens obdormiſceret, grauiſsimam contraxit offenſam: prohibitusq́ue non contubernio modò, ſed etiam publica ſalutatione, ſeceſsit in paruam, ac deuiam ciuitatem, quo ad latenti, etiamq; extrema metuenti, prouincia cũ exercitu oblata eſt. Percrebuerat Oriente toto uetus, & conſtans opinio: eſſe in fatis, ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id* Quantum, pro ſicut. *de Imperatore Romano, quantum euentu poſteà prædictum patuit, Iudæi ad ſe trahentes, rebellarunt: cæſoq́ue præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem ſuppetias ferentem*

*ferentem, rapta aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cùm exercitu ampliore, & non inſtrenuo duce, cui tamen tutò tanta res committeretur, opus eſſet, ipſe potiſſimùm delectus eſt: & ut induſtriæ expertæ, nec metuendus ullo modo ob humilitatē generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atque inter legatos maiore filio aſſumpto, ut primùm prouinciā attigit, proximas *quoq; ciuitates conuertit in ſe: correcta ſtatim caſtrorū diſciplina: uno quoq; & altero prælio tam conſtanter inito, ut in oppugnatione caſtelli lapidis ictū genu, ſcuto ſagittas aliquot exceperit.* *quaſque

Præſagia, & ſigna Imperium eius præcedentia. 5.

POſt Neronem, Galbamq;, Othone, atque Vitellio de principatu certantibus, in ſpem Imperij uenit, iampridem ſibi per hæc oſtenta cōceptam: In ſuburbano Flauiorū quercus antiqua, quæ erat Marti ſacrata, per tres Veſpaſiæ partus, ſingulos repentè ramos à frutice dedit, haud dubia ſigna futuri cuiuſque fati. Primum exilem, & citò areſactum: ideoq; puella nata non perannauit. Secundum præualidum, ac prolixum, & qui magnam felicitatē portenderet. Tertium uerò inſtar arboris: quare patrem Sabinum ferunt aruſpicio inſuper confirmatū renuntiaſſe matri, nepotem ei Cæſarem genitum: nec illam quicquam aliud, quàm cachinnaſſe, mirantem, quòd adhuc ſe mentis compote deliraret iam filius ſuus. Mox cum Aedilē eum C. Cæſar ſuccenſens, propter curam uerrendis uijs non adhibitam, luto iuſſiſſet oppleri: congeſto per milites in prætextæ ſinū, non defuerunt, qui interpretarētur, quandoque proculcatā, deſertamq; Rempub. ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius, ac uelut in gremium deuenturam. Prandente eo quondā, canis extrarius triclinio ma-

num humanam intulit, menſæq; ſubiecit. Cœnante rurſus, bos arator decuſſo iugo, triclinium irrupit: ac fugatis miniſtris, quaſi repentè defeſſus, procidit ad ipſos accùbentis pedes, ceruicemq; ſubmiſit. Arbor quoq; cupreſſus in agro auito ſine ulla ui tempeſtatis euulſa radicitus, atque proſtrata, inſequenti die uiridior, ac firmior, reſurrexit. At in Achaia ſomniauit, initium ſibi, ſuisq; felicitatis futurum, ſimul ac dens Neroni exemptus eſſet: eueniitq;, ut ſequenti die progreſſus in atrium, medicus dentē ei oſtēderet, recenter quidē exemptū. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum conſulentē, ita confirmauere ſortes: ut quicquid cogitaret, uolueretq; animo quantumlibet magnū, id eſſe prouenturum, pollicerētur. Et unus ex nobilibus captiuis Ioſephus, cum conijceretur in uincula, cōſtantiſsimè aſſeuerauit fore, ut ab eodē breui ſolueretur, uerùm iam Imperatore. Nuntiabantur & ex urbe præſagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietē, ut thenſam Iouis Opt. Max. è ſacrario in domum Veſpaſiani, & in circum deduceret. Ac non multò pòſt, comitia ſecundi Conſulatus ineunte Galba, ſtatua diui Iulij ad Orientem ſponte conuerſa: acieq; Bebriacenſi prius, quàm cōmitteretur, duas aquilas in conſpectu omnium conflixiſſe: uictaq; altera, ſuperueniſſe tertiam à Solis ortu, ac uictricem abegiſſe.

Aſſumptio eius ad Imperium. 6.

NEc tamen quicquā antè tentauit, promptiſsimis, atq; etiam inſtantibus ſuis, quàm ſolicitatus quorundam & ignotorū, & abſentiū fortuito fauore. Mœſiaci exercitus bina è tribus legionib. millia miſſa auxilio Othoni, poſtquàm iter ingreſsis nuntiatū eſt, uictum eum, ac uim uitæ ſuæ attuliſſe: nihilò ſecius Aquileiam uſque perſeuerauerunt, quaſi rumori minus crederent. Ibi per occaſionem,

*nem, ac licentiam, omni rapinarum genere graſſati, cùm timerent, ne ſibi reuerſis reddenda ratio, ac ſubeunda pœna eſſet, conſilium inierunt eligendi, *creandiq́; Imperatoris. Neq; enim deteriores eſſe, aut Hiſpanienſi exercitu, qui Galbam, aut Prætoriano, qui Othonē, aut Germaniciano, qui Vitellium Imperatorem feciſſent. Propoſitis itaq; nominibus legatorū conſulariū, quot ubiq; tunc erāt, cùm cæteros alij alium alia de cauſa improbarēt: & quidam è legione tertia, quæ ſub exitu Neronis trāslata ex Syria in Mœſiam fuerat, Veſpaſianum laudibus ferrent: aſſenſere cuncti, nomenq́; eius uexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt. Et tunc quidem compreſſa res eſt, reuocatis ad officiū muneris parumper. Cæterùm diuulgato facto, Tiberius Alexander præfectus Aegypti primus in uerba Veſpaſiani legiones adegit Calend. Iulij: qui principatus dies in poſterum obſeruatus eſt. Iudaicus deinde exercitus, v. Idus Iulij apud ipſum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt: iactatum exemplar epiſtolæ, ueræ ſiue falſæ defuncti Othonis ad Veſpaſianum, extrema obteſtatione ultionem mandātis, & ut Reip. ſubueniret, optantis: ſimul rumor diſsipatus, deſtinaſſe Vitellium uictorē permutare hyberna legionū, & Germanicas transferre in Orientem ad ſecuriorē, molliorémq; militiam: præterea ex præſidibus prouinciarū Licinius Mutianus, & è regibus Vologeſus Parthus: ille depoſita ſimultate, quam in id tempus ex æmulatione non obſcurè gerebat, Syriacum promiſit exercitum: hic xl. millia ſagittariorum.*

*al's, curādi

Veræ ſiue falſæ, pro ſeu ueræ ſeu falſæ.

Miracula quædam per eum facta in initio principatus eius. 7.

SVſcepto igitur ciuili bello, ac ducibus, copijsq́; in Italiam præmiſsis: interim Alexādriam tranſijt, ut clau-

ſtra Aegypti obtineret. Hic, *cum de firmitate Imperij capturus auſpiciũ, ædem* Serapidis, *ſubmotis omnibus, ſolus intraſſet: ac* propitiato *multum* Deo, *tandem ſe conuertiſſet, uerbenas, coronasq́;, & pannificia, ut illic aſſolet,* Baſilides *libertus obtuliſſe ei uiſus eſt: quem neq; admiſſum à quoquam, & iampridem propter neruorum ualetudinẽ uix ingredi, longeq́; abeſſe conſtabat.* Ac *ſtatim aduenere literæ, fuſas apud* Cremonam Vitellij *copias, ipſum in urbe interemptũ nuntiantes.* Autoritas*, & quaſi maieſtas quædam, ut ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi deerat: hæc quoq; acceßit.* E *plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentẽ pro tribunali pariter adierunt, orantes opem ualetudinis, demonſtratam à* Serapide *per quietem: reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cùm uix fides eſſet rem ullo modo ſucceſſuram, ideoq́; ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palàm* pro concione *utrunque tentauit, nec euentus defuit.* Per *idem tempus* Tegeæ *in* Arcadia, *inſtinctu uaticinãtium, effoſſa ſunt ſacrato loco uaſa operis antiqui, atque in ijs aßimilis Veſpaſiano imago.*

Reſtitutio collapſæ Reipub. 8.

TAlis, *tantaq́; cum fama in urbem reuerſus, acto de Iudæis triumpho, Cõſulatus octo ueteri addidit. Suſcepit & Cenſuram: ac & per totum Imperij tempus nihil habuit antiquius, quàm propè afflictam, nutãtemq́; Rempublicã ſtabilire primò, deinde & ornare.* Milites, *pars uictoriæ fiducia, pars ignominiæ dolore, ad omnem licentiam, audaciamq́; proceſſerant. Sed & prouinciæ, ciuitatesq́; liberæ, necnon & regna quædam tumultuoſius inter ſe agebãt.* Quare Vitellianorum *quidem & exautorauit*

rauit plurimos, & coërcuit. Participibus autem uictoriæ adeò nihil extra ordinem indulſit: ut etiam legitima præmia non niſi ſerò perſoluerit. Ac ne quam occaſionem corrigendi diſciplinam prætermitteret, adoleſcentulum fragrantem unguento, cum ſibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aſpernatus, uoce etiã grauiſſima increpuit, Maluiſſem allium oboluiſſes: literasq́; reuocauit. Claſſiarios uerò, qui ab Hoſtia, et Puteolis Romam pedibus per uicos commeãt, petentes cõſtitui aliquid ſibi calcearij nomine: quaſi parum eſſet, ſine reſponſo abegiſſe, iuſſit poſt hæc excalceatos curſitare: & ex eo curſitant. Achaiam, Lyciam, Rhodũ, Byzantium, Samum libertate adempta, item Thraciam, Ciliciam, & Comagenẽ ditionis regiæ uſq; ad id tempus in prouinciarum formam redegit. Cappadociæ propter aſſiduos Barbarorũ incurſus legiones addidit: cõſularemq́; rectorem impoſuit, pro equite Romano. Deformis urbs ueteribus incẽdijs, ac ruinis erat: uacuas areas occupare, & ædificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cuicunque permiſit. Ipſe reſtitutionẽ Capitolij aggreſſus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac ſuo collo quædam extulit: ærearumq́; tabularũ tria millia, quæ ſimul conflagrauerãt, reſtituẽda ſuſcepit, undiq; inueſtigatis exemplaribus. Inſtrumentũ Imperij pulcherrimum, ac uetuſtiſſimum confecit: quo continebãtur penè ab exordio urbis Senatuſconſulta, plebiſcita de ſocietate & fœdere, ac priuilegio cuicunq; conceſſis.*

* Alciatus legit, Thracheã Ciliciam.

Inſtrumẽtum, pro regeſto.

Opera publica per eum facta. 9.

F*Ecit & noua opera, templum Pacis foro proximum: diuiq́ue Claudij in Celio monte, cœptum quidem ab Agrippina, ſed à Nerone propè funditus deſtructũ. Item amphitheatrum urbe media, ut deſtinaſſe cõpererat Au-*

guſtum. Ampliſsimos ordines, & exhauſtos cæde uaria, & contaminatos ueteri neglig&etilde;tia purgauit: ſuppleuitq́; recenſo Senatu, & equite: ſubmotis indigniſsimis, & honeſtiſsimo quoque Italicorum, ac prouincialium allecto. Atque uti notum eſſet, utrunq; ordinem non tam libertate inter ſe, quàm dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris, equitisq́; Rom. ita pronuntiauit: Non oportere maledici Senatoribus, remaledici ciuile, faſq́; eſſe.

Recenſo, pro recenſito.

Litigia per eum compendioſiſsimè deciſa. 10.

LItium ſeries ubique maiorem in modum excreuerãt, manentibus antiquis, intercapedine iuriſdictionis, accedentibus nouis, ex cõditione, tumultuq́; temporũ. Sorte elegit, per quos rapta bello reſtituerentur: quíque iudicia centumuiralia, quibus perag&etilde;dis uix ſuffectura litigatorum ætas uidebatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentq́; ad breuiſsimum numerum.

Decretum in fœneratores. 11.

LIbido, atque luxuria coërcente nullo inualuerat. Autor Senatui fuit decernendi, ut quæ ſe alieno ſeruo iunxiſſet, ancilla haberetur. Néue filiorum familiâs fœneratoribus exig&etilde;di crediti ius unquam eſſet: hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem. Cæteris in rebus ſtatim ab initio principatus uſque ad exitum ciuilis, & clemens.

Mediocritas originis non diſsimulata. 12.

MEdiocritatem priſtinam neq; diſsimulauit unquam, ac frequenter etiam præ ſe tulit. Quin & conantes quoſdam originem Flauij generis ad cõditores Reatinos, comitemq́; Herculis, cuius monim&etilde;tum extat uia Salaria, referre, irriſit ultro. Adeoq́; nihil ornamentorum extrinſecus cupidè appetiuit, ut triũphi die fatigatus tarditate, & tædio pompæ, non reticuerit: meritò ſe plecti, qui triumphum, quaſi aut debitum maioribus ſuis, aut ſperatum

unquam ſibi, tam inepte ſenex concupiſſet. Ac ne Tribunitiam quidem poteſtatem, & patris patriæ appellationem niſi ſerò recepit. Nam cõſuetudinem ſalutantes ſcrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiſerat.

Patientia erga criminantes. 13.

Amicorum libertatem, cauſidicorum figuras, ac Philoſophorum contumaciam leniſſimè tulit. Licinium Mutianum notæ impudicitiæ, ſed meritorum fiducia minus ſui reuerentem, nunquam niſi clàm, & hactenus retaxare ſuſtinuit: ut apud communem aliquem amicum querens, adderet clauſulæ, Ego tamẽ uir ſum. Saluium Liberalem in defenſione diuitis rei, auſum dicere, quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus H-S. *millies habet? & ipſe laudauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt dominationem, ac neq; aſſurgere, neq; ſalutare ſe dignantẽ, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit, canem appellare.*

Obliuio inimicitiarum contra eum. 14.

Offenſarum, inimicitiarumq́; minimè memor, executor'ue, Vitellij hoſtis ſui filiam ſplendidiſſimè maritauit, dotauitq; etiam, & inſtruxit. Trepidũ cum interdicta aula ſub Nerone, quærentemq́; quidnam ageret, aut quò abiret, quidã ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam iuſſerat. In hunc poſtea deprecantem haud ultra uerba excanduit, & quidem totidem ferè atq; eadem. Nam ut ſuſpicione aliqua, uel metu ad perniciem cuiuſquam compelleretur, tantũ abfuit, ut monẽtibus amicis cauendum eſſe Metium Pompoſianũ, quòd uulgò crederetur geneſim habere Imperatoriam, inſuper COS. *fecerit, ſpondens quandoque beneficij memorem futurum.*

Clementia eius in reos accuſatos. 15.

Non temerè quis punitus inſons reperitur: niſi abſente eo, & ignaro, aut certè inuito, atq; decepto.

Heluidio Priſco, qui reuerſum ex Syria ſolus, priuato nomine Veſpaſianum ſalutauerat, & in prætura omnibus edictis ſine honore ac mentione ulla tranſmiſerat, nō antè ſuccenſuit, quàm altercationibus inſolentiſsimis penè in ordinem redactus. Hunc quoq;, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iuſſum, magni æſtimauit ſeruare quoquo modo, miſsis qui percuſſores reuocarent: & ſeruaſſet, niſi iam perijſſe falsò nuntiatum eſſet. Cæterùm neque cæde cuiuſque unquam lætatus, iuſtis ſupplicijs illacrymauit etiam, & ingemuit.

Auaritia eius & cupiditas. 16.

SOla eſt, in qua meritò culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus omiſſa ſub Galba uectigalia reuocaſſe: noua, & grauia addidiſſe: et auxiſſe tributa prouincijs, nonnullis & duplicaſſe: negotiationes quoque uel priuato pudēdas propalàm exercuit, coëmendo quædam tantum, ut pluris poſtea diſtraheret. Nec candidatis quidem honores, reiſ'ue tam innoxijs, quàm nocentibus abſolutiones uenditare cunctatus eſt. Creditur etiā procuratorum rapaciſsimum quenq; ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promouere, quò locupletiores mox cōdemnaret: quibus quidē uulgò pro ſpongijs dicebatur uti, quòd quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidiſsimum tradunt, id'que exprobratum ei à ſene bubulco: Qui negata ſibi gratuita libertate *qua Imperium adeptum ſuppliciter orabat, proclamauerit, Vulpem pilum mutare, non mores. Sunt contrà qui opinētur ad manubias, & rapinas neceßitate cōpulſum, ſumma ærarij, fiſciq́; inopia: de qua teſtificatus ſit initio ſtatim principatus: profeſſus quadringenties millies opus eſſe, ut reſpublica ſtare poſſet. Quod et uериſimilius uidetur,

*quàm

tur, quando & male partis optimè uſus eſt.

Liberalitas & magnificentia eiuſdem. 17.

IN *omne hominum genus liberaliſſimus, expleuit cenſum Senatorium: conſulares inopes quingenis ſeſtertijs annuis ſuſtentauit: plurimas per totum orbem ciuitates terræmotu, aut incendio afflictas, reſtituit in melius.*

Cultus in omnes, & præcipue doctos, 18.

I*Ngenia, & artes uel maximè fouit: primus è fiſco Latinis, Græcisq́; rhetoribus annua centena conſtituit. Præſtantes poëtas, necnon & artifices coëmit: item coloſſi refectorem inſigni congiario, magnaq́; mercede donauit: mechanico quoq; grandes columnas exigua impenſa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remiſit, præfatus ſineret ſe plebeculam * paſcere.*

Mechanicus machinarũ artifex.

**paſcere pane*

Ludi per eum editi, & conuiuia. 19.

L*Vdis, per quos ſcena Marcelliani theatri reſtituta dedicabatur, uetera quoque acroamata reuocauerat. Apollinari tragœdo quadringenta, * Pterino, Diodoroq́; citharœdis ducena, nonnullis centena: quibus minimum, quadragena ſeſtertia ſuper plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur aſſiduè: ac ſæpius * rectè, ac dapſile, ut macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus dabat uiris apophoreta, ita & Calend. Martij fœminis: & tamen ne ſic quidem priſtinæ cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cibiotatē eum uocare perſeuerauerunt, cognomine unius è regibus ſuis turpiſſimarum ſordium. Sed & in funere Fauo Archimimus perſonam eius ferens, imitansq́; (ut eſt mos) facta ac dicta * uiui, interrogatis palàm procuratoribus, quanti funus & pompa conſtaret: ut audijt ſeſtertia centies, exclamauit, centum ſibi*

**Tarpeio*

**recta*

**uiri*

u 5 ſeſter

ſeſtertia darent, ac ſe uel in Tyberim proijcerent.

Statura corporis, & membrorum, & ualetudo eiuſdem. 20.

STatura fuit quadrata, compactis firmiſque membris, uultu ueluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacetè: Siquidem petenti, ut & in ſe aliquid diceret: Dicam, inquit, cùm uentrem exonerare deſieris. Valetudine proſperrima uſus eſt: quamuis ad tuendam eam nihil amplius quàm fauces, cæteraq; membra ſibimet ad numerum in ſphæriſterio defricaret, inediamq; unius diei per ſingulos menſes interponeret.

Vitæ ordo in principatu eius. 21.

ORdinem uitæ ferè hunc tenuit: In principatu maturius ſemper, ac de nocte uigilabat: deinde perlectis epiſtolis, officiorumq; omnium breuiarijs, amicos admittebat: ac dum ſalutabatur, & calceabat ipſe ſeſe, & amiciebat. Poſt deciſa quæcunque obueniſſent negotia, geſtationi, & inde quieti uacabat: accubante aliqua pallacarum, quas in defunctæ locum Cænidis plurimas conſtituerat: ac ſecretò in balneū, tricliniumq; tranſibat. Nec ullo tempore facilior, aut indulgentior traditur: eaq; momenta domeſtici ad aliquid petendum magnoperè captabant.

Breuiaria, pro commentariis.

Ludi poſt cœnam, & quædam faceta eius dicta. 22.

ET ſuper cœnam autem, & ſemper alias * conuiſsinus, multa ioco tranſigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ: & ſic ſcurrilis, ac ſordidæ, ut ne prætextatis quidem uerbis abſtineret. Et tamen nonnulla eius faceti ſſima extant, in quibus & hoc: Menſtrium Florum Conſularem admonitus ab eo plauſtra potius, quàm ploſtra dicenda, die poſtero Flaurum ſalutauit. Expugnatus autem à quadam, quaſi amore ſui deperiret, cum productæ pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſſet: admonente

**cum amicis: aliâs, comeſſationes,*

diſpenſa

diſpenſatore, quemadmodum ſummam rationibus uellet referri, Veſpaſiano, inquit, adamato.

Verſus Græci per eum editi. 23.

V*Tebatur & uerſibus Græcis tempeſtiuè ſatis,* * *& de quodam proceræ ſtaturæ, improbiuſq; nato:* *ut

Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. μακρὰ βι. Id eſt Longũ incedẽs quaſſans ingentem haſtam.

Et maximè de Cerylo liberto, qui diues admodum ob ſubterfugiendum quandoq; ius fiſci, ingenuum ſe & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, ὦ λάχης λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς εἰρήσῃ κήρυλος. ὦ λάχης. Id eſt, o Laches, Laches ubi obieris, rurſum eris Cerylus.

Et maximè tamẽ dicacitatẽ in deformibus lucris affectabat: ut inuidiam aliqua cauillatione dilueret, transferretq; ad ſales. Quendam è charis miniſtris diſpenſationem cuidam, quaſi fratri, petentem cum diſtuliſſet, ipſum candidatum ad ſe uocauit: exactaq; pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinauit. Interpellanti mox miniſtro: Alium tibi, ait, quære fratrem: hic, quem tuum putas, meus eſt. Mulionem in itinere quodam ſuſpicatus ad calceandas mulas deſiliſſe, ut adeunti litigatori ſpatium moramq; præberet: interrogauit, quanti calceaſſet, pactuſq; eſt lucri partem. Reprehendenti filio Tito, quòd etiam urinæ uectigal commentus eſſet, pecuniam ex prima penſione admouit ad nares Penſio, pro ſolutione. *ſciſcitans num odore offenderetur: & illo negante, atqui, inquit, è lotio eſt. Nuntiantibus legatis, decretam ei publicè non mediocris ſummæ ſtatuam coloſſeam: iuſſit* *ut *continuò ponerent, cauam manum oſtentans, & paratam baſim dicens. Ac ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abſtinuit iocis. Nam cùm inter prodigia cætera Mauſoleum Cæſarum derepentè patuiſſet, & ſtella in cœlo crinita apparuiſſet: alterum ad Iuniam Caluinam à*

gente

CLaudio principe Narciſsi gratia legatus legionis in Germaniam miſſus eſt: inde in Britãniam translatus tricies cum hoſte conflixit. Duas ualidiſsimas gentes, ſuperq́; xx. oppida, & inſulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij conſularis legati, partim Claudij ipſius ductu. Quare triumphalia ornamẽta, & in ſpatio breui duplex ſacerdotium accepit. Præterea conſulatum, quem geſsit per duos nouiſsimos anni menſes: medium tempus ad proconſulatum uſq; in otio, ſeceſſuq́; egit: Agrippinam timens potentem adhuc apud filium, & defuncti quoq; Narciſsi amicos peroſam. Exin ſortitus Africam integerrimè, nec ſine magna dignatione adminiſtrauit: niſi quòd Adrumeti ſeditione quadam, rapa in eum iacta ſunt. Redijt certè nihilo opulentior, ut qui propè labefactata iam fide, omnia prædia fratri obligarit: neceſſarioq́; ad mangonicos quæſtus ſuſtinendæ dignitatis cauſa deſcenderit, propter quod uulgò Mulio uocabatur. Conuictus quoque dicitur ducenta HS. expreſsiſſe iuueni, cui latum clauum aduerſus patris uolũtatem impetrarat, eoq́; nomine grauiter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cùm cãtante eo aut diſcederet ſæpius, aut præſens obdormiſceret, grauiſsimam contraxit offenſam: prohibitusq́ue non contubernio modò, ſed etiam publica ſalutatione, ſeceſsit in paruam, ac deuiam ciuitatem, quo ad latenti, etiamq́; extrema metuenti, prouincia cũ exercitu oblata eſt. Percrebuerat Oriente toto uetus, & conſtans opinio: eſſe in fatis, ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum euentu poſteà prædictum patuit, Iudæi ad ſe trahentes, rebellarunt: cæſoq́ue præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem ſuppetias ferentem

Dignatio, pro dignitas.

Expreſsit, pro extorſit.

Quantum, pro ſicut.

*ferentem,rapta aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cùm exercitu ampliore,& non instrenuo duce,cui tamen tutò tanta res committeretur,opus eſſet,ipſe potiſsimùm delectus eſt: & ut induſtriæ expertæ,nec metuendus ullo modo ob humilitatẽ generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis,cohortibus decem,atque inter legatos maiore filio aſſumpto, ut primùm prouinciã attigit,proximas *quoq; ciuitates conuertit in ſe:correcta ſtatim caſtrorũ diſciplina:uno quoq; & altero prælio tam conſtanter inito,ut in oppugnatione caſtelli lapidis ictũ genu,ſcuto ſagittas aliquot exceperit.* *quaſque

Præſagia,& ſigna Imperium eius præcedentia. 5.

P*Oſt Neronem,Galbamq;,Othone,atque Vitellio de principatu certantibus, in ſpem Imperij uenit, iampridem ſibi per hæc oſtenta cõceptam:In ſuburbano Flauiorũ quercus antiqua, quæ erat Marti ſacrata, per tres Veſpaſiæ partus, ſingulos repentè ramos à frutice dedit, haud dubia ſigna futuri cuiuſque fati.Primum exilem,& citò areſactum:ideoq; puella nata non perannauit. Secundum præualidum,ac prolixum, & qui magnam felicitatẽ portenderet. Tertium uerò inſtar arboris:quare patrem Sabinum ferunt aruſpicio inſuper confirmatũ renuntiaſſe matri,nepotem ei Cæſarem genitum:nec illam quicquam aliud,quàm cachinnaſſe,mirantem, quòd adhuc ſe mentis compote deliraret iam filius ſuus. Mox cum Aedilẽ eum C. Cæſar ſuccenſens, propter curam uerrendis uijs non adhibitam, luto inſsiſſet oppleri: congeſto per milites in prætextæ ſinũ,non defuerunt,qui interpretarẽtur, quandoque proculcatã,deſertamq; Rempub.ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius, ac uelut in gremium deuenturam. Prandente eo quondã, canis extrarius triclinio ma-*

u num

num humanam intulit, menſæq́; ſubiecit. Cœnante rurſus, bos arator decuſſo iugo, triclinium irrupit: ac fugatis miniſtris, quaſi repentè defeſſus, procidit ad ipſos accũbentis pedes, ceruicemq́; ſubmiſit. Arbor quoq; cupreſſus in agro auito ſine ulla ui tempeſtatis euulſa radicitus, atque proſtrata, inſequenti die uiridior, ac firmior, reſurrexit. At in Achaia ſomniauit, initium ſibi, ſuisq́; felicitatis futurum, ſimul ac dens Neroni exemptus eſſet: euenitq́;, ut ſequenti die progreſſus in atrium, medicus dentẽ ei oſtẽderet, recenter quidẽ exemptũ. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum conſulentẽ, ita confirmauere ſortes: ut quicquid cogitaret, uolueretq́; animo quantumlibet magnũ, id eſſe prouenturum, polliceretur. Et unus ex nobilibus captiuis Ioſephus, cum conijceretur in uincula, cõſtantiſſimè aſſeuerauit fore, ut ab eodẽ breui ſolueretur, uerùm iam Imperatore. Nuntiabantur & ex urbe præſagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietẽ, ut thenſam Iouis Opt. Max. è ſacrario in domum Veſpaſiani, & in circum deduceret. Ac non multò pòſt, comitia ſecundi Conſulatus ineunte Galba, ſtatua diui Iulij ad Orientem ſponte conuerſa: acieq́; Bebriacenſi prius, quàm cõmitteretur, duas aquilas in conſpectu omnium conflixiſſe: uictaq́; altera, ſuperueniſſe tertiam à Solis ortu, ac uictricem abegiſſe.

Aſſumptio eius ad Imperium. 6.

NEc tamen quicquã antè tentauit, promptiſſimis, atq; etiam inſtantibus ſuis, quàm ſolicitatus quorundam & ignotorũ, & abſentiũ fortuito fauore. Mœſiaci exercitus bina è tribus legionib. millia miſſa auxilio Othoni, poſtquàm iter ingreſsis nuntiatũ eſt, uictum eum, ac uim uitæ ſuæ attuliſſe: nihilò ſecius Aquileiam uſque perſeuerauerunt, quaſi rumori minus crederent. Ibi per occaſionem,

*nem, ac licentiam, omni rapinarum genere graſſati, cùm timerent, ne ſibi reuerſis reddenda ratio, ac ſubeunda pœna eſſet, conſilium inierunt eligendi, *creandiq́; Imperatoris. Neq; enim deteriores eſſe, aut Hiſpanięſi exercitu, qui Galbam, aut Prætoriano, qui Othonē, aut Germaniciano, qui Vitellium Imperatorem feciſſent. Propoſitis itaq; nominibus legatorū conſulariū, quot ubiq; tunc erāt, cùm cæteros alij alium alia de cauſa improbarēt: & quidam è legione tertia, quæ ſub exitu Neronis trāſlata ex Syria in Mœſiam fuerat, Veſpaſianum laudibus ferrent: aſſenſere cuncti, nomenq́; eius uexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt. Et tunc quidem compreſſa res eſt, reuocatis ad officiū muneris parumper. Cæterùm diuulgato facto, Tiberius Alexander præfectus Aegypti primus in uerba Veſpaſiani legiones adegit Calend. Iulij: qui principatus dies in poſterum obſeruatus eſt. Iudaicus deinde exercitus, v. Idus Iulij apud ipſum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt: iactatum exemplar epiſtolæ, ueræ ſiue falſæ defuncti Othonis ad Veſpaſianum, extrema obteſtatione ultionem mandātis, & ut Reip. ſubueniret, optantis: ſimul rumor diſsipatus, deſtinaſſe Vitellium uictorē permutare hyberna legionū, & Germanicas transferre in Orientem ad ſecuriorē, molliorem q́; militiam: præterea ex præſidibus prouinciarū Licinius Mutianus, & è regibus Vologeſus Parthus: ille depoſita ſimultate, quam in id tempus ex æmulatione non obſcurè gerebat, Syriacum promiſit exercitum: hic xl. millia ſagittariorum.*

*al's, curādi

Veræ ſiue falſæ, pro ſeu ueræ ſeu falſæ.

Miracula quædam per eum facta in initio principatus eius. 7.

S*Vſcepto igitur ciuili bello, ac ducibus, copijsq́; in Italiam præmiſsis: interim Alexādriam tranſijt, ut clau-*

ſtra Aegypti obtineret. Hic, cum de firmitate Imperij capturus auſpiciū, ædem Serapidis, ſubmotis omnibus, ſolus intraſſet: ac propitiato multum Deo, tandem ſe conuertiſſet, uerbenas, coronasq́;, & pannificia, ut illic aſſolet, Baſilides libertus obtuliſſe ei uiſus eſt: quem neq; admiſſum à quoquam, & iampridem propter neruorum ualetudinē uix ingredi, longeq́; abeſſe conſtabat. Ac ſtatim aduenere literæ, fuſas apud Cremonam Vitellij copias, ipſum in urbe interemptū nuntiantes. Autoritas, & quaſi maieſtas quædam, ut ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi deerat: hæc quoq; acceßit. E' plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentē pro tribunali pariter adierunt, orantes opem ualetudinis, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cùm uix fides eſſet rem ullo modo ſucceſſuram, ideoq́; ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palàm pro concione utrunque tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeæ in Arcadia, inſtinctu uaticinātium, effoſſa ſunt ſacrato loco uaſa operis antiqui, atque in ijs aßimilis Veſpaſiano imago.

Reſtitutio collapſæ Reipub. 8.

TAlis, tantaq́; cum fama in urbem reuerſus, acto de Iudæis triumpho, Cōſulatus octo ueteri addidit. Suſcepit & Cenſuram: ac & per totum Imperij tempus nihil habuit antiquius, quàm propè afflictam, nutātemq́; Rempublicā ſtabilire primò, deinde & ornare. Milites, pars uictoriæ fiducia, pars ignominiæ dolore, ad omnem licentiam, audaciamq́; proceſſerant. Sed & prouinciæ, ciuitatesq́; liberæ, necnon & regna quædam tumultuoſius inter ſe agebāt. Quare Vitellianorum quidem & exauto-

rauit

rauit plurimos, & coërcuit. Participibus autem uictoriæ adeò nihil extra ordinem indulſit: ut etiam legitima præmia non niſi ſerò perſoluerit. Ac ne quam occaſionem corrigendi diſciplinam prætermitteret, adoleſcentulum fragrantem unguento, cum ſibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aſpernatus, uoce etiã grauiſſima increpuit, Maluiſſem allium oboluiſſes: literasq; reuocauit. Claſſiarios uerò, qui ab Hoſtia, et Puteolis Romam pedibus per uicos commeãt, petentes cõſtitui aliquid ſibi calceariŋ nomine: quaſi parum eſſet, ſine reſponſo abegiſſe, iuſſit poſt hæc excalceatos curſitare: & ex eo curſitant. Achaiam, Lyciam, Rhodũ, Byzantium, Samum libertate adempta, item Thraciam, Ciliciam, & Comagenẽ ditionis regiæ uſq; ad id tempus in prouinciarum formam redegit. Cappadociæ propter aſſiduos Barbarorũ incurſus legiones addidit: cõſularemq; rectorem impoſuit, pro equite Romano. Deformis urbs ueteribus incẽdiŋs, ac ruinis erat: uacuas areas occupare, & ædificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cuicunque permiſit. Ipſe reſtitutionẽ Capitoliŋ aggreſſus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac ſuo collo quædam extulit: ærearumq; tabularũ tria millia, quæ ſimul conflagrauerãt, reſtituẽda ſuſcepit, undiq; inueſtigatis exemplaribus. Inſtrumentũ Imperiŋ pulcherrimum, ac uetuſtiſſimum confecit: quo continebãtur penè ab exordio urbis Senatuſconſulta, plebiſcita de ſocietate & fœdere, ac priuilegio cuicunq; conceſſis.*

* Alciatus legit, Thrachẽ Ciliciam.

Inſtrumẽtum, pro regeſto.

Opera publica per eum facta. 9.

F*Ecit & noua opera, templum Pacis foro proximum: diuiq́ue Claudiŋ in Celio monte, cœptum quidem ab Agrippina, ſed à Nerone propè funditus deſtructũ. Item amphitheatrum urbe media, ut deſtinaſſe cõpererat Au-*

guſtum. Ampliſsimos ordines, & exhauſtos cæde uaria, & contaminatos ueteri negligẽtia purgauit: ſuppleuitq́; recenſo Senatu, & equite: ſubmotis indigniſsimis, & honeſtiſsimo quoque Italicorum, ac prouincialium allecto. Atque uti notum eſſet, utrunq; ordinem non tam libertate inter ſe, quàm dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris, equitisq́; Rom. ita pronuntiauit: Non oportere maledici Senatoribus, remaledici ciuile, faſq́; eſſe.

Recenſo, pro recenſito.

Litigia per eum compendioſiſsimè deciſa. 10.

Litium ſeries ubique maiorem in modum excreuerãt, manentibus antiquis, intercapedine iuriſdictionis, accedentibus nouis, ex cõditione, tumultuq́; temporũ. Sorte elegit, per quos rapta bello reſtituerentur: quíque iudicia centumuiralia, quibus peragẽdis uix ſuffectura litigatorum ætas uidebatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentq́; ad breuiſsimum numerum.

Decretum in foeneratores. 11.

Libido, atque luxuria coërcente nullo inualuerat. Autor Senatui fuit decernendi, ut quæ ſe alieno ſeruo iunxiſſet, ancilla haberetur. Néue filiorum familiâs fœneratoribus exigẽdi crediti ius unquam eſſet: hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem. Cæteris in rebus ſtatim ab initio principatus uſque ad exitum ciuilis, & clemens.

Mediocritas originis non diſsimulata. 12.

Mediocritatem priſtinam neq; diſsimulauit unquam, ac frequenter etiam præ ſe tulit. Quin & conantes quoſdam originem Flauij generis ad cõditores Reatinos, comitemq́; Herculis, cuius monimẽtum extat uia Salaria, referre, irriſit ultro. Adeoq; nihil ornamentorum extrinſecus cupidè appetiuit, ut triũphi die fatigatus tarditate, & tædio pompæ, non reticuerit: meritò ſe plecti, qui triumphum, quaſi aut debitum maioribus ſuis, aut ſperatum

unquam ſibi, tam ineptè ſenex concupiſſet. Ac ne Tribunitiam quidem poteſtatem, & patris patriæ appellationem niſi ſerò recepit. Nam cõſuetudinem ſalutantes ſcrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiſerat.

Patientia erga criminantes. 13.

A*Micorum libertatem, cauſidicorum figuras, ac Philoſophorum contumaciam leniſſimè tulit. Licinium Mutianum notæ impudicitiæ, ſed meritorum fiducia minus ſui reuerentem, nunquam niſi clàm, & hactenus retaxare ſuſtinuit: ut apud communem aliquem amicum querens, adderet clauſulæ, Ego tamẽ uir ſum. Saluium Liberalem in defenſione diuitis rei, auſum dicere, quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus* H-S. *millies habet? & ipſe laudauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt dominationem, ac neq; aſſurgere, neq; ſalutare ſe dignantẽ, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit, canem appellare.*

Obliuio inimicitiarum contra eum. 14.

O*Ffenſarum, inimicitiarumq́; minimè memor, executor'ue, Vitellij hoſtis ſui filiam ſplendidiſſimè maritauit, dotauitq́; etiam, & inſtruxit. Trepidũ eum interdicta aula ſub Nerone, quærentemq́; quidnam ageret, aut quò abiret, quidã ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam iuſſerat. In hunc poſtea deprecantem haud ultra uerba excanduit, & quidem totidem ferè atq; eadem. Nam ut ſuſpicione aliqua, uel metu ad perniciem cuiuſquam compelleretur, tantũ abfuit, ut monẽtibus amicis cauendum eſſe Metium Pompoſianũ, quòd uulgò crederetur geneſim habere Imperatoriam, inſuper* C O S. *fecerit, ſpondens quandoque beneficij memorem futurum.*

Clementia eius in reos accuſatos. 15.

N*On temerè quis punitus inſons reperitur: niſi abſente eo, & ignaro, aut certè inuito, atq; decepto.*

Heluidio Priſco, qui reuerſum ex Syria ſolus, priuato nomine Veſpaſianum ſalutauerat, & in prætura omnibus edictis ſine honore ac mentione ulla tranſmiſerat, nõ antè ſuccenſuit, quàm altercationibus inſolentiſſimis penè in ordinem redactus. Hunc quoq;, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iuſſum, magni æſtimauit ſeruare quoquo modo, miſſis qui percuſſores reuocarent: & ſeruaſſet, niſi iam perijſſe falſò nuntiatum eſſet. Cæterùm neque cæde cuiuſque unquam lætatus, iuſtis ſupplicijs illacrymauit etiam, & ingemuit.

Auaritia eius & cupiditas. 16.

SOla eſt, in qua meritò culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus omiſſa ſub Galba uectigalia reuocaſſe: noua, & grauia addidiſſe: et auxiſſe tributa prouincijs, nonnullis & duplicaſſe: negotiationes quoque uel priuato pudẽdas propalàm exercuit, coëmendo quædam tantum, ut pluris poſtea diſtraheret. Nec candidatis quidem honores, reis'ue tam innoxijs, quàm nocentibus abſolutiones uenditare cunctatus eſt. Creditur etiã procuratorum rapaciſſimum quenq; ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promouere, quò locupletiores mox cõdemnaret: quibus quidẽ uulgò pro ſpongijs dicebatur uti, quòd quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidiſſimum tradunt, id'que exprobratum ei à ſene bubulco: Qui negata ſibi gratuita libertate *qua Imperium adeptum ſuppliciter orabat, proclamauerit, Vulpem pilum mutare, non mores. Sunt contrà qui opinẽtur ad manubias, & rapinas neceſſitate cõpulſum, ſumma ærarij, fiſciq; inopia: de qua teſtificatus ſit initio ſtatim principatus: profeſſus quadringenties millies opus eſſe, ut reſpublica ſtare poſſet. Quod et uериſimilius uidetur,

*quàm

tur, quando & male partis optimè uſus eſt.

Liberalitas & magnificentia eiuſdem. 17.

IN *omne hominum genus liberaliſsimus, expleuit cenſum Senatorium: conſulares inopes quingenis ſeſtertijs annuis ſuſtentauit: plurimas per totum orbem ciuitates terræmotu, aut incendio afflictas, reſtituit in melius.*

Cultus in omnes, & præcipue doctos, 18.

INgenia, & *artes uel maximè fouit: primus è fiſco Latinis, Græciſq; rhetoribus annua centena conſtituit. Præſtantes poëtas, necnon & artifices coëmit: item coloſsi refectorem inſigni congiario, magnaq; mercede donauit: mechanico quoq; grandes columnas exigua impenſa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remiſit, præfatus ſineret ſe plebeculam * paſcere.*

Mechanicus machinarũ artifex.

**paſcere pane*

Ludi per eum editi, & conuiuia. 19.

LVdis, *per quos ſcena Marcelliani theatri reſtituta dedicabatur, uetera quoque acroamata reuocauerat. Apollinari tragœdo quadringenta, * Pterino, Diodoroq; citharœdis ducena, nonnullis centena: quibus minimum, quadragena ſeſtertia ſuper plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur aſsiduè: ac ſæpius * rectè, ac dapſile, ut macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus dabat uiris apophoreta, ita & Calend. Martij fœminis: & tamen ne ſic quidem priſtinæ cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cibiotatē eum uocare perſeuerauerunt, cognomine unius è regibus ſuis turpiſsimarum ſordium. Sed & in funere Fauo Archimimus perſonam eius ferens, imitanſq; (ut eſt mos) facta ac dicta * uiui, interrogatis palàm procuratoribus, quanti funus & pompa conſtaret: ut audijt ſeſtertia centies, exclamauit, centum ſibi*

**Tarpeio*

**recta*

**uiri*

ſeſtertia darent, ac ſe uel in Tyberim proijcerent.

Statura corporis, & membrorum, & ualetudo eiuſdem. 20.

STatura fuit quadrata, compactis firmiſque membris, uultu ueluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacetè: Siquidem petenti, ut & in ſe aliquid diceret: Dicam, inquit, cùm uentrem exonerare deſieris. Valetudine proſperrima uſus eſt: quamuis ad tuendam eam nihil amplius quàm fauces, cæteraq; membra ſibimet ad numerum in ſphæriſterio defricaret, inediamq; unius diei per ſingulos menſes interponeret.

Vitæ ordo in principatu eius. 21.

ORdinem uitæ ferè hunc tenuit: In principatu maturius ſemper, ac de nocte uigilabat: deinde perlectis epiſtolis, officiorumq; omnium breuiarijs, amicos admittebat: ac dum ſalutabatur, & calceabat ipſe ſeſe, & amiciebat. Poſt deciſa quæcunque obueniſſent negotia, geſtationi, & inde quieti uacabat: accubante aliqua pallacarum, quas in defunctæ locum Cænidis plurimas conſtituerat: ac ſecretò in balneũ, tricliniumq; tranſibat. Nec ullo tempore facilior, aut indulgentior traditur: eaq; momenta domeſtici ad aliquid petendum magnoperè captabant.

Breuiaria, pro commentariis.

Ludi poſt cœnam, & quædam faceta eius dicta. 22.

ET ſuper cœnam autem, & ſemper alias * comiſſimus, multa ioco tranſigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ: & ſic ſcurrilis, ac ſordidæ, ut ne prætextatis quidem uerbis abſtineret. Et tamen nonnulla eius faceti ſſima extant, in quibus & hoc: Menſtrium Florum Conſularem admonitus ab eo plauſtra potius, quàm ploſtra dicenda, die poſtero Flaurum ſalutauit. Expugnatus autem à quadam, quaſi amore ſui deperiret, cum productæ pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſſet: admonente

**cum amicis: aliâs, comeſſationes,*

diſpenſatore, quemadmodum ſummam rationibus uellet referri, Veſpaſiano, inquit, adamato.

Verſus Græci per eum editi. 23.

V*Tebatur & uerſibus Græcis tempeſtiuè ſatis, * & de quodam proceræ ſtaturæ, improbiuſq; nato:* *ut

Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

Et *maximè de Cerylo liberto, qui diues admodum ob ſubterfugiendum quandoq; ius fiſci, ingenuum ſe & L*a*chetem mutato nomine cœperat efferre,* ὦ λάχης λάχης, ἐπὰν ἀποθάνης, αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς εἰρήση κήρυλος. Et *maximè tamē dicacitatē in deformibus lucris affectabat: ut inuidiam aliqua cauillatione dilueret, transferretq; ad ſales.* Q*uendam è charis miniſtris diſpenſationem cuidam, quaſi fratri, petentem cum diſtuliſſet, ipſum candidatum ad ſe uocauit: exactaq; pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinauit.* Interpellanti mox miniſtro: A*lium tibi, ait, quære fratrem: hic, quem tuum putas, meus eſt.* M*ulionem in itinere quodam ſuſpicatus ad calceandas mulas deſiliſſe, ut adeunti litigatori ſpatium moramq; præberet: interrogauit, quanti calceaſſet, pactuq; eſt lucri partem.* Reprehendenti *filio* T*ito, quòd etiam urinæ uectigal commentus eſſet, pecuniam ex prima penſione admouit ad nares ſciſcitans num odore offenderetur: & illo negante, atqui, inquit, è lotio eſt.* N*untiantibus legatis, decretam ei publicè non mediocris ſummæ ſtatuam coloſſeam: iuſſit *ut continuò ponerent, cauam manum oſtentans, & paratam baſim dicens.* A*c ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abſtinuit iocis.* N*am cùm inter prodigia cætera* M*auſoleum Cæſarum derepentè patuiſſet, & ſtella in cœlo crinita apparuiſſet: alterum ad* I*uniam* C*aluinam à gente*

μακρὰ βι. Id eſt Longū incedēs quaſſans ingentem haſtam.

ὦ λάχης. Id eſt, o Laches, Laches ubi obieris, rurſum eris Cerylus.

Penſio, pro ſolutione.

*

gente Auguſti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus eſſet. Prima quoq; morbi acceßione, ut (inquit) puto, deus fio.

Acceſsio morbi, pro παροξυσμοῖς.

Infirmitas, & mors eiuſdem. 24.

COnſulatu ſuo nono tentatus in Campania motiunculis leuibus, ac protinus urbe repetita: Cutylias, ac Reatina rura, ubi æſtiuare quotannis ſolebat, petijt. Hîc, cum ſuper urgẽtem ualetudinẽ creberrimo frigidæ aquæ uſu & inteſtina uitiaſſet: nec eo minus muneribus imperatorijs ex conſuetudine fungeretur, ut etiam legationes audiret cubans, aluo repente uſq; ad defectionem ſoluta, Imperatorem ait ſtantem mori oportere. Dumq; conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantiũ extinctus eſt VIII. *Cal. Iulij, annum gerens ætatis ſexageſimum ac nonum, ſuperq; menſem, ac diem ſeptimum.*

Præſagium de filio ſucceſſuro, 25.

COnuenit inter omnes, tam certum eum de ſua, ſuorumq; genitura ſemper fuiſſe: ut poſt aßiduas in ſe coniurationes auſus ſit affirmare Senatui, aut filios ſibi ſucceſſuros, aut neminem. Dicitur etiam uidiſſe quondam per quietem ſtateram in media parte ueſtibuli palatinæ domus poſitam examine æquo: cum in altera lance Claudius, & Nero ſtarent: in altera ipſe ac filij. Nec res fefellit: quando totidem annis, pariq; temporis ſpatio utrique imperauerunt.

C. SVETONII TRANQVILLI,

D. TITVS.

De amore omnium erga Titum. 1.

TITVS cognomine paterno, amor, ac deliciæ generis humani, tantum illi ad promerendam omnium uoluntatem uel ingenij, uel artis, uel* fortunæ ſuperfuit: & quod difficilimũ eſt, in Imperio, quando priuatus, atq; etiam ſub patre principe, ne odio quidem, nedum uituperatione publica caruit. *al's, naturæ

Ortus & educatio Titi. 2.

NAtus eſt III. Calen. Ianuarias, inſigni anno Caiana nece, prope Septizonium, ſordidis ædibus: cubiculo uerò perparuo, & obſcuro, nam manet adhuc, & oſtenditur. Educatus in aula cum Britannico ſimul, ac paribus diſciplinis, & apud eoſdem magiſtros inſtitutus. Quo quidem tempore, aiunt, Metopoſcopum, à Narciſſo Claudij liberto adhibitum, ut Britannicum inſpiceret, conſtantiſſimè affirmaſſe: illum quidem nullo modo, cæterùm Titum, qui tũc propè aſtabat, utiq; imperaturum. Erant autem adeò familiares, ut de potione, qua Britannicus hauſta perijt, Titus quoq; iuxta cubans guſtaſſe credatur, graui q; morbo *afflictatus diu. Quorum omniũ mox memor, ſtatuam ei auream in palatio poſuit, & alteram ex ebore equeſtrem, quæ Circenſi pompa hodie quoq; præfertur, dedicauit, proſecutusq; eſt. * al's, afflictus

Virtus eius, & ſcientia. 3.

IN puero ſtatim corporis, animiq; dotes exſplẽduerũt: magis ac magis deinceps per ætatis gradus: forma egregia Explendeſcere, ꝑ eminere.

gia, & cui non minus autoritatis ineſſet, quàm gratiæ: præcipuum robur, quanquam neque procera ſtatura, & uētre paulò proiectiore, memoria ſingularis, docilitas ad omnes ferè tum belli, tum pacis artes. Armorum & equitandi peritiſsimus, Latinæ, Græcæq; linguæ, uel in orando, uel in fingendis poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem uſque: ſed ne muſicæ quidem rudis, ut qui cantaret, & pſalleret iucundè, ſcienterq́;. E pluribus comperi, notis quoque excipere uelociſſimè ſolitum, cum amanuenſibus ſuis per ludum, iocumq́; certantem imitari chirographa quæcunq; uidiſſet: ac profiteri, ſæpe ſe maximum falſarium eſſe potuiſſe.

Vxores eius, honores, atque uictoriæ. 4.

T*Ribunus militum & in Germania & in Britannia meruit ſumma induſtria, nec minore modeſtia, & fama: ſicut apparet ex imaginum eius multitudine, ac titulis per utranq; prouinciam. Poſt ſtipendia, foro operam dedit, honeſtam magis, quàm aſſiduam. Eodemq́; tempore Arricidiã Tertullo patre equite Rom. ſed præfecto quondam prætoriarum cohortium, duxit uxorem: & in defunctæ locum Martiam * Furnillam ſplendidi generis: cum qua, ſublata filia, diuortium fecit. Ex quæſturæ deinde honore legioni præpoſitus, Taricheam, & Gamalam urbes ualidiſsimas Iudææ in poteſtatē redegit: equo quadam acie ſub feminibus amiſſo, alteroq́; inſcenſo, cuius rector contra ſe dimicans occubuerat.*

*al's, Fuluiã

Hieroſolyma expugnata. 5.

G*Alba mox tenēte Rempub. miſſus ad gratulandum, quaqua iret, conuertit homines: quaſi adoptionis gratia arceſſeretur, Sed ubi turbari rurſus cuncta ſenſit, rediȷt ex itinere: aditoq́; Paphiæ Veneris oraculo, dum de na*

de nauigatione conſulit, etiam de Imperij ſpe confirmatus eſt. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, nouiſſima Hieroſolymorum oppugnatione * VII. *propugnatores totidem ſagittarum confecit ictibus: cepitq́; eam natali filiæ ſuæ, tanto militum gaudio, ac fauore, ut in gratulatione Imperatorem eum conſalutauerint, & ſubinde decedentē prouincia detinuerint, ſuppliciter, necnon & minaciter efflagitantes, ut remaneret, aut ſecū omnes pariter abduceret. Vnde nata ſuſpicio eſt, quaſi deſciſceret à patre, Orientisq́; regnū ſibi uendicare tentaſſet. Quam ſuſpicionem auxit, poſtquam Alexandriam petens, in conſecrando apud Memphim boue* * *Apide diadema geſtauit. de more ſiquidem, rituq́; priſcæ religionis: ſed non deerant, qui ſecus interpretarentur. Quare feſtinans in Italiam, cùm Rhegium, dehinc Puteolos oneraria naue appuliſſet, Romam inde contendit expeditiſſimus: inopinantiq́; patri, uelut arguens rumorum de ſe temeritatem, Veni, inquit, pater ueni.*

* XII.

* Api

Adminiſtratio Imperii. 6.

NEque ex eo deſtitit participem, atque etiam tutorem Imperij agere. Triumphauit cum patre, Cenſuramq́; geſſit unà. Eidem collega & in tribunitia poteſtate, & in ſeptem conſulatibus fuit. Receptaq́; ad ſe propè omnium officiorum cura, cum patris nomine & epiſtolas ipſe dictaret, & edicta conſcriberet, orationesq́; in Senatu recitaret, etiam Quæſtoris uice, præfecturam quoq́; prætorij ſuſcepit, nunquā ad id tempus, niſi ab equite Rom. adminiſtratam. Egitq́; aliquanto inciuilius, & uiolentius. Siquidem ſuſpectiſſimum quenq́; ſibi, ſubmiſſis qui per theatra, & caſtra, quaſi conſenſu ad pœnam depoſcerentur, haud cunctanter oppreſſit. In his Aulum Cecinnam conſular

ſularem uirum, uocatum ad cœnam, ac uixdum triclinio egreſſum, confodi iuſsit: Sanè urgente diſcrimine, cùm etiam chirographum eius præparatæ apud milites coniurationis deprehendiſſet. Quibus rebus ſicut in poſterum ſecuritati ſatis cauit, ita ad præſens plurimum contraxit inuidiæ: ut non temere quis, tam aduerſo rumore, magisq́; inuitis omnibus tranſierit ad principatum.

Mutatio in melius. 7.

PRæter ſæuitiam, ſuſpecta in eo etiam luxuria erat: quòd ad mediam noctem comeſſationes cum profuſiſſimo quoq; familiarium extēderet. Nec minus libido, propter exoletorum, & ſpadonum greges, propter'que inſignem reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suſpecta & rapacitas: quòd conſtabat in concionibus patrijs nundinari, præmiariq́; ſolitū. Deinde propalàm alium Neronem & opinabantur & prædicabant. At illi ea fama pro bono ceſsit, conuerſaq́; eſt in maximas laudes: neq; ullo uitio reperto, & cōtrà uirtutibus ſummis. Conuiuia inſtituit iucunda magis, quàm profuſa. Amicos elegit, quibus etiā poſt eum principes, ut & ſibi & Reip. neceſſarijs acquieuerūt: præcipueq́; ſumptā ſibi Berenicen, ſtatim ab urbe dimiſit inuitus inuitā. Quoſdā è grauiſsimis delicatorum, quanquam tam artifices ſaltationis, ut mox ſcenam tenuerint, non modò fouere prolixius, ſed ſpectare in publico omni cœtu ſuperſedit. Nulli ciuium quicquam ademit: abſtinuit alieno, ut ſi quis unquam: ac ne conceſſas quidem, ac ſolitas collationes recepit. Et tamen nemine ante ſe munificētia minor. Amphitheatro dedicato, thermisq́; iuxtà celeriter extructis, munus edidit apparatiſsimum, largiſsimumq́;. Dedit & nauale prælium in ueteri naumachia: ibidē & gladiatores: atque

Vt ſi quis unquam, pro ut qui maxime.

atq; uno die quinque millia omne genus ferarum.

Natura beneuolentiſsimus. 8.

NAtura autem beneuolentiſsimus, cùm ex inſtituto Tiberij omnes dehinc Cæſares beneficia à ſuperioribus conceſſa principibus, aliter rata non haberēt, quàm ſi eadem ijſdem et ipſi dediſsent: primus præterita omnia uno confirmauit edicto: nec à ſe peti paſſus eſt. In cæteris uerò deſiderijs animum hominum obſtinatiſsimè tenuit: ne quem ſine ſpe dimitteret. Quin & admonentibus domeſticis, quaſi plura polliceretur, quàm præſtare poſſet: Non oportere, ait, quenquam à ſermone principis triſtē diſcedere. Atque etiam recordatus quondam ſuper cœnam, quòd nihil cuiquam toto die præſtitiſſet, memorabilem illam, meritoq; laudatam uocem edidit: Amici, diem perdidi. Populum in primis uniuerſum tanta per omnes occaſiones comitate tractauit: ut propoſito gladiatorio munere, non ad ſuum, ſed ad ſpectantium arbitrium editurum ſe profeſſus ſit. Et planè ita fecit. Nam neq; negauit quicquam petentibus: & ut quæ uellent, peterent, ultrò adhortatus eſt. Quin & ſtudium armaturæ Thracū præ ſe ferens, ſæpe cum populo & uoce, & geſtu, ut fautor, cauillatus eſt: uerùm maieſtate ſalua, nec minus æquitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, nonnunquam in thermis ſuis, admiſſa plebe, lauit. Quædam ſub eo fortuita ac triſtia acciderunt: ut conflagratio Veſeui montis, in Campania: & incendium Romæ, per triduum, totidemq; noctes: item peſtilentia quanta non temerè aliâs. In his tot aduerſis, ac talibus, non modò principis ſolicitudinem, ſed & parentis affectum *unicum præſtitit: nunc conſolando, per edicta: nunc opitulando, quatenus ſuppeteret facultas. Curatores reſtituendæ Campaniæ è Conſu

*unicè

lariū numero ſorte duxit. Bona oppreſſorum in Veſe-uio, quorum hæredes non extabant, reſtitutioni afflictarū ciuitatum attribuit. Vrbis incēdio nihil, niſi ſibi publicè perijſſe teſtatus, cuncta prætoriorum ſuorum ornamenta operibus, ac tēplis deſtinauit: præpoſuitq́; complures ex equeſtri ordine, quò quæq; maturius peragerentur. Medendæ ualetudini, leniēdisq́; morbis, nullā diuinā, humanamq́; opē non adhibuit, inquiſito omnium ſacrificiorum remediorumq́; genere. Inter aduerſa temporū, et delatores, mandatoresq́; erant ex licētia ueteri. Hos aßiduè in foro flagellis, ac fuſtibus cæſos, ac nouißimè traductos per amphitheatri arenam, partim ſubijci in ſeruos, ac uenire *inſulas *imperauit: partim in aſperrimas *inſularum auehi. Vtq́; etiā ſimilia quādoq; auſuros perpetuò coërceret, uetuit: inter cætera, de eadem re pluribus legibus agi, quærí'ue de cuiuſquam defunctorum ſtatu, ultra certos annos.*

Clementia eius, & manſuetudo. 9.

Pontificatum maximum ideò ſe profeſſus accipere, ut puras ſeruaret manus, fidem præſtitit: nec autor poſthac cuiuſquā necis, nec conſcius, quāuis interdum ulciſcēdi cauſa non deeſſet: ſed periturum ſe potius, quàm *puniturum **perditurum adiurans. Duos patricij generis conuictos in affectatione Imperij, nihil amplius, quàm ut deſiſterēt, monuit, dicens principatum fato dari: ſi quid prætereà deſiderarent, promittens ſe tributurum: & confeſtim quidem ad alterius matrē, quæ procul aberat, curſores ſuos miſit, qui anxiæ filium ſaluum nuntiarēt. Cæterùm ipſos non ſolùm familiari cœnæ adhibuit, ſed & inſequenti die gladiatorū ſpectaculo circa ſe ex induſtria collocatis, oblata ſibi ornamēta pugnātium inſpicięda porrexit. Dicitur etiā cognita utriuſq; genitura, imminere ambobus pericul*

periculum affirmaſſe,uenturũ quandoq; & ab alio: ſicut euenit. Fratrem inſidiari ſibi non deſinẽtem,ſed penè ex profeſſo ſolicitantẽ exercitus,meditantem fugam,nec occidere,neq; ſeponere,ac ne in minore quidẽ honore habere ſuſtinuit:ſed ut à primo Imperij die,conſortem,ſucceſſoremq́; teſtari perſeuerauit:nõnunquã ſecretò lacrymis,et precibus orans,ut tandẽ mutuo erga ſe animo uellet eſſe.

Geſta per eum in ſua morte. 10.

INter hæc morte præuentus eſt, maiore hominum damno,quàm ſuo. Spectaculis abſolutis,in quorum fine, populo coram ubertim fleuerat, Sabinos petit aliquantò triſtior: quòd ſacrificanti hoſtia aufugerat, quodq́; tempeſtate ſerena tonuerat. Deinde ad primã ſtatim manſionem febrim nactus, cùm inde lectica transferretur,ſuſpexiſſe dicitur dimotis *plagulis cœlum:multumq́; conqueſtus,eripi ſibi uitã immerẽti. Neq; enim extare ullũ ſuum factum pœnitendũ,excepto duntaxat uno:id quale fuerit, neq; ipſe tunc prodidit,neq; cuiquã facilè ſuccurrit. Quidam opinantur cõſuetudinem recordatũ,quam cũ fratris uxore habuerit. Sed nullã habuiſſe perſanctè Domitia iurabat:haud negatura, ſi qua omnino fuiſſet:imò etiã gloriatura,quod illi promptiſsimũ erat in omnibus probris.

Tempeſtas, in bonã partem.

*Aliàs,pa-
lulis

Locus & tempus mortis eiuſdem. 11.

EXceßit in eadẽ,qua pater,uilla, Idibus Septembris, poſt bienniũ,ac mẽſes duos,dieſq́; xx. quã ſucceſſerat patri,altero et quadrageſimo ætatis anno. Quod ut palã factũ eſt,nõ ſecus atq; in domeſtico luctu mœrentibus publicè cunctis, Senatus prius,quàm edicto cõuocaretur,ad curiã cucurrit:obſeratiſq́; adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit,laudeſq́;,quantas congeßit ne uiuo quidem unquam,atq; præſenti.

C. SVETONII TRANQVILLI, FLAVIVS DOMITIANVS.

Domitiani ortus & adoleſcentia. 1.

DOMITIANVS *natus eſt* IX. *Cal. Nouembris, patre* COS. *deſignato, inituroq; menſe inſequenti honorem, regione urbis ſexta, ad* Malum Punicum, *domo, quam poſteà in templum gentis* Flauiæ *conuertit.* Pubertatis, *ac primæ adoleſcentiæ tempus, tanta inopia, tantaq; infamia geßiſſe fertur, ut nullum uas argenteum in uſu haberet.* Satisq; *conſtat* Clodium Pollionem *prætorium uirum, in quem eſt poëma* Neronis, *quod inſcribitur* Luſcio, *chirographũ eius conſeruaſſe, & nonnunquam protuliſſe, noctẽ ſibi pollicentis: nec defuerunt, qui affirmarent corruptum* Domitianum *& à* Nerua *ſucceſſore: mox ſub* Bello Vitelliano *cõfugit in* Capitolium, *cum patruo* Sabino, *ac parte præſentium copiarũ: ſed irrumpentibus aduerſarijs, & ardente tẽplo, apud æditũ clã pernoctauit: ac manè* Iſiaci *celatus habitu, interq; ſacrificulos uanæ ſuperſtitionis, cũ ſe trans* Tiberim *ad condiſcipuli ſui matrẽ comite uno cõtuliſſet, ita latuit, ut ſcrutantibus qui ueſtigia ſubſecuti erant, deprehendi non potuerit.* Poſt *uictoriã demũ progreſſus, &* Cæſar *cõſalutatus honorem præturæ urbanæ cũ conſulari poteſtate ſuſcepit titulo tenus: quam iuriſdictionem ad collegã proximum tranſtulit.* Cæterùm *omnẽ uim dominationis tã licenter exercuit, ut iam tum, qualis futurus eſſet, oſtenderet.*

Ne

Ne exequar ſingula, cõtrectatis multorũ uxoribus, Do*mitiam Longinam Aelio Lamiæ nuptam etiam in matrimonium abduxit: atque uno die ſuper* xx. *urbana officia, atq; peregrina diſtribuit: mirari ſe Veſpaſiano dictitante, quòd ſucceſſorem non & ſibi mitteret.*

Geſta per eum ante principatum. 2.

EXpeditionem quoq; *in* Galliam, Germaniasq;, *neque neceſſariam, & diſſuadentibus paternis amicis inchoauit: tantum ut fratri ſe & operibus, & dignatione adæquaret. Ob hæc correptus, quò magis ætatis, & conditionis admoneretur, habitabat cum patre unà, ſellamq; eius ac fratris, quoties prodirent, lectica ſequebatur: ac triumphum utriuſque Iudaicum, equo albo comitatus eſt. In ſex cõſulatibus, non niſi unum ordinariũ geſſit: eumq; cedente, & ſuffragãte fratre. Simulauit & ipſe mirè modeſtiam: in primisq; poeticæ ſtudium, tam inſuetum antea ſibi, quàm poſteà ſpretum, & abiectũ: recitauitq; etiam publicè. Nec tamẽ eo ſecius, cùm* Vologeſus *Parthorum rex auxilia aduerſus* Alanos, *ducemq; alterũ ex* Veſpaſiani *liberis depopoſciſſet, omni ope contendit, ut ipſe potißimùm mitteretur. Et quia diſcuſſa res eſt, alios* Oriẽtis *reges, ut idem poſtularent, donis ac pollicitationibus ſollicitare tentauit. Patre defuncto, diu cunctatus, an duplum donatiuum militi donaret, nunquam iactare dubitauit, relictum ſe principem* Imperij, *ſed fraudem teſtamẽto adhibitam. Neq; ceſſauit ex eo inſidias ſtruere fratri clàm, palamq;: quoad correptum graui ualetudine prius, quàm planè efflaret animã, pro mortuo deſeri iußit: defunctũq; illo, præter quàm cõſecrationis, honore dignatus, ſæpe etiam carpſit obliquis orationibus, & edictis.*

Geſta per eum in initio principatus. 3.

INter initia principatus, quotidie ſecretum ſibi horarium ſumere ſolebat: nec quicquam amplius, quàm muſcas captare, ac ſtylo præacuto configere: ut cuidã interroganti, eſſet'ne quis intus cũ Cæſare, non abſurdè reſponſum ſit à Vibio Criſpo: ne muſca quidẽ. Deinde uxorem ſuam Domitiam, ex qua in ſecundo ſuo Conſulatu filium tulerat, alteroq; anno cõſalutauerat ut Auguſtam, eãdem Paridis hiſtrionis amore deperditam, repudiauit: intraq; breue tẽpus impatiens diſsidij, quaſi efflagitante populo, reduxit. Circa adminiſtrationẽ Imperij aliquandiu ſe uarium præſtitit: miſtura quoq; inæquabili uitiorũ atq; uirtutũ, donec uirtutes quoq; in uitia deflexit: quantũ coniectare licet, ſup ingenij naturã, inopia rapax, metu ſæuus.

Spectacula per eum edita, ac eius liberalitas. 4.

*SPectacula magnifica aſsiduè, & ſumptuoſa edidit, nõ in amphitheatro modò, uerùm et in Circo: ubi præter ſolennes bigarum, quadrigarumq; curſus, præliũ duplex etiam equeſtre, ac pedeſtre cõmiſit: atq; in amphitheatro nauale quoq;. Nam uenationes, gladiatoresq; & noctibus ad lychnuchos: nec uirorum modò pugnas, ſed & fœminarum. Prætereà quæſtorijs muneribus, quæ olim omiſſa reuocauerat, ita ſemper interfuit, ut populo poteſtatem faceret, bina paria è ſuo ludo poſtulandi, quæ nouiſsima aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorũ ſpectaculũ ante pedes eius ſtabat puerulus coccinatus, portentuoſo paruoq; capite, cum quo plurimũ fabulabatur, nonnonquam ſerio. Auditus eſt certè, dũ ex eo quæreret, ecquid ſciret, * & quid ſibi uiſum eſſet, ordinatione proxima Aegypto præficere Metium Rufum. Edidit nauales pugnas penè iuſtarũ claſsium, effoſſo & *circunducto iuxta Tyberim lacu: atq; *inter maximos imbres proſpectauit.*

* & ecquid

* circunſtructo

* in thermis

Fecit

Fecit & ludos ſeculares: computata ratione tēporum ab anno, non quo Claudius proximè, ſed olim Auguſtus ediderat. In his Circēſium die, quò facilius centū miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatijs ad quina corripuit. Inſtituit & quinquennale certamen, Capitolino Ioui triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum, & aliquanto plurium, quàm nūc eſt, coronatorū. Certabāt etiam & proſa oratione Græcè, Latineq́;: ac præter citharœdos chorocithariſtæ quoq́;, & pſallocithariſtæ. In ſtadio uerò curſu etiam uirginis certamini præſedit crepidatus, purpureaq́; amictus toga, Germanicā capite geſtās coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis, Mineruæq́;: aſſidentibus Diali ſacerdote, & collegio Flauialiū pari habitu: niſi quòd illorū coronis inerat & ipſius imago. Celebrabat & in Albano quotānis Quinquatria Mineruæ, cui collegiū inſtituerat: ex quo ſorte ducti magiſterio fungerentur, redderentq́; eximias uenationes, & ſcenicos ludos, ſuperq́; oratorū ac poëtarū certamina. Congiarium populo nummorū trecentorum ter dedit: atque inter ſpectacula muneris largiſſimū epulum. Septimōtiali ſacrorum quidē die, Senatui, equitiq́; panarijs, plebeijs, ſportellis cū obſonio diſtributis, initiū ueſcēdi primus fecit: die q́; pximo omne genus rerū miſſilia ſparſit: & quia pars maior intra popularia deciderat, qnquagenas teſſeras in ſingulos cuneos equeſtris, ac ſenatorij ordinis pnūtiauit.

Opera publica per eum facta. 5.

PLurima, & ampliſſima opera incendio abſumpta reſtituit: in queis & Capitolium, quod rurſus arſerat: ſed omnia ſub titulo tantum ſuo, ac ſine ulla priſtini autoris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio cuſtodi Ioui, & forum quod nunc Neruæ uocatur. Item

*methodiũ *Flauiæ templum gentis, & ſtadium, & *odeum, & nau machiam: è cuius poſteà lapide maximus circus, deuſtis utrinque lateribus extructus eſt.*

Expeditiones per eum ſuſceptæ. 6.

E*Xpeditiones partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſariò. Sponte in Cattos, neceſſariò unam in Sarmatas, legione cum legato ſimul cæſa. In Dacos duas, primam Oppio Sabino conſulari oppreſſo, ſecundã Cornelio Fuſco præfecto cohortium prætorianarum, cui belli ſummã commiſerat. De Cattis, Dacisq́; poſt uaria prælia, duplicem triumphum egit. De Sarmatis lauream modò Capitolino Ioui retulit. Bellum ciuile motum à L. Antonio ſuperioris Germaniæ præſide confecit abſens felicitate mira: cùm ipſa dimicationis hora reſolutus repentè Rhenus, tranſiturus ad Antonium copias Barbarorum inhibuiſſet. De qua uictoria prius præſagijs, quàm nuntijs comperit. Siquidem ipſo, quo dimicatum eſt, die, ſtatuam eius Romæ inſignis aquila circumplexa' pennis, clangores lætiſsimos edidit: paulo'que pòſt occiſum Antonium adeò uulgatum eſt, ut caput eius quoque apportatum uidiſſe ſe plerique contenderent.*

Quædam inſtituta & ordinata per eum. 7.

Nouare, pro mutare.

M*Vlta etiam in communi rerum uſu nouauit. Sportulas publicas ſuſtulit, reuocata cœnarum rectarum conſuetudine. Duas Circenſibus gregum factiones aurati, purpureiq́; pãni ad quatuor priſtinas addidit. Interdixit hiſtrionibus ſcenam, intra domum quidem exercendi artem iure conceſſo. Caſtrari mares uetuit. Spadonum, qui reſiduĩ apud mangones erãt, pretia moderatus eſt. Ad ſummam quondam ubertatem uini, frumenti uerò inopiam, exiſtimans nimio uinearũ ſtudio negligi arua,*

edixit

edixit ne quis in Italia nouellaret: utq; in prouincijs uineta ſucciderentur, relicta (ubi plurimùm) dimidia parte: nec exequi rẽ perſeuerauit. Quædam ex maximis officijs inter libertinos, militesq; Ro. cõmunicauit. Geminari legionũ caſtra prohibuit: nec plus, quàm mille nummos à quoquam ad ſigna deponi: quòd L. Antonius apud duarum legionum hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepiſſe etiam ex depoſitorum ſumma uidebatur. Addidit & quartum ſtipendium militi, aureos ternos.

Diligentia eius & induſtria in iure dicendo. 8.

*IVs diligenter, & induſtriè dixit. Plerunq; & in foro pro tribunali extra ordinem ambiſioſas Centum uirorum ſentẽtias reſcidit. Recuperatores, ne ſe ſemper perſuaſorijs aſſertionibus accommodarent, identidem admonuit. Nummarios iudices cum ſuo quenq; cõſilio notauit. Autor & Tribunis pleb. fuit, Aedilem ſordidum repetundarum accuſandi, iudicesq; in eum à Senatu petendi. Magiſtratibus quoq; urbicis, prouinciarumq; præſidibus coërcendis, tantum curæ adhibuit, ut neque modeſtiores unquam, neq; iuſtiores extiterint: è quibus pleroſq; poſt illum reos omnium criminũ uidimus. Suſcepta morũ correctione, licẽtiam theatralem promiſcuè in equite ſpectandi inhibuit. Scripta famoſa, uulgoq; edita, quibus primores uiri, ac fœminæ notabãtur, aboleuit nõ ſine autorum ignominia. Quæſtorium uirum, quòd geſticulãdi, ſaltandiq; ſtudio teneretur, mouit Senatu. Probroſis fœminis lecticæ uſum ademit: iusq; capiendi legata, hæreditatesq;. Equitem Rom. ob reductam in matrimonium uxorem, cui *demiſſæ adulterij crimen intenderat, eraſit iudicum albo. Quoſdam ex utroq; ordine lege Scatinia cõdemnauit. Inceſta Veſtalium uirginum, à patre ſuo quoque, &* *dimiſſæ

x 5 fratre

fratre neglecta, uariè ac ſeuerè coërcuit: priora capitali ſupplicio, poſteriora more ueteri. Nam cùm Occellatis ſororibus, item Varonillæ liberũ mortis permiſiſſet arbitrium, corruptoresq́; earum relegaſſet: mox Corneliam uirginem maximam, abſolutam olim, dehinc longo interuallo repetitã, atq; conuictam, defodi imperauit. Stupratoresq́; uirgis in comitio ad necem cædi, excepto prætorio uiro: cui dubia etiamnum cauſa, & incertis quæſtionibus, atq; tormentis de ſemet profeſſo, exilium indulſit: ac nequa religio Deûm impune cõtaminaretur, monimentum, quod libertus eius è lapidibus templo Capitolini Iouis deſtinatis filio conſtruxerat, diruit per milites: oſſaq́; & reliquias, quæ inerant, mari merſit.

Clementia eius, & largitas in initio principatus. 9.

INter initia uſqueadeo ab omni cæde abhorrebat, ut abſente adhuc patre, recordatus Vergilij uerſum,

Impia quàm cæſis gens eſt epulata iuuencis:

edicere deſtinauerit, ne boues immolarentur. Cupiditatis quoq;, atq; auaritiæ uix ſuſpicionem ullam, aut priuatus unquam, aut princeps aliquandiu dedit: imò è diuerſo magnæ ſæpe non abſtinẽtiæ modò, ſed etiã liberalitatis experimẽta. Omnes circa ſe largiſſimè ꝓſecutus, nihil prius, aut acrius monuit, quàm ne quid ſordidè faceret. Relictas ſibi hæreditates ab ijs, quibus liberi erant, non recepit. Legatũ etiam ex teſtamẽto Ruſcij Cepionis, qui cauerat, ut quotannis ingredientibus curiam Senatoribus, certam ſummam uiritim præſtaret hæres ſuus, irritũ fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud ærarium pependiſſent, uniuerſos * diſcrimine liberauit: nec repeti, niſi intra annũ, eáq; cõditione permiſit, ut accuſatori, qui cauſam nõ teneret, exiliũ pœna eſſet. Scribas quæſtorios ne

*crimine

Teneret, pro, uinceret.

gotiant

gotiantes ex conſuetudine,ſed contra Clodiam legem,uenia in præteritum donauit.Subciſiua,quæ diuiſis per ueteranos agris carptim ſuperfuerunt, ueteribus poſſeſſoribus,ut uſucapta conceßit.Fiſcales calumnias,magna calumniantium pœna repreßit: ferebaturq́; uox eius: Princeps qui delatores non caſtigat,irritat.

Sæuitia,& crudelitas eius in plurimos. 10.

*SEd neq; in clementiæ, neq; in abſtinentiæ tenore permanſit:& tamen aliquantò celerius ad ſæuitiam deſciuit,quàm ad cupiditatem.Diſcipulum Paridis pantomimi *puberem adhuc, etiam tum maximè ægrum, quòd arte formaq́; non abſimilis magiſtro uidebatur, occidit. Item Hermogenē Tarſenſem,propter quaſdā in hiſtoria figuras:librarijs etiam,qui eam deſcripſerant,crucifixis.Patremfamilias,quòd Thracem Mirmiloni parem,munerario imparem dixerat,detractum è ſpectaculis in arenam, canibus obiecit, cum hoc titulo: Impiè locutus parmularius.Cōplures Senatores,in his aliquot cōſulares, interemit: ex quibus Ciuicam Cerealem in ipſo Aſiæ proconſulatu,Saluidienū Orfitum, Acilium Glabrionem exilio quaſi molitores nouarū rerum. Cæteros leuißima quenq; de cauſa:Aelium Lamiam,ob ſuſpicioſos quidem, uerùm & ueteres, & innoxios iocos:quòd poſt abductam uxorem laudāti uocem ſuam, Heu taceo dixerat:quodq́; Tito hortanti ſe ad alterum matrimonium reſponderat,μὴ καὶ σὺ γαμῆσαι θέλεις;Saluiū Cocceanū,quòd Othonis Imperatoris patrui ſui diem natalē celebrauerat:Metiū Pompoſianum, quòd habere Imperatoriam geneſim uulgò ferebatur: & quòd depictum orbem terræ in membranas, concioneſq́; regum,ac ducum ex Tito Liuio circūferret: quodq́; ſeruis nomina Magonis & Annibalis indidiſſet.*

* pauperem

Molitores, à moliendo.

Sallu

Sallustium Lucullum Britanniæ legatum, quòd lanceas nouæ formæ appellari Luculleas paſſus eſſet. Iunium Ruſticū, quòd Peti Traſeæ, & Eluidij Priſci laudes edidiſſet, appellaretq́; eos ſanctiſsimos uiros: cuius criminis occaſione, Philoſophos omnes urbe, Italiaq́; ſubmouit. Occidit & Eluidiū filiū, quòd quaſi ſcenico exodio ſub perſona Paridis & Oenones diuortium ſuum cum uxore tractaſſet. Flauium Sabinum alterū è patruelibus, quòd eum comitiorum conſulariū die deſtinatum, perperam præco non Conſulem, ad populum, ſed Imperatorē pronuntiaſſet. Verùm aliquanto pòſt ciuilis belli uictoriam ſæuior, pleroſq́; partis aduerſæ, dudum etiam latentes conſcios, inueſtigato nouo quæſtionis genere diſtorſit: immiſſo per obſcœna igne. Nōnullis & manus amputauit. Satiſq́; conſtat duos ſolos è notioribus uenia donatos, Tribunum lati clauium, & Centurionē: qui ſe, quò facilius expertes culpæ oſtenderēt, impudicos probauerāt: & ob id neq; apud ducem, nec apud milites ullius momenti eſſe potuiſſe.

Item eiuſdem ſæuitia, & crudelitas. 11.

ERat autem nō ſolum magnæ, ſed & callidæ, inopinatæq́; ſæuitiæ. Autorem ſummarum pridie quàm cruci figeret, in cubiculum uocauit: aſsidere in thoro iuxtà coēgit, ſecurum hilaremq́; dimiſit, partibus etiam de cœna dignatus eſt. Aretinum Clemētem conſularem uirum, è familiaribus, & emiſſarijs ſuis capitis cōdemnaturus, in eadem, uel etiam in maiore gratia habuit, quoad nouiſsimè ſimul geſtanti conſpecto delatore eius: Vis, inquit, hunc nequiſsimum ſeruum cras audiamus? Et quò contemptius abuteretur patientia hominum, nunquam triſtiorē ſententiam, ſine præfatione clementiæ, pronuntiauit: ut nō aliud iam certius atrocis exitus ſignum eſſet, quàm principij lenitas.

nitas. Quoſdam maieſtatis reos in curiam induxerat: & cùm prædixiſſet experturum ſe illa die, quàm charus Senatui eſſet, facilè perfecerat, ut etiam more maiorum puniendi condẽnarẽtur: deinde atrocitate pœnæ cõterritus, ad leniendam inuidiam interceßit, his uerbis: (neq; enim ab re fuerit ipſa cognoſcere) Permittite Patres Conſcriti à pietate ueſtra impetrari, quod ſcio me difficulter impetraturum, ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam & parcetis oculis ueſtris: & intelligent me omnes, Senatui interfuiſſe.

Rapinæ, & extorſiones eius. 12.

EX hauſtus operũ, ac munerum impenſis, ſtipendioq́;, quod adiecerat: tentauit quidem, ad releuandos caſtrenſes ſumptus, militum numerum diminuere. Sed cùm obnoxium ſe Barbaris per hoc animaduerteret: neque ſecius eo in explicãdis oneribus omnibus hæreret: nihil penſi habuit, quin prædaretur omnimodo bona uiuorum, & mortuorum uſquequaq;: quolibet et accuſatore, & crimine corripiebantur. Satis erat obijci qualecunque factum, dictumq́; aduerſum maieſtatem principis. Confiſcabantur alienißimæ hæreditates: uel exiſtente uno qui diceret, audiſſe ſe ex defuncto, cùm uiueret, hæredem ſibi Cæſarem eſſe. Præter cæteros Iudaicus fiſcus acerbißimè * actus eſt: ad quẽ deferebãtur, qui uelut profeßi, Iudaicam intra urbem uiuerent uitam, uel dißimulata origine impoſita genti tributa non pependiſſent. Interfuiſſe me adoleſcentulum memini, cùm à procuratore, frequentißimoq́; conſilio inſpiceretur nonagenarius ſenex, an circunſectus eſſet. Ab iuuenta minimè ciuilis, animi confidens etiam, & tum uerbis, tum rebus immodicus. Cenidi patris concubinæ ex Hiſtria reuerſæ, oſculumq́;, ut aſſueuerat, offerenti,

*exactus eſt

offerenti, manum præbuit. Generum fratris indignè ferens, albatos & ipſum miniſtros habere, proclamauit: ὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.

Id eſt, Bonum non eſt, multorũ dominatio.

Elatio eius,& uana gloria. 13.

PRincipatum uerò adeptus, neque in Senatu iactare dubitauit, & patri ſe, & fratri Imperium *dediſſe: illos ſibi reddidiſſe.* Neque *in reducenda poſt diuortium uxore edicere, uocatam eam in puluinar ſuum: acclamari etiam in amphitheatro epulari die libenter audit:* Domino, & Dominæ *feliciter.* Sed & *Capitolino certamine cunctos ingenti conſenſu precantes, ut* Palfurium Suram *reſtitueret, pulſum olim* Senatu, *ac tunc de oratoribus coronatum: nullo reſponſo dignatus, tacere tantummodo iuſsit, uoce præconis.* Pari *arrogantia, cùm procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit:* Dominus, & Deus *noſter ſic fieri iubet.* Vnde *inſtitutum poſthac, ut ne ſcripto quidem, ac ſermone cuiuſquam appellaretur aliter.* Statuas *ſibi in* Capitolio *non niſi aureas, & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi.* Ianos, *arcusq́; cum quadrigis, & inſignibus triumphorum per regiones urbis, tantos, aut tot extruxit: ut cuidam Græcè inſcriptum arcui ſit,* Aream, & Caluitium. *Conſulatus* XVII. *cepit, quod ante eum nemo.* Ex *quibus ſeptem medios continuauit: omnes autem penè titulo tenus geßit: nec quenquam ultra* Calendas Maij: *plures ad* Idus *uſque* Ianuarias. Poſt *autem duos triumphos,* Germanici *cognomine aſſumpto,* Septembrem *menſem, &* Octobrem *ex appellationibus ſuis,* Germanicum, Domitianumq́; *tranſnominauit: quòd altero ſuſcepiſſet* Imperium, *altero natus eſſet.*

Coniu

Coniuratio contra eum facta,& ſuſpicio mortis,quam habebat, 14.

PEr hæc terribilis cunctis,& inuiſus,tandem oppreſſus eſt amicorum libertorumq; intimorum conſpiratione,ſimul & uxoris. Annum,diemq; ultimũ uitæ iampridem ſuſpectum habebat,horam etiam, necnon & genus mortis. Adoleſcentulo Chaldæi cuncta prædixerant. Pater quoq; ſuper cœnam quandam fungis abſtinentem palàm irriſerat,ut ignarum ſortis ſuæ, quòd non ferrum potius timeret. Quare pauidus ſemper,atq; anxius,minimis etiam ſuſpicionibus præter modum commouebatur: ut edicti de excidendis uineis propoſiti, gratiam facere non alia magis re compulſus credatur,quàm quòd ſparſi libelli cum his uerſibus erant.

Κἢν μὲ φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἔτι καρποφορήσω
Ὅσσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ.

Id eſt, Etſi me exciderìs ad radicem,tamẽ adhuc fructũ afferã, donec exhauriar à Cæſare ſacrificante.

Eadem formidine oblatum à Senatu nouum,& inexcogitatum honorem,quanquam omnium talium appetentiſſimus,recuſauit:quo decretum erat,ut quoties gereret conſulatum,equites Ro.quibus ſors obtigiſſet, trabeati, & cum haſtis militaribus,præcederent eum, inter lictores, apparitoresq;. Tempore quoq; ſuſpecti periculi appropinquante,ſolicitior in dies,porticuum,in quibus ſpatiari conſueuerat,parietes Phengite lapide diſtinxit: è cuius ſplendore per imagines quicquid à tergo fieret: prouideret. Et nec niſi ſecretò,atq; ſolus pleraſq; cuſtodias, receptis quidẽ in manu catenis audiebat. Vtq; domeſticis perſuaderet,ne bono quidem exemplo, audẽdam eſſe patroni necem: Epaphroditum à libellis,capitali pœna condemnauit:quòd poſt deſtitutionem, Nero in adipiſcenda morte,manu eius adiutus exiſtimabatur.

Patruelis

Patruelis per eum occiſus,& prodigia mortis eius. 15.

DEnique Flauium Clementem patruelem ſuum contemptiſſimæ inertiæ, cuius filios etiamnũ paruulos ſucceſſores palàm deſtinauerat: & abolito priore nomine, alterum Veſpaſianum appellari iuſſerat, alterũ Domitianum: repentè ex tenuiſſima ſuſpicione tantum non ipſo eius conſulatu interemit. Quo maximè facto maturauit ſibi exitum. Continuis octo menſibus tot fulgura facta, nuntiataq́; ſunt: ut exclamauerit, Feriat iam quem uolet. Tactum de cœlo Capitolium, templumq́; Flauiæ gentis: item domus Palatina, & cubiculum ipſius: atq; etiam è baſi ſtatuæ triumphalis titulus excuſſus ui procellæ in monimẽtum proximum decidit. Arbor, quæ priuato adhuc Veſpaſiano euerſa ſurrexerat, tunc rurſus repentè corruit. Præneſtina Fortuna, toto Imperij ſpatio annum nouum commendanti, lætam eandemq́; ſemper ſortem dare aſſueta, extremo triſtiſſimam reddidit: nec ſine ſanguinis* mentione. Mineruam, quam ſuperſtitioſè colebat, ſomniauit excedere ſacrario: negãtem ultrà ſe tueri eum poſſe, quòd exarmata eſſet à Ioue. Nulla tamen re perinde commotus eſt, quàm reſponſo, caſuq́; Aſcletarionis mathematici. Hunc delatum, nec inficiantem iactaſſe ſe, quæ prouidiſſet ex arte, ſciſcitatus eſt, quis ipſum maneret exitus: & affirmantem fore, ut breui laceraretur à canibus, interfici quidem ſine mora, ſed ad coarguendam temeritatẽ artis, ſepeliri quoq; accuratiſſimè imperauit. Quod cùm fieret, euenit, ut repentina tẽpeſtate, deiecto funere ſemiuſtum cadauer diſcerperent canes: idq́; ei cœnanti à mimo Latino, qui præteriens fortè animaduerterat, inter cæteras dici fabulas referretur.

Tantum non, pro propemodum.

*emiſſione

Signa mortis eius. 16.

Pridie

PRidie quàm periret, cũ oblatos tuberes ſeruari iuſſiſſet in craſtinũ: adiecit, Si modò uti licuerit. Et conuerſus ad proximos, affirmauit fore, ut ſequenti die, Luna ſe in Aquario cruentaret: factumq; aliquod exiſteret, de quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa mediã noctẽ ita eſt exterritus, ut ex ſtrato proſiliret. Dehinc manè aruſpicem ex Germania miſſum, qui conſultus de fulgure mutationem rerum prædixerat, audijt condemnauitq;. Ac dũ exulceratam in fronte uerrucã uehementius ſcalpit, profluente ſanguine, Vtinã, inquit, hactenus. Tunc horas requirenti, pro quinta, quã metuebat, ſexta ex induſtria nuntiata eſt. His uelut tranſacto iam periculo lætum, feſtinantemq; ad corporis curam, Parthenius cubiculo præpoſitus conuertit: nuntians eſſe, qui magnum neſcio quid afferret, nec differendum. Itaque ſummotis omnibus, in cubiculum ſe recepit, atque ibi occiſus eſt.

De inſidiis & cæde eiuſdem. 17.

DE inſidiarũ cædisq; genere, hæc ferè diuulgata ſunt. Cunctantibus cõſpiratis, quãdo & quomodo, id eſt, lauantem'ne, an cœnãtem aggrederentur: Stephanus Domicillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, conſilium operamq; obtulit. Ac ſiniſteriore brachio uelut ægro, lanis, faſcijsq; per aliquot dies ad auertendam ſuſpicionem obuoluto, ad ipſam horam, dolam interiecit: profeſſusq; conſpirationis indiciũ, & ob hoc admiſſus, legenti traditũ à ſe libellum, & attonito ſuffodit inguina. Saucium, ac repugnantem adorti Clodianus Cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Saturius Decurio cubiculariorũ, et quidã è gladiatorio ludo, uulneribus ſeptem cõtrucidauerunt. Puer, qui curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtẽs, interfuit cædi, hoc amplius nar-

rabat, ſe iuſſum à Domitiano ad primũ ſtatim uulnus pugionẽ puluino ſubditũ porrigere, ac miniſtros uocare: neque ad caput quicquã excepto capulo, & prætereà omnia clauſa reperiſſe: atq; illũ interim correpto, deductoq́; ad terram Stephano, colluctatũ diu, modò ferrũ extorquere, modò quanquã laniatis digitis, oculos effodere conatum. Occiſus eſt XIIII. *Calẽd. Octobr. anno ætatis* XLV. *Imperij* XV. *Cadauer eius populari ſandapila p̱ ueſpillones exportatũ. Phyllis nutrix in ſuburbano ſuo Latina uia funerauit: ſed reliquias tẽplo Flauiæ gẽtis clàm intulit, cineribusq́; Iuliæ filiæ Titi, quã et ipſa educauerat, cõmiſcuit.*

Funerare, pro ſepelire.

Statura & pulchritudo eius. 18.

*STatura fuit procera, uultu modeſto, ruboris'que pleno, grandibus oculis, uerùm acie hebetiore: prætereà pulcher ac decens, maximè in iuuenta, & quidẽ toto corpore, exceptis pedibus, quorum digitos reſtrictiores habebat: poſtea caluitio quoq; deformis, & obeſitate uentris, & crurum*gracilitate: quæ tamen ei ualetudine longa remacruerant. Commendari ſe uerecundia oris adeò ſentiebat, ut apud Senatum ſic quondam iactauerit, Vſq; adhuc certè animum meũ probaſtis, & uultum. Caluitio ita offendebatur, ut in contumeliam ſuam traheret, ſi cui alij ioco, uel iurgio obiectaretur: quamuis libello, quẽ de cura capillorum ad amicũ edidit, etiam illum ſimul, ſeq́; conſolans inſeruerit:* οὐχ ὁρᾶς οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε; *Eadem remanent mecum capillorum fata, & forti animo fero comam in adoleſcentia ſeneſcentem. Scias nec gratius quicquam decore, nec breuius.*

*grauitate

Vſque adhuc, pro hucuſque.

Id eſt, Non uides, quam ego pulcher, & magnus ſim?

Peritia eius in ſagittando, & laborum impatientia. 19.

LAboris impatiens, per urbem pedibus nõ temere ambulauit: in expeditione, et agmine, equo rarius: lectica aſſid

*ca aſsiduè uectus eſt. Armorū nullo, ſagittarum uel præcipuo ſtudio tenebatur. Centenas uarij generis feras ſæpe in Albano ſeceſſu conficientem ſpectauère pleriq;: atque etiam ex induſtria ita quarundam capita figentē, ut duobus ictibus quaſi cornua * effingeret.* Nonnunquā in *pueri procul ſtantis, præbentisq́; pro ſcopulo diſpanſam dextræ manus palmam, ſagittas tanta arte direxit, ut omnes per interualla digitorum innocuè euaderent.* *efficeret

Facundia eius, & ſtudium. 20.

Liberalia ſtudia in initio Imperij *neglexit, quanquàm bibliothecas incendio abſumptas impenſiſsimè reparare curaſſet, exemplaribus undiq; petitis: miſsisq́;* Alexandriam, *qui deſcriberent, emendarentq́;. Nunquam tamen aut hiſtoriæ, carminibusúe cognoſcendis operam ullam, aut ſtylo uel neceſſario dedit. Præter commentarios, & acta* Tiberij *Cæſaris nihil lectitabat: epiſtolas, orationesq́;, & edicta alieno formabat ingenio, ſermonis tamen nec inelegantis. Dictorum interdum etiam notabilium, uellem, inquit, tam formoſus eſſe, quàm* Metius *ſibi uidetur.* Et *cuiuſdam caput uarietate capilli ſubrutilum, & incanum, perfuſam niuem mulſo dixit.* Notabile, in bonam partē.

Vſus aleæ, & conuiuia, & alia geſta per eum. 21.

Conditionem principum miſerrimā aiebat: quibus de coniuratione comperta non crederetur, niſi occiſis. Quoties otium eſſet, alea ſe oblectabat, etiā profeſtis diebus, matutinisq́; horis: ac lauabat de die, prandebatq́; ad ſatietatē: ut non temere ſuper cœnam præter Martianum *malū, & modicam in ampulla potiunculā ſumeret. Conuiuabatur frequenter, ac largè, ſed penè raptim: certè non ultra* Solis *occaſum, nec ut poſteà comeſſaretur. Nam ad horam ſomni nihil aliud, quàm ſecreto ſolus deambulabat.*

y 2 Libid

Libido,& luxuria eiuſdem. 22.

LIbidinis nimiæ,aſſiduitatē concubitus uelut exercitationis genus, clinopalen uocabat. Eratq́; fama, quaſi concubinas ipſe diuelleret, nataretq́; inter uulgatiſſimas meretrices. Fratris filiam adhuc uirginem oblatam in matrimonium ſibi,cùm deuictus Domitiæ nuptijs pertinaciſſimè recuſaſſet,non multò pòſt alij collocatam ultro corrupit: & quidem uiuo etiam tum Tito, mox patre ac uiro orbatam,ardentiſſimè palamq́; dilexit: ut etiam cauſa mortis extiterit,coactæ conceptum à ſe abigere.

Clinopalē, id eſt, lecti exercitium.

Mœſtitia militum,& lætitia Senatus in morte eius. 23.

OCciſum eum,populus indifferēter, miles grauiſſimè tulit, ſtatimq́; eum diuū appellare conatus:paratus & ulciſci,niſi duces defuiſſent:quod quidē paulò pòſt fecit,expoſtulatis ad pœnā pertinaciſſimè cædis autoribus. Cōtrà,Senatus adeò lætatus eſt,ut repleta certatim curia non tēperaret,quin mortuū contumelioſiſſimo,atq; acerbiſſimo acclamationū genere laceraret: ſcalas etiā inferri,clypeosq́;, & imagines eius coràm detrahi, & ibidem ſolo *affligi iuberet:nouiſſimè eradēdos ubiq; titulos,abolendamq́; omnē memoriā decerneret. Ante paucos quàm occideretur menſes, cornix in Capitolio elocuta eſt, ἔςαι πάντα καλῶς. Nec defuit qui oſtentū ſic interpretaretur:

*effringi

Id eſt, erunt omnia bene.

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,
Eſt bene,non potuit dicere:dixit,Erit.

Ipſum etiam Domitianum ferunt ſomniaſſe gibbam ſibi ponè ceruicem auream enatam:pro certoq; habuiſſe beatiorem poſt ſe,*lætioremq́; portendi Reipublicæ ſtatum. Sicut ſanè breui euenit abſtinentia, & moderatione inſequentium principum.

*latiorem

F I N I S.

IO.

IO. BAPTISTA EGNATIVS IACOBO MINVTIO SAL.

QVI principibus, illuſtrioribusq́; uiris ingenij ſui monimenta nuncupant, Minuti clariſsime, alij id agũt, ut aut ueteri, ſummæq́; in eos obſeruantiæ ſeſe id tribuiſſe dicant: alij ut eorum præſidio tuti, inuidiam minus grauẽ ac noxiam ſentiant: alij ut fructũ alieni de ſe iudicij ea indicatura percipiant. Nec deſunt, qui poſteritatis laude rapti, ac immortalitatis ſpe quadã inflammati, ea ſibi nomina deligant nuncupatione, quæ diutiſsimè & uiuere, & florere poſſe ſibi perſuaſerint. Id quod à pictoribus, artificibusq́; pleriſq; obſeruatũ animaduertas: qui Deorũ, principumq́; effingendis imaginibus eò libentius ſtudeãt, quò minus obnoxia illa exiſtimẽt aut hominũ, aut tẽporis iniuriæ fore. Sunt etiã qui hoc ueluti ſacro literarũ munere promereri gratiam, beneuolẽtiamq́; eorũ cupiant: ſiquidẽ haud inter poſtremas laudes referri debet, ſi quis principibus perplaceat uiris. Sed & multi facilè ſeſe, operamq́; ſuam his oſtentant, quorum & autoritate ornari, & opibus augeri ſe ſperent. Ego uti ex prioribus quaſdam fortaſſe ſequar: ſic certè duas, quarum altera publica, cõmunisq́; tibi cum gente Gallica, altera planè tua ac propria ſit, ſecutum in primis eſſe me nõ negem. Et communis quidem illa, quòd cùm ſingulari ac diuina potius Grolierij beneficentia Mediolani agens alterum abhinc annum ornatus, auctusq́; ſim: non poſſum iam ex illo tibi, tuiſq́; omnibus etiam atq; etiam non perpetuò

uelle debere. Illius enim cõſuetudine et opera, facilè quãta gentis ueſtræ morum ſimplicitas, quæ publica, domeſticaq́; diſciplina, quæ in omnes charitas, quanta in Deũ pietas ueſtra foret, eſt perſpectum mihi planè ac cognitum. Quid enim uobis ipſis magis rectum, apertumq́; eſſe poteſt? Quid minus inſidioſum ac fallax? Arctoæ (inquiunt) gentes hoc omnes habent. Ego uerò cùm fallaciſſimas ex his multas legam, non cœlo, ſed naturæ planè hoc ueſtræ, optimæq́; diſciplinæ id tribuam. Iam quid animorũ uoluntatumq́; ueſtrarũ fraternam in omnibus conſenſionẽ prædicem? quam non conuiuiorum frequẽtia tantum, ſed officiorum cõmunicatione ac ſumma charitatis mutuæ teſtificatione tuemini. Hæc uerò uobis adeò natura inſita, uſu parta, conſuetudine aucta fuiſſe uidentur, ut tot mihi germani fratres, non de facie ſolum, ſed de morũ in primis ſimilitudine atq; æqualitate uideamini. Quare nõ immerito admirati Pœnorũ legati etiã in hoſte Rom. ſcilicet Pop. id plurimũ eſſe dicuntur, quòd cõuiuio accepti à pluribus ciuitatis principibus, eodem ubiq; cœnaſſent argento, teſtati nullos hominũ benignius Rom. Pop. uiuere. Nã quid de ueſtra in regẽ obſeruantia, in Deũ pietate dicã? Quæ enim unquam gens aut externos principes non admiſit, aut admiſſos non interdũ expulit? ſæpe etiam per ſummũ ſcelus non occidit? Francis id proprium ac peculiare, nullos unquam externos pati: ſuos autem uſqueadeo amare ac colere, ut pro eius dignitate ac maieſtate tuenda non opes tantum, ſed uitam profundere poſſint. Illa uerò, quæ Deo ac religioni debetur, tanta talisq́; eſt, ut ſileri melius putem: cùm ueſtigia haud ſanè leuiter impreſſa, tot & tanta extent, ut nulla unquam delere illam obliuio, nulla obſcurare temporum iniquitas ualeat. Cæterùm excellens quæ-

dam

dam ac eximia in te uirtus,ſecundusq́; ac conſtans hominũ de te rumor, & Ioannis in primis Franciſci Aſulani adoleſcentis,cum ſummæ ſpei,tum uerò laudũ tuarum ſtudioſiſsimi prædicatio effecit,ut & ego te pridẽ literis conſulendum duxerim: & nũc Cæſares tibi meos, reliquáq́; ad hoſce non uulgarẽ(niſi fallor)induſtriã cupidiſsimè nuncupem. Quorum lectio tantò tibi gratior ac iucũdior eſſe debebit,quãtò is,qui ea tibi inſcripſit,te plus amat ac colit,quàm multos alios. Huc accedit,quòd ſingularem eruditionem tuam,ac multiplicem literarum cognitionẽ magni facit:quòd Minutiæ familiæ nobilitatem (quippe quæ à Romanis illis deducta Minutijs pro cõſtanti habeatur) obſeruat: quòd denique ſe tibi quàm coniunctiſsimum ac chariſsimũ eſſe cupit. Sunt quidẽ in te corporis & animi (uti audio) egregiæ dotes: quibus Chriſtianiſsimo regi gratus,admirabilisq́; ſis. Nulla certè aut maior aut honeſtior,q̃ ut literas, literatosq́; homines, quod facis, foueas: illæ ſcilicet iure repoſcunt abs te, quod tanta tua cũ laude uberrimè tribuêre. Nã unũ te eſſe ac præcipuũ, in quem Galliæ tuæ Trãſalpinæ olim intuerẽtur, quẽ Ciſalpina tota prædicet,cuius ſingularẽ prudentiã atq; humanitatem etiam hoſtis commẽdet: totum hoc literarum beneficium eſt. Quid,quòd Cæſarum hæc à nobis inſtituta, tribusq́; libris concinnata ſeries, multa interim habeat,quæ delicatum etiam lectorem & capere,& detinere ualeant? Nam Byzãtinæ urbis originẽ, Turcas ad hæc uſq; tẽpora principes,res ab his belli geſtas, Mahometis ortum Romanæ urbis captiuitatem,& Aſiæ Imperia ſupra quingẽteſimũ ac milleſimum annũ repetita continet: quæ omnia primus ego (quod ſine aliorũ iniuria dictum uelim) præſtiti: ac ut una ueluti tabella depicta ſpectari cõmodè poſſent,cu-

raui. tametſi quid libris commune cum pictura? paſcit illa tantum oculos, hi animum, mentemq; inſtruunt. Illa mutam, inanem, ac plerunq; falſam deſcriptionem continet: libri uiuentem præceptionem, atque exactam ſpondent. tabulas etiam imperiti pingant, literarum monimenta non niſi doctiſsimi conficiant. Tantò deniq; literæ pingēdi artem præſtant, quantò docti indoctis, uiui mortuis antecellunt. Tu igitur cùm ab ineunte ætate ornamēti plurimum & laudis ex hiſce tibi uendicaris, illis ipſis tantundē reddes: tātò etiā cumulatius, quòd neq; melius, nec honeſtius beneficium ullum collocari poteſt, quàm quod in bonos et doctos uiros cōfertur: quorū mihi ueſtigia non ſolùm ſequēda, ſed etiam atq; etiā adoranda propoſui. Bene uale.

EIVSDEM IN LIBRVM PRIMVM PRAEFATIO.

IMPERATORVM *uitas à Dictatore Cæſare, qui primus patriæ libertatem oppreſsit, ad Conſtantinum Palæologum, ſub quo Turcarum ſeruitio Conſtantinopolis ceſsit: hinc à Carolo Francorum Rege ad Maximilianum Cæſarem breui alioqui ſtylo perſcripſimus: rem ut perdifficilem mihi, atq; arduam, ſic iucūdam qui legent omnibus, & (ut opinor) haud inutilem. Nam præterquàm quòd multa hinc haurias, unde tibi, patriæq; tuæ plurimū proſis: ipſa certè Romani Imrij maieſtas, admirabiles eorum, qui imperarunt, euectus, tot regnorum repetiti caſus, tot principū mutationes relatæ, non faſtidium ſolum operoſæ lectionis adimunt: ſed admirabundos ſenſim legentes partim ducunt, partim etiā trahunt: Vti neminem arbitrer uel mediocriter imbutum*

literis

literis, qui non hæc & libenter agnoſcat, & ſumma cum uoluptate non perlegat: & alioqui ad rei nouitatem accedit, quòd conſultò nō pauca ſunt à nobis addita, quæ rerū ſeriem nō modò non interrūpant, uerum etiam exornent: quod in fabula dextræ, ſiniſtræq; tibiæ inter unum, alterum'ue actum adhibitæ etiam præſtent: nec in campis herbarum uiror minus iucūdus, quem uiolæ, hyacinthiq; purpurei diſtinguant. Omnium certè rerū uarietas expetitur: & falſum illud eſt, ſaccaro ſemper conditiora fieri fercula. Quòd ſi quis erit, qui pleniorem, uberioremq; hiſtoriam à me exigat: ille ſaltē hoc mihi nō neget, multa eſſe, quæ breuitate commendatiora ſint ſua. Nec tamen deſunt interim principes, quos copioſius attigi: quorum ſcilicet & Imperij diuturnitas, & rerū magnitudo id expoſcere uidebatur. Illud uerò teſtatum apud omnes eſſe uelim, nihil à me gratiæ, nihil odio datum: ipſa ueritas nec interim nuda, ut multi hactenus, tantum à me ſpectata. Anni præſertim Imperij, ortus eorum, & patria, illuſtriaq; eorum geſta domi, foriſq; non omiſſa: ſeries uerò principum tanta fide à me deducta, ut nihil deſyderare amplius quis habeat. Nā & Flauius Blondus hiſce libris, quos ab inclinatione Romani Imperij cōſcripſit, multos uno uelut agmine ut ſibi incognitos, omiſit: & qui poſt illum hiſtoriā totius orbis amplexi ſunt, nihil omnino ad uiri illius diligentiam addidere. Ego uerò & præter Zonaræ Græcam hiſtoriam, & Nicetæ Choniatæ, Chriſtoduliq; cōmētarios, Gemiſtiq; libros, etiam ſchedia quædam non indignum, quæ excuterē, duxi: uti rē ſemel cœptam Dijs bene fauentibus abſoluerē: quò certa omnia, exploratáq; poſteris traderem, utrū autem id aſſecuti ſimus, præſens ætas fortaſſe malignius, ſequēs certè ſimplicius ac cādidius æſtimabit.

IO. BAPTISTAE EGNATII VENETI, ROMANORUM PRINCIPUM LIBER PRIMUS.

C. IVLIVS CAESAR DICTATOR.

PRIMVS hic perpetuam Dictaturam inuaſit. Debellata enim intra decẽnium Gallia, tentata tunc primùm Britannia, & Germanis in ſyluas, ac paludes ſuas cõpulſis, in Italiam deſcendit: eaq; ſolita celeritate recepta, Hiſpanijſq; pacatis, Pompeium Magnum Pharſalico prælio fudit: cumq; de omnibus hoſtibus triumphaſſet, tandẽ amiciſſimorum coniuratione oppreſſus, perijt ætatis anno VI. ac quinquageſimo, Dictaturæ uerò initæ anno III. Vir pacis belliq; artibus, & in primis clementia longè clariſſimus, ſi libertatis aſſertor, quàm inuaſor eſſe maluiſſet.

OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

TRibus ac uiginti uulneribus interfecto Cæſare, feliciſſimus omnium ad hanc diem ſucceſſit Octauius ex Accia Cæſaris nepte. Vindicatis enim patris interfectoribus, uictorq; ciuilibus bellis omnibus, nouiſſimè Antonio ad Actium nauali pugna ſuperato, quo cum duodecim annos Remp. tenuerat, triumphator orbis totius, paciſq; reſtitutor æternæ, per quatuor ac XL. annos Imperium rexit: urbemq; Romam optimis inſtitutis, ac legibus, magnificentiſſimiſq; operibus ſic excoluit, ut merito parens patriæ primus, atque Auguſtus diceretur. Obijt

Nola

Nolæ ſeptuageſimoſexto ætatis anno, cum LVI. *imperaſſet. Ad cuius Imperij fœlicitatē illud acceßit, quòd ſeruator noſter* CHRISTVS, *lux gentium & orbis, ſub eo naſci uoluit: ut quem ſummis animi, corporis'que dotibus principem clarißimum terris dederat, eodem etiam generis humani parens optimus & maximus naſceretur. Huius fœlicitas cæteris optata principibus.*

TIBERIVS NERO.

T*Riſtißimus omnium mortaliū optimo principi ſucceßit* Tiberius, *Liuiæ uxoris magis impulſu quàm Auguſti iudicio: quippe cuius neque mores, neque ingenium unquam probaſſet, pertinaciā & infinitam eius ſæuitiam pertæſus: principatum ab initio dißimulato ingenio, & matris reuerentia, nō incommodè geßit: mox Capreenſi ſeceſſu luxuriæ, ac cædibus uacans, cùm prouinciæ undique uaſtarentur, Caligulæ nepotis aſtu & fraude perijt octauo ac ſeptuageſimo ætatis anno, tertio & uigeſimo Imperij. Huius Imperij anno duodeuigeſimo* CHRISTVM *ſeruatorem noſtrum Iudæi cruci affixerunt: ex quo ad ſupremam gentis internecionē nunquam ſeditione, fame, ferro, peſte laborari ab his deſitum.*

C. CAESAR CALIGVLA.

P*Ræfuit hic Reipu. annos quatuor, magis in Germanici patris gratiam populo ac militibus cōmendatus, quàm ingenio ſuo: primus enim à Cæſarum ſtemmate penitus degenerauit, ut non immerito fex humani generis dictus ſit: certè uox eius nefaria excepta, unam ceruicem populo Romano optantis, quò facilius uno ictu abſcindi poſſet. Caßij Chæreæ & aliorum cōiuratione ferro occubuit annum agens* XXVIII. *de quo ſit dictum, nec meliorem ab initio principem, nec peiorem poſteà fuiſſe.*

CLAVDIVS CAESAR.

NEſcias in hoc principe quid primùm accuſes: adeò uecordia cũ ſæuitia, ac luxuria certabãt: qui fato potius, ac fortunæ ludibrio ad Imperiũ, cùm latitaret extrema pertimeſcens, interfecto Caligula uenerit: quod nõ minore ſocordia quàm crudelitate per annos XIIII. *uexarit. Quãta fuerit eius ſtultitia, hinc aduertas. Meſſalina uxor portentoſæ libidinis fœmina C. Silio nupſerat: qua uix interfecta, Agrippinã Germanici fratris filiã, nouo exẽplo nouercã liberis duobus ſuperinduxit: & Britannico filio priuignũ Neronẽ antepoſuit: cuius inſidijs, et Agrippinæ ueneno in boleto dato perijt ſenex, ætatis anno* LXIIII.

DOMITIVS NERO.

PAx altera totius orbis iure à nobis dicatur: qui ex Domitio, atq; Agrippina natus, Imperij Romani maieſtatẽ paterna, maternaq; cæde polluit, libidinis adeò effrænatæ, ut matris concubitum appetiſſe credatur. ipſe certè ſumpto flãmeo nuptiali ſpõſalia celebrauit: ſæuitiæ tãtæ, ut præter urbis incendiũ, et uxoris Octauiæ cædẽ, primus Chriſtianũ ſanguinẽ, Petro & Paulo interfectis, hauſerit. Et ne quid ſcelerũ deeſſet, publicè cantauit, in ſcenaq; operam exhibuit. Tandẽ deficiente Galba hoſtis à Senatu iudicatus, nec fortiter perire potuit, adiutus alterius adigẽdo ferro manu. perijt ætatis anno XXXII. *Imperij* XIIII. *Quinquennio ſub initia omnium princeps optimus exiſtimatus, etiã Traiani teſtimonio, procul diſtare cæteros principes à Neronis quinquennio prædicantis.*

SERGIVS GALBA.

NObiliſſima Sulpitiorum familia natus, ac per omnes dignitatis gradus ad Proconſulatum Hiſpaniæ euectus, iam grandis natu Imperiũ ſeptimeſtre maiore hominum

num

num ab initio fauore quàm læto ſucceſſu tenuit. Auaritia et ſæuitia in eo principe iuxtà infames: ex quo inuiſus cũctis, cùm Piſonẽ in conflatæ inuidiæ remediũ adoptaſſet, annos L X X. *natus in medio foro à* M. *Othone iugulatur.*

M. SYLVIVS OTHO.

MAle partum principatum adeptus, & aduerſa per omnem ætatem fama, laudabili fine clauſit. Dum enim I I I I. *uix menſe exacto, Bebriacenſibus campis bellum ciuile contra Vitellij duces execraretur, papillam pugione ſibi transfixit: adeò militibus charus ut multi ad eius exemplum, ante mortui pedes ſemet interfecerint. Vixit annos* X X X V I I.

VITELLIVS.

PVdet tot dedecorum, ſed ad inſtitutã ſeriem pertinet & hũc ipſum referre. Qui patre L. Vitellio, & matre longè optima natus, militari factione, dũ legatus Germaniæ ſuperiori præeſt, Imperium inuaſit, fœdo ingenio, uentriq́; ac gulæ natus, & quod uſu in his uenit, ſæuitia par. Cæterũ Veſpaſiano principe declarato, cœno, fimoq́; iactatus, ac furca ſub mentum poſita diu per urbem tractus in ſcalis Gemonijs omnium ludibrio diu iacuit. Vita illi annorum L V I I. *Imperium uix octimeſtre.*

VESPASIANVS.

FEſſam, atq; labentem Remp. trium principũ tyrannide potius, quàm Imperio, Flauiæ gentis autor Veſpaſianus primus reſtituit. Nã per X. *annos, quibus Imperiũ rexit, ſingulari ſtudio, ac prouidẽtia rem adminiſtrauit, & ne Cæſarianũ deſideraretur nomẽ, effecit. Hieroſolymis expugnatis, cum filio triumphauit. Auaritiam ne culpes in eo, & temporum calamitas, & laudabilis eius uſus facit: adeò inimicitiarum omnium princeps oblitus, ut*

Vitel

Vitelij hoſtis filiam locupletiſsimè dotatam, ſplendidiſsimo iungeret uiro: & inſoleſcentē Mutianum, Imperijq́; participem agentem adhibitis familiaribus ſatis habuerit admonere, ſe quoq; hominem eſſe. mors eius quantam animi tranquillitatem ſecum afferret, oſtendit, dum alleuatus inter aſsidentium manus, ſtantem ait Imperatorem mori decere. Perijt anno ætatis undeſeptuageſimo.

D. TITVS VESPASIANVS.

AMorem, ac delicias humani generis Titū infeſta mortalibus numina intra bienniū ſuſtulere. Huius præcipuam clementiā, ac liberalitatem, uirtutesq́; alias eximias per totū eius principatū magis commendauit & uitæ anteactæ licētia, & ſub initia luxuriæ, & auaritiæ ſuſpicio, ut Neronis tyrannidē pleriq; augurarentur. Sed mutatus adepto Imperio in melius, declarauit eiuſdem eſſe ingenij & peſsima, & optima interdum ferre. Hic Hieroſolyma expugnauit, ſagittandi peritiſsimus, & literis impēſe doctus: uox eius quandoque memorabilis audita: recordatus enim ſuper cœnā, quòd nemini eo die officium contuliſſet: Amici, inquit, diem perdidi. Huius Imperio Veſuuius conflagrauit: incendium Romæ totum triduum, & lues fuit. Perijt ætatis anno XLI. in ſummo omnium mœrore.

DOMITIANVS.

ECquis Titi non doleret interitum? tali præſertim ſucceſſore, qui per omnia patri, fratriq; diſsimulis ſæpe etiam uiuentibus aut contumax, aut obtrectator, Neroni ac Caligulæ propior uixit? diſsimulatam'que male ſæuitiam per omnes ordines effudit? Quare nihil illi pater, fraterq́;, aut Cattorum, Germanorumq́; clades, aut bibliothecarum incenſarum reſtitutio profuit, quin cæde illuſtrium uirorum inuiſus omnibus factus, ſuorum tandem

conſp

conſpiratione poſt uitæ annum X L V. *Imperij* X V. *confoſſus occubuerit, omniaq́; eius acta reſciſſa ſint.*

COCCEIVS NERVA.

M*Eliore* Reipub. *fato, quod aurea gibba*, Domitiano *poſt ceruicem in ſomnis enata, portendit*, Cocceius Nerua *ſuſcepit* Imperium, Parthenio *id deſcrēte: clariſsimis ortus haud dubiè natalibus, ut* Dion *autor eſt, & iam ſenex: qui cùm alias leges, tum ne mares caſtrarētur, edicto uetuit: ſummæ ciuilitatis & clementiæ etiā in eos, qui in illū coniurauerant.* V*t optimè uerò ſemper de omnibus meritus eſſe uideatur*, T*raiani præſertim adoptione factū eſt, quē abſentē, dum ſenectam ſuā cōtemni uidet*, C*æſarē appellauit*, Homerico *etiā uerſu ad* Imperiū *adhortatus*,

Τίσειαρ Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσι. *Imperauit anno uno, menſibus* I I I I. *Vixit annos* L X V I I I.

VLPIVS TRAIANVS.

O*Ptimus omnium princeps externorum primus* T*raianus, adoptione* Neruæ *Imperium meruit, domi ſanctus, foris adeò clarus, ut præter* Daciam *prouinciam factam, uicto etiam eorum rege* Decebalo, Parthos *ſuperarit, ſuperatis regem dederit*, T*ranſtigritanas prouincias* Imperio *adiecerit*, Armeniam, *atque* Arabiam *peruaſtarit: ut nihil omnino habuerit, in quo culpari meritò poßit.* A*micitiarum cultor, ſimplicium ingeniorum, atq́; eruditißimorū admirator, iuris humani, diuiniq́; cōſultißimus: ipſe à literis &* Muſis *haud abhorrens.* H*uius cineres & oſſa in urbem relata, cochlide columna ſuppoſita cū eius imagine, quæ ſuperſtaret foro à ſe extructo.* Q*uāta fuerit in eo bonitas, acclamationes principibus exhiberi ſolitæ declarant, cùm* Auguſti *felicitatem, bonitatē* T*raiani his adprecarentur.* V*ixit annis* L X I I I I. *imperauit* X X.

AELIVS

AELIVS ADRIANVS.

HIc Italicæ ſtirpis Aelio Adriano, Traiani conſobrino Adriæ orto genitus, Plotina, ut creditur, fauente Imperator eſt factus, ingenio ſublimi, uario, literarum omniũ peritiſsimus, ſed matheſeos in primis: idem architectus, muſicus, ſtatuarius, multarũ deniq; artiũ magis non expers, quàm callens. Doctorum hominum nunc irriſor, & æmulus, nũc fautor, & beneficus. Diſciplinæ militaris ſcientiſsimus, in qua multa etiã correxit, principibus, qui ſecuti poſteà ſunt, ea maximè probantibus. peregrinationis adeò ſtudioſus, ut omnes fermè prouincias pedibus etiã peragrãs obierit. Miſerabili tandẽ fato cõſumptus eſt, ut in ſeipſum ſæuire potuerit, ſi p domeſticos licuiſſet. Imperauit annos XX. uixit LXII. Inuiſum eum fecere uiri illuſtres, nõ pauci ſub eius exitũ exilio, aut morte mulctati.

ANTONINVS PIVS.

HVic è tranſalpina Gallia paternum genus Nemauſenſe. Pij cognomẽti cauſæ diuerſæ tradũtur. Illud mihi maximè probabile, ut à morum probitate, affectuq; in Adrianum, & ſeruatos eos, quos Adrianus interfici iuſſerat, id traxerit. Numæ Põpilio maximè ſimilis. Nã per annos treis ac uiginti, nullum ſub eo bellum fuit. Amor ac timor gentium in eo certarunt, bellum mouere timẽtibus his aduerſus principẽ, quẽ ut numẽ aliquod uenerarẽtur: nec ille gloriæ ita cupidus, ut per aliorũ damna, cædesq́; eam appeteret. Nam & à cõiuratis uim omnẽ abſtinuit, & in cõſcios quæri uetuit, ne plures inuẽti odiũ augerẽt: apud Lorios duodecim millib. paſſuũ ab urbe ſeptuagenarius, cũ M. Antoninũ Philoſophũ adoptaſſet, obijt febre.

M. ANTONINVS PHILOSOPHVS.

QVàm læta, felixq; ſucceſsio optimis, pijsphiloſophis Imper

Imperatoribus referendis: utinam qui ſequentur, tales merito dici poſſent. Nam hic ea ingenij bonitate, his uirtutibus excelluit, ut exemplum deſit: & ea temporum calamitas affuit, ut ſolus ærũnis publicis obſtiterit. Niſi enim hic præfuiſſet, maieſtas Romani nominis facilè tunc concidiſſet. Marcomannis, Quadis, Septentrione omni hinc ſæuiẽte, inde Perſis Orientẽ uaſtantibus, lue interim, inũdationibus fluminum, locuſtarũ ui omnia populantibus: ſed uicti primùm Veri principis auſpicio Perſæ. Marcomannicũ mox bellum, Chriſtianorũ etiã ope, qui tunc militabant, ex ſententia per ipſius principis præſentiam cõfectum. Ad quod gerendũ principalis ſupellex haſtæ ſubiecta, cùm pecunia in ſtipẽdium deeſſet: feliciſſimus certè princeps niſi hæredem Commodum reliquiſſet poſt annũ Imperij duodeuigeſimum, ætatis quinquageſimũnonum.

COMMODVS.

ADoleſcens mortuo in Germania patre Imperator omnium uotis eſt dictus. Et quis filium Antonini reieciſſet? Ille uerò etiã patri non ſatis probatus, ſtatim Caligulæ, ac Neronis ſimilimus euaſit: libidine, auaritia, & crudelitate illis anteferendus. Nam in ſcena ſæpe aurigæ habitu prodijt. Ludis gladiatorijs & Dalmaticatus præſedit, & in amphitheatro gladiator dimicauit. Athletarũ etiã more publicè ſe exercuit. Quæ omnia actis inſerẽda publicis curauit. Tandẽ Læto autore, & cõcubina Martia, poſt tertiumdecimum Imperij annum ſtrangulatur.

AELIVS PERTINAX.

SVcceſſerat haud dubiè flagitioſiſſimo principi princeps optimus, ſi non illum militaris auaritia, fatis in peius omnia trahentibus, intra octogeſimumquintum Imperij diem de medio ſuſtuliſſet. Alba Pompeia in Liguri

bus huic patria, genus humile, ac ſordidũ. Virtus atq; innocentia ſumma, militiæ clarus, et in ea ad ſummas digni tates euectus, unde & pillæ dictus eſt ludius. Hic cùm ſummam de ſe expectationem omnibus daret, Læti inſidijs, qui Imperium illi aſtruxerat, & militari factione. Iuliano, qui ſucceßit, non inſcio, LXXI. ætatis anno perijt.

DIDIVS IVLIANVS MEDIOLANENSIS.

IMperium, quod per ſcelus necis Imperatoriæ conſcius primus etiam licitatus eſſe dicitur, intra ſeptimũ menſem cum uita ſimul amiſit: neq; enim militi gratus, ob non integrum donatiuum datum, & populo etiam inuiſus ob perfidiam in principem optimum. Quare inter utriuſq; odia deſtitutus, Septimij Seueri iuſſu, qui Imperatorẽ ſe appellauerat, damnatorum more necatur. Voceſq; in illũ graues à populo ſæpe iactatæ.

SEPTIMIVS SEVERVS.

AFrica illa olim Imperij Romani æmula, hunc genuit Imperatorem magis neceſſarium, quàm utilem. Vnde etiam iactatum uulgò, aut nunquam naſci debuiſſe, aut nunquã mori. Nam & Imperiũ fortiter adminiſtrauit: & ſublatis in Oriẽte Peſcẽnio Nigro, in Gallijs Clodio Albino, quẽ & Cæſarẽ dixerat, Orientẽ omnem Parthis, Arabibus, Adiabenis deuictis, Romanæ maieſtati reſtituit. Arcus ad huc Romæ uictoriæ monimentum titulis magnificentißimis uiſitur. Britannos tumultuantes compeſcuit, uallo per XXXII. paßuũ millia à mari ad mare ducto, ubi etiã duodeuigeſimo Imperij anno ſeptuagenario maior ex articulari morbo deceßit. Bellicis artibus clarus: pacis, niſi ſæuitia, ac perfidia eas inquinaſſet, non cõtẽnendus. Cæterũ literarũ nõ ignarus, matheſeos peritus: à Latinis nõ abhorrẽs, niſi Punicũ qd redderet. Cædi

bus illuſtrium uirorum adeò infamis, ut Punicas clades in toga cæſorum ciuium Romanorum ſanguine rependerit.

ANTONINVS CARACALLA.

VEſtis huic, quam talarē è Gallijs aduectam, Romano Pop. donarat, cognomē addidit. Seuero patri adhuc uiuenti contumax, nec minus in fratrē Getam impius, quē patre mortuo ſtatim occiderit: militi tamē gratus, cùm ob ingēs donatiuum bis datum, tum quòd in caſtris gregarij pene militis uices ageret. Alexandri Magni admirator, quem collo in læuum humerum detorto reddere cuperet. Hic orbe peragrato, Alexandrinorū dicacitatē ultus ingenti eorū cæde, Perſas dolo magis, ꝙ uirtute fudit ſexto demum Imperij anno militū dolo Carris, dum uentris oneri leuando intenderet, interficitur xxx. ætatis anno.

OPILIVS MACRINVS.

OBſcuriſsimis parentibus ortus Mauruſij generis, malis artibus, ac pudendis ad præfecturam euectus, à iuris tamen ſcientia non alienus: ſed uenali fide, ac uita ſemper ſordida, poſt interfectum Antoninum, Imperium cum Diadumeno filio formoſiſsimo Macrinus inuaſit: quod cū per annum & menſes duos obtinuiſſet, uictus ab Heliogabalo, cum filio, quinquagenario maior fugiens obtruncatur. Data eſt dictio conſulenti ſuper Imperio talis:

Ω γέρον ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταὶ,
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δὲ σε γῆρας ἱκάνει.

VARIVS HELIOGABALVS.

ASſyrium (quis credat?) principem neſcio maiori'ne fortunæ ludibrio, an Romanæ maieſtatis ſuggillatione orbis hunc per duos et amplius annos tulit, & cū inceſtum, ſiquidem uerū erat Caracallæ filiū ex Scenide conſobrina natū. Qui ex Oriēte Romā profectus, interfecto

(ut dixi) Macrino, tralato etiã inde Heliogabali numine ad urbem, in ſumma omnium expectatione uenit: ſed illi mox omnia in ludibrium, aut odium cõuerſa ſunt. Nullus enim principum ad hanc diem maiore libidinis flagrauit infamia, uti ſe in muliebrẽ ſexum execari curarit. Nullus maiore luxu opes prodegit Imperij: nullus deniq; contaminatius, aut impurius uixit: omnium religionum contemptor, præter patrij numinis Heliogabali. Hunc tamen in cloacam proiectum, mox in Tyberim cũ matre Scenide tractum per milites pop. Rom. ita ultus eſt, uti nomẽ eius ex publicis monimentis craderet. Vixit ann. XVI.

ALEXANDER SEVERVS.

Meliore orbis fato ex Mãmea conſobrinus Heliogabalo Alexander iampridem ab impura illa belua adoptatus in Imperiũ ſucceßit, optimis principibus æquãdus innocẽtia, in uiros bonos beneuolẽtia, & (quæ præcipua dos principũ) ſingulari in omnes clementia, ut ἀναίμακτον eius dicatur Imperiũ. Hic expeditione Perſica ex animi ſententia confecta, dum ad Septentrionem uertit arma, Germanis tumultuantibus factione militari tertiodecimo Imperij, uitæ anno undetrigeſimo, Maximini perfidia cũ matre in tentorio necatur. Primus poſt Adrianũ principẽ, qui ueræ pietatis lumẽ acceperit. Nã CHRISTVM in larario ſuo ſemper habuit. Quin illa ex ſacris literis ſententia frequens eĩ in ore eſſe: Quod tibi nolis, id in alterũ facere caueas. Locum etiam Chriſtianis adiudicauit, quibus popinarij litem intendebant, reſcribens Deum multò melius quoquo modo coli, quàm popinarijs aßignari.

DE PARTHORVM, ET Perſarum Imperio.

Non alienum ab inſtituta ſerie fuerit, quando poſthac

Perſa

Perſarum arma in Oriente, poſt Parthica toties erũt referenda, ſi breui Imperiũ utriuſque populi, tum ad noſtrã ætatem in eo terrarũ tractu regnorũ ſeriẽ perſtringam. Primus igitur Parthis Arſaces libertatẽ aſſeruit ad eam diem cum cæteris Oriẽtis populis, regibus Macedonum obtemperantibus: à quo ad Arthabanũ regem perpetua Arſacidarũ gloria per quadringentos, & amplius annos floruit, diſsidẽtibus inter ſe Syriæ regibus. Parthis uerò per hæc tempora uaria admodum fortuna cum Romanis contendentibus, Artaxerxes Perſa, uir obſcuris admodũ parẽtibus ortus, genti ſuæ ueterẽ Imperij gloriam reſtituit. Tripliciq; prælio Arthabano cum tota Arſacidarũ familia cæſo, Perſas Oriẽti iterum impoſuit. Quorũ Imperiũ ad Choſroẽn uſque regem, & Heraclium Imperatorẽ per quadringentos annos manſit, grauibus prælijs, alternãte fortuna, cum Romanis interim geſtis. Qua tẽpeſtate Saraceni ex Arabia profecti, Mahomete duce, noui delirij autore, Perſas primũ, mox Romanos uarijs & ingẽtibus cladibus afflixere: floruitq; Saracenicũ nomen, Perſico ſublato, adeò ut non cõtenti Aſiæ Imperio, maximam Europæ partẽ ſibi ſubiecerint: ipſam etiam terram Italiã (quod horreat meminiſſe animus) mari, terraq; fœdè per ducẽtos & amplius annos populati. Mox præualẽtibus Turcarum rebus, diuiſum in Oriẽte Imperium eſt: Saracenis Aegyptũ, & Aſiam ad Orientem ſibi uẽdicantibus: Turcis propiores Europæ prouincias per noſtrorũ principũ ſegnitiem occupantibus: repreſſaq; interim gentis in Chriſtianũ nomen infeſtiſsimæ rabies Gallorum armis, Europæ principum cõmuni expeditione, autoribus tamẽ Francis in eos ſumpta, & Hieroſolyma nobis reſtituta. Cæterùm noſtrorum diſcordia rebus in Aſia labẽtibus,

Arſaces rex Parthorum

Arthabanus rex.

Arataxerexs rex Perſarũ.

Choſroẽs rex Perſarum.

Heraclius Imperator.

Mahometes.

Turcæ.

bus, & modò Tartaris, modò Saracenis de Imperio contendentibus, Aſiæ pars, quæ à Tauro ad Euphraten protenditur, Saracenorũ Imperio, reliqua ad Helleſpontum Turcis ceßit. Interim centeſimum abhinc & amplius annum, Tãberlanes inter Scythas humili loco natus ex gregario milite ordinis primo, mox exercituum ductor, Parthis Imperium aſtruens, uictis omnibus finitimis gẽtibus, Syriam cum tota Aegypto populatus eſt. Inde in minorẽ Aſia Paizeti Turcarũ principi congreſſus, eum captum cum tota gente ad internecionem cæſa, in uinculis habuit: uictorq; domum reuerſus, urbe etiam Marchanti populoſißima à ſe condita, & uictarum gentium ſpolijs ornata, Imperium moriens duobus filijs reliquit. Quorum dißidio res tanta indole parta, retro facilè abijt. Stetit tamen regnũ trans Euphraten filijs incolume ad Vſuncaſſanum uſque: qui cum Mahomete etiam conflixit. Variatum demum in his terris, re Aegyptiaca interim florente, donec auditum eſt ætate noſtra Pſophis nomen unius ex Vſuncaſſani hæredibus (uti credi uolũt) fortuna ſeruati: qui magno hominum fauore ad Imperium aſcitus, ueluti hæreditarium odium cum Turcis exerceat.

Tamberlanes. Paizetes Turca uictus & captus. Vſuncaſſanus. Pſophes.

IVLIVS MAXIMINVS.

REdijt nunc ſtylus ad inſtitutam ſeriem. Nã Alexandro interfecto, ſucceßit Maximinus cũ filio eiuſdem nominis, Thrax gente, & ſæuitia inſignis: aduerſus quẽ, cum Senatus Pupienũ et Balbinũ Imperatores declaraſſet, immanitatẽ hominis, ac barbariẽ pertæſus: ille ſtatim in Italiam cũ Germanico, ac Pannonico exercitu deſcendit. Aquileiaq; incaſſum obſeſſa, à militibus fame laborantibus cum filio necatur. Memorabilis militũ uox fuit, cũ utrunq; interficerent, Ex peßimo genere ne catulum quidem

dem habendum. Imperarunt ambo annos treis: pater ſexagenario maior, filius uigeſimum annum agens obijt.

BALBINVS ET PVPIENVS.

IMperatores hi primùm ex S.C. duo aduerſus Maximinũ creati. Balbinus nobilitate generis præſtans: Pupienus, qui & Maximus, militari diſciplina clarus, à quo & Maximini uicti. Cæterùm cùm parum inter ſe cõcordi animo Remp. regerent, à militibus uterque interficitur; Gordiano puero ſummæ rerum impoſito.

GORDIANVS.

OPtimum, ac nobiliſſimum principem terris Dij dederant, ſi diu rebus illum præeſſe uoluiſſent. Nobilitatem eius auus, paterq; Imperatores, & Scipionũ ſtemma genti inſertum, bonitatem Romani populi, ac militum, & orbis totius in adoleſcẽtem amor atteſtatur. Sed cùm bellum ingens aduerſus inſoleſcentes Perſas conflaſſet, iamq; Miſethei ſoceri diligentia feliciter confeciſſet, Philippi præfecti dolo, qui ſocer primò, mox princeps, interficitur: haud tamen inulta mors optimi principis fuit: omnes qui in illum coniurauerant, crudelibus ſupplicijs affecti, & Philippi non diu Imperium tenuere. Vixit annos XXII. imperauit ſex.

PHILIPPI.

DVobus principibus audita Gordiani morte, à Senatu creatis, Marco primùm, mox eo breui abſumpto, Seuero Hoſtiliano, qui & ipſe non diu ſuperuixit, Philippus imperium occupat: nec ei gentis humilitas obſtare potuit, quo minus imperaret. Nam per omnes militiæ gradus ob uirtutem euectus, tandem præfectus à Gordiano in Miſithei locum factus, optimo adoleſcenti inſidias comparauit: eoq; per dolum cæſo, Imperator ab ex-

ercitu dictus Romam cùm ueniſſet, filium Philippum Imperij participem declarauit. Ipſe poſt quintum Imperij annũ Veronæ medio capite ſupra ordines dentium præciſo, filius duodenarius Romæ necatur: quem adeò triſtis ingenij ferunt, ut nunquam riſerit, & ſemel ridentem patrem auerſatus ſit. Sub his ſeculares ludi magnificentiſſimi milleſimo ab urbe condita anno dati. Sunt qui à Chriſtiana pietate non abhorruiſſe Philippum tradant, quorum teſtimonio hominis perfidia fidem abroget.

DECIVS.

INuitum, ac penè reluctantem Philippi ſocordia hunc Imperio præfecit, haud dubiè tamen nobiliſſimis parentibus Bubaliæ inferioris Pannoniæ urbe natũ. Nam Philippus nũtiata Marini ducis, & Mœſici exercitus rebellione, cum Decium ad comprimẽdos eos motus mitteret, recuſauit primò Decius: mox etiam admonuit, nõ eſſe ex Philippi re, ut ipſe eò contenderet. Cæterùm fatis rem ita trahentibus, ut primùm prouinciam attigit, Imperator omniũ conſenſu dicitur: & interfectis (ut dixi) Philippis, cùm aduerſus Gotthos cum filio audacius, quam cõſultius pugnaret, cæſus cum toto exercitu ab his eſt, corpusq; paludis uoragine abſorptum nuſquam inuentũ. Hic chariſſimus Senatui fuit. Et qui à nobis etiam inter optimos principes adnumerari poſſet, ſi iniuriam à Chriſtiana pietate abſtinuiſſet: in quam plus nimio Philippi etiã odio ſæuijt, Fabiano, ac Cornelio põtificibus Romanis martyrio affectis. Vixit tamen annos L. Imperauerũt uterq; biennium.

GALLVS PATER, ET
Voluſianus filius.

HI poſt Decium Imperium adepti, infeliciſſimè illud per annos duos, & menſes octo rexere. Nam cum

Scyth

Scythis tributo annuo drachmarum centum tranſegere, primi qui Romani maieſtatem Imperij tam fœda pactione ſuggillarint: & Armeniam amiſere, expulſo à Parthis Tyridate eorum rege. Tam ſæua deinde lues orbem inuaſit, quæ ex Aethiopia ortũ habuit, ut per annos quindecim terras penè omnes exhauſerit. Tandem Aemiliano Imperatore facto, uicti prælio, à militibus occiduntur: pater ætatis anno XLVII.

AEMILIANVS.

TRimeſtrem & hunc Imperatorem Mauritania nobis dedit, uirum (quod fatendum eſt) militiæ peritum, ſed ignobilem: qui uictis ad internecionem penè Gothis, aſtu etiam adhibito, cum omnẽ prædam militi promiſiſſet, Imperator ab exercitu dicitur. Mox Valeriano ab Alpino exercitu Imperatore nobiliſsimo, ac Cenſorio uiro creato, qui Aemiliano fauerẽt, ne ciuili bello Remp. conflictarent, Aemilianum necant, ſoloq; ducis capite res peracta eſt, anno ætatis eius XL.

LICINIVS VALERIANVS.

NVllum principem maiore unquam fauore orbis accepit: nullus eo calamitoſior ad hanc diem Imperio præfuit: uel quòd à Sapore Perſarum rege uictus acie, ſiue dolo ſuorum, ſiue eius imprudentia id acciderit, nam utrunq; traditur, miſerabili captiuitate apud eos conſenuit: uel quòd Gallienum filium poſt ſe reliquit, qui Caligulæ, ac Vitellijs ſimillimus orbem terrarũ penè perdidit: externis hoſtibus adeò nobis inſultãtibus, ut fœminæ Imperium in Gallieni contemptum occuparint. Triginta certè tyrãni neſcio Remp. magis afflixerint, an aduerſus hoſtes noſtros neceſſarij tutati ſint: qui per ea tẽpora in pronum rem Imperij labentẽ per Gallieni luxũ ſuſtine-

rent. Vixit Valerianus ſeptuagenario maior. imperauit annos x v. Vir ante Imperiũ ſummis honoribus functus, & in his cũ ſumma laude, ac uirtutis opinione uerſatus.

GALLIENVS.

AD Valeriani calamitatem acceßit Gallieni filij Imperium: qui nequißimus omnium mortaliũ adeò per luxum, ac ſocordiam Imperium afflixit, ut per totum terrarũ orbẽ grauißima externa bella ſenſerimus: neq; uerò minus à x x x. tyrãnis uexatæ fuere res. Is Gallienus, cùm aduerſus Aureolũ cõparato exercitu Mediolanum uſq; contendiſſet, Aureoli commẽto iam penè uicti, certè intrà Mediolanũ obſeßi, interficitur quinquagenarius. Imperauit annis x v. cum patre ſeptẽ, ſolus octo. Affuit huic principi (quod mireris) animi quandoque uigor, & ad ſe ulciſcendum audacia: nec minus in eo liberalitatis effulſit, cùm nihil unquam petenti denegaret.

CLAVDIVS.

OStenderunt & hunc terris numina uerius, quàm conceſſere. Quippe cuius principatu reſtitui ad integrũ res potuerit, niſi intra biennium fato occubuiſſet. Is enim Gotthorum arma latè uagãtia primus cõpeſcuit: naualibuſq;, ac terreſtribus bellis eorũ opes attriuit, ut per omnes prouincias nulla, niſi Gotthica mancipia eſſent. Alemannorum ad Benacum lacum infinita millia profligauit. Illud memorabile, quod Græciæ uaſtitate, quam Gotthorum arma intulerant, Athenis captis, cùm librorum ingentem uim coaceruaſſent, de his comburẽdis Barbari iam conſilium ceperant: tum unus ex his, Abſtineamus, inquit, hanc iniuriam ab his codicibus, quibus Graij homines, dum ſtudioſius incumbũt, minus ad bella idonei fiunt. Illud etiam in Claudio memorabile, quòd accepto

Imp

Imperio, cum in Senatu uariarent ſententiæ, utri prius bello occurreret, tyrannorum, an Gotthorum: Gotthos cenſuit prius aggrediendos: quòd hi Reipub. hoſtes, tyranni principis eſſent. Præfuit biennio non integro.

QVINTILLVS.

HIc cùm dies ſeptem ac decem Imperium autore Senatu tenuiſſet, Aureliani Imperatoris nuntio exterritus, ſanguine è uenis emiſſo obijt.

AVRELIANVS.

HVnc inter principes neceſſarios magis, quàm bonos multi reponunt. Nam quantum illi gloriæ triumphi hoſtiles, & militaris peritia uendicat, tantum ſæuitia domi etiam in ſororis filium exercita laudis detrahit. Princeps tamē dignus, qui Claudij etiam prærogatiua Remp. ea temporum calamitate ſuſciperet. Barbaros enim in terra Italia uagantes, triplici prælio afflixit. Monetariorum bellum non ſine ingenti cæde ſedauit. Zenobiam inſoleſcentem duplici prælio uictam, & per obſidionis moras tandem fractam in triumphum duxit. Aureolum, & tyrannorum non paucos aut interfecit, aut ſibi conciliauit, Tetrico uno ex his etiam Lucaniæ correctore inſtituto. Imperauit annis v. Domeſticorum fraude inter Byzantium & Heracleam oppreſſus.

TACITVS.

INterregnum per ſeptem menſes Aureliano interfecto fuit: cum miles ad Senatum, Senatus ad militem prærogatiuam Imperatoris deferret eligendi: tandem patres militari cōſenſu uicti Tacitum Auguſtum dixere: ex quo tantum publicè gaudium fuit, ut literas Senatus ad municipia Italiæ ſuper ea re dederit. Quàm uerò ampliſſimi ordinis iudicium à militari tumultu diſtet, Taciti declaratio

ratio oſtendit: cùm in curia teſtati ſunt neminem aut iuſtiùs, quàm grauem uirum, aut prudentiùs, quàm doctum imperare poſſe. Verùm hic tantus uir ſexto quàm imperare cœperat menſe, militari ſcelere perijt.

FLORIANVS.

HIc Taciti frater, quaſi hæreditarium Imperiũ eſſet, intra LX. Imperij diem, tanquam ad fortunæ ludibrium ſolutis ſibi uenis, ad Probi imperãtis nũtium obijt.

PROBVS.

NOn fefellit omen nominis, cùm hoc illi cognomẽ eſſe potuerit: ut ſi nõ illi fuiſſet Probi nomen, cognomento hoc appellari potuerit. huic nec Taciti frater obſtitit, quò minus orbis totius cõſenſu Imperator diceretur: nec generis humilitas, cum patrem Dalmatici ſanguinis, & eum agreſtem habuerit. Vir pacis, belliq; artibus longè clariſsimus. huic per ſex annos, quibus imperauit, uicti Sarmatæ debẽtur. Tyranni per hunc omnes ſublati: pax uniuerſo terrarum orbi reſtituta, celebris uox eius excepta inuidiam peperit apud milites: neq; enim neceſſarios amplius dicebat fore milites, ubi hoſtes deeſſent: quos nuſquam uirtute ſua futuros mox ſibi promittebat.

CARVS.

NArbo Martius hunc genuit Imperatorem bonum, ſed ad poſteros etiam cõmendatiorẽ multò futurũ, niſi Carinum flagitioſiſsimum principem reliquiſſet. Hic bello Perſico capta Seleucia, & Cteſiphõte, dum ad Tigrim fluuium caſtrametatur, fulmine ictus perijt: Numeriano filio ab Apro ſocero mox interfecto, adoleſcente tũ probitatis, tum eruditionis egregiæ, maximè autem ad poëticen nato: & Carino Romæ per Diocletianum principem cæſo. Hi tres uix triennium explerunt.

DIOCLETIANVS, ET
Maximianus Auguſt.

SVbeat forſitan admiratio multos hac noſtra principum relatione, quòd pauciſsimos Quiritij ſanguinis, omnes ferè externos, & pudendæ quoſdã etiam originis, nõ tamen pœnitendos recenſeã. Sic hactenus Deciũ *Pannoniæ,* Aurelianum *Daciæ,* Claudium *Dardani,* Probum *Dalmatæ,* Carũ *etiam* Galliæ *ſibi uendicant. Quid quòd eadem* Dalmatia *alterum etiam nobis imputet, omnibus æquandũ principibus, ſi à piorum ſanguine abſtinuiſſet,* Diocletianũ? *Is enim* Salonis *ortus, libertini etiã ſanguinis, cum molem Imperij grauiorẽ animaduerteret, quàm ut unus eſſe uniuerſæ par poſſet,* Maximianũ *Auguſtum creat: amboq́; duo ſibi Cæſares,* Galeriũ, Armentariũ *cognomine, &* Conſtantium Conſtantini Magni *patrem dicunt.* Diocletianus *igitur quando per parteis rem tutius cõfici poſſe ratus eſt,* Maximianum Gallijs *præficit: eoq́; confecto bello, in* Africã *aduerſus quinquagenarios trãſire iubet: utrobiq́; ſedati tumultus.* Africanus *certè aliquantò difficilius, quòd quinquagenarij, & ſupra eum annorum numerum ueteranus miles ad obſequiũ tam facilè redigi non poterat. Interim* Aegyptum Diocletianus *inuadit.* Achilleum *incubatorem Imperij* Alexandriæ *per menſes aliquot obſeſſum, & in poteſtatẽ redactũ, feris lacerandum obijcit: potentiſsimus quiſq́; cædibus, ac proſcriptione petiti. Interim aduerſus* Narſeũ Perſarũ *regem* Galerius *infeliciter primò, mox reparatis copijs, ira etiã animos illi faciente, quòd ad* Diocletiani *carpentum poſt cladẽ acceptã per mille paſſus pedes currere coactus eſt, egregiè uicit* Narſeo *fugato, & cæſis magna ex parte* Perſis, *pellicibusq́; cum gaza omni regia captis. Hac uictoria*

ctoria Galerij uirtute, & audacia parta: qui exploratis prius hoſtium caſtris, noctu cum xx. millibus equitũ Perſas aggreſſus, dedecus acceptum hoſti rependit. Diuerſa etiam parte Conſtantius ab Alemannis improuiſo inſultu primùm uictus, & eodem die mox uictor, LX. eorum millia cecidit: ea clade Germaniæ attritæ, Galliæ liberatæ. Sicq́; pacato orbe poſt annorum Imperium XX. Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani Imperiũ eodem die depoſuere. Rem miram, & ad hanc ætatem incognitam, ut ſponte nec prægrauante ſaltem ſenecta, uel rerum mole, uterq; in ordinem ſe redegerit. Diocletianus certè conſtantius in propoſito manſit. Nã per decem annos quot priuatus Salonis ſuperfuit, hortorum amœnitati uacãs, iterũ ad Imperiũ ſolicitatus, à priuata uita abduci nõ potuit, teſtatus nullos ſibi unquã ſoles lætiores affulſiſſe. Obijt autẽ duodeoctoginta natus annos, uel alienatiõe mẽtis, uel ueneno hauſto, ueritus Liciniũ, ac Cõſtantiũ, q illũ tanquã Maxẽtij fautorẽ grauiter increpuerãt. Sed et Maximianus dũ Conſtantio genero inſidias parat Imperium affectans, Maßiliæ captus Conſtantij iuſſu necatur.

CONSTANTIVS CHLORVS, ET *Galerius Maximinus Auguſti.*

SVcceſſere Diocletiano Iouio, & Maximiano Herculio cognominibus, duo ab his antea dicti Cæſares, Conſtantius uidelicet Chlorus, quaſi uirentem à colore dicas, & Galerius Maximinus. Sũt qui ex ueteribus monimentis, Maximianum magis probent: ſed quocunq; cognomine hic fuerit, diuerſo, quod conſtat, ingenio uixere. Cõſtantius benignus, ac facilis, atq; ad promerendam Gallorum gratiam, quibus præerat, propenſior, nec à uera pietate abhorrens. Galerius trux, ac propè immanis: ut qui rus,

unde

unde uenerat, oleret, noſtriq́; ſanguinis appetentißimus. Sed cùm undecim annos Cōſtantius Gallias, et Hiſpanias in ſummo otio tenuiſſet, (nā Africam, Italiamq́; ſub Imperij initia ſponte dimiſerat, ratus id grauioris eſſe oneris, quàm ut ab uno ſuſtineri poſſet) Eboraci deceßit, moderati principis fama, & Conſtantino filio ſucceſſore felix.

Galerius Imperiū adeptus, molē & ipſe ſecū rei reputans, duos ſibi aſciſcit Cæſares, Seuerū & Maximianum iuniorē: illū Italiæ, hunc Africæ et Orienti præficit: ipſe Illyricum ſibi medius aſciſcit, Verùm non multò pòſt genitalibus putreſcētibus, uitæ tædio uim ſibi gladio intulit

SEVERVS ET MAXIMIANVS IMP.

SEuerum haud multò pòſt Maxentij factio Romæ intra tabernas opprimit, & Maxentiū Herculij tyrannici uirū ſpiritus ſibi præficit: aduerſus quem dum Maximianus feſtinat, militū ſuorum defectionem ueritus, retro in Illyricum contendit: ubi ulcere inguinibus innato, cùm deeſſent remedia, nec medici ob hominis immanitatē opē ferre auderēt, uermibus undiq́; erumpentibus obijt, Chriſtiani ſanguinis uſq; ad inſaniā pridē effuſi incaſſum pœnitens. Vir belli, paciſq́; artibus inſignis, niſi crudelitate nimia in nos, tantas uirtutes fœdaſſet. Solus annos duos cū Cæſaribus, & Licinio Imperij cōſorte XVI. præfuit.

LICINIVS ET CONSTANTINVS.

LIcinio Dacia natale ſolum fuit. Militaris diſciplinæ ad ueterem normam ſeuerißimus exactor. Ruſticis et agrarijs hominibus (ex eo enī genere fluxerat) æquus: auaritiæ & Veneris ſtudio infamis, moribus planè barbaris: & literis adeò infeſtus, ut uirus, ac peſtem publicam eas appellaret: ſed cur eas non odiſſet, quarum adeò expers erat, ut ne decretis quidem ſubſcribere poſſet? Illud

Illud in eo non reprehendas. quòd ſpadonũ, aulicorumq́; inſolentiam mirè compeſcuit, tineas, ſoricesq́; palatinos appellans. Hũc Conſtantinus nouas res molientẽ, primùm in Pannoniæ campis fudit: mox reparantem uires incredibili celeritate ex Europa in Aſiam expulit: maleq́; reconciliata iterum gratia per Conſtantini ſororem Conſtantiam, quæ illi uxor erat, cũ rebelles animos homo uecors retineret, etiam contra ſacramenti fidem Theſſalonicæ interfici iuſſus eſt. Imperauit ann. XIIII. ſexagenario maior, Chriſtianis infeſtiſſimus. Vnde illi diſcordiarum ſemina aduerſus Conſtantinum acriora.

M. FLAVIVS CONSTANTINVS
Conſtantij Auguſt.

FElicioribus auſpicijs, ac meliore partium noſtrarum euentu, rerum tandem Conſtantinus potitur ex Helena Conſtantij uxore ſuſceptus: & cæteris fratribus ob egregiam indolem, cùm illi ſegnitiẽ præ ſe ferrẽt, patris etiam teſtamẽto prælatus. Hic ſub Galerico rudimẽta militiæ feliciſſimè auſpicatus, parta ex Sarmatis egregia uictoria, ueritusq́; ex ea laude gliſcentem inuidiam, ad patrem transfugit: eoq́; mortuo, Gallias, Hiſpaniaſ'que, & Cottias Alpes obtinuit: Conſtantio patre id multò antè ſomnio præſagiente egregium Imperatorẽ fore, qui Dei militibus opẽ primus ferret. Iam primũ igitur ueteranis militibus agros aſſignatos, ut ad filios ſuos tranſirẽt, primus inſtituit. Tertio Imperij anno accercitus in Italiã ab ijs, qui Maxentij tyrannidẽ ferre non poterant, biennio totam Italiam urbemq́; Romã priſtinæ maieſtati aſſeruit, Maxentio Tyberinis gurgitibus abſorpto. Inde abnegato idolorũ cultu, Chriſtianã puritatem ita amplexus eſt, ut præter egregia dona Diuorũ noſtrorum tẽplis illata,

CHRISTVM *ab omnibus colendum præceperit, templaq́ illi, et alijs numinibus erexerit. nec alia magis cauſa acrius in Licinium exarſit, quàm quòd ille aduerſaretur nobis.* Bella cõtra Barbaros *multa feliciſſimè cõfecit: unde primus* Romanor. *principũ* Magni *cognomentũ tulit. A bellis ad pacis ſtudia conuerſus, optimũ principem primis annis egit.* Leges *ſanctiſſimas tulit: literis & ipſe impenſe ſemper ſtuduit, & eas fouit.* Religionis *adeò obſeruans, ut* Nicenam *ſynodũ* CCC. *&* XXII. *patrũ multis diſſidentibus indixerit:* Byzantiũ *inſtaurauit,* Imperatoriamq́ *urbem & nouã* Romam *appellari uoluit. moriens & Conſtantinopoli ſepultus, treis liberos, &* Dalmatium *fratris filium ſucceſſores reliquit.* XXX. *& amplius annos imperans, tredecim uerò ex his ſolus.* De *eo ſic memoriæ proditum, decem primos annos ut præſtantiſſimus diceretur,* XII. *ſequẽtibus latro, decẽ nouiſſimis pupillus ob immodicas largitiones.* De *eius baptiſmate uti uariãt autores, ſic cõſtanti fide, quæ de* Imperij *donatione circũferuntur, uti minus ſimilia ueri nõ probãt. Sed alij hoc uiderint.*

CONSTANTINVS, CONSTANS, ET *Conſtantius Conſtantini filij Auguſti.*

HI *tres* Imperiũ, *quod per manus à patre acceperũt, ita partiti ſunt, ut Conſtantinus maximus natu* Gallias, Hiſpanias, Britanniamq́ *inſulam obtineret:* Conſtãti Italia *cum* Illyrico, *&* Græcia *cederet:* Byzantium *&* Oriens *Cõſtantij eſſet, qui* Dalmatium *ſocium* Imperij *haberet: quẽ haud multò pòſt dolo exceptũ militari factione oppreſſit, cùm annos treis imperaſſet.* Nec *durauit diu fratrum concordia: ſiquidẽ in nefarium bellum rapti fratres: nam Conſtantinus* Gallico *exercitu fretus, Conſtanti fratri bellũ intulit: quod dum cupidius, quàm cautius ge-*

rit, ad Aquileiam exceptus inſidijs nondum triennio finito, uulneribus confectus perijt. Inde Conſtans uictor, cùm non ſine labore prouincias transalpinas in poteſtatẽ redegiſſet, egit primùm optimum principem: mox aduerſa ualetudine, ſiue rerum felicitate mutatus, ingratus omnibus eſſe cœpit. Donec & ipſe Magnentij dolo dormiens intra tentorium, ad Helenam oppidum oppreſſus eſt, cùm imperaſſet annos XIII. uixiſſet paulò plus XXX.

Conſtantius cædem fratris ulturus, ingenti exercitu aduerſus Magnentium comparato, ingenti illum prælio & memorabili, ad Murtiũ fudit: quo Romani uires Imperij penè concidere, LIII. millibus utrinq; deſideratis. Mox cùm Magnentius bellum reparaſſet, & ad Lugdunũ iterum uictus eſſet, gladio ſibi latus aperuit: ſed & Decẽtius frater, qui Cæſar ab eo dictus fuerat, laquei morte præpoſtera uitam finijt. Nam Britannioni antea Conſtantius ueniam petenti facilè dederat. Is Britannion adeò expers literarum eſt habitus, ut ne prima quidem elemẽta calleret. Cæterùm Conſtantius Gallum à ſe antea dictum Cæſarem ferocientem, & inſoleſcentẽ ſupra Cæſaris nomen interfecit: & contra Perſas infeliciter conflixit militũ ſuorum ſtultitia. Quibus ad ſua abeuntibus, quæ Maſſagetæ uaſtabant, dum Romam inuiſit, Iulianũ Galli fratrem, treis & uiginti annos ætatis agentem, Cæſarem à ſe factum, in Gallias aduerſus Alemannos eas uaſtantes miſit: ipſe in Perſas iterum contendens, dum ægrè ferret Iulianum à militibus Auguſtum eſſe dictum, apud Mopſucrenẽ iuxta Tauri montis radices æſtuantiſſima febre deceſſit. Vixit annos XL. Imperauit XXIIII.

IVLIANVS.

Conſtãtio extincto, Iuliano facilè cũcta ceſſère. Puer hic

hic ingenio ſublimi, callido, & literarum ardentiſſimo, Gallias ſub primum acceſſum præter omnium ſpem, Alemannorum incurſu uaſtatas aſſeruit, regemq; eorũ cepit: inde Auguſtus à militibus ſalutatus Pariſijs, mortuo (ut dixi) Cõſtantio, aduerſus quem bellũ ciuile parabat, Perſis adepto Imperio, bellum indixit: ubi dum inconſultius agit, Perſæ uiri dolo in deſerta cum exercitu ductus, cõto traiectus perijt. Sunt qui ſagitta è cœlo miſſa uulneratum dicant. Vnde in nefariam uocẽ erumpens, uiciſti Galilæe (ſic enim CHRISTVM appellabat) occubuerit. Chriſtianos impio quodam odio adeò inſectatus, ut ſtudia, & militiã hiſce interdixerit: pleroſq; præmijs, & illecebris, quaſi machinis à uera pietate auerterit. Quinetiam Imperator (ita Deo uiſum) aduerſus nos libros edidit: ille uerò ſi ingenium, indolemq; egregiã ad uerã pietatem, quã puer imbiberat, cõuertiſſet, inter egregios principes adnumerari potuit: deceſſit annos agens alterum & trigeſimum. Solus annum unum, menſes treis imperauit.

IOVINIANVS.

HVic Varronianus pater, Pannonia patria, ſtaturæ proceræ, ingenij amœni, nec à literis abhorrentis: qui à militibus primò Imperator ſalutatus: deceptis ſimilitudine nominis, quaſi Iulianus reuixiſſet, cũ Perſis pacẽ magis neceſſariã, quàm honeſtam, Trãſtigritanis prouincijs quinq; amiſſis, inijt. Acceſſit nouæ ignominiæ dedecus grauius: uetitus Imperator Rom. Arſaci ſocio opẽ ferre. Perijt octauo Imperij menſe Dadaſtanis oppido, dum cubiculum ingreditur noui tectorij, prunis etiã ardentibus, ſiue, ut alij, ſtomachi cruditate XXXIII. ætatis anno.

VALENTINIANVS, ET Valens Auguſti.

DEdit & hos Pannonia principes Gratiano patre ortos: primùm Valentinianus ab exercitu Niceæ, inde Valens ab eo Auguſtus, Imperijq́; cōſors dictus: qui Procopium temere Imperium inuadentem, Conſtantinopoli oppreſſere. Inde Gotthi, & barbaræ nationes à Valentiniano Thracia exturbatæ, Septentrioq́; omnis cum Saxonibus ad officiū eiuſdē opera redacti. Parthi è Syria per legatos eiecti. Inquieta Germania Theodoſij maioris auſpicijs pacata. Ipſe dum Quadorum legationem latrocinia excuſantem audit, ſubito morbo uenis areſactis, ut ſanguis mitti nunquam potuerit, obijt Gratiano filio prius Auguſti appellatione donato, Imperij accepti anno undecimo, menſe octauo, die XX. uitæ LV. Valens poſt fratris interitum, Arrianæ factionis fautor, dum aduerſus Scythas & Gotthos prælium ferocius, quàm cautius ciet, uictus ab his acie, uitam, Imperiumq́; amiſit, igne intra tugurium, in quod confugerat, iniecto. Digni Imperio fratres, & inter bonos referendi, niſi Valens Arriano delirio uirtutes egregias inquinaſſet.

GRATIANVS, ET VALENTINIANVS.

HAud ſanè improbandū principem numina terris dederant, ſi quantum literis & militaris diſciplinæ uacabat, ac uenationibus, tantū curæ ad Rempub. cognoſcendam impendiſſet. Nam pietate in ſuos egregius, Valentinianum adhuc puerum Auguſtum dixit, patre, patruoq́; extinctis. Mox Theodoſium Hiſpanum conſortem Imperij aſciuit. Verùm dum ſpicula tantum, & arcus meditatur, dum Alanum militem Romano præfert, Maximi ducis inſidijs circumuentus perijt, cùm imperaſſet cū patre annos octo, cum patruo treis, cum Theodoſio IIII. Valentinianus à Maximo emiſſus, Theodoſijq́; ductu poſteà

reſtit

reſtitutus in Imperium, Maximo tyrãno interfecto, mox Eugenij & ipſe poſt Maximum tyranni dolis uictus, laqueo ſeipſum necauit.

THEODOSIVS.

HIc Honorio patre, & matre Thermãtia, haud dubiè inter optimos principes adnumeretur: quippe qui rẽpub. Gotthicis armis penè oppreſſam accitus ex Hiſpania (quæ illi patria) à Gratiano reſtituerit, Maximũ tyrannum & Andragatium præfectũ eius ſubito incurſu uictos occiderit, Valentiniano Imperiũ aſſeruerit: mox Eugenium tyrannũ in Valentiniani ultionem ſuſtulerit, non ſine numinis manifeſto indicio: cũ multò minoribus enim copijs illi congreſſus, militante illi æthere, & cõiuratis in eius auxilium uentis, ut poëta elegãter cecinit, uictoriam inſignem adeptus eſt. Fuit autem hic princeps moribus & corpore Traiano principi ſimilis: ſumma in eo clementia, incredibilis in ſuos pietas, rei militaris diſciplina ſagax, nec à literis alienus, ſimpliciũ ingeniorũ admirator: pietatis noſtræ adeò obſeruator, ut ſumma ciuilitate ab Ambroſio antiſtite caſtigatũ ſe, adytisq; prohibitũ tulerit. Obijt Mediolani ætatis anno quinquageſimo, Imperij XI.

ARCADIVS, ET HONORIVS.

HOſce pueros Theodoſius uiuens, Imperij conſortes fecerat: & moriens, quando ætas rerum moli nõ reſponderet, treis Imperij tutores teſtamento ſanxerat: Arcadio Rufinum, Honorio Stiliconem cõmendans, Africæ uerò Gildonem præeſſe uoluit. Prior Rufinus, dum Gotthica ſolicitat arma, ut Imperium metu ab Arcadio extorqueret, perfidiæ pœnas dedit: pariq; pœna Caianus Rufini ſceleris popularis afficitur: inde mox Arcadius cũ Byzantij regnaſſet annos ferè XIII. obijt, Theodoſio filio

relicto. Maior rerum moles Honorium Romæ agentem excepit:qui rebellãtem Gildonem cũ Maſcezelis fratris ductu ſuperaſſet: eundẽ quoq; Maſcezelem rebellem expertus, Bonifacij ductu uicit. At Stiliconis perfidia eò pernicioſior, quò occultior fuit. Nã magno noſtro dedecore cùm Gotthi Italiam uaſtaſſent, urbemq́; Romã cepiſſent, aſtu Stiliconis rem adiuuante, tandem re ab Honorio cognita, Stilico cum filio ſublatus eſt, qui genere Vuandalus, & militaris diſciplinæ ſcientiſsimus, Honorij etiã ſocer, ſi quam operam in perdendo ad Feſulas Radagaſo cum ducentis Gotthorum millibus præſtiterat, in aſſerendo Imperio præſtitiſſet: nec Romam Alaricus Gotthorum rex unquam cepiſſet, nec orbem totum cladibus aßiduis inuoluiſſet. Deceßit autem Romæ, cùm annos duos & xxx. imperaſſet.

ROMAE CAPTIVITAS.

NOn potui non uehementer mirari tantam uel temporum iniuriam, uel ſcriptorum inertiam, tum ueterum, tum recentium fuiſſe: ut cùm Romam orbis reginam captam ab Alarico Gotthorum rege, anno poſt eam conditam M.CLXIIII. *certatim omnes memoriæ prodant: ſeriem tamen rei, aut indagandam nõ cenſuerint, aut indagatam tanquam rem planè ignobilẽ, nec ſcitu dignã obliuione inuoluerint. Prò Deûm, hominũq́; fidẽ, urbs orbis totius regina, quæq́; eo auſpicio cõdita credatur, ut caput orbis ſemper eſſet, & quæ toties de barbaris gẽtibus, orbe'que triumpharat, capitur Gotthico aſtu, & interim rei ſeries, ordoq́; neſcitur? Ego uerò id minimè patiar, & omnis antiquitatis illuſtrandæ ſtudioſus, hanc quoq; rem tam memorabilem non negligam. Aſtu autem barbarico capta traditur in hunc fermè modum, quem Procopius ſolum*

lum ex omnibus, quos legi, tradat: ut mirer ab interprete uel rem totam diſsimulatam, uel cùm in mutilum Græcum codicem incidiſſet, non animaduerſam. Ille igitur in hanc ſententiam: Obſederat Romã Alaricus iam bienniũ: nec Honorius, qui Rauennæ deſidebat, aut ferre ſuppetias poterat, aut audebat. Nam cùm nihil minus, quàm de urbis ſalute ſolicitus eſſet, Stilicone interfecto, ducem exercitui minimè præfecerat, qui rem aduerſus Gotthos adminiſtraret. Vnde Gotthis obſidendæ urbis cogitatio, Romano milite aut dilapſo, aut ſegniter rem agẽte. Verùm eam fruſtra obſeſſam, cùm expugnare ui nõ poſſent, ad dolum hoſtis barbarus uertitur. Profectionem in patriam ſimulat, trecentosq́; iuuenes, corporis & animi ui præſtantes deligit, quos Romanis principibus dono det: inſtructos prius, ut omni obſequio dominos ſuos promereri ſtudeant, & ad certam diem circa meridiem, cùm Romani principes ſomno uel otio uacarent, ad Aſinariam portam aduolent: interfectisq́; improuiſo inſultu cuſtodibus, portam ſibi præſtò futuro aperiant. Intereà Gotthi cùm reditum, alia atq; alia deeſſe ſibi ſimulantes, differrẽt, trecenti illi iuuenes occaſione egregiè uſi, portam ſtato die ſuis aperiunt: & intromiſſus Gotthus maiore ignominia, quàm damno urbem omnem populatur. Sunt qui Probæ illuſtris fœminæ, & opulentiſsimæ opera patefactam Gotthis portam exiſtiment, cùm plebem Romanam paſsim fame, & morbis pecudum more cadentem miſeraretur. Duo ſunt cognitu non indigna: Vnum, edictum ab Alarico fuiſſe, ut quicunque in templa diuorum confugerent, præcipuè Petri & Pauli, his nulla uis inferretur, quod eſt ſumma fide ſeruatum: Alterum, quòd cùm nuntiatum Honorio eſſet Rauennæ. Romã perditam, credidit ille de pugnaci

Gallo, cui nomen erat Romæ, *ſignificatum eſſe: admiratumq́; uehementer tam ſubitò periiſſe eum, qui cum paulo antè feſtiuiſsimè luſerat.* Adeò *ſocordis ingenij princeps, nec quicquam omnino paternæ, auitæq́; uirtutis referens, quod &* Arcadio *fratri uitio datum eſt.* Nam Eudoxiæ *uxori addictus, cùm alia improbè fecit, tum* Chryſoſtomum *antiſtitem ſanctitatis & eruditionis egregiæ, uxori plus æquo inſeruiens, in exilium egit.*

IO. BAPTISTAE
EGNATII ROMANORVM
Principum Lib. II.

SEQVITVR *abhinc ætas, in quâ mihi orbis totius clades, regnorum triſtes exitus,* Imperia *funditus exciſa, mutationes rerum frequentiſsimæ referendæ ſunt: ut intelligat mortalitas nihil eſſe inconſtantius ijs, quæ tantopere ut æterna miramur.* Adeò *enim uitæ, fortunæq́; iſta bona, in quibus opinione uulgi ſita ſumma felicitas eſt, fragilia, caducaq́; ſunt, ut nihil his eſſe poſſit cladibus, ruinisq́; magis obnoxiũ: quod cùm uetera illa* Aſiæ Imperia, *tum uerò nominis* Romani *maieſtas facilè declarat: quæ felicibus auſpicijs orta, lætiſsimis rerũ ſucceſsibus aucta, uiris clariſsimis inſtructa: quorũ uirtute, ac cõſilijs, ad ampliſsimũ faſtigiũ ſit euecta, legib. inſtitutis,* Deûm *pietate illuſtrata, cõciderit tamẽ, & funditus euerſa ſit: ut quẽadmodũ illa de toto terrarũ orbe triumphos retulerat, ſic nulla ferè hodie in terris gẽs agat, aut anteà fuerit tam immanis, tam barbara, quæ non aut auitas iniurias, aut ſuas illi rependerit.* Huc *acceſsit, quòd eorum de-*

inde, qui ſequētur, principū, partim ignauia, partim auaritia, res adeò noſtræ peſſum iere, ut ad rem Romanā ſiſtendam, alienæ, atque externæ uirtutis eguerimus: adeò maſcula illa Romuli proles, et Italica uirtus ſimul cū Imperij lapſu cōſenuerat: nec Romani poſteà pōtifices ambitione plus quàm immodica, pronā iā per ſe in caſum rem Italicā nō funditus afflixere: dū ſtudijs ſuis nūc Francos, nunc Germanos, atque alios quoſuis potius quàm Italicos principes patiuntur. Illi uerò quantū Romanæ, atq; Italicæ maieſtati ſemper detulerint, uel illud argumēto eſſe potuit, cū ſe Cæſares, aut Auguſtos pro Henricis, & Federicis dici malint: cumq; ſe nunc Reges, nunc Romanorum Imperatores appellari gaudeant. Cæterùm nec querelæ locus hic eſt, & ipſa noſtra hæc commentatio etiam nuda ſatis allatura doloris, ac moleſtiæ legentibus eſt. Quare Theodoſium ipſum iuniorem aggrediamur.

THEODOSIVS IVNIOR.

QVinquaginta quot uixit annos, totidē Imperio etiā præfuit. Nam puerum admodū moriens Arcadius eum reliquerat ſub tutela Iſdigerdis Perſarū regis: quod & bene ceßit. Barbarus enim rex & tutelam ſumma fide geßit, & pacem cū Romanis, quoad uixit, habuit. Is uerò Honorio defuncto, Valentinianū ex Conſtantio & Placidia natum, data Eudocia filia in uxorē, Romam peropportunè miſit: cùm turbatæ res eſſent tyrannorum libidine, qui rem Romanam inuaſerant. ſub hoc tertia ſynodus contra Neſtorium celebrata, Pulcheriæ ſororis prudētia: nempe quoad illa eſt uſus Imperator, bene res geſta. Hic uxorem Eudociā Leonis Athenieſis Philoſophi uxorem duxit: quæ præter egregiam formam, ſingularemq; pudicitiam, etiam literis excelluit, abſoluto eo libro, cui titu-

lum Græci ὁμηρόμενον ſex faciunt. Hoc principe *Venetiæ feliciſsimis auſpicijs medijs in aquis habitare cœpere, cùm* Honorius *adhuc uiueret.*

VALENTINIANVS TERTIVS.

A*Sſeri fortaſſe in priſtinum ſtatũ ſub hoc principe res* R*omana potuit, ſi eius incœptis aut fortuna fauiſſet, aut imprudẽtia poſteà ſua rem non afflixiſſet.* Nam *recepta ſub aduentũ ſuum* I*talia, cum* Genſerico *ſtatim* V*uandalorũ rege pacem ſanxit, parte* A*fricæ, ut uideri uoluit, contento: & aduerſus* Attilam E*tij ductu, rem feliciter geßit.* Inde M*aximi arte, uiri per ea tẽpora potentiſsimi,* Etium *interimi iuſsit.* V*nde in ultionẽ ipſe poſteà* R*omæ ab eius commilitonibus cõfoſſus perijt.* Hoc principe O*ccidentis* I*mperiũ,* F*rancis* G*allias,* A*nglis &* S*cotis* B*ritanniam occupãtibus,* V*uandalis* A*fricã, & ipſam urbem populantibus,* H*unnis* E*uropã uexantibus, &* I*taliã, collapſum funditus eſt.* P*erijt* I*mperij & ætatis anno* X X X.

De E*tio pauca dicenda hîc ſunt.* Hic *è* D*oroſtana* M*œſiæ cum diſciplina militari excelleret,* C*onſtantio defuncto, ab* H*onorio principe illi ſufficitur: cuius ductu* A*ttila in campis* C*atalaunicis uictus eſt, &* B*urgundiones repreßi.* Hunc *poſteà* V*alentinianus cum interfeciſſet, interrogaretq́; ciuem quempiam* R*omanum, an iure occiſum crederet:* I*ure, an iniuria occideris* I*mperator* E*tium neſcio: illud ſcio, quòd ſiniſtra tua dextram tibi abſcideris. nec falſus omnino uates.* Nam *eius morte* H*unni rerum potiti, &* I*mperium euerſum eſt.*

BREVIS ENVMERATIO EO*rum, qui poſt* V*alentinianum* R*omæ rerum potiti ſunt.*

P*Oſt* V*alentinianũ* R*omæ* A*uitus ſenatorij uir ordinis*

nis præfuit, Auito inde Maiorianus quadriẽnio. Hũc Seuerianus, Seuerianum Anthemius, Anthemium Liberius ſubſecutus: cui Glycerius, & Glycerio nepos ſtatim ſucceßit: quo per uim pulſo, Auguſtulus male ominati nominis rerum potitur: ſub quo Romani maieſtas Imperij conuulſa per Odoacrẽ Herulũ ſerò admodũ ad Frãcos redijt.

FL. VALERIVS MARTIANVS.

NVnc Imperatores Conſtantinopolitanos, quando illi tantum per illa tempora uiguere, ad Conſtantinum uſque Palæologum continua ſerie perſtringemus, initio à Martiano ſumpto: qui licet humili loco natus, militiæ tamen clarus, Pulcheriæ Theodoſij ſororis ſtudio rebus præficitur, moderatus princeps, & rebus gerendis idoneus, ſi per ſenectam diutius uiuere potuiſſet: nã pacem, quoad eius fieri potuit, coluit: illud ſæpe uſurpans, dũ in pace eſſe poſſumus, arma nõ induamus. Is Tatianum, Iuliumq; fratres, qui olim aquilæ ſuperuolantis eius caput auſpicium retexerant, uiaticoq; ducentorum aureorum inopem, & ægrotantem adiuuerant: ſtatim ut princeps eſt dictus, alterum Illyrico, alterum Conſtantinopoli præfecit. Hoc principe Chalcedonenſis quarta ſynodus celebrata aduerſus Dioſcorum, & Eutychen Leonis Pontifi cis Romani iuſſu. Imperauit annos ſex.

LEO.

PRimus hic Græcanici uir ſanguinis Imperiũ tenuit, Aſparis patricij factione adiutus. Cuius etiam filium Cæſarem cum inuitus creaſſet, poſtea cum Ardaburio fratre, ut inſidiarum in ſe autores interfecit: Leonemq; ex Ariadna filia, & Zenone filium ſucceſſorem ſibi eſſe uoluit. Is aduerſus Genſericum Vuãdalorum regem Baſiliſcum ducem miſit: qui, ſi Zonaram ſequare, uictus nauali

prælio

prælio à Vuandalis, aufugit, ſiue illud ignauia, ſiue proditio fuerit. Byzantium huius Imperio magna ex parte conflagrauit, præterquàm, quòd Italia in perpetuo motu fuit. Imperauit autem annos XVII.

LEO IVNIOR.

HIc puer ab auo relictus, cùm annum præfuiſſet, Zenoni patri manibus ſuis diadema impoſuit, patremq́; pro ſe deinceps imperare iuſsit.

ZENO ISAVRICVS.

QVàm uariè rebus Romanis illuſerit fortunæ uis, hic Zeno facilè cum pleriſq́;, qui explicandi mihi principes erunt, prodet. Vir obſcuriſsimi ſanguinis, & cùm facie deformis, tũ moribus planè tyrãnicis, ut Iſaurũ agnoſcas. Hic Theodoricum Oſtrogotthorum regẽ cùm unicè diligeret, in Italiã aduerſus Odoacrem miſit, Conſulem prius à ſe factum. Pulſus uerò à Baſiliſco factione uxoris, cùm in Iſauriam conceſsiſſet, nõ multò pòſt reuerſus, & Baſiliſcum expulit, quem & inedia mori coëgit, & annos XIII. *Tyrannum uerius quàm principem egit. Sunt qui uiuum adhuc incluſum ab uxore ſepulchro tradant, fruſtraq́; reſipiſcẽtem, & opem quiritantem obijſſe. Hoc principe incendium adeò graue fuit, ut præter maximam urbis partem conflagratam, centum & uiginti librorum millia combuſta ſint: inter quæ & Homeri poëma inteſtino draconis* CXX. *pedũ aureis literis deſcriptum.*

FL. VALERIVS ANASTASIVS

Dicoros.

DIcorum hunc cognomento Græci appellarunt, à diſcoloribus uidelicet oculorum pupillis, quarum dextra nigricans, ſiniſtra cærulea fuerit: inter bonos principes utiq́; mihi referendus, tametſi ab humili loco ad Imperium

periũ euectus Ariadnæ Zenonis uxoris opera, niſi poſteà mutatus, Eutychianæ hæreſi adhæſiſſet. Vnde illi aduerſus orthodoxos graue diſsidium conflatum. Bulgarorum arma tunc primùm audita, & Saraceni Alamundaro duce Syriæ graues incumbebant. Hinc tyrannorum aliquot ſeditione fatigatus, poſt octogeſimum & octauum uitæ annum, Imperij uigeſimumſeptimum, fulmine afflatus periјt, ulciſcente grauiter numine pietatem toties ab impuro principe uiolatam.

IVSTINVS.

QVis credat Thracem hominem armentarium, & ſues agentem, ſine tribu, ignotis, obſcuriſq; parentibus ortum, et rebus præfuiſſe, & rem tum feliciter, tum optimè adminiſtraſſe? Rexit tamen ille ſumma cum laude, & pietatis ſtudioſiſsimus ueræ. Ioannem Romanum pontificem ad ſe legatum uenientem, à Theodorico Gotthorum rege pro Arrianis, quos expulerat Iuſtinus, reſtituendis uenerabundus excepit: & principatum dolo partum (quippe qui acceptam ab Amantio eunucho pecuniam, ut militi pro Theocritiano præficiendo diſtribueret, in ſe ſuffragia uerterit) magna uirtute poſtea adminiſtrauit: nono Imperij anno Iuſtinianum ex ſorore nepotem, cùm adhuc uiueret, ſibi ſucceſſorem inſtituens: quo facto, non multò pòſt obijt.

IVSTINIANVS.

NEpos Iuſtino ex ſorore, cùm annum quartum & quadrageſimum ageret, imperare cœpit: quod per annos undequadraginta adminiſtrans, ueterem Romani Imperij gloriam mirum in modum ampliauit. Primùm enim Perſas Belliſarij opera intra ſuos fines continuit: inde eodem duce Romam à Gotthorum ſeruitute aſſeruit: Africam

Africam Imperio pulſis Vuãdalis reſtituit: Narſete duce Gotthicum tandem nomen deleuit. Bis triumphatum ex inſtituto ueterum Romanorum de Perſis, & Vuandalis à Belliſario: leges infinitis uoluminibus antea diſperſas in quinquaginta Digeſtorum libros cõtraxit. Inſtitutionum libros quatuor edidit. Codicem inuulgauit. Maximus certè princeps, niſi auaritiæ, & delirij Eutychiani reus fuiſſet. Serici uſus è Perſis ad Græcos hoc tempore tranſijt iampridem deſitus.

IVSTINVS IVNIOR.

HIc æmulus Iuſtini, & ut filius à Iuſtiniano in regia ſemper habitus, facili admodũ ingenio, atq; ad promerendã ex liberalitate hominum gratiam nato fuit. Cum Perſis pacẽ fecit, tributo, quòd Romani annuum his expenderent ſublato. Langobardi Germanica gens à Narſete indignato contra Sophiam in Italiam hoc principe irrupere: quam ab Alboino rege ad Deſyderium per CC. & IIII. annos in principatus diuiſam tenuere. Obijt graui pedum dolore anno XI. Imperij.

TIBERIVS.

TIberius adoptatus à Iuſtino rem per ſeptennium foris ſatis feliciter geſſit: domi ſumma cum pietatis & liberalitatis opinione, quòd ſi quemadmodum Perſas graubus afflixit prælijs, ſic aduerſus Langobardos felix fuiſſet, nihil illo principe fortunatius. Obijt Mauricio genero ſucceſſore declarato.

MAVRICIVS.

CAppadocem hominem uirtus, & rei militaris ſcientia, partaq; eius ductu de Perſis inſignis uictoria, Imperio facilè impoſuit: quod ſub initia Perſis uictis, Scythis afflictis, Langobardis repreſſis, & Hunnis è patrio

ſolo

ſolo in ſolitudines pulſis, feliciter adminiſtrauit. Mox auaritiæ ſtudens, cũ fruſtra Phocæ inſidias, ſomnio etiam admonitus præcauiſſet, dum miles ſtipendio fraudatus ſeditioſius agit, ab eodem Phoca Imperio & uita priuatur: cùm imperaſſet annos XX. uixiſſet tres & ſexaginta: eius etiam omnis proſapia ſublata eſt. Turcaicum nomen tunc primùm Aſiæ auditum.

PHOCAS.

ADeò præcipites in malum homines agimur, ut Phocas nec Mauricij auaritia admonitus, adepto Imperio per Mauricij cædem ab hoc uitio temperarit. Quin longè ſtudioſius colligendæ undique pecuniæ incubuit, & omnia ex Perſicæ ſeruitutis inſtituto egit. Vnum in hoc homine laudes, quòd Romanum pontificem principem omnium iure declararit. Cætera adeò ſocors & ignauus, & frequentibus adulterijs infamis: ut cum Romanum Imperium undiq; Barbari uaſtarent, ſtaretq; ſolùm eius nominis umbra, conſpiratum ſit in illum ab Heracleona, & Heraclio, & Priſco: qui captum inertiſſimum hominem prius interficere, quàm ferre ſuppetias eius milites potuerint, omni ſtirpe principis impuriſſimi ſublata.

HERACLIVS.

LAbenti iampridem Imperio, & prægrauãtibus Perſarũ armis, Syria cũ ipſis Hieroſolymis expugnata, Heraclius accepto diademate à Sergio Pontifice primùm omnium Perſicũ bellũ parat: ad quos legatis antea miſſis pro inducijs impetrandis cõtemptim ab his habitus, adeò excanduit, ut differre amplius rẽ nõ potuerit. Reſponderunt enim impij hoſtes, non prius ſe Romanis pacẽ daturos, quàm CHRISTVM abnegaſſet Imperator. Quare ingentibus copijs in Choſroën ductis, uictis eius ſæpe

ducibus

ducibus, & cum omnibus copijs cæſis: mox profligatò Choſroë, Perſideq́; omni in ultionem noſtrã igni, ferroq́; uaſtata, lignum ſalutiferæ crucis recepit. Celebris adhuc eſt Chriſtianis dies feſtus argumentum uictoriæ inſignis, pacis uidelicet partæ, & Tigridis fluuij inter utrũq; Imperium termini. Triumphatumq́; egregiè cruce prælata. Imperauit Heraclius annos XXXI. nouo morbi genere perijt, uirili mẽbro ſemper ita diſtento, ut quoties meieret, lotium uultũ aſpergeret, niſi obiecta tabula id prohibuiſſet. Creditũ eſt, hæreſeos Monothelitarũ, in quam inciderat, & nequitiæ ſuppliciũ luiſſe. Hoc tẽpore Saraceni Mahomete duce caput extulere. Quare breuiter de eius ortu, & ſucceſſu interim quædam perſtringamus.

MAHOMETIS ORTVS.

EX Arabia *conſtanti ueterum ſcriptorũ fide hoc malum orbi prodijt. Inde enim humili loco natus, dum locandis, cõducendisq́; camelis uictum quærit, adoleſcens ingenij uafri, uiduæ dominæ nuptijs & opibus mox auctus, Sergium monachum noſtratem familiarem habuit: cuius adiutus opera, cùm Chriſtianos & Iudæos accuſaret: hos ut impios, qui ſummum prophetã excruciaſſent: nos ut ſimpliciores, qui de* CHRISTO *ridicula prodamus, paulatim latronum manum coëgit, & diuinitate quadam inde ſibi aſtructa, facilé que leuiſſimo hominum generi perſuaſa, conſilium armis addidit. Inde rerum ſucceſſu proſperiore elatus, Syriam uaſtat, & Damaſcum regionis caput expugnat. Tum uerò in Perſas arma conuerſa, quibus congreſſus, & primò uictus, reparandis copijs intentus, Scænitas ſibi Arabas adiungit, gentem per ea tempora Romanæ militæ aſſuetam: & quæ ob negata ab Heraclio ſtipẽdia, rebelles animos induerat. Sicq́; paulatim*

latim firmato Imperio, & diuinitatis cuiuſdam opinione perſuaſa, quam armis tuendam contra aduerſantes præcepit, quadrageſimo uitæ anno, ueneno (ut aiunt) à domeſticis dato perijt. In quo homine neſcio magis'ne ingenij calliditatem admirer, an gentis eius ſtultitiam, an potius Chriſtianorum principum ſocordiam: qui nec naſcentem comprimere flammam (factu tunc facilè) uoluere, nec magnis poſteà rerum ſucceßibus auctam potuere. Vnde labes illa iam ad hoc æui nō Aſiam ſolùm, & Africam, ſed magnam Europæ partem infecerit, ut iam de Chriſtiana pietate tuenda in diſcrimen uentum ſit.

CONSTANTINVS HERACLII.

HIc annum unum cùm imperaſſet, rectæ ac ueræ pietatis cultor, Martinæ nouercæ inſidijs, quæ Heracleone Imperiū aſtrueret, ueneno tollitur. Illa uerò cùm Imperium malè partum cum filio uix biennio tenuiſſet, à Senatu cum decenni filio expellitur, amputata prius matri lingua, filio naribus.

CONSTANS.

COnſtans ex Gregoria & Conſtantino proximè relato proles rerū potitur, adnitente Senatu, qui Martinæ ſcelus execrabatur. Hic auitæ impietatis hæres, Martinum Romanum pontificem ſibi aduerſantem, comprehendi iuſſum, in exilio mori coëgit. Cætera hominem non improbares, ſi impietatem & auaritiam demeres. Saracenis claſſe congreſſus, uictus aufugit: quibus paulò pòſt dißidio laborantibus, biennij inducijs impetratis Italiam petijt, ut eam à Langobardico iugo liberaret. Sed quum Romam ueniſſet, uictus à Langobardis acie, quicquid antiqui operis, ſignorum'ue fuit, intra quintum diem inde ſuſtulit: ut plus ornamentorum paucißimis diebus urbi

B detra

detraxerit, quàm Barbari per tot annos. Inde in Siciliã traijciens, cùm ſextum ibi annum ageret, & auarè, & crudeliter tributum exigeret, dolo ſuorum interficitur, poſtquàm annos VII. *ac* XX. *imperaſſet.*

CONSTANTINVS POGONATVS.

MEliore orbis fato Conſtãtinus Imperium excepit: *qui maximus natu relictus à patre Byzantij, ut Imperium adminiſtraret, audita eius morte, in Siciliam uenit: ultusq́; Mizizium tyrannũ, & cædis paternæ conſcios, bellum aduerſus Saracenos* VII. *annos, terra, mariq́; feliciter geßit. Fatigati enim bello maritimo Arabes quod ex Cyzico à ſe capto, Byzantio ſingulis æſtatibus inferebant, maximè ignis miraculo territi, qui ſub aqua arderet (Callinici inuentum) tẽpeſtate etiã graui oppreſſi, ferè omnes periere. Nec terra felicius res eorũ adminiſtrata. Victi enim una acie,* XX. *ſuorum millia amiſere. Quare pax honeſtißima ſecuta, pollicitusq́; Mauias eorum dux, Ioãni legato Imperatoris ad id miſſo tributũ annuũ, auri pondo* III. *millia, ſeruorũ etiam honeſtorũ, & equorũ totidẽ. Sexta hoc principe ueræ pietatis celebrata ſynodus Conſtantinopoli. pax ubiq́; etiam floruit, præterquàm quòd Bulgari trans Danubiũ repentinè bellum oſtẽtarũt: quod cùm infeliciter gereretur, inhoneſta pace Myſia his ad inhabitãdum data eſt; tributo etiam annuo promiſſo. Imperauit annos* XVII. *Iuſtiniano filio hærede, cùm fratribus minoribus nares amputaſſet. Pogonatus appellatus, quòd imberbis in Siciliam profectus, barbatus rediſſet:* πώγωνα *enim Græci barbãm appellant.*

IVSTINIANVS.

VLtimus Heraclianæ ſtirpis Iuſtinianus imperio præfuit, *praui uir ingenij, & uarij, atque à fide recta*

adhorr

abhorrentis. Siquidem ſynodum aduerſus ſextam à patre celebratam indixit, bonis omnibus aduerſantibus, & in primis Romano pontifice, quem comprehendi mandauit. Bellum aduerſus Arabas, & Bulgaros cōtra fœdera motum, utrunq; calamitoſiſſimum geſſit. Qua re & crudelitate etiam in ſuos inuiſior factus, Leontij patricij, & Callinici patriarchæ dolo deturbatur Imperio, atq; Cherſonam relegatur, nare prius abſciſſa. Vnde mox fugiens, & ad Trebellium Bulgarorum regem fuga lapſus, eius opera reſtituitur: Tiberio, qui Leontio ſucceſſerat fugato, & Callinico patriarcha luminibus priuato. Illud ſæuitiæ hominis argumentū traditur, quòd quoties truncas nares emungeret, toties unum ex ijs, qui Leontio fuerant, ad ſupplicium rapi iubebat. Sexto demum & decimo anno à Philippico pulſus, quem reclamante Conſtantino Pontifice, acrius inſectabatur (uenerat autem ad illū Romanus antiſtes accerſitus, & ab Imperatore honorificētiſſimè exceptus) uitam & Imperium pariter amiſit, ſexto anno poſt exilium, cùm x. antè præfuiſſet.

LEONTIVS.

LXXXVII. annos ab Heraclio ad Iuſtinianum in una gente imperatum, quod neſcio an ulli priorum contigerit, cum Leontius Iuſtiniano relegato, Imperium ſibi uendicauit: qui claſſe aduerſus Arabas Africā occupantes ingenti parata, cū infecta re rediret, Imperio expellitur, poſtquàm treis tantum annos rerum potitus eſſet. Hunc ergo Tiberius captū (ſic enim quàm Abſimarus dici uoluit) adepto Imperio, naribus truncatum cuſtodiri iuſſit.

ABSIMARVS, QVI ET TIBERIVS.

HVnc claſſis in Creta Imperatorem dixit, qui Heraclium fratrem ſtatim aduerſus Arabas omnia uaſtan

tes cùm miſiſſet, eius forti opera hactenus repreßit, ut à noſtris abſtinerent. Inde Philippicũ nobilitatis præcipuæ Cherſonam relegauit, quòd aquila caput obumbraſſe uidebatur dormienti. Ceterũ ſeptimo pòſt anno cum Leontio captus, à Iuſtiniano interficitur.

PHILIPPICVS BARDANES.

NVnquam maior principum impietas, maior'ue, quod grauius doleas, ſocordia. Quippe hic adeptus Imperium, ſextæ ſynodi decreta altera ſynodo infirmare contendit: gratificaturus monacho, qui imperaturum illum prædixerat, hoc prædictionis præmiũ petenti: quare cùm loquentiæ multum huic ineſſet, ſapientiæ parum, opesq; Imperij iampridẽ congeſtas dißiparet, paſſus etiam Bulgaros Thraciam populari, priuatus oculis in ordinem redigitur, anno uno, & menſibus VI. uix expletis.

ARTEMIVS, QVI ET ANASTASIVS.

HIc adeptus Imperium, cum optimè quæ ad pietatem rectam attinent, inſtituiſſet ex Pontificum aſſenſu, claſſem ingẽtem aduerſus Arabas in Alexandriam emiſit. Verùm claßiarijs quibuſdam contumacius agentibus, qui illum oderant, domum reuerſi, Theodoſium ignobilem alioqui uirum Imperio præficiunt: captumq; Conſtantinopoli, monaſterio Anaſtaſium includunt, cum annum unum, menſes tres imperaſſet.

THEODOSIVS ATRAMYTENVS.

OBſcuro licet loco natus, non pœnitendum Imperatorem egiſſet, ſi diutius illi per Leonem & Cononem Oriẽtis præfectos imperare licuiſſet. Verũ cum Leonem exercitus Imperatorẽ dixiſſet, pertæſus belli ciuilis Theodoſius ceßit Imperio, monaſticamq; uitam amplexus, ſatis diu ac fœlix in ea uixit, cùm annos duos imperaſſet.

LEON

LEON ISAVRVS, SIVE CONON.

Obſcuritatem generis (quippe qui apud Iſauros natus exercuerat ſedētariam) cùm alijs ſceleribus, tum uerò impietate in Deum, ac eius imagines facilè Leon æquauit, unde illi cognomen εἰκονομάχȣ, & θεομάχου Græcis, quarum perdendi tantus hominem ardor inuaſerat, ut Iudæis duobus gratificaretur, qui illum tantò antè imperaturum prædixerant: ut & Conſtantinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduerſantem, ſede extruſerit, & Romanum antiſtitem obſiſtentem comprehendi iuſſerit. Saraceni certè ducibus Maſgalda, & Solymano Conſtantinopolim triennali obſidione, terra, mariq; fatigarunt. Verùm peſte, fameq; confecti, à Bulgaris etiam ſæpe uicti, claſſe magna ex parte igne ſub aquis ardenti conſumpta, paucißimis ex tanto naufragio ſeruatis, manifeſtam in ſe numinis iram ſenſere: nec minori interim clade in urbe ſæuitum, trecenta & amplius ciuium millia peſte, fameq; conſumpta. Ridicula planè quidam de cœleſti igne, & nauium numero prodidere. Inde Siciliam Sergij præfecti opera rebellantem, ad officium retraxit. Circa finem Imperij, quod quartum & uigeſimum durauit annum, graui terræ motu Bithynia, Thraciaq; concuſſa, muriq; Byzantij magna ex parte collapſi, quo Theodoſij maioris, & Arcadij filij ſtatuæ ad terram deiectæ. Et quæ res flectere impij principis animum ab impietate debuerat, tanquã in manifeſta Deûm ira, ille uerò ad priuatum quæſtum retulit, tributo ad reſtituendos muros impoſito, ut in ſingula numiſmata quatuor et uiginti obolos ærario principis inferrent: quod poſteà in multas ætates abijt. Hoc principe Romani pontifices ad Francos primùm reſpexêre.

CONSTANTINVS COPRONYMOS.

IMpio patri ſceleſtiſſima ſucceſſit proles Conſtantinus cognomēto Copronymi, quòd infans baptiſmi lauacro admotus, medijs ſacris alimoniæ excremento aquā pollue. rat. Is non ſolùm patris impietatem in abolendis diuorum imaginibus reddidit, uerū etiā grauiore ſcelere reliquias corū aut contempſit, aut combuſſit: quam in numina impietatē immanitas hominis inuiſiorē fecerit, dum nobiliſſimum quenq; tollendum è medio curat. Antiſtites certè Conſtantinopolitanos unum & alterū ignominioſe prius habitos, & grauiter adhæc excruciatos, capite plectit. Hic Bulgaricū uariāte fortuna bellū terra, mariq; geſſit. Artabaſdum primæ nobilitatis hominē Imperatorem ab orthodoxis creatū, poſt biennium à ſe captum, oculorum uſu cum liberis priuat. Grauiſſimam hyemem, uti Pōtus, Boſphorusq; ipſe Thracius pglaciauerit, expertus, poſt infinita flagitia exquiſitiſſimo cruciatu conſumptus obijt Imperij anno XXIIII. duobus menſibus minus.

LEO.

NOn Imperij ſolùm, ſed paterni ſceleris hæres aduerſante matre Bulgarici ſanguinis pientiſſima ſucceſſit Leo, qui ad impietatem ſacrilegium etiam addiderit. Nam coronam à Mauricio principe Deo dicatam, nefario capiti imponens, captus gemmarū & auri ſplendore, breui pœnas luit: caput enim impium carbunculi apoſtemate ſtatim intumuit: tandem ardētiſſima febri ſubſecuta, impium ſpiritum nefarius exhalauit, Imperij anno uno.

CONSTANTINVS LEONIS F.
& Irene mater.

REdditus tandem his principibus ueteri religioni ſuus nitor, reddita uetus pietas Irenes matris opera: quæ

Attici ſanguinis, forma inſignis, ſed probitatis opinione inſignior Leoni nupſerat. Quare conuentu CCC & L Patrum Niceæ indicto, quæ ſeptima ſynodus habetur, templis, diuiſque ſuæ reſtitutæ ſunt imagines. Nec multò pôſt tamen Conſtantinus iam adultus matrem haud amplius paſſus, Imperio deijcit, eiectam in ordinem redigit. Nicephorum Imperatorij & ipſum ſtêmatis, in quem ſuffragia multorum tacitè inclinabant, oculorum & linguæ uſu priuat. Et ne quid ſceleris deeſſet, Maria uxore monaſterio obtruſa, Theodoram concubinam inducit matris conſilio, ut filiũ inuiſum omnibus faceret: unde mox rerum ſola potita, filium in poteſtatem redactum excæcat, eadem die qua ſexto antè anno Nicephorum ille eodem ſupplicio affecerat: ipſaq; non multò pôſt à Nicephoro pulſa, in Leſbum inſulam relegatur. Huius Imperio, quod fuit cum filio annorum x. lamina inuenta eſt ſuper cadauer his uerbis: Chriſtus naſcetur ex uirgine, in eum credo: Conſtantini & Irenes Imperio ô ſol iterum me uidebis. Sed & Carolus à Leone Romano pontifice Imperij corona donatur uirtutis, & pietatis ergò,

NICEPHORVS.

Piget planè, ac pariter me pudet, tot portentis uerius quàm principibus reſerẽdis immorari: niſi quòd præterquam quòd rei ſeries ita exigit, nõnihil & huiuſmodi homines uitæ proſunt, dũ eorũ exitu & deterrẽtur peſſimi, & optimus quiſq; ad uirtutẽ, honeſtumq; accẽditur. Nemo enim maiore hominũ opinione ad Imperiũ uenit, dum ſingulos aut muliebris impotẽtiæ, aut flagitioſiſſimi principis tædet: nemo auarius, aut crudelius adminiſtrauit, quorum ſcelerum mox pœnas meritas luit. A Bulgaris enim paulò antè à ſe uictis, improuiſo noctis aſſultu

oppreſſus, ipſe cum toto exercitu ad internecionē cæditur. Stauracius filius ſaucius humerum, uix Adrianopolim euaſit. Hic Venetam rē ſociali claſſe aduerſus Gallo iuuit. Populoniam dolo magis, quàm ui captam diripit.

STAVRACIVS.

ADrianopoli in quam euaſerat, poſt patris interium Imperator ab amicis ſalutatus: non multò pòſt à Michaële Curoplate Rangabe cognomēto, qui Procopiā ſororē eius in uxorē duxerat, Imperio deturbatur, & monaſterio īcluditur, poſtquā cū patre annos IX. īperaſſet.

MICHAEL CVROPLATES

Rangabe cognomento.

MElior pacis artibus, & pietate maior duobus à me proximè relatis ſucceſſerat Michaël, ſi quàm in toga bonus, tam bellicis rebus adminiſtrandis uiguiſſet, à quibus tantum abhorruit, ut ad unam aduerſam cùm Bulgaris pugnam, à quibus caſtris etiam exutus eſt, ita conciderit, ut accepto nuntio de Leonis Imperio, monaſterio ſeſe abdiderit, habenas regni facilè concedēs poſt annum alterū Imperij. Hic cū Carolo Francorū rege fœdus ita inijt, ut Veneti ſuis legibus, ac iure uiuerent: immunitate his ſeruata, quam ad eam diem in terra Italia retinuerāt.

LEO ARMENIVS.

PArdi Patritij filius magno omnium gaudio, maiore ſpe rei Romanæ perficitur: nec conceptam de ſe hominum animis ſpem fruſtratus eſſet, niſi egregias uirtutes crudelitate in ſuos, & impietate in Deum mox fœdaſſet. Quippe qui parta de Bulgaris inſigni uictoria, cùm ab armis quies eſſet, ad cædem multorum conuerſus, diuorum imagines deleri penitus iubet: nec præſagijs, aut ſomnijs maternis cladem imminentē euadere potuit. Nam

à Mich

à Michaële Traulo, quem in cuſtodia detinebat, noctu per inſidias, dum ſacris operatur, cæſus obijt poſt annos Imperij VII. *& menſes quinque.*

MICHAEL BALBVS.

AMorium Phrygiæ ſuperioris oppidulũ dedit hunc principem, non humili ſolùm, ſed ſordido etiam loco natum: ad quæ impietas quoque acceſſerat ex hæreſi Iudæorum, atque Thinganorum hauſta: Linguæ præterea uitio balbutientem, unde Græci τραῦλον appellauere. Hic poſt interfectum Leonem, à quo ad tantam fortunam euectus erat, Thomam, qui Tyrannidem inuaſerat, uario primùm rerum euentu tandem oppreßit: defectionisq́; ſocios cum ipſo Thoma ſuſtulit. Saraceni hoc principe ex Africa profecti, Cretã inſulam occupant, totamq́; ferè in ditionem redigunt, Græcosq́; duplici prælio uincunt. Ipſe princeps cùm annos VIII. *menſes* IX. *imperaſſet, Theodophilo filio per manus Imperiũ tradidit. Vetus oraculũ innotuit, tum rem Romanã in lapſum præcipitem ruiturã, cùm Balbus & auarißimus princeps imperaret, qualis hic uir fuit.*

THEOPHILVS.

MAior iuſtitiæ cultus in Theophilo filio: quippe qui facillimum ſeſe ſtatis diebus adeuntibus exhiberet, & ad ſeueritatem interdum propenſior acrius delicta puniret: ſed par impietas, ut qui diuorum imagines ex paterna æmulatione auerſatus, non paucos, qui eas colerent, ad mortem uſque cædi iuſſerit. Saracenis Aſiæ prouincias uaſtantibus bis congreſſus, bis uictus eſt, caſtrisq́; exutus. Quinetiam Amorium, unde illi genus, ab ijs obſeſſum, & proditione captum diripitur. Cumq́; annos duodecim rebus præfuiſſet, dyſenteriæ morbo perijt.

MICHAEL THEOPHILI, ET
Theodora eius mater.

FEcit Irenes Cõſtantini matris adminiſtratio, ut fœmi nei nõ pœniteret Imperij. Quare Theophilo uita functo, Michaële filio adhuc infante, & ſub tutela matris, ac principum uirorũ relicto, Bulgari Scythicum genus pietatem noſtram populariter ſunt amplexi, cum Theodora genitrix rebus adhuc præeſſet. Verùm impotentiam muliebrẽ quis æquo animo ferat, ubi præſertim impietatem aſſerat? Nam & illa diuorũ imagines execrata eſt. Cæterùm impietatis pœnas mox dedit à filio monaſterio incluſa: qui auo ſimilior quàm patri, per ſummam ignauiã, ac prodigalitatem rem afflixit, à Saracenis etiã caſtris exutus, nec minore inſania Circenſibus ludis oblectatus eſt: quibus dũ plus ingenio indulget, Baſiliũ Macedonẽ Barda interfecto, cõſortem Imperij adſciuit, à quo mox occiſus eſt Imperij anno XIIII. quorũ treis cũ matre egerat.

BASILIVS MACEDO.

QVis crederet & hũc captiuũ inter uenales Cõſtantinopolim adductũ, Romanæ rei præfuiſſe, qui nec patriã, nec parẽtes ſaltem ciere poſſet? præfuit tamẽ et eo rerũ ſucceſſu, ut ad eius nepotes Impij maieſtas trãſierit. Primũ igitur adepto Imperio ꝓfuſiſſimas Michaëlis largitiones reuocauit, ut dimidiũ eorũ, quæ accepiſſent, ærario inferrẽt, & treis liberos Impij hæredes inſtituit. inde in Saracenos, qui Cretã occuparãt, ꝓfectus, ab his nauali prælio ſuperatur: quos tamen alieno ductu pòſt uicit. Hoc imperante, Saraceni ex Africa ſoluẽtes, cũ Italiã magna ex parte uaſtaſſẽt, Dalmatiã quoq; populati ſunt, Rhaguſio etiã capto, quos tñ Nicephori Phocæ ductu, inde pòſt eiecit, Bario in ditionẽ ſuam redacto, tametſi Veneti una atq; altera expeditione rẽ Chriſtianã iuuiſſẽt. Cæterũ cũ

annos x x. imperaſſet, à ceruo in uenatione cornu ictus, mox perijt. Vir frugi, & quem principẽ nõ contemnas.

LEO BASILII PHILOSOPHVS.

COnſtantino filio maximo natu (uiuente adhuc patre) uita functo, Leo cognomento Philoſophus frater ſucceßit: qui Bulgaros deſciſcentes, Turcarũ auxilio primò uicit. Verũ ab his per inanes inducias deluſus, magna clade afficitur. inde in Saracenos claſſe cõparata, Nicetæ ductu egregiam uictoriã peperit: literarũ omnium, & aſtrologiæ in primis eruditus, & qui filium Conſtantinũ imperaturum diuinaret. Tandem poſt annos v. & xx. menſes treis alui doloribus fatigatus, Alexãdro fratri Imperium per manus tradidit, cui filium commendauit.

ALEXANDER.

NEc Baſilio patri, nec Leoni fratri ſimilis Alexãder ſucceßit, uir luxu et ignauia perditus, annũ & menſem rerum potitus. Qui cùm nec ipſe rectè adminiſtraret Imperium, & ignobilißimum quẽq;, ac turpißimum rebus præficeret, erumpẽte naribus ſanguine extinctus eſt.

CONSTANTINVS.

SEptennem hunc pater Leo ſub tutela matris, & nobilium quorundã reliquit: quorũ diligentia Andronicus Ducas tyrãnidis ĩuaſor oppreſſus eſt. Inde Bulgaris Thraciam uaſtantibus bellum indictũ: quod fœliciter ſanè Phocæ ductu ſucceſſerat, niſi caſu quodã cõſternati milites iã uictores in fugã cõuerſi fuiſſent. Eadẽ quoq; fortuna alterius in Bulgaros expeditionis fuit ducũ diſcordia, & ambitione: ut et Cõſtantinopolis à Bulgaro hoſte ſit obſeſſa, & Romanus Lecapenus Zoẽ Cõſtantini matre prius eiecta, Imperij ſocius adſcitus à Conſtantino neceſſariò ſit, q Helenã eius filiã in uxorẽ etiã duxit. Cæterũ Romano in-

exil

exiliũ pulſo, Chriſtophoroq́; eius filio cũ tota Lecapenorum gente extincto, ipſe rẽ Imperij ꝑ annos undequadraginta ſatis prudenter adminiſtrauit, Beneuento de Langobardis expugnato, & tyrãnis quibuſdã oppreßis. Turcarũq́; principibus aliquot Chriſtiana pietate imbutis. Hic à literis, optimiſq́; diſciplinis nõ abhorrẽs, quas penè extinctas ab interitu uindicauit, librũ Romano filio reliqt, in quo ſummã totius Imperij, ſociorum omnium fœdera, hoſtiũ uires, rationes, conſilia explicuit, quem nos in bibliotheca noſtra tanquam theſaurũ ſeruamus, in quo multa de Venetis etiam noſtris Imperator ipſe diſſerit.

ROMANVS LECAPENVS.

NOn iuſiurandũ ſanctißimũ, quod præſtiterat, nõ gener Conſtantinus obſtitit, quò minus Imperium & ſibi, & Chriſtophoro filio Romanus uindicaret, Cõſtantinumq́; penè in ordinẽ redigeret. Is uerò cũ Bulgaricũ bellum cõtra Simeonẽ eorũ ducẽ infeliciter geßiſſet, et ſextũ ac uigeſimũ annũ præfuiſſet, tandem à Stephano filio captus, inſulæ includitur: mox & eius filij à Cõſtantino comprehenſi, alter in Proconneßũ, in Leſbũ alter relegatur.

ROMANVS LEONIS IVNIOR.

VIr omniũ ignauißimus, luxuq́; ac otio perditus, poſt Conſtantinum patrem Imperium ſuſcepit Romanus nomine: quod tamẽ alieno arbitrio rexit, ingenio alioqui non malo, ſed interdũ ſolerti, ubi animum adieciſſet: foris aduerſus Saracenos, qui Cretam occupabant, Nicephori ductu, & aduerſus Turcas Aſiam uaſtantes eiuſdẽ Nicephori & Leonis fratris Imperio felix. Domi in matrẽ, ac ſorores impius, ut regia eiectæ, quæſtum meretriciũ ſint amplexæ: ipſe ludis ac crapulæ intentus, poſt tertiumdecimum Imperij annum obijt ueneno etiam potionatus.

NICEPHORVS PHOCAS.

NObiliſſimus haud dubiè Romano ſucceſſit Nicephorus cognomento Phocas, Phocæ Nicephori nepos, qui in Sicilia contra Saracenos res egregias geſſerat: ſimul ac igitur adeptus Imperiū eſt, claſſem in Saracenos occupantes Siciliam inſtruit: ipſe in eoſdem Aſiam uaſtantes exercitū duxit: in Sicilia res infœliciter per duces acta ipſe Ciliciam & magnam Aſiæ partem lætis auſpicijs recepit: mox Antiochiam noctu aggreſſus pulſis Saracenis, Imperio ſubdidit. Sed quàm bellica re fortunatus, tam domi infœlix, dū auaritiæ, ſocordiæq́; ſeſe emācipat. Ex quo in odiū ciuiū incurrens, facilè à Ioannæ Zimiſce adiuuāte Theophania Nicephori uxore, noctu intra cubile interficitur, cùm rerum potitus eſſet annos ſex, menſes totidem.

IOANNES ZIMISCES.

CLarus hic iam antea militari laude Imperium aſſecutus, Baſilium & Conſtantinū fratres, Romani iunioris filios, Imperij conſortes adſciſcit: in Rhoxolanos Bulgariam ſibi uēdicātes fœliciſſimè rem gerit: Phocā Nicephorum rebellantē capit: indeq́; Bulgariam omnem Imperio adiecit, eiectis inde Rhoxolanis, Sphēdoſlauoq́; eorū rege ad deditionem coacto: mox Conſtantinopolim reuerſus, cùm triumphantis ſpecie inuectus urbi eſſet, potionatus poſt Imperij annum ſextum, & menſes ſex deceſſit.

BASILIVS ET CONSTANtinus fratres.

NVlli diuturnius rerū potiti, quippe qui annos LIII. præfuerint, & ne ſine ciuili bello rem tranſigerent, Pardæ Scleri ambitio fecit, quem inuaſorem Imperij tandem acie uictū ad Perſas fugere cōpulêre: nec multò pòſt Phocas Barda cognomento ab exilio reuocatus, indignatusq́;

tuſq; poſt rem præclarè aduerſus Sclerũ ſe duce nauatam, ab Imperatoribus cõtemni, deſciuit: quẽ & ipſum cæſum in acie ſuperarunt. inde in Bulgaros itum, quos prælijs aliquot uictos ad deditionẽ tandem totius gentis Baſilius compulit, uſus ad compeſcendam eorũ perfidiam grauiore in uictos pœna. Nam x v. millibus eorum captis oculos effodit, uno tantũ incolumi, qui eis ad Samuëlem eorũ ducem præiret. Quare dolore animi Samuël affectus, non multò pòſt obijt. Bulgaria igitur omni ſubacta, & Imperij terminis undiq; ampliatis, poſt L X X. & alterum uitæ annũ decedẽs, Conſtantinũ fratrem ſucceſſorem reliquit.

CONSTANTINVS.

HIc cum fratre particeps dignitatis potius, quàm potentiæ, poſt fratrem per ſummam ignauiam & luxuriam ita ſe geßit, uti obſcurißimis & barbaris hominibus rem totam traderet. Illud eo principe dignum laude geſtum, quòd Diogenes, qui Syrmio & Bulgariæ præerat, Patzinacas Iſtrum ſuperantes uicit. Deceßit tertio Imperij anno ſeptuagenarius, Zoë filia Romano Argyropylo in uxorem collocata.

ROMANVS RRGYROPYLVS.

HVnc Zoæ filiæ Conſtantinus ut omnium nobilißimum, qui Imperij hæres eſſet, delegerat, optima de eo omnium ſpe: quam ſub initia nequaquam fruſtratus eſt, cùm multa in melius mutarit, ſumma etiam liberalitate in omnes uſus. Verùm cùm Saracenica Aſiæ expeditio parum ex ſentẽtia illi ceßiſſet, repentè mutatus, totum ſe ignauiæ, ac pecuniæ colligendæ tradidit: nec multò pòſt Zoæ uxoris inſidijs & Michaëlis Paphlagonis adulteri dolo, intra balneas aquis immerſus obijt, cum annos quinque & dimidium regnaſſet.

MICHAEL PAPHLAGO.

Qvis non effrænem in quinquagenaria fœmina libidinem execretur? aut fortunæ ludum in hoc principe non admiretur? mancipium uidelicet barbarum, nec ulla re niſi forma commendatum, mente etiam commotũ, labensq́; ad ſingula momenta, ſpuma inſuper oris fœda, ſeptem tamen annos imperauit: nec malum omnino principem egit. Nam & tricennales inducias cum Aegyptio rege percuſsit, & Aedeſſam obſidione liberauit: & domi in ſuos facilis, ac beneficus admodum fuit: Vni Zoæ propter expertam libidinem parum æquus, qui cùm intercutis etiam morbo laborare cœpiſſet, Michaëlem Calaphatem hæredem Imperij eſſe uoluit.

MICHAEL CALAPHATES.

Hic adoptatus à Zoë, præter ſordes parentum, qui naues apud paphlagonas pice oblinerẽt, unde Calaphates etiam dictus, auarè ac crudeliter rem ſuſceptam adminiſtrauit. ingratiſsimus enim in omnes, patruum autorem tantæ maieſtatis primum eiecit: reliquos deinde cõſanguineos execuit: inde Zoën matrem in inſulam relegauit: quod cùm indigniſsimè omnes ferrẽt, populi conſpiratione reſtituta Zoë, fugiens cum fratre Conſtantino à turba capitur: & uterq; oculorum uſu, familiari Græcis pœna, priuatur: mẽſibus quatuor & todidẽ dies rerum potitus.

ZOE ET THEODORA.

Flagitia principum, ut muliebre imperium æquius uideretur, effecere. Quare ſororibus duabus imperij faſces, ac maieſtas aſſerta. Cæterùm ut uarium, ac mutabile ſemper eſt fœmina, facilè Zoæ ardenti adhuc libidine perſuaſum, ut maritũ aſciſceret. Cùmq́; aliquot faſtidiſſet, Conſtantinum Monomachum ab exilio reuocatum,

Imper

etiam prægrauante: qui priuatus non multò pòſt obierit.

ISAACIVS COMNENVS.

TAndem uirum fortem, & pace, belloq; illuſtrē, Conſtantinopolitana res ſortita fuerat, Iſaacium ſcilicet Commena gente nobili, ſi ultra biennium ſceptri, regniq; potitus eſſet: uerùm ille lateris morbo inter ueuandum ſubitò oppreſſus, cùm de ſalute deſperaſſet, cucullam monaſticam indutus, regno ſe abdicat, Conſtantino Duca de Senatus, populiq; uoluntate ſucceſſore declarato. Sunt qui ſcribant tanta continentia eum fuiſſe, uti nec uxorem cognoſcere uellet poſt prolem ſemel ex ea ſuſceptam, cùm tamen ad morbi remedium medici in primis conſulerent, ut coitu frequentiore uteretur.

CONSTANTINVS DVCAS.

ET hunc ſuorum conſpiratio ſub initia grauis exceperat: quam cùm non ſine diſcrimine compreßiſſet, ad Reipub. adminiſtrationem conuerſus, nō peßimum principem egit. Veræ pietatis cultor, & qui obſeruātißimus, ſed auaritiæ ſtudium prægrauabat: unde inuiſus ſuis, hoſtibus etiam ludibrio fuit, Imperij res undiq; uexantibus: acceßit ad extrema mala familiaris Conſtantinopoli clades grauis terræ motus, quo templa, ædes'que multæ corruēre: ſed morbo inualeſcente Eudociæ uxori & filijs ſceptrum tradens, anno ſeptimo, & menſe ſexto Imperij, cùm L X. & amplius uixiſſet, exceßit.

EVDOCIA ET FILII.

POterant res domeſticæ fortaſſe muliebri prudentia non incōmodè adminiſtrari, ſi à bellis externis quies affuiſſet: ſed imminentibus undique Barbaris uicit eorum ſententia, qui uirum idoneum præficiendum rebus eſſe contendebant. Quare iuriſiurandi oblita, quo marito mo-

rienti ſeſe obſtrinxerat, non ſuperinducturam ſe Imperij rebus maritum alium, ſiue etiam coacta, Romanum cognomento Diogenem, filijs etiam non improbātibus, poſt menſes VII. Imperij, uirum ſibi adiunxit, qui Remp. prudentia ac fortitudine tueretur.

ROMANVS DIOGENES.

HVic Diogenes pater fuerat haud dubiè domi, militiæq́; clarus: qui poſtea tyrannidis affectatæ reus ſeipſum præcipitauit. Paternæ igitur laudis æmulator filius, cùm uictoriā egregiā retuliſſet ex hoſte barbaro, dignus eſt habitus, quē Eudocia in thori, curæq́; partem acciperet: quam tamē non multò pòſt facilè pœnituit, cùm inſolentiæ hominis pertæderet, qui rē ad ſe totā traheret. Prior expeditio in Barbaros Aſiam uaſtantes uario rerū ſucceſſu illi adminiſtrata. Altera funeſtiſſima, Romano milite uel fugato, uel cæſo, ipſo certè Imperatore (quod ad eam diē nunquā contigerat) capto. Ferunt Azan Turcarum principem ad primum nuntium capti Imperatoris Rom. uix credentē conſtitiſſe: mox ad ſe adductū, & cognitū, in ſummo honore à Barbaro habitū, & amplis donatū muneribus, pace inita dimiſſum: ſed Byzātij omnia ad primū cladis acceptæ nūtium mutata erant: ipſa Eudocia relegata: Romano abdicatū Imperiū: & Michaël maximus Conſtantini filius rebus præpoſitus. Ipſe Romanus cùm bellum fruſtra pararet, tandem deditus præter iuriſiurandi religionē oculis immanē in modum prius effoſsis deportatur in inſulam: ubi nō multò pòſt decedens, ab Eudocia uxore ſepelitur poſt annos tres, menſes autem octo.

MICHAEL CONSTANTINI

Ducæ filius Parapinaceus.

IGnauiſsimum principem numina nobis (ut arbitror) iam

iampridem infeſta dedere, quem à fame, quæ ſub eo inualuit, Parapinaceum appellauere. Cùm igitur Imperij res pari ignauia, ac ſæuitia uexarētur, principe ſub Pſello magiſtro uerſibus tantū factitandis intento, Nicephorus Botaniates cognomento haud dubiè nobiliſsimus Imperium ſibi aſſeruit: quem in ſocordis principis inuidiam ciues facilè admiſere, Michaële prius cum uxore & filio poſt ſextum Imperij annum, & menſes ſex cœnobio incluſo.

NICEPHORVS BOTANIATES.

A Phoca Imperatore ſtemma huic ductum: quare tanquam omnium nobiliſsimus Michaële facilè reiecto ſurrogatur: qui Comnenorum fratrum forti primùm, fideliq; opera uſus, qui Bryennium tyrannidis inuaſorem, & Baſilacium ſuſtulerant, mox ab illis defectionē meditantibus Imperio deturbatur anno III. quàm imperare cœperat: ipſe monaſticam uitam ſecutus. Alexius autem Comnenus minor natu, militari turbæ acceptior Imperator ſalutatur: qui Byzantiū ingreſſus die dominicæ cœnæ ſacratiſsimo magnæ hebdomadis, hoſtilem in modū urbem totam diripuit, nullo non iniuriarū genere in ciues edito.

ALEXIVS COMNENVS.

SVcceſsit iam hinc familia, unde hæreditariū, ac propè iuſtum in Græcam gentē odium ad nos trāſmiſſum ſit. Nam etſi iampridem ſub Photio ſchiſma cœperat, manebat tamē qualiſcunq; Romani pontificis maieſtas, & male ſartam gratiā affinitates quædam cum principibus noſtris initæ ſtabilabāt. Alexius autē ueluti ex profeſſo hoſtis Latini nominis præter bellum, quod cum Roberto Viſcardo infeliciter geſsit, Venetis etiā armis adiutus, Gallorū memorabilem illam expeditionē, quam ſuſpectam ſemper ab initio duxerat, perturbare conatus eſt. Cæterùm nō ſucce-

dente conſilio,his conditionibus commeatu,& alijs neceſſarijs rebus adiuturũ ſe Gallos recepit,ſi quæcunq; cepiſſent ex hoſte,ſibi reſtituerẽt:ex ducibus certè noſtris plurimum Boamundo Normãno deferre uiſus eſt. Conuerſus inde ad pacis artes,orphanotropheion erexit,& muſæũ: in altero pueros,puellasq́; parẽtibus orbos alendos,in altero erudiẽdos inſtituit,ſumptusq́; his ex regio uectigali datus:ipſe uerò morbo fatigatus,poſt VII.& XXX.Imperij annum,menſes quatuor cum dimidio,moriens,Ioanni filio,reluctante in primis matre,Imperium reliquit.

IOANNES.

IOannes,quem noſtrorũ quidam Caloianem appellant, ubi Imperium adeptus eſt,ſuos omnes dignitatibus ornat,in Iſaacium fratrẽ propenſiſsimus,quem incredibili charitate dilexit:uarijs expeditionibus in Aſiam uſus, Turcas,Perſasq́; prælijs aliquot uicit,urbesq́ue illis non paucas ademit. Latinorum militum fortẽ,fidelemq́; operam ſemper expertus,legatos ad Innocentiũ pontificem, & Lotharium Imperatorem uictoriam de Rogerio gratulaturos miſit:tandem memorabili exitu in uenatione ſagitta uenenata digitũ dextræ ſaucius,poſt quintũ & uigeſimũ Imperij annum & menſes octo,natu minori Manueli ſceptrũ reliquit,cùm Iſaaciũ ut minus ad imperandum idoneũ reieciſſet:nõ contemnẽdus omnino princeps.

MANVEL.

NVllus infeſtior in nos fuit:nulli inuiſiores ſucceſſus noſtrorum fuere:ut Corradum Germanum,& Ludouicum Francorum regem,uarijs inſidijs fatigarit:quare coacti intempeſtiuè Boſphorum traijcere,cum in locorum anguſtijs à Græcis noſtri cæderentur,fame quoque laborare cœperunt:ſed famem morbus etiam ſubſecutus

gypſo

gypſo per ſummū ſcelus farinæ immiſto. Quare indignatus Siciliæ rex Rogerius, bellum illi indixit: indictum fortiter geßit: uaſtata omni ora Græciæ, & Byzantio etiam per ſuos duces adeò inſultatus, ut ſagittas argenteas, aureasq́; hortis regijs immiſerint. Venetis etiam non minus infeſtus, contra ius gentium Henricum Dandulum eorum legatum uiolat: negotiatores, quos ſimulata pace euocarat, uno die comprehendit: ex quo Venetis armis preſſus, tandem promiſſa bonorum reſtitutione, æquis penſionibus pacem impetrat: prælium cum Turcis funeſtißimum geſſit, in quo penè captus eſt. Federicum Aeneobarbū etiam Italicis auxilijs exercuit: rectæ fidei dogmata perturbare per inſaniā adortus, nō prius abſtinuit ab incœpto, quàm omnes aduerſantes ſibi uidit: demū cum aſtrologiæ peritißimus haberetur, ſponderetq́; ſibi multos adhuc uitæ & Imperij annos, totiusq́; Orientis Imperium agitaret animo, poſt XXXVIII. principatus annos monaſticā uitam ſecutus morbo perijt, Alexio filio paruulo relicto.

ALEXIVS.

PAtri puer Alexius adhuc ſucceßit, qui fatigatus multorum inſidijs Andronicū maximè infeſtum habuit, uirum callidum & impium: qui ex Iſaacio Comneno Ioannis fratre natus, nobilißimus haud dubiè habebatur. Is Conſtantinopolim ingreſſus primùm tutorē egit, inde participem Imperij. Demum præter iuriſiurandi fidem dominici etiam corporis & ſanguinis hauſtu ſacratiorē, Alexium XV. tantum annos natum, cum treis annos à patris morte rerū potitus eſſet, miſerabiliter excruciatū necari iubet: capiteq́; abſciſſo, reliquū cadauer in mare proiecit.

ANDRONICVS COMNENVS.

CAllidißimus mortalium, ac ſæuus, cætera non impro-

bandus, ſi regnandi libidinem demeres: biennium rebus præfuit, omnibus ob inſitam ſæuitiã inuiſus. Quare bello etiam à Gulielmo Siculo appetitus, cum undique premeretur, tandem ab Iſacio Angelo præter ſuam, omniumq́; opinionem Imperio deijcitur: captusq́;, ac per urbem camelo ſedens circumuectus manu abſciſſa, oculoq́; effoſſo, turbæ, uulgiq́; tumultu lacer perijt.

ISACIVS ANGELVS.

COmnenorum ſublata ſtirpe, ad Iſacium cognomento Angelum ſumma rerum præter omnium ſpem defertur: qui cùm prudenter ſe gerere ſub initia uideretur, claſſem ad recipiendam Cyprum fruſtra comparauit. Bellum etiam cum Myſis, qui & Valachi dicũtur, Petro & Aſane fratribus defectionis autoribus infeliciter geſſit: uarias interim multorum tyrannides oppreſſit. Federicum Aenobarbum in Syriam properantem magnificè excepit. Ipſe uerò, cum in noſtros beneuolo animo eſſe uideretur, ab Alexio fratre, quem captum à Turcis redemerat Iſacius, per ſummum ſcelus Imperio, oculisq́; priuatur.

ALEXIVS FRATRICIDA.

NOn ingratus in fratrem ſolum, ſed planè impius Alexius uideri poſſit: qui non ſolùm maiori fratri Imperium per ſcelus ademerit, uerum etiam nepotẽ extorrem pateretur. Sed affuit non multò pòſt grauis ultio. Reſtitutus enim nepos patrem adhuc uiuentem rebus præficit. Ipſo autem Alexio fuga dilapſo, nepos Alexius Iſacij filius poſt ſubitam patris mortem Imperator eſt dictus, Gallorum, Venetorumq́; armis præualentibus.

ALEXIVS IVNIOR ISACII FILIVS.

PVer annorum XII. cum Pannonas, Gallosq́; per matrem, uxoremq́; attingeret, Venetorum, Gallorumq́;

ope

ope in Imperium reſtituitur. Id uerò præter alia in fœde re ſanciendo diſertè cautum, ut patriarcha Conſtantinopolitanus Romano pontifici tanquam maiori ſubeſſet: & damna Francis, Venetisq; à Manuele illata compenſaret. Qui mēſe poſt reſtitutionem ſuam uix exacto, cum ſatageret rerū, quas promiſerat, à Murziphlo quodam ignobili, quem tamen ad ſummum dignitatis gradū extulerat, fraude puer necatur: ſed Murziphlus & ipſe non multò pòſt in Peloponneſo captus, & Conſtantinopolim retractus, per ſummam ignominiam, & cruciatus obijt.

BALDVINVS FLANDRENSIS.

EXcellens Veneti ſanguinis uirtus adiuta Gallicis armis, Imperium, quod tot annos fictioſiſſima, & turbulentiſſima Græcorum natio poſſederat, Latino nomini facilè aſſeruit. Capta enim urbe poſt Murziphli fugam, Balduinus Flandriæ comes, xv. uirūm ſuffragio Imperator eligitur. Veneti priuo ſuffragio Thomam Maurocenum (quando ita conuenerat, ut ipſi antiſtitē darēt, ſi Gallus imperaret) patriarcham deſignant: qui ſtatim ad Romanū pontificē profectus, eum dignitatis ſuæ autorē fecit: moxq; reuerſus celeberrimo gētiū conuētu, Balduinū Imperij corona donat: qui uix anno circumacto, cùm præter Adrionapolim cūcta recepiſſet, moriens fratrē Hēricum ſucceſſorem habuit. Sunt qui annos v. imperatū prodant.

HENRICVS.

BAlduino fratri ſucceſſit Hēricus: qui pace cum Valachis firmata, & filia ducis eorum in uxorem ducta, domi, foriſq; cum prudenter ſe gereret, in Theſſaliā profectus, Gulielmum filium Bonifacij regem Theſſaliæ declarat: mox moriens Iolantam filiam Petro Antiſiodorenſi nuptam reliquit hæredem, anno Imperij xI.

PETRVS ANTISIODORENSIS.

HIc uxorio iure (quando maſcula nulla ſupererat proles) innixus, ab Honorio pontifice ad Laurentij fanum extra urbem inſignia Imperij accepit: inde Venetis nauibus ſoluēs, cum Dyrrhachium in Venetorū gratiam fruſtra tentaſſet, à Theodoro Laſcare, qui ſe Græcorum Imperatorē gerebat, per aſsimulationem pacis præter iuriſiurandi religionem & fidem, medio conuiuio obtruncatur. Sunt qui circa nemoroſa Theſſaliæ loca (Tempe ea uocant) inſidijs captū, & in uinculis aſſeruatum prodant.

ROBERTVS FILIVS.

NVlli dubium eſſe poteſt, treis à me principes relatos pietate ac fortitudine eximios fuiſſe: quibus tamen fortuna haud ſanè arriſerit: tum quòd rerū diu potiri non eſt datum, tum quòd in tanta Imperij nouitate obnoxiam, ac planè precariam poteſtatē agerent. Eadem propè ſors Roberto affuit, qui ad paternæ captiuitatis nuntium Byzantiū aduolans, cùm ſeſe optimè gereret, Veneti nominis obſeruātiſsimus, inuidiā unius ex purpuratis ſuis ſenſit: qui abductam ſibi ab illo ſponſam iniquiſsimè ferens, impotēs animi cū domeſticis in regiā irrupit, dehoneſtatamq; naribus puellā cecidit. Quam iniuriā ulturus Robertus, dū Romā cōtendit, atq; inde reuertitur, in Achaia morbo deceſsit, re interim Veneto prætori demandata.

BALDVINVS.

QVaſi fato eueniſſe dicas, ut quemadmodum à Balduino auſpicia regni cœperāt, ſic in Balduino conciderent: patri Roberto ſufficitur Balduinus filius. Cui, quòd per ætatem tantæ rerum moli nō uidebatur idoneus, Ioannes Brennius ſocer adiutor datur. Qui præualentibus Græcorum armis, cum Venetorum auxilio ſæpe rem

tutatus eſſet, tandem oppignerato filio & crucis dominicæ parte, quin etiam templorum donarijs omniū ablatis, cùm ingentem exercitum ad Boſphori fauces obieciſſet, per eius abſentiam à Michaële Palæologo proditione recipitur Byzantium: ita dum externam uim formidat, domeſtica opprimutur. Anno igitur LX. ferè quàm imperari à nobis cœptum eſt, Byzantium amiſſum eſt.

LASCARORVM STEMMA.

DEtur & hoc ipſum cùm ſtudioſis omnibus, tum Laſcareæ familia haud dubiè clariſſimæ: ut qui interim ad Adrianopolim rei præfuerint, non ignorentur, quouſq; Michaëlis Palæologi uirtute, Græcis iterum uindicatum Imperiū eſt. Imperator Alexius cognomēto Angelus, quem fratricidam ſuperius oſtēdimus, Theodoro Laſcari filiam deſpondit, dotisq; nomine Imperij titulos genero tribuit. Huic maſcula proles ex uxore nulla, fœmina tantum Irene filia fuit, quam Ioanni Diplobatazio in matrimonium iunxit, Imperiūq; illi per manus tradidit. Cui poſtea Theodorus filius ſucceßit, ex quo Ioannes, quem Michaël Palæologus puerum cùm interfeciſſet, ipſe ſibi & poſteris per ſummum ſcelus Imperium uendicauit.

MICHAEL PALAEOLOGVS.

VEhementis ſpiritus uir, cùm illum fiduciariæ quodam modo tutelæ pertæderet, Imperium'que ſibi, ac ſuis deſtinaſſet, Gulielmum Achaiæ principatu primùm ſpoliat: inde Byzantio capta, cum Venetis bellū diu geſſit: à quibus facilè Imperio deturbari potuit, niſi Genuenſes obſtitiſſent. Quare inducijs initis, Lugdunum ad concilium uenit, quod Gregorius pontifex indixerat, facileq; illi cum Romano pontifice conuenit: ex quo tantam inuidiam Græcanicæ gentis contraxit, ut nec morienti iuſta

perſoluerint, & locum ſepulturæ negarint. Hunc annos quadraginta & amplius rebus præfuiſſe, niſi Annales du bia prodant, certum eſt.

ANDRONICVS ET MICHAEL FILIVS.

EX tribus maribus natu maximus Andronicus Imperium arripuit: qui Michaëlem matre Vngarica natũ, conſortẽ Imperij ſibi aſciuit: quo mox uita functo præ dolore amiſſæ filiæ & generi, pater Andronicus Conſtantinum Deſpotem iuniorẽ ad Imperij ſucceßionem inuitat: quod Michaëlis filius Andronicus ægrè ferens, in auũ inſurgit, Genuenſiũq; auxilio fretus, ius omne ad ſe trahit: ſed Veneti ſeniorẽ Andronicũ cùm reſtituiſſent, tandem prægrauantibus Bulgaricis auxilijs & Genuenſium, auus coactus Venetos deſtituit, parteſq; Liguſticas à nepote co actus amplectitur, et ſeptuagenario maior tãdẽ moritur.

ANDRONICVS IVNIOR.

SEx annos & amplius bellum uarium & anceps hic cum auo geßit: ſæpe tamen reconciliatis animis amicorum interuentu, & gratia male ſarta nequaquam coëunte. Tandem cum Byzantiũ nepos clàm ingreſſus eſſet, in auum nihil ultrà molitus, illum ſecum imperare quoad uixit, paſſus eſt. Eo mortuo, cum aduerſus hoſtes Romani nominis res egregias geßiſſet, multiſ'que uictorijs clarus eſſet, undequinquageſimo ætatis anno moritur, febre, capitiſq; dolore intra quatriduum confectus.

IOANNES PALAEOLOGVS, ET Ioannes Cantacuzenus.

MOrtuo Andronico iuniore, cum Cantacuzeni arbitrio, qui magni domeſtici dignitatẽ ſupremam obti nebat, omnia prudẽter gererentur, Apocauci fraude uiri obſcurißimi, ſed ſolertia et calliditate inter principis ami

cos

eos præcipuæ dignationis, & patriarchæ ambitione in exilium truditur: ille uerò iniuriæ impatiens, bellum quinquennale aduerſus reginam & Ioannẽ geßit, Turcarum arma Europæ primus inferens. Cæterũ rebus in dies peſſum euntibus, proditur illi Byzantiũ: quod cum occupaſſet, nulli ferè moleſtus Imperij tantum participẽ egit, filia in uxorem Ioanni tradita: inde in Genuenſes ſocijs Venetis & Arragonijs bellum uaria fortuna geſtũ, cui Nicolaus Piſanus dux præfuit: nec multò pòſt bellũ à Palæologo exule Cantacuzeno indictũ, Turcarũ in primis ope geritur, quibus etiam in Europa locum inhabitandũ primus tradidit. Et cùm ex Tenedo ſoluens improuiſus Byzantium ingreſſus eſſet, tandẽ Cantacuzenus Imperio ſe abdicans, monaſticã uitam ſequitur. hic Ioannes Matthæũ Cantacuzeni filium conſortem Imperij agentem tandem Imperium deponere coëgit: & cùm multa fortiter adminiſtraſſet bella, moriens filio Manueli Imperiũ reliquit.

MANVEL.

De hoc nihil aliud memorabile proditum, niſi quòd ſeptem filios mares reliquit, quorum Ioannes natu maximus morienti ſucceßit.

IOANNES.

Auidus hic concordiæ, pacisq́; principibus cũ ſacris, tum profanis Græciæ totius comitatus Italiam petijt: Eugenijq́; autoritatem ſecutus Florentino concilio interfuit: paceq́; ac concordia perpetua (ut ſperabatur) inita, mox domum reuerſus non diu ſuperuixit, Ioſippo etiam patriarcha Florentiæ defuncto.

CONSTANTINVS.

Horret animus tantæ cladis recordatione, & luctu adhuc tanquam in nouo malo mens refugit. Vrbem totius

totius Orientis ampliſſimã, in qua Chriſtiana pietas milleſimum ac centeſimũ ſupra nonageſimumprimũ annum floruerat: ubi tot principes Chriſtiani, tanta religio, tot diuorum templa, tot reliquiæ cõditæ erant, paucis diebus quàm oppugnari cœpta ſit, ab immaniſsimis ac nefarijs Turcis captam fuiſſe: in qua nullæ ſcelerum facies defuerint: non dignitatis, non ſexus, non ætatis habita ratio: ſtupra cædibus, cædes ſtupris additæ: ipſa diuorum templa diruta: ipſa oſſa Martyrũ canibus, ſuibusq; obiecta. Conſtantinus Imperator dum ad portam trepidus ſe recipit, fugientium trepidatione oppreſſus obijt: cuius caput hoſtis ad ludibrium pilo affixum totis caſtris geſtauerit: redemptor ipſe Chriſtus (prò pudor et dedecus nobis æternum) iterum cruci affixus, luto, limoq; uexatus eſt: eaq; omnia repræſentata, quæ in illum Iudæorũ gens olim impia patrarat. Elogiũ inde additum cruci: Hic eſt Chriſtianorum Deus. triduũ ciuitas uexata, atq; ad arbitriũ impotentiſsimi uictoris direpta: inde quicquid regij ſanguinis mares, fœminæq; illuſtres ſuperfuere, aut inter epulas prægrauante uino Othomani iuſſu fœdè iugulantur, aut uictoris libidini (quod grauius morte fuerit) reſeruãtur. Incidit autem clades hæc in annum ſalutis milleſimum CCCCLIII. *quarto Cal. Iunias: qui dies funeſtiſsimus, ac religioſiſsimus eſſe nobis ſemper debeat. Qua in re ſubeat ea reputatio, à Conſtantino magno Helenæ filio conſtructam urbem eſſe, Romæ ſemper æmulã, ſub Conſtantino, qui eiuſdem nominis matrẽ haberet, captam, Turcarũq; iugo ad hãc diẽ ſubditam: cũ Nicolaus pontifex Romanæ præeſſet Eccleſiæ, Fridericus Germanus imperaret: noſtri interim Veneti cũ claſſẽ ductu Iacobi Lauretani emiſiſſent ad ſubitæ oppugnationis nuntiũ, hoſtis Turcæ celeritate*

Conſtantinopolis à Turcis capta.

ritate

*ritate præuenti nullam opem lapſis iam rebus afferre po-
tuerunt. Regnatum à Palæologis annos ferè ducentos.*

DE BYZANTIO.

*FVerit & hoc inſtitutæ rei conſequens, ut qui Byzan
tium primi condiderint, quæue urbis tam celebris in-
crementa à prima eius origine ad ætatem noſtrã fuerint,
& quàm uaria fortuna, perſtringam: nam ſi caſtelli unius
originem diligẽtius perſcrutari non ineptum ducitur, cui,
quæſo, ingratũ eſſe poſſit, urbis tam uetuſtæ, tã amplæ, in
qua Imperij Romani maieſtas qualiſcunque tot annos ui-
guerit ortũ, caſumq; percepiſſe? Byzantiũ primò in an-
guſtiſſimo Europæ, Aſiæq; Euripo poſuere Lacedæmonij
Pauſania duce, Lygos antea dictũ: quod uariante deinde* Lygos quõdã, nũc Byzantiũ, ſiue Conſtantinopolis.
*fortuna, dum incerti iuris poſſeſſio adhuc eſſet, Athenien-
ſibus, Spartaniſq; id ſibi certatim uendicantibus, tandẽ li-
bertatem ſibi aſſerere: & dum neuter populus, tanquam
propriã urbem auxilijs iuuat, liberæ conditionis eſſe cœ-
pit: per quæ tẽmpora res eorum admodũ floruit agro fœ-
cundo, feraciq; in primis, & mari admodum opportuno,
unde uectigalia, uectigalibusq; eorum augendis piſcium
uis ingens ad eorum litora deferebatur. Quàm commodè
poſita eſſet, oraculi Pythij ambages arguit: nam cõſulen-
tibus Græcis ubi urbem cõderent, data ſors exciderat, ſe-
dem oppido Cæcorũ aduerſam quærerent, Chalcedonios* Chalcedonij cæci.
*haud dubiè innuens, qui priores in ea loca profecti Me-
garis, peiora legerant. Piſces etenim ex Euxino in Pro-
pontidem illati, ubi ad Chalcedonẽſe litus incurrêre, ter-
riti candicante ſaxo, quòd à uado ad ſumma pelluceat, ad-
uerſum Byzantij promontoriũ ex ea cauſa Chryſoceras
appellatum, præcipiti petunt agmine. Itaq; omnis captu-
ra Byzantij, Chalcedonenſibus penuria. primum cum*

Roma

Romanis fœdus aduerſum Pſeudophilippũ à Byzantijs initum eſt: inde ſemper forti, fideliq; opera eorum multis uarijsq; bellis uſi ſumus, quouſque Seuerus Imperator occupatam à Peſcennio Nigro, eo occiſo funditus euertit, & in uici formam redegit, agro etiam eorum Perinthijs adiudicato. Fuit autem urbis murus Mileſio quadrato lapide, adeò indiſcreta laterũ ſtructura, ut una propè muri compages ſpectantibus uideri poſſet. In huius ruinis Conſtantinus magnus aquilæ præpeti uolatu ex Chalcedone illuc regulares funiculos, terq; ac quater inferentis admonitus, urbem ampliore mœniũ circuitu conſtruxit, Romæ operibus & nomine etiã æmulã futurã, quam cùm uarijs ſignis, ac monimentis undiq; conquiſitis ornaſſet, ante v. Iduũ Maij Deiparæ Virgini dicauit. Quin & Valẽs mathematicæ prædictionis conſultiſsimus, annos DC. XCVI. potituram rerum prædixit, quæ tamẽ adhuc duret: portus duos habet, quos ductis utrinq; catenis & turribus erectis munitiſsimos reddidit. Illud eſt, quod Dion grauis in primis autor memorabile prodiderit, ſeptem turres eo artificio fuiſſe cõſtructas, ut ſi quis uni inclamaſſet, lapidem'ue immiſiſſet, ſonitus ex omnibus redderetur æqualis, ita ut ex ſingulis proprius exaudiretur. Et cũ multa ad ornatũ nouæ urbis conquiſiſſet, Cochlidem inſuper Porphyretici lapidis ex urbe Roma aduehendã curauit, cui ſtatuã ſuã, & clauum unum Chriſti redẽptoris cruciatu inſignẽ ſuperimpoſuit, quæ Alexio Comneno uiuẽte corruerit: Palladiũ etiã ex Ilio comportatũ. Principes à Conſtantino cũ diuerſa fortuna, tũ rerũ uario ſucceſſu multi præfuere: magna tamen eorũ pars ambitioſi, crudeles, auari, & obſcuriſsimi, quodq; grauiſsimũ ſit, ab orthodoxa fide aut abhorrentes, aut etiã infeſti: donec urbs terræmotibus, incẽdijs,

Byzãtium funditus euerſum.

dijs, ſeditionibus inteſtinis obnoxia, quibus alimẽtũ leuitas gẽti inſita præberet: adde etiã quòd principũ inſtabilitate in nefariæ gẽtis Turcicæ libidinẽ deciderit: in qua nõ ſine noſtro graui dedecore ſeptuageſimũ propè annũ dominati fuerint, Mahometes primus, inde Pazaites eius filius, & q nũc omnibus formidoloſus Syriæ, Aegyptoq; imminet, Selinus. Et quoniã Turcarũ proximè meminimus, quinã illi fuerint, undé ue terrarũ profecti, per quos duces eorũ aucta res ſit, breuibus explicandũ eſt mihi: Tũ quia res memorabilis admodũ ſit, tum quòd diuerſa quædam, quàm noſtri hactenus tradiderũt, & (ni fallor) ſimiliora ueri proditurus ſim: cũ alij præter eorum nuda nomina, uix quicquam memoria dignũ in multis retulerint.

DE ORIGINE TVRCARVM.

TVrcæ, partim Caſpio mari proximi, qui Aſiam, Orientemq; uaſtarunt, Caucaſiq; ueteres incolæ, qua parte ad Arctum uergit, partim inter Scythicas gentes relati, et Hunnici ſanguinis, qui poſteà Vngari dicti ſunt, exiſtimati: quod ex Græcis autoribus, & Latinis aliquot colligas: ueteres ſcriptores (quod ſciam) de his nihil, præter Melam & Pli. ille præter nudum Turcarũ nomen in Scythiæ relatione nihil aliud addidit. Siue igitur ueteres illi à Mela relati, ſiue recens aliquod genus hominum, eorum certè qui Caſpij maris accolæ fuere, tenuiſſima memorantur primordia, & ut cæterarũ gentium planè obſcura. nam ſeptingenteſimum abhinc annum natali ſolo relicto, in Perſidem atq; Aſiam minorem primùm impetum fecere: ſed nec unus dux illis, nec certum Imperium: uagi, diſpalatiq;, quó ue cuiq; ſors affuit, latrocinantes magis quàm belligerantes prouincias uaſtarunt. Prima ſtipendia Baſilio Macedone imperante ſub Muchumetio

Hunni, Vngari.

Muchumetius.

tio Saracenorũ principe meruere: quorũ præcipuè opera Babylonios, Indosq́; ille uicerit. Sed peperit his uirtus inuidiam, prohibitiq́; ad ſua redire, indignati primò ſecedunt: inde uno alteroq́; prælio Tangrolipicis Mucaletij ducis eorum auſpicijs fœliciter aduerſus Saracenos geſto, tandẽ egregiè uincunt, Muchumetiumq́; profligatũ acie obtruncãt: ex quo res Turcica ad Tãgrolipicem delata. Is alijs Turcis ad ſe accerſitis Cucumetiũ nepotẽ aduerſus Arabas, cũ paratißimis copijs miſit: qui prælio ab his uictus, cùm à patruo per ſummum contemptum exceptus eſſet, eius iracundiã ueritus, ab illo deficit, et Paſara Chorasmiorũ urbe munitißima ſeſe includit. Tãgrolipix intereà prælio genti funeſtißimo in Mediæ finibus cũ Romanis Aſani alterius nepotis ductu conflixit. Quo uicto & cæſo, indignatus ille Aleimum fratrem iterum in Romanos miſit: qui egregiã uictoriam capto Liparite Græcorum duce, & cæſis etiã Iberis Romanorum ſocijs retulit: ſed cùm Liparitem primùm, mox & dona à principe miſſa facilè Turca reddidiſſet, nec præſtarent Romani quod promiſerant, ingẽtibus copijs accinctus Trangrolipix Aſiam omnẽ ad Euxinũ mare aut uaſtat, aut ſubigit. Variatũ deinde in gẽte factionibus exortis ad Gallorum uſq; memorabilem illam expeditionem, qua fracti ab his ſæpius, magna etiam Imperij parte mulctati ſunt, donec Othomanus ab hoc Selino, qui rerum nunc potitur nonus, ueterem gentis gloriam aſſerere auſus eſt. Is obſcuro loco & parentibus agrarijs natus, uirtute ac calliditate ſingulari, conflata per ſeditionem manu, circunferre Turcica cœpit arma, in ſuæ gentis homines non minus infeſtus, quàm in noſtros. Paulatimq́; rerum ſucceſſu, & imperandi libidine inflammatus, caſtellum, quòd Othomanum

Tangrolipix.

num de ſuo nomine appellari uoluit, cepit: diſtabat id à Pruſia Trapezuntē uerſus itinere dierum ſex. agebatur autem annus ſalutis noſtræ milleſimus trecenteſimus, præeratq; in Barionæ ſede Bonifacius octauus, circa exitum Michaëlis Palæologi & Andronici nepotis initia: quo tēpore Germanis Albertus imperabat. Othomanus igitur his auſpicijs, intra octo & uiginti annos, quibus rerū potitus eſt, incredibile dictu quātū rem ſuam auxerit: magnam certe Bithyniæ partem breui ſubegit, oppidaq; ad Euxinum poſita non pauca cepit: qui moriens Orchani filio regnum per manus tradidit. Sub quo diſſidio Græcorum Cātacuzeno & Palæologis cōtendentibus, adeò res Othomanica creuit, ut Pruſiā Græcis ademerit: & dum Cantacuzeno magis quàm Palæologis fauet, primus in Europam ab eo accerſitus traiecit. Caramanum etiam, perfidia in illum uſus, cuius filiam in uxorem duxerat, interfecto eius filio adoleſcente, nō exigua principatus parte exuit. Qui poſt uigeſimumſecundum Imperij annum Ammuratem filium hæredem reliquit. Is auitam, paternamq; felicitatem æmulatus, in Caramanum auum paternum non minus infeſtus, quàm pater fuit. mox ab Imperatore Palæologo ſolicitatus in Bulgaros, fratremq; Peloponneſi principem, qui bellum mouerant, XII. Turcarum millibus in Europā trāſportatis, egregiè Bulgaros, hoſteſq; Imperatoris ultus eſt. hinc Europeis opibus illectus, dum ulciſci Imperij hoſtes ſimulat, uſus Genuenſium nauibus, Helleſpontum ad Abydum ſuperat, Callipolimq; cū alijs oppidis occupat. Is fuit annus milleſimus trecēteſimus ſexageſimuſtertius, nec multò pòſt Seruiā, Bulgariamq; ingreſſus, cum Adrianopolim prius occupaſſet, occurrentes ſibi cum paratiſſimis copijs hoſtes in-

genti cæde profligat, Lazaro Seruiæ principe in acie cæſo, ſed mox à ſeruo in domini uindictã Ammurates occiditur, cum annos uiginti tres Imperiũ tenuiſſet, Pazaite & Solimano liberis ſuperſtitibus. Pazaites interfecto per inſidias fratre, patris mortẽ ulturus, Marcũ Craieuicium Bulgarorum principem prælio ſuperat, & interficit: inde magnam Bulgariæ partem ſibi ſubiecit: nec tanto rerum ſucceſſu quietus, Boßinam, Croatiam, ulterioresq; Illyrici partes uaſtat. Conſtantinopolim annos octo obſidet: facileq; obſeſſam iam tunc expugnaſſet, niſi Vngarorũ, Gallorumq; aduentũ formidans, quibus ad Nicopolim occurrit, memorabili prælio noſtros ſuperaſſet, cæſis, captisq; magna ex parte Gallorum ducibus, in primis Ioanne Burgundiæ duce, & Sigiſmundo Vngariæ tunc rege tumultuaria pugna fuſo: qui facilè in hoſtis poteſtatem ueniſſet, niſi Venetæ claßis occurſu ſeruatus è fuga eſſet: cui tum Thomas Mocenicus, qui poſtea Michaëli Steno ſucceßit, præerat. Inde ad Conſtantinopolitanam obſidionem ſpei plenus regrediens, cum eam biẽnio obſeſſam tenuiſſet, trepidißimis Tamberlanis Scythæ nuntijs, qui infinita penè multitudine Turcarũ terras inuaſerat, excitus, illi ad Stellam montem congreditur, in Galatiæ, Bithyniæq; confinio. Cæſa ſunt in ea acie Turcarum ducenta millia, uiuus ipſe Pazaites in hoſtis poteſtatẽ uenit, qui aureis catenis caueæ uinctus, ad mortem uſq; à Tamberlane circunductus eſt. Incidit hæc clades Turcis in annum milleſimum trecenteſimum nonageſimumſeptimum ſalutis noſtræ, Bonifacio nono pontifice Romano. Huic duo fuere liberi mares, Orchanes, quem alij Calepinum, & Mahometes, quem noſtri Moyſen magno, uti uideo, errore dicunt. Orchane intra biennium per inſidias à fratre

tre interfecto Mahometes rem Turcarum ſolus occupat: qui Turcia auito regno Aſiæ recepto per Tamberlanis interitū, Bulgaros & Valachos prædis & cladibus afflixit, Hadrianopoliq́; recepta, regiam ibi ſedem ſtatuit, ipſo poſt annos ſeptem & decem mortuo, Ammurates filius regnum init, Ioanne XXIII. Barionæ ſedem tenente. hic maiorum gloriam non ſolùm æquauit, uerum etiam longè ſuperauit. Prima illi expeditio in Myſorum principem, qui nunc Seruij dicuntur, fuit: de quibus Scopiam & Nouemontum poſt longam obſidiouem cepit. Duos Reguli filios captos oculis priuat: poſteà ſororem eorum uxorem ſibi adſciſcit, reſtitutoq́; per has nuptias Nouemonto in Valachos, Vngaros, & Germanos incurſiones graues facit: inde in Epeirum deflectēs Croiam expugnat. Venetorum arma in ſe ſolicitat, Theſſalonica his per uim adēpta. Interim una ab Vngaris ingenti pugna uictus: inducijsq́; ab his decēnalibus impetratis, iterum ab ijſdem Vngaris præter iuriſiurādi fidem Eugenij pontificis hortatu bello petitur, quos duplici prælio ducum noſtrorùm diſcordia & ambitione uicit: in altero ad Varnam Ladislaus rex Poloniæ, et Iulianus Cardinalis obiere: in altero ad Baſila uictus Hunniades, cæſiq́; principes Vngari non pauci præter gregarium militē, qui ad internecionem occubuit. Nec moratus Peloponneſum fratrum diſcordia iniuriæ obnoxiam in ditionem redegit. exinde reputans animo regni moleſtias, & fortunæ incōſtantiam animo agitans, in Aſiam abijt ſolitariam uitam ſecutus: & Mahometi filio cura rerum demandata ſub Calibaſſe tutela, quam non multò pòſt repetere ſuaſus (ætas enim filij non ſatis idonea rei adminiſtrandæ adhuc uidebatur) Epeirum ingēti exercitu repetit (defecerat enim ferè uniuerſa Scāderbec-

chio autore) & Croia fruſtra per aliquot menſes oppugnata, mœrore animi obijt, cùm annos quatuor & XXX. regnaſſet. Longū eſſet, ſi Mahometis eius filij res geſtas explicem: quæ quantæ fuerint, nouum Othomanicæ familiæ Magni cognomentum ab eo quæſitum, & in hæredes iam tranſmiſſum arguat. Is enim duo Chriſtianorum Imperia Conſtantinopolitanum, & Trapezuntium ſubuertit, regna duodecim nobis ademit, ducētas urbes Chriſtianam pietatem ſecutas cepit: & in his Chalcidem inſulam armis, & Scodram deditione Venetis extorſit, bellū maritimum per multos annos cum maioribus noſtris geßit. Capham Ponticam urbem expugnauit. Rhodum inſulam fruſtra tentauit, Italiæ capto Hydrunte arma intulit, & dum pluſquàm ciuile bellum in maiorem filiū meditatur, cum annum unum & XXX. præfuiſſet, obijt anno ſalutis noſtræ M.CCCC. octogeſimoprimo, quinto Non. Maij. Quo mortuo res Turcica ciuilibus armis aliquandiu iactata eſt. Sed minore fratre uicto & fugato, ſolus Imperium Pazaites obtinuit, qui Valachiæ caſtella quædā cū expugnaſſet, inde in Sultanum Aegyptiū copias eduxit, à quo ſæpe uicti Turcæ tandē pacem, fœdusq́; iniere. Cæterùm cùm otij appetētior à natura uideretur, nec tamen per ſuorum hominum ferociam feriari à re bellica poſſet, paratis terra mariq́; ingentibus copijs anno M.CCCC. nonageſimoſecundo, Cerauniorum montium accolas inuadit: tractumq́; illum liberarum ſemper ad eam diem gentium Turcicæ ſeruituti ſubdit: inde ſeptimo pòſt anno terribili claßis apparatu Venetis Methonē, Naupactumq́;, mox inde & Dyrrhachiū adimit. Quin & in Foroiuliēſi agro trepidatū, Turcis fœdè terram eam magno noſtrorum damno uaſtantibus. Nec multò pòſt pax ſecuta An-

dreæ Gritti patricij clariſsimi opera, poſt quã non diu ſuperſtes Pazaites fuit regno à Selino filio pulſus, qui rerũ nunc potitur, ex quo annos fermè x x x. imperitaſſet.

IO. BAPTISTAE EGNATII VENETI ROM. PRINCIPVM LIBER III.

VENTVM *iam eſt mihi ad tertium, atq; ultimum inſtitutæ cõmentationis librum: quæ mihi ut laboris & operæ minus, ita certè multò plus uoluptatis allatura ſit. Nam & à continuis imperij cladibus tantiſper auertitur animus, dum lætiora perſequor: et hi mihi principes poſthac erunt referẽdi, quorum res geſtæ & domi, foriſq; felicitas in pleriſq; tanta eſt, ut ueterum* R*omanorum gloriam non pauci ex his æquent: certè recentiorum memoriam, eorum uidelicet q̇ui ſupra milleſimum annum à me repetiti ſunt, adeò obſcurent, ut iniquiſsimè propemodum faciat, ſi quis hoſce illis conferat.* Nam *ut in pleriſq; ſordes, & generis pudendam originem ſileam, quotus eorum, quæſo, fuit, qui aut augendæ* R*eip. ſtuduerit? aut auaritia nõ flagrarit? aut ſæuitia in ſuos, in externos perfidia infamis nõ uixerit? adde ueræ pietatis in hiſce cõtemptum, tot hæreſes ab illis, aut per ſummũ ſcelus excogitatas, aut ad inſaniam uſq; ad pontificũ* R*omanorum exilia & cædem pertinaciter aſſertas: acceſsit odiũ plus quàm hoſtile in* Latinũ *nomen.* Quid *dicam quoties inſultum ſit* Romanis *pontificibus?* Quoties *eorũ uiolata maieſtas?* Nam *ſciſmatis crimẽ eò grauius exiſtimari debet,*

quò & concordiam noſtrorum pontificum ſæpius expetiere, et expetitam pari leuitate reiecère: donec paulatim uetere labente diſciplina, req́; magis ac magis in lapſum prona, tum demum in præceps noſtris temporibus acta, Imperium tanta indole partũ, & auctũ ad Turcas tranſierit: quo factũ eſt, ut gens olim in terris ingeniorũ acumine, tot artiũ ſolertia, tanto rerũ uſu celeberrima: addo, legibus, inſtitutis domeſticis, eloquẽtiæ ſtudio, & tot urbibus ac colonijs per orbem deductis frequẽtia & amplitudine optimè de humano genere merita, nunc aris, focisq́; patrijs expulſa, inops, egẽsq́; alienæ opis, aut erret profuga, aut immanium Barbarorum iugo ſubiecta ſeruiat, uti iam in ipſa Græcia quæramus Græciam. Quòd ſi uerum eſt, fruges & arbores pro ſoli, terrarumq́; ingenio mutari, & de cœlo mortales quod hauriant, naturã & mores induere: ſimile ueri certè uideri poßit, Thraciam illã feritatem, & Bithynicam barbariem (quando hæc loca recentiores Græci tenuere) eſſe ab his hauſtam: & alioqui Thraces homines & Phryges, & (quod præcipuè pudeat) Macedonũ Cappadocumq́; mancipia rerum potiti ſunt: ne aliquot Iſauricæ gentis ingeram, qui tametſi uſu, cõſuetudineq́; Græcã linguã imbiberãt, patrios tamẽ mores, quibus innutriti fuerant, retinerent: unde illis fortaſſe cuncta perdendi libido, tanquã non propria tuentibus, & Romani nominis, Latiniq́; contemptus ac odium, quod à principibus ſuis acceptũ ſemigræci homines, nec quicquã auitæ indolis ac prudẽtiæ redolẽtes, ſi linguã, ueſtitumq́; demas, in poſteros trãſmiſere. Siquidẽ diuinitus à Platone dictũ, quales eſſent principes, tales ferè eſſe eorũ, qui his obediant, mores. Cæterùm querelæ, ne tum quidẽ gratæ futuræ, cũ neceſſariæ eſſent, certè ab his noſtris libris

abſint

abſint. Quibus id tantum agimus, uti rem obſcuram, ac propè obſoletam illuſtremus: & uarijs monimentis traditam, nec Græcis, Latiniſq; hominibus ſatis exploratam, breui hoc uolumine cōplectamur. Sumemus igitur auſpicium Dijs fauentibus, à Carolo Francorum rege, cui res egregiè geſtæ Magni cognomentum iure peperêre.

CAROLVS MAGNVS.

IRene Cōſtantini matre Byzātij rerū potiēte, cum Imperij Romani maieſtas omnia ſibi Barbaris uendicātibus obſoleſceret, nec in fœmina, quāuis altæ indolis, ineſſe præſidij multū uideretur, Leo pontifex ſcito Romani populi cleriq́; rogatu Carolum Francorū regē, ob egregia in Chriſtianū nomē, & Romanā ſedē merita, Romanorū Imperatorē primus appellat, inunctumq́; cum Pipino filio Auguſtū cōſecrat, anno ex quo in Italia imperari deſitum poſt Auguſtuli interitū trecenteſimo ac trigeſimo, ſalutis noſtræ octingēteſimo, regni uerò eius, ex quo Frācis præfuerat trigeſimotertio: dies tantæ rei Iduū Decēbrium delectus. Subſecutaq́; mox PO. RO. acclamatio, Carolo Auguſto magno & pacifico uita et uictoria. Huic Pipinus pater fuit, qui primus Chriſtianißimi cognomentum tulit, ob nauatā Romano pontifici aduerſus Langobardos egregiam operam. Carolus autem paternæ uirtutis æmulus, ſub regni initia bello defunctus Aquitanico, Italiam, Adriani pontificis adhortationē ſecutus, ingreditur. Langobardorum regnum capto eorum rege Deſiderio, Francico nomini ſubigit. Saxones ſæpius rebellantes tricennali tandem bello uincit: &, quod ab initio ſemper egerat, uera pietate imbuit. Saracenos Hiſpaniā ferè omnem uaſtantes intra Bæticæ angulum cōpellit: & præſidijs Pompeiopoli, ac Cæſarauguſtæ impoſitis, dum in

Franciam redit, Vaſconum inſidias paſſus, non paucos ex ſuis, & in his fortiſſimũ quenque amittit. Sclauos, Danos, & Baioarios tumultuantes in ditionem ſuam redigit. Iterum Italiam ingreſſus, ut Romanæ eccleſiæ patrocinium ſemel receptum conſtanter tueretur, Beneuẽtanorum ducem Aragiſum, Langobardorum reliquias adhuc fouentem, ad officium cogit. Hunnicum bellum octauo pòſt anno feliciſſimè conficit: cùm eorum regiam, quæ Rhingus appellabatur, expugnaſſet, & theſauros opulentiſſimæ omnium gentis aſportaſſet. Inde tertiò in Italiam contendens, põtificis Leonis iniuriam ulturus, ſimul & eius cauſam cogniturus, omnia ex ſententia componit. Vnde illi poſt ingentia merita Imperatoria maieſtas & poſteris quæſita. Quare cõpoſitis Italiæ rebus, cum nihil grauius in Langobardos ſtatuiſſet, quàm ut æquo cum Italis iure uiuerẽt, & partito Imperio cum Irene, in quo diſertè cautum, ut Veneti ſuis uterentur legibus, & bello pacéue neutrius cenſerentur iuris, in Gallias redit, filioq; Ludouico conſorte Imperij declarato, tandem moritur Aquiſgrani quinto Calend. Februarij, ætatis anno ſeptuageſimo primo, regni quadrageſimoſeptimo, poſt Langobardos debellatos quadrageſimotertio, ex quo uerò Auguſtus à Leone pontifice dictus eſt XIIII. Fuit in hoc principe, quod incredibile multis uideatur, pacis, belliq; par ſtudium, inſignis pietas, beneficentia ſingularis, humanitas quanta in ſuperiorum principum nullo: in rebus bellicis maior'ne uirtus, an felicitas extiterit, neſcias: nullus certè ferociores gentes debellauit, nemo collatis ſignis ſæpius dimicauit, nemo bonarum artium ſtudia indulgentius fouit: ipſe Pariſienſe gymnaſium, & Papienſe uiris undiq; doctiſſimis accerſitis inſtituit: templa diuis erexit:

uera

ueræ religionis obſeruator etiam in minimis fuit. Iniurias illatas ciuili animo tulit, in hoſtes rarò acerbius ſæuijt. Italicæ gloriæ ita ſtuduit, & quieti, ut præter Florētiam urbem inſtauratam, claſſes quoq; paratas habuerit, quibus Maurorū populationes arceret. His meritis ad hæc uſque tempora à multis ut cœlitum unus colitur. Eius monimenti elogium huiuſmodi fuiſſe traditur:

CAROLI MAGNI CHRISTIANISSIMI ROMANORVM IMPERATORIS CORPVS HOC CONDITVM EST SEPVLCHRO.

LVDOVICVS PIVS.

IAm uti Carolo patri res egregiæ domi, foriſq; geſtæ Magni cognomētum peperere, ſic Ludouico facilitas, ac clementia, religioniſq; ſummum ſtudium, Pij tertio ad hoc æui dedit. Qui ſub patris mortem Aquiſgranum ex Aquitania contendens, diuerſarū primò gentium legationes audijt, inde Dacicum bellum ex ſententia conficit: nec multò pòſt Bernardum ex Pipino filio nepotem in Italia res nouas molientem capitali pœna afficit: in antiſtites rerum nouarum autores mitius actum: incluſi cœnobijs uita donantur: & cum Britones, reliquoſq; pacis turbatores compreſſiſſet, à filijs tribus captus, tanquā in Carolū natu minimū propenſior eſſet, Imperiū eiurare cogitur: ſed tumultuāte optimo quoq; reſtitutus priſtinæ dignitati, non multò pòſt partito Imperio deceßit Maguntiæ, cum imperaſſet annis uigintiſeptem, uixiſſet LXIIII. *Hic Stephanum Romanum pontificem magna Gallorum frequentia exceptum, & cruce magni ponderis donatum à ſe dimiſit. Quin & Paſchali ius eligendorū præſulum remiſit, ſanxitq;, ut ſacri ordinis homines à gemmis, cultioreq; ueſtitu temperarent. Quid facturus pientißimus Imperator,*

perator, ſi luxum noſtri temporis aduerteret?

LOTHARIVS.

TRes ſuperſtites liberi Ludouico fuere. Lotharius natu maximus, præter Italiæ regnum Narbonenſem Galliã & Imperij decus aſſequitur. Carolo Gallia omnis citra Moſam data. Ludouicũ Germani regem ſortiti: ſed non diu manſit fratrum concordia. Violatus (credo) ab his pater tanti ſceleris pœnas expoſcebat: quippe qui ardentibus animis inter ſe, dum paternã Imperij diuiſionem æquo animo non ferunt, infeſtis ſignis concurrere ad Fontanicum Altiſsiodorenſis agri uicum: qua acie tot Gallorum millia utrinque cecidere, ut conuulſæ propè Imperij uires ſint: uictus tamen Lotharius, & Ludouicus à Carolo: & cum bellum iterum repararent, iterum fuſi pacem petiere. Quæ his propè cõditionibus data, ut Imperij titulo, Lotharius cum Italia & Narbonẽſi Gallia frueretur, Ludouicus Germaniã poſsideret, Carolus Frãcis à Moſa ad Oceanũ præeſſet: addita & ea Galliæ pars, quæ Scalden inter & Rhenũ iacet: ea nunc Lothoringia eſt. Ipſe cum Ludouicũ filium regni conſortẽ adſciuiſſet, & Imperij ſocium declaraſſet, xv. pòſt anno monaſticã uitam ſecutus eſt, tædio rerum aduerſarũ (ut opinantur) affectus.

LVDOVICVS.

HIc Lotharij filius eo uiuẽte (uti diximus) regni, Imperijq; conſors efficitur. Romæq; à Sergio pontifice inũgitur, & coronatur: reuerſusq; ex Italia in Germaniã, poſt patris mortẽ cũ Carolo Caluo Frãcorũ rege diſcordibus animis ferè ſemper uixit propter Auſtraſiæ regnum, quod Lotharij fratris fuerat, & Caluus id ſibi totum uendicarat: ſed mox compoſitis rebus, cum annum unum & xx. rebus præfuiſſet, moritur Ludouico filio ſuperſtite.

CAROL

CAROLVS CALVVS.

REdierat Ludouico mortuo ſumma Imperij ad Carolum Francorum regem, minimũ natu Ludouici Pij, qui cum Britonibus & Nortmannis uaria fortuna dimicauit, poſteà audita Ludouici morte, in Italiam profectus à Ioanne põtifice corona donatur Imperij. Quare mox in Saracenos mouens, facilè conatus eorum repreſſit: inde in Galliam reuerſus breui Italiam repetit: aduerſus quem Ludouici Germani filij dum bellum parant, ipſe curis confectus, ueneno à Sedechia medico Iudaici ſanguinis dato obijt, Ludouico Balbo hærede. Notata in hoc Imperatore ambitio non modica.

LVDOVICVS BALBVS.

LVdouico Calui filio Ioannes pontifex Imperij titulum, præter Italiæ multorum principum uoluntatem ſolus aſſeruit: qui è cuſtodia fugiẽs, cui Romani illum incluſerant, & in Galliam contendens, ratum Balbo Imperium ſuo aſſenſu fecit: quod tamẽ ualetudinarius princeps biennio uix obtinuit. Obijt anno ſalutis octingenteſimo octogeſimo, Carolo Simplice hærede.

CAROLVS CRASSVS.

HVnc Craſſum à corporis (ut arbitror) habitudine dixere, qui Ludouici Germanici regis filius à Ioanne obtinuit, mortuo Balbo, Imperij coronã, hic Nortmãnos, Pannonasq; uarijs prælijs afflixit. Robertũ autẽ Nortmãnorum ducẽ de ſacro fonte leuauit, data illi in uxorẽ filia. Sed mox cùm inutilis Imperio, nec in eo ſatis præſidij uideretur, ad Nortmannos Gallia exturbandos ob ſubitam uim morbi, abrogato illi Imperio poſt decẽnium deceſſit: laudatur in hoc principe religionis ſtudiũ, & in literatos homines beneuolẽtia, quos ad ſcribẽdũ adhortari ſoleret.

ARNVLPHVS.

VT nihil certi affirmare de Arnulphi origine habeã, facit ſcriptorum inconſtantia: mihi tamen ſimilius uero uideatur, ex Carolo Magno Ludouici Balbi prognatum: nec enim uideo, quî fieri potuerit, ut obſcuriſsimus homo (quod quidã aſſerũt) Imperio præfuerit, Gallis præſertim ſuos reges tãta ueneratione colentibus, & ignobiles auerſantibus. Huius igitur uirtus effecerat, ut quando Carolus Simplex parũ idoneus haberetur, iſte imperaret: qui aduerſus Nortmannos res egregias primò geſsit: mox in rapinas, templorumq; ſpoliationes cõuerſus, iuſta numinum ira plectitur. Nam & prior illum felicitas deſeruit, & breui pediculari morbo cõfectus obijt: illud acceſsit grauius, quòd Imperij maieſtas in eo defecerit, quæ per annos centum tanta indole à Carolo magno quæſita, neſcias maiore Gallorum dedecore & infamia, an Italiæ damno, ad Germanos tralata ſit. Terra certè Italia ſub Gallorum principatu adeò floruit, ut uetera Romanorũ principum tempora non ſanè deſiderares: ſed & anni ſexaginta uſq; ad Othonem primum Saxonum regem, quibus nullum non calamitatis genus ſenſit illa olim gentium alumna & parens Italia, fecere, ut Gallicum nomen deſiderabilius foret. Cæterùm de his aliâs.

OTHO PRIMVS.

SExageſimus ferè agebatur annus ab Arnulphi morte, Berengarijs interim Langobardici ſanguinis Italiam uexantibus, & Vgone, Rodulpho, & Lothario Gallis principibus rẽ ſibi interdũ aſſerẽtibus. Cæterũ cũ Berengarius tertius cũ Adalberto filio tyrannum uerius quàm principẽ ageret, accerſitur à Romanis Otho. Cuius tunc nomen ac pietas celebris erat, Boleslao Boẽmo capto, & Vngaris

Vngaris prælijs aliquot afflictis. Ille igitur *Saxonia egreſſus cum* L. *millibus armatorũ* Italiã *per patētem* Forijulij *portam ingreditur, facileq́;* Berengarium *& eius filiũ ad obſequium retrahit, quos data uenia magna etiam* Galliæ Ciſalpinæ *parte donat.* Inde abiens Ludouicũ Frãciæ *regem factione ſuorũ carceri incluſum eripit: nec quieſcere diutius datũ* Berengario *&* Adalberto *res nouas molientibus: quos facilè uictos & captos, alterũ in* Auſtriam, *alterum* Byzantiũ *relegat.* Inde Romã *profectus, à* Ioanne *põtifice, primus* Germanorũ *principũ corona donatur* Imperij: *quem tertiò* Italiã *repetēs, cùm grauiſſimorum criminum reus ageretur, ſæpe tamen anteà ut reſipiſceret, admonitum, coacta ſynodo officio deijcit,* Leone *ſuffecto.* Hunc *cum* Ioannis *pontificis neceſſarij, illo ſub* Othonis *profectionem redeunte, urbe eieciſſent, ſtatim ulturus inſignem iniuriam ex* Vmbria Otho *aduolat, ac* Romanis coss. *in* Germaniam *relegatis cum præfecto,* Leonē *reſtituit,* Saracenisq́; *ac* Græcis, *qui illis adhæſerant,* Calabria, Apuliaq́; *fugatis, in* Germaniam *reuerſus* Viennæ *obijt.* Vir *pacis, belliq́; artibus inſignis, pietatis autē aſſertor præcipuus, rebus præfuit annos* xxx. *& amplius.*

OTHO SECVNDVS.

HVnc *ex* Adelaida Lotharij *uxore ſuſceptum pater ſucceſſorem ſibi inſtituit, & inungēdum à* Romano *põtifice curauit.* Cuius *etiam opera* Saracenos, Græcosq́; Calabria *expulit.* Hic *mortuo patre,* Hēricũ Bauariæ *ducem nouis rebus ſtudētem armis domuit, & aduerſus* Lotharium Frãcorũ *regem, qui ſibi* Lothoringiã *aſſerebat,* Galliã *ingreſſus fœdis populationibus uaſtat.* Ceterũ *dũ reuertitur, in* Axonæ *fluuij trãſitu graui incõmodo à* Frãcis *affectus eſt, pleriſq́; militũ fluminis impetu, alijs ferro*

enectis

gnis, nec armis ulli priorum principum minor:par ſanctimonia,ac innocentia Cynegundæ coniugis,qua cũ Henricus cœlibem perpetuò uitam duxit: unde etiam mortui diuorum numero adſcripti miraculis illuſtres fuere. Henricus igitur poſt Germaniæ res compoſitas, Italiam ingreſſus,Capua Saracenos expulit.Græcorũ ducem Troiã ſe munita ſpoliat:quibus geſtis octauo Imperij anno in humanis eſſe deſijt.

CORRADVS SVEVVS.

POſt trium annorum interregnum legitimo tandem ſuffragio Corradus Francus eligitur,uirtute, ac militari diſciplina ad tantũ faſtigium euectus:qui cõparato exercitu, Mediolanũ diu obſedit:et cùm ſupremũ exitium urbi minaretur,deterritus oraculo omnem grauiorem iniuriam abſtinuit. Romamq́; profectus coronam Imperij à pontifice accepit.in Sclauos inde ac Pannonas feliciter pugnatum, qui rebellantẽ Italiam ſocialibus armis adiuuerant:neq; non Rodulphum Burgundiæ regem ſuis conciliat. Leopoldũ etiã pacis & otij turbatorẽ, bello petitum compeſcit. Mouẽdi belli cauſa,quòd ſub initia Imperij legem ſeueriſsimã tulerat,ſi quis pacẽ turbaſſet. Corrado autẽ poſt annũ xv. uita functo,Henricus ſucceſsit.

HENRICVS II.

GEner hic Corradi Imperium accipit, & ante omnia Odelricum Boẽmiæ bello fatigatum tributũ annuum ſibi pẽdere cogit. Inde Petrũ regem ab Vngaris eiectum reſtituit. Cæterùm pertæſus eorum,quæ Romæ circa pontifices per ſummum ſcelus agerentur, Romam contendens, abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Bambergenſem præſulẽ pontificiæ ſedi præfecit,quem Clemẽtem ſecundũ dixere:& ut caueret in poſterum ſummorũ pontificum

tificum ſecuritati, iureiurãdo Romanos adigit, neminem creationi eorũ interfuturum ſine eius permiſſu. Capuaq; aduerſus Saracenos nouo præſidio firmata, in Germaniã abiens, duodeuigeſimo Imperij anno Henrico filio ſuperſtite ad ſuperos abijt, cum Leonem nonum primò, mox eo defuncto Victorẽ ſecundum pontifices ſuo priuilegio declaraſſet: unde Victor in beneficij gratiam Henricum adhuc puerum Cæſarem creari paſſus eſt.

HENRICVS III.

IS ſi quàm bello magnus, tã pacis artibus, ac pietate inſignis eſſe curaſſet, haud dubiè Carolis & Othonibus æquari potuit. nemo bellacior hoc uno fuit: nemo collatis ſignis ad hanc diem pluries cum hoſte conflixit, quippe qui Marcum Marcellũ & Cæſarem Dictatorem ſupergreſſus bis & ſexagies pugnarit. In Saxones tamen & Rodulphum eorum regem arma ſæuius intentata, quibus cum congreſſus ſemper ferè uictor abijt. Quin nouiſſimo prælio fugatum etiam Rodulphum interfecit. Mathildem pontificis partes in terra Italia tuentem uicit Henrici filij opera, ſed quàm bello clarus, tam inſectatione pontificum infamis, à quibus diris etiam pontificijs primus Imperatorum poſt Arcadium petitus eſt. Nec cauſas in præſentia exquirere libet. Certè nunquam laudes Gregorium pontificem ab eo obſeſſum: adulterinum pontificem unum & alterum ſuperinductum: dolis & ueneno etiã in illos graſſatum: matrem fœminam optimam à filio expulſam, atque in exilio mori coactam: Gallorũ memorabilem illam expeditionem ſæpe impeditam, ſed luit mox pœnas: ab Henrico enim filio captus, & Leodij cuſtoditus, pædore carceris poſt annũ XLVIII. Imperij miſeram animã efflauit.

HENRICVS IIII.

Quis non Henrici prolem agnoſcat, impietatem paternam redolentē ex cōtinua pontificū inſectatione? ſed cui parceret homo nefarius, qui impias manus in qualemcunq; parentē intulerit? acceßit ad impietatē animus dolo magis quàm uirtute, præter Germanorū morē, inſtructus: quare Paſchalem per ſummā perfidiā pontificem in poteſtatē redactum, nō prius dimiſit, quàm ille cūcta rata, quæ uoluit, faceret: à quo coronam quoq; Imperij per uim expreßit. Quæ mox uti extorta ſibi cùm irrita pōtifex denūtiaſſet, Henricū in Italiā ſtatim exciuit. Romæ ergo agens (quādo pōtifex in Apuliā uitabūdus hominis furorē cōtenderat) ab Braccharēſi antiſtite iterū corona inſigniri uoluit: tertiò quoq; Italiam inuadens Gelaſium pontificem urbe pellit. Cuius aduentū reformidās Henricus (quippe qui Nortmannicis armis inſtructus aduentare dicebatur) in Germaniam redijt, ubi poſt annum Imperij xv. obiens maiorum ſepulchro infertur.

LOTHARIVS.

Non eſt cur Saxonum principum pietatem, ac conſtantiam in aſſerenda pontificia dignitate, præter alias egregias eorū uirtutes non magnopere commēdes. nulli certè ex his principibus, qui Germanici ſanguinis fuere, plus pontificū maieſtati detulēre: nulli religionem cōſtantius fouēre, id quod Lotharius à maioribus acceptū uelut hæreditariū in Innocētio præſtitit. Quem in Gallis penè exulem, cùm uenerabūdus excepiſſet, breui, uti pollicitus eſt, Barionæ ſedi reſtituit, & in Germaniā ad cōponēdos tumultus, qui exorti erāt, mox profectus, breui Italiā in pōtificis gratiā repetijt: eumq;, pulſo ex Italia Rogerio Nortmāno et pſeudo pōtifice, ita cōfirmauit, ut nihil inde mouere pōtificis aduerſarij ſint auſi: ſed breue

Imperium annorum x i.*effecit, ne res felicibus auſpicijs cœpta conualeſcere admodum potuerit. Satis conſtat hūc cùm principes Imperatorē dicerent, diu reluctatum eſſe, indignum ſe profeſſus, qui tantæ rei præficeretur,*

CORRADVS SECVNDVS.

L*Vdouico* Francorū *rege contra* Saracenos *arma parante*, Corradus *gēte* Sueuus *legitime* Impator *creatur, qui eādem militiā æmulatus pia & ipſe arma induit: ſed* Boſphorū Thracium *immaturè à* Græco Imperatore *traijcere coactus, cùm deeſſet cōmeatus, & qui à* Græcis *cōportabatur gypſo infectus eſſet p ſummū ſcelus, ille* Iconij *obſidionē, ī qua diu fuerat, ſoluere cogitur, decimoq́; uix milite ex tāta nuper multitudine ſupſtite, ipſe in* Germaniam *retrò abijt, et* Imperij *anno* x v.*inglorius obijt.*

FRIDERICVS PRIMVS AENEOBARBVS.

P*Eßimo iampridē exēplo pontificiæ cum* Imperatoribus *cōtentiones inoleuerāt: dum pōtifices* Imperatoriam *maieſtatē, quā illi ſuo ſuffragio ratā facerēt, contemptim penè habēt, &* Romani *principes ambitionē in ſacerdote præpoſterā æquo animo ferre non poſſunt.* Vnde *omniū malorū fons & origo, his inter ſe decertantibus, quorū ope ac concordia res* Chriſtiana *florere diutißimè potuit. id cùm aliâs experti maiores noſtri ſunt, tum uerò hoc tēpore utinā non extrema cū noſtra pernicie ſentiamus.* Certè Friderico *ingentes animi, corporisq́; uirtutes affuere, ſtatura procera, robur et agilitas par, diſciplinæ militaris et gloriæ appetēs: periculorū cōtēptor animus, nō tamē ut ad ea ſubeūda prudētia deeſſet: multarū rerū peritia, liberalitas egregia, felicitas ſumma, qbus uirtutibus inſtructus in* Italiā *ex more deſcendēs, primū omniū*

Derthonã portas ſibi claudere auſam, obſeſſã capit:inde Romam ad Adrianũ pontificẽ profectus coronæ inſignia accipit:dumq́; Cremonã inter redeundũ obſideret, nuntijs Alexandri pontificis opẽ poſtulãtis ita reſpondit, uti rem in dubiũ trahere uelle uideretur. Hinc primũ Alexandro timor, inde apertæ inimicitiæ exortæ, indignante Friderico ſuum arbitrium declinari, Põtifice uerò rem certam in diſquiſitionem uenire recuſante. Quapropter Imperator Octauianum ad ſe uenientẽ complexus, cõcilio habito, ut uerum pontificẽ adorat, & Alexandrũ Alexandriq́; fautores inſectatur: euerſaq́; prius Derthona, quæ ĩ partibus Alexandri ſtabat, Mediolanum inde ſolo æquat, Galliáq́; omnem Ciſalpinam eadem ſentientem uaſtat: mox in Germaniã abiens, tertiò Italiam maximis copijs cinctus inuadit, Anconemq́; expugnat, & Alexãdrum Roma fugere compellit: ex urbe autem peſtilentia coactus abſcedere, poſtquàm iterũ ſuos Germanos inuiſerat, Italiam repetit, & Aſta urbe capta Alexãdriam fruſtra obſidet, & cùm Papiẽſes ac Nouocomenſes obnoxios ſibi in primis haberet, eorum auxilijs fretus, prælioq́; Mediolanenſibus congreſſus, multos ex his amiſit: ipſe fuga elapſus, quĩto pòſt die Papiæ eſt uiſus. Cæterùm Alexandro Põtifice Venetias ex diutino errore confugiente, uicto etiã nauali prælio à Venetis Othone filio Friderici (qđ uaria monimenta nobis atteſtantur, etſi ſcriptorũ uariet fides) tandẽ pax Venetijs ſancita, Imperatorq́;, ac Põtifex ex diutina diſcordia amiciſſimi facti: nec multò pòſt Fridericus, dũ rebus Syriacis opẽ maximo apparatu ferret, iáq́; Saladinũ & Turcarũ principes in maximum ſui nominis terrorem conieciſſet, minore etiam Armenia recepta, lauãdi cauſa amnem ingreſſus, perijt, cùm annos XXXVII. imperaſſet,

Aeneobarbus à colore barbæ rufæ appellatus.

Iſte fuit Henricus V qui regnauit annos vij et creatus fuit Imp. annum circa 1194

HENRICVS FRIDERICI FILIVS.

ASperum à moribus appellatũ hũc à quibuſdã uideo: qui rex Siciliæ accepta Conſtantia Rogerij Nortmanni filia in uxorem, mox etiã Imperator à pontifice dictus, ut maior illi autoritas accederet acquirẽdi regni, ductis in Tancredũ copijs, qui impari matre natus regnum ſibi uẽdicabat: reclamantibus etiã pontificibus Neapolim fruſtra obſidet. Sed et peſtilẽtia, quæ graſſabatur, auertit ab incœpto hominẽ, retroq; in Germaniam ad ſuos abire compulit. Tancredo autẽ breui mortuo, potitus Henricus regni, Maguntinũ antiſtitem, Philippumq; fratrẽ in Syriam cum nõ contemnendis copijs miſit. Dedit autẽ id magis pontificum gratiæ, quàm quòd animum haberet Chriſtianæ rei iuuãdæ. Quare cũ Imperij anno octauo Meſſanæ mortuus eſſet, Germanus miles, qui Berytum iam in Syria munierat, & Ioppen obſidione leuarat, tumultuoſe (ut mos eſt gentis) ex Syria in Italiam redijt, nec ullius pontificis adhortatione in officio contineri potuit.

PHILIPPVS.

HOc primũ tempore in Germania ſeditione laboratũ eſt, alijs Imperij nomẽ ad Othonẽ Saxoniæ ducem, alijs ad Philippum Henrici fratrẽ trahentibus: ſtabant autem pro Philippo ij, qui Germanũ hominẽ Saxoni præferebant, recens inſuper Hẽrici fratris, & Friderici patris memoria Philippũ adiuuabant: & ne quid ad alendã diſcordiã deeſſet, Othoni Anglus rex, Philippo, Francorũ Philippus ex profeſſo fauebãt. præualuit tamẽ Philippus & fugato ſæpius Othone, rerũ tandẽ potitur, indignante etiam Innocentio pontifice, qui Othonem Imperij infulis redimiuerat. Philippo autem occiſo à Palatino Comite,

poſtq

poſtquàm annos nouem imperaſſet, Otho ſucceßit.

OTHO.

PHilippo mortuo, facilè à Germanis proceribus ad tollendam diſcordiam ſufficitur Otho, pro quo haud dubiè pontificis fauor ſtabat: quem & confeſtim corona donauit, cum Romã petijſſet. Ille uerò cũ & pontificiæ ditionis quædã oppida capere, & Friderici iunioris regnũ inuadere uellet, diris põtificijs petitus, Imperij titulus priuatur. Fridericusq; illi ex profeſſo hoſtis adnitente etiam Innocentio creatur Imperator. Quo nuntio in Saxoniam profectus, ut res cõponeret, bellum Philippo Francorum regi indicit: nec ſine manifeſta ui numinis, et Gallorũ uirtute memorabili clade affectus Otho, in patriam ſe inglorius recepit, cum annos tantum IIII. rerum potitus eſſet.

FRIDERICVS.

VIguere in hoc principe, quod negari nõ poßit, egregiæ corporis, animiq; uirtutes. nanq; auo ſimulimus, militaris laudis appetẽtißimus fuit. Corpus laborum non minus patiens, quàm ſtrenuum: plurimũ audaciæ ad pericula ſubeunda, non minus tamen conſilij inter ipſa diſcrimina: nullo unquam labore fatigatus, nullis caſibus uictus linguarum peritus, munificentiæ ſingularis: regij ſplendoris, & ornatus ambitioſißimus, ut in ea profectione, qua euocatus ad concilium ab Innocentio fuerat, oſtendit. Nanq; tot & tales ſecum eduxit, ut togatum agmen exercitui par eſſet. Sed & urbi Victoriæ à ſe conditæ ea omnia affuere, quæ nulli unquam principes habuerint, nulla poſteà ciuitas ſimul uiderit. Veſtis uaria et pretioſa, animantes feræ, cicureſq; diuerſi generis: hominũ portentoſæ formæ, & in his Saracenicus miles illi in primis acceptus. Tanta prætereà incolarum frequẽtia, commercijs

ciјs etiam multarum gentiũ aucta,ut nihil ad ampliſsimæ urbis formam deeſſet. Cæterùm has ingentes in principe uirtutes calliditas ingenij,ac perfidia,& ſæuitia in Guelphum nomen,neq; non in pontifices odium obſcurarunt: acceſsit ad hæc libido hominis immenſa,qui præter gentis morem concubinas multas & ſcorta aleret: ſcriptoribus etiam adnitentibus,ne is,qui toties execratione põtificia petitus erat,quiq; Italiæ adeò infeſtus immunebat,uti eam propè ad internecionem redegerit, nõ omni inſectatione dignus haberetur. Cum hac igitur uitiorum, uirtutumq; indole Aquiſgrani coronatus, quò ſe adoleſcẽs adhuc receperat, primùm Othonem adhuc ſibi obſiſtentem facilè profligat: deinde paratiſsimis copijs de Syria uẽdicanda ſolicitus,Gregorij etiam pontificis adhortatione Brundu ſium appulit:indeq; ſoluens cùm Aconem perueniſſet,anathemati ſubiectum ſe à pontifice accipit:unde irarum plenus abiens, ad Gregorium tamen ſupplex acceſsit:impetrataq; ab eo uenia, mox illum ludibrio habuit. Quare iterum diris pontificijs obnoxius, in Italiam deſcendens Mediolanenſes pro pontifice ſentientes prælio uincit: & captum Petrum Teupolum Venetum eorũ ducem carceri incluſum crudeliter necat. In Venetos quoque fines incaſſum arma mota: mox Piſas ſeſe recipiens, Guelphos, ac Gibellinos pernicioſiſsima Italiæ nomina primus inuexit: quibus adeò Gregorium exercuit, ut ille non multò pòſt obierit,prægrauantibus curis. Cœleſtino autem intra XII. diem uita functo,ſucceſsit Innocentius,qui pertæſus hominis calliditatem atq; animum in ſe hoſtilem, primùm Imperio abdicat,deinde anathematis ſpiculũ in illũ diſtringẽs, Henricum Thuringiæ Lanthgrauium (ea eſt dignitas apud Germanos) Imperatorẽ dicit:mox magnã

Italiæ

Italiæ partem in illũ armat. Parmaq́; per eius abſentiam illi adempta, cùm eam fruſtra Fridericus obſideret, tandem eruptione uictus à Montelõgo legato eſt. Captaq́; urbs Victoria, ac direpta: nec interim ea clade à pontificum iniuria temperauit. Cæterùm Panormũ profectus, Mãfredi filij nothi dolo necatur, cũ annos duos ac XXX: rebus præfuiſſet. Hic Bononienſe gymnaſium, quia ciues imperata non ſtatim feciſſent, Patauium tranſtulit: ex Florentia etiam Guelphos populariter eiecit.

RODVLPHVS.

INterregnum à Friderici morte ad Rodulphum Habſpurgẽſem per duodeuiginti annos fuit, quo ſpatio Mãfredus Friderici filius, & Corradinus regno Neapolitano pariter & uita à Gallis ſpoliati ſunt. Interim Rodulphus ex comite (uti nunc uocant) Imperator declaratus Alphonſo Caſtellæ poſthabito, qui eam dignitatẽ ambierat, Othocarum Boëmiæ regẽ acie uictum occidit. Pſeudofridericum captum, qui ſe pro Friderico iuniore Sueuis oſtentabat, Noueſij combuſſit. Ciuitates Hetruriæ libertate accepta pecunia donauit: quam rẽ Honorius pontifex uti infamem, ſibi tamen, & Italiæ non inutilem magis non probauit, quàm prohibuit. Obijt autem Rodulphus XVIII. Imperij anno, & Spiræ ſepelitur: in quo ſi auaritiam nõ accuſes, cætera non reprehendas. Italia certè tum primùm aliquid ſibi polliceri potuit, Luchino Italici ſanguinis uicarij nomine tunc Mediolani præfecto: floruit huius Imperio Albertus cognomento Magnus.

ADOLPHVS ASSIAE.

DOnatus Imperij titulis hic primùm in Columbarienſes mouit: inde in Albertũ Auſtriæ ducẽ diũ bellum parat, quem proceres Germaniæ, pertæſi Adolphi ſordes,

& ambitionem, eo reiecto, Imperatorem declarant, ab eodem apud Vangionas prælio ſuperatur & occiditur, cùm annos octo rerum potitus eſſet.

ALBERTVS.

Rodulphi ſuperioris filius & Auſtriæ dux, à patre Othocaro occiſo declaratus, principum ſuffragio & Bonifacij pontificis aſſenſu dicitur Imperator: & Bonifacius eo libẽtius aſſenſit, cùm id obſtinatißimè antea negaſſet, quòd Philippũ Francorũ regem oderat. Quare ea conditione Alberto ratũ Imperiũ fecit, ut regnum quoq; Francorũ ſibi uẽdicaret: ille uerò poſt Adulphũ in Spirenſi agro cæſum, cũ copias tãtæ rei idoneas parat, à Ioãne fratris filio interficitur poſt decimũ Imperij annũ.

HENRICVS LVCELBVRGENSIS.

Hic fuit Henricus vij creatus anno 1308

Henricus ex Lucelburgo Romanorũ Imperator deſignatur. Cui Clemens pontifex ea cõditione ratum Imperium fecit, ut primo quoq; tempore in Italiam tranſcẽderet: quam prouinciam eò libentius Henricus obeundem ſuſcepit, quòd Guelphici nominis hoſtis, præualentes eius factionis opes infringere optabat: per Taurinos igitur ſaltus Italiæ inſinuatus, Mediolani factionem Turrianã oppreßit, uicecomiti ſumma rerum demandata: inde Romã profectus, accepta Imperij corona, & ab Vrſinis breui expulſus, adiuuãte etiã Roberto rege Hetruriã repetit, Aretijq; agens poſt Robertũ regno priuatum, dum Florentinis immineret, qui iã de ſalute deſperabant, ueneno in Euchariſtia dato perijt anno Imperij quinto.

LVDOVICVS BAVARVS.

Hic Rodulphi Imperatoris ex filia nepos, Fridericũ Auſtriæ ducẽ aduerſariũ habuit: qui cũ per octo annos bellũ uaria fortuna geßit. Cæterũ Friderico capto et occiſo

occiſo Bauarus rerũ potitur, pariq; temeritate Imperatorem ſe citra pontificis aſſenſum appellat. Qua iniuria offenſus Ioãnes. XXII. *illi ſacris interdixit, uerũ homines iuxta ac numina cõtẽnens, Italiã mox petit: atq; in uicecomites ingratiſsimus, quorũ ope adiutus præcipuè uenerat, Caſtrutij filios pari improbitate, q Gibellinæ factionis fautor acerrimus fuerat, paterno principatu exuit: Romæq; coronatus à Stephano Colũnio, Petrũ Corbarienſem pſeudo põtificẽ creat minoritanæ familiæ unum, quẽ & Nicolaũ appellari uoluit: & ne quid ad ſerendas diſcordias malorũ deeſſet, tyrãnos in ijs oppidis, quæ põtificij iuris erãt, priuata autoritate inſtituit, pontificẽ æmulatus, qui & ipſe Galliæ Ciſalpinæ multos autoritate ſua regulos præfecerat: Imperij tandẽ anno* XXXIII. *cùm uaria tẽtaſſet ad reconciliandã pontificis gratiam, obijt.*

CAROLVS IIII.

PRius quàm hic Imperiũ adiret, Germani principes Edoardũ Anglũ & Miſnẽſem principẽ ac Guntherum montis nigri regulũ Cæſares declararant. Cæterùm altero poſt alterũ uita functo, res ad Carolũ Boëmum deuenit: qui Ioanne Henrici Imperatoris filio natus adoleſcens adhuc egregiam in terra Italia patri operam nauarat: quo ab Anglis interfecto ea acie, qua Philippus Valeſius Francorũ rex ab hiſce profligatus eſt, Imperium adipiſcitur: literis ac linguarũ multarũ cognitiõe inſtructus, ſed q Boëmiæ ſuæ, quàm Germanis aut Italis cõſultum mallet: nã cũ Pragam (Boëmiæ id oppidũ totius regni metropolis) uarijs operibus excoluiſſet, Imperij maieſtatẽ adeò neglexit, ut coronã tantæ maieſtatis autoramẽtũ turpiſsima pactiõe acceperit ab Innocẽtio: qua cautũ erat expreſsè, ut ab acceptis ĩſignibus cõfeſtim Italia

abſcederet, additũ & grauius facinus, q̃ Venceslaũ filiũ adoleſcentẽ à principibus Germanis Cæſarẽ dici obtinuit exemplo maxime improbãdo. Imperauit. ann. XXXII.

VENCESLAVS.

AVo patriq́; abſimulis per ignauiam, ac ſocordiam Imperij res aſſlixit, afflixiſſetq́; diutius, niſi à fratre Sigiſmũdo captus, mox etiam procerũ conſenſu abrogato illi Imperio, Robertus Bauarus illi ſurrogatus eſſet. Hic Gale.. ciũ ex comite Mediolanenſibus primus ducem dedit: quæ dignitas ad nepotes poſtea tranſijt, quoad res Inſubriæ ad Francorum regẽ redt. Præfuit an. XXXII.

ROBERTVS BAVARVS.

Hic coronatus fuit a Bonifacio 9.

CVm Venceslao ſuffectus eſſet Robertus Bauariæ dux, nihil ille antiquius habuit, quàm ut Florentino populo gratificaturus, ad comprimendam Galeacij uicecomitis potentiam in Italiam tranſcenderet. Cæterùm ad Benacum Galeacij copijs congreſſus facilè repellitur: unde mox ad Venetos deflexus, magno ab his honore excipitur: inde ſoluens incaſſum Florentinis adnitentibus, ne Italia excederet, in Germaniam retrò abijt, paci religioniq́; uacaturus: uita functus eſt anno Imperij decimo.

SIGISMVNDVS.

OPtimũ haud dubiè principem ac nobiliſſimum Germania nobis imputet: & qui ſi ad pacis artes, quibus excelluit, parem belli fœlicitatem addidiſſet, Carolis & Othonibus æquari potuit: nam puer adhuc per Mariam uxorem ad Pannonici regni ſpem euocatus, mox adoleſcens Venceslao fratre, quòd parũ utilis haberetur, à ſe capto, Boẽmiæ regnum hæreditarium aſſequitur: ſed & Alberto uita functo, omniũ uotis Imperator deſignatur. Hic igitur Pãnonia potitus à Ludouici morte, cui Maria

ſuperſtes

ſuperſtes filia fuit, duos ac xxx. regulos ſecuri percuti iubet, quòd regiæ puellæ aduerſati eſſent. Vnde illi tanta mox gentis inuidia conflata, ut poſt uxoris mortem captus, necãdusq; magis quàm aſſeruandus, fœminæ, cuius maritum ille interfecerat, ſit traditus: ille uerò maieſtate oris & blanda oratione dimiſſus, hinc Boëmiam petit: quam non ſine labore uix tandem obtinuit, longo ab his bello, ac difficili petitus, ſæpe etiã acie ab his uictus. Nec Italica expeditio una altera'ue in nos Tauriſino agro ꝑuaſtato felicior: nam Pippus eius dux, & ipſe mox tota Venetia ac Foroiulio Venetis armis expellitur. Hinc q̃a grauius periculum à Turcis imminebat, qui iam magnæ Europæ parti ſeſe inſinuarant, Gallicis etiam Philippi Burgundi copijs accinctus, ab Amurate Turcarum principe graui prælio uictus, caſtris etiam exuitur. Cæſis magna ex parte ducibus, & Philippo capto, ipſe Byzantium fugiens, mox Venetæ claßis occurſu, cui Thomas Mocenicus præerat, incolumis de fuga uix euaſit: quæ clades ignominioſior'ne an funeſtior fuerit, haud ſatis explicem. Diſcordia certè noſtra uictor hoſtis Hadrianopolim ſe recepit: & hæc foris. Quantũ autem pace præſtiterit, præter generis nobilitatem (quæ haud dubiè clarißima fuit, tot ſummorum principũ ſerie) & præter inſignem corporis proceritatẽ, ac Imperatoriam planè indolẽ, affuit illi liberalitas, ac munificẽtia quanta in nullo antea principum: religionis ac pietatis augendæ ſtudium incredibile: multarum etiam linguarum ſciẽtia, & in his linguæ Latinæ ſtudium excelluit: quare doctos homines in primis fouit, & dignitatibus etiam amplis honeſtauit. Accuſauit ſæpe Germanos principes, qui Latinas odißẽt literas. A' quibus reprehenſus quandoq;, quòd doctos homines

mines

nines foueret, ſed humiles genere: Ego, inquit, eos amo, quos natura alios anteſtare facilè uoluit. Illud autē nulla unquā ætas obliuiſcatur, quòd trienniū magnam Europæ partē ipſe peragrarit, dū Principes Chriſtianos ac pontifices adit, quò ſchiſma Chriſtiano nomini calamitoſiſſimū tolleretur. Nec alterius principis opera magis enituit in uera pietate uindicādā: quare ita effecit, ut reiectis adulterinis tribus, qui Barionæ ſedē inuaſerant, Oddo Colūnius magno omniū conſenſu pōtifex declararetur. parē operā Eugenio in Baſilienſi ſynodo tollenda præſtitit, à quo tamen prius contemptim penè habitus, ac uix poſt ſextum mēſem quā Senis fuerat, Imperij corona donatus eſt. Hic uerò princeps egregius cum ſine uirili prole deceſſiſſet, Albertum Auſtriæ ducem filiæ maritum, & utriuſq; regni hæredem reliquit anno Imperij uigeſimoſeptimo.

ALBERTVS.

NEmo unquam maiore ſpe ad Imperium uenit, & ſanè conceptam animis hominum opinionem haud fruſtratus eſſet: ſiquidem toto biēnio, quo præfuit, Morauos ac Sarmatas, q hodie Poloni ſunt, intra ſuos fines quieſcere compulit. Ptaſconem Boēmum factionis hæreticæ caput, ita attriuit, ut tota Boēmia ſibi cederet: in Turcas autem profectus Synderouiam caſtellum ad Danubij ripam munitiſſimum obſidentes, dum copias in itinere maiores expectat, oppidani deditionē fecere: ipſe Auſtriam repetens apud locum, cui Longauilla eſt nomen, dyſenteriæ morbo confectus eſt, Ladiſlao filio ſuperſtite.

FRIDERICVS III.

PAcis atq; otij ſtudioſiſſimus Fridericus extitit: quam tenore perpetuo annos quatuor ac L. (tot enim rerum potitus eſt) coluit, ſeu fatum id fuerit, quietiore Germania

mania, quàm multis retrò actis ætatibus, ſeu prudentia uerius id principis effecit: ille uerò nihil ab initio antiquius habuit, quàm tuendæ pacis ſtudio, tumultus, qui oriebantur, ſedare: quare & ſeditionem mouentes Auſtriales facilè compeſcuit, & bellum à Matthia Pannonum rege illatum compoſuit. Quinctiam in Flandros mouens, qui Maximilianum Cæſarem aſſeruarant, recepto filio paucorum pœna contentus, omnem diſcordiarum fomitem ſuſtulit. Ducta igitur Heleonora Luſitanici ſanguinis, cùm in Italiam tranſcendiſſet, ad Nicolaum pontificem profecturus, ab eo nullo non honoris genere excipitur, illi & uxori corona Imperij impoſita. Hinc Neapolim diuertit in Alphonſi gratiã, cuius Heleonora perneceſſaria erat, nec minore apparatu à Venetis (eius enim urbis inuiſendæ incredibili deſyderio flagrabat) obuiã illi itum: quos exinde ſumma ſemper amoris, ac beneuolentiæ ſignificatione dilexit: eius etiam opera Amedeus Allobrox, qui ſe pro pontifice gerebat, Baſilienſi concilio innixus, in ordinem ſe redigit. Iterum Paulo pontifice priuati penè more uoti reus Romam petijt: quo damnatus retro ad ſuos abiens quieſcente Germania, tandem Imperij anno quarto ac quinquageſimo naturæ conceſſit, Maximiliano filio Cæſare prius declarato.

MAXIMILIANVS.

SVpererat mihi Maximilianus Imperator, quẽ pater octauo antequàm moreretur anno, Cæſarem deſignandum curarat: magnus bello princeps, & pace præclarus: cuius eximia bonitas, liberalitas ſumma, & Chriſtianæ pietatis cultus præcipuè commendantur: accedũt ad haſce animi dotes, oris probitas, ſtatura quadrata, in qua tamen Imperatoria maieſtas eluceat, corpus ualidũ ac robuſtũ, idemq;

idemq; laboris, atq; operis patientiſſimũ, par uictus frugalitas, & ex eo ualetudo proſperrima. De hoc autem, cùm adhuc uiuat, Trãquillum, Plutarchumq; ac ueteres alios ſcriptores æmulatus, nihil eſt quod addam. Deus faxit, ut quod illũ agitare ſemper animo Vincẽtius Quirinus aſſerebat, qui legatum Venetũ egit apud illum, ſumma cum laude, ex ſentẽtia conficiat: neq; enim iuſtius ullũ eſt bellum, quàm quod pro religione ſumitur. & ea deniq; uera, æternaq; gloria principũ noſtrorũ exiſtimari debet, quam res præclaræ in hoſtes fidei geſtæ commendant.

TERTII ROMANORVM PRINCIPVM LIBRI FINIS.

IO. BAPTISTAE EGNATII IN SVETONIVM ANNOTATIONES.

EGNATIVS LECTORI.

NON ab re futurum exiſtimaui, quando hoc totum induſtriæ dicatum eſt à me bonis ac literatis uiris, ſi quos locos aut in melius emendaui, aut dilucidius explicaui, ſubnecterem, eosq; nullo maiore uerborum apparatu, aut copia publicarẽ: tum quòd nec otij ſatis erat longè maioribus diſtricto: tum quòd ab oſtentatione ſemper abfui: quæ cùm in omni re odioſa ſit, tum in rebus paruis odioſiſſima eſſe iure ſolet. Accedit ad hæc, quòd doceri tantum lectores hoc tempore uolui, quos eò mihi æquiores futuros arbitrabar, quò maturius illos dimiſiſſem, properantes uidelicet & in hæc, ut ex iuſto itinere uiatores, otij cauſa diuertentes.

EX D. CAESARE.

FOrum de manubijs inchoauit, cuius area ſuper H-S. millies conſtitit. *Tametſi Latini ſcriptores ad hanc diẽ corruptißimi magna ex parte ſint: quædam etiam adeò obſcura, ut nec ab eruditioribus intelligi queant: ea tamen pars, quæ ad numeros ſpectat, & corruptißima ad nos tranſijt, & nullis adhuc ſatis cognita, aut percepta uideri poterat. Attulit autẽ huic malo opẽ primus (quod ipſe ſciam) Leonardus Porcius Vicentinæ nobilitatis, præcipuũ decus, libello iam ab hinc quinquẽniũ huic uni rei deſtinato: in quo ſumma breuitate, & dilucid itate priſcos numeros, argenti & auri uſum apud ueteres, numiſmata, & eorũ pretiũ ac nomina attigit. Quæ palma tanto illũ illuſtriorẽ fecit, quanto res obſcurißima illuſtrata eius opera plus negotij habuit. Quotus enim quiſq; ex ijs, qui humaniores literas profitentur fuit, qui rem tam perplexam attingeret? Quis cùm ad hãc partẽ ueniſſet, aut codicum fidem nõ requireret, aut rem omnẽ planè nõ dißimularet? ſed nec ipſi autores ſatis cõſtantes erãt: et notæ, rerumq; uocabula ſic uel corrupta, uel perplexa, ut deſperata ſemel re, iam neglectui haberetur, patrocinãte ſibi adinuicẽ multorũ inſcitia: quæ tacito præiudicio ſummam cauſæ difficultatẽ prætendens, Areopagitarum more in cẽtum annos rem acquirẽdam pronuntiaret, ut huiuſmodi cunctatione, nec ipſa ſe proderet, & differẽdo inexplicabile negotiũ relinqueret. Nos igitur, ut ingenuè fateamur, Porciũ ſecuti, mille H-S. nõ millies legẽdum exiſtimamus: quoniam ea ſumma fidem omnem excedat: nã ſi millies H-S. legas, erit tãta pecuniæ uis profuſa, ut iniri ratio uix poßit: ſed & à Plinio diſſentiet, q de hac Cæſaris magnificentia loquens, ita ſcripſit: Pyramides* Leonardus Porcius.

mides regum miramur opera, cùm ſolùm tantũ ſoro extruendo H-S. *mille ducẽtis Cæſar Dictator emerit, hoc eſt* XXX. *aureorũ noſtratiũ. Qua de ratione alias inferius.*

Idem *Tranquillus ſic de triumpho Cæſaris ſcribit:* Aſcenditq́; Capitolium ad lumina, XL. elephantis dextra atq; ſiniſtra lychnos geſtantibus. Nos

Lychnuchi. *pro lychnis, lychnuchos ſubſtituimus, & ueterũ codicum fidem ſequuti, & uim uerbi. Primum enim uſitatum hoc Græcis eſt uerbum, Athenæi autoritate, quod lucernam ſignificet, uel Alexidis comici poëtæ teſtimonio Midone*

ὃς πρῶτος ἀνὴρ μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων: *Hoc eſt,*
Qui nocte lychnuchum ambulans geßit manu,
Profectò digitis plurimum is cauit ſuis.

Nec Lucretius aliud innuit pulcherrimis illis uerſibus:
Si non aurea ſunt iuuenum ſimulacra per ædes,
Lampades igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut ſuppeditentur,
Nec domus argento fulgens, auroq́; renidet,
Nec citharis reboant laqueata, aurataq́; templa.

Hec uerò nominum forma uſitata Græcis: unde ceruchon, ſeptuchon, ophiuchon. Iam & C. Plin. lychnuchos penſiles dixit, quod & Hermolaus noſter agnoſcit, uetere etiã lapide ſuffragante hoc titulo: Panthei cum ſuis paregeis, & Cupidines duo cum ſuis lychnucheis. Quod monimẽtum cùm primus obſeruaſſet Politianus, uir eruditione multa, Tranquilli locum primus (ut opinor) emẽdauit, quare Crinitus docti & probri uiri officio functus, ueteri poſſeſſori fundum uendicant, non multorum more.

Conuentibusq́; peractis Rauennæ ſubſtitit.

Citantur à commentarijs in oſtentationẽ ueterum autoritates

tates,nec tamen ſatis eruditè adhuc (quod ſciam) quid ſit peragere conuentus explicant. N*os,ne non omnia communi de mus utilitati, peragere conuentus nihil aliud eſſe contendimus, quàm iuriſdictionem legitimam abſoluere per oppida ad id deſtinata: quæ quando in ea ſtatis temporibus cōueniretur à prouincialibus cauſa iuris ſui perſequendi,conuentus dicerentur: repræſentant autem hunc morem anno uertēte religioſi fratres, capitula appellantes: repræſentant etiam maximè omniū* G*alli parlamentis iam quatuor inſtitutis, quorum præcipuum urbis amplitudine & autoritate* P*arrhiſienſe habeatur.*I*am & ueterum fuere uxoriæ ſtipulationes, quæ cōuenire in manum per coëmptionem dicerentur,de quibus aliâs.* Peragere conuentus.

Q*uid illud,quod poſtea ſequitur?* Sed ante alias dilexit Marci Bruti matrem, cui & proximo ſuo Conſulatu ſexagies H-S. margaritā mercatus eſt. Q*uæ ſumma centū quinquaginta millia noſtrorū aureorū facit,quādo ille* C*leopatræ unio centies* H-S. *æſtimatus ſit,id eſt, aureis ducētis qnquaginta millibus noſtratibus.* Vniones.

S*equitur nō longè abhinc locus, ut maioris corruptionis,ſic etiā induſtriæ, cū hactenus ita ſit lectū:* Sed maximè dilexit Cleopatram, cum qua & cōuiuia in primam lucē protraxit, & eadem naue, thalamoq; penè Aethiopia tenus Aegyptum penetrauit. V*bi pro thalamoq;,thalamego legendū eſſe nulli dubiū eſſe poßit.*E*ſt autē thalamegus nauis à* P*hilopatore* A*egyptio rege primū fabricata, qua* N*ilū &* A*gypti foſſas nauigaret, eo uſu, ut intra thalamū in regia ſibi eſſe uideretur,magnitudine ſemiſtadij,latitudine cubitorū triginta & amplius,nō lōgis nauibus,nec rotūdis omnino ſimilis,prora puppiq; duplici,fundo lato planoq;,quali for-* Thalamegus.

Thalamiferæ naues. ma fluuiatiles ſunt ferè omnes. Strabonis interpres thalamiferas naues haſce appellauit, quibus Aegyptij frequenter uterentur ſolatij cauſa. Viſitur & Venetijs in patria

Bucentaurus nauis Veneta. nauis huic Aegyptiæ perſimilis, cui Bucẽtauro eſt nomẽ, qua princeps & Senatus uehi ſolent, occurſuri principi-

Vittata nauis. bus uiris, auguſtißima ſpecie. Plinius ſeptimo, uittatæ nauis meminit, quã Græci, & Sophocles in primis (ut opinor) ποικιλοςόλον dixere, quæ & ipſa maiore ornatu ſpectaretur, qua ferunt à Dionyſio Platonem exceptum, honoris gratia.

Nec illud omittendum eſt, in quod fœdißimè lapſi ſunt interpretes unius literæ additione: ubi enim aquilifer legendum erat, aquilifero legerunt, ſenſu nullo, pariter & inepto. Tu itaq; ita leges: Vt aquilifer moranti Cæſari cuſpide ſit minatus: eo ſenſu, ut cùm Cæſar inclinatam aciẽ reſtituere omnino uellet, tanta cõſtantia fugientibus obſtiterit, ut aquilifer detinenti eum Cæſari cuſpide ſit minatus, & alter in manu detinẽtis ſignum reliquerit.

Aurum promercale. Illud eſt quod cõmentarij aut nõ obſeruauerũt, aut minus intellexerũt, ubi de auro promercali Trãquillus agit, occupato altero ex his in ui uerbi explicanda, nec ſenſum ſatis attẽdẽte. Quid igitur eſt, quod Trãquillus dicat tanta auri copia abũdaſſe Cæſarẽ, ut ternis millibus nũmûm aurũ promercale per Italiã, prouinciasq; diuenderet? an quaternis millibus legẽdũ eſt, ut argẽti proportio ad aurũ decupla fuerit? quaterna enim millia nũmûm argenteorũ, cẽtũ aureos noſtrates ualẽt, nõ tamẽ ſolidos, id eſt, dẽpto lagio, ut uerbũ hoc uſurpẽ uulgare: an ternis omnino millibus tueare? ut hac ratione tria nũmûm millia ſeptẽ libras, & ſelibrã cõficiãt, id eſt, ſeptuaginta quinq; Venetos aureos, ut tantã auri uim ex Gallicis ſpolijs Romæ inuectã

putes

putes, ut auri pretium imminueretur, argenti creſceret. Noſtra autem ætate auri mirum in modū creuit pretium, ut propè Plinianam analogiam æquet, qui eam proportionem argenti ad aurum facit, quæ eſt quindecim ad unum, cùm iuſta uideatur ea, quæ eſt duodecim ad unum.

Veteranis legionibus: *quæq; ſequuntur.* Hic locus mutilatus uideri poteſt, uel Appiani lectione: ille nanq; de Cæſare Dictatore loquēs: Statim, inquit, poſt triumphum quæcūq; exercitui pollicitus fuerat, ampliore adhuc pecunia exoluit: militi drachmarū Atticarū quina millia, turmæ ductori bis totidem, tribunis militū, equitibusq; duplo maius, adhæc ſingulis ex populo minam unā Atticā. Hæc Appiani uerba diſſentire à Tranquillo maximè uidētur, non quòd in populi congiario non conueniant: mina enim Attica, id eſt, argētea libra Romana quadringētos nummos H-S. ualet, id eſt, denarios centū: reliqua adeo diſcrepant, ut quod Appianus quina millia drachmarum militi data à Cæſare dicit, equiti duplo maius, Trāquillus de pedite reticeat, de equite nō cōueniat: nam ex Appiani ſententia dena millia drachmarū data equiti neceſſe eſt, quæ Trāquillus ad ſena millia reducit. Nec mirū uideri debeat, quod de magnitudine militaris donatiui retulimus, cùm Plutarcho autore Antonius triūuir quina millia drachmarum ſingulis militibus poſt aciem Philippenſem dederit.

Inoleuit & ille iampridē error Tranquilli codicibus, nec ſatis à commentarijs animaduerſus, ut ubi Attilij Electra citatur, Accij legeretur. Fuit autem uetus comœdiarum ſcriptor hoc nomine ſatis celebris, quem tamē ut duriuſculum Cicero in epiſtolis ad Atticum inceſſit. Sed & Licinius ſcriptorem ferreum appellare ſolitus eſt, quòd dum tragœdias ex Sophocle in Latinum uerteret, durio- Attilius comicus poëta.

rem ſe præſtaret: ſcripſit autem hic Electram *ex* Sophocle, *unde carmina illa in interfectores cantata* Tranquillus *ſcribit.* Volcatius *Sedigitus* Attilium *poëtam comicum maximè laudat, qui neſcio an hic fuerit.*

EX AVGVSTO.

SEnatorũ cenſum ampliauit, ac pro octingentorum milliũ ſumma duodecies H-S. taxauit. *Ingenui, inquit ille, eſt hominis, fateri, per quẽ didiceris: & mehercle hũc locũ perobſcurũ, nec ulli, quod legerim,* Budæi laus. *cognitũ* Budæus *ex Gallia uir à ſecretis regis primarius feliciter attigit, cuius eò libẽtius mentionẽ facio, quòd annotationibus ſuis in* Pandectas *antea ſatis celebris, uel tralationibus quibuſdã* Plutarchi *nobilis, nuper editis quinq; de* Aſſe *& partibus eius libris adeo clarus euaſit, ut non poßit nõ ſummopere ab omnibus cõmẽdari: qui duodecies* H-S. *& cẽties & millies differre plurimũ à duodecim, cẽtũ, & mille docuerit, cuius ſententiã eò libẽtius ſequor, ꝙ non minus doctrinæ præ ſe fert, ꝙ̃ candoris. Erit hic igitur ſenſus, ut* Auguſtus *princeps ab octingentis* H-S. *quæ ſumma antea cẽſus erat* Senatorij, *ad mille ducẽta reduxerit.*

Stephanionem Togatarium. *Vide ne multo melius* Togatarium *legas, & intelligas actorem, uſitata loquendi figura, &* Latina.

Etiã ſparſos de ſe in curia famoſos libellos nec Famoſi libelli. expauit. *Famoſi libelli qui, quales'ue ſint, quá'ue afficiẽdi pœna, qui eos factitant,* Iuriſconſulti *libro* Digeſtorum XLVI. *illud ex eorũ lectione non prætermiſerim.* Verba Vlpiani *ſunt ex eodem libro:* Hæc *autem ſunt ferè, quæ ad infamiam alicuius fiunt, utputa, ſi quis ad inuidiam alicuius ueſte lugubri utatur, aut ſquallida, aut ſi barbam dimittat, uel capillum ſubmittat, aut ſi carmen conſcribat,*

uel

uel proponat, uel cantet aliquid, quod pudorem alicuius lædat. Sed & Pauli uerba ad hanc rem ſpectantia, quia digna memoratu ſunt, ſubnectam: Eum qui nocentem infamauit, non eſt bonum & æquum infamari: peccata enim nocentium nota eſſe, & oportere & expedire. Primus autem Auguſtus cognitionem hanc ſub ſpecie legis eius, quæ de læſa maieſtate quærit, exercuit.

Tiberiũ in foro lege curiata adoptauit. *Parco libenter uiuentium nominibus, libentius autem mortuorũ. Citantur nanq; à cõmentarijs paßim autores, qui curiatæ legis meminerint, nec tamẽ quid illa ſit, tandẽ explicatur. Tu ex ſelectis noſtris in Ciceronis epiſtolis, quæ primus ipſe (quod ſciã) ediderim, pete: nec enim iniucũda fuerint.*

Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus eſt, pro æde D. Iulij à Tiberio, & pro roſtris ueteribus: *ſic hactenus omnes. Tu ita caſtigabis, et pro roſtris ſub ueteribus. Qui locus erat in foro, quẽadmodum & ſub nouis. Vtriuſq; autẽ loci meminerũt ueteres autores. Plin. lib. 35. Hinc & ille iocus Marci Craßi agentis ſub ueteribus. & inferius, Mœniana, inquit, operiebat Serapionis fabula ſub ueteribus. Plautus: Sub ueteribus ibi ſunt, qui dant, quiq; accipiũt fœnore. de loco autem qui ſub nouis dicebatur, Marcus Varro, Sub nouis, inquit, dicta pars in foro ædificiorum, quod uocabulum eius peruetuſtum, ut nouæ uiæ, quæ uia iandudum uetus eſt. Liuius quoq;, Filiam Virginius ſeducit ad nutricẽ prope Cloacinam, ad tabernas, quibus nunc nouis eſt nomen.* Sub ueteribus. Sub nouis.

Legauit populo Romano CCCCM. Tribubus XXXV. H-S. Prætorianis militibus ſingula millia nummorum. *Hic locus, qui Auguſti principis legata continebat, admonere quemuis uel oſcitantẽ poterat, ma-*

ximam eſſe ſummam pecuniæ, quæ populo, quæ'ue plebi Romanæ legaretur: nam populo, id eſt, patribus, equitibus, & honeſtioribus plebeijs (hoc enim nomine hoſce contineri, uel illa uſitata loquendi forma Senatum populumq́; Romanũ oſtendere poteſt) legatũ eſt ab Auguſto cccc m.h-s id eſt, decies cẽtena millia aureorũ noſtrorum, quod nos millionũ dicimus: plebi autẽ, id eſt, infimis planè hominibus, & mendicioribus xxxv. id eſt, octoginta ſeptem & amplius aureorum noſtratium. quod & Taciti uerba in primo hiſtoriarum planè ſignificãt, cum ſcribit legata nõ ultra ciuilem modũ, niſi quòd populo & plebi cccc m. xxxv. prætorianarum cohortiũ militibus ſingula nummûm millia: legionarijs autem cohortibus ciuiũ Romanorũ trecenos nummos uiritim dedit. Quinetiam illud quod ſequitur: Profeſſus nõ plus peruenturum ad hæredes ſuos, quàm millies & quingenties. ſi ad ſummã noſtram deducas, facient tricies octies & quinquagies millia aureorũ noſtrorũ: quamuis xx. proximis annis ex amicorũ teſtamẽtis percepiſſet trecẽties millies: id eſt, triginta et amplius milliona.

Prius quàm ab Auguſto principe ſalubri magis quàm ambitioſo diſcedat oratio, facturũ me operæpretiũ exiſtimaui, ſi curſim legionum numerũ, & prouinciarum præſidia, reges, ſocios, Imperij amplitudinẽ ex Taciti hiſtoriarũ libro quarto hîc adnectere, ut diligentioribus etiam ſatisfiat. Ille igitur in hunc ſenſum: Italiã binæ claſſes infero ſuperoq́; mari utraq; præſidebãt, Miſenenſis & Rauennas: ſed & roſtratæ naues ad Actiũ captæ, eam partẽ Italiæ tuebãtur, quæ in Galliam Narbonẽſem uergẽs Alpes maritimas, et Foroiulienſem coloniã ſpectat: legiones autem iuxta Rhenũ, quæ Gallos, Germanosq́; coërcerent

octo:

-ctio: robur ferè Imperij, cùm Hiſpaniæ tres tantum haberent. Africa quoq;, niſi quà Iuba rex Mauros dono acceptos regebat, duas habuit, Aegyptus totidem: quicquid uerò terrarum tractus mari noſtro, & Euphrate amne cingebatur, uaſtoq; terrarum ſinu ambiebatur, quatuor legionibus parebat, regibus Hibero & Albano ſocijs. Hinc rurſus Europa quà Thracia, & Illyricum magna ex parte protẽdebatur ad Danubij ripam, ſex legionibus attinebatur: hoc ordine, ut Pannonia duas, duas Mœſi, totidẽ Dalmatæ haberẽt, cùm in urbe proprius miles Latio Hetruriaq; ferè delectus, duodecim cohortes, tres urbanæ, nouẽ prætoriæ ſuis caſtris attinerẽtur, ut interim per prouincias idoneas ſociæ alæ, & cohortiũ auxilia nõ deeſſent, uariãte earũ numero ex rerum uſu: erat igitur triplex claſsis parata, legiones autem numero ſeptem & uiginti, præter auxilia ferè ſociarũ gentiũ, ac regũ totidem.

EX TIBERIO.

NAm & ſeruus Agrippæ Clemens nomine. De hoc Clemente ſic ferè Tacitus ſecundo: Audacia ſeruitij propè ciuilia arma reſumpta, cũ Agrippæ Poſthumi ſeruus Clemens nomine in Planaſiam uectus Agrippam inde abducere, atque ad Germanicos exercitus comitari ſtatuiſſet, ſed onerariæ nauis mora præuentus, interfecto ſtatim Agrippa cineres eius furatur, ſeſeq; intra Hetruriæ ſecreta abdens, Agrippam eſſe ſimulat, cui nec forma, nec ætate abſimilis erat. Qui rumor per Italiam uulgatus, cùm ancipitem, anxiumq; Tiberium maximè haberet, tandem per Salluſtij Criſpi cliẽtes duos uinctus ad Tiberiũ ducitur, à quo interrogatus quomodo Agrippa factus eſſet: & tu, inquit, quomodo Cæſar? quem Tiberius clàm necari iuſsit, nec de autoribus amplius quæſitum. Clemẽs ſeruus Agrippæ.

Percennius. Et duplex ſeditio, in Illyrico & Germania. Seditionẽ in Illyrico, autore Tacito, Percennius quidã theatralium operarum dux mouerat acerrimam, cùm milites in ſingulos dies ſingulos denarios peterent, cũ antea denos aſſes accipere cõſueſſent: peterent etiã, ut ſextusdecimus annus ſtipẽdiorum finẽ faceret, nec ultrà ſub uexillis haberetur, ne'ue in alia caſtra tralato militi, præmiũ pecunia ſolueretur, quando prætoriani qui binos denarios acciperent, poſt ſextumdecimũ annum militia defungãtur, nec tamen tantum periculorũ, aut laboris adirent, & paulò pòſt: Tiberium latitantem, & ad ſingula pauitantem, nuntij frequẽtes perpulere, ut Druſum filium cum primoribus ciuitatis, & cohortibus prætorijs dimitteret, qui profectus, et uariè iactatus, uix tandẽ militũ animos Percennio & Vibuleno autoribus cæſis leniuit: relictis enim caſtris in hyberna conceſſere, & mox idem autor addit: Eadem cauſa Germanicos exercitus eodem ferè tempore turbauit, petebãt & illi miſsionem & præmia. Nec prius ſedari animi eorum potuere, quàm uicena ſtipendia meritis miſsio ſit data, qui ſena dena, exautorati. Quinetiã miles in ſeipſum ſæuijt, neq; non in ipſum Germanicũ, donec ablegata Treuiros Agrippina uxor animos eorum mutauit, ſic inferioris exercitus Germaniæ placatus, ſuperioris miles maiore mole, quò grauiora in cẽturiones, in legatos populi Romani auſi fuerãt: nam Munatium Plancum aggreſsi, qui legatus à Tiberio uenerat, nõ prius dimiſere, quàm ille aquilam complexus religione ſe tueretur: ac ni Calphurnius centurio ſubſidio affuiſſet, raro etiam inter hoſtes exemplo legatus Pop. Rom. in caſtris, deorum aras ſuo ſanguine maculaſſet. Eos tandẽ Germanicus contracto exercitu, cùm pararet inuadere, cõtumaces, literis

prius

prius ad Cecinnam miſsis admonet, ſibi cōſulant, & reſipiſcant: quod niſi faciāt, & autores ſeditionis tollant, uenturum ſe cum exercitu, & uſurum promiſcua cæde: quæ literæ occulte ſigniferis, et aquiliferis lectæ perpulêre legatum, ut ſtatueret tempus cædis: ſæuitiũq; paßim, quaſi ciuili bello in ſontes & ignaros, nec ſatis noſcentes, quod cædis initium, aut quæ cauſa, qui'ue finis foret, donec caſtra ingreſſus Germanicus oratione habita, cum ſatis expiatum diceret, eos in hoſtes duxit, unde piaculū furoris ſumerēt, & hoſtes Rom. populi cædēdo, et uulnera impijs pectoribus accipiēdo. Hæc pluribus ex eo autore addēda curauimus: quò tota hæc pars clarior, illuſtriorq; fieret.

Libonem ne quid in nouitate acerbius fieret. *Is Libo è familia Scriboniorū fuit, unde & Scribonius cognomine dictus, qui per Firmium Catū Senatorē amicitia ſimulata deceptus, cùm magos ſuper Imperio cōſuleret, & Chaldæorum promiſſa, ſomniorũq; interpretes ſcrutaretur, dum proauū Pompeium, amitam Scriboniā Auguſti uxorē iactat, per eundem Catum poſt plures teſtes repertos, qui conſcij forēt, ad principē defertur, maximè Iunij cuiuſdam indicio, qui tentatus fuerat, ut umbras infernas carminibus eliceret. Ipſe igitur Libo, cùm Tiberius eũ blandè interim appellaret, nō uultu, non uerbis cōmotior, quinetiam conuiuio adhiberet, & prætura ornaret, tandem Senatus iudicio condemnatus, ſeipſum, cũ omnia prius tentaſſet, apud Tiberium necauit, factumq; s.c. ut mathematici Italia pellerentur. Idem Tacitus ſecundo.* Libo Scribonius.

Q. Haterio. *Is conſularis uir, in Senatu decreti faciundi autor fuit, ne uaſa auro ſolida miniſtrādis cibis fierent, ne'ue ſerica ueſtis uiros fœdaret: qui familia Senatoria ante exceſſum Tiberij deceßit, eloquentia quoad ui-* Q. Haterius.

xit, celebrata, cùm tamẽ exigua ſcripſerit, quippe qui im petu magis, quàm cura ualeret: nam ut in alijs ſtudium ac meditatio plurimum ualet, ſic Haterij *profluens illud, ac canorum cum ipſo obijt.*

Religioſas ueſtes cum inſtrumẽto omni cõburere. *Qui ueſtas legendũ admonent, nimis anxiè, ne dicã ſuperſtitioſè, rem ſatis apertam in diſquiſitionem uocant.*

Aboleuit & uim, moresque aſylorũ, quæ uſquã erant. *Commentarij ex ijs, quæ uidere, legereq́; potuerũt, non pauca.* Nos *ex eodem* Tacito *omnia planiora faciamus.* Ille *igitur tertio in hũc ferè ſenſum: Cùm creſceret* Græcas *per urbes licẽtia aſyla cõſtituẽdi, quæ ſeditiones in dies alerent, placitum eſt, ut ſingulæ ciuitates iura, ac legatos mitterent: & cũ multi ueniſſent, qui ſummo ſtudio certarent, feſſo* Senatu *eorum multitudine res ad conſules relata, factumq́;* S.C. *quo modus præſcriptus ſingulis eſt.* Iu*ßiq́; ipſis in templis aras facere, neu religionis prætextu turbulẽtißima natio ſeditionibus fomẽta præberet.*

Rhaſcupoles Thrax. Maraboduus Sueuus.

Maraboduum & Rhaſcupolim. De R*haſcupoli* T*hrace ex eodem* T*acito copioſius hauries.* Is *autẽ* Ma*rabuduus diu apud* Sueuos *rerũ potitus, magna apud ſuos gloria, mox* Catualdæ *iuuenis inter* Gotthones *nobilis, ui pulſus, ad* Cæſaris *miſericordiã fugit, tranſmiſſoq́;* Danubio *magnifica de ſe in* Senatu *oratione habita, qua ſe* Pyrrho & Antiocho *regibus æquaret,* Rauennæ *in glorius cõſenuit, nimia uiuẽdi cupiditate imminuta uetere gloria.*

Aſellio Sabino H-S. ducenta. H*æc ſumma quinq; millia aureorum noſtratium ualet.*

Atalante tabulã, in qua Meleagro illa ore morigeratur, legatã: ut ſi offenderetur, pro ea decies H-S. acciperet. *Decies* H-S. *nõ dena ſeſtertia ſignificant,*

ſed

ſed decies centena.

Publicè munificentiam bis omnino exhibuit, propoſito millies. H-S. *Hæc ſumma quoq; et uiginti cẽtena millia facit noſtratia, id eſt, duo milliona & dimidiũ.*

Satis conſtat Cn. Lentulum augurem. *Is eſt Lentulus, qui conſularis uir triumphalia ornamenta de Getis retulit: primò pauper, dein adeò opulentus, opibus innocenter comparatis, & modeſtè habitis, ut quater millies ſeſtertiûm poſſederit.* Cn. Lentulus Augur.

Condemnatã & generoſiſsimã fœminã Lepidam in gratiam Quirini conſularis prædiuitis, & orbi. *Tacitus tertio: At Romæ Lepida Aemilia familia nobiliſsima, L. Syllæ, et Cn. Põpeij proneptis, defertur ad principẽ ſuppoſuiſſe partũ Quirino cõiugi, quinetiã obiecta adulteria, & uenena, conſultiq; Chaldæi de Cæſare. Tandẽ damnata illa magna Quirini inuidia, prægrauãte Tiberio, ſed diſsimulante, aquaq; & igni interdictũ: bona cùm publicari deberẽt, ne publicarẽtur Scauri gratia factum, qui filiã ex Lepida genuerat. Et paulò pòſt: Celebratũ eſt Sulpitij Quirini funus exequijs publicis. Tamet ſi nihil ille ad Sulpitiã familiã pertineret, qui Lanuuij ortus modicis parẽtibus & opibus, militia clarus, & uehemens ingenio, conſulatũ ſub Auguſto meruerat: mox Cilicum caſtellis expugnatis, triumphi inſignia meritus, C. Cæſaris in Armenia comes, & Tiberij cultor, dũ Rhodi ageret, hinc principi charus præpotente ſenecta: ſed apud populum accuſatione Lepidæ & ſordibus inuidioſa.*

Etiã cauſam mortis fuiſſe ei per Cn. Piſonem legatũ Syriç fuiſſe creditur. *Is Piſo Germanico datus eſt à Tiberio comes & legatus, qui cum Plancina uxore adeò apertè ſimultates cũ Germanico exercuit, ut repertæ ſint* Cn. Piſo.

tæ ſint reliquiæ ſolo, ac parietibus erutæ humanorũ corporum, tabulæ etiã plumbeæ, quæ deuotiones ac carmina in Germanicum continerent, donec accuſantibus Trione & Veranio, acerrimè autẽ omniũ Vitellio, iudicio Senatus damnatus eſt, magis aſſentiẽte Tiberio, quàm approbante. Piſo poſt dãnationẽ domi inuẽtus perfoſſo iugulo, iacente humi gladio, conceſſa Plancinæ uxori incolumitate ob preces Auguſtæ, & filio in decem annos relegato. L. Piſo. *Diuerſus ab hoc fuit L. Piſo, qui curator urbis ſub Tiberio principe fuit, biduo, duabusq́; noctibus per potationem conſumptis clarus: cuius (niſi fallor) conſtantiam & autoritatem in Senatu maximè Tacitus commendat.*

Statuæ quidam Auguſti caput depreſſerat. *Tu emendato dempſerat. Idem Tranquillus in Caligula: Diuinam maieſtatem aſſerere ſibi cœpit, datoq́; negotio, ut ſimulachra numinum religione & arte præclara, inter quæ Olympij Iouis apportaretur è Græcia, quibus capite dempto ſuum imponeret.*

Seianus. Seianum res nouas molientem. *Is eodem Tacito genitus Vulſinijs eſt, patre Sei Strabone equite Romano, & à prima iuuenta C. Cæſari Auguſti nepoti percharus. Aduerſa fama quaſi Apicio ſtuprũ corporis uendidiſſet, mox defuncto C. Cæſare, Tiberio miris artibus inſinuatus, adeò principẽ ſibi obnoxiũ fecerat, ut callidiſſimũ & obſcuriſſimũ alijs, ſibi uni incautũ reddiderit: laboris patiens, audaciæ nimiæ, ſimulator iuxtà et diſſimulator, pro pudore, quem palàm oſtentaret, immenſa opum libido, nec minus criminando, quàm adulãdo principi, & largitione ac induſtria interdum acceptus. His artibus ſene circumuento, primò Druſum Tiberij ueneno tollit, dato per Lygdum ſpadonem, uxore etiam Liuia auxiliante,*

quæ

quæ illi per ſtuprũ cognita fuerat:inde in Agrippinã & eius liberos conuerſus, tacitis eam criminationibus inuoluit, ut tandem relegatam Tiberius interfici iuſſerit cum Nerone filio, donec ille ijſdem petitus artibus cum filijs enectus ſit, quorum corpora in Gemonias ſint abiecta.

Nam Charidem. *Tu Chariclem emendato, de quo ſic Tacitus: Erat medicus arte inſignis, nomine Charicles, magis ad conſilium, quàm ad uſum medicinæ, quam princeps omnino negligeret, familiaris. Is ueluti negotium ſuum curaturus, dum commeatum petit, uenas pertentat. nec fefellit Tiberiũ, qui offenſus ac eò magis iram diſsimulans, inſtaurari epulas iubet, eaſq; protraxit, quaſi honori proficiſcentis amici id daret.* Charicles.

Pars terram matrem. *Perbellè faciunt uerba Plinij ex ſecundo ad hunc Tranquilli locum, quæ & ſubnectenda cenſui: Sequitur terra, cui tantum nomẽ præcipuæ uenerationis indidimus, matrem appellantes: cuius numen ultimum iam nemini imprecamur, rati graue nimis ac noxium: ac ſi neſciamus iraſci nunquam ſolere, quæ ſola natos homines excipiat, exceptos alat, & editos ſuſtineat: nouiſsimè, cùm cætera nos omnia deſeruerunt, una adhuc complexa uiſceribus ſuis tanquam à reliqua natura neglectos retinet, nunquam efficacius pietatẽ maternam oſtentans, quàm cùm ſacros nos morte etiam faciat.*

EX CALIGVLA.

Legiones uniuerſas exceſſu Auguſti nũtiato. *Satis conſtat eodem Tacito, cùm Imperium Germanico omnes aſſererent concionanti, illum quaſi ſcelere ſuo contaminatum præcipitẽ tribunali deſiluiſſe, ferrumq; in pectus adegiſſe, ni proximi ſublatam in uulnus dextram retinuiſſent, tametſi non defuerint, qui hortarẽtur ut feriret:*

ret:quinetiam Clauſidius quidam miles ſtrictum gladium obtulit, addens uteretur eo, qui acutius penetraret. Verùm compoſita ſeditione, in Germaniam ducto exercitu, bis acie Germanos uicit. Varianos milites ſepulturæ mandat. Arminius Germanus. *Arminium præcipua apud Germanos famæ propter cæſum Quintilium cum legionibus adeò fatigat, ut liberator ille Germaniæ pulſus, profuguſq; tandem propinquorum inſidijs petitus occubuerit.*

Germanici laus. Omnes Germanico corporis, animiq; uirtutes. *Nihil dici uerius potuit: nam præter ſummã eruditionem, ingeniumq; ad poëticen etiã factum, ſumma in eo comitas erga ſocios fuit: in hoſtes manſuetudo, quos uiciſſe, & ad pœnitentiam uerſos ſatis habuit. His accedebat forma corporis egregia, uiſu, auditu'que iuxtà uenerabilis. Dum fortunæ Imperatoriæ maieſtatem retinet, inuidiam tamen & arrogantiã euitaret. Quare non Romanorum ſolùm ingenti luctu, ſed prouinciæ, & circumiacentium populorum & hoſtium deceßit.* Tacitus.

Cordi Cremutij. *Tacitus: Cornelio Coſſo, & Aſinio Agrippa* coss. *Cremutius Cordus poſtulatur nouo, ac tunc primùm audito crimine, quòd annalibus, quos ediderat, dum Brutũ, Caßiumq; laudat, Romanorũ ultimos eos appellaſſet. Accuſatores autem erant Satrius Secundus, & Pinarius, ex intimis Seiani, quæ res exitiabilis reo erat.* Cremutii Cordi mors. *Cremutius igitur cùm ſe coram Senatu defendiſſet, inde egreſſus uitam abſtinentia finijt. cenſuere patres libros per Aediles cremandos. Sic dum ingenium Cordi puniunt, maiorem illi gloriam aſtruxere.*

Cum lege Luciana apparatũ circi. *Emendauimus ex codice manuſcripto, cùm elegantiam apparatus circi proſpicere pauci ex proximis mœnianis poſſent: magna*

gna commentariorum ſocordia, qui rem non aduerterint.

Datoq́ue negotio, ut ſimulachra numinũ religione & arte, inter quæ Olympici Iouis apportarentur egregia. *Par error cum ſuperiore: Quis enim non uidere potuit non egregia, ſed è Græcia legendum?*

Quin & ſubinde iactabat exquiſiturum ſemel fidiculis de Cæſonia. *Et hîc uidere debuerant, ſe uel non ſemel legendum, uel ſemet, id quod codices manu ſcripti habeant.*

Vicies ac ſepties millies H-S. Tiberij Cæſaris. *Hanc ſummã ingentẽ, ac ſupra fidẽ eſſe nemo dubitare poteſt, qui Tiberij principis tenacitatẽ, & opes Imperij Romani per tot annos ab eo cõgeſtas, & prodigũ Caligulæ ingenium æſtimare non uelit. Vicies igitur ſepties millies H-S. ſi ad numiſma noſtrum rediges, ſexagies ſepties millies mille aureos noſtrates facit. Græci ſex millia ſeptingentas & quinquaginta myriadas aureorum dicerent.*

Nec dicendi finem factũ, quo ad tredecim gladiatores H-S. nonagies ignoranti addicerentur. *Hunc locũ dũ imprimẽdum curarem, nõ ſatis aduerterã: nunc licendi finẽ factũ, ſcribendũ admoneo. Quid ſit autẽ liceri, & quo ſenſu hîc accipi poßit, nemo nõ (ut opinor) ſtatim aduerterit, nonagies autẽ H-S. eſt ſumma pecuniæ noſtratis ducenti uigintiquinq; mille aurei Veneti.*

Caßius Chærea. *Hic ille eſt, qui centurio Germanici exercitus, ſeditione, quam mouerant exceſſu Auguſti nuntiato, cùm eum peterent ad mortem milites, uti reliquos centuriones, audacia ſingulari per medios ferro ſibi uiam patefecit, unde & ſalutem adeptus eſt, magna centurionum aliorum parte cæſa.* Caßius Chærea.

Legatoq; non amplius quàm octingentorum H-S. proſecutus. *Multi uel apud hunc unum autorẽ erant loci, unde admoneri poterãt differẽtiæ in numeris, niſi planè conniuerent: nam hîc octingẽta ſeſtertia modicum legatũ Auguſti principis apparet: plus autẽ uicies* H-S. *quod infra à Tiberio legatum dicat: multò autem plus octogies* H-S. *quod initu noui ſacerdotij coactus eſt impendere, ex quo ad tantam rei familiaris anguſtiã decidit, ut in uacuũ lege prædiatoria uenalis diu pependerit.*

In delibatorio. *Adeò iam notum eſſe poterat, quid diribitorium ſit, aut unde dictum, ut qui delibatorio legant, parũ certè uidiſſe dici iure poßint: nam & Dion in hiſtorijs Latinum nomẽ hac appellatione dixit. Iam uerò & diribitores pro diuiſoribus pecuniarum Ciceroni notius eſt, quàm ut explicari latius debeat. Eſt autem diribitorium publicè ædes, in quibus exercitus recenſerentur, & ſtipendia militibus diriberentur, id eſt, diſtribuerentur, in quibuſdam Italiæ locis etiam uſitatæ.*

Diribitores. Diribitoriũ.

Conſtituit pro conditione cuiuſq; ciuis uacationem legis Papiæ Poppææ. *Quæ lex eſſet Papia Poppæa, undeue dicta, mox planius. Illud interim admonere lecturos hæc uolui, corruptam hactenus Tranquilli lectionem uno, alteroue loco ſimili, nec legẽ Pompeiã legendum, ſed Papiam Poppæã iunctim, in quo non poſſum non mirari negligentiam multorum, qui ſine teſtibus in cauſa dubia & incerta in forum deſcendant. Fuit igitur Poppæus Sabinus conſularis, ac triũphalis uir inſigni memoria: auus maternus Sabinæ Poppææ. Vnde illa etiã dicta Poppæa, nam patrẽ Olliũ honoribus nondũ functum amicitia Seiani ſub Tiberio peruerterat. Hic igitur ſub*

Lex Papia Poppæa.

Sabinus Poppæus.

Aug

Auguſto principe legem ſeueriſſimã de maritandis ordinibus tulerat, qua ſexagenarij tantũ nõ tenerẽtur, cui capiti poſteà à Claudio abrogatũ infrà Trãquillus aſſerat. Hæc autẽ iunctim Papia Poppæa dicta uidetur, quòd cũ Papius legem contra adulteros tuliſſet, ac de matrimonijs etiã ſanxiſſet, cuius & Auſonius præter alios meminerit, Sabinus Poppæus eandem retractarit, grauioribusq; pœnis additis, ſanxerit frequentanda matrimonia. Vnde & lex poſteà, à primo autore Papia dicta, poſtea de Sabino Poppæa Papia Poppæa iũctim appellata eſt, quam ſenior Auguſt. poſt Iulias rogationes incitandis cœlibum pœnis, & augendo ærario ſanxerat. Hanc uerò legem Tacitus frequenter citat, maximè in tertio. Admoneri etiã poterant ſaltem infra legem hanc non de ciuitate, aut aliquo iure alio quàm de maritandis ordinibus agere, cũ Tranquillus dicat capiti legis abrogatũ à Tiberio, quaſi ſexagenarij generare non poſſent. Cæterũ inſtituti noſtri non eſt, acrius aliorum errata caſtigare, & eorũ maximè, qui in Tranquillũ ſcripſere commentaria, quorum alter adeò breuis eſt, ut etiã intra cõmentarij leges conſtiterit, alter adeò redundans, ut fabulari ſæpe uideri poſſit: ita fit, ut aliud agendo malè interdum agat: uerum ipſi uiderint.

Capiti Papiæ Pompeiæ legis. *Idem error, atque ideo ad ſuperiorem normam redigendus.*

Aulo Plancio etiam ouatione decreuit. *Hic eſt ille Aulus Plancius, qui cõſulariũ primus Britanniæ præpoſitus eſt, bello egregius: is redacta paulatim in prouinciæ formam proxima inſulæ parte, Oſtorio Scapulæ Imperium decedens reliquit. Cuius & Tacitus meminit, ſed & Tranquillus in Veſpaſiano, duas ualidiſſimas gentes, ſuper'que uiginti oppida, & inſulam Vectem Britanniæ* Aulus Plãcius.

G *proxim*

proximam in ditionem redegit, partim Auli Plancij conſularis legati, partim Claudij ipſius ductu.

EX NERONE.

NEc antè cantare deſtitit, quàm inchoatum ab ſolueret nomon. *Hîc deſiderari interpretis diligentia poteſt: nam quid nomos eſſet tam neſcijt, quàm facilè diſsimulauit: ſignificant autem apud Græcos nomi cùm multa alia, tum uerò in muſicis certam quandam legem, ac rationem canendi, ut tamen tibicinum & citharœdorum præcipuè ſint, unde & αὐλῳδικοὶ & κιθαρῳδικοὶ dicti: primus autem* Terpander *autore* Plutarcho *citharœdicos nomos inſtituit ſuis, atq; Homeri uerſibus male adiungens. Clonas autem poſt hunc aulodicos inuenit, id eſt, tibiales, & ea quæ Græci προσῳδία appellant, quem poſteà* Polymneſtus *Colophonius imitatus ſit, nomiſq; poſteà diuerſa impoſita ſunt nomina, quæ ex* Plutarchi *libello, ubi muſicen perſequitur, quæras. Illud etiam ſcitu dignum, ex Græcorum commentarijs inuenias primos ab* Apolline *citharœdicos nomos inuentos, quibus ille & uitam hominibus produceret, & in multis canẽdi ſuauitate feritatẽ tolleret: unde factũ, ut* Ariſtoteles *eſt autor, ut modi ac canẽdi rationes quædã, quibus canẽtes utimur, nomi iam uſitato Græcis uerbo dicãtur. Verũ de his aliâs.*

Nomos quid.

Terpander.

Clonas.

Polymneſtus.

Si paulum ſubbibiſſet, aliquid ſe ſuffertim tiniturum. *Nec ſcire fas eſt omnia, & lyncei etiam cæcutiũt: ubi tamẽ offucias facis, in eo reprehẽdi dignus. Quis enim nõ ſtomachetur, quod hoc in loco gannit interpres? Verum ipſe uiderit. Ego ſuffertim lego, aduerbiumq; eadẽ forma ſtatuo, quæ Latinis frequẽs, uiritim, ſingillatim: ſignificare autem hoc aduerbium puto, quod plenum & grandius ſit, huiuſmodi ſenſu: promittebat* Nero *ſimul ac*

Suffertim.

ſubbib

ſubbibiſſet, fore ut plenius & grãdius tinniret. Suffertum autem ac differtum plenum ſignificare Senecæ uerba & Horatij probant, ut alios omittam. Ille enim ſole nubẽ ſufſertam dicẽdo, hic cauponibus & nautis differtum Appij forum, oſtendunt plenitudinẽ hoc nomine intelligi, ſed et Tacitus frequens differtum uſurpat pro maxime pleno. Suffertum. Differtum.

Super ingenuorum proagogia. *Non pædagogia aut pæderaſtiam, quod cõfinxit interpres, ſed proagogia legendum quiuis uel mediocriter Græcas literas edoctus agnoſcat. Sunt autẽ proagogia Græcis, quæ Latinis perductiones, & quod illi προαγαγεῖν, nos pducere diximus, id eſt, lenocinari, & lenocinium facere: adeò autẽ & Latini & Græci ſcatent hoc uerbo, ut conſulto exẽplis abſti neam, & alioqui admonere tantùm lectorem uolumus.* Proagogia.

In Tyridatem, quod uel uix credibile uideatur, octoginta nummûm millia diurna erogauit. *Id eſt, uicena millia aureorum noſtrorũ, quemadmodum quod aleam luderet quadragenis in punctum ſeſtertijs, id eſt, denis millibus in ſingula puncta ſignificat: quod autem addit abeũti cõtuliſſe millies H-S. innuit uigintiquinquies centena millia donata, ut non ſit mirandũ, quod Tacitus de eo prodiderit, quatuordecim annis, quibus in Imperio fuit, bis & uicies millies H-S. donationibus effudiſſe.*

Armillata & phalerata Mazacum turba. *Si ex his nonnulli qui noſtra tempeſtate aliquid ſcripſere, modeſtiam atque ingenuitatem retinere uoluiſſent, profectò melius Latinæ rei cõſuluiſsẽt, nec multa inuertiſſent: qualis eſt hic locus, in quo codices omnes Mazacum habent: quod cùm illi non intelligerẽt, amaxicorum, & mille alia huiuſmodi monſtra ſubſtituerũt. Ego Mazacum lego, & ex Cappadocia ſeruos (unde ingens Romæ copia) inter-* Mazace.

Mazaca urbs. *prætor, qui & Cappadoces appellãtur ab Horatio eo uerſu, Eget æris Cappadocum rex. Dicti autem Mazacæ (ut arbitror) ab urbe eorum regia Mazaca, quæ in medio totius Cappadociæ poſita, cùm multis alijs indigeret, tamen propter ſitus commoditatem, & lignorum, ac lapidum, & herbæ copiam delecta ab his fuerat, in qua reges habitarent, unde & mater urbiũ ab his dicta, quæ tamen poſtea ſub Argæum montem poſita,* Cæſarea urbs. *Cæſarea ſit appellata, cui magnus Baſilius poſteà præfuit antiſtes. Erit igitur Trãquilli ſenſus, quòd Nero frequenti Cappadocium ſeruorum copia ſtipatus incederet, quos Mazacas ab urbe eorum primaria etiam appellaret.*

Siquidem icunculam puellarem. *Perridiculum eſt, quod de acu, ſeu acuncula commentarij ganniant. Tu icunculam legas ἀπὸ τῆς εἰκῶν@ forma diminutiua, pro parua imagũcula. Nam & Plin. iconicos agnoſcit duces. quid ſit autem εἰκὼν apud rhetores, non eſt præſentis loci, & res alioqui ſatis celebris.*

EX GALBA.

VT ſecũ uehiculo proximo decies ſeſtertiûm in auro efferret. *Id eſt, uigintiquinque millia aureorum.*

EX OTHONE.

ANte paucos dies ſeruo Cæſaris pro impetrata diſpẽſatione decies H-S. expreſſerat. *Nullus (uti opinor) locus expreßius differẽtiam inter dena H-S. & decies ſeſtertiûm aperit. Nam ſi idem ſignificarent, quo pacto quindecim ſpiculatoribus dena repræſentari poterant? decies igitur H-S. cùm quinque & uiginti millium aureorum reddant ſummam, dena ſingulis numerata ſunt, id eſt, duceni quinquaginta aurei, ſicque expenſa ex*

ſi ex ea ſumma, quinque ferè millia ſunt.

Nec quicquam prius pro poteſtate ſubſcripſit, quàm quingẽties ſeſtertiûm ad peragendã aureã domum. *Id autem facit duodecies centena & quinque millia aureorũ noſtrorum: quæ ſumma ſi cui incredibilis uideatur ad abſolutionẽ domus, æſtimet ille ſecum id magis mirum, quod de Marco Scauro Plinius ſcriptum reliquit, bis millies ſeſtertiûm uillæ incendio Scauro periiſſe.*

EX VITELLIO.

A Carpathio uſque freto. *Quis non uideat nequaquam probari id poſſe, quod pleriſq; à Parthia arrideat, cùm freto Carpathio bene ſanè legatur?*

EX VESPASIANO.

ET tamen nec ſic quidem priſtinæ cupiditatis infamia caruit. Alexãdrini Cybiotatem cum uocare perſeuerarunt, cognomine unius è regibus ſuis turpiſsimarum ſordium. *Erat certè officiũ boni interpretis, ut quinam hic tandẽ fuiſſet, aut unde illi cognomen tam ſordidum aſtructum eſſet, explicaret. Nos cybium Plinio, Martiali conſciſam pelamidem appellari ſcimus, unde frequẽs Plinio nominis uſurpatio inter præcipua ſalſamenta, corrupta etiam apud Varronem lectione. Credidit Feſtus dicta à cuborum ſimilitudine, qui cùm æquè in omnes partes pateant (quadratæ enim ad luſum aptæ ſunt) ita etiam piſcantes hoc genus piſcis, aleam ueluti ludant. Hic autem quem Cybiotatem appellatum dicit Tranquillus propter eius liberalitatem, non unus fuit ex Ptolemæis regibus, ſed è Syria ducẽs originẽ, qui à filia maxima natu Ptolemæi Auletæ expulſi à ſuis in uirum accerſitus, non multò pòſt ab ipſa expellitur, cũ eius ignobilitatem, atq; illiberalitatem pati nõ poſſet. Strabo: unde*

Cybium.

Cybiotates rex Alexandriæ.

illi ab ordinandis Cybijs, quæ fortè ipſemet familiæ diſpen ſaret, meritò ſordidißimum cognomẽtum adhæſit, quo & Veſpaſianum principẽ, ut ſunt Alexãdrini dicaces, propter eius auaritiam aſperſerunt, quemadmodum et Syriæ regi Phyſcon cognomentum fuit à craßiore inteſtino, quod multa caperet. Illud etiam ex Athenæo addes, Salſamenta Græcis duûm eſſe generum, horæa & thunnia, id eſt, è thynno, ſalſa caro thunnina uulgò dicta. Horæum uerò quaſi tempeſtiuum eſſe dictũ, cuius macra pinguibus præferãtur, cùm in thunnijs macris pinguia præponãtur, quæ cybia nuncupentur, horæa autem ex pelamide, id eſt, lutaria minore fiunt, thunnia ex maioribus. Sit autẽ idem uræum, de quo Plin. cum horæo, mox aliâs.

Phyſcon Syriæ rex.

EX TITO.

CVm ex inſtituto Tiberij. *Aurelius Victor in hanc ſententiam: Dehinc cùm donata conceſſa'ue à prioribus principibus firmare inſequentes ſolerẽt: ſimul ut Imperium cepit, talia poßidentibus edicto ſponte cauit, uel conceßit.*

EX DOMITIANO.

NAm uenatores, gladiatoresq́; & noctibus ad lychnos. *Par error cum eo, qui in Cæſare Dictatore inoleuerat: reſtituenda igitur lectio, & lychnuchos legendum, ut admonui.*

Edixit, ne quis in Italia nouellaret, utq́; in prouincijs uineta ſucciderentur. *Aliam Philoſtratus aſſerit edicti cauſam, præcipuè in Aſia, quòd homines uino nimium indulgentes, ſeditiones excitarent: quare & Domitianus id etiã ĩ tota Aſia uetuerat. Verũ Scopeliano ſophiſta celeberrimo legationẽ cõmuni Aſiæ nomine ſuſcipiẽte, & reſtitutæ uites, & donatus eſt ille amplißimis*

à Domit

à Domitiano muneribus,admirãte in primis uiri copiam, & ubertatẽ dicendi. Illud etiam ſcitu dignum, prouincijs quibuſdã à Probo Imperatore cõceſſum,ut uineas alerẽt.

Subſiciua quæ diuiſis per ueteranos agris carptim ſuperfuerant. Quid ſubſiciuum ſeu ſubceſiuũ ſit, notiſsimum grammaticis eſt:ſubſiciuus autẽ ager, de quo hîc agitur, Boëthio is eſt, qui ſecundum proprias determinationes adſcriptus in finibus ſuis tabulario Cæſaris infertur, & qui beneficio conceſſus, aut aßignatus coloniæ fuerit, ſiue is proximus, ſiue longius poſitus: quem colonia in tabulario Cæſaris manu conditoris ſubſcriptum habere debet. Item ager ſimilis ſubciſiuus eſt, qui non aßignatus Reipublicæ, populoq́;, aut coloniæ, cuius fine circundatur, remanet in eius poteſtate, qui aßignare potuerit, hoc eſt, principis. Vnde inter XIII. controuerſiarum genera illa uel præcipua eſt, quæ de ſubſiciuis agris oritur.

Subſiciu' ager.

Ager ſubciſiuus.

FINIS.

LOCA SVETONII PER [redacted] reſtituta.

[redacted] ROTER. CANDIDO LECTORI S. D.

CV'M hanc editionem iam adornaſſem, commodùm allatus eſt Suetonius, Aldinis typis excuſus, ſed emendatus opera Baptiſtæ Egnatij, uiri cùm primis tum integri, tum eruditi: nam utrunq; iuxtà requirendum arbitror in eo qui ueterũ lucubrationes emendandas aut explicandas ſuſcipit. Equidẽ Aldi mei mortẽ,

hòc fero moderatius, quòd in hanc reſtituendi bonos autores prouinciã is ſucceſſerit, qui demortui per ſe clari gloriam obſcuret, ſi tamen hoc eſt obſcurare, uirtute uirtutem uincere. Atq; utinã ut Suetoniũ, Aurelium Victorẽ, & Eutropium dedit, itidem & Aelium Spartianum, cæterosq́; huic adiunctos nobis dediſſet, in quibus nos permulta reſtituimus. Nam omnia, quî poterã, niſi codicum antiquorum auxilio adiutus? Tametſi & in Tranquillo nonnulla reſtituimus quæ Egnatium licet oculatiſſimum ſuffugerant. Velut in Cæſare Dictatore Cap. 17.

Eodem modo Noniũ Quæſtorẽ, quòd compellari apud ſe maiorem poteſtatem paſſus eſſet. *Modo, expunximus ex fide uetuſtiſſimi codicis. Siquidem eôdem hîc aduerbium eſt, ut ſubaudias coniecit. Sunt hoc genus & alia nõnulla, ſed minutiora, quàm ut operæpretium ſit ſigillatim recenſere. Cæterùm quòd in Othone Egnatius legendum putat,* Τὶ γάρ με δεῖ καὶ τοῖς μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν, *ab illo diſſentio, quòd hæc ferè uerba Beroaldus ab erudito quodã admonitus ex Dione huc tranſtulerit. Neq; uariant hîc quæ uiderim exemplaria. Tantum in nonnullis pro* αὐλοῖς *uitiatum erat* ἀσύλοις. *Legendum igitur haud dubiè* Τὶ γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; *id eſt, quid mihi cum longis tibijs? Qua de re copioſius nos dictum eſt in Adagiorum Chiliadibus. In Caligula pro nec dicendi finem factum, reſtitueramus ex exemplari peruetuſto, nec licendi finem factum: etiamſi pòſt comperi locum hunc à Budæo noſtro correctum in Aſſe. Hoc admonere uiſum eſt, quò plus ponderis habeat Budæana caſtigatio, quanquàm ea nullius uetuſti Codicis præfertur autoritatem. Porrò quod in Auguſto legitur,* Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς τὶ ποιεῖτε, *Id eſt date plauſum,*

ſum, & omnes uos cum gaudio quippiã facite. In quo & Egnatius hallucinatus eſt: ego, ni fallor, & unus & primus reſtitui, idq́; ex qualibuſcunque ueſtigijs antiquiſsimi codicis. Legendũ igitur ad hunc modum: Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. Id eſt, Date plauſum, & uos omnes cum gaudio plaudite. Eſt enim uerſus Trochaicus. Præceſſerat autem in exemplari noſtro & alter huic ſimilis Trochaicus, aut certè hemiſtichion, ſed figuris elementorũ adeò deprauatis, ut quid ſcriptũ eſſet, non quiuerimus cõijcere. Iã quod eſt in Veſpaſiano, ὦ λάχης λάχης, Οταν ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς εἰρήσῃ κήρυλος. Siquid ſuffragarẽtur exẽplaria, lubens legerim ad hunc modũ, ὦ λάχης λάχης, Οταν δ' ἀποθάνῃς, αὖθις ἔσῃ κήρυλος. Id eſt, O` Laches Laches, At ubi mortuus fueris, rurſus eris Cerylus. ut ὦ λάχης λάχης ſit clauſula prioris carminis, cui ſuccedit integer Iambicus trimeter, tametſi hac de re nolim contendere. Cæterùm de nummorum analogia, ſi quid à Budæo diſſentit Egnatius, Portium ſuum ſecutus, quòd nobis nec otium ſuppetebat, nec ad hunc laborem propriè pertinebat, non fuit ſtudiũ excutere. Addidimus autem indicem, quo potiſsimum annotauimus, ſi quid nouè, præterq́; ſuperiorum autorum conſuetudinem, aut ſi quid etiam Græcanicè dictum eſt, ne nihil ſit lucri, quod lectorem ad emendum inuitet. Nec hoc tamen ſolum accedet, quin & quicquid adiecit Egnatius, hîc habes, & prætereà nonnulla, quæ non ſoli etiam reſtituimus. Bene uale chariſsime lector, & hiſce noſtris laboribus feliciter fruere.

AN. M. D. XVII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANNOTATA in Suetonium per [redacted]

Abdicat ſe magiſtratu. Claud.Cæſ.cap. 29
Adhorret, pro exhorret. Gal.cap. 4
Ablocare, pro alteri locare, ſiue locationem ſoluere, Vitel.cap. 7
Abortiui, qui aborſu nati ſunt.Cæſ.Aug.cap. 35
Abſimilis, pro diſsimilis. Otho.cap. 1
Abſtinuit præfari, cum infinito.Tib.Cæſ.cap. 23
Abūdè, pro ſatis Cæſ.Dict. cap. 86
Ab uno, pro à quodā. Cæſ. Dict.cap. 32
Abutendū ſe permiſit.Gal. cap. 14
Acceſsio morbi, pro παροξυσμὸς. Veſpaſianus Auguſtus.cap. 23
Actuarij ab actis. Cæſar. Dict.cap. 55
Actui rerum, pro agendis rebus.Cæſ.Aug.cap. 32
Actus rerū, pro actiōe cauſarū.Clau.Cæſ.cap. 22
Idem, Nero.cap. 17
Ad, pro apud.Nero.cap. 2
Addormiſcere ἐπικοιμᾶσθαι Claud.Cæſ.cap. 8
Adhibere modū.C.Cal. 2
Admenſus eſt pro dedit. Cæſ.Aug.cap. 41
Ad remū dare.Cæſ.Aug. 16
Adſimilis.Nero.cap. 1
Ad terram dedit, pro abiecit.Cæſ.Aug.cap. 96
Aduenêre literæ, pro allatæ ſunt.Veſ.Aug.cap. 7
Adulterare, pro adulterio ſtuprare.Cæ.Aug.ca. 67
Adulterata, pro adulterio ſtuprata.Cæ.Dict.ca. 48
Aequiparare, pro æquare. Cæſ.Aug.cap. 94. Idem, Nerua.cap. 53
Aeſtiuare.Gal.cap. 4
Idē, Veſp.Aug.cap. 24
Aetate parui, pro minores. Aug.Cæſ.cap. 48
Aeque quàm, pro æquè atque.Cæſ.Aug.cap. 64
Affectus eſt illi, pro erga illum.Tib.Cæſ.cap. 52
Afflixit, pro uexauit. Tiber.Cæſ.cap. 51
Affinitas, pro propinquitas

Nero

Nero.cap. 35
A' gente, pro de gente. Veſpa. Aug. cap. 23
Agere ſecretum, pro ſolum eſſe. Tib. Cæſ. cap. 60
Album citharœdorũ. Nero cap. 21
Album iudicum. Clau. Cæſ. cap. 16
Idem, Domit. cap. 1
Aleæ rumor, pro rumore de alea, & aleam ipſum luſus genus dixit. Cæſar Auguſtus. cap. 71
Allectus, ab allego. Vitel. 1
Allicefactos, pro allectos. Vitel. cap. 14
Alliũ obolere. Veſp. Aug. 8
Altero, propoſtridie quàm. Vitel. cap. 3
Amanuenſis. Nero. cap. 44
A' manu. Veſp. Aug. cap. 3.
Ambubaiæ. Nero. cap. 27
Amiſit, pro perdidit. Tibe. cap. 7. Idem. Nero. ca. 35
Amplius quadraginta, pro plus quadraginta Cæſar Aug. cap. 72
Animaduerſa flagitia, pro punita. Nero. cap. 16
Anteambulones. Veſp. Augu. cap. 2
Ante eum, pro coram eo C. Cal. ca. 42
Ante ſe, pro corã ſe. Gal. 10
Anticipare, pro ante tẽpus facere quippiam. Cl. Cæſar. cap. 21
Antiquius, pro charius. Vitel. cap. 15
Apophoreta. Veſp. Aug. c. 19. Idem, C. Cal. cap. 55
Apparatus. Vitel. cap. 13
Approbat ſe illi talem, pro præſtat. Gal. cap. 6
Appropinquare. Nero 49
Appropinquare, pro aduentare. Clau. Cæſ. ca. 12. & C. Cal. cap. 51
Aquilus color. Cæ. Aug. 79
Armigeri ſatellites. Cæſar Aug. cap. 49
Armillatus. C. Cal. cap. 52
Aſinarius, pro agaſone. Cæſ. Aug. cap. 96
Aßimulare, pro ſimile exprimere. Tib. Cæſ. ca. 57
Aſſurrectũ eſt, imperſonaliter. Cæſ. Aug. cap. 56
Aſticos fortaſſe pro haſticos. C. Cal. cap. 20
Aſturco. Nero. cap. 46

Atten

Attendit huicrei.Nero. 56
Attendit iuri, pro ſtuduit. Gal.cap. 5
Autor eſt, pro narrat. Cæſ. Aug.cap. 94
Aurigare.C.Cal.cap. 18 Itē Nero, cap.22.& 24
Autores qui narrant, non ſolū qui ſuadent.C.Cal. 12
BAtuere cū illo. C. Cal. cap. 32.& 54
Beccus lingua Gallorum. Vitel.cap. 18
Biduum continens, pro perpetuū biduū.C.Cal.cap. 19
Bijuge curriculū.C.Cal. 19
Bis in mēſe, pro bis ſingulis menſibus.Cæſ.Aug. 35
Bonum factum, pro recte fiet.Cæſ.Dict.cap. 80
Breuiarium, compendium. Cæſ.Aug.cap. 101
Breuiaria, pro commentarijs.Veſp.Aug.cap. 21.
Buccea, pro bolo.Cæſ. Augu.cap. 76
CAchinnare. Veſp.Augu.cap. 5
Cadere ab hoſte.Otho. 5
Cadere, pro euenire. Tibe. Cæſ.cap. 14
Calceare mulas.Veſp. Augu.cap. 23
Caliga ſpeculatoria.C. Cal. cap. 52
Cameræ ruina.Ner.cap. 34
Caminus, pro fumario.Vitel.cap. 8
Canuſinati.Ner.cap. 30
Capillamentum.C.Cal. 11
Capſarij.Nero.cap. 36
Captura, pro quæſtu.C.Cal. cap. 40
Cenſente, pro cenſens. Tib. Cæſ.cap. 31
Certū ac ſtatum.C.Cal. 40
Cæterum, pro reliquum. Cal.cap. 20
Chriſtus.Clau.Cæſ.cap. 25
Chriſtiani.Nero.cap. 16
Cibo illum, pro cibum do illi.Tib.Cæſ.cap. 72
Circa, pro circiter. Clau. Cæſ.cap. 6
Circunſedit, pro obſedit.C. Cal.cap. 48
Ciuica, ſine addito ſubſtantiuo, ut ſubaudias, corona. Cæſ.Dict.cap.2.Idē, Cl. Cæſ.cap. 17
Claſſiarij, Gal.cap. 12
Coactio argētaria.Veſpaſi.

Aug

Aug.cap. 1
Cœlibatus & poſt ductam uxorem.Gal.cap. 5
Cœlibatus etiam uiduorum. Cl.Cæſ.cap. 26
Cœna comis.Otho.cap. 3
Cognomines.Vitel.cap. 2
Cohorreſcere,pro totus horreſcere.Ti.Cæſ.cap. 21
Cohortari inuicem, pro ſe inuicem.Gal.cap. 10
Collationes.Ner.cap. 38
Idem. Tit. Veſp.cap.7. & Nero.cap. 44
Colonici decuriones qui coloniarũ ſunt.Cæ.Au.c.46
Comeſſari.Domi.cap. 21
Cõmeatus.Cl.Cæſ. cap. 23
Commentarij rerũ, & commentarij Cæſaris. Cæſ. Dict.cap. 56
Communio ſermonis, pro communi cõfabulatione. Cæſ.Aug.cap. 74
Cõmunicare, pro cõmune facere.Cæſ.Aug.cap. 75
Communis, pro non ſingularis,aut non exquiſitus, Cl.Cæſ.cap. 21.
Cõparare, pro emere. Cæſ. Dict. cap.47.& C. Cal. cap.22.& cap. 27
Cõpertã, pro deprehẽſam. in malũ.Ti.Cæſ.cap. 35.
Cõpluuiũ.Cæſ.Aug.ca. 92
Conata paſſiuè.Gal.cap.17
Concilium, pro conſiliarijs ipſis.Tib.Cæſ.cap. 18
Concubinatus.Ner.cap. 28
Condẽnauit, pro uicit, ſiue condemnari fecit. Tibe. Cæſ.cap.8.
Condixit cœnam, pro promiſit.Ti.Cæſ.cap. 42
Conficere uias, pro itinera. Cæſ.Dict.cap. 57
Confiſcata pecunia. C. Cal. cap. 16
Cõfiſcatus,ad hominem relatũ,non ſolũ ad rem, ut confiſcata bona. Ti.Cæ. cap.49.& C. Cal. ca.41
Conflictatus morbis. Clau. Cæſ.cap. 2
Congruentia, pro ſimilitudine.Otho.cap. 2
Conſiliarius,ut à conſilijs. Tib.Cæſ.cap. 33
Conſocer.Cl.Cæ.cap. 29
Conſpirati, ſicut coniurati idem & unum.Nero.ca. 43.Idẽ,Gal.cap.19. Idẽ,

Domi. 17
Cõſulto, data opera, de compoſito, ſiue ex cõpoſito. Cæſ. Aug. cap. 15
Conſumere dies, pro explere tẽpus. C. Cal. cap. 44
Contabulare, ponte conſterrnere. C. Cal. cap. 19
Cõtingit hos, pro cognatus eſt his. Nero. cap. 12
Continuatio. Tib. cap. 21. et Nero cap. 1
Cõtrapredicta, cõtrà quàm prædixerat. Ti. Cæ. c. 14
Contra ſe, ex aduerſo, C. Cal. cap. 18
Contra, pro è regione. Cæſ. Aug. cap. 44
Contraxit offenſam. Veſp. Aug. cap. 4
Contumacia. Veſ. Au. ca. 13
Conuerſus in pœnitentiam, pro tactus pœnitẽtia. Cl. Cæſ. cap. 13
Cõuictor, familiaris. Tibe. Cæſ. cap. 56
Corporis cura. Do. cap. 16
Corripuit, pro caſtigauit. Cæſ. Aug. cap. 53
Corroborare, pro durare, et robuſtũ reddere. gal. 6
Creuerat, ηὔξανεν. Otho. 1
Crucifigere. Domi. cap. 10
Idem, cap. 11
Cubicularij. Domi. cap. 17
& Nero. cap. 38
Cuicunque, abſolutè. Veſp. Aug. cap. 8
Cuiuſquam, cum uerbo prohibendi. C. Cal. cap. 25
Cum magna copia, pro magna multitudine. Cæſar Auguſt. cap. 21
Cùm plurimum, pro ad ſummum Cæſ. Aug. cap. 78
Cupiditas in bonã partem. C. Cal. cap. 24
Currus decemiugis. Nero. cap. 24
Curſores. Tit. Veſp. cap. 9
& Nero cap. 30
Cycladatus. C. Cal. cap. 52
Damnoſior, pro profuſior. Nero. cap. 31
Dapſile. Veſp. Aug. cap. 19
Dealbata. Gal. cap. 9
De cedris, pro è cedris. C. Cal. cap. 37
Deceßit, pro mortuus eſt. Vitel. cap. 3
Decedẽtibus rebus, pro exeũtibus, ſiue euenietibus

Cæſ.Dict.cap. 24
Docollare etiã apud Senecam.C.Cal.cap. 32
Decurſus, pro fine curſus. Ner.cap.24.Idẽ,cap. 11
Defectores. Nero.cap. 43
Deflectere, pro diuertere. Cæſ.Aug.cap. 93
Deformatos, pro fœdatos. C.Cal.cap. 27
Delubrum.Vitel.cap. 8
Demandat illi ſuam uicem. C.Cal.cap. 41
Demortuus.C.Cæſ.cap. 14
Deorũ cibus.Nero.cap. 33
Deparci, pro impendio parci.Nero.cap. 30
Deperdita amore.Domit.3
Deſaltare cãticũ.C.Cal.54
Deſinere artem, tranſitiuè. Tib.Cæſ.cap. 37
Deſponſata, pro deſponſa. Cæſ.Dict.cap. 1
Deſtinabat, abſolutè, pro ꝓpoſuit.Cæ.Dict.c. 44
Deſtinare, ꝑ mittere.Gal. cap. 16
Deſtitutus, abſolutè, pro deſperans.Gal.ca. 11
Deſuper.Nero.ca. 13
Determinare, pro terminare.Gal.ca. 15
Deteſtabilis homo.Nero. 5
Detorſa, depulſa.Gal. 10
Detrectare principem, pro recuſare & non ferre. Tib.Cæſ.cap. 25
Deturpare, pro deformare. C.Cal.ca. 35
Deuotus arenæ, in malum, pro addictus aut deditus. C.Cal.ca. 30
Deuotio, pro execratione. C.Cal.ca. 3
Deuotus, pro deditus, in bonam partem. Tibe. Cæſ. ca. 67
Διάλεκτος.Tib.Cæſ. 56
Dies luſtricus.Nero.ca. 6
Dignatio, pro dignitas.Veſpa.Aug.ca. 4
Idem, Domit.ca. 2
Idem, Cæſ.Aug.ca. 46
Dignatio, pro reuerentia. C.Cal.ca. 24
Dignoſco.Otho.ca. 12
Digreſſa quæ diuortium fecit cũ marito.Cæ.dict.43
Dilargiri, ꝑ diuerſis dare. Cæſ.Dict.ca. 20
Dilato rumore, pro diuulgato.Cæſ.Aug.ca. 14

Dimi

Dimiſit, pro alium aliò miſit.Cæſ.Dict.ca. 4
Dimiſſa e matrimonio, pro repudiata. Tib. Cæſ.ca. 49.& Domit.ca. 8
Dimittere, pro repudiare. Tib.Cæſ.ca. 10
Idem.Tib.Cæſ.cap. 35
Dimittere matrimoniũ, pro ſoluere aut reſcindere. C.Cal.cap. 15
Diplomata.Nero.cap. 12
Diritas.Tib.Cæſ.cap. 21
Diſcalceatus.Ner.cap. 51
Diſpenſatio.Otho.cap. 5
Diſpenſator ordinarius. Gal.cap. 12
Diſſedit, pro diuortium fecit.Tib.Cæſ.cap. 7
Diſtrahere pluris. Veſp. Auguſt.cap. 16
Diuerſa factio, pro aduerſis partibus.Tib.Cæſ.cap.3
Diuortium fecit cũ illa, pro ab illa.Clau.Cæſ.ca. 26
Idem, Tit.Veſp.cap. 4
Diurni.Cl.Cæſ.ca. 41
Diuulgare.Otho.cap. 3
Dolon, gladiolus. Cl.Cæſ. cap. 13
Dominium, pro dominatu, Tib.Cæſ.cap. 59
Donatiuum.Ner.cap. 7
Idem, Gal.cap. 16
Ducatus.Ner.ca. 36
Tib.Cæſ.cap. 19
Eatenus, pro hactenus. Tib.Cæſ.cap. 33
Emanat in uulgus.Nero. 6
Emiſſariũ lacus.Cl.Cæſ.20
Enectos, pro extinctos. C. Cal.cap. 49
Ennoteſcere, ſicut innoteſcere.Otho.cap. 3
Eodem loci, pro eodẽ loco, Cæſ.Aug.cap. 65
Idem, C.Cal.cap. 53
E' plebe homines, ꝑ plebeij homines.Cæſ.Aug.ca.51
Equeſtria.C.Cal.cap. 26
Equile.C.Cal.cap. 55
Erat in oblectamentis, pro in delicijs.Tib.Cæſ.c.72
Eſſe gratiæ, pro conciliare fauorem.Cl.Cæſ.cap. 21
Eſt illi in fatis. Claud. Cæſ. cap. 43
Et ea, pro idq́;, magis Græcè, quàm Latinè, ϰαὶ ταῦτα Tib.Cæſ.cap. 22
Euiluit.Cl.Cæſ.cap. 15
Euocati.Gal.cap. 10

Ex

Exacerbare.Gal.cap.16.et Tib.Caeſ.cap. 62
Exarmare.Domit. cap. 15
Excalceare.Vitel.cap. 2
Excedere,pro mori. Veſp. Aug.ca.2.& Ner. ca. 6 & Cal.cap.1. & Veſpa. Aug.cap. 3
Excitare, p erigere. Caius Cal.46.& Clau.Caeſ. 1
Ex deſtinato,ex propoſito, non caſu.C.Cal.cap. 43
Execratus, pro malè preca catus,ſiue deuouit.C. Ca lig.cap. 30
Exercuit principē,pro pricipatū.Tib.Caeſ.cap. 33
Exhibuit,pro praeſtitit. Ti ber.Caeſ.cap. 32.
Exitiabilis clades, pro internecina.Caeſ.Au.c. 23
Exierat in uulgus. Gal. 20
Exigere creditum. Veſpaſ. Aug.cap. 11
Exijt opinio, pro emanauit in uulgus.Nero.cap. 53
Exoleta,pro deſueta.Clau. Caeſ.cap. 22
Expertae induſtriae,pro exploratae.Veſp.Aug.ca.4
Expertißimus.Tib. Caeſ.19
Expergefacta ſomno. C. Cal.cap. 38
Expilare tabernulas. Ner. cap. 26
Ex poenitentia.Otho. ca. 1
Expreßit,pro extorſit.Veſpaſ.Aug.cap. 4
Explendeſcere, pro eminere.Tit.Veſp.cap. 3
Extendens, pro intendens. C.Cal.cap. 38
Extranei.Claud.Caeſ.ca.4.
Fabularis hiſtoria.Tib. Caeſ.cap. 70
Fabulator,pro collocutore. Caeſ.Aug.cap. 78
Facere reum.Tib.Caeſ. 8
Factio.Domit.cap. 7
Famoſa, in malam partem. Tib.Caeſ.cap. 28
Idem,cap. 15
Famoſi equites,pro notis ac celebribus.C.Cal.cap.19
Fauorabile.Nero.cap. 57
Fauorabilis, pro gratioſus. C.Cal.cap. 4
Fecit ſtipendia,pro meruit. Caeſ.Dict.cap. 2
Feruſaper dictus,quaſi ſint apri cicures. Caeſar Auguſt.cap. 67

H Ficos

Ficos bifèras, nouè dixit, pro fructu arboris bifèræ. Cæſ. Aug. ca. 76
Filijfamiliàs. Veſp. Aug. 11
Finis mortalitatis. Claudius Cæſ. cap. 46
Finitimũ bellum, quod cum finitimis geritur, Cæſar. Aug. cap. 1
Fœderata, pro fœdere iuncta. C. Cal. cap. 3
Forenſe ueſtis genus. Cæſ. Cal. cap. 16
Formalis epiſtola. Domi. 13
Formare, pro miniſtrare thema & argumentum, Cæſ. Aug. cap. 89
Formata, pro ſimulans. Cl. Cæſ. cap. 37
Formatus ſermo. Nero. 47.
Fortuitus. Nero. cap. 34
Fremebat fraudari. Gal. 16.
Frequentare dies, Cæſ. Auguſt. cap. 53
Fulcra lectorum. Cl. C. 32.
Funalis equus, qui func trahitur. Tib. Cæſ. cap. 6
Fundare molẽ. Cl. Cæſ. 20.
Funerare, pro ſepelire. Domit. cap. 17
Fungi munera, pro fungi muneribus. C. Aug. 35
Funaria. Vitel. cap. 2
Galericulus. Oth. c. 12
Gaza. Nero. ca. 31.
Generatim, per genera. C. Cal. cap. 22
Generoſiſsima, pro nobiliſsima. Tib. Cæſ. cap. 49
Genitiuæ notæ. Cæſ. Augu. cap. 80
Geſticulari carmina. Ner. cap. 42
Gibba, non gibbus. Do. 23.
Gibber. Gal. cap. 13
Graſſatores, qui graſſantur ferro. Cæ. Aug. c. 32
Gratiam fecit coniurandi, pro permiſit coniurare. Cæſ. Aug. cap. 16
Idem cap. 38
Gratificans illi, pro in gratiam illius. Nero. ca. 7
Gratioſa, pro grata. Otho. cap. 2
Grauabatur, pro faſtidiebat, ac moleſtè ferebat. Cæſ. Aug. cap. 72
Grauedo capitis. Cæſ. Au. cap. 81
Habeo precari, pro habeo quod precer Cæſ.

Cæſ.Aug.cap. 58
Hamaxici curſores. Nero. cap. 30
Hieroſolyma genere fœmi-nino.Cæſ.Augu.cap. 93
Idem,Tit.Veſpa.cap. 5
Hi tuberes, non hæc tube-ra.Domit.cap. 16
Honorarius tumulus.Clau. Cæſ.cap. 1
Honorata, pro honeſta. Otho.cap. 1
Humare, pro humo conde-re.C.Cal.cap. 3
Hyemare, pro affligi in-commodo hyemis. Cæſ. Aug.cap. 72
Hypocrita Hiſtrio. Nero. cap. 24
IAcere ſignificationes. Nero.cap. 37
Ientare.Vitel.cap, 7
Idipſum,pro idẽ.Nero. 24
Ignotiſſimus,pro obſcuriſſi mus.Tiber.cap. 42
Illud horæ, pro eo tempo-re.Nero.cap. 26
Illacrymare ſupplicijs.Ve-ſpa.Aug.cap. 15
Illa quidem, more Cicero-nis.Veſp,Aug.cap. 1
Illudere capitibus. Tiber, Cæſ.cap. 45
Imaginaria militia.Claud. Cæ.cap. 25
Impertit oſculo.Nero. 37
Impertitus honore,paßiuè. Clau.Cæſ.cap. 4
Inauditos, pro indicta cau-ſa.Gal.cap. 14
Idem, Vitel.cap. 14
In bona & nomen.Gal. 17
Inceſtum.C.Cal.cap. 36
Idem,Nero.cap. 5
Idem,Domit.cap. 8
Incolumis ſtatus.Nero. 54
Incõſiderãtia,ſicut incogi-tantia.Clau.Cæſ.ca. 39
Increpita cupiditas, ut ad rem quoq; pertineat.C. Cal.cap. 44
In crepidis, pro crepida-tus.C.Cal.cap. 52
Increpo te auaritiæ. Caius Cal.Cap. 39
Incumbit illi ſpes, pro eo quod imminet,aut manet illum.Tib.Cæſ.cap. 15
Indifferens, pro eo qui non diſcernit,aut curat. Cæſ. Dict.cap. 53
In diebus paucis, pro intra

 dies

dies paucos.Nero.ca. 3
Indifferēter ferre, pro ſusq; deq;.Domit.cap. 23
In diſciplinam traditus,pro docendus.Nero.ca. 7
Inducta et ſuperſcripta.Nero.cap. 52
Indulſiſſet, pro amiſiſſet. Claud.Cæſ.cap. 21
Induxit pro uoluit, cū uerbo infinito,C.Cal.ca. 3
In fabulis eſſe, pro traduci ſermone hominum. Cæſ. Auguſt.cap. 70
Inferiæ, anniuerſariæ. Ca. Cal cap. 15
Infenſior.Vitel.cap. 14
Inhonoratus.Clau.Cæſ. 11
Inire honorem,pro ſuſcipere, imò gerere incipere. Cæſ.dict.cap. 20
Iniungere, pro mandare, ἐπιτάττειν.Ti.Cæſ.ca.18
Idem.C.Cal.cap. 18
Inopinanter,pro ſubitò,& præter expectatū. Tib. Cæſ.cap. 60
In punctum, pro in ſingula puncta.Nero.cap. 30
Inquietare, pro moleſtum eſſe.Cæſ.Auguſt.cap.53
Idem,Nero.cap. 39
Idem,Ca.Cal.cap. 59
Idē.c.26.Idē.Cl.Cæ.c. 9
Inquilini,Nero.cap. 44
In ſerum, pro in ueſperam. Cæſ.Aug.cap. 16
& Otho.cap. 11
Inſtar, pro ſigno ſubſtantiuè.Cæſ.Dict.cap. 61
Inſtitoriæ operæ.Nero. 27
Inſtituiſſe, pro incipere. Otho.cap. 12
Inſtratus,pro tectus. Clau. Cæſ.cap. 18
Inſulæ, domus magnatū ſemotæ.Nero.cap. 38
Inter conuentum, pro in conuentu, ſicut inter cœnam.Gal.cap. 5
Inter cœnam, pro inter cœnandū.Tib.Cæſ.cap. 53
Intercapedo, pro interuallo.Cæſ.Aug.cap. 38
Interdictus coitus. C. Cal. cap. 25
Interdixit peti, pro uetuit. Galb.cap. 6
Internecio,ſiue internectio. Otho.cap. 12
Internuntij.Otho.cap. 8
Inter pœnam, ſicut inter
cœn

cœnam.Tib.Cæſ.ca. 60
Interpretata, paſſiuè. Nero. cap. 13
Introitus noui ſacerdotij, pro initu.Clau.Cæſ.ca. 9
Inuitauit ſe largiter, pro multum bibit. Cæſ.Aug. cap. 71
Ira,iracūdia.Clau.Cæſ. 38
Iterare honorē.Claud.Cæſ. cap. 17
Itus,reditus.Tiber.Cæſ. 38
Ius nūdinarū.Clau.Cæſ. 12
LAcinia.C.Calig. 35
Idem,Cl.Cæſ.cap. 15
Laticlauij, lato clauo inſignes.Cæſ.Aug.cap. 38
Latores literarū.C.Cal.44
Latinitas ius Latij.Cæſ.Auguſt.cap. 47
Laudes uirtutum, pro laudatione.C.Cal.cap. 16
Laxatus calceus.Otho. 6
Laxitas,p ſpatioſitas. Nero.cap. 31
Laxum, ſpatioſum & capax.Tib.Cæſ.ca. 11
Lecticarij.Otho.cap. 6
Lecticula lucubratoria. Cæſ.Aug.cap. 78
Leuis ſine anulo, abſolute. Nero.cap. 28
Libellus memorialis, ſcriptum memoriæ cauſa paratum.Cæſ.Dict.ca. 56
Liberare fidē obligatam. Clau.Cæſ.cap. 9
Libidinari.Nero.cap. 28
Librum edidit non eſſe,pro eo quod eſt,libro edito teſtatus eſt.Cæ.dict.ca. 52
Libuiſſent, ut, Non te hæc pudēt? Cæſ.Dict.cap. 20
Litare uictimas.Otho. 8
Lorica lintea.Gal.cap. 19
Ludit aleam.Cæſ. Auguſt. cap.71.& Nero.cap. 30
Luxata machina.Nero. 34
Lychnuchi.Cæſ.Dict. 37
MAchinoſum. Nero. cap. 34
Mactæ uenenatæ. C. Cal. cap. 38
Magis ac magis.Vitel. 11
Mala pugna. Caius Calig. cap. 51
Malè animatus erga principem.Vitel.cap. 7
Male pedatus.Oth.cap.12
Malignitas, pro inuidētia. C.Cal.cap. 34
Māceps operarum. Veſp. Auguſt.

Auguſt.cap. 1
Manſio.Ti.Veſp.cap. 10
Manubialis pecunia. Cæſ. Auguſt.cap. 30
Manuleatus.C.Calig. 51
Malignitas, p inuidia.Nero.cap. 23
Mãducare, propemodũ pro edere.Cæſ.Aug.cap. 76
Manus remiſi, pro iactibus. Cæſ.Aug.cap. 71
Mappam mittere. Nero. cap. 22
Maritare.Veſpa.Aug. 14
Matrix, pro arbore.Cæſar Aug.cap. 94
Mechanicus, machinarũ artifex.Veſp.Aug.cap. 18
Medendæ ualetudini. Tit. Veſpa.cap. 8
Meditatus, pro tẽtauit.Nero.cap. 35
Medio tempore, pro μεταξὺ, ſiue interea. Cæſ. Dict.cap. 76
Mellita.Nero.cap. 27
Mente lapſi, mente capti. Cæſ.Aug.cap. 48
Meretricium, pro quæſtu meretricio. C.Cal.ca.40
Meridiani.Claud.Cæſ. 34
Meridiaret.C.Cal.cap. 38
Meritorium cœnaculũ.Vitel.cap. 7
Meritoria uehicula.C.Cal. cap. 39
Meridiare.Nero.cap. 6
Metopoſcopus. Ti.Veſp.2
Milliariæ.Nero.cap. 31
Miniſtrator.Vitel.cap.17
Minus mille.Nero.cap. 30
Miſſam facere, pro repudiare.C.Cal.cap. 25
Miſsilia uariarum rerum, pro uarias res miſsiles. C.Calig.cap. 18
Item, Nero.ca.11.& 22.
M.Lolio offenſior, pro ſubiratus.Tib.Cæſ.cap. 13
Moderatio abſolutè, pro lenitate ſiue modeſtia.Ti. Cæſ.cap. 32
Modicella.Nero.cap. 48
Molitores à moliendo.Domit.cap. 10
Molitrix.Nero.cap. 35
Morem retulit, pro inſtaurauit.Cæſ.Dict.cap. 20
Mouere uentrem, ciere aluum.Nero.cap. 33
Mox, pro deinde.Cæſ. Auguſt.cap. 47

Mulctatus eſt pœna, pro punijt. Cæſ. Aug. ca. 21
Multifariam. Tib. Cæſar. ca. 52. & C. Cal. cap. 18
& Gal. cap. 19
Multiplicia. C. Cæſ. ca. 21
Multiplico. Nero. ca. 22
NAtare & literæ. Cæſ. Aug. cap. 64
Nec eo minus, pro nihilo ſecius. Otho. ca. 4
Nec quicquã aliud, pro tantum. Nero. ca. 43
Nec non & Tit. Veſp. 5
Nedum, pro tantum abeſt. Tib. Cæſ. ca. 44
Neglexit niſi. Nero. ca. 33
Nemine gnaro, pro cõſcio. C. Cal. cap. 46
Neq; quicquam quàm, pro tantum. Clau. Cæſ. ca. 10
Neq; ſecius eo, pro nihilo minus. Domit. cap. 12
Nicon Græcè uincens, νικῶν. Cæſ. Aug. ca. 96
Nihil aliud quàm, pro tantum. Veſp. Aug. ca. 5
& Cæſ. Aug. cap. 83
Nihil aliud, pro duntaxat, more Græco, μηδὲν ἄλλο. Cæſ. Dict. cap. 20
Nihil aliud quàm, pro tantummodo. Domit. ca. 21
Nihil amplius quàm, pro tantum. Gal. ca. 19
Idem Claud. Cæſ. c. 11
Nihil antiquius. Clau. Cæſ. cap. 12
Nihil dũ, pro nihil adhuc. Cæſ. Dict. cap. 7
Nihil quàm, pro nihil aliud quàm. Clau. Cæſ. ca. 36
Niuatæ aquæ. Nero. ca. 27
Nocti illuxit dies, quæ ſecuta eſt proximè. Cæſ. Dictat. cap. 81
Nõ temere, pro uix unquã, ſiue ferè nunquam. Cæſ. Aug. cap. 73
Non temere, non ferè. C. Cal. cap. 36
Non ultrà quàm, pro tantũ. Cæſ. Aug. cap. 67
Notabile, in bonam partẽ. Domit. cap. 20
& Cæſ. Aug. ca. 72
& C. Cal. ca. 14
Notum fecit, pro ſignificauit, ἐδήλωσε ſiue ἐγνώρισε. Cæſ. Aug. ca. 65
Nouare, pro mutare. Domi. cap. 7

Nouellare.Domit.cap. 7
Nouiſsima.Tit.Veſ.cap. 5
Nullius non facinoris, pro cuiuſuis facinoris. Cæſ. Aug.cap. 32
Nummus aſper.Nero. 44
Nundinari.Tit.Veſpaſ. 7
OBſecratio,pro litania. Clau.Cæſ.cap. 22
Obeſitas corporis. Claud. Cæſ.cap. 41
Obeſitas uētris.Do.cap. 18
Obfirmatè, pro pertinaciter.Tib.Cæſ.cap. 25
Obolere alliū.Ca.Cali. 23
Offendebatur, pro grauiter ferebat, cū uerbo infinito.Cæſ.Aug.cap. 89
Offenſæ leues.Clau.Cæſ.26
Offenſior pro iratus. Nero.cap. 2
Offenſus,pro inuiſus. Cæſ. Dict.cap. 19
Officij duxit, pro putauit officioſum,abſolutè. Ti. Cæſ.cap. 11
Opere cenſorio, pro functione cēſuræ.Cæſ.Dict. cap.. 41
Oſtentant,pro paſsim oſtēdunt.Cæſ.Aug.cap.. 87
PAllaca.Veſp.Aug. 21
Paropſis leguminis. Galba.cap. 12
Parſurus.Tib.Cæſ.cap. 16
Partes in cōuiuio.C.Cal.18
Patentiſsimo loco. Claud. Cæſ.cap. 32
Patriciatus, pro ordine ſiue dignitate patritiorū. Cæſ.Aug.cap. 2
Paucis quàm,p paucis pòſt diebus.Tib.Cæſ.cap. 60
Paulominus,pro propemodum.Tib.Cæſ.cap. 39
Paulominus quàm, pro propemodū.Tib.Cæſ.ca. 26
Paulominus,pro penè. Nero.cap. 40
Penſio,pro ſolutione. Veſ. Aug.cap. 23
Pependi.Domit.cap. 9
Pepēdit tributa.Domit. 12
Peragere, pro perficere C.Cal.cap. 21
Perannare.Veſpa.Aug. 5
Per aſſem & libram. Cæſ. Aug.cap. 64.
Per cauſam,pro prætextu. Otho.cap. 3
Perductam,pro traductam C.Cal.cap. 25

Peregit, pro perfecit. Clau. Cæſ. cap. 11
Perferre, pro ad finē, ſiue ad plenū ferre. Cæſ. Auguſt. cap. 34
Perfidioſe. Cæſ. Au. ca. 21
Per idem tempus, pro ſub idem. Galb. cap. 10
Perinde quàm. Domi. ca. 15
Perinfamis. Vitel. cap. 2
Pernoctare. Tiber. Cæſ. 18
Per quietem, pro in ſomnis. Cæſ. Dict. cap. 81. Idem, Cl. Cæſ. cap. 37
Perſuaſoriæ aſſertiones. Domit. cap. 8
Perſuaſiſſimū. Ner. cap. 29
Pertæſus ſe. Tiber. Cæſ. 66
Per uices, pro uiciſſim. C. Cæſ. cap. 42
Peruigilium. C. Cal. ca. 54
Philoſophia contraria imperaturo. Nero. ca. 52
Phonaſcus, magiſter uocis exercendæ. Ner. ca. 25
Pigneratus fidē, p ſtipulatus ſiue pactus. Cl. Cæ. 10
Pignerauit unionē. Vitel. 7
Pingui toga. Cæſ. Aug. 82
Piſtrinenſia iumenta. C. Calig. cap. 39
Plectrum linguæ titubans. Clau. Cæſ. cap. 30
Plenus perſuaſionis, p ualde perſuaſus. Tib. Cæſ. cap. 69
Plurifariā. Tib. Cæſ. ca. 43 & Cl. Cæſ. ca. 21. & C. Cal. ca. 54. & Cæſ. Augu. cap. 46. Idem ca. 80
Plurimum uixit, pro plerūque. ἐπιϛολαῖς ϛορ. Gal. 8
Podium. Nero. cap. 12
Pœnitens facti. Vitel. 15
Pœnitentia. Veſp. Aug. 2
Pœnus multiplex ποικίλλῃ. Nero. cap. 11
Ponere Barbā. C. Calig. 5
Ponè uerticem. Ner. ca. 41
Pontiæ meminit & Hieronymus. C. Cal. cap. 15
Popinæ. Nero. cap. 16
Porcellus. Nero. cap. 33
Portētuoſus, ut montuoſus. Domit. cap. 4
Poſca. Vitel. cap. 12
Poſtica pars. Otho. cap. 6
Potaturus, pro bibiturus. Nero. cap. 48
Poteſtates, pro magiſtratibus. Claud. Cæſ. cap. 21
Potiri rerū. Veſp. Aug. 4

Potionatus, ueneno affe-ctus. C. Cal. ca. 50
Præceptas, pro antè recep-tas. Cæſ. Aug. cap. 93
Prædari bona. Domit. 12
Prædicta aruſpicis. Oth. 6
Prædictam cœnã, pro præ-ſtitutam. C. Cæſ. ca. 8
Prægrauant, abſolutè, pro præpollent, ſine præpon derent. Cæſ. Dict. ca. 76
Prægredi, pro præcedere. Tib. Cæſ. ca. 7
Præire obſecrationem, pro dictare. Cl. Cæſ. ca. 22
Prælucere dicitur, qui præ cedit cũ lumine. Cæſ. Au guſt. cap. 29
Præmiari. Tit. Veſp. ca. 7
Præſtructum, arte præpa-ratum, & compoſito fa-ctum. Tib. Cæſ. ca. 53
Præſtitit principẽ, ſine ſe. Tib. Cæſ. ca. 33
Prætenta à prætẽdo. Clau. Cæſ. ca. 10
Prima lux, ſummum dilucu lum. Cæſ. Aug. ca. 78
Prima ueſpera. Tiber. Cæ. cap. 74
Primo diluculo. Vitel. 15
Primos pilos. C. Calig. 44
Primùm pro prius, cùm de duobus agat. Tib. Cæſ. cap. 7
Principia in caſtris. Oth. 6
Priuauit honore. Nero. 43
Proculdubio. Nero. ca. 3
Pro æde, ante ædem. Cæſ. Dict. cap. 61
Profunda gula. Vitel. ca. 7
Progener, generi pater. Cæ ſar Aug. cap. 19
Pro gradibus. Vitel. ca. 15
Promulgare. Nero. ca. 36
Pronior huic rei, pro in hanc rem. Nero. ca. 40 & Gal. cap. 12
Pronus ad hæc. Vit. ca. 7
Propalam. Cl. Cæſ. ca. 15 & C. Cal. ca. 24
Propagare, pro producere ſiue proferre. C. Ca. c. 29
Propitiare deum. Veſ. Au-gu. cap. 7
Propitiare manes, pro pla-care. Otho. ca. 7
Propinare, præbibere. Ti. Cæſ. cap. 42
Proponere, pro promulga re. C. Cal. ca. 41
Propter quod. Gal. ca. 3

Proſcripta,pro palàm ſcripta.Nero.cap. 39
Proſperitas rerũ,nõ ſolùm hominis.C.Cal.cap. 31
Proximis, τοῖς πλησίον. Otho.cap. 6
Publicare hominem,pro populo communem facere. Clau.Cæſ.cap. 25
Publicare ſe,pro oſtendere populo.Nero.cap. 21
Publicauit, pro publicè edidit.C.Cæſ.cap. 3
Puerulus,pro puellus. Domit.cap. 4
Purificare.Cæſ.Aug. 94
Pyxis ueneni.Nero.ca. 47

Q

Quadrifariã.Vitel.13
Quadrageſima ſcilicet pars.C.Cal.cap. 40
Quadrageſimæ. Veſp.Auguſt.cap. 1
Quàm multa, pro multa. C.Cæſ.cap. 20
Quam uoluntatẽ,cum mox præceſſerit, uoluntate. Cæſ.Aug.cap. 28
Quàm ut, pro aliter quàm ut.Gal.cap. 8
Quãta poſſet maxima.Nero.cap. 47
Quanti calceaſſet.Veſpaſ. Aug.cap. 23
Quantum,pro ſicut.Veſp. Aug.cap. 4
Quas maximas, pro q̃ maximas,ſiue quãtas maximas.Cæſ.Dict.cap. 44
Quatenus,pro quandoquidem.Clau.Cæſ.cap. 26
Qui iuxtà erant, pro familiaribus more Græco, τοῖς πλησίον.C.Cal.cap. 10
Quingenos, pro ſingulis quingẽtos.Cæſ.Dict. 38
Quoquo modo.Nero.c.49

R

Radit caput, pro radendum curat. C.Cal.5
Recens condita,pro nuper. Tib.Cæſ.cap. 1
Recenſiti, à recenſeo.Cæſ. Dict.cap. 41
Recenſo,pro recenſito.Veſpa.Aug.cap. 1
Recepit ſe Samum inſulam abſq; præpoſitione.Cæſ. Aug.cap. 17
Recognoſcere, pro recenſere.C.Cal.cap. 16
& Cæſ.Aug.cap. 37
& Cæſ.Aug.cap. 38
Rectæ cœnæ.Domi.cap.7.

Recuperare ſomnum. Cæſ. Aug.cap. 78
Refector. Veſpaſ.Aug. 8
Reficere ædificium.Claud. Cæſ.cap. 25
Refrigeratus, pro refocillatus.Cl.Cæſ.cap. 41
Regaliolus auis.Cæſ.Dict. cap. 81
Reliquiæ.Domi.cap. 8
Remaledici.Veſpa.Aug. 9
Remolitus, aut remollitus, pro placatus.Cæſ.Au.79
Renuntiare amicitiam, pro denuntiare amicitiam diſciſſam.C.Cal.cap. 3
Renuntiare uitæ.Gal.ca. 11
Repletus eruditiōe, ut Græcis ἀνάπλεως.Cæſ.Au.89
Repræſentare, pro exhibere.C.Cæſ.ca.18. & Cæſ. Aug.cap.101. & C.Cal. cap.58. & C.Cal.ca. 16
Repromißio.Otho.cap. 4
Repromittere, pro promittere.Tib.Cæſ.cap.17. & C.Cæſ.cap. 20
Requirere autores, pro exigere, ſiue poſcere. Cæſ. Aug.cap. 55
Repudiare, pro dimittere quā duxeris.Cæſ.Dict. 1
Reſarcio.Cl.Cæſ.cap. 6
Reſcripturū, p denuo ſcripturū.Cæſ.Dict.cap. 56
Reſiduos lectos, dixit relictos.Cæſ.Aug.cap. 73
Res mißiles, quæ ſparguntur in uulgus. Cæſ.Aug. cap. 98
Reſtitit, pro ſubſtitit.C.Calig.cap. 58
Retardare.Gal.cap. 20 & Otho.cap. 8
Retaxare.Veſpa.Aug. 13
Reuerētißime, pro religioſißime.Cæſ.Aug.cap. 93 & Nero.cap. 23
Reuocare, pro inſtaurare. Clau.Cæſ.cap. 22 & Nero.cap. 32
Rex regum.C.Cal.cap. 5
Rumpere patientiam, pro μακροθυμία.Tib.Cæ.24
SAbbata.Tiber.Cæſ. 32
Sabbata Iudæorū. Cæſ. Auguſt.cap. 76
Sacrificuli.Tit. Domi.ca.1
Sagulati.Vitel.cap. 11
Saltare fabulā.C.Calig. 57
Sanguinis mißio. C. Calig. cap. 29

Scalprū librariū.Vit.ca. 2
Scienter,pro ſcitè.Tit.Veſpa.cap. 3
Sciſcitatus eſt illū.Domi.15
Secubare.Tib.Cæſ.cap. 7
Secūda exiſtimatio,pro fama proſpera.Cla. Cæſ. 7
Secūdum quietem, pro per quietem.Cæſ.Aug.c. 94
Seducto,pro ſeorſim abducto.Clau.Cæſ.cap. 37
Semen,pro genere. C.Cal. cap. 25
Semiuſtulādum. Tib.Cæſ. cap. 75
Sermocinari, διάλεκτος. Tib.Cæſ.cap. 56
Seſtertius nummus gñe maſculino.Cæſ.Dict.ca. 83
Sexaginta amplius,pro plures ſexaginta.Cæſ.Dict. cap. 80
Sexto quàm profectus erat menſe, ſine poſt. Claud. Cæſ.cap. 43
Simul ac primum,Nero.43
Singulatim.Nero.cap. 15
Soccus muliebris.C.Calig. cap. 52
Solaria.Nero.cap. 16
Solenne, pro ſolitum. Cæſ. Auguſt.cap. 44
Solennes dies.Cæſ.Aug. 53
Sororum nepotes, pro ex ſororibus nepotes. Cæſ. Dict.cap. 83
Sorticula.Nero.cap. 21
Sortem trahere, pro ducere.Tib.Cæſ.cap. 14
Speculabūdus, pro ſubinde ſpeculans.Tib.Cæſ. 65
Spōſaliorum dies.Cæſ.Auguſt.cap. 53
Stare,pro ſubſiſtere.Othō. cap. 5
Strena ineunte anno. Ca. Cal.cap. 42
Sub paterna auia educatus. Veſp.Aug.cap. 2
Subdebile.Vitel.cap. 17
Subducta ratione. Claud. Cæſ.cap. 21
Sub æde.Otho.cap. 6
Sub exitu, pro ſub exitum. Claud.Cæſ.cap. 43
& Nero.cap. 54
Sub crimine.Nero.cap. 35
Sub idem tempus, pro circa idem tempus.Tibe.Cæſ. cap.58. & Otho.cap.8.
& Cæſ.Aug.cap. 65
Subinde, pro mox. Galb. cap.

cap.1.& Tit.Veſp.cap. 5.& Galb.cap. 10
Sub manum, pro promptè. Cæſ.Auguſt.cap. 49
Sub pœna mortis. C. Cal. cap. 49
Sub pœna ſeruitutis. Tib. Cæſ.cap. 36
Subſequi, p παρακολουθεῖν Cæſ.Dict.cap. 55
Subſortitio, pro ſuffectio. Cæſ.Dict.cap. 41
Subſtringere faſcia. Galb. cap. 21
Succollare, collo ſuppoſito fulcire.Cl.Cæſ.cap. 10
& Otho.cap. 6
Summißim fabulari. Cæſ. Auguſt.cap. 74
Super, pro præter. Claud. Cæſ.cap. 26. Nero. cap. 28. Vitel.cap.13.& Cæſ. Auguſt.cap. 69
& Claud.Cæſ.cap. 14
& Claud.Cæſ.cap. 5
& Tib.Cæſ.cap. 55
& Otho.cap. 5
& Domit.cap. 3
& C.Cal.cap. 36
& Claud.Cæſ.cap. 1
Superinduit.Nero.cap. 48
Supereſſe, pro adeſſe, ho eſt, patrocinari. Cæſ.A guſt.cap. 5
Super, pro ultra.Nero.c.
Superq;, pro præter. Cæ Dict.cap. 2
Super ſe collocauit, pro loco ſuperiore, & hon ratiore.Cæſ.Aug.ca. 4
Superſedit uiſere, cum inf nito.Cæſ.Aug.cap. 9
Super ſiue ſuprà, pro plu quàm Cæſ.Aug.cap. 3
& cap. 3
Superſtans.Nero.cap. 5
Superſtat colūnæ.Galba.2
Suſcipere liberos. Clau Cæſ.cap. 2
Suſpendere, pro ducere, & ſuſpenſos habere. Tibe Cæſ.cap. 2
Suſtineo, pro uolo. Cæſa Auguſt.cap. 3
& Cæſ.Aug.cap. 6
& Cæſ.Dicta.cap. 7
Suſtinuit uidere, pro po tuit.C.Cal.cap. 3
Suſtulit cachinnum, pro cl rè riſit.Cæſ.Aug.cap.9

T

Talitrum.Tib.Cæſ. 6
Tantū nō, pro prope modum.

modum.Tib.Cæſ. 11
Idem pro penè.Tib.Cæ.
cap. 52.
& Domit.cap. 15
& Tib.Cæſ.cap. 66
& Vitel.cap. 14
Tempeſtas in bonam partem.Tit.Veſp.cap. 10
Tempore medio. C.Ca.52
Tenaces morbi.Cl.Cæſ. 2
Teneret,pro uinceret.Domit.cap. 9
Terra mouiſſet,pro terræmotus fuiſſet.C.Cæſ. 22
Teſtificari, pro teſtari.C. Cal.cap. 14
& Galb.cap. 9
& Veſp.Aug.cap. 16
Titubantia oris.Vitel. 6
Togæ reſtrictæ & fuſæ. Cæſ.Aug.cap. 73
Togæ uirilis dies. Claud. Cæſ.cap. 2
Tondere barbam. radere barbam.Cæſ. Aug.c. 79
Torques aurei genere maſculino.Cæſ.Aug.c. 43
Traderēt, pro prædicarēt alijs.Clau.Cæſ.ca. 9
Tradita,à maioribus accepta.Nero.cap. 1
Traducere,nō pro diuulgare,ſed in diuerſam partē ducere.Cæſ.Dict.ca. 20
& Tit.Veſp.ca. 8
Trahere genus,pro ducere.Tib.Cæſ.cap. 3
Traiectus,pro tranſuerſim iactus.Nero.cap. 48
Transfigurare.Ner.c. 28
& cap. 46
& C.Cal.ca. 22
Tranſijt.Veſp.Aug. 7
Tranſmigrauit, pro demigrauit.Tib.Cæſ.ca. 15
Tranſmittere, pro traijcere mare.Cæſ.Dict.c. 58
& C.Cal.cap. 10
Tranſnominauit.Domi. 13.
Tranſportauit in inſulam, pro deportauit. Cæſ.Auguſt.cap. 65
Trecenos pro ſingulis centum.Cæſ.Dict.ca. 38.
Trepidanter.Nero.ca. 49
Trifariam.Vitel.ca. 13
Trinis,pro ternis. Nero. cap. 56
Tulerat animus,pro libuit. Otho.cap. 6
Tumultuari.Galba.ca. 9.
Tympanizo.Cæſ.Au. 68

Valent

VAlentiſſimi, robuſtiſſimi.Cæſ.Aug. 35
Valet roſtrum.Vitel.c.18
Vbicunque ſine uerbo, pro ubiuis.C.Cal.cap. 40
Vbi plurimum.Domit.c.7
Vectigaliorũ.pro uectigalium.Cæſ.Aug.ca. 101 & C.Cal.cap. 16
Venatio pro ludo. Ner. 4
Veneta factio.Vitel.ca.14
Venenarij.Nero.cap. 33
Venereus ictus.Cæſ. Aug. cap. 71
Veræ, ſiue falſæ, pro ſeu ueræ, ſeu falſæ.Veſp.Aug. cap. 6
Vergente die, pro inclinato.Otho.cap. 7
Veretrum.Tib.Cæſ.ca.62
Vertẽte anno, pro finito, ſicut ineũte.Cæſ.Cal.c.37
Verſanti pecunias, pro tractanti.Galb.cap. 9
Veſpere, pro Veſperi: Luce, pro luci.Cæſ.Au. 94
Veteramentarius.Vitel.2
Vexillatio.Galb.cap. 20
Vice, pro inſtar.Ner.ca.31
Vicibus, per uices. C.C cap.22.
Viduata.Galb.cap.
Viro coram, pro in conſ ctu uiri.Cæſ.Aug.ca.
Viſcus hoc, pro carne. V tel.cap. 1
Vlli fœminæ, pro cuiuis f minæ.Cæſ.Dict.cap.2
Vltimò pro deniq;.Nero cap. 3
Vltro citro, ſine coniun ctione.C.Cal.cap. 1
Vnus, pro quidam. Clau Cæſ.cap. 3
Vocatores.C.Cal.cap. 3
Vocatu ipſius. C. Caligu cap. 3
Vſque adhuc, pro hucuſq Domit.cap. 1
Vt non, pro niſi.Cæſ.Au cap. 5
Vtricularius.Ner.cap.5
Vt ſi quis unquam, pro qui maximè.Tit.Veſ.
Vxor imaginata eſt, p uxori uiſum eſt per ſom nium.Cæſ.Dict.cap.

FINIS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE